

68 leaves

וכתוב וכרתו אם על כרות חייב על כתוב לא כ״ש אלא לתניא נותק אחר כורת שהוא
חייב והתבארו משפטי מצוה זו במקומו׳ מסכת ויבמו׳ · שסב׳ הזהירנו שלא נמנות
עלינו מלך איש שלא יהיה מזרע ישרא׳ א׳עפ׳שיהיה גר צדק והוא אמרו לא
תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא · ולשו׳ ספרי לא תוכל לתת עליך איש
נכרי זו מצות לא תעשה וכן שאר המנויין אינו מות׳ שממנה עליכו בענין · הענינים
לא מכני תורה ולא מכני מלכות אינם שיהיה מקהל גריס עד שתהיה אמו מישר׳ באמרו
שום תשים עליך מלך מקרב אחיך תשי׳ עליך אמרו כל משימות שאתה משים לא יהיו
אלא מקרב אחיך אמכס המלכו׳ לבד כבר ידעת מספרי הנבואה שזכה בה דוד וכן
זרעו אחריו עד סוף כל הדורות אין מלך למי שיאמין תורת משה אדון כל הנביאים
אלא מזרע שלמה לבד וכל מי שהוא מזולת זה הזרע הנכבד לענין מלכו׳ כנכרי קד״
בה כמו שכל זרע אח׳ בלתי זרע אהרן לענין עבודה זר קריבה בה וזה מבואר אין ס
ספק בו וכבר התבארו משפטי מצוה זו במקומו׳ ׳ יבמו׳ וכותה וסנהדרין · שסג׳
הזהיר המלך מהרבות סוסים והוא אמרו לא ירבה לו סוסים וגדר זה שלא יהיה
לו סוס רק לפניו ואפי׳ סוס א׳ לא יהיה אבלו אלא הבהמה שירכב עליה לבד או כוכבים
שישימם באורוות כדי שיהיו מוכנים למלחמה ירכבו הפרשים עליהם אבל לעצמו לא
יהיו לו אלא בהמה א׳ לבד והתבארו משפטי מצוה בב׳ מסנהדרין · שסד׳ שהזהיר
המלך מהרבות נשים והוא אמרו לא ירבה לו נשים וגבול זה שלא יוסיף על
י״ח נשים בכתובה וקדושין וכבר התבארו משפטי מצוה זו בב׳ מסנהדרין · שסה׳
הזהיר המלך מהרבות ממון מיוחד לעצמו והוא אמרו וכסף וזהב לא ירבה לו
מאד וגבול זה שלא יהיה מן הגודל אלא בשעור מה שיהיה צריך למרכבתו ועבדים
מיוחדים לו אבל שיקבץ לממון לתועלת כל ישרא׳ הרי זה מות׳ וכבר באר האל ית׳ ב
בכתו׳ טעם ג׳ מצות אלו ר״ל לא ירבה לו נשים ולא ירבה לו סוס וכסף וזהב לא ירבה לו׳
ובעבור שנודע טעמם ושבתם הגיע בענינם מה שהגיע מהדת מה שכבר הקפרכס׳
מספור שלמה ע״ה עם גודל מדרגתו בידיעה ובחכמה והיותו ידיד יה אמרו ז״ל שיש
בזה רמז והערה לאנשי׳ שהם אלו ידעו טעמי המצות כלם יקרה להם הנטיה אם זה
השלם בחכמה וגדול במעלה כבר דמה וחשב שאין הפעולה זאת בהכרח בה לעברה
היא מה יהיה שכל ההמון עם חולשת דעתם הנה יחשבו בהם ויאמרו כולם היה אבל
כך או נוה בכך אלא מפני כך אני אהיה נזהר מהדבר שבעבורו צוה במצוה ההיא
ולא אשים לב עליה ואז יהיה כפסד יוסר הדת ולכן הסתיר הש׳ ית׳ טעמה ואין מהם
נס זאת שאין לה טעם ועלה ושבה אבל רוב שטעמים ההם היה מן הצורך להסתירם
שלא ישיגם שכל ההמון ולא יבינום והכ כלם כמו שהעיד הנביא

פקודי יי׳ ישרים משמחי לב מצות יי׳ ברה
מאירת עינים · ומאת הש׳ אשאל עזר
לקיים המצוה בו מהם ולהרחיק׳
המוזהר מהם ·

תם ונשלם

לאזנות וזו המוסר בתו פנויה שלא לשם אישות וכן המוסרת עצמה שלא לשם אישות
ושמע ממני למה כפל לאו זה בזה הלשון ואי זה ענין נוסף בו וזה שהגר קדש שהבא
על הבתולה בין שיהיה מפתה או אונס שאין חייב שום עונש מן העונשין אלא קנס
ממון ולקחת אותה באו שהתבאר בביתו והיה עולה במחשבתנו שאחר שזה הדבר אין
בו אלא קנס ממון שיהיה דינו כדין כל דבר שבממון וכמו שיש רשות לאדם לתת לחבירו
ממונו כמו שירצה ויפטרהו וכמה שיש לנו אנחנו שיהיה לו כמו כן מותר שיקח בתו הבעל
ויתנה לאיש שיבעול אותה ויפטרהו מזה אחר שזה זכות מזכיותיו ר"ל הב' כסף שהם
לאבי הנערה או ג"כ יתנהה לו על תנאי שיקח ממנו כך וכך דינרי' על כן הזהיר מזה
ואמ' אל תחלל את בתך להזנותה לפי שזה שרביתי לעצמו ממו' לבד אמנם הוא כשיקרה
שיפתנה איש או יאנוס אותה אבל כשיהיה הענין ברצון שניהם יחד ובהסכמה אין ד
דרך לזה ונראה בזה הטעם באמרו לא תזנה הארץ ומלאה הארץ זמה לפי שהפתוי
והאונס לא יקרה אלא מעט אבל כשיהיה הענין בבחירה והסכמה ירבה זה ויתפשט
בארץ וזה טעם יפה מאד ומסובב בזה הפסוק והוא כאות לכל מה שזכרוהו החכמים
למה שהסכימו עליו הדיינים התנדיים וזה הלאו דפנויה ליקין והתבארו משפטי מצוה
זו במקומו' מיבמו' : שנו' הזהיר האדם מהחזיר את גרושתו אחר שנשאת לזולתו
והוא אמרו לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה אחר אשר הוטמאה
והעובר על לאו זה לוקה והתבארו משפטי מצוה במקומו' מיבמו' : שנז' הזהיר שלא
האכסי' שלא לבא על היבמה והיא תחת זיקת יבמה והוא אמרו לא תהיה אשת
המת החוצה לאיש זר והעובר על לאו זה לוקה והתבארו משפטי מצוה זו ביבמות :
שנח' הזהיר האונס שלא יגרש אנוסתו והוא אמרו לא יוכל לשלחה כל ימיו וזה הלאו
כבר קדמו עשה והוא אמרו ולו תהיה לאשה · וכן באורו בג' ממכו' שזה לאו קדמו
עשה וגם אמרו האונס שגרש אנוסתו ומתה קודם שהחזירה או כשנשאת לזולתו לוקה
שהוא לא קיים עשה שבו כמו שהוא הגרש אבלבו ולא קיימו והתבארו משפטי מצוה
זו בב' וכר' ממכו' : שנט' הזהיר מוציא שם שלא לגרש את אשתו והוא אמרו לא יוכל
לשלחה כל ימיו וזה הלאו ג"כ קדמו עשה והוא אמרו ולו תהיה לאשה · ודינו
בגרושין לענין המלקו' כדין האונס כמו שהתבאר בסוף מכו' ובג' וכר' מכתובו' : שס'
הזהיר מי שנפסדו ממנו כלי המשגל שאי אפשר לו שיוליד שלא לבא על בת ישראל
והוא אמרו לא יבא פצוע דכא וכו' · וכל זמן שבעל בת ישר' אח' קדושי' לוקה והתבארו
משפטי מצוה זו בח' מיבמו' : שסא' הזהי' מהפסיד כלי התשמיש מן הזכרים מאי זה
מין שיהיה מבעלי חיים ואפי' כזה האדם וזולתו והוא אמרו אחר שאמר ומעוך
וכתות ונתוק וכרות וגו' ובארצכם לא תעשו ובא הפי' ג"כ ובכם לא תעשו · והעובר
על לאו זה לוקה ר"ל מי שיסרס איש מאיזה מין שיהיה · ובפ' שמנה שרצים אמרו
מנין לסירוס באדם שהוא אסור ת"ל ובארצכם לא תעשו בכם לא תעשו ואפי' מסרס אח'
מסרס חייב · דאמ' ר' חייא בר אבין א"ר יוחנן הכל מודי' במחמץ אח' מחמץ שהוא חייב
לא תאפה חמץ ולא תעשה חמץ במשמע · אח' מסרס שהוא חייב שנ' ומעוך וכתות

פעמים חייבין על שגגתם חטאת זולת עון א' והוא מגדף שזדונו כרת ואין חייבין על
שגגתו חטאת וכן התבאר לך שכל מי שנתחייב מיתה בב"ד אי זו מיתה שתהיה הנה
הזדון שלו בכרת ג"כ שלא המיתוהו ב"ד אם לא נודע לנו מלבד י"א נפשות שהם מחויבי
מיתת ב"ד ואין עליהן כרת והם מסית ומדיח נביא שקר ונביא בשם ע"ז וזקן ממרא
ובן סורר ומורה וגונב נפש מישראל ורוצח ומכה אביו ואמו ומקלל אביו ואמו ובעל א'
משודכת בחקירה עליו העדות יהרג ואם לא יהרג שלא יוכלו ב"ד להרגו אז לא נודע לנו
אבל הוא מפקיר עצמו למיתה אבל איננו עומד בכרת · ושמור של הסרגי' וזכור אותם ·
שנג' הזהיר מהקריב אל א' מהעריות ואפי' בלא ביאה כגון חבוק ונשיקה והדומה להם מן
הפעולות הזרות והוא אמרו באזהרה מזה איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו
לגלות ערוה כאלו יאמר לא תקריבו שום קרוב יביא לגלות ערוה ולשון ספרי לא תקרבו
לגלות ערוה אין לי אלא שלא יגלה מנין שלא יקרב ת"ל ואל אשה בנדת טומאתה לא
תקרב אין לי אלא נדה שהוא בכלל תקרב ובכלל תגלה מנין לכל העריות שהם בכלל תקרבו
ובכלל תגלו ת"ל לא תקרבו לגלות · ושם אמרו ונכרתו הנפשות העושות מה ת"ל לפי
שנ' לא תקרבו יכול יהא חייב כרת על הקריבה ת"ל העושות ולא המקריבות וכבר כפלה
האזהרה באסור הדמיונם ואמ' לבלתי עשות מחקות התועבות · אולם אמרו כמעשה
ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה
לא תעשו הנה לא הזהיר בכ"ש הל"ו מחקות התועבות בלבד אבל אמרם יזהי' נאם
מהתועבות בענין אשר באר אחד אחד וזה שהוא הביא כלשון כולל על כל העריות ב
וכ... שהזהיר שלא לעשות כמעשה ארץ מצרים וכמעשה ארץ כנען וזה כולל מה
שהיו עושין מן הזמה במעבודת האדמה ותרעית המקנה וישיבו הארץ ג"כ שבו ופחד
כי של התועבות אשר הזהיר מהם הוא כך וכך עריות לא תגלה וכמו שבאר בסוף המאמר
ואמ' כי כל התועבות האל עשו אנשי הארץ ולשון ספרי יכול לא יבנו בתים ולא יטעו ב
כרמים כמותם ת"ל ובחוקותיהם לא תלכו לא אמרתי אלא בחוקים החקוקים להם
ולאבותיהם · ושם אמרו מה היו עושים האיש נושא איש והאשה נושאת אשה ואשה לשני
אנשים הנה התבאר כי אלו הלאוין שהם כמעשה מצרים וכמעשה ארץ כנען לא תעשו
הם אזהרה מכללות כל העריות בכלל ואח"כ כפל האזהרה בפרט ערוה ערוה · וכבר
בארנו שאנחנו מונים ... והמצות כו' מסנהדרין ומחבורנו הגדול ובארנו בלוקין עליהן
ומה שראוי שתדעהו הוא שכל אשה שחייבין כרת עליה שהנולד מהביאה ההיא שחייבין
עליה כרת יקרא ממזר והוא שקראו הש"י בין שהיתה אותה ביאה בזדון בין בשוגג
הנולד ממזר חוץ מן הנדה לבד שהולד הנולד ממנה איננו ממזר אמנם נקרא בן הנדה
וכבר התבאר זה בכ"ד מיבמות · שנ"ד' הזהיר שלא יבא על בת ישראל והוא אמרו לא ב
יבא ממזר בקהל יי · והעובר על לאו זה לוקה וכבר התבארו משפטי מצוה זו
בא' מיבמות וסוף קדושין · שנה' הזהיר שלא נבא על אשה בלא כתובה וקדושין
והוא אמרו ולא תהיה קדשה מבנות ישראל וכבר כפלה האזהרה בזה הענין ב
בלשון אחר והוא אמרו · אל תחלל את בתך להזנותה · ולשון ספרי אל תחלל את בתך ··

ואת זכר לא תשכב משכבי אשה · וכבר נכפלה האזהרה בזה הענין בעצמו והו' אמרו
ולא יהיה קדש מבני ישרא' וזה דרך האמת שזה הלאו הוא נכפל לחזוק לא שהוא
אזהרה לשוכב ולנשכב · ושם אמרו לא תשכב כלומר האזהרה לשוכב ולנשכב · ובגמ'
סנהדרין התבאר דר' ישמעא' הוא שישים לא יהיה קדש אזהרה לנשכב לפיכך הבא על
הזכור והביא עליו זכר בהעלם א' חייב ב' על דעת ר' ישמעאל ור' עקיבא אומר איננו
צריך הרי הוא או' ואת זכר לא תשכב קרי ביה לא תשכב לפי' הבא על הזכור והביא
זכר עליו בהעלם א' איננו חייב אלא אחת ואמרו בטעם זה לא תשכב ולא תשכב חדא
היא · ואמנם בא לפי דעתי לא יהיה קדש לחזוק כמו שאמ' לא תכחש והי' אזהרה לאסר
איש כמו שבארנו ואחר כן אמ' נ"ש אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע וכגון זה
הרבה כמו שבארנו בשרש התשיעי · והעובר על לאו זה חייב סקילה ואם לא יסקל
הנה הוא בכרת אם היה מזיד ואם היה שוגג יקריב חטאת קבועה · מצוה ש'נ'א'
הזהירנו שלא לבא על האב והוא אמרו ערות אביך לא תגלה · והעובר על לאו זה
חייב סקילה ג'כ' עד שיהיה הבא על אביו חייב ב' משום שוכב עם זכר ומשום מגלה
ערות אביו · ובגמ' סנהדרין התבאר שאמרו ערות אביך לא תגלה אביך ממש והקשו
שם הא' מואת זכר לא תשכב משכבי אשה נפקא והשיבו לחייבו שתים וכדרב יהודה
אמר רב דאמ' גוי הבא על אביו חייב שתים ושם באר ואמרו משתברא מילתיה דרב
יהודה בישראל ובשוגג ולקרבן והאי דאמ' גוי לישנא מעליא נקט כל שהוא שוגג באביו
חייב שתי חטאו' כמי ששגג בשתי עריות ואף ג'כ' זה מי ששגג בזכור דעלמ' איננו חייב
אלא חטאת א' · מצוה ש'נ'ב' הזהיר שלא לבא על אחי האב והוא אמרו ערות אחי
אביך לא תגלה עד שיהיה ג'כ' שוגג באחי אביו חייב ב' חטאות כמו שבארנו ב
באביו ובגמ' סנהדרי' אמרו הבא על אחי אביו חייב ב' לדברי הכל דכתיב ערות אחי
אביך לא תגלה · ודע שאמרם כחקירת העדות הוא שיהיו שם שני עדים כשרים מתרים
בו או יותר ובב'ד' כשר של עשרים ושלשה ויעידו עדותן כראוי ויהיה זה בזמן שדיני
נפשו' נוהגין ומבואר הוא שאלו העריו' כלן שקדם זכרם לא כתן בהא' בתורה וזהו אמרו
את'מניכם כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשו' העושות וכן כל מה
שזכרנו מהם שהוא חייב כהן מיתת ב'ד' הוא ג'כ' כתו' בתורה ואמנם התחלף המיתות
ואמרו בקצתם סקילה ובקצתם חנק ובקצתם שרפה הנה תמצא שהו' קבלה ונסמכו בהו'
כתו' בתורה והתבאר דיני אלו העריות בכללן במס' סנהדרין וכרתו' · וכבר התבאר
בכריתות שכל עון שחייבין על זדונו כרת על שגגתו חטאת קבועה חייב על לא הודע
שלו אשם תלוי · וענין חטאת קבועה שתהיה מן הבהמה אם שכבה · וכשתבין כל
מצות עשה אחת אחת והתבוננת שעושי' הנזכרי' בכל מצוה ומצוה מהן תמצא · כל
מהן שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת שהחטאת תהיה קבועה זולת ב' עונות
שחייבי' על זדונן כל א' מספיקין כרת ועל שגגתן חטאת שאינה קבועה אבל הוא עולה
ויורד וב' העונות האלה הם טומאת מקדש וטומאת קדשיו אמנם באמרי טומאת מקדש
שנכנס טמא לעזרה טמא שאכל קדש וכן התבאר לך שכל מצו' לא תעשה שחייבי' בזדו'

יביא חטאת קבועה · המצוה הש'מג' שהזהירנו מגלות ערות אשת הבן והוא
אמרו ית' ערות כלתך לא תגלה · והעובר על לאו זה בסקילה
ואם לא נחקרה העדות או לא נודע הוא בכרת אם הוא מזיד ואם היה שוגג יקריב
חטאת קבועה · המצוה ש'מד' שהזהירנו מגלות ערות אשת האח והוא ית
אמרו ית' ערות אשת אחיך לא תגלה והעובר על לאו זה בכרת אם היה מזיד ואם היה
שוגג יקריב חטאת קבועה · המצוה ש'מה' הזהירנו מגלות ערות אחות
אשתו בחיי אשתו והוא אמרו ואשה אל אחותה לא תקח · והעובר על לאו זה ב
בכרת אם הוא מזיד ובשוגג יקריב קרבן חטאת קבועה · המצוה שמו' הזהירנו
שלא לבא על הנדה בעת טומאתה ר"ל כל השבעה ימים והוא אמרו ואל אשה בנדת
טומאתה לא תקרב · כל זמן שלא תטבול אחר שבעה והעובר על לאו זה במזיד חייב
כרת ובשוגג יקריב קרבן חטאת קבועה · המצוה שמז' הזהיר מגלות ערות
אשת איש והוא אמרו ית' ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע ו[illegible]ם העובר
על לאו זה יש הפרש וזה שאשת איש אשר היתה נערה מאורסה שניהם חייבי' בסקילה
כמו שבאר הכתו' · ואם היתה בת כהן דינה בשריפה והוא נחנק ר"ל הבועל · ואם
היתה בת ישראל ובעולה שניהם חייבין חנק וזה כשנחקרה העדות ואם לאו הנה הוא
בכרת וזה אם היה מזיד ואם היה שוגג מקריב חטאת קבועה · וכבר נכללה האזהרה
בזה והוא אמרו לא תנאף רוצה בו שלא לגלות ערות אשת איש · ולשון מכלתא לא
תנאף למה נאמר לפי שהוא אומר מות יומת הנואף והנואפת עונש שמענו אזהרה
מנין ת"ל לא תנאף אחד האיש ואחד האשה ולא שמו ואל אשת עמיתך אזהרה כי היא
האזהרה שאינה כוללת נואף ונואפת אבל היא האזהרה לנואף בלבד וכן כשאר ה
העריות אי אפשר להם מבלתי שיניחו לאשה ג"כ מאמרו לא תקרבו לגלות ערוה
הרי כאן שנים להזהיר האיש על ידי האשה והאיש על ידי האיש · ובגמרא סנהדרין
אמרו הכל היו בכלל הנואף והנואפת הוציא הכתוב את בת כהן לשריפה ואת נערה
המאורסה לסקילה וכבר קדם לנו באור זה הענין בפתיחת המאמר · המצוה
שמח' שהזהירנו שלא לשכב עם הבהמות זכריהן ונקבותיהן והוא אמרו יתעלה
ובכל בהמה לא תתן שכבתך והעובר על לאו זה במזיד חייב סקילה ואם לא יסקל ה
הנה הוא בכרת ואם היה שוגג יביא קרבן חטאת קבועה · המצוה שמט'
שהזהירנו מהביא הנשים הבהמות עליהן והוא אמרו ואשה לא תעמוד לפני בהמה ל
לרבעה תבל הוא וזה ג"כ מצוה בפני עצמה ואינה נכללת במצוה שלפניה כי לא
בהיות אסור על הזכרים לבא על הבהמות כאשר לאשה להביא הבהמה עליה לו לא
האזהרה בזה מיוחדת · ובתחלת כריתות אמרו ל"ו כריתות יש בתורה ומנו [illegible]
ומנו בכללם הבא על הבהמה והאשה המביאה עליה את הבהמה עם היות שם כולל ש
ענינים מצות לא תעשה והעובר על לאו זה חייב סקילה ואם לא נחקרה העדות הרי
היא בכרת אם היתה מזידה ואם היתה שוגגת תקריב קרבן חטאת קבועה ·
המצוה שנ' שהזהירנו שלא לבא על הזכור והוא אמרו ית' לא ואת

מאי שנא דרבנן מכדי כתי' ערות אחותך בת אביך ערות בת אשת אביך מולדת
אביך למה לי ש"מ נחייבו משום אחותו ומשום בת אשת אביו · והעובר על אזהרת
ג"כ ר"ל האחות מהאב ומהאם בכרת לבד אם היה מזיד ובשוגג חייב חטאת קבועה · ו
של"ד הזהירנו מגלות ערות בת הבן והוא אמרו ערות בת בנך לא תגלה · של"ה
הזהירנו מגלות ערות בת הבת והוא אמרו ערות בת בתך לא תגלה
ערותה וגו' · מניה ש"לו הזהירנו מגלות ערות הבת עצמה וזה לא התבאר
בפי' בתורה ולא בא בכתוב ערות בתך לא תגלה : ואמנם מה שהזכיר בת הבן או בת
הבת תקח ממנו ראיה לבאור הדבר והגלותו כי הוא אסר בת הבן ובת הבת וכ"ש ה
הבת · ובגמ' דיבמו' אמרו בתו עקר אסורה מדרשה אתיא דאמ' רבא אמ' לי יצחק בר
אבדימי אתיא הנה הנה אתיא זמה זמה ר"ל שהוא אמ' בנת בנך ובנת בתך כי ערותך
הנה · ואמר באיסור אשה ובתה ובת בנה ובת בתה שארה הנה זמה היא כמו שבאסור
אשה ובתה באסרה בתה כן באסור בת בנו ובת בתו באסרה בתו ג"כ · ואמר בעונש
איש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא באש ישרפו אותו ואתהן כמו כן אשה ובת
בנה ובת בתה בשריפה בעבור שבא בהן זמה וגמרי' לה מגזרה שוה ומה זמה וה"ה
לבתו ובת בנו לבת בתו לענין עונש דגמרי' להו מג"ש דשנה הנה דגבי בת בנו ובת
בתו כתי' הנה כמו שבא באשה ובתה ולשון גמ' דכרתו' אל תהי ג"ש קלה בעיניך שהרי
בתו אחד מגופי תורה ולא למדה הכתוב אלא מג"ש אתיא הנה הנה זמה זמה · והבין
אמרם לא למדה תורה ולא אמר לא למדוה כי אלו הדברים כלם קבלה ממשה עליו ה'
פי' מקובל כמו שבארנו בפתיחת חבורנו הגדול בפי' המשנה · ואמנם שתק הכתוב
מלזכרה להיותה אפשר להתלמד בג"ש וזהו ענין אמרם לא למדה הכתוב אלא מג"ש
והבין אמרם מגופי תורה הבת שתבאר מכל מה שקדם שהעובר על לאו בתו ובת בנו
ובת בתו הוא בשריפה ואם לא נחקרה העדות בכרת אם היה מזיד ואם היה שוגג
באחת מהן יקריב חטאת קבועה · מניה של"ז הזהירנו מגלות ערות אשה
ובתה והוא אמרו י"ת ערות אשה ובתה לא תגלה והעובר על לאו והוא שתהיה האחרת
מהן אשתו ויבעול האחרת חייב שריפה ואם לא נחקרה העדות בכרת אם היה מזיד
אם היה שוגג יקריב חטאת קבועה · מניה ש"לח הזהירנו מגלות ערות אשה
ובת בנה והוא אמרו י"ת את בת בנה וזאת גם היא בשריפה אם היה מזיד ובשוגג
יביא חטאת קבועה · מניה ש"לט הזהירנו מגלות ערות אשה ובת בתה
והוא אמרו י"ת ואת בת בתה · והיא בכרת ובשריפה אם היה מזיד ובשוגג יביא ח
חטאת קבועה · מניה ש"מ הזהירנו מגלות ערות אחות האב והוא אמרו
י"ת ערות אחות אביך לא תגלה · והעובר על לאו זה במזיד חייב כרת ובשוגג יביא
חטאת קבועה · מניה ש"מא הזהירנו מגלות ערות אחות האם והוא אמרו
ערות אחות אמך לא תגלה · והעובר על לאו זה במזיד חייב כרת ובשוגג יקריב ח
חטאת קבועה · מניה ש"מב הזהירנו מגלות ערות אשת אחי האב · והוא
אמרו ואל אשתו לא תקרב דודתך היא · והעובר על לאו זה במזיד חייב כרת בשוגג

שהיא אסורה מה שנוסף על אלפים אמה חוץ מן המדינה ואפי' אמה א' וללכת אלפים
אמה לכל צד מותר ולשון מכלתא אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה · ובמסכת ערובין
אמרו לוקין על איסורי תחומין דבר תורה · וגם התבארו משפטי מצוה זו · שבב'
הזהיר מענוש הגברים על החוטא ולהעבר הדינין עליהם ביום השבת דנה כזה
שלא ישרף מי שנתחייב שריפה והוא הדין לשאר מיתות · ולשו' מכלתא לא תבערו אש
שריפה בכלל היתה ויצאת ללמד מה שריפה מיוחדת שהיא א' ממיתות ב"ד ואינה דוחה
את השבת אף כל שאר מיתות ב"ד לא יקחו את השבת והכא אמרו הבערה ללאו יצאת
ואיכא דלכה אבל לחלק יצאת והוא שיהיה חייב על כל מלאכה בפני עצמה כמו רת
שנתבאר במקומו ובגמ' דבני מערבא בכל מושבותיכם ר' אלעאי בשם ר' ינאי אומר
מכאן לבתי דינין שלא יהו דנין בשבת · שבג' הזהיר מעשות מלאכה ביום ראשון
של פסח והוא אמרו כל מלאכה לא יעשה · מצוה ס"כד' הזהיר מעשו' מלאכה
ביום ז' של פסח והוא אמרו כל מלאכת עבודה לא תעשו · מצוה ס"כה' הזהי'
מעשות מלאכה ביום עצרת והוא אמרו כל מלאכת עבודה לא תעשו מצוה ס"כו'
הזהיר מעשות מלאכה בי"ה והוא אמרו כל מלאכת עבודה לא תעשו מצוה
ס"כז' הזהיר מעשות מלאכה ביום ראשון של חג והוא אמרו כל מלאכת עבודה
וגו' · מצוה ס"כח' הזהיר מעשות מלאכה ביום שמיני של חג והוא אמרו כל מ
מלאכת עבודה לא תעשו ודע שאלו הו' ימים טובים כל מי שיעשה מלאכה אי זו
שתהיה באי זה יום מהם לוקה אלא א"כ יהיה מלאכה ממה שיצטרך באוכל נפש כמו
שנא' בכתו' בא' מהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם וה"ה לשאר יט ובבר
התבארו משפטי מצוה זו במס' ביצה · מצוה ס"כט' הזהיר מעשות מלאכה ביה"כ
והוא אמרו כל מלאכה לא תעשו והעובר' על לאו זה בכרת כמו שבאר הכתוב
ואם היה שוגג חייב קרבן חטאת קבועה והתבארו משפטי מצוה זו במס' יומא ובמגלה
וזולתם · מצוה ס"ל הזהירנו מגלות ערות אם והוא אמרו ערות אמך לא תגלה ה
והעובר על לאו זה בכרת וכשהעידו עליו עדים נסקל אם היה מזיד ואם
היה שוגג יקריב קרבן חטאת קבועה · מצוה ס"לא' הזהיר מגלו' ערות אשת
אב והוא אמרו ערות אשת אביך לא תגלה · והעובר על לאו זה בכרת וכשהעידו בו
עדים יסקל אם היה מזיד ואם היה שוגג מביא חטאת קבועה הנה התבאר לך שהבא
על אמו חייב עליה משום אשת אב כין בחיי אביו כין לאח' מיתת אביו כמו שהתבאר
בסנהדרין · מצוה ס"לב' הזהיר מגלות ערות אחותו והוא אמרו ערות אחותך
בת אביך לא תגלה ערותה · והעובר על לאו זה במזיד חייב כרת ובשוגג יקרי' קרבן
חטאת קבועה · מצוה ס"לג' הזהיר מלגלות ערות בת אשת אב כשתהיה
אחותו והוא אמרו ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא לא תגלה ערותה ·
וזה הלאו בא לנשים בת אשת אב ערוה בפני עצמה היות הבא על אחותו מאביו אף
מאמו חייב ב' משום אחותו ומשום אשת אביו כמו שבארנו וזה לשונם בזה באמרו בב'
מיבמות תנו רבנן הבא על אחותו והיא בת אשת אביו חייב משום אחותו בלבד מאי

לפי קללת איש מישראל כשיהיה משמע אותו למה שישיגהו מן הצער והכאב אבל קללת החרש אף שלא ישמע ולא יכאב בו שלא יהיה בזה אשר הכה הודיענו שהנ' אסו' והזהיר ממנו כי התורה לא הקפידה בענין המקולל לבד אבל הקפידה ג״כ בענין המקלל כ[י] כשהזהיר שלא ירגיל נפשו לנקימות ולא ירגיל לכעוס וכן בעלי הקבלה הביאו ראיה על אסור קללת כל איש מישר' מאמרו לא תקלל חרש ולשון ספרי אין לי אלא חרש מנין לרבות כל אדם ת״ל ונשיא בעמך לא תאור א״כ למה נאמ' חרש מה חרש מיוחד בחיים יצא המת שאינו בחיים ובמכלתא לא תקלל חרש דבר הכתו' באומללין שבאדם ובכל מה שאמרנו בתנאי שיקלל בשם וכן כשקלל עצמו לוקה· הנה כבר התבאר שמי שקלל חברו בשם עובר בלאו א' והוא לא תקלל חרש ומי שקלל הדיין עובר בב' לאוין ולוקה ב' ומי שקלל נשיא לוקה ג' ולשון מכלתא כשהוא או' ונשיא בעמך לא תאור אחד דיין ואחד נשיא במשמע ומה ת״ל אלהים לא תקלל לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו מכאן אמרו יש מדבר דבר א' וחייב עליו משום ד' דברים משום לא תקלל חרש ומשום אלהים ומשום דיין ומשום נשיא בעמך מכל מקו' הנה התבאר מה שזכרנוהו· והתבארו משפטי מצוה זו בד' משבועו' ·

שי״ח הזהיר שלא נקלל אב ואם ואמנם לשו' התורה בעונש הוא מבואר באמרו ומקלל אביו ואמו מות יומת והוא מכלל הנסקלין ואפי' קלל א' מהם בשם אח' מותו כשהזיד נסקל· אולם האזהר' הנה לא התבארה בכתו' כי לא אמר לא תקלל אביך אבל קדם כבר כי באה האזהרה מקללת כל איש מישראל וזה בכלל האב והאם· ובמכלתא אמרו ומקלל אביו ואמו מות יומת עונש שמענו אזהרה מנין ת״ל אלהים לא תקלל אם דיין הוא אביך הרי הוא בכלל אלהים ואם נשיא הרי הוא בכלל נשיא· ואם בור הרי הוא בכלל לא תקלל חרש הרי אתה דן בנין אב משלשתן עד הצד השוה שבהם שהן בעמך ואתה מוזהר על קללתם וכתו' בספרא איש איש כי יקלל את אביו ואת אמו עונש שמענו אזהרה מנין ת״ל אלהים לא תקלל כמו לשו' מכלת' בשוה והתבארו משפטי מצוה זו בז' מסנהדרין · שי״ט הזהיר מהכו' אב ואם ולא התבארה ג״כ אזהרה מבוארת מזה אבל זכר העונש ואמ' ומכה אביו ואמו מות יומת· ולמדנו אזהרה למכה אביו על דרך שלמדנו אותה למקלל אביו· וזה כי כבר התבאר במצוה ש' שאנו מוזהרין על כל איש מישראל שלא להכותו ואביו בכלל· ולשו' מכלתא ומכה אביו ואמו וגו' עונש שמענו אזהרה מנין ת״ל ארבעים יכנו לא יוסיף והרי דברים ק״ו מה אם מי שמצוה להכותו הרי הוא מוזהר שלא להכותו אביו ואמו שאינו מצוה להכותו אינו דין שיהא מוזהר שלא להכותו והעובר על לאו זה כלו' שיכה אביו או אמו במזיד ויוציא מהם דם הרי זה חייב חנק והתבארו דיני מצוה זו בסוף סנהדרין · ש״כ הזהיר מעשות מלאכה בשבת והוא אמרו לא תעשה כל מלאכה והעובר על לאו זה כאשר בא הכתו' שהוא כברת אם לא ידע בו הדיין ואם העידו עליו עדים חייב סקילה אם היה מזיד ואם היה שוגג חייב חטאת קבועה· וכבר התבארו משפטי מצוה זו במס' שבת· שכ״א הזהיר שלא להלך חוץ לתחום המדינה בשבת והוא אמרו אל יצא איש ממקומו ביום הז' ובאה הקבלה שבגבול ההליכה

והזון ת' ל' לא יעבור עליו עליו אי אתה עובר אבל אתה מעביר לאחרי' וכי מאחר
דכפקא ליה מלא יעבור עליו למה לי לעבור עליו לאוין וכבר בארנו בשרש ט' שלא כל
מה שיתחייבו עליו שני לאוין יהיו שתי מצות · ודע כי האתון עצמו מוזהר לבאת מ
מביתו בסחורה כל שכתו וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפ' א' מבוטה · שיב
הזהירנו מחלוק על בעל הקבלה ומנהגם במצותיו ממעשה התורה והוא
אמרו לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל · ולשון ספרי לא תסור זו מצות
לא תעשה והעובר על לא זה הוא זקן ממרא וחייב חנק וכתנאים המקובלים המבוארים
בסוף סנהדרין · שיג' הזהירנו מהוסיף בתורה לא בכתוב ולא במקובל והוא אמרו
לא תוסיף עליו וכבאור אמרו במקומות רבים ועובר משום בל תוסיף עברת
על בל תוסיף · שיד' הזהירנו מגרוע התורה לא מהכתוב ולא מהמקובל והוא אמרו
ולא תגרע ממנו ובמקומו' רבים אמרו עובר משום בל תגרע ואלא עברת על
בל תגרע · שטו' הזהירנו מלקלל הדיין והוא אמרו אלהים לא תקלל והעובר על לאו
זה לוקה · מצוה שיו הזהירנו מלקלל הנשיא והוא אמרו ונשיא בעמך
לא תאור וזה השם רל' נשיא ישימהו הכתו' על המלך אשר לו הממשלה אמר אשר נשיא
יחטא וחכמים ישימוהו במוחלט על ראש הישיבה של ע' זקנים ובכל התלמו' ובמשנה
יאמרו נשיאים ואבות בד' · ובלשונם נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול · והמלך
שמחל על כבודו אין כבודו מחול · ודע שזה הלאו הוא כולל ב' הנשיא עם המלך כי
ענין לאו זה שהוא מזהיר שלא לקלל כל מי שיש לו ממשלה לבוא והוא במעלה ה
העליונה בין שיהיה שלטונית או תוריית והוא הישיבה וזה המוכן מדין מצוה א
והעובר על לאו זה לוקה · מצוה שיז הזהירנו מלקלל איש אי זה שיהיה מ
מישראל והוא אמרו לא תקלל חרש · והבין ממנו ענין זה החרש מהו וזה כי כשהכעס
כשהתנועעה לבקש מהמזיק לפי גודל ההזק הקיימת בדמיון והנה לא תנו' מהיותה
מתנועעת עד שתגמול למזיק לפי גודל ההזק המשומה בדמיון וכאשר שלמה לו גמול
תנוח אותה התנועה ונעדרה מהתנועעה מן הדמיון ופעמים ישלימהו בגמול בקללת
ובחרופין לבד ותנוח בדעתו כשעור מה שהגיע למזיק הזק באותן המאמרי' והחרוף
ופעמים יהיה הענין יותר קשה ולא תנוח אותה התנועה עד שתאבידהו ממונו או
תנוח בדעתו שעור מה שהגיע לו מכאב לאבוד ממונו · ופעמים יהיה הענין יותר
קשה ולא תנוח עד שתנקם ממנו בגופו מתיני המכאוב וחסרון האיברי' ופעמי' יהיה
הענין יותר קשה ולא תנוח התנועה עד שתקח נפש המזיק ותאבדהו מן המציאות
וזה הוא התכלית · ופעמים תהיה הנפש קטנה לבקשת עונש המזיק וזה
לקטנות עונש עד שתנוח התנועה בצעקות ובזיון עליו וקללו אדם א' עפ' שלא
ישמע אותו ולא יהיה במעמד שהוא וזה מפורסם מפועל בעלי החמה והכעס ם
שתנוח דעתם בזה השעור מהחטאים הקלים וא' עפ' שיהיה החוטא בלתי יודע ית
בכעסם ולא ישמע בחרופיהם · ואולי יהיה בדעתנו כי התכלית הזה שבאמר לנו

רע · שב' הזהיר משנוא קצתנו את קצתנו והוא אמרו לא תשנא את אחיך בלבבך ·
ולשון ספרי לא אמרתי אלא שנאה שבלב אמנם כשהראה לו השנאה והודיעו שהו'
שונא אותו אינו עובר על זה הלאו אבל על לא תקום ולא תטור ועובר על עשה והוא אמרו
ואהבת לרעך כמוך אבל שנאת הלב היא חטא חזק יותר מן הכל · שג' הזהיר שלא
נבייש קצתנו את קצתנו וזהו הנקרא מלבין פני חברו ואזהרה שבאה בזה
הוא אמרו הוכח תוכיח את עמיתך וגו' ובספרי מנין שאם הוכחתו ד' וה' פעמים ש
שיחזור ויוכיח ת"ל הוכח תוכיח יכול אפי' אתה מוכיחו ופניו משתנות ת"ל ולא תשא
עליו חטא · אמנם הפשט הוא שהזהיר שלא תחשוב לו עון ותזכרהו · מצוה ש"ד היא
שהזהיר שלא לנקום קצתנו מקצתנו והוא שנעשה מעשה אחר ולא תסור
מלחכש אחריו עד שנגמלהו כמעשהו הרע אשר יביאהו כמו שאביאך והזהיר מזה
באמרו לא תקום · ובספרי עד היכן היא כחה של נקימה אמ' לו השאילני מגלך ולא
השאילו ולמחר אמר לו השאילני קרדומך וא"ל לו לא אשאילך כדרך שלא השאלתני מ
מגלך לכך נאמ' לא תקום ועל זה הדמיון היקש בכל הענינים · מצוה ש"ה
הזהירנו שלא לטור ואע"פ שלא נשלם לו גמו' והוא שנזכור לו העון שחטא אלינו והוא
אמרו לא תטור · ולשון ספרי עד היכן היא כחה של נטירה אמ' לו השאילני מגלך ולא
השאילו ולמחר אמ' לו השאילני קרדומך וא"ל הילך ואיני כמותך לכך נאמר ולא
ולא תטור · מצוה ש"ו הזהירנו שלא נקח קן צפור בעת הנידה האם והבנים והוא
אמרו לא תקח האם על הבנים · וזה הלאו נתק לעשה ואם שלא תשלח את
האם ואת הבנים תקח לך ובכל זמן שלא יהיה אפשר לשלח ולקיים עשה שבה כגון ש
שנתנה האם קודם שישלחנה לוקה וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסוף חולין · שז'
הזהיר מלגלח שער הנתק והוא אמרו ואת הנתק לא יגלח · ולשון ספרי מנין
לתולש סימני טומאה שעובר בלא תעשה ת"ל ואת הנתק לא יגלח · מצוה ש"ח
הזהירנו מלקוץ סימני צרעת או לכסותן עד שישתנו מראיהן והוא אמרו
השמר בנגע הצרעת · ולשון ספרי השמר לא תעשה · ולשון המשנה התולש סימני ט
טומאה והכווה את המחיה עובר בלא תעשה והוא לוקה כמו שזכרנו · מצוה ש"ט
הזהירנו מעבוד ומזרוע בנחל איתן שנערפה בו העגלה והוא אמרו אשר
לא יעבד בו ולא יזרע והעובר על לאו זה לוקה · ובמכות כשזכרו מחוייבי מלקו' אמ'
והא איכא זורע בנחל איתן ואזהרתיה מהכא אשר לא יעבד בו הנה כבר התבאר שהוא
לאו אחד ושהוא במלקו' וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסוף סוטה · שי' שהזהירנו
מהחיות המכשף והוא אמרו מכשפה לא תחיה · ובמכילתא לא אכרכי עוברי
על מצות לא תעשה שבטלנו בו מצות עשה לבד ויהיה כאלו מחללנו לא מתחייבי
בני נח ב"ד · שיא' הזהיר החתן מצאת מביתו שנה אחת כלא לטורח המטורחים
לא לבית הצבא ולא לזולתו אבל כסלק ממנו כל טורח וכל מה שיהיה חייב ב
בזה לעזוב אותם כל השנה והוא אמרו ולא יעבור עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו
ובגמ' סוטה לא יצא בצבא יכול כבצבא הוא דלא יצא אבל יתקן כלי זין ויספק מים

משפטי מצוה זו במכות׳ רצ״ה הזהיר מקחת כופר מן הרוצח במזיד אבל יהרג ע״כ
והוא אמרו לא תקחו כופר לנפש רוצח למות וכבר התבארו משפטי מצוה
זו במכו׳ רצו׳ הזהירנו מהתרשל בהצלת נפש אחד מישראל כשנראהו בסכנת מות
או הפסד ויהיה לנו יכולת להצילו כמו שיהיה טובע בנהר ואנחנו נדע לשחות
ונוכל להצילו או יהיה גוי מתפרד להורגו ונוכל לבטל מחשבתו או לדחות ממנו נזקו ו
ובאת האזהרה באמרו לא תעמוד על דם רעך׳ וכבר אמרו שמי שיכבוש עדות ת
תכללהו ג״כ זאת האזהרה כי הוא רואה ממון חברו אבד והוא יכול להחזירו אליו ב
באמרו שאמת׳ וכבר בא בזה הענין ג״כ אם לא יגיד ונשא עונו׳ ולשון ספרי מנין
שאם אתה יודע לו עדות שאין אתה רשאי לשתוק ת״ל לא תעמוד על דם רעך׳ ומנין
שאם ראית אותו טובע בנהר או חיה או לסטים באין עליו שאתה חייב להצילו ת״ל
לא תעמוד על דם רעך ומשפטי מצוה זו כבר התבארו בסנהדרין׳ רצ״ז הזהירנו
מהניח המוקשים והמכשולי׳ בארצנו ובבתינו כדי שלא ימותו בהם ● בני אדם
והוא אמרו ולא תשים דמים בביתך׳ ולשו׳ ספרי ועשית מעקה זו מצות עשה ולא
תשים דמים זו מצות לא תעשה וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפ״א משקלי׳ ובסדר
נזיקין׳ רצ״ח הזהיר מהכשיל קצתנו קצתנו והוא שאם ישאלך אדם עצה בדבר כפתה בו
ובאה האזהרה מלרמותו ומהכשילו אבל תיישירהו על הדבר שתחשוב שהוא טוב
ויושר והוא אמרו ולפני עור לא תתן מכשול׳ ולשון ספרי למי שהוא סומא בדבר ונוטל
עצה ממך אל תתן לך עצה שאינה הוגנת ולאו זה כולל ג״כ מי שיעזור על עבירה או
יסבב אותה כי הוא יביא האיש ההוא לעון ובעזרתו הכשילו וחזר עור ויפתהו ע
ויעזרהו להשלים עבירתו או יכין לו סבת העבירה ואלו הפנים אמרו במלוה ולוה
ברבית שניהם יחד עוברי׳ משום ולפני עור לא תתן מכשול כי כל א׳ משניהם עוזר
את חברו ומכין לו להשלים העבירה ודברי׳ רבים מאד מזה המין יאמרו בהן עובר משום
ולפני עור לא תתן מכשול ופשטיה דקרא כמו שזכרנו תחלה׳ ש׳ שהזהיר הדיין
מהגדיל תוספת הכאות גדולו׳ ממיתות ובאור זה שכל המחוייב מלקו׳ הנה תכלית
מה שילקה מ׳ חסר א׳ כמו שבא בקבלה שלא יכה אדם עד שישער ההכאה באדם הד
המוכה לפי כחו ושניו ומזגו וגבורת גופו ואם יכול לסבול הכאת הערום כלו יוכה מ
ואם לאו יוכה כפי שעור שכלו לא פחות מג׳ הכאו׳ אמרו כדי רשעתו במספר׳ ובאה
האזהרה מהוסיף בהכאתו ואפי׳ הכאה א׳ נוספת על השעור בדיין שיוכל לסבול והוא
אמרו כדי רשעתו במספר מ׳ יכנו לא יוסיף׳ ולשו׳ ספרי׳ אם הוסיף עובר בלא תעשה
אין לי אלא שמוסיף על המ׳ מכין על כל אומד ואומד שאמדוהו ב״ד ת״ל לא יוסיף פן
יוסיף וזאת האזהרה היא אזהרה מהכות כל איש מישר׳ אם החוטא הכו מוזהרין שלא
להכותו שאר כל אדם לא כ״ש׳ וכבר הזהירו מלרמוז להכות אפי׳ לא יכה אמרו כל
המגביה ידו על חברו נקרא רשע שנ׳ ויאמ׳ לרשע למה תכה רעך׳ שא׳ הזהי׳ מהיות
רכיל והוא אמרו לא תלך רכיל בעמך אמרו לא תהא רך בדברים לזה וקשה
לזה׳ ד״א שלא תהא כרוכל שטוען דברים והולך ובכלל לאו זה אזהרת מקבלי לשה״ר

עובר לאחיה ואחר מעידו עובר ללבנה שומע אני יצטרפו ת"ל ונקי וצדיק אל תהרוג
מצוה רנא שהזהיר שעד מדבר בדין שהעיד עליו ואע"פ שהוא חכם ויודע הוא
לא יהיה עד ודיין וטוען אבל יעיד במה שראה וישתוק והדיינין יעשו כעדותו
לפי מה שיראה להם. ושם האזהרה שלא לדבר בדבר נוסף על העדות וזה בדיני
נפשות לבד והוא אמרו ית' ועד אחד לא יענה בנפש למות. וכפל האזהרה בזה ואמר
לא יומת על פי עד אחד כלומ' לא יומת בשעדות העדים. ובסנהדרין אמרו ועד לא
יענה בנפש בין לזכות בין לחובה. ואמרו טעם זה משום דהוי כנוגע בעדותו ובדיני
נפשות לבד אסור ללמד לא זכות ולא חובה. מצוה רנב שהזהירנו מהרוג
מחוייבי מיתה כשנראה כבר עשה חטא שנתחייב עליו הריגה קודם הגיענו
לב"ד אבל נביאהו לב"ד כשנראה ונעיד עליו העדים לפניהם וכאשר אכון עדים לב"ד
והם ישפטו עליו כמה שיראה חייב והאזהרה שבאה בזה הענין הוא אמרו לא ימות
הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט. ולשון מכלתא יכול יהרגו אותו משהרג או
משנאף ת"ל עד עמדו לפני העדה ואפי' היה ב"ד הגדול שם שראוהו הורג ואם כלם
עדים ושבא העדות אבל ב"ד אחר ואחר ידינוהו. ובמכלתא הרי עדה שראו באחד שהרג
את הנפש יכול יהרגוהו עד שיעמוד אבל ב"ד ת"ל עד עמדו לפני העדה. מצוה
רנג שהזהירנו שלא לחוס על הרודף וכאור זה כי מה שזכרנו במצוה
שלפני זאת מה שאל החוטא שלא יהרגוהו העדים עד שידינו אותו ב"ד אמנם הו' כשעבר
ועשה המעשה שנתחייב עליו מיתה והשלים אותו אמנם בעת השתדלותו ובקשו ע
לעשותו אז יקרא רודף והוכח עלינו למנעו מעשותו מה שלבו מתאוה ונכה לו כדי
למנעו מן העבירה ואם לא רצה לשמוע אלינו נלחם בו ואם יכולנו למנעו באבר אחד
מאבריו כגון שנחתוך ידו או רגלו או כשנסמא עינו הכה זה הוא הקודם ואם אי אפשר
למנעו אלא בהכות נפשו הכה יהרג כדי שלא יעשה מעשה הרע ההוא ובאה האזהרה
שלא לחוס עליו ומהמנע להרגו והוא אמרו וקצותה את כפה לא תחוס עינך. ולשון
ספרי וקצותה מלמד שאתה חייב להצילו בכפה ומנין שאם לא היו יכולין להצילו ב
בכפה שמצילין אותו בנפשה ת"ל לא תחוס עינך. ושם אמרו מה מבושיו מיוחד שיש
בו סכנת נפשו' והרי הוא כוקצותה אף כל דבר שיש בו סכנת נפשו הרי הן כוקצותה
וזה שאמרנו שיהרג הרודף איננו בכל מי שישתדל לעשות אי זו עבירה ואמנם היא כא'
הרודף את חברו להרגו ואפי' היה קטן הו הרודף אחר א' מן העריות לגלות ערותה.
ונתבאר שיהיה כן ט'ויוס א' ומבואר הוא כי הזכור הוא בכלל העריות ואמרו צעקה
הנערה ואין מושיע לה הא יש לה מושיע צריך להושיעה בכל מה שהוא יכול. והשוה בין
רודף אחריה ובין רודף את חברו להרגו ואמר כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו
נפש וגו' וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפ' ח' מסנהדרין. רצד' הזהי' מענוש האנוס
על חטאו אם עשהו אחר שהיה אנוס על המעשה והוא אמרו ולנערה לא תעשה
דבר. רצה' הזהיר מקחת כופר מן ההורג בשוגג כדי שנפטרו אותו מגלו' אבל יגלה
ע"פ' והוא אמרו לא תקחו כפר לנפש רוצח לנוס אל עיר מקלטו [illegible]

ואמ' ועשיתם לו כאשר זמם · ולשו' מכלת' לא תענה ברעך אזהרה לעדי' זוממין ובזה
שלאו ג"כ מלקי' כמו שהתבאר בשו' מכו' · רפו' הזהי' הדיין שלא לקבל עדות בעל
עבירה ומעשו' דבר ע"פ עדותו והוא אמרו ית' אל תשת ידך עם רשע וכא הפי"ש קשת חמס
עד להגיד התמסכי' והגזלני' שהם פסולי' לעדות שב"לא יקום עד חמס באיש והתבארו
משפטי מצוה זו בפ"ג מסנהדרין · רפז' הזהי' הדיין שלא לקבל עדו' הקרובים קצתם
על קצתם והוא אמרו לא יומתו אבו' על בני' וכא הפי' המקובל בספרי שלא יומתו
אבות בעדות בני' ובנים בעדו' אבו' וה"ה לשאר קרובי' מתוכו' ואמנם זכר לנו שדיני נפשו' על
צד הגוזמא שלא נאמ' אח' שזה אבוד נפש לא נחשוב הקרוב בו אבל נענש בעדותו אחר
שעדותו לאבוד נפש קרובו הוא ואין זה מקו' לחסרו · ולפי' לקח למשל הא' שבקרובים
וגדול האהבה והוא אהבת אב לבן והבן לאב · והנה יאמ' אח' שאין מקבלי' עדות אב על
הבן ואפי' לחייבו מיתה לא כ"ש שאר הקרובי' שלא יקבלו וזה גזרת הכתו' אין לה טעם
בשום פנים והתבארו משפטי מצות זו בפ"ג מסנהדרי' · רפח' הזהיר הדיין שלא
לברות הגדרי' או לחייבו ממון בעדות עד א' ואפילו היה בתכלי' הכשרות והוא
אמרו לא יקום עד א' באיש לכל עון ואמרו לכל עון הוא דאינו קם אבל קם לשבועה ו
והתבארו משפטי מצות זו בפ"ט מסנהדרין · רפט' הזהיר הדיין שלא להרוג נקי
וזכאי והוא אמרו לא תרצח · רצ' הזהי' הדיין שלא לחתוך הגדרי' באומד הדעת
החזק ואפי' היה קרוב לאמת כגון שאדם ירדפהו שונאו להרגו ולהבדל ממנו ב
יכנס בבית א' והרודף יכנס אחריו ונכנסנו אחריו ומצאנו הנרדף נהרג והוא מפרפר
ושונאו שהיה רודפו עומד עליו והסכין בידו ומטפטף דם הרי זה הרודף שלא יהרגוהו
סנהדרין על צד חתוך הגדר אח' שאין עדי' מעידין עליו שראו הריגה ובזאת האזהרה
בתורה מהרוג זה והוא אמרו ונקי וצדיק אל תהרוג · ובמכלת' אמרו ראוהו רודף אחר
חברו להרגו והתרו בו ואמרו ישראל הוא בן ברית הוא אם הרגת אותו תהרג והעלימו
עיניהם ומצאוהו הרוג ומפרפר והסייף מטפטף דם מיד ההורג שומע אני יהא חייב ת
ת"ל ונקי וצדיק אל תהרוג ולא תרחיק זה ותפלא מזה הדין כי הדברים אפשריי' מהם
קרובי' האפשרו' ומהם רחוקי' האפשרו' ומהם אמצעיי' בין זה לזה ולאפש' רחב גדו' ואלו
התירה תורה לחתוך דיני נפשו' באפשרו' הקרוב מאד שאפשר שיהיה קרוב וההמנאות
כגון זה שהמשלנו היינו חותכין הגדר במה שהוא רחוק מזה מעט ובמה שהוא רחוק
מאד ג"כ עד שיחתכו הגדרי' ויומתו האנשי' במעט אומד לפי דמיון הדיין וזה סבתי
ולכן סגר ית' את הפתח ואמ' שלא יחתך גדר העונש אלא כשיהיו העדים מעידים שהם
ידעו בודאי שזה עשה המעשה ההוא בלא ספק ובלא דמיון כלל וכאשר לא נחתוך את
הגדרי' בדמיון חזק מאד ב"ת תכלית מה שיהיה שבפעו' החוטא וכאשר חתכנו הגדרי'
בדמיון וכאומד הנה פעמי' נהרוג נקי וכן בשהעידו ב' עדי' עליו בב' עבירות בכל אחת
מהן דין מיתה וכן א' מהם ראה לבדו ראה אותו עובר על אחת והא' ראה אותו עובר על
אחרת הנה לא יהרג · והמשל בזה כגון שהעיד עליו עד א' שהוא עושה מלאכה בשבת
והתרו בו והשני יעיד עליו שעבר עז' והתרה בו זה לא יסקל אמרו ז"ל א' מעידו עובר

עובר בלאו א' והוא אמרו לא תעשו עול במשפט ואם הטה משפט גר עובר בב' לאוין
ואם היה גר יתום עובר בג' לאוין · רפא' הזהיר השופט שלא לשמוע א' מבעלי הדין
שלא בפני בעל דינו והוא אמרו לא תשא שמע שוא שצריך יהיו בעלי דין
שלא בפני בעל דינם והזהיר השופט משמוע אותם הדברים כדי שלא תכנס לנפשו
צורת הדברי אין יוסר לא ולא אמתות · ולשון מכלת' לא תשא שמע שוא אזהרה לדיין
שלא ישמע מבעל דין עד שיהיה בעל דינו בפניו ואזהרה לבעל דין שלא ישמע ד
דבריו לדיין עד שיהיה חברו עמו ולהזהיר מזה הענין את' מדבר שקר תרחק כמו
שנתבאר בר' משבועו' ובכלל לאו זה ג"כ אמרו אזהרה למספר לשון הרע והמקבלו ומ
ומעיד עדות שקר כמו שהתבאר במכות · רפב' הזהיר השופט שלא לנטות אחרי
רבים כשתהיה התוספת איש א' לבד ובאור זה כי כשתהיה המחלוק' בין הדיינין
בחוטא או ואמרו קצתם שהוא חייב מיתה וקצתם שהוא פטו' והיו המחייבין יותר ממזכין
במכין איש אחד הנה אינו מותר להמית החוטא ההוא והזהיר הש"י את הדיין מהמית
אותו עד שיהיו המחייבין יותר מן המזכין שנים והוא אמרו לא תהיה אחרי רבי' לרעו'
ר"ל לא תמשך אחרי אי זה רוב שקרה במשפט מות וזה ענין יאמרו לרעות · ולשו' מכלתא
יא' מזכין וי"ב מחייבין שומע אני יהא חייב ת"ל לא תהיה אחרי רבים לרעות : ושם
אמרו הטייתך לטובה על פי א' ולרעה על פי ב' וכבר התבארו משפטי מצוה זו בד'
מסנהדרין · רפג' הזהיר הדיין מהטות לרעות דין א' על מה שהטען אלין בחיוב ;ם
החייב או זכות הזכאי מבלתי שיהיה הדבר מוכן אצלו לפי הקשו ושכלו מהקדמו'
התורה והוא אמרו לא תענה על ריב לנטות דעה כזה לא יבקש בריב הנטיה · ויהיה
שתטה עם הרוב או עם הגדולים ושתספיק במה שיש כנפשך בדין ההוא · ולשו' מכלת'
לא תענה שלא תאמ' בשעת מנין די כשאהיה כאיש פלו' ש"א אמור מה שלפניך : יכול
אף דיני ממונות כן ת"ל אחרי רבים להטות · ומזה הלאו ג"כ האזהרה למלמד זכות שלא
יחזור וילמד חובה לאמרו לא תענה על ריב וכן מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה ·
וכן אין מתחילין מן הגדול כל שכן הד' בדי' אמכם שלמדו מאמרו לא תענה על ריב כמו
שהתבאר בפ"ד מסנהדרין ושם התבארו משפטי מצוה זו · רפד' הזהיר ב"ד הגדול
וראשי ישיבה שלא למנות דיין אדם שאינו חכם בחכמת התורה בעבור מעלו' אחרות
שיהיו לו וימנו אותו בעבורם הנה הוא מוזהר מזה אבל לא יקים התורה במנוי זולת
לחריפות האיש בחכמת התורה והיותו יודע בוריה ואזהרותיה · והנהגתו וחזקתו ומ
במעשי' טובי' והנאותים לזה · ואזהרה ממנות ממונה בעבור מעלו' אחרו' הוא אמרו לא
תכירו פנים ולשו' ספרי לא תכירו זה הממונה להושיב הדיינין ר"ל שזאת האזהר' האמנם
לאיש שימנה הדיינים על ישר' שהוזהר שלא למנותם בעבור מה שהקדמנו שמא תאמר
איש פלו' נאה או גבור או יודע בכל לשו' אושיבנו דיין נמצא מזכה
את החייב ומחייב את הזכאי לא מפני שהוא רשע אלא מפני שאינו בקי לכך נאמר לא
תכירו · רפה' הזהיר מהעיד עדו' שקר והוא אמרו לא תענה ברעך עד שקר ובכלל
זה במקו' את ובלשו' את והוא עד שוא והעובר על לאו זה כבר גזרה עליו התורה

השיעור עד שיפרושו מיני השעור וגם המשקל והמדה כאלו יאמר לא יהיה אצלך שני
שעורין לא במדידה ולא במשקל כמו שבארנו במצות עשה · ואמרו לא יהיה לך אבן
ואבן לא יהיה לך איפה ואיפה הוא כמו אמרו לא תסיק לאחיך נשך כסף נשך אוכל
נשך כל דבר אשר ישך שהוא לאו אחד כולל מינים הרבה אשר בהם כלם ענין אחד
בעצמו ולא בהכפל הלשונות ירבו המצות כשיהיה ענין אחד כמו שהקדמנו בשרש
השיעי · ונזכר קדם לכן כגון זה במצות לא תעשה והוא אמרו לא יראה לך חמץ
ולא יראה לך שאור · רע״ג שהזהרנו מעשות עול בדין והוא אמרו ית׳ לא תעשו
עול במשפט · וענין לאו זה שלא יעוור הדרכים שגדרה תור׳ לחייב בדבר
או לפטור ממנו · רע״ד שהזהיר הדיין שלא לקחת שוחד מבעלי הריב ואפי׳
לדין אמת והוא אמרו ית׳ ושחד לא תקח · ונכבר נכפלה האזהרה בזה
הענין · ובספרי לא תקח שוחד אפי׳ לזכות הזכאי ולחייב החייב · וכבר התבארו
דיני מצוה זו במקומות מסנהדרין · רע״ה שהזהיר הדיין שלא לכבד אחד
מבעלי הריב בעניין הדין ואפי׳ היה גדול ונכבד ונשוא פנים לא יסביר
לו פנים בדין בשיבא לפניו עם בעל דינו ולא ישאל בשלומו ושיעורו ואמר ית׳ לא
תהדר פני גדול · ובספרי שלא תאמר עשיר הוא זה ובן גדולים הוא איך אביישנו כמך
כאמר לא תהדר פני גדול · וכבר התבארו משפט מצוה זו במקומות מסנהדרין ש
ושבועות · רע״ו שהזהיר הדיין שלא לירא מאדם ממזיק גנוב דוכר עתק
עליו הדין אבל הוא חייב לחתוך את הדין ולא יחתוך ולא יסיח
לב במה שיקרה עליו מן ההזק מן האיש ההוא והוא אמרו ית׳ לא תגורו מפני איש ·
ולשון ספרי לא תגורו שמא תאמר מתירא אני מאיש פלו׳ שמא יהרגני או שמא ידליק
את גדישי או שמא יקצץ את נטיעותי ת״ל לא תגורו מפני איש · רע״ז שהזהיר
הדיין מחמול על עני בדין אבל ישוה בין עשיר לעני להכריחו לפרוע מה
שהוא חייב לפרו׳ והוא אמרו ית׳ ודל לא תהדר בריבו · ונכבר נכפלה זאת האזהרה
בזה הענין בלשון אחר והוא ית׳ לא תשא פני דל · ולשון אחר בספרי לא תשא פני דל
שלא תאמר עני הוא ושניהם ואני והעשיר חייבין לפרנסו אזכנו ונמצא מתפרנס
בנקיות ת״ל לא תשא פני דל · רע״ח שהזהיר הדיין כשידע שהוא הרב רשע
ובעל עבירו׳ והזהיר מהטות עכשו להטות דינו והוא אמרו ית׳ לא
תטה משפט אביונך בריבו · ולשון מכלתא רשע וכשר עומדין בדין לכך לא תאמר
הואיל ורשע הוא אטה דינו ת״ל לא תטה משפט אביונך בריבו אביון הוא במצות
כלומר אעפ״י שאביון הוא במצות לא תטה דינו · רע״ט שהזהיר הדיין שלא
לרחם על מי שיהרוג חברו או חסר בו אחד מאבריו ר״ל בפרעון
קנסות שלא תאמר עני זה נחתך ידו או שמא עיניו בלא בוכת אחרים עליו ואעשה לו
צדקה בעונש לעצמו הגדול והוא אמרו ית׳ לא תחוס עינך ובערת הרע מקרבך ·
רפ׳ שהזהיר השופט מהטות משפט הגרים והיתומים והוא אמרו ית׳ לא תטה
משפט גר יתום · והנה כבר התבאר שמי שיטה משפט אחד כישראל · עובר

כן לא תתאוה ולא תחמוד · רסז' הזהיר השכיר מעבוד בשעת עבודתו מן הדבר שיעבוד בו כשיעבוד במחובר׳ לקרקע והוא אמרו וחרמש לא תניף על קמת רעך אמרו וחרמש לרבות כל בעלי חרמש ובשעת חרמש כלו׳ בשעת הקציר לא תקצור לעצמך · וכבר נודע כי זה הכתוב בא בשכיר ואמ׳ כי תבא · ירצה בו כשתכנס שכיר כמו שאמ׳ התרגו׳ ארי תתגר וכן במציע׳ אמרו אלו אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה ושם התבארו משפטי מצוה זו · רסח' שהזהיר השכיר שלא לקחת מהאוכל שיעבוד בו יותר מאכילתו והוא אמרו ואכלת ענבים כנפשך שבעך וגו׳ וכבר התבארו משפטי מצוה זו בז׳ ממציע׳ ושם התבאר מה מותר לו לאכול ומהו שאין לו רשות שיאכל ואם יאכלנו יהיה עובר על ואל כליך לא תתן · רסט' הזהירנו מהתעלם מן האבדה אבל נקחה ונחזירה לבעלי׳ והוא אמרו לא תוכל להתעלם · וכבר בארנו באמרם במכלתא בענין האבדה במציעא למדין שהוא עובר על עשה ולא תעשה ולשו׳ הגמ׳ השבת אבדה עשה ולא תעשה ובמסכת תמורה כפל האותו׳ בזה הענין ובא בו לאו והוא אמרו לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים · ובספרי לא תראה זו מצות לא תעשה ולהלן הוא או׳ כי תפגע השב תשיבם זו מצות עשה וכבר התבארו משפטי מצוה זו בב׳ ממציע׳ · רע' שהזהירנו משהניח שנבוך במשאו ולהון בדרך אבל נעזור אותו ונפרק ממנו עד שיתקן לנחרת אותו ולהגביהו ונגביה עמו משאו אם על גבו אם על בהמתו כמו שהתבאר במסכת תורה והוא אמרו וחדלת מעזוב לו · ולשו׳ מכלת׳ וחדלת מעזוב לו עזוב תעזו׳ במציעי למדין שהוא עובר על עשה ולא תעשה וכבר בא ג׳ב׳ לאו כפרד בזה הענין באמרו לא תראה חמור שנאך · ובספרי לא תראה מצות לא תעשה ולהלן הוא אומ׳ כי תראה זו מצות עשה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בשני ממציעא · רעא הזהיר מעשות עול במדות הארץ והמשקולות והוא אמרו לא תעשו עול במשפט ופי׳ השפטים לפי מה שבאה בו הקבלה לא תעשו עול במשפט זה המדה · והם אמרו בבאור ענין זה הלאו לא תעשו עול במשפט אם לדין הרי אמרו אם כן למה נאמר במשפט מלמד שהמודד נקרא דיין · ושם אמרו במדה זו מדת הארץ רל׳ מדידתה וחלוקתה שיעשה בה כפי מה שיחייבוהו מופתי ההנדסה מצדק המדות וידיעת האופנים שהמופתים בהם ולא יתעסק בזה במעשה דמיונים כי אין אמיתות להם כמו שיעשו רוב העם במשקל כולל המשקולות והמאזנים · רעב שהזהירנו מהיות שמשקולו׳ והמדו׳ חסרות אצלנו בבתינו אעפ״י שלא יעשה בהם מקח וממכר והוא אמרו ית׳ לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה · וכן איפה ואיפה ולשון גמ׳ בב״ב אסור לאדם שישהה מדה חסרה או יתירה בתוך ביתו ואפי׳ הוא עביט של מימי רגלים · ולא תחשוב שאמרו לא יהיה לך איפה ואיפה ולא יהיה לך אבן ואבן שהן שני לאוין אמנם בא להשלים דיבי המצות עד שיפורשו מיני השעור והם המשקל והמדה כאלו יאמר לא יהיה אצלך שני שעורין לא במדידה ולא במשקל כמו שבארנו במצות עשה · ואמרו לא יהיה לך אבן ואבן שהן שני לאוין אמנם בא להשלים דיבי

תתבארו משפטי מצוה זו בפ"א מקדושי' רסב' הזהי' מענות אמה עבריה כשנקנה
שנתה אם כנסה ר"ל שנחסר ממנה מזונה כסותה ועונתה על דרך העינוי
והסכלה והוא אמרו שארה כסותה ועונתה לא יגרע וזאת האזהרה תכלול כל מי
שישא בת ישראל שלא יענה אותה בדבר משלשה הדברים על צד הסכלה והצער והוא מ
כלמה העבדים שהזהיר שלא נמנע ממנה שארה כסותה ועונתה כמשפט הבנות
יעשה לה והנה הודיענו כי משפט הבנות הוא שלא ימנע מהם שאר כסו' ועונה· ולשו'
במכלתא וכי מה למדנו כמשפט הבנו' מעתה אלא הרי זה בא ללמד ונמצא למד· ובספרי
אמרו שארה אלו מזונו' כסותה כמשמעו ועונתה דרך ארץ· רסג' שהזהירנו שלא
למכור אשת יפת תואר אחר שבא עליה פעם א' כבית אח' לקיחת העיר ואם מכרה
לנקה כמו שנתבאר במקומו והוא אמרו והיה אם לא חפצת בה ומכור לא תמכרנה
בכסף· רסד' הזהירנו מהתעמר באשת יפת תואר אחר שבא עליה ר"ל שלא יעבידה
ויניחה אבל כשאר השפחו' המשמשו' כעבד והוא אמרו לא תתעמר בה ת
תחת אשר עניתה· ולשו' ספרי לא תתעמר לא תשתמש· הנה התבאר לך שלשה לאוי'
יזהירו מב' ענייני' חלוקי' וזה שהוא מזהיר מלמכרה לזולתו ומהשאירה ג"כ אצלו על ד
דרך העבדות אבל יעשה כמו שנוה ית' ושלחתה לנפשה וכן באר כגונב נפש באמרו
והתעמר בו ומכרו אמרו חכמי' בכניסתו ברשותו וישתמש בו והתבארו דיני אשת יפת
תואר בראשון מקדושין· רסה' הזהירנו מהשים מחשבתנו לעשות תחבולה כדי
לקנות מה שברשו' זולתנו שאחינו והוא אמרו ולא תחמוד בית רעך· ולשון
מכלתא לא תחמוד יכול אפי' חומד בדבור ת"ל לא תחמו' כסף וזהב מה להלן עד
שיעשה מעשה אף כאן עד שיעשה מעשה הנה התבאר לך כי זה הלאו מזהיר מהערי'
עד שנקח לעצמנו הדבר שאחינו חומדי' אותו ממון אחינו וי"פ לקנותו ולתת בו דמי'
הנה זה כלו מי שיעשהו עובר על לא תחמוד· רסו' הזהירנו מהשים מחשבתנו ל
לחמוד מה שיש לאחינו ולהתאוות בו שזה יביאנו לעשו' תחבולה לקנותו וזהו לשון
שהזהירה בזה הענין אמרו לא תתאוה בית רעך ואין שני לאוין של ענין אבל הלאו
הראשון והוא לא תחמוד מזהיר לקנות מה שיש לזולתנו ולאו שני מזהי' אפי' להתאוות
בלבנו לבד· ולשו' מכלת' כאמ' כאן לא תחמוד ולהלן הוא או' ולא תתאוה לחייב על
התאוה בפני עצמה ועל החמוד בפני עצמו· וגם אמרו מנין שאם התאוה שסופו
לחמוד שנ' לא תתאוה ולא תחמו' מנין שאם חמד שסופו לאנוס ולגזול ת"ל וחמדו שדות
וגזלו· ובאור זה שאם ראה דבר יפה אצל אח' אם נגברה מחשבתו עליו והתאוה בו·
עבר על לא תתאוה ואם תתעסק אהבת הדבר תהיה עד שישתדל להגיעו אליו ולא
יסור מחלות פניו ולהכביד עליו שימכרנו לו או יחליפהו אותו אליו במה שהוא יותר טוב
ממנו· הנה כבר עבר על לא תחמו' ג"כ אחר שקנה הדבר שהיה לחברו ולא היה רצונו
למכרו אבל הכביד עליו והערים עד שלקחו ויהיה שלו כבר עבר בשני לאוין לא תתאוה
ולא תחמו'· ואם נמנע הבעלים מהיות מלמכרו או להחליפו באהבתו בדבר ההוא הנה הוא
יקחהו באונס ובזרוע בחוזק אהבתו בדבר ההו' נכנס עובר על לא תגזול הנה התבאר

שברח מחוצה לארץ לא יושב לו אבל ישחרר אותו ויכתוב עליו דמיו בחו' והוא אמרו ית'
לא תסגיר עבד אל אדוניו והתבאר בגטין שעבד שברח מחוצה לארץ לארץ הכתו'
מדבר שיפה' תדין בו שיכתוב שטר חוב בדמיו עליו ויכתוב לו גט חרות ולא ישוב לעבודתו
בשום פנים לגודל תוקפו במקום טהור הנבחר בקנין השכינה · וכבר התבארו משפטי
מצוה זו · רנה שהזהירנו גם מהונאת העבד הבורח אלינו והוא אמרו ית' עמך ישב
בקרבך בטוב לא תוננו · ולשון ספרי לא תוננו זו אונאת דברים כי כמו
שהזהיר ית' לאו לאונאת הגר לחולשתו ובגלותו הוסיף בו לאו שלישי באונאת העבד
שאין יותר חלוש הנפש ושפל יותר מן הגר שלא תאמר זה העבד לא יתחייבו מאונאת
דברים · ומבואר שזה שום העבד שדבר בו הכתוב ודין הגר שהזהיר מאונאת אחר שכ־
בר קבלו התורה על עצמם והם גרי צדק · רנו שהזהירנו מענות יתום ואלמנה
שאמר כל אלמנה ויתום לא תענון · והאזהר' הזאת כוללת שלא יענה אותו לא
במאמר ולא במעשה אבל ידבר עמו דברי טובו' ורכו' ויתעסק עמם בעסק ויבנו להם
לחיות בטובה שמחים ויכירו הקפדה בזה כלל ומי שיעבור בדבר מזה הנה עבר על זה
וכבר התבאר על לאו זה והוא אמרו ית' והרגתי אתכם · רנז שהזהיר מעבוד
בעבד עברי בעבודת שיש בה עינוי גדול ושפלות בעבודת עבד כנעני והוא אמרו
ית' לא תעבוד בו עבודת עבד · ובספרי שלא יטול אחריך כליכם ולא יטול לפניך
כלים למרחץ · וליכנס היא מחבלת קטנה שישב עליה כשיגיע ויקחה העבד וילך
בה אחר אדוניו וכן כל מה שדומה לזה העבדו' מוזהר להעבידם בעבד עברי אבל
יעשה כמה שיעשה השכיר והאומן כמה שהסכים עמו לעשות דבר מלאכה אחת אמרו
ית' כשכיר וכתושב יהיה עמך · רנח שהזהירנו שלא למכור עבד עברי כמו שמוכרין
העבדים הכנעניים בשוק וזה שיעמידוהו במקום שימכרו שם העבדים
ויכריזו עליו ויוסיפו בהן הקונים לא יעשה זה בשום פנים אלא בהצנע ובדרך כבוד
ולשון ספרי לא ימכרו ממכרת עבד שלא יעמידם על אבן המקח · ואת
האזהרה כוללת שלא ספק אזהר לגונב נפש מישראל שימכרהו שהוא ימכרהו בחזקת
כמו שהוא עושה על עבד כנעני ויהיה עובר על אמרו ית' לא ימכרו ממכרת · וכבר
קדם לאו זכרון זה · וכבר באר הכתוב פי' זה · ומשפטי מצוה זו עם שלפניה מבוארי'
בגמ' קדוש' פרק א' · רנט שהזהירנו מהעביד עבד עברי שאין לו צורך בו והיא
הנקרא' עבודת פרך והוא ית' לא תרדה בו בפרך אבל בעבידהו הכרח לעשות הפעולה
שהיה שיבנות עליה · ולשו' ספרי לא תרדה בו בפרך שלא תאמר לו החם לי את הכוס
והוא אינו צריך לו וכן כל מה שדומה לזה · ואמרו' הביאו משל מן היותר קלה שבמלאכו'
שיותר קלה מהם ועם כל זה איננה מותרת שלא בעת הצורך · רס שהזהירנו
שלא נניח הגוי השוכן בארצנו מהעביד עבד עברי שמכר עצמו בעבוד' פרך
והוא אמרו ית' לא ירדנו בפרך לעיניך · ולא באו אלא שזה העבד העברי עבד על שפגם
מעלת עצמו לגוי יעזבהו ויתנהג מה שימכור ויצא לו מה שיעשה אבל בכוח על הגוי
הזה ובמכרעו מה שהי' בו עבוד' פרך · רסא' הזהיר שלא למכו' אמה עבריה לאלקנו

שכובש שכר שכיר וכן כל מה שדומה לו ואמנם המשל בשכר שכיר כענין שהוא חוב
בתו' עליך שהוא לא כתן לך מאשר ממנו ולא תגיע לידך מגרו ממון עם כל זה אומ' שכא
לו אכלך בתורת חוב ידוע חייב · וכבר נכפלה האזהרה בו בענין זה ולקח דמיון זה
הענין בעצמו ואמ' לא תעשוק שכר עני ואביון יר' בו לא תעשוק השכיר כי הוא
עני ואביון במו שאמר בו לא תבא עליו השמש ולשון ספרי לא תעשוק שכר שכי' עני
ואביון ושלא כבר כאמ' לא תגזול מלמד שכל הכובש שכר שכיר עובר בלא תעשו' ולא
תגזול ולא תלין ומשום ביומו תתן שכרו ושם אמרו בפי' עני ואביון ממהר אני לפרוע
על ידי עני ואביון והעונ' על העושק דינו ודין הגזלן שוה אמ' וכחש בעמיתו בפקדו'
או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו · רמז הזהירנו שלא לכחש החוב' או
שכתחייבנו בהם והפקדונו' אשר הופקדו אצלנו והוא אמרו לא תכחשו · ונתבאר
שבממון הכתו' מדבר · ולשון ספרי לפי שנ' וכחש בה ונשבע על שקר עונש שמענו
אזהרה מנין ת"ל לא תכחשו וכבר ידעת שהכופר בפקדון פסו' לעדות ואע"פ שלא
נשבע לעבור על לאו לא תכחשו וכבר התבארו משפטי מצוה זו בב"ם שבועו' רמט
הזהירנו מהשבע על כפירת ממון המוטל עליו והוא אמרו ולא תשקרו איש בעמיתו
המשל בזה כי כשכפר בפקדון עבר על לא תכחשו וכשנשבע לשקר על כפירתו עבר
על לא תשקרו ובספרי לא תשקרו מה ת"ל לפי שנ' ונשבע על שקר למדנו עונש אזהר'
מנין ת"ל ולא תשקרו · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בה' משבועו' ושם התבאר שמי
שנשבע לשקר על כפירת ממון עובר בב' לאוין משום לא תשבעו בשמי לשקר ומשום
לא תשקרו · רנ' הזהירנו מהונות קצתנו את קצתנו בסחורה ובמקח ובממכר והוא
אמרו וכי תמכרו ממכר וגו' אל תונו איש את אחיו · ובספר' אמרו כאונאת ממו' הכתו'
מדבר וכבר התבארו משפטי מצוה זו בב' מ' מציעא · רנא' הזהירנו מהונות קצתנו
את קצתנו בדברים והוא שנ' לו מאמרים יכעיסוהו ויבהילוהו ולא יוכל עם
לעמוד מפני שיתביישו מהם כמו שיזכור פעולת נערותו ועשה תשובה מהם ויאמר
לו מי הציליך מאשר עשית אלו וזה הענין הטוב וזה כאמ' לא תונו זו אונאת דברים
ולשון ספרי אמרו לא תונו הרי אונאת דברים אמור שאם היה בעל תשובה לא יאמר
לו זכור מעשיך הראשונים וכו' לא יאמ' לו בכמה חפץ זה וכו' ואמרו גדולה אונאת
דברים מאונאת ממון שבאונאת ממון כאמ' אל תונו · ובאונאת דברים הוא או' ויראת
מאלהיך וכבר התבארו משפטי מצוה זו בב' מ' מציעא · רנב' הזהירנו מהונות הגר
בדברים והוא אמרו וגר לא תונה · ולשון מכלתא לא תונה בדברים · וכפלה
האזהרה ואמ' לא תונו אותו · ובספרי שלא תאמ' לו אמש היית עובד ע"ז ועכשיו נכנס
תחת כנפי השכינה · רנג' הזהירנו מהונות גר צדק ומהזיקו במקח וממכר והוא
אמרו ולא תלחצנו ולשו' מכלתא לא תלחצנו בממון וכבר התבאר בגמרא מציעא
שהמאנה את הגר עובר משום לא תונו איש את אחיו ומשום וגר לא תונה והלוחצו
עובר משום לא תלחצנו מוסף על האזהרה שהוא בכלל עם ישרא' ר"ל אונאת ממון ·
רנד' הזהירנו שלא נשיב עבד שברח מחוץ לארץ ישר' לאדוניו וא' עם שאדוניו ישר' כאשר

ורכב שלא תעשה המשכנה באלכרו ולשון משנה לא יחבול ריחים ורכב ולא אלו בלבד
אלא כל דבר שעושין בו אוכל נפש שנ' כי נפש הוא חובל שחייב עליהם משום שני
כלים לא שאין ב' מנות · ולשון ספרי בזה הענין אמרו מה ריחים ורכב מיוחדין שהן שני
כלים ומשתמשין למלאכה א' וחייבין על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו כך כל שני
כלים שמשתמשין למלאכה א' חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו פירו' שאמר
א' עפ' שמשתמשין מלאכה א' חייב על זה בפני עצמו כשעבר ומשכן ולקח ממנו יוציאהו
מידו ויושב לבעליו ואם עבר ונשרף קודם שישיבהו לוקה וכן הדי' בבגד אלמנה ·
וכבר התבארו משפטי מצוה זו בב' מומציעא · רמב' הזהיר שלא לגנוב איש מישראל
והוא אמרו בעשרת הדברות לא תגנב ולשו' מכלת' לא תגנבו' אזהרה לגונב נפש ·
ובגמ' סנהדרי' אמרו אזהרה לגונב נפשו' מנין ר' יאשיה אומ' מלא תגנוב ר' יוחנן אמר
מלא ימכרו ממכרת עבד ולא פליגי מר קא חשיב לאו דמכירה וכו' שלא יקיימו עליו
השנו' עד שיגנו' וימכור וכשעבר על ב' לאוין של הוא חייב חנק כאמרו ית' וגונב איש
ומכרו וגו' וכבר התבארו משפטי מצות זו בא' מסנהדרין · רמג' שהזהירנו שלא
לגנוב ממון והו' אמרו ית' לא לא תגנובו · ובמכלת' לא תגנובו הרי אזהר' לגונב ממון
והעובר על לאו זה הוא חייב לשלם מה שזכר הכתו' אם תשלומי כפל או תשלומי ד'
וה' לא שיב קרן לבד · ובספרי לפי שנ' בגניבה שני ישלם שמענו עונש אזהר' מנין ת"ל לא
תגנוב ע"מ למקט · פי' לצער הבעלים ולהאכירן ואחר כן תשיבהו לו לא תגנובו ע"מ
לשלם ד' וה' · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בב"ק מיומ' · רמד' שהזהירנו שלא
לגזול מה שאין לנו בו זכות באונס ובהכרח וזהו אמרו לא תגזול · וכן
באורו בעלי הקבלה לא תגזול כענין ויגזו' את החני' מיד המצרי והוא לאו הנתק לעשה
והוא אמרו והשיב את הגזלה ואפי' בטל את העשה אינו לוקה לפי שהו' לאו נתק לעשה
לתשלומין שאם שרף את הגזלה או השליכה בים יתן מה ששוה ואם כפר כדי
ונשבע לשקר מוסיף חומש ויקריב קרבן אשם כמו שיתבאר במקומו וכן התבאר בסנ'
מכו' וכבר התבארו משפטי מצוה זו בב"ק מיומ' · רמה' הזהירנו שלא לגנו' תחו' הארץ
והוא שנשנה תחום וגבול שיהיה בינינו ובין זולתנו עד שיהיה הפש' למשקר שיאמ'
שקרקע זולתנו הוא שלנו והוא אמרו ולא כבר כאמ' לא תגזול ומה תלמוד לא תסיג מלמ'
שכל העוקר תחומו של חבירו עובר בב' לאוין יכול אף בחוצה לארץ ת"ל בנחלתך אשר
תנחל בארץ ללמד שבארץ עובר בב' לאוין ובחו' לארץ אינו עובר אלא משום לא תגזול ·
הנה התבאר שלאו זה מיוחד בארץ ישר' · רמו' הזהירנו במה שהוא אצלנו בענין
שלא לעכב אותו ולא נתנהו לו והוא אמרו לא תעשוק וזה שהגנבה לקחת מה
שאצל אחר בהחבולה ובסתר והזהרנו מהפועל הנוא והוא אמרו לא תגנובו כמו
שבארנו · והגזל הוא לקחת מה שאצל אחר באונס ובהכרח ובמריבה כמו שיעשו
הגוזלי' כבריכים והזהרנו מזה הפועל באמרו לא תגזול · והעושק הוא שיהיה לזולתך
דבר בענין של קבלת ממון מחזיק בו ולא נתנהו לו באונס או בלא אונס אבל בדמיו'
וזוש' ג' ב' אזה הפועל באמרו לא תעשו' ובספרי לא תעשוק עושק של ממון ואי זה זה

מכשול ושם אמרו ואלו העוברי' בלא תעשה המלוה והלוה והערב והעדים וחכמי' אומ'
אף הסופר על לא תתן לו ואל תקח ולא תהיה לו כנושה לא תשימון ולפני עור לא תתן
וכנת' אמ' אביי מלוה עובר בכלן לוה עובר בכלן שון מלא תשיך · ולפני עור לא תתן
מכשול · ערב ועדים אינן עוברין אלא משום לא תשימון והעובר על לאו זה אם היה
רבית קצוצה שהיא מוציא' אותה ממנו ומחזירה למי שנלקחה ממנו · רלה' שהזהירנו
שלא נאחר שכר השכיר ושלא לאחר שכרו אצלנו והוא אמרו לא תלין פעולת שכיר · ואם
אם היה שכיר יום הוא גובה כל הלילה כאמרו עד בקר ואם היה שכיר לילה הנה זמן
פריעתו כל הלילה וכל היום ולא תבא השמש קודם שיפרעהו והוא אמרו ביומו תתן
שכרו וגו' ולשון המשנה שכיר יום גובה כל הלילה ושכיר לילה גובה כל היום ואין זה
ב' מצות אמנם היא מצוה א' ובאו בה ב' לאוין כדי להשלים דין המצוה וזה שאמרנו ב' לאוין
ב' לאוין ידענו זמן הפרעון מתי הוא וכבר התבארו משפטי מצוה זו בט' ממציעא ·
רלט הזהי' מלמשכן הלווים בידינו אלא במצות הדיין וביד שלוחו לא שנכנס אנחנו
בבית הלוה ונמשכן אותו והוא אמרו לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו · ולשון
משנה המלוה את חברו לא ימשכנו אלא בב"ד ולא יכנס לביתו ליטול המשכון שנאמר
בחוץ תעמוד והוא לאו הניתק לעשה והוא אמרו השב תשי' לו את העבוט וכן התבאר
בסוף ב"מ מכו' · ודע שאם לא השיבו ולא קיים עשה שבו חייב מלקו' ומשלם דמי משכנו'
כמו שהתבאר בסוף מכו' וכבר התבארו משפטי מצוה זו בט' ממציעא · רמ' הזהי'
ממנוע המשכון מבעליו בעת שהוא צריך אליו אבל נשיב לו כלי יום ביום וכלי
לילה בלילה כמו שבא לשון המשנה מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום ·
והאזהרה בזה לא תשכב בעבוטו ולשו' ספרי לא תשכב ועבוטו עמך אבל החזי' לו מה
שאי אפש' לו לעבו' בלעדיו מפני עניותו והתבארו משפטי מצוה זו ע"מ מציע' · רמא
שזהי' שלא למשכן אלמנה בין עניה בין עשירה שנ' לא תחבול בגד אלמנה והתבארו
משפטי מצוה זו בט' ממציע' · רמב הזהיר מחבול כלי' שעושין בהם בני אדם הכנת
מזונותיהם כגון כלי הטחינה והלישה והבישול וכלי שחיטת הבהמות וזולת זה
מה שיקבצהו שם דבר שעושין בו אוכל נפש שנ' כי נפש הוא חובל · ונאמר שנאמר לך
אמרם הכה וחייב משו' ב' כלי' שנ' לא יחבול ריחים ורכב · כי זה יבא לחבו' שהן ב' מצות
ובא כאדם וחייב על הריחים בפני עצמן · וענין זה אמר כל מי שימשכן כלי שעושי'
בו אוכל נפש עובר על מנו' לא תעשה כמו שהתבאר · ומי שמשכן כלי' רבים כל אחד
מהן עושין בו אוכל נפש חייב על כל כלי וכלי כגו' שימשכן כלי הטחינה וכלי הלישה
וכלי עשית הפת וזה מה שאין צריך לו באור שהוא כמי שחבל בגד אלמנת ראובן
ובגד אלמנת שמעון שהוא עובר על כל בגד ובגד · ואמנם השאלה במי שחבל שני
כלים בשניהם יחד יעשה אוכל נפש אם כאמ' אחר שהאוכל אמנם תשלם עשייתו ב
בשני זם הנה שניהם כלי אחד ויהיה חייב משום כלי אחד או אחר שהם שני כלים יהיה
חייב על כל אחד בפני עצמו ובארו לנו שהוא חייב עליהם משום שני כלים ואע"פ
שבחשבון שניהם תעשה שמלאכה בעין
ריחים ורכב

כדי שלא ישמעו תחיב והוא אמרו השמר לך פן יהיה דבר וגו' ולשון ספרי השמר בלא
תעשה פן בלא תעשה כלו' שאו ב' לאוין בזה הענין כזה א' זה לחזק · מצוה רלב
הזהירנו שלא למנוע צדקה ופרנסה מאחינו מתאבי ונכיר אשר כרע עניים
ויכלתנו להחזיק להם והוא אמרו לא תאמץ את לבבך · וזה אזהרה מלקנו' מדת הכילות
והאכזריות · רלג' הזהיר משלח עבד עברי ריקם כשיצא לחירות בסוף ו' שני' אבל
כעניקהו דבר מתוכנו צ"כפ' והוא אמרו וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו
ריקם וכבר התבארו משפטי ההענקה בפ' ראשון מקדושין · רלד' הזהי' שלא נבקש
המלוה מן הלווה כשנדע שלא יוכל לפרוע והוא אמרו לא תהיה לו כנושה
ובגמ' מציע' מנין לנושה בחברו מנה ויודע שאין לו שאסו' לעבו' לפניו שנ' לא תהיה לו
כנושה ובמכל' לא תהיה לו כנושה שלא תראה לו בכל זמן · ודע שזאת האזהרה
כוללת ג"כ מי שיכתוב חוב של רבי' וכן אמרו שמי שילוה ברבית עובר על לא תהיה לו
כנושה כמו שאבאר כמה שאחר זה · רלה' הזהיר מלוות ברבי' והוא אמרו את
כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך וב' לאוי' אלו אמרם הם בענין
א' ובאו לחזק וכדי שיהיה מי שילוה ברבית עובר בשני לאוין לא שהם ב' ענינים כי
הנשך הוא התרבית והרבית הוא הנשך ובגמ' מציע' אמרו אי אתה מוצא נשך בלא
תרבית ולא תרבית בלא נשך ולא חלקן הכתו' אלא לעבו' עליו בב' לאוין · ושם אמרו
דאוריתא נשך ותרבית חדא מילתא היא ושם אמרו תסת' דכתי' את כספך לא תתן לו
בנשך קרי ביה הכי את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית ובנשך ובתרבית לא תתן
אכלך · והנה יהיה כל מי שילוה ברבית או כסף או פירות כבר עבר בשני לאוין מ
מחובר אל שאר לאוין שנ' ונ' בגמ' וזה לחזק ג"כ כי יהיה בכפל אזהר' זו בלשון אחר
ואמ' לא תקח מאתו נשך ותרבי' והתבאר בגמ' מציע' שזה הלאו ג"כ למלוה הוא אבל שני
כלם לאוי' יתירי כמו שבארנו בפרש ע' שהם כלם בענין א' בכפל וזאת שיזהיר המלוה
מהלוות ברבי' וכבר התבארו משפטי מצוה זו בה' המציעא · רלו' הזהיר הלוה שלא
ללוות ברבית הוא הדבר שיהיה המלוה עובר כי הוא החוטא והלוה בלתי עובר
כי הוא רוצה באותו ושיהיה דומה לאוכלה שיעבור עושה האוכלה לא מי שנעשית לו
האוכלה ולכן באה האזהרה ג"כ ללוות ברבית והוא אמרו לא תשיך לאחיך · ובא תפי'
לא תשך ובמאור אמרו בגמ' מציע' לוה עובר משום לא תשיך ומשו' ולפני עור לא ת
תתן מכשול כמו שנבאר כשנזכרנו מצוה זו · רלז' הזהיר מהתעסק בהלואת רבי' בין
המלוה והלוה לא להיות ערב לא' מהם ולא להיות עד עליהם ולא לכתוב ביניהם
שטר כמה שהשימו עליהם מענין הרבית והוא אמרו לא תשימון עליו נשך ולשו' גמ'
מציע' ערב ועדים אלו עוברין שאו משום לא תשימון ושם התבאר שהסופר והעדים
והערב ג"כ עוברין ושם התבאר ג"כ שזה הלאו שהוא לא תשימון עם היותו בא על
שאו עניים ר"ל תמת עסקי' בענין ההוא הנה הוא כולל ג"כ המלוה ולכן יהיה המלוה
ברבית עובר בב' לאוין א' מהם לא תהיה לו כנושה והשני לא תתן לו נשך והשלישית
ת · ואכלך · והד' לא תקח מאתו · הה' לא תשימון עליו נשך הו' ולפני עור לא תתן מ

אין ולמה יבאו להקים שיהם מם זרע וזמיר מיוחדים שהן עבודה בארץ ובאילן · וכבר
התבארו משפטי מצוה זו במס׳ שביעי׳ · רלב׳ הזהיר מלקצור אילן מה שהצמיחה
הארץ מעצמה בשנה ז׳ כמו שנקצור בכל שנה ובאו׳ זה שאמרנו הזהרנו מעבוד
הארץ ומעבודת האילנות בשנת השמיטה כמו שקדם זכרו ומה שתצמיח הארץ מה
שזרע בה בשנה ששי׳ והוא יקרא ספיח מות׳ לאכלו מן התורה בשנה ז׳ אבל אינו מותר
לקצרו אלא בשנוי מעבודתו ידוע והוא אמרו את ספיח קצירך וגו׳ אינו רוצה שלא יקצור
אותו כלל כי הוא כבר אמ׳ והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ואולם רוצה בו שלא תקצור
אותו כמו שתקצור אותו בכל שנה אלא שנשאר כמו שנקצור אותו דבר שהוא העקר ·
ר״ל כלי הכנה וכלי תקון כמו שנשאר · רלג׳ הזהי׳ מללקט מה שיצמחו האילנות מן
הפירות בשנה ז׳ כמו שנאסוף פרותיהם בכל שנה אבל נעשה אותו בשנוי להורות
כי הוא הפקר והוא אמרו ואת ענבי נזירך לא תבצור ובא הפי׳ לא תבצו׳ כנגד שבוצרי׳
מכאן אמרו חכמי׳ תבכי׳ של שביעי׳ אין קוצרין אותן במקצה אבל קוצה אותן בחורבה׳
ואין דורכין ענבים בגת אבל דורך אותן בעריבה ואין עושין זתים בבד ובקוטב אבל
כותש הוא וכבר התבארו משפטי מצוה זו עם שלפניה בה״ס שביעי׳ · רלד׳ הזהיר
מעבוד הארץ בשנת היובל והוא אמרו לא תזרעו כמו שאמר בשמטה שדך לא
תזרע וכמו שבשמטה אסורה בין עבודת הארץ בין עבודת האילן כך היובל ולפיכך
אמ׳ לא תזרעו על הכלל כולל ארץ ואילן ומי שעבר על לאו זה לוקה · רלה׳ הזהירנו
מקצור ספיח בשנת היובל והו׳ אמרו ית׳ לא תקצרו את ספיחיה כמו שאמור
בשנה הז׳ · רלו׳ הזהיר מלקטן פירות האילנות בשנת היובל כמו שנקטן בשאר ש
השנים והוא אמרו לא תבצרו את נזיריה כמו שאמרנו בשנה ז׳ ובספרי ג״כ׳ אמרו
לא תקצרו לא תבצרו כמו שנ׳ בשביעי׳ כך באמ׳ ביובל ר״ל כי הדין בב׳ שו הלאוין אחד ·
ומשפטי מצות שמטה ויובל אינן נוהגין אלא בארץ ישרא׳ · רלז׳ הזהיר שלא למכור
בארץ ישרא׳ מכירה קיימת והוא אמרו והארץ לא תמכר לצמיתות והתבארו
משפטי מצוה זו בערכין · רלח׳ הזהירנו משנות מגרשי הלוים והוא אמרו ושדה
מגרש עריהם ואתה יודע לשון התורה שיתן ללוים ערים ומגרשים כלו׳ שף
אמה מגרש ושפים אמה מהם חוץ לשדות וכרמים כמו שהתבאר בסוטה · ובאה ה
האזהרה ללוים שלא לשנות שו הגדרים שלא יעשו העיר מגרש ולא המגרש עיר ולא
השדה מגרש ולא המגרש שדה והוא אמרו לא ימכר ובאה הקבלה שענינו לא ישונה ·
וכבר התבארו משפטי מצוה זו בערכין · רלט׳ הזהירנו מעזוב הלוים והעלמ׳
מהם בנתינת חקיהם ושמחם ברגל והו׳ אמרו השמר לך פן תעזוב את הלוי לא
תעשה : רל׳ הזהירנו שלא לתבוע משאות בשנת השמיטה אבל ישמטו כלם יחדו
שנ׳ שמוט כל בעל משה ידו ולא יגוש את רעהו · וזה אין חייבין בו מן התורה אלא
בארץ ישראל בעת שתהיה שם שמיטת קרקע ר״ל היובל ומדרבנן יתחייב בו בכל מקום
ובכל זמן ואינו מות׳ לגוש המשאת שעברה עליה השביעית אבל ישמטו וכבר התבארו
משפטי מצוה זו בשביעי׳ · רמא׳ הזהיר מהמנע להלוות ש קנתנו מפני השמט

שיש בו קום עשה ואפשר בו מה שאפש' בפאה מן קיימו ולא קיימו בטלו ולא בטלו כי הביאו שאמרו למדנו שהפאה יש בה קום עשה והוא אמרו ית' לעני ולגר תעזוב אותם וזה בא על הפאה והלקט והעוללות הם לא תכלה פאת שדך ולקט קצירך וכרמך לא תעולל ופרט כרמך ואמרו ב"כ כעומר ששכחה לא תשוב לקחתו · ואח"ש מצאנו לשון כגון שהפאה הוא לאו הניתק לעשה והביאו ראיה על עשה שכחה מאמרו לעני ולגר וכו' · היא ר"א שלא הוא לאו שאין לאו הנתק לעשה וכל זמן שמקיים עשה שכחה כמו שזכרנו אינו לוקה ובשש' בלתי אפשר קיום עשה שכחה לוקה וכל זמן שיהיה אפשר לקיימו ואעפ"י שאינו מקיימו עדין אינו לוקה אבל יצוה אותו לקיימו לבד עד שכדע שכבר עבר האוסר ולא השאי' לו דרך אפשרו' לקיים עשה שכחה ואז הוא לוקה · ושמע זה הענין והבין אותו · רט"ו שהזהירנו מזרוע כלאים והוא אמרו ית' שדך לא תזרע כלאים · וכלאי זרעי' אינו נאסר זריעת' אלא בא"י · ומי שזרעם חייב מלקו' דאורית' וכתוב' לארץ אות' · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במס' כלאי' · רי"ו שהזהירנו מזרוע תבואה בכרם וכן שאר ירקו' וזה שמין מן הכלאים יקרא כלאי הכרם והוא אמרו ית' לא תזרע כרמך כלאים · ולשון ספרי לא תזרע כרמך מה אני צריך והלא כבר נאמר שדך לא תזרע וזה יכלול כלי ספק הכרם' והזרעים אמרו מלמד שכל מקיים כלאים בכרם עובר בשני לאוין · ודע שכלאי הכרם אינן אסורי' מן התור' אלא בארץ לבד והוא לוקה מלקו' דאורית' בכלאי שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד · אבל הרכבת אילן לוקה עליו בכל מקום ואזהר' ממנה בכלל תחת אמרו שדך לא תזרע כלאים · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במס' כלאים · רי"ז שהזהירנו מהרבעת כלאי בהמה והוא אמרו ית' בהמתך לא תרביע כלאים וכל זמן שירביע לוקה ובתלמוד שירבי' בידו אבל הזכר בנקבה כמכחול בשפופ' · ובבאור אמרו במכילתי ובכלאי' עד שיכניס כמכחול בשפופ' ואז ילקה · וכבר התבארו מצוה זו בפ"ח מכלאי' · רי"ח שהזהירנו מעשות מלאכ' בכלאי בהמה יחד והוא אמרו לא בשור ובחמור יחדיו · וכל זמן שתעשה בהם מלאכ' כגון חרישה או דישה וימשוך שניהם יחד לוקה ואמרו יחדיו ר"ל שלא יחבר שניהם יחד במלאכ' אחת ואם מלאכ' אמנם מן התור' אינו חייב מלקו' אלא על שני מינין אחד בהמ' טמא' ואחד טהור' כגון שור וחמור ובשאר בהם או משכם יחד לוקה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכ' כלאי' · מצוה רי"ט שהזהירנו ממנוע הבהמ' מאכול מהדבר שתעבוד בו בעבודתה כגון שתדוש בגורן או שתשא תבן על גבה ממנו למנוע לא תמנע מאכול ממנו והוא אמרו ית' לא תחסום שור בדישו · ונתבאר שאחד השור ואחד כל בהמות כלם דחסימה אלא שדבר הכתו' בהווה ושוה הוא הדיש או שאר המלאכות לא תמנע מאכול בשעת מלאכ' מהדבר שתעבוד בו וכל מי שמנע בה לוקה ואפי' חסמה בקול · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בבא מציעא · ר"כ שהזהירנו מעבודת הארץ בשני שביעי' והו' אמרו ית' שדך לא תזר' · וכל מי שעבר על לאו זה לוקה' וכבר התבארו משפטי מצוה זו בשביעי' · רכ"א שהזהירנו מעבוד אילן בשני שביעי' והוא אמרו ית' וכרמך לא תזמור · ומי שעבר על לאו זה חייב מלקו' ולשון ספרי הזורע והזומר בכלל

שין בטומאה שמגלח עליה בין שאינו מגלח עליה לוקה · רח' הזהיר הנזיר מלהכנס באהל
המת והוא אמרו ועל כל נפשות מת לא יבא ובבאור אמרו בגמ' והלא אמ' אביתו
לא יטמא באחות או לא יבא להזהיר על הטומאה ועל הביאה · ושם אמרו שבשנכנס
באהל המת אח' שנטמא אינו לוקה אלא א' ושהוא כשקדים לו טומאה וביאה כאחת חייב
ב' כגון שיכנס על חולה בבית וישב שם עד שמת אותו האיש שנמצא שנטמ' ובא באהל
המת כאחת אבל כשנכנס לאהל המת כבר קדמה הטומאה להביאה כמו שהתבאר שם
לפי שהרשים שבתאמת באהלו' · רט' הזהיר הנזי' מלגלח והוא אמרו תער לא יעבור
על ראשו ומי שגלח ב"כ ראש הנזי' לוקה כמגלח ומעט שגלח שער א' לוקה וכבר
התבארו משפטי מצות נזיר כלם במס' נזיר · רי' הזהיר שלא לקצור כל הזרע אבל
ישאיר ממנו לעניים בקצה השדה והוא אמרו לא תכלה פאת שדך ולאו זה נתק
לעשה שהוא כשעבר וקצר כל הזרע יתן לעניים שעור הפאה מהדבר הנקצר והוא כ
אמרו לעני ולגר תעזוב אותם כמו שבארנו במצות עשה · והפאה נוהגת ג"כ באילן
כמו שנוהגת בשדה · ומצוה זו נוהגת בארץ ישראל לבד מן התורה · וכבר התבארו
משפטי מצוה זו במסכת' המחוברת לזה · ריא' הזהיר שלא ללקט השבלי' הנופלות
בשדה בשעת קצירה אבל יעזוב אותם לעניים והוא אמרו ולקט קצירך לא תלקט וזה
ג"כ נתק לעשה כמו שבארנו בפאה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במס' פאה ריב'
הזהירנו מבצור עוללות הכרם בשעת בצירתו והוא אמרו וכרמך לא תעולל
אבל יניח העוללות לעניים ואין זה בשאר אילנו' הדומים לכרם כי האזהרה באמרו
לא תחבוט זיתך וגו' והוא שלא יקח השכחה מן הזית תדע שאר אילנות בשכחה וזה
ג"כ נתק לעשה וכבר התבארו משפטי' מצוה זו במס' פאה · מצוה ריג הזהיר שלא
לקבץ הגרגרים שיפלו בכרם בשעת בצירה אבל יעזבם לעניים והו' אמרו
ופרט כרמך לא תלקט וגו' וזה ג"כ נתק לעשה וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת
פאה · מצוה ריד הזהירנו מקחת עומר השכחה והוא אמרו ושכחת עומר בשדה
לא תשוב ולקחתו והשכחה נוהגת בין בתבואה בין באילן וזה נתק לעשה שאחר
עבר ולקחה חייב להשיבה לעניים והוא אמרו לגר ליתום ולאלמנה יהיה · וכבר
התבארו משפטי מצוה זו במס' פאה · ודע כי הפרט אצלנו שכל מצות לא תעשה ש
שיש בה קום עשה כשקיים עשה שבה אינו לוקה ואם לא יקיימהו לוקה · דמיון זה
הפאה אם קצר אותה אינו חייב מלקות מיד שקצר אבל יש לו להשיב השבלים וכן אם
דש אותם וטחן החטים ולש הקמח יתן משבכן מה שראוי עליו מן הפאה ואם נרדי
שנאבדה אותה החטה בכללה או נשרפה לוקה כי לא קיים עשה שבה וע"ש כשבטלו
בידים כמו שאכל את החטה כלה ולא תחשוב שאמרם בגמ' ניתוק אינו אין לנו אלא זאת
ונעור אחרת והתבאר שאותה האחרת היא הפאה יתחייב עליה דין זה · אמנם
בפאה לבד אבל כי ענין האחרת רוצה בו הפאה וכל מי שדינו דין פאה הפרט ה
והשכחה והלקט והעוללות כל אחד מהם לאו שיש

בלא תעשה ש': לא תאכל עליו חמץ ושם באמ' דכ'ע' אכילת חמץ מן' שעו' ולמע' דאורית'
וכן מצאנו בכל הנוסחאות המדויקות שנקראו לפני זקני התלמו' ושם אמרו בגמ' שבו'
אכילת חמץ בשבית' עבדי רבנן הרחקה יתירה כי היכי דלא ליגע באסורא דאוריתא ·
ומי שעבר ואכל חמץ אחר חצות לוקה וכבר התבארו דיני מצוה זו בתחלת פסחים ·
ר' הזהירנו שלא יראה חמץ בכל גבולנו ז' ימים והוא אמרו ולא יראה לך חמץ ולא
יראה לך שאור בכל גבלך ז' ימים ואין שני לאוין בשני ענינים אבל הם בענין אחד
ובפי' אמרו פתח הכתו' בחמץ וסיים בשאור לו' לך היינו חמץ היינו שאו' כלומר אין
הפרש בין חמץ ושאור ומי שעבר והניח חמץ ברשותו אינו חייב מלקו' אא'כ לקח ח
חמץ בפסח וקנאו שעשה בו מעשה ולשון התוספת' המשייר חמץ בפסח והמקיים כלאי
הכרם אינו לוקה · רא' הזהירנו שלא ימצא חמץ ברשותינו ואפי' לא נראהו ואפילו
היה מופקדין והו' אמרו ז' ימים שאור לא ימצא בבתיכם וזה ג' כ' לוקין עליו כתנאי
שיהיה שם מעשה כמו שזכרנו לפי השרשים שהניחו במס' שבועות · ובבאור אמרו
בתוקפו' ר' עובר בבל יראה ובל ימצא · ובריש מס' פסחי' התבארו משפטי ב' מצות
אלו ושם התבאר שהענינים שהזהיר מהם באמרו שאור לא ימצא בבתיכם ושם התבאר
כי ילמד כל לאו מן האחר זולת ענין מה שהיה מורה עליו ושהמקיים החמץ בפסח עובר
בב' לאוין על בל יראה ובל ימצא רב' הזהיר הנזיר משתות יין והחמר והיינות שנשרם
ערובים מן הענבי' והוא אמרו כל משרת ענבי' לא ישתה וכבר הפליג באזהר' מזה
ואפי' חומץ יין וחומץ שכר שכן כשנתערב היין אינו מות' לשתותו והוא אמרו חומץ יין
וחומץ שכר לא ישתה ואין הלאו מצוה בפני עצמה כי אלו אמ' יין לא ישתה וחומץ
לא ישתה היו ב' מצות ואמנם אמ' וחומץ יין לא ישתה הרחקה מן היין · והתבאר בגמר'
נזירו' שאמרו משרת הבא לאסור טעם כעקר · והראיה היותם מצוה א' כי כששתה יין
והחמר אינו לוקה ב' כמו שיתבאר אחר זה ובכל זמן ששתה כזי' רביעי' יין או חומץ לוקה
רג' הזהיר הנזי' מאכול ענבי' לחים וכשאכל ענבי' כזית לוקה והוא אמרו וענבי'
לחים ויבשים לא יאכל · רד' הזהיר הנזיר מאכול צמוקים והוא אמרו ויבשים לא
יאכל ואם אכל מהם לוקה · רה' הזהיר הנזיר מאכול חרצני' והוא אמרו מחרצני' וגו'
ואם אכל כזית מהם לוקה רו' הזהיר הנזיר שלא יאכל קלפת הענבי' והו' אמרו
ועד זג וגו' ואם אכל מהם כזית לוקה והראיה על היות שני המינין רל' יין וענבים
וצמוקי' וחרצני' וזג כל א' מהן מצוה בפני עצמה היותו לוקה על כל א' וא' מהם מלקו'
ולשון המשנה וחייב על היין בפני עצמו ועל הענבי' בפ'ע' וחרצן בפני עצמו והזגין
בפני עצמן ובבאור אמרו בגמ' נזירו' אכל ענבי' לחים ויבשי' חרצנים וזגים וסחט אשכו'
של ענבים ושתה לוקה ה' ובכאן אכן בו שיתקים דבר התנא תנא ושייר ושיתחייב מפני
שהוא נזיר יותר מה' מלקיו' והא' ושא שייר לאו דלא יחל ולא אמרו והא שייר חומץ כי
לא יתחייב על היין והחומץ ב' והחומץ אמנם כשא' כי שרש אסורו לא יסתלק ממנו
בהפסדו ואמת שראוי שתדעהו שאסורי נזיר שני כלם מצטרפין לכזית ולוקה על כזית
מכלן · רז' הזהיר הנזיר מלהטמא למת והוא אמרו לאביו ולאמו לא יטמ' וכשנטמא

ומורה תכלל חייבי מיתות ב"ד ולשון התורה בו בסקילה · וכבר התבאר בהקדמת
זה המאמר שכל מי שחייב כרת או מיתת בד' הוא מצות לא תעשה זולת הפסח ומילה
כמו שבארנו אם כן אחר שבדון בן זולל וסובא על התנאים הנזכרי' בסקילה ידענו זה
המעשה שהוא מוזהר ממנו בהכרח ובקבלה' העונש אם כן צריך שנחקור על האזהרה
לפי שלא ענש הכתוב אלא אם כן הזהיר · ולשון גמ' סנהדרין אזהרה לבן סורר ומורה
מנין ת"ל לא תאכלו על הדם ר"ל לא תאכל אכיל' שהיא מביאה לשפוך דם והיא אכילת
סורר ומורה שחייב עליה מיתה וכשאכל האכילה ההיא הרעה על הדרכי' ההם אשר
לא טובים כבר עבר על לאו מעט' שזה הלאו שבכללות כמו שבארנו בשרש ט' כי זה
איננו רחוק שאחר שהעונש מפורש אין לחוש על האזהרה אם היה מן הדין או מלאו
שבכללות · וכבר התבארו דיני מצוה זו בפרק ח' מסנהדרין · קצו שהזהירנו
מאכול בגוף כפור ולא בא' בתורה אזהר' לפעל הזה אבל זכר העונש וחייב
כרת למי שאכל וידענו שהאכילה מוזהרת ממנו והוא אמרו כי כל הנפש אשר לא
תעונה וגו' ובתחלת יבמו' כשמנו מחוייבי כרת מנו בכללם עונש האוכל ביה' וביארו
שם שכל מה שחייבין עליו כרת הוא מצות לא תעשה חוץ מפסח ומילה הנה התאמת
שהאכילה ביה מצות לא תעשה ולפי' חייבין על זדונה כרת ועל שגגת' חטאת קבועה
כמו שבארנו בתחלת כריתות · ובמו שהתבאר במס' הוריו' שזה הדין לא יתחייב אלא
במצות לא תעשה באמרו במחוייבי חטאת קבועה א' מכל מצות יי' אשר לא תעשינה ·
ולשון ספרי כי כל הנפש אשר לא תעונה הרי זה עונש ענוי אבל אזהרה לענוי עצמו
לא שמענו כשהוא או' עונש מלאכה שאין תלמוד שקול הוא מה ענוי שאינו נוהג ביה"ט
וכשבתו' הרי הוא עונש עליו מלאכה שאינה נוהגת בשבתו' וביה"ט אינו דין שיהיה ענו'
עליה א"כ למה נאמ' עונש מלאכה ללמוד ממנה אזהרה לענוי מה עונש מלאכה לאח'
אזהרה אף עונש ענוי לאח' אזהרה הנה התבאר מה שאמרנו וכבר התבארו משפטי
מצוה זו במס' יומא · קצז' הזהירנו מאכול חמץ בפסח והוא אמרו לא יאכל חמץ ·
ובאר שהוא בכרת ואמ' כי כל אוכל חמץ ונכרתה אם היה מזיד ואם היה שוגג
חייב חטאת קבועה וכבר התבארו משפטי מצוה זו במס' פסחי' · קצח שהזהירנו
מאכול דברים שיש בהם תערובות חמץ ואע"פ שאינן לחם כגון המוריים
והכותח והשכר והדומה להם והוא אמרו כל מחמצת לא תאכלו לרבו' כותח הבבלי
ושכר המדי וחומץ האדומי יכול יהיו חייבין עליהן כרת ת"ל כי כל אוכל חמץ ונכרתה
מה חמץ מיוחד שהוא מין חמץ בעינו יצאו אלו שאינן חמץ גמו' ולמה באו לעבור עליהן
בלא תעשה וכבר התבאר בפסחי' שענין היותם אסורים ומוזהר מאכילתם לא נתחייב
באכילתם מלקו' אלא אם היה בהן כזית חמץ בכדי אכילת פרס אמנם אם היה בהן ע
ערוב חמץ פחות מזה השעו' אין חייבי' על אכילתן מלקו' · קצט הזהירנו מאכול
חמץ אחר חצי' ביום יד' מניסן והוא אמרו לא תאכל עליו חמץ וכנוי עליו שב
על כבש הפסח שאינן חייבין לשחוט בין הערבים יום יד' בניסן ואמ' מעת שיגיע זמן
שחיטתו לא תאכל עליו חמץ ובגמ' פסחי' מנין לאכול חמץ משש שעו' ולמעלה שהוא

חוץ מבשר בחלב שהוא חייב על אכילתו ואפי' לא יהנה כמו שזכרנו וכמו כן כלאי הכרם כמו שנבאר אחר זה · והבין כל אלו השרשי' וזכרם וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפ"ח מחולין · קפח הזהירנו מאכול בשר שור הנסקל ואפי' נשחטה קדם שנסקל שהוא מעת שנגמ' דינו נאסרה אכילתו אע"פ שנשחט שחיטה כשרה · והוא אמרו לא יאכל את בשרו · ולשון מכלל נא שור סיבה ליסקל וקדמו הבעלים ושחטוהו בשרו אסור באכילה לכך נאמ' לא יאכל ומי שאכל ממנו כזית לוקה · קפט' הזהירנו מאכול הלחם העשוי מתבואה חדשה קודם שישלם יום י"ו בניסן והוא אמרו ית' ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו · ומי שאכל ממנו כזית לוקה · קצ' הזהירנו מאכול קלי מתבואה חדשה קודם י"ו בניסן והוא אמרו וקלי לא תאכלו ומי שאכל ממנו כזי' לוקה · קצא' הזהירנו מאכול כרמל מן החדש קודם כלות י"ו בניסן והוא אמרו ית' וכרמל לא תאכלו וכבר קדם לנו אמרם אכל לחם וקלי וכרמל חייב על כל א' וא' וכבר התבארו משפטי החדש בסוף מנחות ובמקומות משנ' ומעשרות וחלה · קצב' הזהירנו מאכול ערלה והוא אמרו ית' יהיה לכם ערלים לא יאכל · ומי שאכל ממנו כזית לוקה וכבר התבארו משפטי מצוה זו במס' ערלה ואסור אכילת ערלה בחוצה לארץ הלכה למשה מסיני · אמנם לשון התורה בארץ ישראל לבד · קצג הזהירנו מאכול כלאי הכרם בלבד והוא אמרו פן תקדש המלאה · ובא הקבלה פן תקדש פן תוקד אש ר"ל שאינו מותר ליהנות ממנו וכבר קדם לך זה השרש כל מקו' שנ' פן ונש' אינו אלא לא תעשה · ובשני מפסחי' כשאמרו כל אסורין שבתורה אין לוקי' עליהם אלא דרך הנאתן ר"ל שכל מה שנאסרה אכילתו הוא חייב באכילתו כשיהנה בו ואמ' אח"כ אבל מודי' בכלאי הכרם שלוקין עליו אפי' שלא כדרך הנאתם מאי טעמא דלא כתיב בהו אכילה אלא פן תקדש פן תוקד אש · וכבר שנתבארו משפטי מצוה זו במס' כלאים ואין חייבין עליה מן התורה אלא בארץ ישראל · קצד' שהזהירנו מלשתות יין נסך וזה לא בא בכתוב בגלוי בבאור אבל אמרו בענ' ישתו יין נסיכם מה זבח אסור אף יין אסור · ואתה יודע שאסור הוא בהנאה ולוקין עליו כמו שהתבאר בתלמוד והראיה על היות יין נסך אסור ואסורי אוריתא ושהוא ימנה ממצות לא תעשה אמרם בענ' ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו כל אסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם חוץ מטבל ויין נסך דבמינן במשהו ושלא במינן בנותן טעם וזו ראיה מבוארת שיין נסך מאיסורי תורה · ובספרי ג"כ כשהתבאר תאר התפשט ישראל בשטי' לזנות את בנות מואב אמרו והוא היה בכבס ותגור מלא יין אצלה מיין העמוני' ועדין לא נאסר יינן של גוים לישראל אמרה לו רצונך שתשתה וגו' הנה מאמרם עדין לא נאסר יינן של גוים יש ראיה כי אחר זה נאסר בלא ספק · ואולם אמרו כי נכלל זה שנזיר שמכללם יין וג"כ אמרו שאבי יין נסך עצמו אולם יין נסך עצמו הנה הוא אסור מן התורה וכבר ידעת אמרם ג' יינות הם וכו' וכבר התבארו מצוה זו בפרקים אחרונים מע"ז · קצה' הזהירנו מהיות זולל וסובא במאכל ובמשתה בימי הבחרות ובתנאים המבוארי' בדין בן סורר ומורה והוא אמרו לא תאכלו על הדם ובאור זה שבן סורר

על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה · ומי שאכלו כלו לוקה ואפי' היה קטן מאד
אם שאכל ממנו כזית וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפז' מחולין · מצוה קפ"ד
הזהירנו מאכול דם והוא אמרו כל דם לא תאכלו · וכבר נכפלה בו האזהרה
פעמים · ובא בבאור הכתו' בו שהוא בכרת ואמר כל אוכלין יכרת אם היה מזי' ובשוגג
חייב חטאת קבועה וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפ' ה' מכריתו' · מצוה קפ"ה
שהזהירנו מאכול חלב בהמה טהורה והוא אמרו כל חלב שור וכשב ועז לא
תאכלו וכבר נכפלה האזהרה בו ונגזר בו הכרת בבאור אם היה מזיד ואם היה ש
שוגג חייב קרבן חטאת קבועה וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפ' ז' מחולין · מצוה
ק"פו הזהירנו מלבשל בשר בחלב והוא אמרו לא תבשל גדי בחלב אמו ומי שבשלו ל
לוקה וא' עפ' שלא אכל כמו שהתבאר במקומו מהתלמוד · מצוה קפ"ז שהזהירנו
מאכול בשר בחלב והוא אמרו ג"כ לא תבשל וגו' פעם שנית רל' אסור אכילה
ובחולין אמרו בשר בחלב לוקה על בישולו ולוקה על אכילתו ובגמ' פ' בתרא אמ' המבשל
גיד הנשה בחלב ואכלו לוקה ה' מלקיו' לוקה משום אוכל ומבשל ומשום מבשל
בשר בחלב ומשום הבערה ושם אמרו אפיק הבערה ועייל עצי הקדש · ואזהרתיה
מהא ואסריהם תשרפון באש לא תעשון כן ליי' אלהיכם ובגמ' חולי' אמרו אפקיה
רחמנא לאכילה בלשון בישו' דכי היכי דאי בשיל לקי האכילה נמי לוקה ובגמ' מפסחי'
אמרו להכי לא כתב רחמנא בבשר בחלב אכילה בהדיא לומ' שלוקי' עליו אפילו שלא
בדרך הנאתו וזכור זה · ובכאן ראוי לי שאעירך על שרש גדול שלא קדם לי זכרו · וזה
שאמרו לא תבשל גדי נכפל בתורה ג' פעמי' ואמ' מלמד שכל לאו מהם לענין אחר א'
לאכילה וא' לבשול וא' להנאה · ולמקשה שיקשה ויאמ' לאי זה דבר מנית אסור אכילתו
ובשולו ב' מצות לא תמנה אסו' הנאתו מצוה בפני עצמה ידע המקשה כי אסור הנאה
אין ראוי למנותו מצוה בפני עצמה אעפ"י שהיא ואכילה ענין א' כי האכילה מין ממיני
הנאה ואמרו בדבר שהוא לא יאכל אמפש הוא דמיון מדמיוני הנאה והכוונה שהוא לא
יהנה בו לא באכילה ולא בזולתו והוא אמרם כל מקום שנ' לא תאכלו לא יאכל א' אסור
אכילה וא' אסו' הנאה במשמע עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבלה שנאמ'
בה שהתיר' שתותלת בה ושם אמרו לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה · ולפי זה השרש
אין ראוי למנות אסו' אכילה והנאה ב' מצות ואלו מנינו ב' מצות בבשר בחלב היה ראוי
כמו כן בחמץ ובערלה ובכלאי הכרם שיהיה בכל א' מהן ב' מצות גם אסו' הנאה מצוה
בפני עצמה ומפני שבכל מאלו ולא מנה זולת הלאו שבא באכילתה לבד ובכלל זה אסו'
הנאה שהוכחנו כמו כן יפול בבשר בחלב · ונשאר בכאן שאלת א' לבד והיא כי יש
לאומר שיאמ' אם שאסו' הנאה יגיע מאסו' אכילה לאי זה דבר היה צריך הכתו' ש' לאו ב'
בבשר בחלב לאסו' הנאתו כמו שבארנו שבה תשובת זה שהוא הוצרך אל זה מפני שלא
בא לא תאכלו ממנו שנעשה יאמרו האכילה וההנאה לפי' הוצרך לאו א' לאסור הנאה ·
וכבר זכרנו הסבה שבעבורה לא בא אכילת בשר בחלב שכל מה שבו אכילה איננו חייב
עד שיהנה בגרונו וכו אמרם אם פתח פיו ובלע מן האסור והוא עד שירגיש גרונו שבגמר

וכבר בארתי לך הענינים שבהם תתכונן ותלמ׳ זה הכלל חיים אדם חייב על אכילתו
כך וכך מלקיות וזה אינו חייב אלא כך ומשלו הכתו׳ יתבאר לך כי מי שאכל בעל חיים
כלו לא נבקש עליו שעור ולא נאמר אם היה בו כזית אבל אם אכל יתוש קטן ל
לוקה ג׳ מלקיות משום שרץ השורץ על הארץ ומשום השרץ הרומש ומשום שרץ העוף
והנה אמרו ב״כ המשתה נקבה עובר משו׳ בל תשקצו ומאן דשתי מיא בקרנא דאומן
והוא כלי האמנות עובר משום בל תשקצו את נפשותיכם והוא התקש שבאכילת ה
הדברים הנמאסים ושתית הדברים המגונים שירחיקם האדם שיהיה מוזהר ממנו
אבל אינו חייב מלקו׳ עליו בעבו׳ כי פשוט דקרא הוא בשרץ לבד אבל יכנהו על זה מ
מכת מרדות והנה כבר התבארו לך כל מה שהקדמנו שזה הכתוב שנא׳ אל תשקצו
אתכם לקחנו ממנו אסור שרץ המים בלבד שלא בא בו אסור מיוחד זולת זה והבין זה
מצוה קפ׳ הזהיר מאכול המתה והוא אמרו לא תאכלו כל נבלה ומי שאכל ממנה
כזית לוקה מצוה קפא׳ הזהירנו מאכול הטרפה והוא אמרו ובשר בשדה
טרפה לא תאכלו אותם פשט הכתו׳ הוא כמו שנזכר במכלת׳ והוא אמרם דבר הכתו׳
בהווה מקום שרוב חיה זמות מצויות לטרף אבל באה הקבלה ג״כ לזה הפסוק כאשר
והוא כך ובשר בשדה טרפה הוא ולפי׳ לא תאכל אותו ר״ל שכל בשר כיון שיצא
ממחיצתו נעשה טרפה כמו בשר קדשי הקדשי׳ כשיצא חוץ לעזרה או בשר קדשים
קלים כשיצאו חוץ לחומה או בשר הפסח כשיצא חוץ לחבורה או כשהוציא העובר את
ידו כמו שהתבאר בראשית חולין שאלו מיני בשר יקראו כלם בשר בשדה טרפה לא ת
תאכלו ומי שאכל מהם כזית לוקה מן התורה וכן בשר מן החי יקרא ג״כ טרפה ומי
שאכלו לוקה ובגמ׳ חולין אמרו ובשר בשדה טרפה זה אבר מן החי וכבר כפל האזהרה
בזו וכתבוה שלפניה כשאמרו לבד שהתורה נותנת אותם לאכול חטאת העו׳ והי׳ במליק
והמליקה בלא ספק בחולין אינה שחיטה אבל נבלה והיה עולה במחשבותינו שיהיה
מותר ג״כ לנו בחולין אכילת המלוקה והוא הדין לכל שחיטה שנפסלת ולכן נאמר
שהם נשארים בכלל ישר׳ ובאזהרת מאכול נבלה וטרפה וכן זכרו החכמים מחוברי
אל דין אחד תעידנו עליו מזה הכתו׳ אין ונכונת מאמרנו זה זכרונו אכל הבהמה ואחר
שהתאדמה כבת אמן הטריפה וקיבלו הנה אכילתה אסורה ואפי׳ כשחטה, כראוי ומי
ששחטה שחיטה כשרה ואכל מנסרת לוקה מדרבנן וכבר התבארו הטרפות בגמ׳ חולין
ובסוף מכו׳ התבארו משפטי אלו עם מנוה שלפני זאת המצוה מצוה קפב׳ הזהיר
מאכול אבר מן החי והוא שמתתך מהכו אבר והוא חי ואכל אותו ס׳ בר ב
בבריאתו כזית אפי׳ היה בה מן הבשר כל שהו׳ ומי שאכלו לוקה והאזהרה מזה אמרו
לא תאכל הנפש עם הבשר ולמו׳ ספרי הנפש עם הבשר זה אבר מן החי וכן נתבאר
בג׳ חולין ושם כשמ׳ אכל אבר מן החי ובשר מן החי חייב ב׳ ובאור זה שתני פני לאוין
הלשון ארוך לא תאכל הנפש שהוא אסור האבר והלאו הב׳ ובשר בשדה טרפה שהוא אסור
בשר החי ג״כ כמו שבארנו וכבר נכפלה האזהרה בענין כלשון א׳ באמרו לא תאכל
מן [illegible] בשר בנפשו דמו לא תאכלו מצוה קפג׳ הזהי׳ מאכול גיד הנשה והוא אמר

בעל חיים יהיה שרץ העוף ושרץ הארץ לוקה ג׳ מלקיו׳ לבד א׳ משו׳ שרץ המי׳ שהת׳ אחר
בו לאו ג׳כ׳ וא׳ משום ש׳ תשקצו שיאסו׳ כל שרץ ושרץ המים ג׳כ׳ בכלל   כל שרץ השורץ
בכל השרץ השורץ · ואם אכל שרץ הארץ לבד לוקה א׳ משום וכל השרץ השורץ וכו׳ וכן
על שרץ העו׳ א׳ משום שרץ העו׳ וכן   על שרץ המים א׳ לבד משום ש׳ תשקצו   את
נפשותיכם · ואין בחיובו זה אלא כולל שרץ הארץ לוקה על שרץ הארץ ג׳ כי שן באו
לכן שף לאוין כלם מבוארין בשרץ הארץ אינו לוקה שא׳ א׳ לפי שכלם כבלו בענין א׳
בעצמו ואפי׳ אמ׳ שרץ הארץ לא תאכל שרץ הארץ לא תאכלו שרץ הארץ לא יאכלו שף
פעמים לא יתחייב עליו   אלא מלקו׳ א׳ והקראה שו׳ שקבעו זה השרץ הנפסד יסברו
שמי שלוכש שעשנו לוקה ג׳ בעבור שבאו בו ג׳ לאוין לא ראויים   מעולם יסברו את זה
אכל יגבו אותו אלו שמרו אדם אחר ולא יגבו עצמם כאמרם ששרץ העו׳ או שרץ הארץ
לוקה ג׳ א׳ בעבור הלאו המבואר בו ולא׳ משום ש׳ תשקצו וזה מן הבאור בענין לא
יעלם מהבער השכל · ואשוב אל הכונה שהתחלתי   לבארה ואו׳ כי כשיקרה שיתילד
בעל חיים בזרע מן הזרעים או בפרי מהפירות ולא כן יצא לאויר ולא עפ׳ ... לא נגע
בשטח הארץ הנה אם אכל א׳ חייב מלקו׳ א׳ לפי שבא בו לאו בפני עצמו כמו שבארנו
במנוה שלפני זאת ואם פירש על הארץ והלך בה חייב על אכילתו א׳ משו׳ השרץ השורץ
על הארץ לא תאכלום וא׳ משום שקץ הוא לא יאכל ואם קרה עם זה שלא יהיה פרה ר
ורבה חייב עליו ג׳ מלקיו׳ הב׳ שקדם זכרם והג׳ לא תטמאו את נפשותיכם ואם נתחדש
על אלו שיהיה מעופף חייב עליו מלקו׳ ד׳ משום שרץ העוף טמא הוא לא יאכל·   ואם
יחובר אל זה שיהיה שט במים עם היותו מעופף כמו שנראה זה תמיד במינין רבים
חייב עליהם מלקו׳ ה׳ משום שרץ המים שכלל אותו לאו והוא אל תשקצו ואם יחובר
אל זה שיהיה זה הבעל חיים מעצמו המתילד מן האוכל עוף ג׳כ׳ חייב עליו מלקות ו׳
משום את אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו · ולא תרחיק התילד עוף מעפוש והפירות
רואים תמיד עופות   יתילדו מן העפושים יותר גדולים מן האגוז הקטן · ולא תרחיק
היות מין א׳ בעצמו והוא עוף טמא והוא שרץ העוף שזה אינו רחוק כי הנה יהיה לו ע
כנפי העוף ומעגלותיו ועניני שרץ העוף · אלא תראה פי׳ הקדמונים כלם אמרו לכלל
שו׳ ו׳ מלקיות דג טמא ושרץ המים וזה ג׳כ׳ אמת לא תרחיקהו כי הנה יתכן שיהיה דג
ושיהיה שרץ המים וכמו כן יהיה עוף ויהיה שרץ המים וכמו כן יהיה עוף ושרץ העוף
וזהו פועיתא שהוא עוף ושרץ העוף ושרץ הארץ ושרץ המים   ולפי׳ חייבין ד׳ מלקיות
והנמלה לוקה עליה ה׳ · וזאת הנמלה הנז׳   היא הנמלה שפורחת המתילדת   רת
מעפושי הפרות שאינה פרה ורבה וחייב עליה משום שרץ שפורש מן האוכל וא׳ משום
שורץ על הארץ וא׳ משום רומש על הארץ וא׳ משום שרץ העוף וא׳ משום שרץ המים ·
והצרעה המתילדת מן העפושים ג׳כ׳ נוספת על אלו היותה עוף ושרץ העוף ואינה
כמנע המתילד הנמלה או הצרעה וזולתם מאיכי העופות והשרצים מן העפושי׳ בענין
האוכל אל אכל הסכלים שאין להם ידיעה בחכמת הטבע אלא יחשבו כי כל מין   רת
מהמיני׳ שי׳ א׳ שכל שיתילד אים מקיים אלא מזכר ונקבה בעבור שהם רואים זה   רת

ולשו' ... שיא' כל בריה מבשר בהמה טמאה או חיה טמאה מאי זה מין שיהיה ממנו לוקה
מן התורה · ודע זה · המצוה קע"ג הזהירנו מלאכול דג טמא והוא אמרו ית'
בעניני דגים שקץ הם ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו · ומי שאכל כזית ממנו
לוקה · המצוה קע"ד הזהירנו מלאכול עוף טמא והוא אמרו ית' בעניני העוף ואת
אלה תשקצו מן העוף וגו' ומי שאכל מבשרם כזית לוקה וכבר התבארו משפטי מצוה זו
עם השתים שלפניה בג' מחולין · המצוה קע"ה הזהירנו מלאכול שרץ העוף והוא
אמרו ית' כשספר תורה כל שרץ העוף וגו' ולשון ספרי כל שרץ העוף אלו מינות לא
תנסב ומי שאכל מהם לוקה · המצוה קע"ו הזהירנו מלאכול שרץ הארץ כחולדה
וה ושאר הרמשים להם והם הנקראים שרץ הארץ והוא אמרו וכל השרץ השורץ וגו' ·
ומי שאכל לוקה · המצוה קע"ז הזהירנו מלאכול השרצים שמתהוה מהעפושים
א' נפש שאינן מן ירוע ולא יתהוו מזכר ונקבה והוא אמרו ולא תטמאו את נפשותיכם
בכל השרץ ובו' ולשון ספרא השרץ הרומש על הארץ הוא א' עם שאינו פרה ורבה ואמרו
הפרש ש אמרו השורץ על הארץ וכאן הרומש על הארץ כי השרש נקרא שהם מ כמ
הוליד כרומה והרומש נקרא המתהוה מן העפושי' ומי שאכל ממנו לוקה · קע"ח
הזהירנו מלאכול תולעים המתילדים בפירות וכזרעים ומעת שיצאו ויצאו על פנים
אותן הזרעים או אותן הפרו' וכזרעים ואפי' מבאבו אותם אח' כן תוך הזרע או תוך
הפרי אינו מותר לאכלם ומי שאכלם לוקה והוא אמרו לכל השרץ השורץ על הארץ ·
ולשון ספרי להביא את שפרשו לארץ וחזרו · קע"ט הזהירנו מלאכול או זה
שרץ שיהיה בלתי יחוד בין שרץ העוף בין שרץ המים בין שרץ הארץ והוא
אמרו ית' אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ · לאו זה בפני עצמו ולוקין עליו והוא
דומה לאיסור כולל לפי' מי שאכל כלום משרץ הארץ לוקה שתים א' משום השרץ השורץ
על הארץ שקץ הוא לא יאכל וא' משום אל תשקצו את נפשותיכם · ומי שאכל שרץ
העוף לוקה שתים א' משום שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו וא' משום אל תשקצו ·
וזה אם כל בעל חיים אחר כעצמו והיה אותו בעל חיים עף וילך על הארץ עד שיהיה
שרץ העוף ושרץ הארץ חייב עליו ד' מלקיות · ואם תאכל לזה שיהיה ג"כ משרץ ה
המים יהיה חייב עליהם ו' מלקיות הה' משום דג טמא שנ' מבשרם לא תאכלו והששי
משום אל תשקצו לפי שהוא כולל ג"כ שרץ המים ואין אצלנו כתוב לאסור שרץ המים ולא
ה. תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ על הארץ ובאו הפרטי' אמרו בגמ' מכו'
אכל פוטיתא לוקה ד' נמלה לוקה ה' צרעה לוקה ו' וזהו הפי' שפי' כל מי ששמעתי
או ראיתי דבריו כפי אשר פי' בזה הענין שהוא אכל פוטיתא וכו' והוא פי' בלתי
אמתי לא יתמסך ולא ישלם אלא על הלוך השרשים האמתיים שכל עליהם המופת בלשון
התלמוד וזה כשתעיין כמה שקדמנו הנה תמצאם שחייבו ג' מלקיות מלאו א' והוא אל ת
תשקצו וכבר התבאר ביטול זה ושלא ילקה כ' מלקיות על לאו א' כשום פנים כמו שהתבאר
בחולין · וכבר הקדמנו אנחנו זה השרש ובארנוהו פעמים : והנה אביא לך דמיונות
בזה שעתיד והם זאר האמתי אשר לא תתמה ממנו ולא תרחיקהו כי מי שאכל בעל

על כהן גדול בב' לאוין חוץ מהב' לאוין שבאו בכלל כהן בין גדול בין הדיוט · ואם יאמר אומ' גם כן היה ראוי שימנה הנה כאמ' לו שהגרושה יהיה כהן גדול אסור בגרושה חייב בה ש"מ משום כהן והגרושה אסורה לו ושכיב' משום כהן גדול והוא ג"כ אסורה לו בלאו אי ר כבר התבאר בקדושין שאינו חייב אלא א' הנה התאמת כי האזהרה שהיא בכלל לגד ריה שבמלכה ומה שיבא שאותו הענין בעצמו אזהרה אחרת על היחוד אמנם היא לגד ללמד משפט מן המשפטי' או להשלים הדין כמו שבארתי במצות קס"ה מאלו המצות · ומזה המין בעצמו האזהרה שהזהיר הכהנים לא יקרחו קרחה בראשם · ואלו ג' לאוין כבר קדמו כל ישר' בכלל ואמ' לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשימו קרחה בין עיניכם ושרט לנפש · ואולם כפלו בכהנים להשלים הדין לבד כמו שהתבאר בסוף מכות כשבארו משפטי אלו הג' מצות ואלו היו לאוין מיוחדים לכהני' ולא יהיו להשלים הדין אבל מצות בעצמן היה כהן בכל מעשה מהן חייב ב' מלקיו' מצד שהוא ישראל ומצד שהוא כהן ואין הענין כן אבל מלקו' א' כשאר ישר' כמו שהתבאר במקומו והבן זה ·

קעא הזהירנו מעשות קרחה בראש על המתים כמו שיעשו הסכלים והוא אמרו ית' ולא תשימו קרחה · ובכפלו אזהרה זו בכהנים באמרו לא יקרחו קרחה וגו' · להשלים הדין הזה כי מאמרו בין עיניכם הייתי יכולין לומ' כי הקורח מן הראש לבד אחד ולכן באר ואמר בראשם לחייב על הראש כבין עיניכם ושלא תאמר גם כן לא יקרחו קרחה בראשם הייתי או' בין על המת בין שלא על המת וכבר באר שם למת וכל מי שיגלח שער ראשו בקרחה על מת לבד בגבורים לוקה בין היה כהן או ישראל לוקה על כל קרחה וקרחה מלקו' אחת וכן כפל בכהנים ופאת זקנם לא יגלחו וגו' אמנם באו להשלים דין מצוה זו כמו שהתבאר במכות

המצוה קעב' שהזהירנו מלאכול בהמה טמאה וחיה טמאה והוא אמרו ית' את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וגו' ואולם שאר בהמה טמאה לא בא עליה לאו בבאור אבל מאמרו וכל בהמה מפ מפרסת פרסה ומעלת גרה בבהמה אותה תאכלו הנה הודיע שכל מי שאין לו סימנין אלו יהיה הוא מוזהר על אכילתו והאוכל חייב אבל הוא לאו הבא מכלל עשה שהתבאר שהוא עשה והשרש אצלנו לאו הבא מכלל עשה עשה ואין לוקין עליו · ואמנם כבר לנו שאר בהמה וחיה טמאה ואנו חייבין על אכילתן מלקות מקום שאנו אומרין ית כשהחזיר והגמל שבו סימן טהרה אחד לוקין עליו ק"ו לשאר בהמה וחיה טמאה שאין להן סימן טהרה כלל שלוקין עליו ולשון ספרי בכל זה אמ' אותה תאכלו אותה את באכילה ואין בהמה טמאה באכילה אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין ת"ל את זה לא תאכלו · אין לי אלא אלו בלבד שאר בהמה וחיה טמאה מנין ודין הוא מה אלו שיש בהן סימן טהרה הרי הן בלא תעשה על אכילתם שאר בהמה טמאה שאין בהן סימן טהרה כלל אינו דין שתהא בלא תעשה על אכילתן · כמנאן הגמל והארנבת והשפן והחזיר מן תאכלו' ושאר בהמה טמאה מן הכתוב במנאת מצות עשה שהן מן הכתוב ומצות לא תעשה מקל וחומר זה אמנם הוא לגלויי מילתא בעלמא כמו שזכרנו בשרש התשיעי לפי מה שנתבאר במקומו ולפיכך

לא יפרום ומן המקדש לא יצא אמנם נכפלו בכהן גדול לבאר ענינם כמו שנכפלה
מזהרה לחוצה מגרושה זונה וחללה לבאר ענין מה מהג' ענינים המוזהר מהם בזולת כה"ג
לזמן תם כשבעים מהזהיר מהם באמרו ראשיכם אל תפרעו. ואסר משה רבינו ע"ה
אותם לא עזר ואין אמר שלא כתרגומם על נרה גדולה הותרו לכם הענינים האסורים
לכם אבל אתם בקדושתכם על היותכם מוזהרים מפריעת ראש ומקריעת בגדי' ויציאה
מן המקדש בשעת עבודה. וכפלה אזהרת בכהן גדו' עד שהתבאר לנו שאזהרה זו
בשעת עבודה לבד חייבין מיתה כמו שקראה אותם הבאו ראויה לבאר ענין אמרו
ומפתח אהל מועד וגו' ואמרו מן המקדש לא יצא. וא"ע שכל לאו מאלו הלאוין שהם
בכ"ג ענין נוסף כמו שבארנו הנה אין בזה רבוי מנין המצות למי שיבין מה
שהקדמנו לפי כי גופיה דקרא הוא שלא יעשה דבר מזה בשעת העבודה. קסג'
שהזהיר כהן הדיוט מהטמא לשאר מתים כי אם לקרוביו המנויים בכתוב והוא אמרו
בכפם לא יטמא בעמיו. ומי שעבר על לאו זה ונטמא לזולת המתים המנויה חייב מלקות
וזאת האזהרה אין הנשים חייבות בה. ובלשון הקבלה בני אהרן ולא בנות אהרן. קסד'
הזהיר כהן גדול מהטמא עם מת תחת תקרה ואפי' לקרוביו והוא אמרו ועל כל נפשות
מת לא יבא. וכל זמן שיטמא אפי' לאביו ולאמו לוקה. קסה' שהזהיר כ"ג
מהטמא למת מן המתים כמין מיני הטומאה בין בנגיעה בין במשא והוא אמרו לאביו
ולאמו לא יטמא. ואפשר שתחשוב שזה ענין הקודם עצמו ושאמרו לאביו ולאמו תוספ'
ביאור אין הדבר כן אבל הם ב' לאוין לא יבא ולא יטמא ולשון ספרי חייב בלא יבא וחייב
בלא יטמא. וכן חייבין בכהן הדיוט מכהן גדול בדין לנזיר שוה שאמרו כמו שכהן גדול
כשאסרה עליו טומאת מת חייב בב' לאוין בלא יבא ובלא יטמא. כן כהן הדיוט שנאסר
עליו להטמא במת חייב בלא יבא אבל מבחנו לא מניכו אותו בעבור הטעם שהקדמנו
בשרש הב' אולם מניכו אל שב' לאוין להיותם ב' ענינים לא יבא ולא יטמא ושכן לא יבא
אהל ושכן לא יטמא כמו שבארו מקובלי הפי' ואמרו חייב בלא יבא ובלא יטמא. קסו'
שהזהיר לשבט לוי מקחת חלק בבזה כשכבשו את הארץ והוא אמרו לא יהיה לכהני'
חלק ונחלה. ולשון ספרי. חלק בבזה ונחלה בארץ. ויש לך שתקשה ותאמר מפני מה
מנית ענינים אלו שתי מצות ושם האזהרה מקחת חלק בבזה ונחלה בארץ ושניהם בלאו
א'. דע אתה המקשה שכבר נחלק זה הלאו באמרו ונחלה לא יהיה לבני ישראל. חלק
והיא אזהרה מקחת חלק משלל האויב והשני ונחלה לא יהיה לו והוא האזהרה מקחת
חלק בארץ. וכבר נכפלה האזהרה מב' ענינים אלו בעצמן לכהני' והוא אמרו לאהרן ב
בארצם לא תנחל בשעת חלוק הארץ וחלק לא יהיה לך בבזה. ואולי אתה תחשוב שאלו
שני לאוין הכו' כתורת כתבי' כ' מצות ולפי ראוי למנותם. דע כשבאה האזהרה על כל
שבט לוי הנה כבר נכנסו הכהני' בכלל ואמנם נכפל בכהני' לחזוק. וכל מה שדומה לזה
מן הכללי' והפרטים ואמנם יכפל לחזוק או להשלים הדין כאשר לא יהיה שלם מן האזהרה
אחת ואין מניכו אמרו לאהרן בארצם לא תנחל תוספת על שאמר לא יהיה לכהנים
הלוים שבט יהיה מתחייב ג"כ לפי זה שהקשה בעצמו שמנכה הגרושה והחללה והזונה

שהיא מיוחדת בלאו על כהן גדול והיא כשרה לכהונה ובזאת הבעילה נפסלה לכהונה
אולם גרושה זונה וחללה דינם בשלשתן כדין כהן הדיוט ר"ל שכל א' מהן פסולה לכהונה
מתחלתה · קסג' שהזהיר הכהנים מלהכנס במקדש · גודלי שער פרע שיעור ת
השלשים שלא · · יספרו שערם והוא אמרו ראשיכם אל תפרעו · אמרה תורה לא
תרבו פרע · ויחזקאל באר ואמר ופרע לא ישלחו וכן אמ' במצורע וראשו יהיה פרוע ·
ואמרו בספרי · יגדל פרע · ולשון ספרא ב"כ ראשיכם אל תפרעו אל תגדלו שער וכבר
נכפלה אזהרה זאת בכהן גדול · ואמ' את ראשו לא יפרע · ואמרו נכפלה כדי שלא ת
תחשוב שאמרו לשעור זה ויתקדר ראשיכם אל תפרעו אמרו הוא בעבור ימות לבד אבל
אם עשה זה שלא על דרך האבלו' מותר ולכן באר בכהן גדול שזה בעבור העבודה ·
ושעובר על לאו זה במיתה בידי שמים והוא פרוע ראש · ובכלל אלו שבמיתה פרועי
ראש לפי אמרו ולא תמותו · ובשנכנס למקדש והוא פרוע ראש ולא עבד הרי הוא ב
באזהרה ולא במיתה · קסד' שהזהיר הכהנים מהכנס למקדש והם קרועי בגדים
והוא אמרו ית' ובגדיכם · לא תפרומו ולשון ספרי לא תקרומו לא תקרעו וככפל
זאת האזהרה ב"כ באמרו בכהן גדול ובגדיו לא יפרום · ודע שכהן גדול אבו' אפי' שלא
בשעת עבודה לקרוע על מתו שמת לו ובעבור התוספת הזאת נכפל זה הלאו ·
ובספרי ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום על מתו כדרך שבני אדם קורעין ופורמין
על מתיהן הא כיצד כהן גדול פורם מלמטן וכהן גדול מלמעלן וכל מי שעבד ובגדיו
קרועין הוא ב"כ חייב מיתה שדין פרועי ראש וקרועי בגדי' אחד אולם הנכנס למקדש
בדרך זה הוא בלאו וכ"ג לבד הוא אסור עליו תמיד שיפרע או שיפרום אפי' לא נכנס ל
למקדש וזהו ההבדל שבינו ובין כהן הדיוט · המנוה קסה' שהזהיר הכהנים
מלצאת מהמקדש בשעת עבודה והוא אמרו ית' ומפתח אהל מועד וגו' ונכפלה
אזהרה זאת ב"כ בכ"ג ואמר ומן המקדש לא יצא ולשון ספרא ומפתח אהל מועד יכול
שלא בשעת עבודה ת"ל ומן המקדש · לא יצא ולא יחלל הוי אומר בשעת עבודתו ·
שמן משחת יי' אין לי אלא אהרן ובניו שאם יצא בשעת עבודה חייבין במיתה מנין ל
לכהנים שבכל הדורות ת"ל כי שמן משחת יי' עליכם · ודע שזה בכ"ג תוספת שהוא לא
ילוה מתו וזה פשט הכתוב באמרו ומן המקדש לא יצא · וכבר התבאר בשני מסנהדרין
שאם מת לו מת אינו יוצא אחר המטה והביאו ראיה מאמרו ומן המקדש לא יצא ב
בלמוד זה שמותר לו לעבוד ביום שמת לו מת · וכן פרשו ומן המקדש לא יצא הא אחר
אם יצא חלל ר"ל כהן הדיוט שאין העבודה מותרת לו והוא אונן אבל הוא ב"ג חוזר על זה
ר"ל שלא יעבוד אונן · וכבר התבאר בסוף תורת הפרשה הזה והוא שכהן הדיוט אונן
לא יעבוד וכהן גדול עובד והוא אונן והכה יתבאר לך שאמרו ולא יחלל שמי הוא ב
שלילה לא אזהרה לומ' שלא תהיה עבודתו חולין ואע"פי שהוא אונן · ופשט הכת' זה
כי אמרו לא יחלל טעם לאזהרה הקודמת שהוא לא יצא כי לא יחלל · ולפי הענינים
האלו כמו שהתבאר לאו זה אין ראוי למנותו בפני עצמו כמו שהתבאר למי שמבין ש
שבפרשיות קדמוני' באר המאמר נכבד שהתבאר בשרש הג' לאוין שבשם ראשו לא יפרע ובגדיו

שנם : קנט׳ שהזהיר הכהן שלא יקח חללה והוא אמרו וחללה לא יקחו׳ וכל זמן
שיבא עליה חייב מלקו׳ קס׳ שהזהיר הכהן שלא יקח גרושה
ו׳ אמרו ואשה גרושה מאישה לא יקחו׳ וכל זמן שיבא עליה חייב מלקות קסא׳
שהזהיר כהן גדול מלקחת אלמנה והוא אמרו אלמנה וגו׳ ושם וגו׳ ואולם כשבאה האזהרה על
כהן גדול בגרושה וחללה וזונה בעבור העניין הכתו׳ בקדושין והוא כי בפרק א׳ ת
מ׳ נשים א״ת א׳ אלמנה גרושה וחללה וזונה ובא עליה כהן גדול לוקה ד׳ ואם כהן הדיו׳
לוקה ג׳ ושם אמרו אלמנה וגרושה וחללה וזונה בזמן שהם כסדר חייב על כל א׳ וא׳
ואמרו שלא כא״ת א׳ ובעיין אמרו כסדר שיהיו כמו שנו העניני׳ על סדר הפסוק ש
שתהיה תחלה אלמנה ואח״כ גרושה עוד תהיה אחר זה חללה ואח״כ זונה ואולם גד
שיתחברו לזה בעניני הויותיה אשה א׳ ובעניינה א׳ שכרבה שנתחייב בה על ד׳ מלקיות והסדר
שבלבו אין אסו׳ חל על אסו׳ אם שיהיה אסו׳ כולל או שיהיה אסור מוסיף או אסור בבת
אחת כמו שבארנו במקומו׳ מכריתות בפלוגתו וכשיהיו על הסדר הזה יהיה כבלס׳
אסו׳ מוסיף כמו שהתבאר שם אבל כשיהיו נשים רבות כגון שבא על אלמנה ועל אשה
אחר׳ חללה ועל אשה אחרת גרושה ועל אשה אחרת זונה אין ספק שלוקה על כל א׳ וא׳
ולא יבצר שתקדשה ותהיה אחר שהשרש אצלנו שאין לוקי׳ על לאו שבכללות לפי זה דרך
שיהיה לוקה על כל א׳ וא׳ ובאה האזהרה מהם בכלן בכלמון א׳ ודע כי כל זה העניין כ
בכפלה האזהרה על כהן גדול בגרושה זונה וחללה כדי שילמדנו שדינו כהן כדין כהן
הדיוט מלקין על כל אחת ואחת ואלמנה כתי׳ כ כהן הדיוט מלקין על כל א׳ וא׳ כעבור
שנפרדה א׳ מהן בלאו א׳ והיו כלם לחלק והוא אמרו ואשה גרושה מאישה לא יקחו ולאו
שנפרדה הגרושה בלאו וא״א לוקה על הגרושה בפני עצמה וזה העניין אמרם בגמ׳
קדושין כמו שמלוקה גרושה מחללה וזונה בכהן הדיוט כך מלוקה בכהן גדול וגם
התבאר כי בהיות הנשים גופין מוחלקין לוקה על כל אחת ואחת בין שיהיו על הסדר
בין שלא יהיו על הסדר : הנה כבר התבאר לך כי האזהרה מכל א׳ מהן מנוס בפני
עצמה ולפי׳ לוקה על כל א׳ : וגם התבאר שכהן הדיוט איננו חייב מלקות על אחת מהן
עד שיקח ויבעול וכם אמרו בעל לוקה לא בעל איננו לוקה מה טעם קאמ׳ מה טעם
לא יקח משום לא יחלל׳ וכבר התבארו משפטי מצות זו רפ״ר מגו׳ ז׳ שני של התלמורת
יבמות וקדושין׳ קסב׳ הזהיר כהן גדול שלא לבא על האלמנה אפי׳ בלא קדוש׳
והוא אמרו ולא יחלל זרעו בעמיו׳ וכאור זה שכהן הדיוט כאשר באו עליו הנשואין
בזו׳ שאמרנו לא יקחו והוא אסור הנשואין אבל איננו לוקה עד שיבעול כמו שקדם ב
באורו אמנם אם בעל בלא קדושין א׳ מאלו אסו׳ עליו ומוזהר ממנו ובעולה כתובה
איננו לוקה משום זה כי לא באה האזהרה מזה אמנם כהן גדול הנה באר בו כ׳ לאוין
הא׳ הוא לא יקחו שהוא אסו׳ הנשואין והשני ולא יחלל זרעו והוא אסור הבעילה אפי׳ ב
בלא קדושין ובגמ׳ קדושין אמרו בכהן גדול באלמנה שאם בעל ולא קדש שלוקה משו׳
שנא׳ ולא יחלל אמר רחמנא לא יחלל׳ חלל׳ וגם אמרו בכהן גדול באלמנה לוקה שתים
לוקה משום לא יקח ולוקה משום לא יחלל ואמנם כתבנו זה באלמנה מפני שפי׳

קדשי בני ישר׳ לא תחללו ולא תמותו שזה אזהרה מלאכול מעשר שנטמא לכיוצא בו חייבין
עליהן מיתה כמו שהתבאר בגמרא׳ והמתבאר מזה ר״ל כל מי שאכל טבל קודם שינטל
ממנו תרומה גדולה ותרומת מעשר חייב מיתה והזהרתו מאמרו ולא יחללו את ק
קדשי בני ישר׳ כמו שבארתי במסכת הזאת ומי שאכל טבל לוקה אח׳ ונשאת התרומה יק׳ סד
שנאת כל המעשרות חייב מלקו׳ והזהרתו מלא תוכל לאכול בשעריך וסמוך זה נ׳ לא
תטעמנו וכבר התבאר דין משפטי מצוה זו ר״ל טבל במקומו מדמאי ותרומו׳ קנ״ג
שהזהיר מהקדים חקי הזרע קצתם על קצתם אבל יוציאם כסדרן וכאמר זה הסדר
דרך משל כשהזרע היה טבל יוציא ממנו תחלה תרומה והוא חלק תנ׳ ואחר כן יוציא
מהנשאר מעשר ראשון ואח״כ יוציא מעשר שני מהנשאר ותכתן תרומ׳ גדולה לכהן
והמעשר ראשון ללוי ומעשר שני יאכל לבעליו בירושלם ועל זה הסדר ראוי שיעשו׳
ובאת האזהרה מהקדים מה שראוי לאחר ולאחר מה שראוי להקדים מאמרו מלאתך
ודמעך לא תאחר כשנו׳ יאמ׳ לא תאחר מה שמלאתך ודמעך מה שראוי להקדימו ובמסכת
תרומות המקדים תרומה לבכורי׳ ומעש׳ ראשון לתרומה ושני לראשון אע״פ שהוא עובר
בלא תעשה שנ׳ מלאתך ודמעך לא תאחר מה שעשה עשוי ובמכילתא מלאתך אלו
הבכורי׳ הבטלין מן המלא ודמעך זו תרומה לא תאחר שלא תקדים שני לראשון ראשון
לתרומה תרומה לבכורי׳ ומעשר שני לראשון אע״פ שהוא עובר בלא תעשה מה שעשוי
עשוי וכבר התבאר בפ׳ ראשון מתרומות שהמקדים אינו לוקה׳ קנ״ד הזהירנו
שלא נאחר הנדרים והנדבות ושאר הקרבנות שאנו חייבים עליו והוא אמרו ית׳ כי תדור נדר
לא תאחר ובא בקבלה שאינו עובר על לאו זה עד שיעברו עליו ג׳ רגלים
כסדרן וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפ׳ ראשון מר״ה׳ קנ״ה שהזהירנו מעלות
לרגל מבלי קרבן שיהיה עמנו ונקריבנו שם והוא אמרו ית׳ ולא יראו פני ריקם ועל כל
פנים יביא עולה ושלמי׳ וכבר התבארו משפטי מצוה זו במס׳ חגיגה ומצוה זו אין הנשי׳
חייבו׳ בה׳ קנ״ו שהזהירנו מעבור מה שחייבנו על עצמנו בדבור אע״פ שהוא
בלא שבועה והוא הנדרי׳ כמו שיאמר אדם כשיהיה כך או כשאעשה כך פירות העולם
אסורין עלי או פירות מדינה זו או מאכל ידוע כגון שיאסור על היין או על הבשר או זולת
זה׳ וכן אם יאמר תכלית אסתי׳ תבורה עלי וכל מה שדומה לאלו הנדרי׳ כמו שהתבאר ו׳
דיניהם בנדרי׳ הרי הוא חייב לקיים אותו הנדר ובאה האזהרה בעובר על הדבר באם
בפי׳ באמרו לא יחל דברו׳ וזה הכפל לא ינהג רק מן חולין כלו׳ אם חייב על כמו ד
דבר שיקדיש אותו ובגמ׳ שבועות אמרו קונמו׳ עובר עליהן בבל תעשה מכלל לא יחל׳
ובספרי אמרו לא יחל מגיד שהוא עובר על בל יחל ועל בל תאחר כלו׳ כשנדר קרבן
ולא הקריבו ועברו עליו ג׳ רגלי׳ כסדרן הוא חייב משו׳ בל תאחר ומשו׳ בל יחל וכן כל ש
הדומה לקרבן כמו שידור לבדק הבית או לצדקה או לבית הכנסת וזה הדומה לו וכשעבר
ועשה מה שאסר על עצמו לוקה׳ קנ״ז שהזהיר הכהן שלא יקח זונה וזה לשון
אמרו אשה זונה וחללה לא יקחו וכל זמן שיבא עליה חייב מלקו׳ קנ״ח הזהיר הכ
הגדול שלא יקח חללה והוא אמרו אשה זונה וחללה לא יקח וכל זמן שיבא עליה שיב

שרי לה · ובגמ׳ אמר · זרי תקרובת זר ואכלו׳ חייבין עליהם חומש ומיתה ולשון ספרי לזר׳ גלם
שכל שאין זר אם היה מזיד חייב מיתה ובשוגג מוסיף חומש שדין זה נראות במש׳ ש
שאמר שנקרא׳ יאכ׳ תנו׳ ותרומת ידך שהזהירנו משפטי תרומה ואמרו לך שתבין · ואם
שכבר כ״ה עד שלא קם תנא עליה והוא שהזהירנו שיאכל בכורי׳ משראו פני הבית קוד׳
הנחתם בעזרה לוקה ו׳ חזרתי מתוכה לא תוכל · לאכול בשעריך וגו׳ ותרומת ידך כמו
שהתבאר במכות כי ישראל כמעשר שני ואוכלו לוקה על אכלו חוץ למקומו א׳ עפ׳ שראה
שלו · ואתכם ישראל באוכל בכורים אחר שראה פני הבית כל זמן שאכלם חייב מיתה
שהוא מהן תוכל זר לא יאכל קדש שהוא שהזהירנו באכילת קלג׳ מאלו המצות · מצוה קל׳
הוא הזהירנו מאכול מעשר שני בטומאה ואפי׳ בירושלם עד שיפדה שאמרו אכלו מעשר
שני טמא שפודין אותו אפי׳ בירושלם כמו שהתבאר במכות והאזהרה ממנו לא בערתי
ממנו בטמא ובאה הקבלה בין שהוא טמא והוא טהור בין שהוא טהור והוא טמא · ונב׳
מכות׳ התבאר ג״כ שמעשר והבכורים אחד לבער ממון במשנה והאוכלן בטומאת
גופו לוקה אבל הנכרי שאוכל זה המעשר בטומאה בירושלם בלא פדיון · ולא לקה
בתו שזכרנו · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסוף מכו׳ · קמא׳ · שהזהיר
מאכול מעשר שני באנינות והוא אמרו לא אכלתי באוני · ולשון המשנה · שהמעשר
והבכורי׳ טעונין הבאת מקום וטעונין וידוי ואסורין לאונן וכן כל אונן אסור בקדשים
מזה הכתו׳ · וכתוב בתורה ותקראנה אותי כאלה וגו׳ וכבר התבארו משפטי מצוה זו
בכל אבילות במ׳ מפסחים וב׳ זבחים וכו׳ · מי שאכל קדשים או מעשר באנינותו לוקה · קמב׳
הזהירנו מהוציא דמי מעשר שני שלא באכילה ושתיה והוא אמרו ולא נתתי ממנו למת
לא אין ספרי ולא נתתי ממנו למת שלא לקח בו ממנו ארון ותכריכין וכל זמן שהוציאו ש
ממנו דבר יאכל כנגדו כמו שהתבאר במקומו · והמכה זכר אמת להזיק כאשר יאמר
וא׳ עם שהוא מבוא לא הוציא בה ממנו מעשר שני במזון לבד כמו שאמר ונתת הכסף
וגו׳ שאם הוציאוהו בזולת המזון כאשר הוציאוהו למת שאין תועלת לו בזה · קמג׳
שהזהירנו מאכול טבל והוא הדבר שלא נטלה ממנו תרומות ומעשרות והוא אמרו · ולא
יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו · והעובר על לאו זה שאכל טבל חייב מיתה
בידי שמים · והראיה על זה תכה אמרו ולא יחללו ואמ׳ בתרומה את קדשי בני ישר׳ לא
יחללו · בילפינן חלול מחלול מתרומה שהוא עון מיתה כמו שבארנו · ולשון גמ׳ סנהדרין
מנין לאוכל טבל במיתה שנ׳ ולא יחללו את קדשי בני ישראל · בעתידין ליתרם כת׳ ו׳ ואח׳
את אשר ירימו · ואחר זה הפסוק אמ׳ והשיאו אותם עון אשמה · וכבר נת׳ מכו׳ אם יכו׳ לא
אינו חייבין אלא על הטבל שלא הורם ממנו כל עיקר · כשלא ממנו תרומה גדולה ולא
נטלה ממנו תרומת מעשר ולא מעשר ראשון ולא מעשר שני ולא מעש׳
עני מנין ת״ל לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומ׳ ואכלו בשעריך ושבעו מה להלן
מעשר עני אף כאן מעשר עני ··· רחמנא לא תוכל אבל זה מלקות והוא עון מיתה
מיתה שלא הורמו׳ גדולה ותרומת מעשר שמי שאכל מעשר ראשון קודם שנטלה · תרומ׳
תרומת מעשר שאינו חייב מיתה ושלא אמרו ללוי׳ בפסוק לבושא מעשר מן המעשר הוא

למה לי למהדר לפרושינהו לכלהו. ש"מ ליחודי לאו לכל י' וא"הו דאפי' הנה כבר פ
ה. כאמר ש"ב מה שהאחר ממנו בזה הספר כל ענין וענין לאו בפני ע' ואמנו הוא נהסוב
לה סליק שזה הלאו שכולל זה הספק. המצוה הקמ"ד שהזהירנו מלאכול בכור חוץ
לירושלים בשהוא תמים והוא אמרו ית' לא תוכל וגו' ובכורות בקרך וצאנך ולשו' ספרי
ובכורות זה הבכור. לא בא הכתו' אלא לזר שאכל את הבכור בין לפני זריקת דם בין לאח'
זריקת דם שעובר בלא תעשה אבל בכור התבאר לך שזה הלאו כולל ב' ענינים
אזהרת הזר מאכול תמים ואזהרת הכהן מלאכלו חוץ לירושלים וכ' הענינים דינם נתלת
בבכור תמים ומי שעבר על זאת האזהרה לוקה. המצוה הקמ"ה שהזהירנו מאכול
חטאת ואשם חוץ לעזרה והוא אמרו ית' בזה הפסו' בקרך וצאנך כשו' אמר לא תוכל
לאכו' בשעריך ובא הפי' בקרך וצאנך לא בא הכתו' אלא לאכול חטאת ואשם חוץ ל
קלעי' שהוא עובר בלא תעשה וזה לוקה וכן אוכל קדשי קלי' חוץ לחומו' כ' לוק' ד'
כמו שבאו' בגמ' מכו' שאכילת כל דבר חוץ לי' מקום אכילתו לא תוכל קריבא ביה.
המצוה קמו שהזהירנו מלאכו' בשר העולה והוא אמרו ית' לא תוכל לאכול ב
בשעריך וגו' ונדריך אמר תרג' כשו' אמ' לא תוכל לאכו' בשעריך נדריך אמר ר"ה דור
ובא הפי' ונדריך זה עולה לא בא הכתו' אלא ללמדך לאוכל עולה בין לפני זריקה דם
בין לאחר זריקת בין לפנים מן הקלעי' בין חוץ לקלעי' הוא עובר בלא תעשה אחד
הלאו אזהרה לכל מועל והעובר על לאו זה כלו' שאכל מבשר העו' לא או שיהנה מ
משאר קדשים שחייבי' עליהן מעילה כמו שהתבאר במעילה אם היה מזיד לוקה וא' ש
היה שוגג מביא קרבן מעילה וישלם מה שנהנה ויוסיף חומש כמו שבארנו במ' מעי' מ
אמרו' המזיד במעילה ר' אומ' במיתה וחז"ל אומרי' באזהרה והביאו ראיה ואמרו כו נ
קמ"ז שהזהירנו מאכול קדשי' קלי' קודם זריקת דמים והוא אמרו ית' לא תוכל וגו'
ונדבותיך כשו' אמ' לא תוכל לאכו' נדבותיך ובאה הקבלה לא בא הכתו' אלא לזרו כלש
תודה ושלמי' לפני זריקת דמים שהוא עובר בלא תעשה והעובר על לאו זה לוקה.
קמ"ח שהזהירנו שלא לאכול זר מבשר קדשי הקדשי' והוא אמרו ית' וזר לא יאכל כי
קדש הם ואינו חייב מלקו' עד שיאכל בעזרה אחר זריקת דמים. קמ"ט שהזהיר'
הכתו' מאכו' בכורי' בחוץ והוא אמרו ית' לא תוכל וגו' ותרומת ידך ובאה הקבלה
ותרומת ידך אלו הבכורים שהוא לא הביא בזה הפסו' דבר שהוא טעון הבאת מקום
אלא זכרו בכאן ואח' בכלל ותרומת ידך הוא בכורי' בלא ספק שכאשר בהם שטעונין
הבאת מקום ואולם התרומה הודיענו שאינה טעונה הבאת מקום ואיך יזהי' לזר בג
אותה בשעריך ולשון ספרי לא בא הכתוב אלא לאוכל בכורים שלא קרא עליהן שהם ומ
עובר בלא תעשה וסבור התנאים בספרי מכות שאין חייבין עליהן אלא קודם שיניחם
בעזרה אבל משהניחם בעזרה פטור עליהן אע"פ שלא קרא. ובבכורים ג"כ הרתנאי
שבמעשר שני דל שאינו חייב עליהן שמאכלן בחוץ כל מי שאכלן עד שראו פני הבי'
ושיאכל מהם כל מי שאכל אחר שראו פני הבית קודם הנחה בעזרה לוקה לבד אם
היה כהן ואולם הישראל הוא מחויב מיתה בידי שמים כל זמן שיאכל בכורים שנ' לפנ'

את הקדש שר"ל מותר לו לאכול תרומה וחזה ושוק והוא אמרו ית' ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא וגו' ובגמ' יבמות אמרו לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלתה ואמרו הי"א בתרומת הקדשים במורם מן הקדשים לא תאכל לא חזה ושוק ... ושם באו' לכתו' קרא היא בקדשים לא תאכל אבי תרומת הקדשים פי' מ' תרתי כלומר כיון שנבעלה לפסול לה כפסלה בתרומה ושהיא גם כן תהא כפולה לזר ונות חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק · ויהיה זה הלאו שהוא לא תאכל כולל ב' ענינים אחד מהם אזהרה לחללה מאכילת קדשים והב' אזהרה לכהנת שנשאת לזר מאכילת חזה ושוק א אע"פ שמת בעלה או גרשה ואולם אסור אכילתה בתרומה והיא תחת הזר אינה מזה הכתו' ואמנם יתבאר ראיה עליו מאמרו וכל זר לא יאכל קדש · ואמרו מי שהיא תחת הזר הרי הוא כזר ונשעברה לאו זה ג"כ היא לוקה · המצוה הקל"ח · שהזהירנו מלאכול מנחת כהן והוא אמרו ית' וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל · וכבר נתבארו האזהרות בתמידי כהן גדול והיא מנחה ג"כ ונתחייב על לאו זה לוקה ולשון ספרי כליל תהיה כל שהיא בכליל הרי הוא בלא תעשה על אכילתו · המצוה קל"ט שהזהירנו הכהנים מאכול בשר חטאות הפנימיות והוא אמרו ית' וכל חטאת אשר יובא מדמה אל הקדש וגו' ומי שאכל מהם לוקה ולשון ספרי לא תאכל באש תשרף כל שהוא בענין שריפה הרי הוא בלא תעשה על אכילתו · המצוה הק"מ שהזהירנו מלאכול פסולי המוקדשין שאין מותר לאכלן וזהו כשנעשה שנהנו מום בכונה בזמן שהתכשר בבכורו' או שהיה אותו הקרבן נפסל אחר שחיטתו · בדרך מדרכי הפסול שימנעו אכילתו והוא אמרו ית' לא תאכל כל תועבה ולשון ספרי לא תאכל כל תועבה בפסולי המוקדשין הכתו' מדבר וגם אמרו ר' אליעזר או' מנין לנורס אוזן בבכור ואכל ממנו שעובר בלא תעשה ת"ל לא תאכל כל תועבה ומי שאכל ממנו לוקה · וכבר נתבארו משפטי מצוה זו בבכורו' · המצוה קמ"א שהזהירנו מאכול מעשר שני של דגן חוץ לירושלים והוא אמרו ית' לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך · ומי שאכל מ מעשר ב' בלא פדיון לוקה אבל בתנאי שנתבאר כבר כו' והוא שיאכלוהו בחוץ אחר שראה פני הבית כלו' שהגיע לפני מחומת ירושלם והוא אמרו שם ואימתי חייבי' משיראה פני הבית · המצוה קמ"ב שהזהירנו מאכול מעשר שני של תירוש חוץ לירושלם והוא אמרו ית' לא תוכל לאכו' מעשר דגנך תירושך ומי שאכלו בלא פדיון חייב מלקות ובתנאי הקודם במעשר דגן · המצוה הקמ"ג שהזהירנו מלאכול מעשר ב' של יצהר חוץ לירושלם ומי שאכלו לוקה ובתנאי הקודם והוא אמרו ית' לא תוכל וגו' ויצהרך ואולי תרחיק לכו' מעשר דגן ומעשר תירוש ומעשר יצהר שלש מצות עד שהוא כשיאכל שלשתן כא' לוקה על כל א' וא' לפי שזה הלאו שבזה הפסוק אינו לאו שבכללות שאין לוקין עליו ואמנם הוא לחלק וכבר או' אמרו בגמ' מכו' אכל מעשר דגן תירוש ויצהר לוקה על כל א' וא' כי לוקין על לאו שבכללות קרא יתירה כתי' מכדי כתיב ואכלת לפני יי' א"ך מעשר דגנך וכו' למה לי לתמרר ולמיכתבינהו כלהו ש"מ לחלק · ובגמ' מכו' אמרו מכדי כתי' ואכלת לפני יי' א"ך לכתו' רחמנ' לא תוכל לאכו' אותם לאוריא

שחשב לאכלו חוץ לזמנו בעבודה מעבודת על השם האכל יאכל מבשר זבח השלמים ופגול
הקבלה באה כי זה הפסול שיהיה ידבר כך בין שיחשב יהיה המחשבה בעת הקרבתו ויצא
נקרא פגול ושאמרת מ זכו' יאכל שמכם רבה בשחשב עליו שיאכל חוצה לו ביום הג' · אמר
שהוא צריך לשנות במחשבה על זבחו שיאכל חוץ ביום הג' הכתו' מדבר שאף יפסל
באותה המחשבה · ומי שאכל ממנו אחר זאת המחשבה חייב כרת לאמרו והנפש האוכל'
ממנו עונה תשא · ואמר במותר והאוכליו עונו ישא · ובגמ' כריתות אמרו לא תהא נורא
שוה קלה בעיניך שהרי פגול מגופי תורה ולא למדנו תכתו' כי אם פגול ס' ו' עון עון
ממותר כתי' הכא עונה תשא וכתי' התם והאוכליו עונו ישא מה להלן כרת אף כאן כרת
ומי שאכל נ"כ פגול בשגגה יביא חטאת קבועה · וכבר התבארו משפטי פגולי ונותר
במקומו' רבים מסדר קדשים · קלג' שהזהיר כל זר מלאכול תרומה ושאמרו
כל זר לא יאכל קדש · ודרשו בק"ם זו תרומה והבכורים שהם נקראו תרומ' כמו שאמר
זהו רבה באמרו כל תרומה · ואם אכל תרומה במזיד חייב מיתה בידי שמים ואינו חייב
תוספת חומש אלא בשוגג כמו שהתבאר בתרומה בפ' ו' ובסנהדרין בפ' · מתניתין מיתה
בידי שמים ובכללם זר שאכל תרומה ושמו ראיה זו ומתו בו כי יחללוהו ואחרי' וכל
זר לא יאכל בו · ובגמ' מכות אמ' התרומה והבכורי' חייבין עליהן מיתה בידי שמים
וחומש ואסורי' לזרים ורב חולק על זה תשביל כלן ואמר זר שאכל תרומה לוקה · וידוע
כי רב תנא הוא ופליג וכבר בארנו בחבורינו בפי' המשנה שכל מחלוקת שלא יתחייב
מחלוקת במשנה אלא בסברא לבד לא נפסוק בו הלכה ולא אמר הלכה כפלו' לפי' לא
אומ' הלכה כרב ולא הלכה כמי שמשנה כי לדברי הכל לוקה כמו שבארנו שכל
מחויב מיתה בידי שמים על א' מהלאוין לוקה כמו שבארנו בהקדמתו זה המאמר' וכן כל
מי שאכל כזית במזיד לוקה בלא ספק וזה אח' על מופלא סמוך לאיש שהקדים שהר ·
הקדים ואפי' לאחר' · ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו לוקין · קלד' שהזהיר תושב
כהן ושכירו מלאכול תרומה והוא אמרו תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש ואם אכל דינו
כדין שאר זרים · קלה' הזהי' מלאכול הערל תרומה וזה ה' לשאר קדשי' שערל
מוזהר מאכילתם וזאת האזהרה לא התבארה בכתו' אבל היא נלמדת בג"ש והמקבלים
באורו על זה שזאת האזהר' הוא מדאורייתא · ולשון יבמו' מנין לערל שאינו אוכל תרומ' נאמר
תושב ושכיר בפסח ונא' בתרומה מה תושב ושכיר שנ' בפסח ערל אסו' בו אף תושב
ושכיר האמו' בתרומה ערל אסו' בו וזה ה' לשאר קדשי' · הנה כבר התבאר לך שערל
אסו' בתרומה מן התורה והמשוך אסו' מדבריהם והבין זה וככה אמרו צריך שימול מן
מדבריהם · קלו' הזהיר כהן טמא מלאכול בתרומה והוא אמרו איש מזרע
אהרן והוא צרוע · ובגמ' מכות אזהרה לתרומה מנין מאיש איש וגו' אי זהו דבר ששוה
בו זרעו אהרן הוי אומ' זה תרומה ר"ל שיאכלוהו כל זכרי' ונקבו' וכבר נתבאר
שאזהרה ג"כ בזה הענין באמרו ושמרו את משמרתי והעובר לאו זה חייב מיתה
בידי שמים · ובסנהדרין מנו מחוייבי מיתה ובכללם מי שאכל בטומאה תרומה
טהורה ושיליף הטיה מאמרו ושמרו את משמרתי · קלז' שהזהיר החללה מאכול מן

זו בה׳ מהלכותיו · קכה׳ שהזהירנו מאכול קרבן פסח מבושל ולא נא אלא צלי אש כלומר ש
והוא אמרו ית׳ אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים · וכבר בארו כי בשרם ט״מ זה ש
שמאור שמי שעבר על לאו זה לוקה · קכו׳ שהזהירנו מהאכיל פסח לגר תושב ו
והוא אמרו תושב ושכיר לא יאכל בו · קכז׳ שהזהירנו מהאכיל פסח לערל ודע וא
אמרו ית׳ וכל ערל לא יאכל בו והערל שאכל לוקה · קכח שהזהירנו מהאכיל
הפסח ישראל שנשתמד והוא אמרו ית׳ כל בן נכר לא יאכל בו אמר המעתיק כל כו
יכוח דישתמד ולשון מכלתא כל בן נכר זה ישראל משומד לע״ז · קכט׳
שהזהירנו מאכול כל טמא קדשים והוא אמרו ית׳ ביולדת בכל קדש לא תגע ולשון ש
ספרי מה מקדש שהנכנס בו בטומאה ענוש כרת אף קדש שאוכלו בטומאה ענו׳ כרת
דיברה זה באמרו לא תגע כלומר אשר יאכל קדש בטומאה כאדון כמו שנתבאר שתכות
במכו׳ והוא אמרו שם טמא שאכל את הקדש בשגגה ע
ענוש דכתי׳ והנפש אשר תאכל בשר זבח השלמי׳ אזהרה מכלן אתיא מבכל קדש לא
תגע · ולם אמרו אזהרה לאוכל אתה אומ׳ אזהרה לאוכל או אינו אלא לנוגע ת״ל בכל
קדש לא תגע וגו׳ ואל המקדש לא תבא מקיש קדש למקדש מה מקדש יש בו נטילת נשמה
אף קדש יש בו נטילת נשמה ואי לנגיעה מאי נטילת נשמה איכא אלא לאכילה ואגיקת
שהמנו׳ בלשו׳ נגיעה לתימרה דנגיעה באכילה ואזה הכתו׳ יתבאר לך שטמא שאכל את
הקדש חייב כרת אם היה מזיד ואם היה שוגג יקריב קרבן עולה ויורד כמו שזכרנו ב
בע״כ ממצות עשה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בג׳ מזבחים · קל׳
שהזהירנו מאכול בשר קדשים שנטמא והוא אמרו ית׳ והבשר אשר יגע בכל טמא וגו׳
ומי שעבר ואכל לוקה · ובג׳ מנח׳ פסחים אמרו טומאת הגו׳ בכרת טומאת בשר בלאו
וכבר התבארו משפטי מצוה זו בג׳ מזבחים · קלא׳ שהזהירנו מאכול נותר
והוא מה שנשאר מבשר קדשי׳ אחר הזמן המוכן לאכילתם ולא באה בתורה אזהרה ב
בפירוש והוא אמרו ית׳ בבשר קדשים בזבח קרבן שלמים והנותר עד יום הג׳ באש
ישרף ואם האכל יאכל מבשר זבח השלמי׳ ביום הג׳ והכרתה הנפש הנה בבאור שהוא
בכרת אם היה מזיד ואם היה שוגג חייב קרבן חטאת קבועה · וזה מצוה בת״ז ו
ואולם האזהרה היא מאמרו במלואי׳ לא יאכלו כי קדש הם זה הכבוד שהיה הם הות׳ ב
כולל כל מה שנפסל שאין מות׳ לאכלו כמו הבשר ונטמא והנותר על לשון המשנה ה
הפגול והנותר אין מצטרפי׳ זה עם זה מפני שהם ב׳ שמות אמרו לא שנו אלא לעונש א
ידים דרבנ׳ אבל לענין אכילה מצטרפין דתניא ר׳ אליעזר הו״א לא יאכלו כי קדש הם כל
בקדש שפסול ליתן לא תעשה על אכילתו והפגול והנותר הם משפסולי הקדשים ולפי׳ כל
אשר שנים מוזהר מאכול אותו באמרו לא יאכלו כי קדש הם · וכבר התבאר ענש
הנותר שהוא בכרת · קלב׳ שהזהירנו מאכול פיגול ופגול הוא קרבן ש
שהפסיד אותו המחשבה בשעת שחיטתו או בשעת הקרבתו וחשב הזמן שהתעכב
בהקרבתו שיאכל ממנו אחר זמנו כמו שנאמר באור פלא ב׳ מזבחי׳ ואולם האזהרה
שאוכל בפגול הוא אמרו לא יאכלו כי קדש הם כמו שבארנו בנותר שלשני האזהרות

הערבים שלא יהיה חמץ ברשותנו לא אצל השוחט ולא אצל הזורק ולא אצל המקטיר ולא
אצל א' מבני החבורה וש"ל י"ג מהם שיהיה חמץ אצלו בשעת היות זריקה ׃ ובמכלתא לא
תשחט על חמץ לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים ׃ וכבר התבארו משפטי מצוה
זו בה' מפסחים ׃ קיו' הזהירנו מהלין אמורין של פסח שלא יקריבו עד שיפסלו ב
בלינה והוא מה שאמר והוא אמרו לא ילין חלב חגי עד בקר והוא הדין לשאר אמורין
של פסח ׃ ולשון מכלתא לא ילין חלב חגי בא הכתו' ללמד על החלבים שהם נפסלין ב
בלינה על גבי מרצפה ׃ וכבר כתבנו באזהרה כזה שענין בלשון אחר אמ' לא ילין לבקר
זבח חג הפסח ׃ קיז' שהזהירנו מהותיר שום דבר מבשר הפסח למחרתו כלו' יום
ט"ו והוא אמרו לא תותירו ממנו ׃ וכבר בארנו שזה הלאו הוא לאו שנתק לעשה
שנ' והנותר ממנו באש תשרופו ׃ ובמכלתא אמרו והנותר ממנו בא הכתו' ליתן עשה
על לא תעשה לומ' שאין לוקין עליו ׃ קיח' הזהירנו מהותיר דבר מבשר חגיגה
שמקריבים ביום י"ד ליום הג' אבל יאכל תוך ב' ימים והוא אמרו ולא ילין מן הבשר
אשר תזבח בערב ׃ כמו שהתבאר בספר פסחים ׃ ובא הכי המקובל ולא ילין מן
הבשר בחגיגה הבאה עם הפסח הכתו' מדבר שתאכל לב' ימים יכול ליום א' כשהוא מ
אומ' לבקר ליתן לו בקר שני ומזאת החגיגה את' וזבחת פסח לה' ׃ ומה שישאר ממנה
ב' יום י"ד ליום ג' ישרף לפי שהוא כלל נותר ולכן אין לוקין עליו ׃ וכבר התבארו
משפטי מצוה זו כלומר חגיגת יום י"ד ביחוד במקומות מחגיגה ומפסחים ׃ קיט
הזהירנו מהשאיר דבר מבשר פסח שני עד בקר ׃ קכ' הזהירנו מהותיר
דבר מבשר התודה עד הבקר והוא אמרו בקרבן תודה ולא תותירו ממנו עד
בקר ׃ ומזה למדנו שאר קדשים כי כל מה שיש לו מהם אחר זמן אכילתם שהוא נותר
חייב לשרפו לפי שהוא נתק לעשה ושריפתו מצות עשה כמו שבארנו בנ"א ממצות
עשה ז' ׃ קכא הזהירנו משבור עצם מעצמות קרבן הפסח והוא אמרו ועצם לא
תשברו בו ומי ששבר בו עצם לוקה ׃ קכב הזהירנו משבור עצם מעצמו'
פסח שני והוא אמרו ועצם לא תשברו בו ׃ ומי ששבר חייב מלקו' וגמ' פסח
אמרו כשהוא אומ' ועצם לא תשברו בו בפסח שני שאין ת"ל שהרי נאמ' ככל חקת ה
הפסח הרי אומ' אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ׃ וכבר התבארו משפטי
שבירת העצם בז' מפסחים ׃ קכג הזהירנו מהוציא כלום מבשר הפסח לחוץ
ממקום החבורה לאכלו והוא אמרו ולא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה ובמכלת'
חוצה חוץ למקום אכילתו ומה שהוציא אין מותר לאכלו שהוא במדרגת הטרפה ׃
והמוציאו מחבורה לחבורה א' עפ' שהוא בלא הנחה אינו חייב עד שיניח ׃ וגם כלומר
המוצי' בשר הפסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיניח כמו הוצאה הכתובה בשבת
ובהניחתו חייב מלקו' וכבר התבארו משפטי מצוה זו בז' מפסחי' ׃ קכד הזהירנו
מאפות שירי מנחות חמץ והוא אמרו לא תאפה חמץ חלקם נתתי להם כלומ'
אמר שחלקם שהם שירי מנחות לא יאפה חמץ ומי שאפה אותה חמץ חייב מלקות
במנחות לשון המשנה נאמרו וחייבין על אפיתה ׃ וכבר התבארו משפטי מצוה זו

הזהירנו מהשים לבונה במנחת סוטה והוא אמרו ולא יתן עליה לבונה ולשו' ספרי מני'
שאם כן עובר בלא תעשה כמו שעובר על שמנו כך עובר על לבונתו לפי' מי שעבר
על לאו זה לוקה · ובמכלתא לא יצוק עליה שמן ולא יתן עליה לבונה מגיד שהן שתי
אזהרו' · קד הזהירנו מהמיר קדשים והוא אמרו לא יחליפנו ולא ימיר וכבר בא'
הפירוש מיוחד במעשר וקבלה מה שזכרו בספרי והוא אמרם מעשר בכלל היה
ולמה יצא להקיש אליו מה מעשר קדשי מזבח ואין תמורתו מותרת אף כל קדשים אין
תמורתן מותרת והוא אומרו ולא ימיר ואמרו לא יחליפנו · אמנם הוא בקדשי מזבח
לבד והממיר לוקה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בתמורה · קו' הזהיר משנות
קדשים מקרבן לקרבן כמו שאם היה שלמים לא נחזירנו חטאת כי זה והדומה לזה
בלא תעשה והוא אמרו ית' לא יקדיש איש אותו ובאה הקבלה לא יקדיש הקדש מזבח
ולשון ספרי אך לא בכור מנין שכל הקדשי' שאין משנין אותן מקדושה לקדושה ת"ל
בבהמה לא יקדיש אותו רמז לו אמרו אשר יבוכר לה' בבהמה לא יקדיש כשו אמר
כל מה שהיה לה' בבהמה לא יקדישהו קדושה אחרת אבל ינוח על ענינו · והתבארו
משפטי מצוה זו בחמש מתמורה · קז הזהירנו מפדות בכור בהמה טהורה והוא
אמרו ית' אך בכור שור וגו' לא תפדה אבל מותר למכרו כמו שהתבאר בבכורות ·
ולשון ספרי בבכור נאמר לא תפדה אבל הוא נמכר · קח הזהירנו ממכו' מעשר
בהמה על לאו זה פעם שניה והוא אמרו ית' במעשר בהמה לא יגאל ולשון
ספרי במעשר בהמה נאמ' לא יגאל אינו נמכר בין חי בין שחוט לא תמים ולא בעל מ
מום · וכבר התבארו משפטי מצוה זו עם מצוה שלפניה במסכת בכורו' ובמעשר שני
ובתמורה בתחלתו · קי' שהזהירנו ממכור שדה שהחרימו אותו בעליו ואפי' לגזבר
שהוא פקד על ההקדש והוא אמרו ית' כל חרם לא ימכר · ולשון ספרי לא ימכר ל
לגזבר וזה אחרים הוא שהם חרמים · קיא' הזהירנו מפדות שדה החרמי' האלו והוא
אמרו לא ימכר ולא יגאל · ולשו' ספרי לא יגאל לבעלי' מה יעשה לו כשדה החרם
לכהן תהיה אחוזתו או יכול א' ע' כ' לשם ת"ל קדש וכבר התבארו דיני מצוה זו בלשו'
שדה חרמי כהנים במס' ערכים · ושם נתבאר שסתם חרמים לכהנים ושם נאמר חרמי
כהנים אין להם פדיון אלא נתנין לכהן כתרומה · קיב' הזהירנו מהבדיל ראש ח
חטאת העוף בשעת מליקה והוא אמרו ית' ומלק את ראשו ולא יבדיל ואם ה
הבדיל פסל · והתבארו משפטי מצוה זו במס' זבחים · קיג שהזהירנו מעשות
עבודה בקדשים והוא אמרו ית' לא תעבוד בבכור שורך · ולמדנו שאר קדשים
מבכור שהם כלם אסורין בעבודה · וכבר התבאר בסוף מכות שמי שעבד בקדשים
לוקה · קיד הזהירנו שלא לגוז שאר קדשי' והוא אמרו ית' ולא תגוז בכור צאנך
ולמדנו שאר קדשים מבכור שהם כלם אסורין בגזה וכבר התבארו דיני מצוה
זו ומצות עבודה בבכורות · ומי שגוזז דבר מן הקדשים לוקה · קטו' הזהיר משחוט
הפסח על חמץ והוא אמרו ית' לא תשחט על חמץ דם זבחי · וכבר נתבאר
אזהרה זו בגמ' הלשון בעצמו לא תשחט · וענינו שבעת שחיטת הפסח והוא בין הערבים

שמו' והוא המפורסם מהיותה אבי' בכל מקו' כמו שבארנו בשרש ט' בזה המאמ' · ולדעת
רבה שאמ' אין לוקי' על לאו שבכללו' אמרם יתחייב מלקו' א' על הקטר כמו שהתבאר
בגמ' סנהדרין לפי מה שהמשלנו בשרש ט' וכלן יהיה ד' לאוי' לבד כמו שבאר הכתו' שמי
שהקדיש והקריב בעל מום לוקה ד' מלקיו' על ש' ד' לאוין כמו שבארנו · וש' הלאוי' כלן
בבעל מום קבוע כמו שהמשיל שכתוב ואמ' שרוע וקלוט · ומעוך וכתות ונתוק
וכרות · ושאר כלן מומין קבועי' והתבארו משפטי מומי הבהמה כלם קבוע ועובר במסכ' ב
מבכורות' וכן שהתבארו משפטי אלו הד' לאוין בהקרבת בעל מום במקומו' מפוזרים במס'
תמורה וזבחי' צה' הזהירנו מהקריב בעל מום עובר והוא אמרו לא תזבח ליי'
אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום וגו' ונתבאר בספרי שבבעלי מום עובר הכתו'
מדבר · וזה ג"כ ילקה עליו כשעבר והקריבו · צו' הזהירנו מהקריב קרבנות גוים
כשהם בעלי מומין ולא כמו מה שהוא גוי נקריב כשבורו בעל מום והוא אמרו ית'
ומיד בן נכר לא תקריבו · ומי שעבר והקריב לוקה · צז' הזהירנו מתת מום בקדשי'
וזה יקרא מטיל מום בקדשים וכל מי שמטיל מום בקדשי' לוקה ובתנאי שיהיה זה בזמן
שבית המקדש קיים דחוי לקרבן · ובלה האזהרה בזה כל מום לא יהיה בו · ולשון ספרי
לא יהיה בו מום לא תתן בו מום · צח' הזהירנו מהקריב שאור או דבש והוא אמרו
כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו · ונכפלה האזהרה מזה שנבין בלשון אחר
ואמר כל מנחה אשר תקריבו מנחה וגו' וכבר בארנו בשרש ט' שמי שהקריב שאור ד
ודבש לוקה א' ואינו לוקה ב' בעבור היותו לאו שבכללות כמו שבארנו שם שכבר ת
בתאמתו לנו שם שעל לאו שבכללו' לוקין א' והמשל בזה מי שהקריב חמץ לוקה א' וכן
מי שהקריב דבש לוקה א' וכן מי שהקריב באחת שאור ודבש · צט' הזהירנו מהקריב
קרבן מבלי מלח והוא אמרו ית' ולא תשבית מלח ברית אלהיך שאחר שהזהיר מהשבית
מלח תבין שאינו מות' להקריב הטפל שאין טעם לו · ומי שהקריב הטפל שאין טעם לו
בכל קרבן או מנחה חייב מלקו' וכבר התבארו משפטי מצוה זו בגמ' פסחים · ק'
הזהירנו מהקריב אתנן זונה ומחיר כלב והוא אמרו לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב
בית יי' וכבר התבארו משפטי מצוה זו בס' תמורה · ומי שהקריב שם דבר מהם עכ"ש
היות הקרבן מהם פסול לוקה כדין בעל מום · קא' הזהירנו משחוט בהמה
ובנה ביום א' בין בקדשי' בין בחולין והוא אמרו אותו ואת בנו לא תשחטו
ביום א' ומי שעבר ושחט לוקה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בה' מחולין קעב'
הזהירנו מהשים שמן זית במנחת חוטא והוא אמרו ית' לא ישים עליה שמן
ואם שם לוקה קג' הזהירנו מהקריב במנחת חוטא לבונה והוא אמרו ית'
ולא יתן עליה לבונה ואם שם לוקה ולשון המשנה חייב על השמן בפני עצמו ל
ועל הלבונה בפני עצמה לפי שהם שני לאוין בלא ספק · וכבר התבארו משפטי
מצוה זו בראשי מנחות קד' שהזהירנו מבלול מנחת סוטה והוא אמרו ית'
ולא יתן עליה שמן ואם הקריבה בשמן לוקה קה' ש

או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו׳ ולמנס
האזהרה מזה ר״ל משחוטי חוץ אינה בבאור אבל היא כלומדת בדין שלא ענש אלא אם כן
הזהיר כמו ששמנו שרש בהקדמות שהקדמנו לשו׳ המכו׳ ולשון גמ׳ זבחי השוחט והמעלה
בחוץ חייב שתים · בשלמ׳ מעלה כתי׳ עונש וכתי׳ אזהרה עונש וכברת אזהרה השמ׳ לך
פן תעלה וכדר׳ אבין דאמ׳ כל מקום שנ׳ השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה שחיטה
בשלמ׳ עונש וכברת מעמידו אזהרה מכין ואח׳ הדברי׳ יצא המאמ׳ על זה הלשון אמר שם
תעלה עולותיך ושם תעשה מקיש עשייה לעליה מה עליה ענש והזהיר אף עשייה ענש
והזהיר רמז באמרו שם תעלה ושם תעשה על אמרו שם תעלה עולותיך וזו היא ה
הקרבה ר״ל תקטר על האש אמ׳ שם תעשה ככל אשר אני מצוך כולל זה ההקרב׳ וזביחה
לפי שגם הוא נות בזביחה · ודע כי השוחט בחוץ בשוגג חייב חטאת קבועה ונצריך
שתדעהו מי שהקריב קדשים בזמן הזה חוץ למקום העזרה חייב כרת · ונבאר אמרו
המעלה בחוץ בזמן הזה ר׳ יוחנן אמ׳ חייב וכן הלכה כי הוא ראוי ליקרב והשרש האמתי
אבלנו מק[illegible]בין אע״פ שאין בית וכבר התבארו משפטי מצוה זו בי״ב מזבחים צא
הזהירנו מהקדיש בעלי מומין לגבי מזבח והוא אמרו ית׳ כל אשר בו מום לא
תקריבו · ואמרו הרי הוא עובר משום בל תקדיש · צב הזהירנו משחוט בעלי מ
מומין והוא אמרו לא תקריבו את אלה · צג שהזהירנו
מזרוק דם בעלי מומין לגבי המזבח והוא אמרו ית׳ לא תקריבו לי״י ובא הקבלה
שזה הלאו יהיה מקבלת הדם שהרי אמרו בספרי לא תקריבו לי״י משום בל תקבל את
את הדם · ובגמ׳ תמורה אמ׳ לתנא קמא האי לא תקריבו למה לי מבעי ליה לזריקת ד
דמים והא נפקא ליה מעל המזבח. ר״ל מאמרו ואשה לא תתנו יורה שכל מה שיתן על
גבי המזבח לא יהיה בו מום · והשיב אדחיה דקרא הכי משתעי כלו׳ שזה הלאו שהוא
ואשה לא תתנו מהם בא בהקטר אמורין ולא תקח ראיה דאמ׳ המזבח כי לא יסודר ה
הדבור אלא כן איך היה או׳ ואשה לא תתנו מהם לבד זה לא ישלם בו דבור · הנה כבר
התבאר שכל מה שקדם שאמ׳ לא תקריבו לי״י אזהרה מזריקת הדם · צד הזהירנו
מהקטיר בעלי מומין והוא אמרו ית׳ ואשה לא תתנו מהם · ולשון ספרי ואשה לא
תתנו אלו החלבים לא תתנו אין לי אלא כלם מנין אף מקצתן ת״ל מהם אף מקצתן ·
הנה התבאר לך שמי שיקריב בעל מום כבר עבר על ד׳ לאוין בשמכה הקטר א
אמורין לאו א׳ ממכם בשמכה אותו ב׳ לאוין כיון שמנאן זה שאנו המדבר בכאן הנה
יהיה עובר בה׳ לאוין שהוא ימנה קצת האמורין ענין א׳ וכלן ענין שני כמו שאמר מהם
אף מקצתן א׳ עפ״י שהוא לאו א׳ שזה הענה בנכר לוקין על לאו שבכללות · לפיכך אמרו
ב׳ בספרי המקדיש בעל מום למזבח עובר משום ה׳ לאוין משום בל תקדיש ומשו׳ בל
תשחט ומשום בל תזרוק הדם ובל תקטיר החלב ובל תקטיר מקצתו רבא אמ׳ אין לוקי׳
על לאו שבכללות מיתיבי המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח עובר משום ה׳ שמות שאלו
לוקי׳ על לאו שבכללו׳ תיובת׳ דרבא · הנה התבאר לך שזה שאמרו עובר בה׳ לאוים הוא
עם סברתו שאבר שלוקי׳ על לאו שבכללו׳ ולכן ימנה הלאו שכולל כלם ומקצתם בשני

א׳ מכריתו׳ פד׳ הזהירנו מלסוך בשמן המשחה שעשה משה אל הכהנים הגדולים
והמלכים וזהו אמרו ית׳ על בשר אדם לא ייסך ומבואר הוא שהנמשח בו אם היה
מזיד חייב כרת ובשוגג חייב חטאת קבועה וכבר התבארו משפטי מצוה זו בריש
כריתות׃ פה׳ הזהירנו מעשות עשן כתואר הקטרת כלו׳ שיהיה מן הסמנין ההם
ועל יחס המשקולות ההם דכוין שיעשן בו והוא אמרו ית׳ ובמתכנתה לא
תעשו לכם׃ ומבואר שכל מי שיעבור ויעשה כמוה להריח בה חייב כרת אמר איש
איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת׃ אם היה מזיד ואם היה שוגג חייב חטאת
קבועה׃ פו׳ הזהירנו מהסיר בדי הארון מתוך הטבעות והוא אמרו בטבעות הארון
יהיו הבדים לא יסורו ממנו׃ והעובר על לאו זה לוקה׃ ובסוף מכו׳ אמרו כשנזכרו
מחוייבי מלקיו׳ והא איכא המסיר בדי הארון ר״ל שהוא לוקה ולאזהרתי׳ מהכא לא יסורו
ממנו׃ הנה התבאר לך שהוא מצות לא תעשה ולוקין עליו׃ פז׳ הזהירנו מהסיר
החשן מעל האפו׳ אבל יהיה החשן דבק בו׳ ובסוף מכות אמרו עם זכרון מחוייבי
מלקו׳ והא איכא מזיח החשן הנה כבר התבאר שהמזיח לוקה׃ פח׳ הזהירנו מקרוע
פי מעיל כהן גדול אבל יהיה ארוג כמו שהובדל והוא אמרו ית׳ כפי תחרא יהיה
לו לא יקרע׃ וגם שחתכו בגוספרים או הדומה להם לוקה׃ פט׳ הזהירנו שלא נקרי׳
דבר מן הקרבנות בחוץ ר״ל חוץ לעזרה וזה יקרא מעלה בחוץ והוא אמרו ית׳
השמר לך פן תעלה עולותיך׃ ולשון ספרי אין לי אלא עולות שאר קדשים מנין ת״ל
ושם תעשה יכול לא יהא אלא בעשה ת״ל ושם תעלה עולה בכלל היתה ולמה יצתה
להקיש אליה ולומר לך מה עולה מיוחדת שהיא בעשה ולא תעשה כך כל שהוא בעשה
הרי הוא בלא תעשה׃ והנני מבאר לך הענין וזה שבעולה בא לשון אזהרה מהקריב
אותה בחוץ והוא אמרו פן תעלה׃ ובא כפי׳ בפסוק אחר בצווי להקריב העולה בפנים
והוא אמרו ית׳ ושם תעלה וזו מצות עשה שיקריב העולה במקום אשר יבחר ה׳ אולם
שאר קדשים לא בא להם הצווי שיקרבו בפנים והוא אמרו ושם תעשה תעשה ללמוד ש
שבחוץ לא תעשה׃ והשרש אצלנו לאו הבא מכלל עשה עשה והוא אמרו הנה ועדין
אבי אותם שאר קדשי׳ לא יהיו אלא בעשה ר״ל שיהיה מי שיקריב קדשים בחוץ עובר
בלאו הבא מכלל עשה לבד׃ ולכן אמר ושם תעלה עולותיך כדי שיגיע ההקש ויהיו
הקרבנות כעולה וכמו שהמקריב עולה בלא תעשה כך שאר הקרבנות׃ והעובר על
לאו זה במזיד חייב כרת ובשוגג חייב חטאת קבועה׃ ולשון הכרת בפרש׳ אחרי מות
במעלה בחוץ כתו׳ אשר יעלה עולה או זבח ואל פתח אהל מועד לא הביאו ונכרת
ובספרי ונכרת האיש מעמיו עונש שמענו אזהרה מנין ת״ל השמר לך פן תעלה
עולותיך׃ ולשון גמ׳ זבחים כתי׳ עונש וכתי׳ אזהרה עונש ונכרת אזהרה השמר לך פן
תעלה׃ וכבר התבארו משפטי מצוה זו בי״ג מזבחים׃ צ׳ שהזהיר משחוט דבר
מהקדשים בחוץ וזה יקרא שוחט בחוץ׃ וב׳ ממנו בתחלת כריתות מחוייבי כרת כלם
מנו השוחט והמעלה בחוץ בשתים׃ ולמכב היות השוחט בחוץ חייב כרת וא׳ע״פ שלא
העלה אבל מעת ששחט כן לשון התורה והוא אמרו אשר ישחט שור או כשב או

שמונה לנו לדורות כל העזרה ומשער ניקנור ולפני' שהוא עזרת ישרא' והוא אמרו ית'
ולא יטמאו את מחניהם ר"ל מחנה שכינה ובגמ' מכות אמרו הבא אל המקדש טמא כתו'
עונש וכתו' אזהרת עונש כי את מקדש יי' טמא ונכרתה · אזהרה ולא יטמאו את
מחניהם · ובמכלת' צו את בני ישרא' וישלחו בעשה ומנין בלא תעשה אמר' ולא יטמאו
עוד · וכבר נכפלה האזהרה בזה הענין בלשון אח' והוא אמרו ית' ביולדת ואל המקדש
לא תבא · ובספרי אמרו לפי שנ' והזרתם את בני ישראל שומע אני בין מפניו בין
מן זורין והוא טמא יהיה חייב כרת ת"ל ואל המקדש לא תבא · ושם התבאר שדין ד'
יולדת ודין שאר טמאים שוים בזה · ובספרי אמרו באמרו ית' ואם לא יכבס ובשרו לא
ירחץ הא כיצד על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כבוס בגדי' בארבעים · ואמרו שאינו
מדבר אלא בטומאת מקדש וק' שיו הזהיר וענש וכו' הנה התבאר כי העובר על לאו
זה אם היה מזיד ענוש כרת ואם היה שוגג מביא קרבן עולה ויורד כמו שבארנו ב'
במצות עש' ממצות עשה · וכבר התבאר משפט מצוה זו בריש שבועות ובהוריות ·
עח' שהזהיר לכל טמא לא יכנס תוך מחנה לויה שכמוהו לדורות הר הבית כמו
שבארנו בריש מס' כלים · ושם התבאר אסור ביאת טמאים להר הבית והכתוב הבא
על לאו זה הוא אמרו ואיש כי יהיה טמא מקרה לילה לא יבא אל תוך המחנה · ובגמ'
פסחי' יבא של מחוץ למחנה זה מחנה שכינה כמו שבארנו בל"א ממצות עש' ולא יבא אל
תוך המחנה זה מחנה לויה · מתקי' ליה רבינא ולימ' אידי ואידי מחנה שכינה ולעבור
עליו בעשה ולא תעשה א"כ ליכתוב קרא ולא יבא אל תוך כלו' שזה ירבה לו' ולא יבא
אל תוכו המחנה למה לי ליתן לו מחנה אחר והוא מחנה לויה שהו' ג"כ לא יבא אל תוכו ·
ולשון ספרי לא יבא אל תוך המחנה זהו מצות לא תעשה וכבר התבארו משפטי מצוה
זו בג' מדות · עט' שהזהירנו מבנות מזבח מאבנים שנגע בהן ברזל והו' אמרו
ית' לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה ותחללה · ואם בנה תהן מזבח
פסו' ולא יקריבו עליו וכבר התבארו משפטי מצוה זו בג' מדות · פ' שהזהירנו
מעלות על המזבח במעלות כדי שלא יפסיע פסיעה גסה אבל ילך עקב בצד גודל
והוא אמרו ית' ולא תעלה במעלות · ולשון מכלת' מה ת"ל אשר לא תגלה ערותך עליו
כשיעלה למזבח לא יהיה פוסע פסיעה גסה אלא מהלך עקב בצד גודל וכבר התבאר'
צורת הכבש ואיבות בניינו בג' מדות וכל מי שמפסיע פסיעה גסה על המזבח עד
שתגלה ערותו לוקה · פא' שהזהירנו מלכבות אש מעל המזבח והוא אמרו ית'
אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה · ובספרי המכבה עובר בלא תעשה ·
וכל מי העובר על לאו זה וכבה ואפי' גחלת א' מגחלי המזבח לוקה · וכבר התבארו
משפטי מצוה זו בד' מזבחים · פב' שהזהירנו מהקריב שום דבר מהקרבנו' במזבח
הזהב שבהיכל והוא אמרו ית' לא תעלו עליו קטרת זרה · וכל מי שהקריב עליו
או נסך עליו זולת מה שעבר לוקה : פג' שהזהירנו מעשית שמן כמו שמן המשחה
והוא אמרו ית' ובמתכונתו לא תעשו כמוהו והעובר על לאו זה אם היה מזיד
חייב כרת ואם היה שוגג חייב חטאת קבועה וכבר התבארו משפטי מצוה זו בכפ'

מעבוד' לחברתה מנין ת"ל גם אתם · בקש ר' יהושע לסייע את ר' יוחנן בן גודגדא בנעילת דלתות
אמ"ל חזור בך שאתה מתחייב בנפשך שאתה מן המשוררים ואני מן השוערים · ו כת
בתוספתא כי לוי שעבד במקום זולת עבודתו חייב מיתה בידי שמים וכן הכהנים לא
יתעסקו בעבודת הלוים אבל אם עברו אינם במיתה אלא במלקו' ובמכילתא אל כלי
הקדש יכול אם נגעו יהיו חייבין ת"ל על עבודתו משום עבודה הם חייבין ולא משום
נגיעה אין לי אלא הלוים ע"י הכהני' כהנים על ידי הלוים מנין ת"ל גם אתם ושם אמרו
הכהני' ע"י הלוים במלקו' והלוים על ידי הכהנים במיתה עג' שהזהירנו מהכנס
למקדש או להורות בא' מדיני התורה בהיותנו שכורים והו' אמרו ית' יין ושכר אל
תשת וגו' וסמיך ליה ולהורות את בני ישראל וגו' ולשון התלמו' שתה רביעית יין של יורת
מים חלוק בענבם לאו זה כי שתויי יין אי אפשר להכנס מבין האולם ולמזבח עם כל
ההיכל ואם עבר ונכנס חייב מיתה בידי שמים ואם שתה מן המשקי' המשכרין זולת
יין ועבד חייב מלקו' בד ולא מיתה · וכל מי שיורה והוא שתוי יין בין כהן בין ישראל
עובר על לאו בין שהיה שתוי יין או שאר משקין · ולשון ספרי של תשת יין אין לי אלא יין
שאר משקין המשכרין מנין ת"ל ושכר א"כ למה נאמ' יין על היין במיתה על שאר משקי'
במלקו' · ושם נאמ' מנין שאין מוזהרין אלא בשעת עבודה ת"ל אתה ובניך אתך בבאכם
אל אהל מועד ולא תמותו · ושם אמרו יכול יהו ישראל חייבין מיתה' על ההוראה ת
ת"ל אתה ובניך אתך ולא תמותו אבל ישראל אינם במיתה ובבר התבארו משפט מצוה
זו בשני מזבחים עד' שהזהיר איש זר מעבוד במקדש ר"ל כל איש אשר לא מזרע
אהרן הוא והוא אמרו ית' וזר לא יקרב ובאר הכתו' שהעובר על לאו זה חייב
מיתה בידי שמים והוא אמרו ית' והזר הקרב יומת · ולשון ספרי לעבודה עונש שמענו
אזהרה מנין ת"ל וזר לא יקרב · ובבר נכפלה האזהרה והעונש בזה הענין והוא אמרו
ולא יקרבו עוד בני ישראל לשאת חטא למות · ובבר התבארו בגמ' יומא העבודות ש
שיתחייב בהם הזר מיתה ושהן הן זריקה והקטרה ונסוך המים ונסוך היין ובמקו' ההוא
ובפ' אחרון מזבחי' התבארו משפטי מצוה זו עה' שהזהיר כהן טמא מעבוד והוא
אמרו ית' לכהנים וינזרו מקדשי בני ישראל ובפ' מסנהדרין אמרו מנין לכהן
טמא ששימש שהוא במיתה דכתי' דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו · ואמ' במקום אחר
ומתו בו כי יחללוהו · וכמו שהחלול ההוא הוא במיתה בידי שמים כן הוא אמרו ולא
יחללו את שם קדשי · והמחלל ועבד בטמאה חייב מיתה בידי שמים · עו' שהזהיר
הכהן טבול יום מעבוד אע"פ שטהר עד שיעריב שמשו והוא אמרו בכהנים
ולא יחללו שם אלהיהם · והעובר על לאו זה חייב מיתה בידי שמים ולא בא בו הכתוב
מבואר בתורה אבל הוא מקובל בכהן טבול יום ששמש חייב מיתה ובפ' ט' מסנהדרין
אמרו בבני קדושים יהיו לאלהיהם ולא יחללו אם אינו ענין לטמא בעבודה שכבר
התבאר תנהו ענין לטבול יום ששמש וילפי' חלול חלול מתרומה בכלל החייבי מיתה ·
עז' שהזהיר כל טמא מהכנס במקדש וכל שרוגד

ת״ל ושמרתם את משמרת הקדש וכבר הת׳באר מפני מצוה זו בראש תמיד
ומדות· סח שהזהיר כ״ג מהכנס למקדש בכל עת
שנבין כבוד המקדש וגדולתו וייראה ויפחד מן השכינה והוא אמרו יתעלה
ואל יבא בכל עת אל הקדש ובלאו זה דיני חלוקי׳ וזה כי כ״ג מוזהר מהכנס לבית ק
קדשי הקדשים ואפי׳ ביום הכפורים אלא בעת הידוע מעבודה וכן כל כהן מוזהר
מהכנס להיכל ג״כ זולתי בשעת העבודה· ויהיה פי׳ ענין האזהרה שכל כהן לא יכנס
במקום שאפשר לו ליכנס שלא בשעת עבודה בין כ״ג בפנים בין כהן הדיוט בחוץ ומי
שעבר על לאו זה ונכנס שלא בשעת עבודה אם נכנס לקדשי הקדשים חייב מיתה בידי
ואם נכנס בהיכל חייב מלקות· ולשון ספרי ואל יבא בכל עת זה יום הכיפורים אל
הקדש לרבות שאר ימות השנה מבית לפרכת להזהיר על כל הבית יכול במיתה ת״ל
אל פני הכפורת וגו׳ ת״ז כיצד אל פני הכפורת במיתה אבל שאר הבית באזהר׳ רבי
נכנס׳ מבחוץ אמרו כפי׳ על ההיכל בארבעים· סט שהזהיר כהן גדול בעל מום
מהכנס למקדש ר״ל בין המזבח ובין האולם והמ זבח וההיכל והוא אמרו אך אל
הפרכת לא יבא וכבר התבאר בסוף טהרות שבין האולם והמזבח עם כל ההיכל
באסרת כניסתו על בעלי מומין ופרועי ראש· וכבר התבאר ג״כ בספרי ששני לאוין
שו הן אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יגש לא יספיק א׳ מהם בלתי האחר ושניהם
יחד לא תשלמת הדין בענין א׳ והוא הבדלת המקום האסור עליהם ליכנס בו וכל זמן
שיכנס א׳ מהם לפנים מן המזבח שלא לעבוד לוקה· ע שהזהיר בעל מום עובר
שלא לעבוד והוא אמרו ית׳ איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא יגש להקריב
ר״ל לא יקרב לעבוד וכל זמן שעבד בעל מום ילקה וכן הוא בספרא אין בעל מום ב
במיתה אלא באזהרה· עא שהזהיר בעל מום עובר שלא לעבוד כל זמן שמומו
בו כמו הגרב והילפת והדומה להם מהמומי׳ העוברי׳ והוא אמרו ית׳ כי כל א
איש אשר יהיה בו מום לא יקרב ולשון ספרי איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו אין לי
אלא מום קבוע מום עובר מנין ת״ל כי כל איש אשר בו מום לא יקרב מי שעבר ועבד
במום עובר לוקה· וכבר התבארו משפטי מומים עוברין וקבועין בז׳ מבכורות·
עב שהזהיר הלויים מהתעסק בדבר מן העבודו׳ המיוחדו׳ לכהני׳ והכהנים גם כן
מהתעסק בדבר מהעבודות המיוחדו׳ ללוים וזה כי כ׳ של המשפחו׳ לכל משפחה
מהם עבודה מיוחדת לה כמ׳ קדם ובאה האזהרה ממנו לשניהם יחד שלא לעבוד א׳
מהם בעבודת האחד של כל כת מהם כמה שנצטוותה כמו שאמ׳ איש איש על עבודתו
ובלאו שבא בהם אמרו בלוים אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יגשו ואחרי כן שב ו
ודבר אל הכהנים ואמ׳ ולא ימותו גם הם גם אתם· ר״ל שאתם כהם באזהרה כן כמו
שאזהרתי מעשו׳ עבודתכם והוא כלי המקדש והמזבח כי אתם מוזהרים מעבודת
עבודתם· ולשון ספרי אל כלי הקדש ואל המזבח לא יגשו אזהרה עונש מנין ת״ל ולא
ימותו אין לי של לויי׳ שנתעסקו׳ ומזה׳ על עבודתכ׳ זכי׳ על עבוד׳ לוי׳ מנין ת״ל גם הם

עשה והוא אמרו ית' ולא תחללו את שם קדשי · והענין הזה יחלק לג' חלקי' שנים כוללים
והאחד מיוחד · ואולם החלק הא' הכולל כל מי שבקשו ממנו נעבו' על דבר מן מצות
בשעת השמד והיה האונס מתכוין להעביר בין מצות קלות בין חמורו' או מי שיבקשו
ממנו שיעבור על ע"ז וג"ע וש"ד ואפי' שלא בשעת השמד הנה הוא חייב להיהרג נכשנ
ייהרג ואל יעבור כמו שבארנו בט' ממצות עשה ואם עבר ולא נהרג כבר חלל את השם
ועבר על לאו זה · ואם היה העובר במקום הרבים כלו' בעשרה מישרא' כבר חלל
את השם ברבי' ועובר על לאו ולא תחללו את שם קדשי והטעם גדו' מאד אבל אינו לוק'
בעבור שהוא אנוס כי אין לב"ד לקיים גדר מלקו' או מיתה אלא במזיד ברצון ובעדי'
והתראה · ולשון ספרי בנותן מזרעו למולך ונתתי את פני באיש ההוא ואמרו ההוא
ולא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה · הנה כבר התבאר לך שעובד ע"ז באונס אינו חייב
כרת וכ"ש מיתת ב"ד אבל עבר על חלול השם · והחלק הב' הכולל ג"כ כשיעשה האדם
עבירה אין תאוה בה ולא הנאה אבל כוין בפעולתו המרד ופריקת עול מלכות שמים
הנה זה מחלל ג"כ ולוקה ולפי' אמ' ולא תשבעו בשמי לשקר כי זה מכוין להכעיס בזה
הענין ואין הנאה בשבועת כזה · והחלק המיוחד הוא שיעשה האדם ידוע במעלה ובטוב
מעשה פעולה א' נראה בעיני ההמון שהוא עבירה ואין ראוי לנכבד לעשות דמיון
הפועל ההוא א"ע שהפועל מותר הנה הוא חלל את השם והוא אמרם ה"ד חלול השם
כגון אנא דשקילנא בשרא מבי טבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר · ר' פלו' אמר כגון אנא
דמסגינא ד' אמו' בלא תורה ובלא תפלין וכבר נכפל זה הצווי ואמ' לא תחלל את שם יי'
וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפסחי' וסוכה ויומא · סד' שהזהירנו שלא לנסות
יענדין ויחולין שיעדו אותנו בהם כביאתו על צד הספק שכספק בהם אם שנדע
אמתת נבואת הנביא שיספר בהם והוא אמרו ית' לא תנסו את יי' אלהיכם · סה'
שהזהירנו מנתוץ ומאבד בתי עבודת האל ומאבד ספרי הנבואה שלא למחוק
את השמות הכתובים והדומה לזה · ולשון אזהרה בזה הענין הוא אמרו לא תעשון כן
ליי' אלהיכם אחר שקדם הצווי לאבד ע"ז ולמחות את שמה ולהרוס בתיה ומזבחותיה
כלם ובאה האזהרה לא תעשון כן ליי' · וכל מי שעבר על דבר זה כגו' שהרס דבר מן
ההיכל והמזבח והדומה לזה או שימחה שם משמות יי' לוקה ואזהרתיה מהכא ואבדתם
את שמם וגו' לא תעשון כן ליי' · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בר' משבועו' · סו'
שהזהירנו מעזוב תלוי על עץ ללון כדי שלא יתאחר מזה פרסום ברכת השם
בהתבוננות כשנראה שאמרנו לא נתלה זולת מגדף ועובד ע"ז כמו שנאמר את יי' הוא
מגדף והאזהרה מלאו זה לא תלין נבלתו על העץ · ולשון ספרי לא תלין נבלתו זו
מצות לא תעשה וכבר התבארו משפטי מצוה זו בו' מסנהדרין · סז שהזהירנו
מהתעצל בשמירת המקדש ומלכת סביבו תמיד כל הלילה והוא אמרו ית'
ושמרתם את משמרת הקדש · וכבר התבאר במצות כב' ממצות עשה ששמירת מקדש
ולכת סביבו מצות עשה · וכן באר הנה שבטול זה הוא מצות לא תעשה · ולשון
מכלתא ושמרו את משמרת אהל מועד אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין ת"ל

ידיעת בכלל ד"א כמו שבארנו בהקדמות ואמנם יהיה לאו שבכללות כשלא ימצא לנו ב
כזה מקום ענין מהענינים שאוזהר' ממנו שלא מן הלאו והוא כמו שבארנו בשורש הט'
אמנם כשנתפרדים לנו הידיעה בהיותנו מוזהרין מן הדבר ההוא וזה באמרו מי שעשה
כך יעשה לו כך לא נקפיד אם היתה האזהרה בבאור או היתה בא' מג' דרכים אלו היתה
בפרט או בכלל ודע זה · סא שהזהירנו מעבור על שבועת בטוי והוא אמרו ית'
לא תשבעו בשמי לשקר ושבועת בטוי הוא שנשבע על ענינים שאפשר לנו
לעשותם או שלא נעשה בלא מניעת התורה ונשבענו על דבר מהם שנעשהו או שלא
נעשהו והנה חובה עלינו לקיים מה שנשבענו והזהרנו שלא לעבור על ד' שנשבענו
והוא באמרו ולא תשבעו בשמי לשקר ובג' שבועו' אמרו אי זו שבועת שקר נשבע להחליף
ותקנו זאת ואמרו אימתי נשבע והחליף ר"ל שהוא נשבע על דבר ועשה הפך מה ש
שנשבע עליו · וכבר התבאר בג' בשבועות ובתמורה ג"כ הוא שמשבועת שקר היא ה
העברת שבועת בטוי והוא אמרם שבועת שקר היכי דמי כלו' איך תהיה שבועת שקר
שאין בה מעשה שזה היתה כוונת זה המאמר הקודמת שם אי נימא שלא אוכל ואכל
התם מעשה עבד הא דאמ' אוכל ולא אכל הניחא מי לקי והא איתיה עלה וכו' והעובר
על לאו זה אם היה מזיד לוקה ואם היה שוגג יקריב קרבן עולה ויורד כמו שבארנו ב
במצות ע"ב ממצות עשה והוא אמרו בג' משבועות זו היא שבועת בטוי שחייבין על ז
דונה כרת ועל שגגתה קרבן עולה ויורד וכבר התבארו משפטי מצוה זו ודע שאמרם
בזאת המצוה שהמזיד בה חייב מלקות אין מאמרם זה ממה שיורה שיש עון יתחייב
מלקות אע"פי שלא היה נדון אבל כשתשמע אותו שיורה שיאמ' בשו' עון שהוא חייב מ
מלקות בין מה שקדם בין מה שיבא ר"ל שלא יתחייב לו זה שלא א"כ היה מזיד בעדים ו
והתראה כמו שהתבאר מתנאי העדים וההתראה במ' סנהדרי' אולם השוגג אין האכום
איננו חייב בשום פני' לא מלקו' ולא כרת ובש' מיתת ב"ד וזה מיתחייב בכל המצו' ודעהו
ואולם כבאר בקצת מצות ובא' אם היה מזיד חייב מלקות או מיתה להיותו חייב קרבן
אם היה שוגג באותו ענין כי אין כל עון חייב בשגגה קרבן אבל כל מה שיתחייב מ
מלקו' או כרת או מיתת ב"ד לא יתחייב בו כי אם בעדי' והתראה וידוע כי שהתראה
היא להבחי' בין שוגג למזיד ודע זה השרש ולא תבקשני לבטל זאת · סב שהזהירנו
שלא לישבע שבועת שוא והוא אמרו ית' לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא · והוא
שישבע על מחויב המציאו' שהוא בחלוף מה שהוא בו כמנא או על דבר מהנמנעות
שהם כ זבחו או ישבע לבטל דבר מצוה וכן אם נשבע על דבר ידוע לא יכחיש אורתו
ולא יחלו' עליו שום חולק כגון שנשבע כי"א שכל מי שישחט ימות זה נשא ג"כ שם כ
אל לשוא ולשון מספרא אי זו שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע והעובר על לאו זה
במזיד לוקה בשוגג פטור כשאר חייבי לאוין כמו שבארתי ושם אמרו בשבועות זו ה
היא שבועת שוא שחייבין על זדונה מלקות ועל שגגתה פטור וכבר התבארו משפטי
מצוה זו · סג' שהזהירנו מחלול השם והוא
הפך קדוש השם שנצטוינו בו שקדם באורו בתשיעי ממצות

אמרו ית' לא יבא עמוני ומואבי בקהל יי' והעובר על לאו זה לוקה כלו' שבא עמוני ו
ומואבי כשבא על ישראלית כנשואין לוקין שניהם מן התורה · וכבר התבארו משפטי
מצוה זו ביבמו' · נד שהזהירנו מהרחיק זרע עשו אחר הכנסם בדת ר"ל שאנחנו
מוזהרין מלהרחיק חתנותם והוא אמרו ית' לא תתעב אדומי וגו' נה
שהזהירנו שלא להרחיק המצרים ולתעב את חתנותם אחר הכנסם בדת
והוא אמרו ית' לא תתעב מצרי · וכבר התבארו משפטי מצות זו ומצות אדומי בא'
ביבמו' וסוף קדושין · נו שהזהירנו מהשלים עם עמון ומואב לעולם וזה כשא ית'
כבר צונו כשנלך להלחם אל עיר שנשאל השלום קודם המלחמה ושנבקש מ
מהם שישלימו עמנו ואם מסרו העיר בידינו אבו' להלחם עמהם ולהרגם כמו שבאר נו
במצות קע ממצות עשה הנה מעמון ומואב שלא נתנהג עמהם המנהג הזה אבל
הזהירנו הש' ית' מקרא להם לשלום ולבקש להם לשלום וזהו אמרו ית' לא תדרוש
שלומם וטובתם ולשון ספרי מכלל שנ' כי תקרב אל עיר להלחם עליה יכול אף כאן ת"ל
וטובתם כל ימיך לעולם · נז שהזהירנו מהשחית האילנות כשנצור על עיר
כדי להצר לאנשיה ולהכאיב לבם והוא אמרו ית' לא תשחית את עצה וכן כל ה
הפסד נכלל תחת לאו זה כגון מי ששורף בגד לריק או ישבור כלי ג"כ עובר משום
לא תשחית ולוקה ואמ' אזהרתיה מהכא כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות · וכבר
משפטי מצוה זו בב' ומכות ותר' · נח שהזהירנו מלירא מהכופרי' בעת המלחמה ה
ושלא נברח מפניהם אבל חובה עלינו להתגבר ולעמוד ולחזק כנגד העם ה
האחר וכל מי שישוב אחור ויברח כבר עבר על לא תעשה והוא אמרו ית' לא תערצון
מפניהם · וכבר נכפלה זאת האזהרה ואמ' לא תיראום ונכפל הצווי בזה הענין ג"כ שלא
יבריחו ושלא ישובו אחור בעת המלחמה כי בענין זה אפש' לקיים את דת האמת ·
והתבארו משפטי מצוה זו בח' מסוטה · נט' הזהירנו משכוח מה שעשה לנו זרע
עמלק והקדימו להזיק לנו וכבר באר' במצות קפח' ממצות עשה לזכור מה שעשה
לנו עמלק ולחדש שנאתו וכן אנחנו מוזהרי' מהשליך זה מלבנו ומשכוח אותו והוא
אמרו ית' לא תשכח · ובספרי זכור בפה לא תשכח בלב כלו' לא תשליך שנאתו ולא
תסירנה מנפשך · ס הזהירנו מנקוב הש' הגדול ית' ומה שאמרו הנ' ובפרי' עלוי רב
והוא ענין שיכנו אותו בברכת הש' · ואמנם העונש לעובר על לאו זה הנה הוא מבואר
בתורה שיסקל והוא אמרו ית' ונוקב שם יי' מות יומת רגו' ירגמו בו כל העדה ואמנם
האזהרה הנה לא באה בכתו' הזה האזהרה מיוחדת בזה הענין לגדו שלא באה האזהרה
כוללת ענין זה וזולתו והוא אמרו אלהים לא תקלל וכבר אמרו על שם המיוחד במיתה
ועל שאר כנויין באזהרה ובמכלת' אלהים לא תקלל ליתן לא תעשה על ברכת ה' והר בארץ
משפטי מצוה זו בז' שנהדרי' · ודע שהיות המין הזה מהאזהרו' כולל ב' דברי' הוא באמינו
מחויב שיהיה מוציא לאו שבכללו כענינו שהבינו אחר העונש בכל ענין וידענו בהכרח
שבכל ענין מהם מוזהר ממנו שהוא מצות לא תעשה והעבור היות הענין התורה ל
עונש אלא אם כן הזהיר כתפס אחד האזהרה בהכרח ובפעמים יבא בהקש ובפעמי

אש׳ אמרתי לך לא תוסיף לראותה · ואמ׳ אשר ראיתם את מצרים היו׳ לא תוסיפו רק
לראותם עוד עד עולם זכרת זאת מדברי׳ ספרא שמור · ובזה הקבלה שהוא אזהרה וכבר
התבאר בגמ׳ סוכה כי אלכסנדריא הוא העבירות הזאת רו׳ לשכון ונאמ׳ שבכל דרכי׳ מדרכת
שדרך ד׳ מא׳ פרסה על ד׳ מאו׳ פרסה והיא מכלל ארץ מצרים האסורה לשבת בה אבל
מותר ללכת בה בסחורה או לעבור לארץ אחרת · ובבאו׳ אמרו בירוש׳ לישיבה אי אתה
חוזר אבל אתה חוזר לפרקמטי׳ ולכבוש הארץ · מז׳ הזהירנו שלא לתור אחר לבבנו
עד שנאמין דעות הפך הדעות שחייבתנו התורה אבל נקצר מחשבותינו ונשים להן
גבול נעמוד אצלו והן מצות התורה ואזהרותיה והוא אמרו לא תתורו אחרי לבבכם
ואחרי עיניכם · ולשון ספרי אחרי לבבכם זו מינות כענין שנ׳ ומוצא אני מר ממות
את האשה וגו׳ ואחרי עיניכם זו זנות כענין שנ׳ ויאמר שמשון לאביו אותה קח לי
לאשה כי היא ישרה בעיני · ר״ל המשך אחר התאוות הגשמיו׳ והתעסק המחשבה בהן ·
מח׳ הזהירנו מכרות ברית עם הכופרים ולהבטיחם על כפירתם ר״ל על ז׳ עממין
והוא אמרו ית׳ לא תכרות להם ברית וכבר בארנו במצות עשה קפז׳ שמלחמת
ז׳ עממין ובל מה שבא כזה ראוי למנותו ושהוא לא ילך דרך מצות שאין נוהגו׳ לדורות
מט׳ הזהירנו שלא להחיות איש מז׳ עממין כדי שלא יתיחדו בם בני אדם וישיתים
לעז׳ והוא אמרו לא תחיה כל נשמה · והריגתם מצות עשה כמו שבארנו במצות
קפז׳ ומי שעבר ולא הרג מהם והיה אפש׳ לו להרגו עבר על מצות לא תעשה · נ׳
הזהירנו מחמול כלל על עובדי עז׳ ומליפות דבר מכל מה שמיוחד להם והוא אמרו
לא תחנם · ובאה הקבלה לא תתן להם חן עד שאפי׳ עובד עז׳ יפה הצורה אסור לנו
לומ׳ זה יפה תואר כמו שהתבאר בגמ׳ דילן ובגמ׳ ירושלמי אמ׳ לא תתן להם חן בלא
תעשה · נא׳ הזהירנו מהושיב עובדי עז׳ בארצנו כדי שלא נלמד כפירתם כאמרו
לא ישבו בארצך פן יחטיאו וגו׳ ואלו רצה הגוי לעמוד בארצנו אינו מותר לנו עד
שקבל עליו שלא לעבוד עז׳ ואולם עובדי עז׳ לא ישבו עמנו ולא נמכור להם נחלה
ולא נשכור להם בית ובבאור אמ׳ לנו חכמי׳ לא תתן להם חנייה בקרקע · נב׳ הזהירנו
מהתחתן בכופרים והוא אמרו ית׳ לא תתחתן בם · ובאר התחתנו׳ מהו בתך לא תתן
לבנו · ובבאור אמרו דרך חתנות אסרה תורה · והעובר על לאו זה יש בעונשו הפרש
וזה שהבועל נכרית כשבא עליה בפרהסיא כל מי שיפגענו והוא דבק בעברה הנה קיים
הענוש כמו שעשה פנחס לזמרי ואמרו הבועל ארמית קנאין פוגעין בו · אבל בתנאי׳
שאמרנו והוא שבא עליה בפרהסיא ובשעת מעשה ובמעשה שהיה · ואם לא עשה זה
בפרהסיא או שפרש ולא פגעו בו קנאין הנה הוא מחויב כרת · אבל לא התבאר זה
בגמ׳ התורה אמרו לא פגעו בו קנאין מהו והתבאר שהוא בכרת שאמרו כי חלל יהוד׳
קדש יי׳ אשר אהב ובעל בת אל נכר יכרת יי׳ לאיש אשר יעשנה ער ועונה מכלל שהוא
בכרת · ובסנהדרין אמרו על אדם שהוא בעל גויה בפני י׳ והתראה לוקה מדאורית׳ ודע זה ·
נג׳ הזהירנו מהתחתן בזכרי עמון ומואב לבד אפי׳ אחר הכנסם בדת והוא אמרו

ב' מיתות ואע"פ שהוא חייב שתים לפי שאין בהם שתי לשונות תחת לאו א' כי הוא ש"ו אמ'
לא תקיפו פאת ראש מימין ופאת ראש משמאל ומצדכם חייבו עליהם שתים אז איך
אפשר לומר שימנו שתי מצות אמנם בהיותו מלה אחת וענין אחד הנה הוא כגזרת
מצוה אחת ואע"פ שבא בפי' שלאו זה כולל חלקים רבים מתחלקים מן הגוף ושהוא חייב
על כל אחת ועל כל חלק מהם ביחוד לא יחייב זה שיהיו מצות רבות · וכבר התבארו
משפטי מצוה זו בסוף מכות ואין הנשים חייבות בה · מד' שהזהירנו מלגלח פ
הזקן והוא ה' חלקים הלחי העליון מצד ימין והלחי התחתון מצד ימין הלחי
העליון מצד שמאל והלחי התחתון מצד שמאל והזקן · ובאה האזהרה בזה בזאת · ולא
לא תשחית את פאת זקנך וזה שזקן יקרא הכל ולא אמר לא תשחית זקנך אבל אמר
לא תשחית פאת ר"ל שלא תגלח אפי' פאה א' מכלל הזקן · ובא הפי' שהוא ה' פאות
כמו שחלקנו אותם והוא חייב ה' מלקיות כשיגלח הכל אפי' גלחו בבת אחת ולשון מסכת
ועל הזקן ה' ב' מכאן וב' מכאן ואחת למטה · ר' אליעזר אומ' אם נטלן כלן כא' אינו חייב
אלא אחת · ואמ' שמא קסבר ר' אליעזר לאו א' הוא · הנה זה ראיה מבוארת שסבר ת"ק
שהן ה' לאוין וכן היא ההלכה וזה ג"כ אינו קשוט כמו שהוא אינו מצרכם בקשוט ג
גלחי הגוים שהם יגלחו זקנם ואסר חייב שלא ימנו ה' מצות בהיות האזהרה מהן במלה
אחת כמו שבארנו בעונות שלפני זאת · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסוף מכות ·
וזו אין הנשים חייבות בה · מה שהזהירנו מעשות שרט לנפש בבשרנו כאשר
יעשו עובדי ע"ז והוא אמרו ית' לא תתגודדו וכבר נכפלה האזהרה מזה באמרו
ושרט לנפש לא תתנו וגו' וכבר התבאר בגמ' יבמות כי גופיה דקרא לא תתגודדו לא
תעשו חבורה · ושם באמ' ג"כ לא תתגודדו מבעי ליה לגופיה דאמ' רחמנא לא תעשו ח
חבורה על מת · ובגמ' מכות אמרו שריטה וגדידה אחת היא · ושם התבאר הנה תגודד
על המת בין ביד בין בכלי חייב ועל ע"ז בכלי חייב ביד פטור כמו שבא בפי' הכתו'
ויתגודדו כמשפטם בחרבות והנה אמרו שבכלל זה האזהרה מחלוק דתני בעי' במכות גם
ויחלקו הקבוצים ואמרו לא תתגודדו ולא תעשו אגודות אגודות אבל גופיה דקרא הנד
הוא כמו שבארנו ואמרו לא תעשו חבורה על מת וזהו כמו דרש · וכן אמרו המחזיק
במחלוקת עובר בלאו שנ' לא יהיה כקרח וכעדתו · הוא ג"כ על צד הדרש אמנם גופיה
דקרא הוא להפחיד · ולפי מה שבארו החכמי' הנה הוא שלילה לא אזהרה כי הם באורו
שענין זה המאמר הוא שהאל ית' מגיד כי מי שיחלוק ויעורר על הכהונה כמה שיבא
מן הזמן לא יענש כמו שנענש קרח ואמנם יהיה ענשו כאשר דבר ה' ביד משה לו ר"ל
הצרעת כאמרו למשה הבא נא ידך בחיקך וכמו שהתבאר בעוזיהו המלך ואשוב אל
כונת המצות ואו' כי התבארו משפטי מצוה זו בסוף מכות · ושעובר על לאו זה לוקה
מו' שהזהירנו משכון בארץ מצרים לעולם כדי שלא נלמוד ממעשיהם ולא נלך ב
בדרכיהם המגונים ואמרו לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד · וכבר נכפל הזהרה
בזה ג' פעמים · אמרו בגמ' בג' מקומות הזהיר ה' את ישראל שלא לשוב למצרים וכו'
פעמים אחרות ובשם נענשו אמנם הג' מקומות א' מהן זה אשר זכרנוהו · והשני בדרך אשר

שיחשבו שיועיל לזה והוא אמרו ית' לא ימצא בך וגו' וחובר חבר · ולשון ספרי וחובר
חבר אחד חובר את העקרב כלו' מי שיאמ' עליהם מאמרים ולא ינשכוהו לפי מחשבתו
או יאמר על מקום כשיכתם כדי שיבוא הכאב · והעובר על לאו זה לוקה · וכבר בארו ית
משפטי מצוה זו בז' מסכת · לו' שהזהירנו משאול בעל אוב והוא אמרו ית' לא ימצא
בך וגו' ושואל אוב · והעובר על לאו זה כלו' שישאל באוב אינו חייב מיתה אבל הוא
אסור · לז' שהזהירנו משאול בידעוני והוא אמרו ית' לא ימצא בך וגו' וידעוני ·
ולשון ספרא אל תפנו אל האובות ואל הידעונים אוב זה פיתום המדבר משחיו ·
וידעוני המדבר בפיו שני אלו בסקילה והשואל בהם באזהרה לח' הזהירנו משאו'
של המתים כמו שיחשבו אותם שהם מתים באמת ולא עפ' שהם אוכלים ומרגישים
ויחשבו שמי שיעשה כך וילבש כך יבא אליו המת בשינה ויאמ' לו מה שישאל והוא אמרו
ית' לא ימצא בך וגו' ודורש אל המתים · ובגמ' סנהדרין דורש אל המתים זה המרעיב ע
עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה · וכל העובר על לאו זה חייב
מלקו' לט' שהזהירנו מהמשך אחר חקות הכופרים שתהיינה הנשי' לובשות בגדי ה
האנשי' ושיתקשטו בתכשיטיהם והוא אמרו לא יהיה כלי גבר על אשה · וכל אשה
שתתקשט בא' מתכשיטי האנשי' המפורסמי' בעיר ההיא שזה הוא תכשי' מיוחד לאנשי'
לוקה · מ' שהזהירנו מהתקשט האנשי' בתכשיטי הנשי' והוא אמרו ולא ילבש גבר
שמלת אשה · וכל אדם שיתקשט ג"כ או ילבש מה שהוא מפורסם במקו' ההוא שהוא
תכשיט מיוחד לנשים לוקה · ודע שזאת הפעולה כלו' היות הנשי' מתקשטו' בתכשיטי
האנשי' והאנשי' מתקשטים בתכשיטי הנשי' פעמי' יעשו לעורר הטבע לזמה כמו שהוא
מבואר בספרי' המחוברי' לזה ותרב' מה שיושם בתנאי בעשית קצת הטלסמא ואמ' אם
יתעסק בו אדם ילבש בגדי נשים ויתקשט בזהב ופנינים והדומה להם ואם היתה אשה
תלבש השרין ותזדיין בחרבות וזה מפורסם מאד אצל בעלי הדעת הזאת מא'
הזהירנו מרשום בגופינו כמינים כנעני' כגון הכחול והווירדיט וזולתם כמו שיעשו
עובדי עז' כמו שהוא מפורסם אצל אנשי מצרים עד היום · והאזהרה מזה הוא אמרו
וכתובת קעקע לא תתנו · והעובר על לאו זה חייב מלקו' וכבר התבארו משפטי מצוה
זו בסוף מכות · מב' הזהירנו מללבוש בגד ארוג בצמר ופשתים כמו שהיו לובשים
כומרי עז' באותו הזמן והוא אמרו לא תלבש שעטנז · וזה מפורסם היום אצל כ
כומרי עז' במצרים · והעובר על לאו זה חייב מלקו' וכבר התבארו משפטי מצוה זו
במס' כלאים ובשבת וסוטה ומכות · מג' הזהירנו מהעביר שער הצדעי' והוא אמרו
ית' לא תקיפו פאת ראשכם · והאזהרה מזה שלא נתדמה לעז' כי כן היו עושין כ
כומרי עז' שהיו מגלחין שער הצדעים לבד והיו צריכין שיבארו במס' יבמות ואמרו ה
הקפת כל הראש שמה הקפה כדי שלא יאמר כי תכלית מה שיאסר הוא גלוח הצדעין
והניח שאר השער כמו שיעשו כומרי עז' אמנם כשיגלח הכל אין כאן דמיון כבר הכא
הודיענו שאינו מותר לגלח הצדעים בשום פנים לא ביחוד ולא עם הראש וחייב ית
מלקות על כל פאה מהם והוא חייב שתים אם גלח כל ראשו · והראוי שלא נמנה זה ב'

לענין אותם ואח"כ יספר דברי' וזה ידוע ומפורסם בכל מקום שהלכתי ומהם מי שיסלק
אזור עור בארץ ארוך ויסתכל בו ויודיע הנסתרו' הכונה בזה להגיע את כח הדמיוני
בו לא שהפועל בעצמותו יעשה דבר או יורה על דבר והנבואה טעו ההמון כי הם ב
בעבור שיגיעו להסקנת הספורים יחשבו שפעולו' האלו יורו על מה שיהיה ותגיע בהם
בזה הענין הטעו' עד שיחשבו שקנית אותן הפעולו' כנת מה שיהיה כמו שיחשבו בעלי
משפטי הככבי' כי דיני הכוכבים הם מזה היחס כלו' שהם מין מהגעת הכח הדמיוני
ולעורר אותו ולכן לא ישתוו שכל בני האדם בהודעת הנסתר ואם ישתוו בידיעה כ
כמשפט וכל שיעשה א' מאלו הפעו' ר"ו וזולתן ממה שילך בדרכן יקרא קוסם ואו' לא ימצא
בך · קוסם קסמי' · ולשון ספרי אי זהו קוסם זה האוחז מקלו בידו ואו' אם אלך או שם לא
אלך מזה מן ההגעה המפורסם באותו הזמן אמ' הנביא עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו
והעובר על לאו זה ויעשה מה' מאלו חייב מלקו' כלו' משיהיה קוסם ויגיד לבני אדם
כפועל שיפעל אותו לא מי ששאל לקוסם אבל השאלה לקוסם מגונה מאד וכבר נתבאר
משפטי מצוה זו בגמ' סנהדרי' · ל"ב הזהירנו מעשו' המעשי' בבחירה ומשפטי ככבי'
והוא שיאמ' זה היום טוב למעשה פלו' ובכון לעשו' או זה היום מגעה מעשות מעשה
פלו' ובהרחיק מעשותו והוא אמרו ית' לא ימצא בך מעונן וכבר בכפלה אזהרה זו ואמר
ולא תעוננו ולשון ספרי לא תעוננו של נותני העתים כי הלשון נגזר מעונה ר"ל לא
יהיה בך מעונן שיאמ' עת פלו' טובה והעונה פלו' רעה · והעובר על לאו זה חייב מלקו'
ר"ל שיגיד העתים האלו לא מי ששאל בעדם אבל השאלה ג"כ אסורה מחוברת אל היותה
דבר אין אמיתות לה ומי שיכוין בפעולתו לעת ידוע במבט כדי שיצלח או יהיה לו ת
תועלת באותו מעשה לוקה מפני שעשה מעשה · ובכלל אזהרה זו ג"כ אסור פועל
החרטומי' · ולשון חכמי' מעונן של אוחזי עינים והוא מין גדול מן התחבולה מחובר של
קלות התנועה ביד עד שתדמה לאנשי' שיעשה ענינים אין אמתתן בהם כמו שכר' אותם
יעשו תמיד יקחו חבל וישימו אותה בכנף בגדי' ויוציאו כחש ויסליך טבעת לאויר ואח'
כך יוציאהו מפי אדם א' העומדי' לפניו ומה שידמה לזה מפעולו' החרטומי' המפורסמי'
אצל ההמון כל פועל מהם אסו' ומי שעושה זה יקרא אוחז עינים והוא מין הכשו' ומפני
זה לוקה והוא עם זה גונב דעת הבריו' והנפסד המגיע מזה גדול כי כן ניור האנשי'
הנמנעי' תכלית המניעה אפשריים אצל הסכלי' והנשי' והקטני' רע מאד ויפסיד שכלם
וישיבם לבאר עין הנמנע והיותו אפשר שיהיה והבן זה · ל"ג שהזהירנו מנחש כמאמ'
פריקי' כבר חזרתי מן הדרך לא ישלם לי צרך והיום יום ראשון מה שראיתי בו מן הדבר
פלוני לא ארויח דבר · וזה האופן רב מאד אצל ההמון הנכיים הסכלי' וכל מי שיעשה
מעשה על פי הנחש לוקה באמרו לא ימצא בך מעונן ומנחש וכבר כפלה אזהרה זו
באמרו לא תנחשו ואמרו לא תנחשו כגון של המנחשי' בחולדה ובעופות ובכוכבים ·
וכבר התבארו משפטי מצוה זו בז' מסכת ל"ד הזהירנו מעשו' הכשוף כלו והוא אמר ית'
לא ימצא בך וגו' ומכשף · והעובר על לאו זה חייב סקילה במזיד ובשוגג חטאת קבועה
והתבארו משפטי מצוה זו בפ"ז בסנהדרי' ל"ה הזהירנו מהיו' חובר והוא שיאמ' מאמרי'

לו אבל אמ' זולתי וידרוש הוא בו ויאמ' כי הש' אמ' לו הדבור הזה ונ' ולא אמ' אותו שיו
ולשון האזהרה בזה אמרו אך הנביא אשר יזיד לדבר בשמי · והעובר על לאו זה דינו
ב"ד בחנק ובשמנה הנחנקין ואמ' ונביא השקר · ושם אמרו במיתתו בידי אדם אשר
יזיד לדבר דבר בשמי זה המתנבא מה שלא שמע · את אשר לא צויתיו הא לחברו צויתי
זה המתנבא מה שלא נאמ' לו ואשר ידבר בשם אלהים אחרים זה המתנבא בשם ע"ז ובכלן
נאמר ומת הנביא ההוא וכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק והתבארו
משפטי נביא שקר בי"א מסנהדרין · כח שהזהירנו משמוע להתנבא בשם ע"ז ר"ל
שנזכהו לא נחקרהו ולא נשאלהו ונאמ' לו מה האות שלך ומה מופתך על זה · ה
המאמ' במי שנעשה למתנבא בשם י"י אבל כשנשמעהו מתנבא בשמה נזהירהו מזה
במה שראוי בכל פושע ואפשר אם הוא מחזיק בדבריו נקיים בו העונש שנתחייב מדין
התורה ולא נבקש לאותו המופת שיתן ולא נשמע ממנו טענה · והאזהרה מזה הוא מ
אמרו לא תשמע אל דברי הנביא ההוא וכבר התבארו משפטי מצוה זו בי"א מסנהדרין
כט שהזהירנו שלא לירא מנביא השקר או להתרשל מלהרגו אחר שהתנבא בשם י"י
אבל לא נפחד בזה מעון כלל · ובלבד שיתאמת לנו שקרותו והוא אמרו ית' לא
תגור ממנו ש' תמנע עצמך מללמד עליו חובה · כך מבואר בספרי · וכבר התבארו
משפטי מצוה זו בפתיחת חבורנו לבי' המשנה ל הזהירנו מלכת בדרכי הכופרים
ומהתנהג במנהגותיהם ואפי' במלבושיהם ובקבוציהם במושבם · והוא אמרו ית' לא
תלכו בחוקות הגוים · וכא' הספ' לא אמרתי אלא בחוקי' החקוקי' להם מאבותיהם · ולשון
ספרי ובחקותיהם לא תלכו בנימוסות שלהם ובדברי' החקוקי' להם כגון טרטריאות
וקרקסיאות ואלו הם מינים מתושבים שהיו מתקבצין בהם לעבודת הגל' ר"מ או' אלו
דרכין של אמוריים שמנו חכמי' ר' יהוד' או' שלא תגדל ציצי' ושלא תספר קומי
ומי שעשה דבר מאלה חייב מלקו' ונכפלה האזהרה מזה הענין במקו' אחר והוא אמרו
השמר לך פן תנקש אחריהם · שמא תדמה להם ותעשה במעשיהם ויהיה לך למוקש ש
שלא תאמ' הואיל והוא יוצא בתלוסין אף אני אצא בתלוסין והוא מין ממיני הזיין ש
הפרסיים · וכבר ידעת לשון הכתוב על כל הלובשי' מלבוש נכרי · וזה כלו להתרחק מהם
ולגנות כל חקותיהם ואפי' במלבוש וה נבארו משפטי מצוה זו בו' מסכת לא
הזהירנו מקסום ר"ל שיניע כח הדמיון במין מן ההנעה כמו שאו הבעלי הכחות כלם
המגידי' את שיתחדש קודם היותו אמנם יבאת להם בהיות כח הדמיון מהם חזק
ודבריהם מתקיימי' ברוב ולכן ישתנו במה שיהיה ויהיה להם יתרון על זה ביתרו' מעלת
מיני השכלי' קצתם על קצתם בכל כח מכחות הנפש ואי אפש' לאלה בעלי הכחות ה
הדמיוניות מבלתי שיעשו זה מעשה ומי שנולה מהפעולו' יניע כח כחו ויוציא פעולתו
לאור ויכה מהם מי שיכה בעשה אשר עדו בארץ הכחות תקופו' ויזעק זע' ג' מסוכות
ויעזוב מה שבו' ויביט לארץ זמן ארוך עד שימצאהו כמו עניני חולי הנופל ויספר מה
שעתיד לבוא · וכבר ראיתי זה שעושי' בסוף המערב ומהם מי שישטח החול ויעמיד בו
תמונות וזה הרבה מפורסם במערב ומהם מי שישליך אבני דקי' ביריעה מעור ויסתכ'

זו ביד המוסת · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסנהדרין · יז שהמנע המסית
להקל בהריגת המסית אבל הוא חייב לבטור אותו ע״כ פ׳ וכל זמן שלא יבטור הוא
עובר על מצות לא תעשה והיינו דאמ׳ ית׳ ולא תאבה לו ולשון ספרי מכלל שנ׳ ואהבת
לרעך כמוך יכול אתה אוהב לזה ת״ל לא תאבה לו · יח׳ שהזהירנו המוסת מלאהוב
המסית להאזין לדבריו והוא אמרו ית׳ ולא תשמע אליו · וכא הפי׳ מכלל שנ׳ עזוב תעזו׳
עמו יכול אתה עוזב לזה ת״ל ולא תשמע אליו · יט׳ שהזהיר המוסת מהציל את
המסית כשיראה אותו בענין המיתה והצרה והוא אמרו ית׳ לא תחוס עינך עליו ·
וכא הפי׳ מכלל שנ׳ ולא תעמוד על דם רעך יכול אי אתה עומד על דמו של זה ת״ל לא
תחוס עינך · כ׳ שהזהיר המוסת שלא ילמד זכות למסית ואפי׳ יודע לו זכות אין
מות׳ לו להזכירו וללמד והוא אמרו ית׳ לא תחמול וכא הפי׳ לא תלמד עליו זכו׳ · כא
שהזהיר המוסת מלשתוק בחובה שידע אותה למסית ממה שיעמוד להעמיד העונש
עליו והוא אמרו ית׳ ולא תכסה עליו · וכא הפי׳ לא תכסה עליו אם אתה יודע לו חובה
אי את רשאי לשתוק · כב׳ שהזהירנו שלא ליהנו׳ בתכשיטי׳ שיקשטו בהן לע״ז
והוא אמרו ית׳ לא תחמו׳ כסף וזהב עליהם ובספרי באר שצפוי כעבד אבו׳ וסמכו
אותו לאמרו ית׳ לא תחמוד · ומי שעבר על לאו זה חייב מלקות וכבר התבארו משפטי
מצוה זו בע״ז · כג׳ שהזהירנו שלא לבנות עיר הנדחת והוא אמרו ית׳ תל עולם לא
תבנה עוד וכל מי שיבנה בה דבר חייב מלקו׳ ר״ל כשיושיב אותה מדינה כאשר
היתה וכבר התבארו דיני מצוה זו בי׳ מסנהדרין · כד׳ שהזהירנו שלא ליהנות
ולהדבק כלל בדבר ממון של עיר הנדחת והוא אמרו ית׳ ולא ידבק בידך מאומה מן
החרם · ומי שלקח ממנו מאומה חייב מלקו׳ וכבר התבארו משפטי מצוה זו בי׳ סנהדרין
כה׳ שהזהירנו מחבר דבר מע״ז אל ממונינו אבל נרחיק ממנה ומכותיה ומכל מה
שייוחס אליה והוא אמרו ולא תביא תועבה אל ביתך · ומי שנהנה ממנה מדבר חייב
מלקו׳ וכבר בארו בסוף מכו׳ שמי שבשל בעצי אשרה לוקה ב׳ א׳ משום לא תביא תועבה
אל ביתך וא׳ משום ולא ידבק בידך ודע זה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בג׳ מסנהדרי׳
כו׳ שהזהירנו מהנבא בשמה והוא שיאמר הש״י צונו לעבוד אותה או שיא׳ כענמם
בותה לעבדת ויעד הגמול והזהירה מעונש כמו שיחשבו נביאי הבעל ונביאי ·
האשרה · ולא בא בכתו׳ אזהרה מבוארת מיוחדת בזה הענין בלו׳ שלא להנבא בשמה
אבל התבאר בכתו׳ העונש ודין מיתה על המתנבא בשמה והוא אמרו ית׳ ואשר ידבר
בשם אלהים אחרי׳ ומת הנביא ההוא · וזאת המיתה בחנק לפי מה שהושם השרש אצלנו
כל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא בחנק · וכבר ידעת השרש שבארתי בשרש
הד׳ מן השרשים הקודמי׳ לזה המאמ׳ והוא אמרם התורה לא ענשה אלא א״כ הזהי׳ ונהיית
האזהרה שלו מאמרו ושם אלהים אחרי׳ לא תזכירו · ואינו כמנע היות לאו אחד מזהיר
מדברי׳ רבי׳ ולא יהיה משפטו לאו שבכללו׳ כשהתבאר העונש בכל ענין וענין · והנה
אבאר לך זה דמיונות במקומם · וכבר התבארו דיני מצוה זו בי״א מסנהדרין · כז׳
שהזהירנו מהתנבא לשקר והוא שיתנבא בשם יי׳ אבל יאמר מה שלא אמ׳ הש״י ית׳ לו

אחד ואמר ואיך ילקה מלקות על אזהרה כוללת אל ולא באה האזהרה כוללת לא והשיבו
על זה בקושיא וכי כל מה שיבא כוללת אל אין לוקין עליו אלא מעתה אל תעשו אל
האלילים ת״כ דלא לקי הכא הורה כי לאו זה לוקין עליו · יא׳ שהזהירנו מעשות
מצבה יתחברו שם ויכבדוה אפי׳ הושמה לעבוד האל עליה וזה כי יתרגמד
בעז׳ כי כן היו עושין שבונין מצבה ומשימין עליה עז׳ והוא אמרו ית׳ באזהרה מזה לא
תקים לך מצבה ומי שעבר על לאו זה חייב מלקות · יב׳ שהזהירנו מעשות אבן
מוכבת להשתחוות עליה אפי׳ היה זה לאל ית׳ וג״כ שלא יקדמוה לעבודת ת
הצלמים כי כן עושין אבן מצויירת במלאכה מחוכמת לפני הצלם וישתחוו עליה לאותו
צ״ם ואמ׳ ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה והעובר על לאו זה לוקה׳
ולשון ספרא לא תתנו בארצכם בארצכם אי אתם משתחוים על האבנים אבל אתם
משתחוים על האבנים שבמקדש וכבר התבארו משפטי מצוה זו בגמ׳ מגלה · יג
היא שהזהירנו מלנטוע אילנות במקדש או אצל המזבח על דרך הנוי ויופי כיון
בזה עבודת האל ית׳ לפי שכך היו עושין עובדי עז׳ שהיו נוטעין להם אילנות יפים
ויתאוה לעינים בבתי עבודתם והוא אמרו ית׳ לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח
יי׳ אלהיך והעובר על לאו זה הוא חייב מלקות וכבר נתבארו דיני מצוה זו במסכת
תמיד וגם באמר שהנטיעה אסורה במקדש · יד׳ שהזהירנו מהשבע בעז׳ ואפילו
לעובדיה וכן לא ישביעו אותם בה כמו שבארנו לא באמרם לא תשביעו הגוי ת
ביראתנו · והוא אמרו ית׳ ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא תשביע לגוי ביראתנו וגם
באמ׳ ג״כ לא תזכירו שלא ידור אדם בשם עז׳ · ובסנהדרין לא תזכירו שלא יאמר אדם
לחבירו שמור לי בצד עז׳ פלו׳ והעובר על לאו זה כלו׳ שישבע בדבר מן הנבראים ש
שיחשבו בהם הטועים האלהות על צד ההגדלה חייב מלקו׳ ובגמ׳ סנהדרין עם מיד
שהזהירנו מחבק עז׳ ולנשקה ולכבד לפניה כגון אלו מפעולות הכבוד והאהבה אמ׳ על
כלם אינו לוקה חוץ מן הנודר בשמו והמקיים בשמו · וכבר התבארו משפטי מצוה זו
בשביעי מסנהדרין · טז׳ שהזהירנו מדרוש לעז׳ ויקרא האנשים לעבדה ויזרזם
על זה וא׳ עפ״י שזה הדורש לא יעשה פעולה מהפעולות זולת הדרישה אליה וזה נקרא
אם היה דורש אליה אל העם מדיח והוא אמרו ית׳ יצאו אנשים בני בליעל · ואם דרש א׳
מן האנשי׳ נקרא מסית והוא אמרו ית׳ יסיתך אחיך בן אמך · ודברנו במצוה זו אמנם
הוא במדיח והאזהרה שבאה בזה הוא אמרו ית׳ ולא ישמע על פיך אזהרה למסית
מסית בהדיא כתיב ביה וכל ישר׳ ישמעו ויראו ולא יוסיפו לעשות אלא אזהרה למדיח
וכן אמרו במכלתא לא ישמע על פיך אזהרה למדיח והעובר על לאו זה חייב סקילה׳
ולשון סנהדרין מדיחי עיר הנדחת בסקילה · וכבר התבארו דיני מצוה זו בי׳ מסנהדרי׳
ין׳ שהזהירנו מהסית והוא שידרוש אחד מישראל לעבוד עז׳ והוא הנקרא מסית
כמו שקדם באורו ולשון אזהרה מזה ולא יוסיפו לעשות כדבר הרע הזה · והעובר על
על לאו זה חייב סקילה כמו שבא בכתו׳ כי הרוג תהרגנו · והאיש שמשתדל המסית
שיוסת לו הוא ראוי שיהרגנו כמו שבאר ית׳ ידך תהיה בו בראשונה · ולשו׳ ספרי מנין

ח' מסנהדרין והיא ע"ז שמבעירין אש גדולה לפני צלם ויקח א' מבניו ויתנהו לכומרי
שיתעסק אותו הכעבר ויעבירהו המוכר על האש מצד אל צד · וכבר כפלה האזהרה
שיתעסק הזה באמרו לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש · ומי שעבר על לאו זה במזיד
חייב סקילה וכרת אם לא יסקל ובשוגג חייב חטאת קבועה · וכבר התבארו משפטי
מצוה זו בפ"ז מסנהדרין · ח' שהזהירנו מעשות אוב והוא שיקטיר קטרת ידועה
ויעשה פעולות מיוחדות ויקדמה להשמיע דבור מתחת שחיו שישיב על מה שישאלוהו
וזה מין א' ממיניו · והוא אמרו ית' אל תפנו אל האובות · ולשון ספרי אוב זה פיתום
המדבר משחיו והעובר לאו זה במזיד בסקל ואם לא יסקל יהיה בכרת ואם היה שוגג
חייב חטאת קבועה · ר"ל שיעשה אותו מעשה בידו ויתעסק בו בעצמו וכבר התבאר
משפטי מצוה זו בז' מסנהדרין · ט' שהזהירנו מעשות מעשה ידעוני והוא ג"כ מין
ממיני ע"ז והוא שיקח עצם עוף ששמו ידוע וישים אותו בפיו ויעשן עשן
ויתהלל תהלות ויעשה מעשים עד שיתחבר לו ענין דומה לחולי הנופל ויקחהו תרדמה
וידבר בעתידות · אמרו ידעוני מניח עצם עוף ששמו ידוע לתוך פיו ומדבר מאליו ובא'
האזהרה בו בזה הלשון אל תפנו אל האובות ואל הידעונים ואל תחשוב שלאו זה הוא לאו
שבכללות כי הוא כבר חלק אותו בזכרון העונש ואמר או ידעוני וחייב בכל אחד מהם
סקילה וכרת במזיד והוא אמרו ית' איש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני ולשון ספרי
לפי שהוא או' איש או אשה עונש שמענו אזהרה מנין ת"ל אל תפנו אל האובות ועל לאו זה
בשוגג חייב חטאת קבועה וכבר התבארו משפטי מצוה זו בז' מסנהדרין · י'
שהזהירנו מפנות אחר ע"ז והתעסק בספוריה ר"ל בזה הענין בשואלות כלו' הכוכב · פ'
פלו' קיד על תואר כך ותעשה כך והפלו' יקטירו לו ויעמדו לפניו על תואר כך ויעשה
הדבר הפלו' ומה שילך על הדרך הזה כי המחשבה באלו הדברים והעיון בשו' הלשונות
הנה הם שיעורר האדם לבקש אותם ועבודתם והכתוב אשר הזהירנו מזה הענין הוא
הוא אמרו אל תפנו אל האלילים · ולשון ספרי אם פונה אתה אחריהם אתה עושה אותם
אלוהות ושם אמרו ר' יהודה או' אל תפנה לראותם אפי' להסתכל בצורת הצלם אסורה · כי
והמחשבה בעשייתה אינו מות' כדי שלא יתעסק חלק הזמן בחלק ממנה · ובפ' ש"ש אדם
אמרו כתב המהלך תחת הצורה ותחת הדיוקנאות אסור לקרותו בשבת ודיוקנא עצמה
אפי' בחול אסור להסתכל בה משום שנ' אל תפנו אל האלילים מאי תלמודא אמ' ר' יוחנן אל
תפנו אל מדעתכם וכבר כפלה האזהרה בזה הענין בעצמו ר"ל באסור מחשבה בע"ז
והוא אמרו ית' השמרו לכם פן יפתה לבבכם ר"ל כי בשתעמיק לבך לחשוב בה יהיה
מביא אותך לסור מן הדרך ולהתעסק בעבודתה · ואמ' ג"כ בזה הענין בעצמו ופן
תשא עיניך השמימה כי הוא בא להזהיר האדם ראשונה שלא לראות אותה בעיניו ·
ואמנם הזהי' מן הענין בזה שיתייחס אל עבודתם בעין הלב וכן אמ' ופן תדרוש לאלהיהם
יזהיר מלדרוש איכות עבודתם אע"פ שלא יעבדם שזה בשו מביא לטעות בהם וידע ש
שהעובר על זה חייב מלקות · וכבר התבאר בסוף פ"ק מעירובין על מה שאמרו לנוקי'
על ערובי תחומין ושמו ראית זה אמר אל יצא איש ממקומו · והקדמ
אחד

א אבל כפשיטה דקרא מדבר במה שזכרנו כמו שהתבאר במכלתא · ה' שהזהירנו
מהשתחוות לע"ז והוא אמרו ית' לא תשתחוה להם והוא מבואר שאמרנו . ע"ז כרנה בו
כל מה שיעבד זולת הא' ואין תמונה אסור השתחואה לברא לא זולתה אמנם זכר דרך
א' מדרכי העבודה ר"ל ההשתחויה · וכן אנחנו מוזהרים מהקריב להם ולנסך ולקטר
ומי שעבר על א' מאלו והשתחוה או הקריב או נסך או קטר חייב סקילה · ולשון מכלתא
זובח לאלהים יחרם עונש שמענו אזהרה מנין ת"ל לא תשתחוה להם ולא תעבדם זביחה
בכלל היתה ויצתה ללמד מה זביחה מיוחדת שכיוצא בה עובדים לשמים וחייבין עליה
בין שהוא עובדו בין שאינו עובדו אף כל שכיוצא בו עובדים לשמים חייבין עליו בין
עובדו בין שאינו עובדו · וענין המאמר הזה כי אלו הד' מינין מן העבודה והם ם
השתחויה והנסוך והזביחה והקטור שבהם כשעושין שיעבוד הא' ית' כל מי שיעבוד
ע"ז באחד מהם חייב סקילה ואף אם היה זה הנעבד אין דרכו שיעבד בא' מהן והוא
שקראוהו שלא כדרכה ר"ל שאפי' עבד אותה שלא כדרך עבודתה אחר שעבדה באחד
מאלו חייב סקילה כשיהיה מזיד והוא בכרת אם לא ידעו ב"ד או לא יספו בו העונש ואם
היה שוגג יקריב קרבן וכן כשקבלו עליו באלוה כמו זה דבר שקבלו עליו חייב · וכבר
נכפלה אזהרה זו ר"ל אסור עבודתה בא' מאלו הד' מינין ואפי' שלא כדרכה והוא אמרו
ית' ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים · ולשון ספרי אין שעירים אלא שדים · ובגמ'
פ' אחי' כתבאר שלאו זה אמנם הוא בשוחט לע"ז אפי' לא יהיה השחיטה דרך עבודתה
אמרו מנין לזובח בהמה למרקוליס שהוא חייב שנ' ולא יזבחו עוד · אם אינו ענין כ
לכדרכה דכתי' איכה יעבדו הגוי' האלה תנהו ענין שלא כדרכה ותנוהו עליו אם יהיה
מזיד בכרת וסקילה כמו שאמרנו וכשוגג יקריב קרבן ולשון התורה זובח לאלים יחרם ·
וכבר התבארו דיני מצוה זו בפ' ז' מסנהדרין · הו' שהזהירנו מעבוד ע"ז אפי' זולת
הד' מינין הקדומים אבל בתנאי שתהיה העבודה כדרכה ר"ל שיעבוד אותה במה ·
שהוא דרך אותו הנעבד שיעבד בו כמו שיפעור עצמו לפעור או יזרוק אבן למרקולי'
והוא אמרו ית' באזהרה הזאת לא תעבדם · ולשון מכלתא לא תשתחוה להם ולא תעבדם
לחייב על העבודה בפני עצמה ולכן מי שיזרוק אבן לפעור או יפעור למרקוליס אין
זה חייב כי אין זה דרך עבודתו מפני אמרו ית' איכה יעבדו וגו' והעובר על לאו זה
חייב כמזיד סקילה וכרת וכשוגג קרבן · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפ"ס ע"ז ושם
אמרו ג' כריתות לע"ז אחת כדרכה ואחת שלא כדרכה וא' למולך · ר"ל כי מי שיעבוד אי
זה ע"ז שיהיה מן העבודות הנה הוא חייב כרת ובתנאי שיעבוד אותה כדרכה כלו'
כדבר שדרכה שתעבוד בו כמו פעור לפעור וזורק אבן למרקולוס ומעביר שערו ·
לכמוש · וכן מי שעבד בא' מד' עבודות לאי זה נעבד שיהיה מהם הנה הוא חייב כרת
וא' ע"ז שאין דרך עבודתה בכך כמו שהקריב לפעור או השתחוה למרקולוס וזהו ם
שלא כדרכה · והכרת הג' כמי שהעביר מזרעו למולך כמו שאמר · ז' שהזהירנו
מתת קצת מבנינו אל שנעבד המפורסם בזמן נתינת התורה שהיה . כמו . מולך
והוא אמרו ית' ומזרעך לא תתן להעביר למולך · והיתה עבודתו כמו שהתבאר בג'

וישא אשה ויוליד בנים · ואלו הס׳ מצות הם לפי הסדר אשר סדרנו אותם במנינינו זה
המצוה הראשונה והשנית והשלישית והד׳ והה׳ והו׳ והז׳ והח׳ והט׳ והי׳ וזולת אין הנשי׳
חייבות בה · והי״א ולא תתחייב לנשים · והי״ב ולא תתחייב לנשי׳ · והי״ג ולא
תתחשב לנשים ג״כ · והי״ד ולא תתחייב לנשים ג״כ · והט״ו והי״ח ואין הנשים חייבות בה ·
והי״ט והכ׳ מיוחדת בזכרי הכהנים ולנ״ו וכ״ד וע״ג וצ״ד וקמ״ג וקמ״ו וקמ״ט וקנ״ו וקנ״ג וקנ״ד
וקנ״ה וקנ״ו וקנ״ז וקנ״ח וקנ״ט וקס׳ וקס״א ואין הנשים חייבות בה · וקס״ב וקס״ג וקס״ד וקס״ה
וקס״ו וקס״ז וקס״ח ואין הנשים חייבות בה · וקס״ט ואין הנשים חייבות בה וק״ע ואין ה
הנשים חייבות בה וקע״ב וקע״ה וקפ״ד וקצ״ה וקצ״ו ור״ו ור״ז ור״ח ור״ט ור״י והרי״א והרי״ב
ואין הנשים חייבות בה · הנה התבאר לך כי מאלו הששים מצות הכרחיות יש
בהן ששה ועשרים מצות שהנשים חייבות בהן ג״כ ויש שאין הנשים חייבות בהן ויהיה
הסימן באלו הם מצות הכרחיות ס׳ היה מלכות · ויהיה הסימן בכפול הי״ד מן הנשי׳ כי
אזלת יד׳ · או יהיה הסימן בחיוב האו׳ מצות לנשים גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך
כלומ׳ שמספר בדם הוא חובה עליהן ואם הברית המחייב׳ לנשים בהכרח · וזה מה
שרצינו לרמוז אותו במצות עשה בספרים · נשלמו מצות עשה

מצות לא תעשה

מצוה א׳ היא שהזהירנו מ
מהאמין לאל אחר
זולתו והוא אמרו ית׳ לא יהיה לך אלהים אחרים על פני · וכבר התבאר בגמר׳ מכות
שלאו זה מכלל תרי״ג מצות והוא אמרם שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו למשה בסיני וכו׳ · במו
שבארנו במצוה ראשונה ממצות עשה · ב׳ שהזהירנו מעשות ע״ז לעבוד ואין חלוק
בין שעשאה בידו בין שיצוה לעשותם והוא אמרו ית׳ לא תעשה פסל וגומר ·
ומי שעבר על לאו זה חייב מלקות ר״ל לאו עשיית ע״ז ואע״פ שעשאה לו זולתו כמבואר
ואפי׳ לא עבד אותה · ג׳ שהזהירנו מעשות ע״ז לזולתנו כדי שיעבוד אותה ואפי׳
היה מי שיצוה אותו לעשותה גוי והוא אמרו ית׳ שדי מסכה לא תעשה לך ·
ולשון ספרי לא תעשה אפי׳ לאחרים · ושם באו׳ העושה ע״ז לעצמו עובר משום שני
לאוין ר״ל שהוא עובר על עשותה בידו ואפי׳ עשאה לזולתו כאשר התבאר בזאת המצוה
השלישית ועובר ג״כ משום שקנה ע״ז ושבה אצלו ואפי׳ עשאה לו זולתו כמו שקדם
במצוה השנית ולכן ילקה שתי מלקיות וכבר התבאר דין מצוה זו עם מה שלפניה במס׳
ע״ז · ד׳ שהזהירנו מעשות צורות בעלי חיים מעשים ואבנים והדומה׳ אותם
ואע״פ שלא ישתחו להעבד וזה הרחקה מעשות הצורה בכלל כדי שלא יחשב
בהם מה שיחשבו הסכלים עובדי ע״ז שיחשבו כי לצורות כחות והוא אמרו ית׳ לא ת
תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב · ולשון מכלתא בענין לאו זה על צד הבאור שדי
כסף לא תעשו שלא תאמר הריני עושה לנוי כדרך שאחרים עושין במדינות ת״ל לא
תעשו לכם והעובר על לאו זה חייב מלקות · וכבר התבארו משפטי מצוה זו ואי זה
מן הצורות אפשר לציירם ואי זה מהם לא יצויירו ואיך יהיה תואר הציור בפ״ג מע״ז
והתבאר בסנהדרין שלאו זה ג״כ ר״ל אמרו לא תעשון כולל עניינים מכוונת מצוה

שאלות רבות הם מפוזרות במקומות רבות מהתלמוד ב'ב ובפ'א' וח'מ מציעא ·
המצוה רמז' היא שצונו להציל הנרדף אפי' בנפשו של רודף כלו' שאנו מצווי' להרוג הרודף אם לא נוכל להצילו הנרדף אלא בנפש הרודף והוא אמרו ית' וקצותה את כפה · ולשון ספרי במכילתין מה מכוסיו מיוחד שיש בה סכנת נפשות הרי הוא בקצותה את כפה מלמד שאתה חייב להצילו בכפה מכין שאם אין אתה יכול א להצילו בכפה שאתה יכול להצילו בנפשה ת'ל לא תחוס עינך · הנה כבר התבאר לך ענין תנוי אות ושאמרו אשת האחד אמכס דבר הכתוב בהווה והכוונה היא להציל הנרדף באבריו של רודף ואם אי אפשר להצילו כי אם במיתת הרודף בפעם אחת א במיתתו · וכבר התבארו דיני מצוה זו בפ' שמיני מסנהדרין ·
המצוה רמח' היא שצוונו בדיני נחלות והוא אמרו ית' ואיש כי ימות ובן אין לו ומכלל דין זה בלא ספק היות הבכור יורש פי שנים שזה משפט ממשפטי הירושות · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בח' וט' מבתרא ·

ודע כי מה שאמרנו הנבארו משפטיה במקום פלו' אין כוונתנו בזה שזה הפר' או המסכת' שהיא תכלול כל משפטי המצוה ההיא עד שלא ימלט מהם שאלה אבל אזכור מקום אשר בו עקר דין המצוה ההיא ורוב משפטיה · ואולם יהיו שאלות רבות למשפטי המצוה ההיא מ מפוזרות במקומות רבות מהתלמוד ולא אזכור מקומם עתה · וכשתסתכל כל אלו המצות שקדם זכרם עתה שתמצא מהם מצות שהם חובה על הצבור לא כל איש ואיש ואיש כבנין בית הבחירה והקמת מלך והכרתת זרעו של עמלק ומהם מצות שהם חובה לאיש אחד אם עשה פעולה פלונית או שתמצאהו ענין כגון קרבן שוגג ומזיד · ופעמי' יעמוד אחד מן האנשי' כל ימי חייו ולא יעשה הפעולה ההיא ולא ימצאהו הענין ההוא ומאלו המצות ג'כ דינין כמו שבארנו כמו עבד עברי ודין אמה העבריה ועבד כנעני ושומר חנם ושואל וזולתם ממה שקדם זכרם יתכן שיעמוד אחד מן האנשים כל ימי חייו ולא יפגע בזה ולא שתחייב לו המצוה ההיא ומהם ג'כ מצות איננה נוהגת אלא בהיות הבית קיים כגון חגיגה וראיה ומצות הקהל וכבר זכרנום אחת אחת ·
ומהם ג'כ איננה נוהגת אלא למי שיש לו נחלות כגון מעשרות ותרומות ומתנות כ כהונה וחוקי העניים כלקט שכחה ופאה ועוללות · ופעמים יהיו לו אותם הקנינים ולא יתחייב בהם · ויעמוד האיש כל ימי חייו ולא יתחייב מצוה מהמצות שהן מזה המין ואין הצדקה מכלל זה כי הצדקה מחוייבת אפי' לעני המתפרנס תמנה כמו שבארנו ומהם מצות מתחייבות בהכרח בכל זמן ובכל מקום ובכל זה ענין שיהיה כגון ציצית ותפלין ושמירת שבת ונקראם המצות שהן מזה המין מצות ההכרחיות מפני שהם מתחייבות לכל איש שהגיע לפרקו מישראל בהכרח בכל זמן ובכל מקום ובכל ענין · וכשתסתכל בזו הדרך מצות עשה תמצא המצות ההכרחיות ששים מהם · ובתנאי שיהיה האיש שאמרנו שחייב באלו הס' מצות הכרחיות שיהיה ענינו כענין שרוב בני אדם בו והוא שיהיה עומד בבית במדינה ויאכל מ המאכלים הידועים למין האדם ר'ל הלחם והבשר וישא אשה עם בני אדם · ויש

בה תקנה ואפי' לא היה אלא שביישו לכך הנה הוא הקנס במזונו שעור שהוא · ודע
שדיני הקנסות אלו כלם דיני אדם באדם · וכן כשהזיקה בהמה את האדם או האדם
את הבהמה הנה לא ידענו בהם ויקנסו זולת הב"ד הסמוכים בארץ ישראל · וכבר
התבארו דקדוקי דין מצוה זו בפרק א' מבבא קמא · מצוה רלז היא שצונו
לדון בדיני השור והוא אמרו ית' וכי יגח שור וכי יגוף שור · וכבר
התבאר דין זה בששה פרקים הראשון מקמא · רלח היא שצונו לדון בדיני הבור
והוא אמרו ית' וכי יפתח איש בור · וכבר התבארו דקדוקי דין מצוה
זו בפ' שלישי וחמשי מקמא · רלט היא שצונו להורות בדין הגנב שנקנוס אותו
בדין תשלומי כפל או תשלומי ארבעה וחמשה או נהרגהו אם בא במחתרת
או נמכרהו בכלל כל משפטי הגנב כמו שהתבאר בכתוב · וכבר התבארו דקדוקי דין
זה כלם בפ' ז' מקמא ובא' מסנהדרין ובב' ממציעא ובמקומות מעטים מכתובות וקדושי'
ושבועות · רם היא שצונו בדין המבעיר והוא אמרו ית' וכי יבער איש · וכבר
התבארו דקדוקי דין זה כלו בכללו בשני וחמשי מקמא ובה' מגטין ·
רמא היא שצונו בדין המבערה והוא אמרו ית' כי תצא אש וגו' · וכבר התבארו
דקדוקי דין זה בפרק שני וששי מקמא · רמב היא שצונו בדין שומר ח
חנם והוא אמרו ית' כי יתן איש אל רעהו כסף וכבר התבארו דיני מצוה
זו בפרק ט' מקמא וממציעא וח' משבועות · רמג היא שצונו בדין נושא שכר ש
ושוכר שדין שניהם אחד כמו שבארו ואמרו שלשה דיינין לד' שומרים והוא
אמרו ית' כי יתן איש אל רעהו וגומ' · וכבר התבארו משפטי מצוה זו כלם בפרק ששי
וח' מקמא ובפרק ג' וח' ממציעא וח' משבועות · רמד היא שצונו בדין שואל
והוא אמרו ית' וכי ישאל איש מעם רעהו · וכבר התבארו דקדוקי דין זה
בפרק ח' ממציעא וח' משבועות · רמה היא שצונו בדין מקח וממכר ת"ל הפני'
אשר בה יתקיים המכר בין המוכר והקונה וכבר לקחו ראיה על אלה הפנים
מאמרו וכי תמכרו ממכר לעמיתך · וכבר אמרו דבר הנקנה מיד ליד כלומר משיכה
וכבר התבאר שדבר תורה מעות קונות והמשיכה במטלטלין תקנת חכמים היא ·
וכן המסירה והגבהה · ובבאור אמרו כדרך שתקנו משיכה בלקוחין תקנו משיכה
בשומרין · הנה התבאר לך שהיותם מצריכים המשיכה במטלטלין מפני שהיא תקנה
כמו שהתבאר במקומו · ואולם שאר הפנים שקונין בהם הקרקעות וזולתם כלומר ש
שטר וחזקה הנה מכלו אותו לכתוב גם כן · וכבר התבארו משפטי דין זה רוצה
לומר הפנים שיתקיים המקח בהם בכל מין ומין בפרק א' מקדושין ובפרק ד' וה' וו'
ממציעא וג' וד' וה' וו' וז' מבתרא · רמו היא שצונו בדין טוען ונטען והוא
אמרו יתעלה ויתברך שמו על כל דבר פשע אשר יאמר כי הוא
זה · ולשון מכלתא כי הוא זה עד שיודה במקצת ותחת הדין יכנס כל מה שבא
שנפל בין בני אדם מהתביעות וקבלתם על קנתם שיכנס בהם ההודאה והכפירה ·
וכבר התבארו דיני מצוה זו בב' מקמא וה' וו' משבועות ומג' בו מלגות

לא תעשה על המצות שחייבין עליהן חנק · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בז' ממסכ'
סנהדרין · רכז' היא שצונו לשרוף העוברים על קצת מצות מיוחדות והוא
אמרו ית' מות יומת · והנה כרמוז במצות לא תעשה על המצות ש
שחייבין עליהן חנק · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בז' ממסכת סנהדרין · רכח
היא שצונו לשרוף העוברים על קצת מצות והוא אמרו ית' באש ישרפו אותו
ואתהן · והנה כרמוז במצות לא תעשה המצות שחייבין עליהן שריפה · וכבר
התבארו משפטי מצוה זו במסכת סנהדרין · רכט' היא שצונו לסקול ה
העוברים על קצת מצות והוא אמרו ית' וסקלתם אותם באבנים
ומתו והנה כרמוז על המצות שחייבין עליהן סקילה כשנזכור מצות לא תעשה ·
וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק ו' מסנהדרין · רל' היא שצונו לתלות
קצת הרוגי ב"ד והוא אמרו ית' ותלית אותו על עץ · והנה כשנזכור המצות
שחייבין העוברים עליה תליה במצות לא תעשה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו
בפרק ו' מסנהדרין · רלא' היא שצונו לקבור הרוגי ב"ד ביום שנהרגו
והוא אמרו ית' כי קבור תקברנו ביום ההוא · ולשון ספרי כי קבור
תקברנו מצות עשה · והוא הדין בשאר מתים ר"ל שנקבור כל מתי ישראל ביום מותם
ולכן המת שאין לו מי שיתעסק בקבורתו נקרא מת מצוה כלומ' המת שמצוה על
כל אדם לקברו באמרו קבור תקברנו · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בו' מסנהדרי'
רלב' היא שצונו בדין עבד עברי והוא אמרו ית' כי תקנה עבד עברי · וכבר
התבארו רוב דיני מצוה זו כפי' בתורה · והתבארו דיני מצוה זו כלם במסכת קדושין
רלג' היא שצונו לישא אמה העבריה אדניה שקנה אותה או בנו וזו היא מצות
יעוד קודמת למצות פדיה באמרו אשר לא יעדה והפדה · ודע שדין
עבד עברי ודין אמה העבריה איני נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג · וכבר התבארו
משפטי מצוה זו בפ' ד' ממס' קדושין · רלד היא שצונו לפדות אמה העבריה
והוא אמרו ית' והפדה פדיה זו יש לה דקדוקי' ותנאים וכה משפטים רבים
וכבר התבארו במ' קדושין וגם התבאר דין אמה העבריה על השלמות · ובמכילתא
אמרו בפי' ואם שלש אלה לא יעשה לה יעד לך או לבנך או פדה אותה · רלה
היא שצונו בדין עבד כנעני והוא שנעבוד בו לעולם ואין לו חרות אלא
בשן ועין והוא הדין לשאר איברים שאינן חוזרין כמו שבאר הפי' המקובל והוא אמרו
לעולם בהם תעבודו · וכתו' וכי יכה איש וגו' ולשון גמר' גטין כל המשחרר עבד ע
עובר בעשה דכתי' לעולם בהם תעבודו ובא בתורה שהוא משתחרר בשן ועין וכבר
התבארו משפטי מצוה זו על השלמות בקדושין וגטין · רלו היא שצונו ב
בדין חובל בחבירו והוא אמרו יתעלה וכי יריבון אנשים
וזו היא הנקרא דיני קנסות · וכבר בא הכתוב שהוא כולל
דיני קנסות כלם והוא אמרו יתעלה כאשר עשה כן יעשה לו שילקח ממנו
הנזק את מה שנערך לפי שעור הנעדר כמו שבאה בה

היא שצונו למול את הבן והוא אמרו ית' לאברהם אע"ה המול לכם כל זכר · ובא העונש
שהוא בכרת מי שמבטל מצוה זו · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק י"ח
משבת וד' היבמות · ואין האשה מצווה למול את בנה כמו שהאב מצווה בזה כמו
שהתבאר בקדושין · **המצוה הרי"ו** היא שצונו להיות היבם נושא את אשת
אחיו כשמת ולא הניח זרע והוא אמרו ית' יבמה יבא עליה וכבר
התבארו דיני מצוה זו במסכת יבמות **הרי"ז** היא שצונו להיות היבמה חולצת
ליבמה אם לא ישאנה והוא אמרו ית' וחלצה נעלו · וכבר התבארו משפטי
מצוה זו במסכת יבמות · וכבר ידעת אמרם מצות יבום קודמת למצות חליצה ·
ולכן היא נקרא יבמות וא'עפ' שהיא כוללת דיני היבום והחליצה כשוה ·
המצוה הרי"ח היא שצונו לשאת האונס את אנוסתו והוא אמרו יתעלה ויתברך
ולו תהיה לאשה · וכבר התבארו בגמ' מכות שזה הלאו של אונס
שהוא לא יוכל שלחה כל ימיו הוא לאו שקדמו עשה · הנה כבר התבאר שזה ולו תהיה
לאשה מצות עשה היא · וכבר התבארו דיני מצוה בג' וד' מכתובות · **הרי"ט**
היא שצונו בדין מוציא שם רע כלומר שצונו להלקותו ושתהא אשתו לו
לפי שנא' בה גם כן ולו תהיה לאשה · וכבר התבאר בגמ' מכות בזה הלאו גם כן כמו
שהתבאר באונס רוצה לומר שלאו זה קדמו עשה · וכבר התבארו דיני מצות א' בשלישי
ורביעי ממכות · **ר"כ** היא שצונו בדין המפתה והוא אמרו ית' וכי
יפתה איש וגומ' וכבר התבארו משפטי מצוה זו בג' וד' מכתובות
רכ"א היא שצוונו בדין אשת יפת תואר והוא אמרו ית' וראית בשביה וגומ' ·
וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק ראשון מקדושין · **רכ"ב**
היא שצונו לגרש בשטר על כל פנים כשנתרצה לגרש והוא אמרו ית'
וכתב לה ספר כריתות · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בשלמות במסכת גטין
רכ"ג היא שצונו בדין סוטה והוא אמרו ית' איש כי תשטה אשתו · וכבר התבארו
משפטי מצוה זו כלם איך ישקה אותה ואיך יקריב קרבנה וזולת זה רת
מתבאריה במסכת סוטה · **רכ"ד** היא שצונו להכות ברצועה על העוברים
על מצות מיוחדות והוא אמרו ית' והפילו השופט והכהו והנה כרמוז
בזכרנו מצות לא תעשה על אותן המצות שמתחייב עליהן העוברין מלקות · וכבר
התבארו דיני מצוה זו במסכת מכות · **רכ"ה** היא שצונו להוציא מכה נפש
בשגגה מעירו לעיר מקלט והוא אמרו ית' וישב שם עד מות הכהן
הגדול · ולשון ספרי וישב שם אינו יוצא משם לעולם שנאמר שם שם תהא מיתתו שם
תהא קבורתו · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת מכות · **רכ"ו** היא
שצונו להרוג את העוברים על קצת המצות בסייף והוא אמרו ית' נקם
ינקם · והנה כרמוז במצות לא תעשה על המצות שחייבין עליהן המות הרגם בסייף ·
וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת סנהדרין · **רכ"ז** היא שצונו לחנוק העוברים
על קצת מצות מיוחדות והוא אמרו ית' מות יומת · והנה כרמוז במצות לא ת

לו עם הכבוד והמורא כי הם כבר באורו שתק רבנו עליו כחק אביו שחייבו הכתו' לכבד
וליראה ממנו ובבאור אמרו אביו ורבו רבו קודם · ובכר אמרו שאינו מותר לחלוק עם
רבו ר"ל שחלוק לצאת מהוראתו ודינו ושיסמוך בחכמתו וילמד או ידון ויורה אלא אם
כן יתן לו רשות ואין מותר לו להתקוטט עמו או להתרעם ממנו ולא לחפרו שיסתר
אחריו בפועל או במאמר ממיני הדבור כי אפשר שלא רצה זה · ובפ' חלק אמרו כל
החולק על רבו כאלו הוא חולק על השכינה שנאמר בהצותם על יי' · וכל העושה
מריבה עם רבו כאלו עושה מריבה עם הקב"ה שנאמ' המה מי מריבת קדש וגומ' וכל
שמתרעם על רבו כאלו מתרעם על השכינה שנאמ' לא עלינו תלונותיכם כי על יי'
וכל המהרהר על רבו כאלו מהרהר על השכינה שנאמ' וידבר העם באלהים ובמשה ·
וזה כלו מבואר כי מחלקת קרח ומריבת בני ישראל ותלונתם והאשימם וחפרם אמנם
היה עם משה ועליו היה רבן לכל ישראל ושם הכתו' כל ענין משם על יי' · ובבאור
אמרו מורא רבך כמורא שמים · וזה כלו לקוח בראיה מהיות הכתוב מצוה לכבד את
ה' זכות והחכמים כמו שהתבאר במקומות רבים מהתלמו' לא שהיה מצוה בפני עצמה
והבין זה · מצוה רי היא שצונו לכבד אב ואם והוא אמרו ית' כבד את אביך
ואת אמך וכבר התבארו משפטי מצוה זו בתלמוד ועקרו בקדושין ·
ולשון ספרי אי זהו כבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה ומוציא · מצוה ריא היא שצונו
ליראה מאב ואם והוא שיתנהג עמהם כמנהג שהוא ירא ממנו ת
שיענישהו כמו המלך וילך עמהם כדרך שילך עם מי שיפחד ממנו ויירא מהגיע לו
ממנו מה שימאס והוא אמרו ית' איש אמו ואביו תיראו · ולשון ספרי אי זהו מורא לא
ישב במקומו ולא מדבר בפניו ולא סותר את דבריו · וכבר התבארו משפטי מצוה זו
במסכת קדושין · מצוה ריב היא שצונו לפרות ולרבות לכוין לקיום המין והיא
מצות פריה ורביה והוא אמרו ית' ואתם פרו ורבו · וכבר בארו
שהחתן פטור מקש' כשישא בתולה מפני שהוא עסוק במצוה וכבר התבארו משפטי
מצוה זו בפ' ו' מיבמות · ומצוה זו אין הנשים חייבות בה · ובבאור אמרו האיש מצווה
על פריה ורביה ולא האשה · מצוה ריג היא שצונו לבעול בקדושין ולתת דבר
ביד האשה או בשטר או בביאה וזו היא מצות קדושין · והרמז עליו כי
יקח איש אשה ובעלה וגו' והורה שהוא יקנה בביאה · ואמרו ויצאה והיתה כי כמו ש
שתהיה יוצאת בשטר אף תהיה בשטר · וכמו כן למדנו שהיא נקנית בכסף מאמרו באמה
העבריה אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומכנו אב שכל קדושי' דאוריתא
אמנם הם מבוארים שהם בביאה כמו שהתבאר במקומות מכתובות וקדושין ונדה ·
וכבר התבארו משפטי מצוה זו בשלמות במסכת קדושין · ובבאור אמרו קדושי ביאה
שהם דאוריתא · המצוה ריד היא שצונו להתיחד חתן עם אשתו שנה תמימה
שלא יצא חוץ לעיר ולא יצא לצבא ולא יעבור עליו דבר מהדברים ה
הדומים לאלו אבל ישמח עמה עד מלאת לו שנה תמימה והוא אמרו ית' נקי יהיה
לביתו שנה אחת · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפ' א' מחגיגה · המצוה רטו

להוכיחו ולהשיבו ואעפ״י שלא יצא עליו עבירות וחייב עליו דין והוא אמרו ית׳ הוכח תוכיח את עמיתך ונכנס בכלל זה שנוכיח קצתנו לקצתנו כשיחטא איש ממנו לאיש ולא נטור בלבבנו ולא נחשוב לו עון אבל נצטוינו להוכיחו במאמר עד שלא ישאר דבר בנפש. ולשון ספרי שאפי׳ הוכיחו ב׳ או ג׳ פעמים שחוזר ומוכיח אותו ת״ל הוכח תוכיח אפי׳ אף פעמים יכול אתה מוכיחו ופניו משתנות ת״ל ולא תשא עליו חטא וכבר באו חכמים שחיוב מצוה זו על כל אדם ואפי׳ הפחות לגדול הוא חייב להוכיחו ואפי׳ קלל אותו ובזהו לא יסור מלהוכיחו עד שיכהו כמו שבארו מקבלי התורה ואמרו עד הכאה. ויש למצוה זו תנאים ומשפטים שנתבארו במקומות מפוזרי׳ מהתלמוד.

רו היא שצונו לאהוב קצתנו את קצתנו כאשר נאהב עצמנו ושתהיה אהבתי וחמלתי לאחיו כאהבתו וחמלתו לעצמו בממונו ובגופו וכל מה שיהיה ברשותו אם ירצה אותו ארצה אני אותו וכל מה שארצה לעצמי ארצה לו כמוהו והוא אמרו ית׳ ואהבת לרעך כמוך.

רז היא שצונו לאהוב את הגרים והוא אמרו ית׳ ואהבתם את הגר ואעפ״י שהיה בכלל זה עם ישראל באמרו ואהבת לרעך כמוך שזה הגר גר צדק אבל מפני שנכנס בתורתינו הוסיף הא׳ אהבה על אהבתו וייחד לו מצוה נוספת כמו שעשה באונאת ולא תונו ואמר וגר לא תונה. ושתבאר מלשון הגמ׳ שחייבין על אונאת הגר משום לא תונו ומשו׳ וגר לא תונה. גם אהבתו חייבין באהבתו משום ואהבת לרעך ומשום ואהבתם את הגר. וזה מבואר אין ספק בו ואיכי יודע אדם מתי שמכה המצות שבכל זה וברוב המדרשות באו שהא׳ צוה על הגר כמו שצוה על עצמו אמ׳ ואהבת את יי׳ אלהיך ואמ׳ ואהבתם את הגר.

רח היא שצונו לצדק הפלס והמאזנים והמשקלו׳ והמד וה להפליג בתקונם והוא אמרו ית׳ מאזני צדק. ולשון ספרי מאזני צדק צדק את המאזנים יפה. אבני צדק צדק את המשקולות יפה. איפת צדק צדק את האיפה יפה. והין צדק צדק את ההין יפה. וכבר נודע שהאיפה היא מדת היבש וההין מדת הלח ושא׳ כלם ענינם אם כשתנו מיני השעורים את הדבר שישקול או ימוד אותם ה הוא שעור ערך מן המערכים ואלו כלם ר״ל הפלס והמאזנים והאיפה יקראו מדות. ותנאי שנצטרכו להפליג בתקונם השעור המוסכם עליו מכל מין ומין מהם יקרא מצות מדות. ולשו׳ ספרי על תנאי כך הוצאתי אתכם מארץ מצרים על מנת שתקבלו עליכם מצות מדות שכל המודה במצות מדות מודה ביציאת מצרים וכל הכופר בה כופר ביציאת מצרים וכבר התבארו משפטי מצוה זו בחמשי מבתרא.

רט היא שצונו לכבד החכמי׳ ולקום מפניהם ולגדל אותם והוא אמרו ית׳ מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ולשון ספרי תקום והדרת קימה שיש בה הדור וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק ראשון מקדושין. ודע שעם היות מצוה זו מחוייבת לחכמים כלם בכלל כלומ׳ לכבד החכמים ואפי׳ לחכם שאינו לו בחכמה כמו שבארו באמרם ת״ח שבבבל היו עומדים זה מפני זה. ודע שיש בכבוד דברי׳ נוספים על התלמי׳ וזה כי כבוד התלמיד לרבו יש בו תוספת גדולה על הכבוד שהוא מחוייב לחכם ומפרש

אליו ביום כגון כלי מלאכתו ומעשה ישיבתו ביום ומשכבו בלילה · ואם היה ממה
שיצטרך אליו בלילה כמו השמיכה והמכסה שישכב בו בלילה ישיבהו לו בלילה וימשכנהו ביום · ולשון
מכילתא עד בוא השמש תשיבנו לו זו כסות יום שאתה מחזיר לו כל היום כסו' לילה
שאתה מחזיר לו כל הלילה מנין ת"ל השב תשיבנו לו מכאן אמרו חכמים שאם משכן
לו כסות יום מחזיר לו כל היום וכסות לילה מחזיר לו כל הלילה · וכבר התבאר בגמר'
מכות שאמרו י"ת לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו הוא לאו הניתק לעשה והעשה הוא
שאמרו השב תשיב לו מלמד שמחזירין כסות לילה בלילה וכסות יום ביום · וכבר
התבארו משפטי מצוה זו בפרק ט' מ'מציעא · המצוה ר' היא שצונו לתת שכר ש
שכיר ביומו ולא יאחר אותו ליום אחר · והוא אמרו י"ת ביומו תתן שכרו ·
ודין מצוה זו שיהיה שכיר יום גובה כל הלילה ושכיר לילה גובה כל היום כמו שנתבאר
במצות לא תעשה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפ' ט' מ'מציעא · וגם התבאר שזה
מתחייב בכל שכיר יום בין בגוי בין בישראל מצות עשה לפרוע בזמנו · המצוה רא
היא שצונו להיות השכיר אוכל מהדבר שיעבוד בו בעת עבודתו כשיהיה הדבר
מחובר לקרקע והוא אמרו י"ת כי תבא בכרם כי תבא בקמת · וכבר נתבאר בגמ'
מציע' כי מכ' אלו הכתו' למדנו שהאדם אוכל במחובר לקרקע בשעת מלאכה ושלא
יספיק לנו הכתו' הא' מבלתי חברו עמו כמו שבארנו באות שקדם אצלנו באמרנו עד
שיאמרו שני כתו' ואם לא לא שמענו א"כ מצות עשה זאת עלה ענינה משני כתו'
כלו' התיר האכילה לשכיר מן המחובר · ובבאור אמרו אלו אוכלין מן התורה וכו' · וכבר
התבארו משפטי מצוה זו בפ' ז' מ'מציעא · רב היא שצונו להוריד המשא מעל ה
הבהמה שכשיגעת בתחת משאה כדרך והוא אמרו י"ת עזוב תעזוב עמו · ולשון
מכילתא עזוב תעזוב לשון פריקה · וגם באמר עזוב תעזוב כמנינו למדין שהא' עובר
על עשה ולא תעשה כלו' שאנחנו מצווים לפרוק מעליה משאה והוזהרנו ג"כ מהניח
אותה רובצת תחת משאה ואם עשה עבר על עשה ועל לא תעשה · הנה התבאר שעזוב
תעזוב מצות עשה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפ' ב' מ'מציעא · המצוה רג
היא שצונו להקים המשא על הבהמה או על האדם כשיהיה לבדו אח' שהורידו ואלקנו
שאנחנו כמו שנצטוינו להורידו כך נצטוינו להקימו והוא אמרו י"ת הקם תקים עמו ·
ולשון מכילתא הקם תקים עמו זו טעינה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בשני פ
מ'מציעא · וגם התבאר שמצוה מן התורה לטעון ומצוה מן התורה לפרוק · רד
היא שצונו להשיב האבדה לבעליו והוא אמרו י"ת השב תשיבם לאחיך · ובבאור
אמרו השבת אבדה עשה היא · ואמרו ג"כ באבדה כמנינו למדין שהוא עובר על עשה
ועל לא תעשה · והנה בבאור לא תעשה של אבדה במקומו · וכבר התבארו דיני מצוה
זו בשני מ'מציעא · רה היא שצונו להוכיח החוטא או מי שירצה לחטוא ל
ולהמנע אותו ממנו במאמר התוכחה ואין ראוי שיאמר אחר שאני לא
אחטא אם יחטא אחר אלא מה לי עם אלהיו זה הפך התורה אבל אנחנו מצווין שלא
חטוא ושלא נעזוב זולתנו מאומתנו שימרו ואם השתדלו לחטאות חייבין אנו

הארץ האשה ולא לקחת כמו שבא לשון הכתוב ואמרו בגמ' סוטה כאן מדבר ושוטר משמיע וזה כלו ר"ל תוכחת משוח מלחמה והכרזה בעורכי המלחמה הוא הנוהג במלחמת ה הרשות וכן הוא דין התוכחת ואמרו מלחמת מצוה אין בה שום דבר מזה לא תוכחת ולא הכרזה כיון שהתבאר בה' מסוטה ושם התבארו משפטי מצוה זו · קצב היא שצונו כשיצאו חיילותינו למלחמה להכין להם דרך חוץ מהמחנה לצאת בו תמיד ולא יעשה איש צרכיו בכל מקום וכין המלונות כמו שיעשו האומות ויד זה אמרו ית' ויד תהיה לך · ולשון ספרי אין יד אלא מקום שנ' והנה מציב לו יד ·

קצג היא שצונו שיהא כלי החפירה תלוי עם כלי המלחמה עם כל א' מאנשי ה החיל לחפור בו מקום יפנה בו בדרך ההיא המוכנת לזה ויכסה הצואה אחרי כ כלותו עד שלא תראה הצואה על פני הארץ כלל במחנה המלחמה כמו שאמר בראש כ הפרש' כי תצא מחנה על אויביך ולשון מצוה זו ויתד תהיה לך על אזניך ולשון ספרי אין אזניך אלא מקום זיוניך · המצוה קצד' היא שצונו להשיב את הגזלה כ בעיניה אם היא נשארת בעיניה ובתוספת חומש או לתת דמיה אם נשתנית והוא אמרו ית' והשיב את הגזלה וכבר בארו בג' מכות שלאו דגזל הוא לאו הנתק לעשה ואמרו הכתו' אמר לא תגזול והשיב את הגזלה וכבר התבארו משפטי מצוה זו בבבא קמא · המצוה קצה' היא שצונו לעשות צדקה ולחזק החלשים ו ולהרחיב אליהם וכבר בא הציווי במצוה זו במלות מתחלפות אמרו ית' פתוח תפתח את ידך ונו' את' והחזקת בו ואמר וחי אחיך עמך והכונה בשו הלשונות כלם אחת והיא שיעזור אותם ונחזקם די ספקם וכבר התבארו דיני מצוה זו במקומות רבים בכתובו' ובבא בתרא ובאה הקבלה כן שאפי' עני המתפרנס מן הצדקה חייב ב מצוה זו כלו' הצדקה אם למי שלמטה ממנו אם לדומה לו ואפי' בדבר מועט ·

המצוה קצו' היא שצונו להעניק עבד עברי כשיצא לחפשי ולא יצא בידים ריקניות והוא אמרו העניק תעניק לו וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפ"ק מקדושין

המצוה קצז' היא שצונו להלוות לעני להקל לו מעניינו ולהרחיב לו וזאת מצוה היותר חזקה ויותר מחוייבת מכל מצות צדקה כי מי שנתגלה ונתבזה לשאל מיד האנשים אין צרת עניינו כמו צרת המסתתר שירצה להעזר עד שלא יתגלה עניינו ו ויתבזה · והציווי במצוה זו הוא אמרו ית' אם כסף תלוה את עמי ולשון מכילתא כל אם שבתורה רשות חוץ מג' וזה א' מהם · ואמרו אם כסף תלוה אתה חובה או אינו אלא רשו' ת"ל העבט תעביטנו חובה ולא רשו' וכבר התבארו דיני מצוה בכתובו'

המצוה קצח היא שצונו לבקש רבית מן הנכרי ואז נלוה לו עד שלא נועילהו ו ולא נעזור לו אבל נזיקהו ואפי' בענין שנחשבה עמו כמו שהוזהרנו מעשו' כך לישראל והוא אמרו ית' לנכרי תשיך שבא' בפי' המקובל שזה מצות עשה ולשון ספרי לנכרי תשיך מצות עשה ולאחיך לא תשיך מצות לא תעשה ולמצוה זו ג"כ תנאין דרבנן · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בבבא מציע' · המצוה קצט' היא שצונו להשיב המשכון לבעלו הישראל בעת צרכו אליו אם יהיה המשכון ממה שיצטרך אלא

ובכלל הנה ראוי לך להבין ולדעת ההבדל אשר בין המצות והדבר ההוא שנצטוינו פ
עליו כי פעמים הרבה תהיה המצוה נוהגת לדורות אבל יאבד הדבר שנצטוינו עליו
בכר נעדר באחד מהמקומות מהדורות ולא כהעדר הדבר שנצטוינו עליו ית סוג
המצוה בלתי נוהגת לדורות אבל תהיה בלתי נוהגת לדורות כשיהיה הענין כהפך
והוא שיהיה דבר נמצא בענין אחד מן הענינים והוא חייב לעשות המעשה אחד או
משפט אחד בזמן מן הזמנים והוא היום בלתי נוהג אע'פי שהדבר ההוא נמצא
באותו ענין כמו לוי זקן שהיה פסול במדבר והוא כשר אצלנו היום וכמו שהתבאר
במקומו ושבין זה השרש ושים אותו בלבבך׃ **קפח** היא שציונו להכרית
זרע עמלק בלבד משאר זרע עשו זכרים ונקבות קטנים וגדולים
והוא אמרו ית' תמחה את זכר עמלק׳ וכבר קדם לנו ג'מצות שנצטוו בני
ישראל בכניסתן לארץ למנות להם מלך ולבנות בית הבחירה ולמחות זרע עמלק׃
ומלחמה זו היא מלחמת מצוה וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפ"ח מסוטה׃
קפט היא שצונו לזכור מה שעשה לנו עמלק בהקדימו להרע לנו ולשנוא א
אותו בכל עת ועת ובעורר הנפשות במאמרים להלחם בו ובזרוז העם
לשנוא אותו עד שלא תשכח המצוה ולא תחלש שנאתו ותחסר מהנפשות עד אורך
הזמן׳ והוא אמרו ית' זכור את אשר עשה לך עמלק יכול בלבבך כשהוא אומר לא
תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור שתהא שנאתו בפיך הלא
תראה שמשה בהתחילו לעשות המצוה הזאת איך עשה שהוא זכר תחלה מעשהו
הרע ואחר כך צוה להרגו׳ והוא אמרו ית' פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל׃
המצוה קץ היא שצונו המשפט שנתן לנו במלחמת שאר האומות והיא ה
הנקראת מלחמת הרשות וזה שאנחנו נצטוינו כשנלחם
עמהם שנבטיחם על נפשם לבד אם ישלימו עמנו ויתנו לנו הארנונת ובחייבם לברית
לנו מפני אין שומעין להם עד שיקבלו עליהם את הכל והוא שיתנו דבר ידוע בכל ש
שנה לפי מה שיגזור המלך שיהיה בעת ההיא ושיהיו תחת ממשלתו משפילים עצמם
ומקשיבי' והוא ענין השעבוד׳ ואם לא ישלימו עמנו נצטוינו להרוג כל זכר הגדולים
אשר במדינה ההיא ולקחת כל אשר להם והנשים והוא אמרו אם לא תשלים עמך וגו'
וזה כלו ככתוב בגדר מלחמת הרשות וכבר התבארו משפטי מצוה זו בח'מסוטה
ובב'מסנהדרין׃ **קצא'** היא שצונו שנמנה כהן גדול שיוכיח לעם תוכחת ה
המלחמה ויחזיר מי שאינו ראוי לו להלחם או לחלשה בעבור שתהיה מחשבתו
בענין יחייב לו מעוט הגבורה למלחמה והם ג'דברי' שנאמרו בכתו' ואחר כך יכנסו ל
למלחמה וזה הכהן נקרא כהן משוח מלחמה ויאמ' בתוכחת הלשון האמור בתורה
ויוסיף על זה מאמרי יעוררו הלבבות למלחמה ויביאם לסכן את עצמם לעזור דת
לעבדו ולשמור מצותיו ולהנקם מהסכלים המפסידים יושבי המדינות והוא אמרו י
ית' והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן וגו' ואחרי כן ינוה להכריז במעשה החיל
שישובו חלושי הלבבות וכל מי שבנה בית חדש ולא חנכו או נטע כרם ולא חללו או

המצוה קפג' היא שצונו לתת ללוים ערים לשבת כי אין להם חלק ונחלה בארץ
והוא אמרו ית' ונתנו ללוים ערים לשבת · ואלו ערי הלוים הם ערי מקלט
המקלטות על אחד מיוחד במסכת מכות · מצוה קפד' היא שצונו להסיר את
המכשולים והסכנות מכל מושבותינו וזה שנבנה כותל סביב הגג
וסביב הבורות והשיחין והדומה להם כדי שלא יפול המסתכן מהם או בהם · וכן כל
המקומות המסוכנים והרעועים כלם יבנו על סדר שיעור הרעוע והסכנה והוא אמרו
ית' ועשית מעקה לגגך · ולשון ספרי ועשית זו מצות עשה · וכבר התבארו משפטי מ
מצוה זו בבבא קמא · מצוה קפה' היא שצונו לאבד ע"ז ובתיהם כלם בכל
מיני האבוד וההשחתה בשבירה ושריפה והריסה וחתוך כל מין כמו
שיהיה יותר מופלג ויותר ממהר בהשחתה והכליה שלא נניח להם רושם והוא אמרו
ית' אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם וגו' ואמרו ג"כ את מזבחותם תת
תתוצון ואמרו גם כן ונתצתם את מזבחותם · ובעבור שמזכיר בגמ' סנהדרין אמרסי
מצות עשה דע"ז אמרו על מה שאמרו בע"ז מאי מצות עשה איכא תרגומא רב חסדא
ונתצתם · ולשון ספרי מנין אתה אומר שאם קצץ ע"ז אפילו עשרה פעמים והחליפה
שחייב לקצצה ת"ל אבד תאבדון · ואמרו שם ואבדתם את שמם בארץ ישראל אתה
מצווה לרדוף אחריהם ואי אתה מצווה לרדוף אחריהם בחוצה לארץ ·
מצוה קפו' היא שצוה להרוג אנשי עיר הנדחת כלה ולשרוף את העיר עם כל
מה שבה וזהו דין עיר הנדחת והוא אמרו ית' ושרפת את העיר ואת כל
שללה כליל · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסנהדרין · מצוה קפז' היא
שצונו להרוג שבעה עממין ולאבדם שהם שרש ע"ז ויסודה הראשון
ית' החרם תחרימם · ובאר לנו בהרבה כתו' שסבת זה כדי שלא נלמו' מכפירתם והבה
באו כתובים רבים לזרוז על זה ר"ל על הריגתם ולחזק בזה ומלחמתם מלחמת מצוה
ואולי יחשוב חושב שזאת מצוה שאינה נוהגת לדורות אחר שז' עממין כבר אבדו וזה
אמנם יחשוב אותו מי שלא הבין ענין מנהג נוהג לדורות ואינו נוהג לדורו' כי הצווי
שבשלם בהגיע תכליתו מבלתי שיהיה זה תלוי בזמן ידוע לא יאמ' בו אינו נוהג לדורו'
אבל הוא נוהג בכל דור שימצא בו אפשרות הדבר ההוא התחייב כשיאבד השם ית'
זרע עמלק ויכריתהו עד אחריתו כמו שיהיה במהרה בימינו כמו שהבטיח אותנו
באמרו כי מחה אמחה את זכר עמלק אינו לדורות זה לא יאמר אבל נוהג בכל דור
ודור כל זמן שנמצא מזרע עמלק מזרע מצוה להכריתו · וכן להרוג ז' עממין ולאבדם
בוני כפטוריני בו והוא מלחמת מצוה ואנחנו מצווים לחטט אחריהם ולרדפם בכל דור
ודור עד שיכלו ולא ישאר מהן לבא · וכן עשינו עד אשר תמו ונכרתו בימי דוד ד
ונתפזרו הנשארים ונתערבו באומות עד שלא נשאר להם שרש ולא בעבור שנכרתו
תהיה המצוה שנצטוינו להרגם בלתי נוהגת לדורות ואפי' אחר כלותם ואבדם מפני
שזאת המצות אינן נקשרות בזמן ולא במקום מיוחד כמו המצות המיוחדות במדבר
אבל הם נקשרות בו בכל זמן שימצא שיהיה אפשר בו הצווי ההוא וככלל

בפתיחת המאמר ולשון ספרי באמרו מכה נפש בשגגה והיו אלה לכם אמרו בכל
מושבותיכם בחוצה לארץ יכול אף ערי מקלט יהיו קולטות בחוצה לארץ ת״ל אלה שא
הדינין נוהגין בין בארץ בין בחוצה לארץ וערי מקלט אין קולטות אלא בארץ· וכבר
התבארו משפטי מצוה זו כלם בסנהדרין **מצוה קנו׳** היא שצונו לכל הדיינין
להשוות בין בעלי דינין ושיהיה בשמע כל אחד מהם עם אורך דבריו או קצורם והוא
אמרו ית׳ בצדק תשפוט עמיתך· ובא פי׳ בספרי שלא יהא אחד מדבר כל צרכו ואחד א
אומר לו קצר דבריך וזו אחת מהכוונות שכולל עליהם הציווי הזה ובא ג״כ שכל איש
מצוה לדון דין תורה כשיהיה יודע בו הדין שבין בעל דינים ובביאור אמרו אחד דן
את חבירו דבר תורה שנ׳ בצדק תשפוט עמיתך· ובכללה ג״כ שמי שחייב שידון את
חבירו לכף זכות ולא יפרש מעשיו ודבריו אלא לטוב וכבר נתבארו משפטי מצוה זו
במקומות מפוזרים בתלמוד· **המצוה קנ״ח** היא שצונו להעיד בב״ד בכל מה
שנדעהו בין מי שיהיה בו מיתת מי שהעדות עליו או הצלתו או הפסד מ
ממונו או הריסתו חכמנו חייבין להעיד בכל זה ולהודיע הדיינים מה שראינו או שמענו
והנה הביאו ראיה על חיוב הגדת העדות מאמרו ית׳ והוא עד או ראה או ידע והעובר
על מצוה זו יכבוש העדות עבר עבירה גדול והוא אמרו ואם לא יגיד ונשא עונו וזה דבר כללי
ואם היתה העדות שכבש אותה עדות ממון וכחש בה ונשבע על שקר חייב קרבן עולה
ויורד כמו שבאר הכתוב ובמקומות הנזכרים בשבועו׳· וכבר התבארו משפטי מצוה זו
בסנהדרין· **המצוה הקנ״ט** היא שצונו לחקור עדות תכלית החקירה ולדרוש אותה היטב
ואח״כ נשפוט הדין ונחייב האמת ושנפליג בזה בכל יכלתנו כדי ש
שלא נמהר הדין בתחלת דיבור במהירות ותגיע המכשול והוא אמרו ודרשת וחקרת
וכבר התבארו משפטי מצוה זו ועניניה ואיך תהיה החקירה והדרישה ומה שראוי ב
בזה בהפלגה ואיך תתקיים העדות בזה או תבטל לפי אלו החקירות במס׳ סנהדרין
המצוה הק״ס היא שצונו שנחייב מן העונש בעדי׳ שהעידו שקר כמו מה
שחשבו לעשות בעדותם והוא אמרו ית׳ ועשיתם לו כאשר זמם לעשות
לאחיו· ומאלו הדינין עדים זוממין אם העידו לאבד ממון כאשר להם כמותו ואם העידו ב
במה שיתחייב מיתה ממיתים באותה מיתה ואם העידו במה שיתחייב מלקות נלקה
אותם· וכבר התבארו משפטי מצוה זו ומה שיתחדש מהספקות ואיך יתאמת על ה
העדים שהם זוממין עד שנדין בהם בזה הדין במס׳ מכות· **המצוה קס״א** היא
שצונו לערוף את העגלה כשימצא הרוג בשדה ולא נודע מי הרגו והוא אמרו
ית׳ כי ימצא חלל וגו׳ וזהו דין עגלה ערופה· וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק א׳
אחרון מסוטה· **המצוה הקס״ב** היא שצונו להכין שש ערי מקלט כדי שיהיו
מוכנות למכה נפש בשגגה ושיתקן דרך אליהם ויישרו אותה ולא
יעכבו שינוס הנורח לשם והוא אמרו ית׳ תכין לך הדרך וכבר התבארו דיני מצוה
זו בבבא הדין ומכות ושקלים והוריות· וכבר זכרנו אמרם ערי
מקלט אין קולטות אלא בארץ· **המצוה**

חייבין לשמוע מצותו ומי שיעבור על מצותו ולא ישמע אליו הכה ראוי ומותר למלך
להרוג כמו שירצה כמו שאמרו ישראל על עצמן כל איש אשר ימרה את פיך וגו' וכל כ
מורד במלכות יהיה דמו מותר למלך שחוקק על פי התורה · וכבר התבארו משפטי
מצוה זו בסנהדרין ובפרק ראשון מכריתות וז' ושוטה · מצוה קעד' היא שצונו
לשמוע לב"ד הגדול ולעשות כל מה שיצוו מאסור והתר ואין הבדל
בזה בין הדבר שיסברוהו או דבר שיוציאוהו מן ההקשים שהתורה נדרשת בהן או
הדבר שיסכימו עליו שהוא אסור תורה או לפי ענין מן הענ' כמו שיהיה דעתם שהוא
ישר ושכן חזוק לתורת שכל אלו אנחנו חייבין לשמו' ולעשות ולעמוד על פיהם לא נעבור
ממנו והוא אמרו ית' על פי התורה אשר יורוך · ולשון ספרי כל המצות אשר יאמרו
לך תעשה זו מצות עשה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסוף סנהדרין · קעה'
היא שצוה לנטות אחרי רבים כשתפול מחלוקת בין החכמים בדין מדיני
התורה כלה וכן כמשך וכשה בדין פרטי בדין ראובן ושמעון דרך משל כשתפול ת
מחלוקת בין דייני עירם אם שמעון יהא חייב אם ראובן כמשך אחר הרוב והוא א
אמרו ית' אחרי רבים להטות ובבאור אמרו רובא דאוריתא · וכבר התבארו משפטי
מצוה זו ודקדוקיה ופרושיה במקומות מסנהדרין · מצוה קעו' היא שצונו למנות
שופטים ושוטרים שיכריחו לעשות מצות התורה ויחזירו את הנוטים
מדרך האמת אליה על כרחם ויצוו לעשות טוב ויזהירו מהרע ויעמידו הגדרים על
העובר עד שלא יהו מצות התורה ואזהרותיה צריכות לפי אמונת כל איש ומתנאי
מצוה זו שיהיו השופטים האלו נדרגה למעלה ממדרגה וזה כשיתמנו בכל עיר בשלש'
דיינין מקובצין כלם במקום אחד בשער העיר שהיא ראויה למספר הזה ואלו הן ש
סנהדרי קטנה ויתמנו בירושלם ב"ד הגדול משבעים דיינין ויתמנה אחד על שו
השבעים והוא ראש הישיבה והוא שקראוהו חכמי' נשיא ב"כ ויהיו כלם מקובצים במקום
אחד מיוחד להם · ועיר שאנשיה מועטין שאינה ראויה לסנהדרי קטנה יתמנו בה ג
לעשות הדינין הקטנים והדבר הקשה יביאו למי שלמעלה מהם וגם ימנו שוטרים כ
נוגשים בעם ישבבו בעיר בשוקים וברחובות ויביטו עניני העם בעסקיהם עד שלא
יעשו עול אפי' בדבר מועט והצווי שבא במצוה זו הוא אמרו שופטים ושוטרים תתן לך
בכל שעריך · ולשון ספרי מנין שממנין ב"ד ת"ל שופטים ושוטרים · ומנין שממנין
אחד על כלם ת"ל תתן לך ומנין שממנין ב"ד לכל שבט ושבט להיות דן את שבטו ת"ל
לשבטיך ושפטו את העם על כרחם · וכבר נכפל הצווי הזה למנות שבעים זקנים
והוא אמרו ית' אספה לי שבעים איש · ואמרו בכל מקום שנאמ' לי הרי הוא קיים כמו
וכהנו לי כלומ' שהוא דבר מתמיד ואינה מצוה לפי שעה אבל הוא ראוי ומחויב לדורי
דורות ודע אלו המנויין כלם כלומר סנהדרי גדולה וקטנה ובית דין של ג' וזולתם מן
הממונין אמנם יהיו כלם בארץ ישראל · וכשנתקיימה הסמיכה בארץ ישרא' אז אפשר
לסמוכים ההם שישפטו בארץ ובחוצה לארץ אבל לא ידונו דיני קנסות אלא בארץ ולא
בחוצה לארץ אלא אם כן היה בית הבחירה עומד כמו שבארנו בפתיחת

השביתה והוא אמרו ית' וביום השמיני מקרא קדש וגו' שזאת השביתה המוטלת ע
עלינו בכל יום ויום מאלו השמנה ימים דינם דין אחד ולא יחוד להם ליום זולת
השביתה ההיא וכן אוכל נפש מותר לנו לעשותו בכל יום טוב · וכבר התבארו
משפטי השביתה הזאת במ' יט אולם השביתה המוטלת בשבת וביום הכפורים היא ב
ג"כ השביתה ההיא בעצמה ותוספות רבות כי אינו מותר בב' ימים אלו אוכל נפש ו
ויש ג"כ דברי' מותרים בי"ט ואסורין בשבת ואע"פ שאינן אוכל נפש כמו שהתבאר
במ' יט' · המצוה קס"ה היא שצונו לישב בסוכה ז' ימים כימי החג והוא א
אמרו ית' בסוכות תשבו ז' ימים וכבר התבארו משפטי מצוה
זו במ' סוכה ואין הנשים חייבות בה · המצוה קס"ט היא שצונו ליטול לולב ו
ולשמוח בו לפני יי' ז' ימים והוא אמרו ית' ולקחתם לכם
ביום הראשון וגו' וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפ"ג' מסוכה ושם התבאר שאין ח
חובת מצוה זו ז' ימים אלא במקדש אולם בשאר הארצות יום ראשון לבד הם חייבין בו
מן התורה · ומצוה זו אין הנשים חייבות בה · המצוה קע' היא שצונו ל
לשמוע קול שופר ביום ראשון מתשרי והוא אמרו ית' יום תרועה
יהיה לכם וכבר התבארו דיני מצוה זו במ' ר"ה ואין הנשים חייבות בה המצוה
קע"א היא שצונו לתת מחצית השקל בכל שנה והוא אמרו ית' ונתנו
איש כופר נפשו ליי' · ואמרו זה יתנו כל העובר על הפקודים מבן עשרים
וגו' וכבר התבארו משפטי מצוה זו במ' שקלים ושם התבאר שהמצוה הזאת אינה נ
נוהגת אלא בפני הבית · המצוה קע"ב היא שצונו לשמוע כל נביא מהנביאי'
לעשות כל מה שיצוה אפילו כהפך מצוה או כלל מצות מהמצות הא"ל ובתנאי שיהיה
זה לפי שעה לא שיצוה להתמיד תוספת או חסרון כמו שביארנו בפתיחת חבורינו
בפי' המשנה · והכתוב שבא בו הציווי הזה הוא אמרו אליו תשמעון ולשון ספרי אליו
תשמעון אפילו אומר לך ועבור על אחת מן המצות הכתו' בתורה לפי שעה שמע לו
והעובר על דבריו חייב מיתה בידי שמים והוא אמרו ית' והאיש אשר לא ישמע אל ד
דברי הנביא אשר ידבר בשמי אנכי אדרוש מעמו · וכבר התבאר בסנהדרין שלשה
מיתתן בידי שמים העובר על דברי נביא ונביא שעבר על עצמו והכובש את נבואתו
והכל מן אמרו אשר לא ישמע אל דברי הנביא אשר ידבר קרי ביה אשר לא ישמע לא
ישמע וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסוף סנהדרין · קע"ג היא שצונו למנות
עלינו מלך יקבץ כל אומתינו וינהיגנו והוא אמרו ית' שום תשים עליך
מלך · וכבר קדם לנו לשון בספרי ג' מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ למנות ע
עליהם מלך ולבנות להם בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק · ולשון ספרי שום
תשים עליך מלך שתהא אימתו מוטלת עליך ושיאמין לנבו מהכבוד וי' גדולה והתהלה
והמעלה עד התכלית האחרון שאין למעלה הימנה עד שתהיה מדרגתה אצלנו גדולה
ממדרגת הנביא ומשאר הנביאים שיהיו בדורו · ובבאור אמרו מלך קודם לנביא בכל
זמן שיהיה מנוי המלך בנוי שלא יהיה בו יותר מצוה מן שגזרה הנה אנחנו חייבין

וכבר בא בפי' במקומות רבים אמרו יו"ט עשה ולא תעשה כלו' כי ביטול המלאכה בכל
יום טוב עשה הוא ועשית המלאכה המגבלת לא תעשה ולכן מי שעשה בו מלאכה ס
מגבלת עבר על מצות עשה ולא תעשה · וכבר התבארו משרשי מצוה זו כלו' שביתה
במסכת יו"ט · המצוה הקס' היא שצונו לשבות ממלאכה בשביעי של פסח
והוא אמרו ית' ביום השביעי מקרא קדש · המצוה הקסא
היא שצונו לספור מקצירת העומר מ"ט ימים והוא אמרו ית' וספרתם לכם ממחרת
השבת וגו' · ודע כי כמו שהאחריכו ב"ד למנות שנות יובל שנה שנה שמטה שמטה כמו
שבארתי במה שקדם כן חייב כל אחד ואחד ממנו למנות ימות העומר יום יום ס
ושבוע שבוע הוא שאמר תספרו חמשים יום · ואמר שבעה שבועות תספר לך · וכמו
שמנות מנין השנים והשמטה מצוה אחת כמו שבארנו כן ספירת העומר מצוה אחרת
וכן מנה אותה כל מי שקדמנו, מצוה אחת ואל יטעך אמרם מצוה למימני יומי ומצוה
למימני שבועי ותחשוב שהם שתי מצות כי כל חלק וחלק מחלקי מצוה שיש לה חלקים
מצוה לעשות כל חלק ממנה · ואמנם היו שתי מצות אלו אמרו מנין הימים
מצוה ומנין השבועות מצוה וזה מה שלא יעלם למי שלא ישבש אותם הדבור כי אתה
כשתאמר מצוה לעשות כך וכך הנה לא יתחייב מזה המאמר שהפעולה ההיא מצוה
בפני עצמה ; והראיה הברורה על זה היותנו מונים גם כן בכל לילה שהם כך וכך
שבועות וכך וכך ימים ואלו היו השבועות מצוה בפני עצמה לא היינו מסדרין עליה
אלא בליל השבועות והיינו אומרים שתי ברכות על ספירת העומר ועל ספירת
שבועי העומר ואין הדברים כן אבל המצוה היא ספירת העומר יומי ושבועי כמו
שהקדמנו · ומצוה זו אין הנשים חייבות בה · המצוה הקסב' היא שצונו לשבות
ממלאכה ביום עצרת והוא אמרו ית' וקראתם בעצם היום וגומ' · המצוה הקסג'
היא שצונו לשבות ממלאכה באחד בתשרי והוא אמרו ית' באחד לחדש
יהיה לכם שבתון וכבר קדם לנו האי שבתון עשה הוא · המצוה קסד' היא שצונו
להתענות ביום עשירי מתשרי והוא אמרו ית' תענו את נפשותיכם · ובא פי' בספר'
תענו ענוי שהוא אבוד נפש ואי זהו זה אכילה ושתיה · וכן באה הקבלה שהוא אסור
ברחיצה בסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה והשביתה היא מיוחדת מאלה ה
הפעולות כלם כאמרם שבת שבתון היא לכם ועניתם את נפשותיכם כאלו אמר ס
שחובה היא השביתה המיוחדת במלאכות והשביתה המיוחדת במזון הגוף ולקיומו
ולכן אמר שבתון ולשון ספרי מנין שיום הכפורים אסור ברחיצה וסיכה תלמוד לומ'
שבת שבתון כלומ' השביתה תהיה מכל אלה הדברים עד שיגיע לענוי · המצוה קסה
היא שצונו לשבות ביום הכפורים מהמלאכות והמעשים והוא אמרו ית' שבת שבתון
הוא לכם · וכבר בארנו פעמים אמרם האי שבתון עשה הוא · המצוה הקסו'
היא שצונו לשבות ממלאכה ביום ראשון של סכות והוא אמרו
יתעלה ויתברך שמו ביום הראשון מקרא קדש · המצוה הקסז' היא
שצונו לשבות ממלאכה ביום שמיני מחג הסכות

שהתוספת בזה אצלם יהיה חדש שלם · ואחרו חדש ימים יעיש לקח מונים לחדש ולא
אתה מונה שעות לחדש · ואמרו שמור את חדש האביב הורה כי שנותינו ראוי שבסמו'
בה פרקי שנה ולכן תהיה שמשית · וכבר התבארו משפטי מצוה זו כלם בשלמות בפ'
ראשון מסנהדרין ובמסכת ר"ה וברכות · קנד' היא שצונו שנשבות בשבת
והוא אמרו ית' וביום השביעי תשבות · והנה בכלל גוני מצוה זו
פעמים ובאור לנו שהשביתה ממלאכות היא חובה עלינו ועל בהמתנו ועבדינו והנה
התבארו משפטי מצוה זו במסכת שבת ויום טוב · המצוה קנה' היא
שצונו לקדש את השבת ולאמר דברים בכניסתו וביציאתו נזכר בם יציאת
מצרים וקדוש היום ומעלתו והבדלו משאר הימים הקודמים ממנו והבאים אחריו ·
והוא אמרו ית' זכור את יום השבת לקדשו כלו' זכרהו וקדשהו בברכה · ובבאור
אמרו זכרהו על היין בכניסתו וביציאתו כלו' הבדלה שהיא ג"כ חלק מזכירת שבת
ומתקנת מצותה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסוף פסחים ובמקומות אחרים ·
המצוה קנו' היא שצונו לבער חמץ מבתינו ביום ארבעה עשר מניסן וזו היא ·
מצות השבתת שאור והוא אמרו ית' אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם · הנה
התבארו דיני מצוה זו בפרק ראשון מפסחים · המצוה הקנ"ז היא שצונו
לספר ביציאת מצרים בליל טו' בניסן בתחלת הלילה כפי צחות לשון ה
המספר וכל מי שיוסיף במאמר ויאריך הדברים בהגדלת מה שעשה לנו השם ומה
שעשו לנו המצרים מעול וחמס ואיך לקח השם נקמותינו מהם ולהודות לו יתעלה
על כל טוב שגמלנו יהיה יותר טוב כמו שאמרו וכל המאריך לספר ביציאת מצרים
הרי זה משובח · והכתוב שבא על הגוני הזה הוא אמרו והגדת לבנך ביום ההוא ·
ובא הפי' והגדת לבנך יכול מראש חדש תלמוד לומר ביום ההוא אי ביום ההוא יכול
מבעוד יום ת"ל בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך ·
כלומ' מתחלת הלילה אתה מספר · ולשון מכלתא מכלל שנאמר כי ישאלך בנך יכול
אם ישאלך בנך אתה מגיד לו ת"ל והגדת לבנך א' עפ"י שאינו שואלך · אין לי אלא ב
בזמן שיש לו בן בינו לבין עצמו בינו לבין אחרים מנין ת"ל ויאמר משה אל העם זכור
את היום הזה ר"ל שהוא צוה לזכרו כמו שאמר זכור את יום השבת · וכבר ידעת לשון
אמרם ואפי' כלנו חכמים כלנו נבונים כלנו יודעי' את התורה כלה מצוה עלינו לספר
ביציאת מצרים · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסוף פסחים · המצוה קנח'
היא שצונו לאכול מצה בליל טו' מפסח ויהיה שם כבש הפסח או לא יהיה
והוא אמרו ית' בערב תאכלו מצות · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת פסחים ·
המצוה הקנט' היא שצונו לשבות ביום ראשון של פסח והוא אמרו ית' ביום
הראשון מקרא קדש בא בפי' קדשהו והוא שלא תעשה בו כל מלאכה אלא מה שמיוחד
באכילה לבד כמו שבאר הכתוב וכבר קדם לשון אמרם האי שבתון עשה כלומ' כל יום'
טוב שאמר השם בו שבתון הוא כאלו אמר שבות או תשבות ואלו כלם הם גונים' הי
בשביתה שבתות יו' בקראו ימי המועדים כלם רוצה לומר ימים טובים ·

חגבים ודגים · וכבר באורנו לשונותם בכללי עשה כיחוד · וכבר התבארו משפטי
מצוה זו כלומ׳ שיחוטי דגים בפ׳ ג׳ ממסכת חולין · **המצוה קנג׳** היא שצונו ל
לקדש חדשים ולחשוב חדשים ושנים וזו היא מצות קידוש
החדש והוא אמרו ית׳ החדש הזה לכם ראש חדשים ובא הפי׳ עדות זו תהא מסורה לכם
כלומ׳ שמצוה זו אינה מסורה לכל איש ואיש כמו שבת בראשית שכל איש ימנה ששה
ימים וישבות בשביעי כשיראה כל איש ואיש ב״כ הלבנה שיקבע היום ראש חדש · או
ימנה עפ״י תוריי ויקבע ראש חדש או יעיין אחור האביב וזולתו מאשר שראוי להסתכל
בו ויוסיף חדש · אבל מצוה זו לא יעשה אותה לעולם אלא ב״ד הגדול לבד ובארץ
ישרא׳ לבד · ולכן בטלה הראיה אצלנו היום בהעדר ב״ד הגדול כמו שבטל הקרבנ
הקרבנות בהעדר המקדש · ולזה כוונו וטעו המינין הנקראים קראים וזה שרש נ״כ שלא
ימרו ב״כ זולתי מכלל הדברים והולכים עמהם כאפלה בחשכה · ודע שחשבון זה ית
שבמנהג אנחנו היום ונדע בו ראשי חדשים והמועדים אי אפשר לעשותו אלא בארץ ·
ישראל לבד ובשעת הצורך ובהעדר החכמים מארץ ישראל אז אפשר לב״ד הסמוך ד
לארץ ישרא׳ שיעבר השנים ויקבע חדשים בחוצה לארץ כמו שעשה ר׳ עקיבא כמו
שהתבאר בתלמוד · וזהו קוטב גדול וחזק ויודע תמיד שב״ד הגדול אשר היה בארץ
ישראל הם שיקבעו חדשים ויעברו שנים כפי המקובלים אצלם ובקבוצם גם כן ·
ובכאן שרש גדול משרשי האמונה לא ידעוהו ולא יתבונן במקומו אלא מי שדעתו ע
עמוקה · וזה שהיותנו היום בחוצה לארץ מונים במלאכת העבור שבידינו ואומ׳ שזה
היום ר״ח וזה היום יו״ט לא מפני חשבוננו נקבעהו יו״ט באום פנים אבל מפני שבית דין
הגדול שבארץ ישראל כבר קבעוהו זה היום ר״ח או יו״ט ומפני אמרם שזה היום ר״ח או
יו״ט יהיה ר״ח או יו״ט בין שתיקה פעולתם זאת בחשבון או בראיה כמו שבא בפי׳ אשר
תקראו אותם אין לי אלא מועדות אלו כלו׳ שיאמרו הם שהם מועדות אפי׳ אנוסים אפי׳
מוטעין אפי׳ שוגגין כמו שבאה הקבלה ואנחנו אומרים בחשב היום שקבעו הם ר״ל בני
ארץ ישרא׳ כי ר״ח כי במלאכה הזאת בעצמה מונין וקובעין לא בראיה ועל קביעותם
נסמוך לא על חשבוננו אבל חשבוננו הוא לגלויי מילתא בעלמ׳ והבין זה ואני אוסיף
לך באור אלו הנחנו דרך משל שבני ארץ ישרא׳ יעדרו מארץ ישרא׳ חלילה לאל מעשות
זאת כי הוא הבטיח שלא ימחה אותות שארית מכל וכל ולא יהיה שם ב״ד ולא יהיה
בחוצה לארץ ב״ד שנסמך בארץ הנה חשבוננו זה לא יועילנו כלום בשום פנים לפי
שאין לנו רשות לחשב חדשי׳ ולעבר שנים בחוצה לארץ אלא בתנאי׳ הנזכרי׳ כמו שבארנו
כי מציון תצא תורה · וכשיתבונן מי שיש לו שכל שלם לשונות התלמוד בכוונה הזאת ·
יתבאר לו כל מה שאמרנוהו באור אין ספק בו והנה באו רמזי׳ בכתו׳ יורו על שרשי
המלאכה שיאמנו בהם בידיעת ראשי חדשי׳ ועבור שנים מזה · אמרו ושמרת את
החקה הזאת למועדה מימים ימימה · אמרו מלמד שאין מעברין את השנה אלא בפר׳
הסמוך למועד ואמרו מכאן שאין מעברין ואין מקדשין את החדש אלא ביום ת״ל מימים
ימימה · ואמרו חדשים אתה מחשב לשנים ואי אתה מחשב ימים לשנים · ואמנם קראו׳

אלא בשחיטה והוא אמרו ית' וזבחת מבקרך ומצאנך · ולשון ספרי וזבחת מהאמור שאין
בשחיטה אף חולין בשחיטה כאשר צויתיך מלמד שכבשוה משה על הוושט ועל הקנה
ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה וכבר התבארו משפטי מצוה זו ודקדוקיה
במסכת חולין · **מצוה קמו** היא שצונו לכסות דם חיה ועוף אחר
ששחטנו והוא אמרו ית' ושפך את דמו וכסהו ב
בעפר וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק ו' מחולין · **מצוה קמח**
היא שצונו לשלוח הקן והוא אמרו ית' שלח תשלח את
האם ואת הבנים תקח לך · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק בתרא מחולין ·
מצוה קמט היא שצונו לבדוק בסימני בהמה חיה ועוף הנשחטין והוא שיהיו מ
מעלה גרה ושוסע שסע ואז יהיו מותרין לאכלם והיותנו מצווין
לבדוק אותן באלו הסימנין הוא מצות עשה והוא אמרו ית' זאת החיה אשר תאכלו ·
ולשון ספרי אותה תאכלו אותה באכילה ואין בהמה טמאה באכילה ר"ל הבהמה ש
שיהיו בה הסימנין האלו הוא מותר לאכלה ויורה כי שהבהמה שאין בה אלו הסימנים
אינה מותרת באכילה וזה לאו הבא מכלל עשה שהוא עשה כמו שהוא שרש אצלנו ו
ולכן אמר אחר המאמר הזה אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין תלמוד לומר את הגמל
וגו' כמו שאבאר במצות לא תעשה · הנה כבר התבאר שאמרו אותה תאכלו מצות
עשה · והענין במצוה זו שאנו מצווין לבדוק הסימנין האלו בבהמה וחיה ואין מותר
לאכלן זולת זה והדין הזה הוא מגלה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת חולין
ובבכורות · **המצוה קנ'** היא שצונו לבדוק בסימני העוף שיהיו קבת מכין מ
מכנו מותרין וסימני העוף לא באארו מן התורה אבל הגיע בחקירה כשאכתבנו ח
חשבנו המינין שבכתוב אסורן אחר מצאנו בהם סגולות יכללו אותם והם סימני עוף
טמא והיותנו גם כן בעוף דבין זה טמא וזה טהור · זה מצות עשה · ולשון ספרי
כל צפור טהורה תאכלו זו מצות עשה הנה התבאר מה שרמזנו אליו · וכבר
התבארו משפטי מצוה זו בחולין · **המצוה קנא** היא שצונו לבדוק בסימני
חגבים ב"כ והן כתובין בתורה כל אשר לו כרעים ממעל לרגליו · וענין
זאת המצוה הוא כמו שבארנו במצות שלפניה · והכתוב שבה הוא אמרו את אלה מ
מהם תאכלו את הארבה · וכבר התבארו דיני מצוה זו במסכת חולין · המצוה
קנב היא שצונו לבדוק בסימני דגים והם כתוב והוא אמרו יתעלה ויתברך
שמו את זה תאכלו מכל אשר במים · ובבאור אמרו בגמר' חולין האוכל
דג טמא עובר בעשה ולא תעשה · כי מאמרו זה תאכלו שומע אני שזולתי לא
יאכלו ולאו הבא מכלל עשה עשה · הנה התבאר מאמרו את זה תאכלו מצות עשה ·
והענין באמרנו זו מצות עשה מה שזכרתי לך והוא היותנו מצווין לדון באלו הסימנים
כלומר שזה מותר לאכלו וזה אינו מותר לאכלו כמו שאמר והבדלתם בין הבהמה
הטהורה לטמאה והבדלתם אמרכם תהיה בסימן ולכן יהיה כל מין ומין מהארבעה אלו
שמינין והסימנין מצוה בפני עצמה כלומר סימני בהמה וחיה ועוף וסימני חגבים

זו בערכין ואינה נוהגת אלא בארץ. **מצוה קמ'** היא שצונו למנות
השנים והשמטים שבע שבע עד שנת היובל אחר שנכנסנו הארץ והתגברנו בה
ומצוה זו כלומ' ספירת שני השמיטה היא נמסרת לבית דין הגדול כלומר סנהדרי
גדולה כי הם שימנו שנה שנה מהחמשים שנה כמו שימנה כל איש ואיש ממנו ימי ה
העומר והוא אמרו יתע' וספרת לך שבע שבתות שנים. ולשון ספרי יכול יספור שבע
שנים זו אחר זו ויעשה יובל ת"ל שבע שנים שבע פעמים הא עד שיאמרו שני כתו'
ואם לאו לא שמענו כלל שמצוה זו לא הגיע אלינו עשייתה אלא משני כתו' והוא שימנה
השנים ביחיד ונמנה השבועו' מהן ב'פ'. ואחר שאמר שזה הענין לא הגיע אלא משני
כתו' הורה שהם מצוה אחת בהכרח שאלו היו שתי מצות כלו' מנין שני השמטו' ומנין
השנים לא אמרו עד שיאמרו שני כתובי' כי כל שתי מצות ילמדו משני כתובין. וכן
כל מצוה ומצוה מכתו' שלה. ואמנם יאמר לעולם הא עד שיאמרו שני כתו' במצוה
אחת שלא תשלם ידיעתו אלא משני כתו' כמו הבכור כאשר בא בכתו' וכל פטר רחם לי.
ויורה לזה לבדו שיהא הנכו' ליי' בין זכר בין נקבה ובא בכתו' אחר הזכרים ליי' ויורה
הכתו' הזה לבדו שכל זכר ליי' בין בכור בין פשוט ומשני הכתוב הגיע ענין המצוה
שהוא בכור זכר לבד כמו שבארו במכלתא. **מצוה קמא'** היא
שצונו להשמיט כספים כלו' האחובו' כלם בשנת השמטה והוא
אמרו יתע' ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידיך. וכבר נכפל הציווי הזה באמרו וזה
דבר השמיטה וגומר. ולשון התוספות בשני שמטות הכתוב מדבר
אחת שמטת קרקעות ואחת שמיטת כספים. ומצות שמטת כספים איננה נוהגת מן
התורה אלא בזמן ששמטת קרקע נוהגת בכל מקום. וכבר התבארו משפטי מצוה
זו במס' שביעית בפרק בתרא. **מצוה קמ"ב** היא שצונו לנגוש הנכרי
ולהכריחו לפרוע חובו כמו שצונו לחמול על ישראל והזהירנו מלנגוש א
אותו והוא אמרו יתעלה את הנכרי תגוש. ולשון ספרי את הנכרי תגוש
זו מצות עשה. **מצוה קמ"ג** היא שצונו לתת לכהן הזרוע והלחיים
והקבה מכל זביחה שנזבח בבהמה טהורה והוא אמרו יתעלה וזה יהיה
משפט הכהנים וגו'. וכבר התבארו דיני מצוה זו בפ"י מחולין ואין הלוים חייבין בה
מצוה קמ"ד היא שצונו לתת ראשית הגז לכהן והוא אמרו ית' וראשית גז
צאנך תתן לו. ומצוה זו אינה נוהגת אלא בארץ. וכבר התבארו משפטי
מצוה זו בפרק י"א מחולין. **מצוה קמ"ה** היא שצונו לדון בדיני ה
חרמים והוא כל מי שהחרים דבר ממה שיש לו ואמר הרי זה חרם יתן ה
הדבר ההוא לכהן אלא א"כ אמר שזה יהיה לבדק הבית כי סתם חרמים לכהנים הוא
והוא אמרו ית' אך כל חרם אשר יחרם מן האדם וגו'. ורמז לנו על היות סתם חרמים
לכהנים באמ' כשדה החרם לכהן תהיה. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק שמיני
מערכין ובפרק ראשון מנדרים. **מצוה קמ"ו** היא שצונו לשחוט בהמה
חיה ועו' ואחר יאכל בשרם ושלא יהיה מותר אכילתם אם

שנתבאר שהפקרו בעשה הנה מניעתו בלא תעשה ודין הזית ודין שאר פירות אחד ·
הנה התבאר מכל מה שקדם שתשמטת גדולי שביעית מצות עשה · וכבר התבארו
משפטי מצוה זו במסכת שביעית וגם כן אינה נוהגת ואינה חובה מן התורה אלא ל
לפירות ארץ ישראל בלבד · **מצוה קלה׳** היא שמנו לשבות מעבודת הארץ
בשנה שביעית והוא אמרו י״ת בחריש ובקציר תשבות וכבר כפל זה הענין
פעמים ואמר שבת שבתון יהיה לארץ · וכבר קדם לנו תאי שבתון עשה · ואמר גם
כן ושבתה הארץ · וכבר התבארו משפטי מצוה זו גם כן בשביעית ואין חובתה מן
התורה אלא בארץ ישראל · **מצוה קל״ו** היא שמנו לקדש שנת החמשים
כלומ׳ לבטל העבודה בה כמו השמטה והוא אמרו י״ת וקדשתם את
שנת החמשים שנה · ובבאור אמרו כשם שאמר בשביעית כך אמר ביובל כלומר
השואת ביניהם בשוי כמו שתשוה הכתוב ביניהם באזהרה כמו שתתבאר · ונשפטו
שנת השמטה ושנת היובל שוים שבטול עבודת האדמה והפקר מה שיצמח ושני דברים
אלו כללם אמרו וקדשתם את שנת החמשים · וכבר באר הכתוב שענין הקדושה בה
שיהיו שרותיה ותבואתה מופקדים אמר כי יובל היא קדש תהיה לכם · וזה היובל אינו
נוהג אלא בארץ ובזמן שיהיה כל שבט ושבט יושב במקומו כלומר יושב בחלקו ב
בארץ ישראל ולא יהיו מעורבין זה בזה · **המצוה קלז׳** היא שמנו לתקוע ש
בשופר בעשרה תשרי משנה זו לקרא דרור לעבדים ולצאת כל עבד ע
עברי לחרות ביום העשירי תשרי והוא אמרו י״ת והעברת שופר תרועה וגו׳ · ואמר
וקראתם דרור · והנה התבאר שסוף היובל לראש השנה לתקיעות ולברכות · וכבר
התבארו משפטי תקיעות שופר של ראש השנה במסכת ראש השנה וידוע כי התקיעה
שהיא היא ביובל אינה לפרסם החרות ושהוא מן הכרוזה · והוא אמרו וקראתם דרור
בארץ לכל יושביה · בארץ הנמכרת · ואין ענינה כענין תקיעת ר״ה כי היא זכרון
לפני י״י וזו להוציא את העבדים · **המצוה קלח** היא שמנו לשוב את
הקרקעות כלם בשנה הזאת לאדוניהם ובאת מתחת ידי הקונים
בלא פדיון והוא אמרו י״ת ובכל ארץ אחזתכם גאולה תתנו לארץ · ובאר לנו שזאת
הגאולה תהיה בשנה הזאת · והוא אמרו בשנת היובל הזאת · וכבר דקדק הכתוב ב
במצותיה ובאר איך יהיה דינם מהמוכר והקונה בשירצה לפדות נחלתו הנמכרת
קודם הגיע שנת היובל · ובאר עוד ואמר שהדין הזה מיוחד בקרקעות שהן חוץ לחומת
המדינה ושהחצרות והבתים הבנויים בשדות אחר שאינם בנויים תוך החומה הרי
דינם דין הפרדסים והגנות בשוה ושם בתי החצרים שאמר בהם הכתוב על שדה ה
הארץ יחשב וכבר התבארו משפטי מצוה זו בערכין והיא ג״כ אינה נוהגת אלא בארץ
ישראל ובזמן שהיובל נוהג · **המצוה קלט** היא שצונו שיהיה פדיון ק
לקרקעות הנמכרים תוך חומת המדינה עד תום שנה לבד
ואחר השנה יתקיימו לקונה ולא יצא ביובל והוא אמרו יתעלה ויתבאר שהוא ואיש כי
כי ימכור בית מושב עיר חומה · וכבר התבארו משפטי מצות ז

שהם חוטאים אם לא יוציאוהו מן הטוב והוא אמרו ית' ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו וזה הלאו שלילת החיוב הוא אמרו לא תשאו עליו חטא כשיוציאוהו מן היפה ויורה זה כשיוציאוהו מן הרע יחטאו וזה ענינו כענין לאו הבא מכלל עשה שאינו נמנה עם הלאוין כלומר אחר שהוא צוה להוציאו מן היפה הורה שלא יוציאוהו מן הרע · ולשון ספרי מנין אתה אומר שאם הוציאו אותו שלא מן היפה שהם כ נושאים עון תלמוד לומר ולא תשאו עליו חטא · וכבר התבארו משפטי מצוה זו כ במסכת תרומות ומעשרות ובמקומות מד מאי · המצוה קל' היא שצונו להוציא מעשר שני בכל שנה שלישית מהשמטה ומהשלישית אשר אחר כל שלישית כלומ' הששית שבכל השמטה גם כן והוא אמרו ית' מקצה שלש שנים תוציא וגו' וזה ג"כ אינו חובה אלא בארץ ישראל מן התורה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת פאה ומעשרות וקצת שאות מהם מפוזרות במקומות רבים מסדר מסכת זרעים ומסכת מכשירין וידים · מצוה קלא' היא שצונו להתודות לפני השם בהוצאת משפטי המעשרות והתרומות ולהתנקות מהם במאמר ג"כ כמו שאנחנו נקיים מהחזיק בהם בפועל וזהו הנקרא ודוי מעשר · והצווי בזה באמרו ואמרת לפני יי' אלהיך בערתי הקדש מן הבית וכבר התבארו משפטי מצוה זו ואיכו' תבעור וענינו בפ' אחרון ממס' מעשר שני · מצוה קלב' היא שצונו לספר טובותיו אשר הטיב לנו והצילנו מתחיל בענין יעקב אבינו ומסיים בעבודת המצרים ועבודתם אותנו ולשבחו על כל זה ולבקש ממנו להתמיד הברכה בשיביא ת הבכורים והוא אמרו ית' וענית ואמרת לפני יי' אלהיך · ומה שבא אחר זה מ מהפרשה כלה · וזאת המצוה כלה נקראת מקרא בכורים · וכבר התבארו משפטי מ מצוה זו במסכת בכורים ובפרק שביעי מסוטה ואין הנשים חייבות בה · מצוה קלג' היא שצונו שנפריש חלה מעריסותינו ונתנה לכהן והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת חלה ובמסכת תמורה ואינה חובה מן התורה אלא בארץ ישראל לבד · מצות קלד' היא שצונו להפקיר כל מה שתצמח הארץ בשנת השמיטה והתיר בואי קרקעותינו כלם לכל אדם והוא אמרו ית' והשביעית תשמטנה ונטשתה · ולשון מכלתא והלא הכרם והזית בכלל היו ולמה יצאו להקיש אליך מה כרם מיוחד שהוא בעשה ועוברים עליו בלא תעשה אף כל שהוא בעשה עוברים עליו בלא תעשה · וענין זה המאמר מה שאמר וזה שאמר והשביעית תשמטנה ונטשתה כולל מה שיצמיח מן הארץ בשנה השביעית מן המאכלים והענבים והזיתים ואפרסקין ורמונים והחטה והשעורה וזולת זה הנה הודיע שתשמטת הכל מצות עשה ואחר כן פרט ואמר כן תעשה לכרמך וגו' · וזה בכלל כל מה שיצמח מן הארץ · ואמנם בא זה הצווי בכרם וזית לבד בעבור שבא בכתוב אזהרה ביחוד ת שלא נאסוף תבואת הכרם והוא אמרו וענבי נזירך לא תבצור וכמו שהכרם שהפקרו מצות עשה הנה מניעתו בלא תעשה כן הזית · כל מה שיצמח בשנה שביעית ש

פאה · ואין תורה שלא תהא נוהגת אלא בארץ · המצוה קכב היא שצונו להניח עומר השכחה והוא אמרו ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולאלמנה יהיה · הנה אמרו תהיה הוא הצווי להניחו והוא שעבר כמו שאמר בלקט שכחה ופאה תעזוב אותם פאה עשה כמו שבארנו · וזו אינה נוהגת מן התורה אלא בארץ · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת פאה ·

המצוה קכג היא שצונו להניח מה שישאר בכרם כשיבצר אותו לעניים ונקרא עוללות ובא הכתוב גם כן תעזוב אותם אחר זכרו העוללות וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת פאה · ואינה נוהגת אלא בארץ ·

המצוה קכד היא שצונו להניח מה שיפול ויתפרד מן הענבים כשנבצרם לעניים והוא אמרו ית׳ ופרט כרמך לא תלקט · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת פאה ואינה נוהגת מן התורה אלא בארץ ·

המצוה קכה היא שצונו להוציא הבכורים ולהביאם למקדש והוא אמרו ית׳ ראשית בכורי אדמתך תביא בית יי׳ אלהיך · ומבואר שהמצוה הזאת אינה נוהגת אלא בפני הבית ולא יבאו אלא מפירות ארץ ישראל וסוריא ועבר הירדן ומשבעת המינין · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת בכורים וגם התבאר שהבכורים נכסי כהן

המצוה קכו היא שצונו להוציא תרומה גדולה והוא אמרו ית׳ ראשית דגנך תתן לו ומצוה זו אינה נוהגת מן התורה אלא בארץ ישראל וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת תרומה ·

המצוה קכז היא שצונו להוציא מעשר מצמח הארץ והוא אמרו ית׳ וכל מעשר הארץ וגו׳ וכבר באר הכתוב שהמעשר הזה ללוים וכבר התבארו משפטי מצוה זו במס׳ מעשרות והוא הנקרא מעשר ראשון ואינו חובה מן התורה אלא בארץ ·

המצוה קכח היא שצונו להוציא מעשר שני והוא אמרו עשר תעשר וגו׳ · מלמד שאין מעשרין משנה לחברתה אין לי אלא מעשר שני שכן דבר הכתוב מנין לרבות שאר מעשרו׳ ת״ל עשר תעשר ולשון התורה לאיזה זה המעשר עולה לירושלם ושם יאכלוהו בעליו וכבר קדם לנו זה וכבר דקדק הכתוב במצוה זו אם אי אפשר להשיאו לרוחק הדרך יפדה אותו ויעלה דמיו לבית הבחירה ויוציאהו שם במזון לכל והוא אמרו וכי ירחק ממך המקום וגו׳ וכבר בא לשון התורה גם כן בדין מצוה זו שאם פדאו לעצמו יוסיף חומש והוא אמרו ואם גאל יגאל איש ממעשרו וגו׳ וכבר התבארו משפטי מצוה זו כלם במס׳ מעשר שני · והוא ג״כ אינו חובה אלא לפירות ארץ ישראל מן התורה ולא יאכל זה המעשר אלא בפני הבית · ולשון ספרי מקיש אכילת בכור למעשר שני מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר אינו נאכל אלא בפני הבית ·

המצוה קכט היא שצוה ללוים להוציא מעשר מן המעשר שיקחו מישראל ויתנוהו לכהנים והוא אמרו ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר וגו׳ ובאר הכתוב שזה המעשר נקראת תרומת מעשר ויתנו לכהן ובאר יתב׳ שזה המעשר ילקח אם מן הטוב שבו ואם מן היפה שבו באמרו מכל חלבו

כי כל טמא צריך שיכריז על עצמו הטומאה וכיוצא לענין הכרזה יודע בה שראה
שמא ומי שיגע בו טמא לכן יקרא כך · והנה התבאר שהכרזת המצורע אין הכונה הייתה
בה והוא אמרו בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ואין האשה פורעת ופורמת הכל היה העטה על
שפם ותודיע לכל שהיא כמתה כסתר טמאים · המצוה יג' היא שצונו נעשות פרה
אדומה כדי שיהיה אפרה מזומן לאי שיצטרך אליו לטהרת טומאת מת
במו שאמר והיתה לעדת בני ישראל · וכבר שהתבארו דיני מצוה זו במס' פרה ·

מצוה קיד' היא שצונו לדון בדין ערכי אדם והוא מי שיאמ' ערכי עלי או ערך פלו'
עלי אם היה זכר יפרע כן וכך ואם היא נקבה תפרע כך וכך ולפי
השנים כמו שבא בכתו' ולפי ענין המעריך והוא אמרו ו בערכך נפשות · וכבר התבארו
משפטי מצוה זו במס' ערכין · המצוה קטו היא שצונו בדין ערכי בהמה והוא
אמרו והעמיד הבהמה לפני יי' והעריך אותה הכהן וכבר התבארו משפטי זו
המצוה במס' ערכין · המצוה קיו' היא שצונו בערכי בתים והוא אמרו כי יקדיש
את ביתו קדש וכבר התבארו משפטי מצוה זו במס' ערכין · המצוה קיז
היא שצונו בערכי שדות והוא אמרו ואם משדה אחוזתו יקדיש וגו' אשר לא משדה
אחוזתו וכן בשדה אחוזה והיא ערכך לפי זרעו · ובשדה מקנה וחשב לו הכהן את
מכסת הערכך וכבר התבארו משפטי מצוה זו במס' ערכין : ואל יחשוב החושב שאלו ד'
מיני מהערכין יהיה ביניהם בתוך יחייב שימנו מצוה א' הכל הם המצות יש לכל אחת
דין זולת דין האחרת ואולם יכללם שם ערך על צד שתוף השם ואין ראוי שימנו מיני
ענין כי כלם מצוה א' וזה מבואר עם ההתבונות · המצוה קיח היא שצונו שיהיה
כל מי שיחטא מן ההקדש מוסיף חומש או אוכל קדש כלומר אוכל תרומ' בשגגת
משלם מה שאכל או שעור מה שנהנה ותוספת חומש והוא אמרו ית' ואת אשר חטא מן
הקדש ישלם וחמישיתיו ואמרו ב"כ ואיש כי יאכל קדש בשגגה וגו' וכבר התבארו
משפטי מצוה זו במס' מעילה ובמס' תרומה גם כן · מצוה קיט היא שצונו
להיות נטע רבעי כלו קדש והוא אמרו ית' יהיה כל פריו קדש הלולים
ליי' ודינו שיעלהו לירושלם ויאכלהו שם בעליו כדין מעשר שני בשוה ואין לכהנים בו
כלום שכ' ואיש את קדשיו לו יהיו · משך הכתוב כל הקדשים ומתנם לכהן ולא שייר
מהן אלא תודה ומעשר ושלמים ופסח ותמורה ומעשר בהמה ומעשר שני ונטע רבעי שיהיו
לבעלים · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסוף מסכת מעשר שני ·

מצוה קכ' היא שצונו להניח פאה מהתבואות והאילנות והדומה להם והוא אמרו
ית' תעזוב אותם אחר זכרו הפאה · ונתבאר במסכת מכות שהפאה היא
לאו הנתק לעשה אמכם הלאו אמרו לא תכלה והעשה אמרו תעזוב אותם · וכבר
התבארו משפטי מצוה זו במסכת פאה ודין התורה שלא תהיה נוהגת אלא בארץ ·
המצוה הקכא' היא שצונו להניח הלקט והוא אמרו ולקט קצירך לא
תלקט · והואיל כן לאו הנתק לעשה כאשר הי' באר
על פאה במסכת מכות · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת פאה ·

פיה שהתבאר בסוף נגעים· ובכאן אבאר לך והוא אמרו וביום השביעי יגלח וכו׳
קדם תירוץ לשמש במגלחין ותגלחתן מצוה המצורע והנזיר והלוים· וכבר התבארנו
דיני מצוה זו בסוף נגעים· ובכאן אבאר לך מה שסבה במצותנו תגלחת המצורע מ
אנוח בפני עצמה והבאת קרבנותיו מצוה בפני עצמה· וזה כי המצורע אין קשר
לתגלחת עם הבאת קרבנותיו והתכלית מתגלחתו זולת התכלית המגעת מהבאת
קרבנותיו וזה כי המצורע טהרתו תלויה בתגלחתו· ובספרי מנזיר אמרו מה בין נזיר
למצורע אלא שזה טהרתו תלויה במים וזה טהרתו תלויה בתגלחתו ר״ל המצורע·
וכשגלח המצורע ונשלמה תגלחתו השנית טהר מלטמא כשרץ כמו שהתבאר בסוף
נגעים וישאר מאוסר בכפורים עד שיביא קרבנותיו כשאר מחוסר כפורים כמו ש
שהתבאר שם והיה תכלית תגלחתו שהוא טהור מלטמא כשרץ הביא קרבנותיו או לא
הביא ותכלית הבאת קרבנות ׳ ישלם כפרתו כשאר מחוסרי כפרה כלומר זב וזבה
ויולדת וכבר קדם לנו אמרם ארבע מחוסרי כפרה וגם התבאר שהנזיר אינו מחוסר
כפרה אבל המעשה ההוא בכללו כלו׳ תגלחת והבאת הקרבן יתיר לו שתית היין ולא
יספיק מהם האחד בלתי חבירו אבל תגלחת נקשר בקרבן והקרבן נקשר בגלוח ו
ושקבוצם יגיעו לתכלית אחד והוא שיותרו לו הדברים שהיו אסורים עליו בימי נזרו
ובספרי מנזיר אמרו גלח על הזבח ונמצא פסול תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו·
ובכאן התבאר לך כי התגלחת הוא מתכלית הזבח והזבח מתכליתה· ובתוס׳ נ״כ התבאר
שהנזיר שכלו ימיו אסור לגלח ולשתות יין ולטמא למתים עד שיעשה מעשה ההוא· כלו׳
והוא בגלחת טהרה כמו שהתבאר בספרי מנזירות והוא שיגלח פתח אהל מועד ש
ומשליך שערו תחת הדוד ויקריב הקרבנות כאשר באר בכתוב ואמנם הביאם כרוב
מקומו׳ ויקראו תכלית הקרבנות תגלחת· ובביאור אמרו במקום המשנה הנכי גוזז ועלי
לגלח רוצה בזה שיביא קרבנות נזיר ויקריבם בעדו· הנה כבר התבאר לך שהתגלחת
נופלת על הבאת הקרבנות והסבה בזה היותה חלק מהם כמו שבארנו ובקבוצם ש
יש חלק דין הנזירות ויותר הנזיר ביין אמנם תגלחת טומאה הוא מדין המצות כמו
שבארנו במה שקדם· **המצוה קיב** היא שצונו להיות המצורע ידוע לכל עד
שיבדלו ממנו בני אדם והוא אמרו ית׳ והצרוע אשר בו הנגע בגדיו
יהיו פרומים וכו׳· והראיה על היות זה מצות עשה אמרם בספרא לפי שנ׳ את ראשו לא
יפרע ובגדיו לא יפרום יכול א׳ עש׳ שהוא מנוגע וזה אני מקיים בגדיו יהיו פרומים
וראשו יהיה פרוע בכל אדם חוץ מכהן גדול ת״ל אשר בו הנגע אפי׳ כהן גדול בגדיו
קרועים וראשו יהיה פרוע ויגדל שער· והמאמר הוא שכהן גדול הוא בלא תעשה
מלפרום או לפרוע· והשרש אצלנו כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה
יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה את לא תעשה· ומאמר שאמרנו
לפנים מורה שמצורע כהן גדול פורע ופורם מורה שהיא מצות עשה וכבר באר
שם יש אחרים שאמרו ב״ב חייבין לעשות לעצמם הכר עד שירחיקו בני האדם· ולמען
ספרי מצות מת ונגעל כדה וכל הטמאין את האדם מכין מ״ל ונבנה טמא יקרא· והפי׳

אחר מהם הוא כתוב בתורה בכתו' רבי' והדיני' ותנאי' כמו שכתוב בפרשת ויהי ביום
השמיני ובפרש' תזריע ואשה תהיה ובפרש' פרה אדומה ושם הד' פרשיות יכללו כתובי
אלו הטומאות כלם ואמנם דיני המינין האלו כלם ודקדוק כל מין מהם סדר טהרות כלו
כל זה מסכת טהרות וערכין ועוקצין כי אלו ג' מסכתות כוללות טומאת אוכלין כלם
אלא הם מאוחרים ומה שנמשך מהם מזכרון דין מדיני טומאות אחרות אמנם בדי
בהם במקרה וכן מס' נדה כוללת דיני זב וזבה ושכבת זרע · ומס' אהלות כוללת
דיני טומאת מת · ומס' פרה כוללת מי נדה לטמא ולטהר · אמנם טומאת נבלות ש
הטומאות פרק לא בייחד להם מסכת' אבל דיניהם מפוזרים במקומות רבים מאחד
שזה ורוב זה במס' כלים וטהרות וכן דברו על שאלות רבות משאר הענינים במסכת
עדיות וכבר פרשנו זה הסדר בכללו כלו' סדר טהרות פי' וטהרה לא יצטרך עמו
לעיין ספר אחר בפוס דבר מעניני טומאה · המצוה קט היא שצונו ש
שנטבול במי מקוה ואז נטהר מאי זה מין ממיני טמאות שנטמאנו בה
והוא אמרו ית' ורחץ במים · ובאה הקבלה מים שכל גופו עולה בהם והוא שיעור
מקוה אלא אם כן יהיו מים נקבעים שאין להם מעוד כמו שהתבאר בדקדוק מצוה א
והתבאר שהזב כלבד יהיו המים שיטהר בהן נובעין כמו שבא בתורה מים חיים ·
ואין הכונה באמר הטבילה מצות עשה שיהא חייב כל טמא שיטהר על כל פנים כמו
שהוא חייב כל מי שיתכסה בכסות שיעשה ציצית או כל מי שיש לו בית שיעשה לו
מעקה ואולם הכונה בזה דין טבילה והיות התורה אומרת לנו כי מי שירצה לטהר מ
מטומאתו הנה לא ישלם לו זה אלא בטבילה במים ואז יטהר · ולשון ספרי ורחץ במים
יטבול גזרת מלך ת' ל' ואחר יבא אל המחנה מפני הטומאה רומז ש זה שסרם שבארנו
כי הוא דין לבד שכל מי שירצה לטהר יעשה כך וזה הדין הוא המצוה · ואולם
לא שיהיה חייב טבילה על כל פנים אבל מי שירצה להשאר בטומאתו ולא יכנס זמן רב
למחנה שכינה פרשות כידו' · וכבר בא בלשון ספרי האמת שכל מי שנטמא ויטבל' שהוא
נטהר אבל לא תשלים טהרתו עד שיעריב שמשו · וכן בא בפי' המקובל שצריך שיטבול
וגופו ערום כנגע בשטח המים שלא יהיה דבר חוצץ בינו ובין המים והנה התבאר סד
לך מצוה זו והיא מצות טבילה כוללת משפטי המקוה ומשפטי הרחיצה ומשפטי טבול
יום · ומצוה זו מבוארת במס' מקואות ובמס' טבול יום · המצוה קי היא שצונו
שתהיה הטהרה מן הצרעת במעשה הכתו' והוא עץ ארז ואזוב ושני תולעת
ושתי צפורים חיות ומים חיים ושיעשה בהם כל מה שכ' וכזה המעשה בעצמו וטהר
האדם והבית כמו שבאר הכתוב הנה כבר התבאר לך כי מיני הדברים המטהרים מן
הטומאה ג' מינים אחד כולל ושנים מיוחדים בשני מינים ממיני טמאות אמנם ה
הכולל הוא הטהרה במים · והמין השני מי נדה והוא דבר מיוחד בטמא מת ·
והמין הג' עץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפורים ומים חיים והוא דבר מיוחד ש
בצרעת וכבר התבארו משפטי מצוה זו כלם רל' טהרת מצורע ראשון במס' נגעים ·
המצוה קיא הוא שצוה שהנצרע לגלח ויהיה הספורת השניה לא כמו ש

בו והוא מצות עשה כלומ' שזה הדין שכתוב בו הוא מצות עשה וזהו אמרו הוי שכבת
כבך על תאר כך כטמא ומי שהיה על תאר כך לא כטמא והטמאה בעצמו רשות · אפי'
ירצה יטמא ואם לאו לא יטמא · ולשון ספרי ובנבלתם לא תגעו יכול אם נגע אדם ב
בנבלה ילקה תלמוד לומר ולאלה תטמאו · יכול אם רצה אדם בנבלה ילך ויטמא לכך
תלמוד לומר ובנבלתם לא תגעו · כיצד הוי אומר זה רשות · והמצוה הזאת שנאמ־
רה לנו בדין זה שמי שנגע בזה יטמא ויהיה טמא ויתחייב לו מה שיתחייבו הטמאי' לבאר־
ון ממחנה שכינה ושלא יאכל קדש ושלא יגע בו · ואולת זה · דיני הצעתי כלומר היותו
טמא בזה הדין כשנגע בו כאשר היה אוכלו בענין כך · וזכור זה הענין בכל מין ו
ממיני הטומאות ·

המצוה צז

היא שצונו להיות מטמאים בשמנה שרצים ומצוה זו כוללת טומאת שרץ ומשפטיהם ·

המצוה צח

היא שצונו לדון בטומאת אוכלין ומשקין הדינין הכתו' · ומצוה זו כוללת טומאת אוכלין ומשקין בכללם ·

המצוה צט

היא שצונו שתהיה נדה טמאה · ומצוה זו כוללת טומאת נדה וכל משפטיה ·

מצוה ק

היא שצונו להיות היולדת טמאה · ומצוה זו כוללת כל משפטי יולדת ·

המצוה קא

היא שצונו להיות מצורע טמא ומטמא ומצוה זו כוללת דיני צרעת אדם ומה שמטמא טהור ומה שמטמא ט
צריכה הסגר או אינה צריכה ומה שיצטרך עם ההסגר גלוח או אינו צריך והוא גלוח
שבתק וזולת זה מחלקי דיניה ואיכות טומאתה ·

המצוה קב

היא שצונו להיות דנין בטומאת בגד מצורע שיהיה טמא · ומצוה זו כוללת כל דיני טומאת בגדים בצרעת איך הם טמאים ואיך הם מטמאים ומה הם צריכים הסגר או קריעה או שריפה או רחיצה וטהרה וזולת זה שבא בכתוב ומה שבא בו בקבלה ·

המצוה קג

היא שצונו להיות בית המנוגע טמא · ומצוה זו כוללת טומאת בתים מה מהם צריך הסגר או לנתוץ קצת הכתלים או נתוץ כללי · ובמה יטמאו ואיך יטמאו ·

המצוה קד

היא שצונו להיות הזב טמא · ומצוה זו כוללת משפטי הדברים שיהיה בהן זב ותאר טומאתו ומטמא לאחרים ·

המצוה קה

היא שצונו להיות שכבת זרע טמאה · ומצוה זו כוללת משפטי שכבת זרע ·

המצוה קו

היא שצונו להיות זבה טמאה · ומצוה זו כולל דקדוק הדברים שבהם תהיה הזבה מטמאה וזולתם אחר שהגיע לה הזיבות ·

המצוה קז

היא שצונו להיותנו דנין בטומאת מת · ומצוה זו כוללת כל משפטי טומאת מת ·

המצוה קח

היא שצונו יהורנו במשפטי מי נדה שאמרו שיטהרו בענין אחד ויטמאו בענין אחר כמו שיתבאר בדקדוק מסכת זו · ודע כי אלו י"ג מינין מהטמאות הקודם מניינם והם טומאת נבלה ושרצים ואוכלין ומשקין וטומאת נדה ויולדת וצרעת בגד וצרעת אדם וצרעת בתים וטומאת זב וזבה ושכבת זרע וטומאת מת ומי נדה וטהרת · כל־

בזירות · ולשון ספרי שלשה מגלחין ושלשתן תגלחתן מצוה הנזיר והמצורע והלוים
אמנם תגלחת הלוים היא במדבר ואינה נוהגת לדורות וגלוח מצורע ונזיר נוהג
לדורות ומבואר הוא כי לנזיר שני גלוחים גלוח טומאה וגלוח טהרה והוא אמרו
ובמלאת ימי נזרו · ואין ראוי שימנו שני גלוחים אלו שתי מצות לפי שגלוח טומאה הוא
מדין מצות נזירות כי מצות עשה שלו הוא שירבה פרע בקדושה כמו שבאר ודין
אותו הכתוב בזה ושם שאם נטמא בנזירות יגלח ויביא קרבן ואז ישוב ויגדל פרע
בקדושה כמתחלה ואין ימי הנזירות שחייב נפשו כמו שיש למצורע ג"כ שתי תגלחות
והם מצוה אחת כמו שאבאר במקומו · והנה אבאר במה שאחר זה הסבה במניתנו
תגלחת נזיר וקרבנותיו שתי מצות · וכבר התבארו משפטי מצוה זו ג"כ כלומר
תגלחת נזיר במקומה במס' נזיר · **המצוה צד'** היא שצונו לקיים כל
מה שקבלנו על נפשנו במלת שבועה ונדר ונדבה והקרבן
חלק זה והוא אמרו יתעלה מוצא שפתיך תשמור ואף על פי שחלקו מלות זה הפסוק
וסמך כל מלה ממנו לענין אחר הכוונה הכוללת מכל מה שזכרתי לך שמצוה שצונו
הוא לקיים כל מה שהאדם מחייב על נפשו באי זה דבר שיהיה מהדברים והעובר ע
עליו עובר על מצות לא תעשה · והנה אבאר זה בזכרי מצות לא תעשה · ובספרי
מוצא שפתיך מצות עשה · ואתה יודע שאין שום ענין יוצא מדבור מוצא
לבד ואמנם הכוונה מה שזכרתי לך להבין פשטיה דקרא שצונו
לעשות מה שהוציא בשפתיו והנה נכפל הצווי במצוה זו והוא אמרו ככל היוצא
מפיו יעשה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במקומות רבים בשבועות ובסוף מ
מנחות ומסכת קנים גם כן כלומר שיש הדקדוק להזהיר האדם לעשות הדבר שחייב
נפשו ואיך יפטר נפשו ועצמו בסיפוק ספק כמה שאמר · **המצוה צה'** היא שצונו
לדון בהפרת נדרים כלומ' התורה שאמרונו לדון בדינין האלו ואיך הענין
שנתחייב להפר על כל פנים וזה הענין בעצמו והדין ממני כל זמן שתשמיענו מורה
דין אחד מהדינין כי אין צווי בפעולה מהפעולות בהכרח · ואמנם המצוה היא כ
בהיותנו מצווים שנדון בדין זה כדבר זה · אמנם היות הבעל והאב מפירין הנה כבר
התבאר בכתוב' וכלשון תורתנו שחכם גם כן מתיר הנדר גם כן לסברתם והראיה על זה
באמרו לא יחל דברו הוא אינו מוחל · אבל אחרים מוחלין לו · ובכלל הנה אין ראיה
על זה מן הכתוב · והם אומרים התר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמוכו
אלא בקבלה האמתית · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת נדרים ·

המצוה צו היא שצונו להיות כל אוכל נבלת טמא · ומצוה זו
תכלול מצות נבלה וכל דיניה · ואיני אזכור עתה מ
מקריתה ראוי שנזכר אותה בכל עת שנזכר מיני הטומאות והא' שזו שמנינה מכלל הן
מצות עשה אין ענינו שנהיה חייבין להטמא בטומאה הזאת ולא גם כן שנהיה אסורים
מיזהרין מהטמא בה ותהיה מצות לא תעשה · ואמנם התורה אמרה כי מי
שנגע בזה המין יטמא או זה הדבר מטמא על תואר כך למי שנגע ע

חנות ואחר כך תאסר אכילת הרשות היא או האפכא מכל מקום תהיה אכילת מצוה בזמן
המוגבל · ומבואר הוא שמצוה זו מיוחדת בזכרי כהונה ואין נשים חייבות בה כי
קדשי הקדשים שבא בהם הכתוב לא תאכלוה נשים המכם אחר קדשים כלו' קדשים
קלים הנה הם יאכלו לשני ימים ולילה אחד זולתי תודה ואיל נזיר שהם ליום ולילה
עד חצות · ואע"פ שהם קדשים קלים ויאכלו הנשים ג"כ אלו הקדשים קלים ואכילתם
ג"כ נגררת אחר המצוה וכן ג"כ תרומה הנה אכילתה נגררת אחר המצוה אבל אין א
אכילת הקדשים קלים ותרומה כאכילת בשר חטאת ואשם כי אכילת הבשר הזה מן ה
החטאת ומן האשם בו השלם כפרת המתכפר כמו שבארנו · ובא לשון הביאור ב
באכילתם מה שלא בא בקדשים קלים ותרומה ולפי היא נגרר אחר המצוה והאוכל א
אותם עושה מצוה · ולשון ספרי עבודת מתנה אתן את כהונתכם לעשות
אכילת קדשים בגבולין כעבודת מקדש במקדש מה עבודת מקדש מקדש ידיו
ואחר כך יאכל אף אכילת קדשים מקדש ידיו ואחר כך אוכל · וכבר התבארו דיני
מצות זו בזבחים · המצוה צ' היא שצוה לשרוף קדשים שנטמאו והוא
אמרו והבשר אשר יגע בכל טמא ובנא מכת בא לבאר הטעם שבעבורו כ
אסור להדליק בשמן תרומה שנטמאה בי"ט ואמרו בזה שכהן עשה הוא וי"ט עשה ולא ת
תעשה ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה · וענין זה המאמר עשיית מלאכה ביו"ט
אסור והעושה אותה עובר על מצות עשה שהוא בטל מצות עשה והוא אמרו יתעלה
ביום טוב יהיה לכם שבתון ועובר על מצות לא תעשה כי עשה את מה שהוזהר ממנו
והוא אמרו כל מלאכה לא יעשה בהם כלומר ביום טוב · ושריפת קדשים הוא מצות
עשה ולכן איכו מות' לשרו' אותו בי"ט בעבו' האדם שזכר אין עשה דוחה את לא תעשה
ועשה · ושם ג"כ אמרו כשם שהמצוה לשרוף קדשים שנטמאו כך מצוה לשרוף שמן ת
תרומה שנטמאת · וכבר התבארו דיני מצות זו בפסחי' וסוף תרומה · המצוה
צא היא שצוה לשרוף נותר והוא אמרו ית' והנותר מבשר הזבח באש
תשרף · ובביאור באמרו בכבש הפסח לא תותירו ממנו · אמרו במכילתא בא
ליתן עשה ולא תעשה · ובמקומו' רבים מפסחים ומכות וזולתם אמרו בבאור כי לאו
דנותר נתק לעשה ולכן אין לוקי' עליו והעשה הוא שזכרנו והכונה ממנו באש תשרפו
ודין הפגו' והנותר שוי כמו שאמר במצות לא תעשה כי כבר הוצא הפגו' בלשו' נותר
וכבר התבארו דיני מצוה זו במ' פסחים ובסוף תמורה · המצוה צב היא
שצונו שהנזיר יגדל שער והוא אמרו ית' גדל פרע שער ראשו · ולשון מכילתא קדוש
יהיה גדל בקדושה · גדל פרע מצות עשה ומנין בלא תעשה ת"ל תער לא יעבור על
ראשו · ושם באמ' הוא מה שכתבתי בעשה המוסף בתורה והכונה בזה כלומ' שהנזיר
אם ברא(ש)ו להשיר השער לא יהיה אז עובר על מצות לא תעשה כי הוא לא העביר
בענין תער ואמנם עבר על מצות עשה והוא גדל פרע וזה לא גדל ולאו הבא מכלל
עשה עשה יהיה כמו שהוא שרש אצלנו · וכבר התבארו דיני מצו' זו במ' נזיר · המצוה
צג היא שצונו ג"ח הנזיר את ראשו ולהביא את קרבנותיו במלאת ימי

אל ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך ועדיין אני אומר עולה בעשה ולא תעשה בשאר
קדשים מנין ת"ל ושם תעשה כמו שאבאר במקומו כשנדבר על האזהרה ועניין אמרם
עולה בעשה ולא תעשה שיהיה זה שיקריב עולה בחוץ עובר על עשה ולא תעשה
אמרם לא תעשה הוא אמרו פן תעלה עולותיך ועל מצות עשה הוא אמרו ושם תעשה
ושאר קדשים לא היו אלא בעשה בלבד אמרו ושם תעשה לבד ונתבאר שאפי' שאר קדשים
עובר ב"כ עליהם בלא תעשה מאחר אל עשה · וכבר התבאר בסוף זבחים שהקדשים
כלם שהקריבם בחוץ שהם בעשה ולא תעשה וחייבין עליהם כרת · הנה התבאר מכל
מה שאמרתי שאמרו ושם תעשה מצות עשה גמורה · המצוה **פה** היא
שצונו להביא כל מה שאנחנו חייבין חטאת ועולה ואשם ושלמי' אל בית
הבחירה ואע"פ שהם בחוצה לארץ · כלומר שנתחייב בהם בחוצה לארץ הנה ב
נצטוינו להביאם לבית הבחירה והוא אמרו רק קדשיך אשר יהיו וגו' · ולשון ספרי
קדשיך אינו מדבר אלא בקדשי חוצה לארץ · תשא ובאת מלמד שחייב בטפולן הבאתן
עד שיביאנו לבית הבחירה · ופסקו שם שזהו אמנם מה שנתחייב כל איש מחטאת
ועולה ואשם · המצוה **פו** היא שצונו לפדות מה שנתהוה בו מום מן
הקדשים ויצא לחולין ויהיה מותר לשחוט אותו ולאכלו והוא אמרו
יתעלה רק בכל אות נפשך ולשון ספרי רק בכל אות נפשך תאכלנו ·
אינו מדבר אלא בפסולי המוקדשין שפדאן · כבר באר רמזי מצוה זו
כלומר פדיון הקדשים במסכת בכורות ובתמורה ובמקומות מחולין וערכין ומעילה
המצוה **פו** היא שצונו להיות שהתמורה קדש · ובבאור אמרו במסכת תמורה
כי אמרו לא ימיר בו הוא מצות לא תעשה שנתק לעשה ואמרו קרי תמיר דלא
הנתק לעשה הוא · ושם באמ"ג כ"לקות שעם היות ממיר לוקה ואע"פ שהוא לאו שנתק
לעשה ואמרו לא אתי עשה ועקר מרי לאוי כלומר האזהרה מהתמורה נכפלת פעמים
ולא ימיר אותו ובא עשה אחר והוא והיה הוא ותמורתו יהיה קדש · הנה התבאר מה
שרצינו לבארו וכבר התבארו דיני מצוה זו בתמורה כלומר איך תתקיים ואיך לא
תתקיים ומה דינה · המצוה **פח** היא שצונו הכהנים לאכול שירי מנחות
והוא אמרו יתעלה והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו יאכלו
אותו · ולשון ספרי תאכל מצה כיוצא בו יבמה יבא עליה מצוה ·
רוצה לומר שאכילת שירי מנחות כמו בעילת היבמה שהיא מצות עשה לא ענין של
התר לבד · וכבר התבארו דיני מצוה זו במסכת מנחות · ולשון התורה כזאת
המצוה היא מיוחדת בזכרים והוא אמרו יתעלה כל זכר בכהנים יאכלנה ·
המצוה **פט** היא שצוה הכהנים לאכל בשר קדשים כלומר החטאת
והאשם שהם קדשי הקדשים והוא אמרו ואכלו אותם אשר
כופר בהם · ולשון ספרי מנין שאכילת קדשים כפרה תלמוד לומר ואותה נתן
לכם לשאת את עון העדה כיצד כהנים אוכלים ובעלים מתכפרין ·
ומתנאי מצוה זו שהיא האכילה שהיא מצוה לאכול קדשים ליום ולילה עד חצו'

זו אינה נוהגת אלא בארץ בין שהיה בית המקדש קיים בין שלא היה כמו שהוא ערכת
בזמנינו זה כמו מעשר דגנך ומעשהו אין חייבין בה הלויים· מצוה הפ' היא
שצונו לפדות בכור אדם שיתן הדמים לכהן והוא אמרו בכור בניך תתן לי ובאר לנו
הכתיבה הזאת איך תהיה והוא שנפדנו מן הכהן ובשוי הוא כבר זכה בו ונקנהו ממנו
בחמש סלעים והוא אמרו אך פדו תפדה את בכור האדם· והמצוה הזאת היא מצות
פדיון הבן ואין הנשים חייבות בה· ואמנם הוא ממצות הבן על האב כמו שהתבאר
בקדושין· וכבר התבארו דיני מצוה זו כלם בבכורות· מצוה הפא' היא
שצונו שנפדה פטר חמור בשה לבד ולא יפדה בזולתו ויב תן אותו השה לכהן
והוא אמרו ית' ופטר חמור תפדה בשה· וכבר התבארו משפטי מצוה זו במ' בכורות
והיא ב"כ אין הלויים חייבין בה· מצוה פ"ב היא שצונו לערוף פטר חמור אם
לא פדה אותו והוא אמרו ית' ואם לא תפדה וערפתו· וכבר התבארו משפטי
מצוה זו במס' בכורות· ויש למתקשה שיקשה ויאמר ולמה תמנה פדיתו ועריפתו שתי מ
מצות ולא תמנה אותן מצוה אחת ותהיה עריפתו מידי המצוה כמו שקבלנו בשרש הז'
הנה יודע הש' כי ההקש מחייב זה לולי מה שמצינו לרבותי' לשון יורה על היותם שתי
מצות והוא אמרו מצות פדיה קודמת למצות עריפה ומצות יבום קודמת למצות
חליצה וכמו שהיבמה מזוכת אם ליבום אם לחליצה והיבום מצוה והחליצה מצוה כן
פטר חמור ראוי או לפדיה או לעריפה וכל אחד ואחד מצוה כמו שאמרנו· מצוה
הפג' היא שצונו להביא כל הקרבנות המוטלין עלינו ברגל ראשון שיפגע
בנו משלש רגלים עד שלא יעבור אחד משלשה רגלים אלא שכבר הקריב כל אחד ממנו
כל קרבן שהוא חייב והוא אמרו ית' ובאת שמה והבאתם שמה· וענין זה
הציווי שיאמר כשיבא שמה והוא בכל רגל מג' רגלים חייב אתה להביא כל קרבן ש
שעליך· ולשון ספרי ובאת שמה והבאתם שמה· למה נאמר לקבעם חובה שיביאם
ברגל ראשון שפגע בו· ושם נאמר אינו עובר עליו משום בל תאחר עד שיעברו
עליו שלש רגלים כל השנה כלה כלומר שיעברו עליו שלש רגלים ולא הביא אז עובר
על לאו· ואולם כשעבר עליו רגל אחד הנה עבר על עשה אחד· ובגמרת
ראש השנה ר' מאיר אומ' כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בבל תאחר· ואמר מאי
טעמא דר' מאיר דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה אמ' רחמנא כי אתית אייתי· ורבנן
ההוא לעשה הוא דאתא· הנה כבר התבאר שמה שאמר ובאת שמה והבאתם שמה מצות
עשה והוא שיביא כל מה שחובה עליו מחוקי הש' ויפטר מהם בכל רגל ורגל ובין מיני
הקרבנות כלם ובין דמים ובין ערכים וחרמים והקדשות ולקט שכחה ופאה יציאת
ידי חובתו מאלו החלקים כלם ברגל ראשון שפגע בו מצות עשה כמו שהתבאר בגמ'
ראש השנה· המצוה פד' היא שצונו להקריב כל הקרבנות בבית
הבחירה והוא אמרו ית' ושם תעלה עולותיך ושם תעשה· ובעבור
שרמז לקיים האזהרה מהקריב שום קרבן מכל הקרבנות בחוץ לקחו ראיה ואמרו פן
תעלה עולותיך· אמרו בספרי אין לי אלא עולות שאר קדשים מנין תלמוד לומר

כי יולדת קרבן והוא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת ואם היתה עניה
שתקריב שתי תורים או שני בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה · והיא גם כן מחוסרת
כפרה עד שתקריב אותם כמו שאמר ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן
שנתו לעולה ובן יונה או תור וגו' · **מצות עו'** היא שנצטוו שיקריב מצורע ק
קרבן כשכתוב פה ממנו והוא שלשה בהמות עולה וחטאת ואשם ולוג
שמן ואם היה עני שיקריב כבש לאשם ושתי תורים או שני בני יונה וזה הרביעי מ
ממחוסר כפרה והוא אמרו י"ת וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה אחת
בת שנתה וגו' · ואם יאמר אומר למה לא תמנה קרבן מחוסרי כפרה כלם מצוה אחת
אחר שיש להם ענין אחד יכללם והוא מחוסר כפרה ויהיה זה מין מן מיני טהרה ושיה
ראוי שתאמר מצוה פלונית היא שנצטוו שלא תשלם טהרת קצת הטמאים ואם זב וזבה
ויולדת ומצורע עד שיקריבו קרבן כמו שתמנה טהרה במקוה מצוה אחת כשתחייב כא
אי זה טמא שיהיה ואיכך חושש למין הטומאה שנטמא בה כן יהיה ראוי לך שתמנה ק
קרבן מחוסרי כפרה מצוה אחת ולא כחוש למין טומאתם · השם יודע ש[illegible] היה ר
ראוי בלי ספק אם היה קרבן כל אחד מאלו ארבע מחוסרי כפרה אחד ולא ישתנה כמו
טהרה במי מקוה שהוא מין ממיני הטהרות שחובה על כל טמא אמנם מצד התחלפות
קרבנם כמו שאתה רואה התחייב למנות כל קרבן ביחוד בהכרח כי הדבר שבו
תשלם טהרת האחד זולת הדבר שבו תשלם הדבר האחר כמו מי נדה ומי מקוה וד'
מינין שבמצורע שהן שלשה מצות ואם היו כלם לטהרת הטמאים כמו שאבאר · ואלו
הארבעה מחוסרי כפרה כבר התבארו משפטיהם ומשפטי קרבנותיהם בכלל ופרט
בשמיני מנזיר וסוף נגעים במסכת קנים ובמקומות מפוזרים בתלמוד אבל רובם
ועקריהם במקומות שרמזנו עליהם · **מצוה עח'** היא שנצטוו להוציא עשור
מה שיולד לנו בכל שנה ושנה מהבהמה ונקריב חלבה ודמה ונאכל
הנשאר בירושלים והוא אמרו וכל מעשר בקר וצאן · וזהו מעשר בהמה · וכבר
התבארו משפטי מצוה זו בפרק בתרא מבכורות · ושם התבאר שזאת המצוה נוהגת
בחוצה לארץ גם כן ושלא בפני הבית וזהו דין תורה אבל גזרו רבנן שמא יאכלוהו בלא
מום מפני שאין אוכלין מוקדש ואמרו אינו נוהג אלא בפני הבית ובשיהיה המקדש
בנוי נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ · **מצוה עט'** היא שנצטוו לקדש בכורות
כלומר להפרישם ולהבדילם למה שראוי שיעשה בהם והוא אמרו י"ת
קדש לי כל בכור · ומפורש בתורה שזאת הבהמה היא בקר וצאן ומין חמור לבד ·
וכבר נכפל הצווי הזה בבכור בהמה טהורה והיא המצוה שאמרנו במדברים כה עתיד
ואמר כל הבכור אשר יולד וגו' ודין זה של בכור בהמה טהורה שינתנו לכהנים ק
ויקריבו חלבה ודמה ויאכלו שאר בשרה · וכבר התבארו משפטי מצוה זו על השלמות
במסכת בכורות · והתבאר בסוף מסכת חלה שמצוה זו אינה נוהגת אלא בארץ
ובלשון ספרי יכול יהא אדם מעלה בכורות מחוצה לארץ ת"ל ואכלת לפני ה' אלהיך
מעשר דגנך ממקום שאתה מביא דגן אתה מביא בכורות · הנה התבאר שמצוה זו

מן הכתוב אלא חייב הודוי למטמא מקדש מכין אתה מרבה כל שאר המצות תלמוד לומ'
דבר אל בני ישראל והתודו י ומכין אף כריתות ומיתות אמר חטאתם לרבות מצות לא
תעשה יעשו לרבות מצות עשה · ושם נאמר וכל חטאת האדם מצוה שבינו לבין חבירו
על הנכבות ועל הגזלות ועל לשון הרע · למעול מעל לרבות הנשבע לשקר והמקלל ·
ואשמה לרבות כל חייבי מיתות יכול אף הנהרגין על פי זוממין לא אמרתי אלא מ
ואשמה הנפש ההיא ר"ל שלא יתחייב לו הודוי כשידע שאין לו חטא אבל הועד עליו
שקר · הנה כתבא"ר לך כל מיני העונות הגדולים והקטנים ואפי' מצות ע שה חייבין
להתודות עליהן וכעבור שבא זה הבווי שהוא והתודו עם חיוב הקרבן היה עולה כ
במחשבה שאין הודוי לבדו מצוה בפני עצמה אבל הוא מדברים הנגררים אחר שקרבן
הזכרנו שבארו זה במכלתא בזה הלשון יכול בזמן שהם מביאין הם מתודין ובזמן ט
שאין מביאין אין מתודין תלמוד לומר דבר אל בני ישראל והתודו · ועדיין אין משמע
ודוי אלא בארץ מכין אף בגלות תלמוד לומר והתודו את עונם ואת עון אבותם ·
וכן דניאל אמ' לך יי' הצדקה וגו' · הנה כתבא"ר לך מכל מה שזכרנוהו כי הודוי מצוה
בפני עצמה ומוטלת לחוטא על כל חטא שחטא בין בארץ בין בחוצה לארץ בין הביא
קרבן בין לא הביא קרבן חייב להתודות כיון שאמר והתודו את חטאתם · ולשון ספרי
והתודה זה ודוי דברים וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת יומא · **מצוה ער**
היא שצונו שיקריב קרבן כל איש זב שנתרפא מזובו · וזהו קרבן הזב והוא
מחוסר כפרה עד שיקריבהו והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו וכי יטהר הזב מזובו
וביום השמיני יקח לו שתי פרים · **מצוה עה'** היא שצונו שתקריב כל אשה
זבה כשתתרפא מזובה קרבן והוא שתי תורים או שני בני יונה וזהו
קרבן זבה והיא מחוסרת כפרה עד שתקריבהו · ואולי תקשה יקשה עלי ויאמר אחר
שקרבן הזב הוא כקרבן הזבה למה לא תמנה מין הקרבן שיתחייב בו כל מי שיתחייב
כמו שעשיתי בקרבן חטאת ואשם ודאי ואשם תלוי וקרבן עולה ויורד שמנית כל
אחד ואחד מצוה אחת לבד ולא חשבת לרבוי העונות שחייבין על כל עון ועון מאסר
הקרבן והנה היה ראוי לך שלא תחוש לרבוי האנשים שיתחייב כל אחד קרבן העניין
ידוע התקשה ההוא שהקרבן זב וזבה אינו על חטאים אבל הוא דבר שחובה לעשות
על ענין מהענינים ואלו היו ענייני הזיבות באנשים ובנשים דבר אחד כמו שהוא כ
בשם שפס · זה זב ושם זה זבה אז יהיה ראוי למנותם אחד אבל אין הענין כן כי הגרם
לבו מן האשה אם יגרדם מן האיש לא יתחייב קרבן · ומלת זיבות אמנם הוא ענין
ההגדה ואין ההגדה דבר אחד בשניהם · ובבאור אמרו האיש מטמא בלובן הא זבה
באדום · ואין דין זב וזבה כדין מצורע ומצורעת וראיה ברורה על זה אמרם בכריתות
ארבע מחוסרי כפרה הן הזב והזבה והיולדת ומצורע · הנה תראה איך ימנו הזב
והזבה שנים ומנה מצורע באחד יהיה איש או אשה כי זיבת האדם זולת זיבת האשה
והכתוב שבא בזה הענין הוא אמרו ואם טהרה מזובה · וביום השמיני תקח
לה שתי תורים או שני בני יונה · **המצוה עו'** הוא שצונו שתקריב כל

שהוא יקריב קרבן על הספק שיתאמת ומתכפר לו והוא הנקרא אשם תלוי · ואם
התאמת לו אחר כן כי החתיכה שאכל היתה חלב שכליות הנה כשנודעה השגגה א
יקריב קרבן חטאת קבועה · והכתוב שבא בזה הקרבן והוא אמרו בויקרא ונפש כי
תחטא ועשתה אחת מכל מצות וגו' וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג · והם העניין
קראוהו חכמים לא הודע · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת כריתות ·

מצוה עא' היא שצונו מי שחטא חטאים ידועים שיקריב קרבן אשם ויתכפר בו
והוא הנקרא אשם ודאי והחטאים שיתחייב עליהם זה הקרבן הם ה
מעילה והגזלה ובא על שפחה חרופה ונשבע לשקר על שבועת הפקדון וזה שכל מי
שמעל בשגגה והוא שיהנה בשוה מן ההקדש בין הקדש בדק הבית בין הקדש מזבח
ומי שיגזול חברו שוה פרוטה או יותר ונשבע או בא על שפחה חרופה בין בשוגג בין
במזיד הנה הוא חובה עליו שיקריב קרבן על חטאתו ואיננו קרבן חטאת ואמנם הוא
אשם והוא הנקרא אשם ודאי · ואמר במעילה וחטאה בשגגה וגו' · והביא את
אשמו וגו' ואמר וכחש בעמיתו ונשבע על שקר · ואת אשמו יביא · ואמר והיא נחרפת
לאיש · והביא את אשמו וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת כריתות ·

המצוה עב' היא שצונו שנקריב קרבן עולה ויורד על חטאים ידועי' ומיוחדים
גם כן והחטאים שיתחייב עליהן זה הקרבן הם טומאת מקדש וקודשיו
ושבועת בטוי ושבועת העדות · וזה כי שנטמא בכל מאכות הטומאה כמו שאודיעך
בפתיחת סדר טהרות ונכנס למקדש בשגגה וזו היא טומאת מקדש וקדשיו · או
כשנשבע על שקר כגון שבועת בטוי ועבר עליה בשגגה או נשבע לשקר שבועת העדות
בין בשוגג בין במזיד הנה הוא יקריב על אי זה מעשה שעשה משלו קרבן הנקרא ע
עולה ויורד · והוא אמרו ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה ונעלם ממנו · והיה כי יאשם
והביא את אשמו · או נפש כי תשבע לבטא ונעלם ממנו והיה כי יאשם והביא את ב
אשמו · ואם לא תגיע ידו · ומפני זה העניין נקרא עולה ויורד כי הוא לא יעמוד במין
אחד אבל יביא מזה המין פעם ומזה המין פעם אחר לפי השגת יד החוטא שחייב להביא
הקרבן · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במסכת כריתות ובשבועות ·

מצוה עג היא שצונו להתודות על העונות והחטאים שחטאו לפני
הש"י ולאמר אותם עם התשובה וזהו הוידוי ובכוונת שיאמר אנא השם חטאתי
עויתי ופשעתי ועשיתי כך וכך ויאריך המאמר ויבקש המחילה כזה העניין לפי צחות
לשונו · ודע שאפילו החטאים שחייבין עליהן אלו המינים מהקרבנות הנזכרים ש
שאמר שיקריבם ויתכפר לו לא שיספיק עם הקרבתם בלתי הודוי · והוא
אמרת דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם והתודו את חטאתם
אשר עשו · ולשון מכלתא לפי שנאמר והתודה אשר חטא עליה על החטאת כשהיתה
קיימת לא אחר שנשחטה אין במשמע שיתודה היחיד אלא בביאת המקדש בזה שכתוב
כלומר והתודה אשר חטא עליה אמכם בא בפרשת ויקרא בטומאת מקדש וקדשיו ומה
שנזכר עמו מחה שבארנו · ונראה שם במכלתא שהכתוב לא כלמוד מן ד

שלם כאשר הם תמימים מן המומין שלא בכתוב ואמרו בקבלה שהן מומין והוא אמרו תמים
יהיה לרצון · ולשון ספרי תמימים יהיה לרצון מצות עשה · וכבר הביאו ראיה על היות
הוכלת כשבים ובמומיהם והשלמת התכלית הטוב והשקיות מן ההפסד · מאמרו תמימים
יהיו לכם ובנסכיהם · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק ח' ממנחות · **המצוה**
ס"ב' היא שצונו להקריב מלח על כל קרבן והוא אמרו על כל קרבנך
תקריב מלח · וכבר התבאר משפטי מצוה זו בספרא ובמנחות · **המצוה ס"ג'**
היא שצונו במעשה קרבן העולה והוא כשיהיה כל קרבן עולה
שיהיה קרב יהיה קרבן יחיד או צבור שיהיה על תנאי כך וכך ועל תואר כך והוא
אמרו אדם כי יקריב מכם אם עולה קרבנו וגו' · **המצוה ס"ד'** היא שצונו
שיהיה מעשה קרבן חטאת על התואר הנז' אי זה חטאת שיהיה והוא
אמרו וזאת תורת החטאת ומבואר ג"כ בויקרא איך יקרב ומה ממנו ישרף ומה יאכל
המצוה ס"ה' היא שצונו שיהיה מעשה קרבן האשם על התואר הנז' באמרו וזאת
תורת האשם · וכאשר הכתוב איך יקרב ומה ישרף ממנו ומה יאכל מ
ממנו · **המצוה הס"ו'** היא שצונו שיהיה מעשה זבח השלמים על התאר הנזכר ב
באמרו ואם זבח שלמים קרבנו ואמר עוד להשלמת המעשה וזאת תורת
זבח השלמים אם על תודה יקריבנו · אלו הארבע מעשי' כלומ' מעשה העולה והחטאת
והאשם והשלמים הם מעשה הקרבנות כלם כי כל קרבנות בהמה יקריבום יחיד או
צבור אמנם הוא אחד מאלו הד' מינים חוץ מן הפסח כי הוא קרבן יחיד לעולם כמו ש
שבארנו פעמים רבות · ומס' מנחו' כוללת דין אלו ארבע מצות ג"כ ומה שיחובר מהן
מן פרועם לתת מן החיוב והפטור והמעשה הכשר והאומר על היוסר · **המצוה**
הס"ז' היא שצונו שיהיה מעשה המנחה על תאר כך הנז' בכל מין ומין ממנה והוא אמרו
ית' ונפש כי תקריב קרבן מנחה לי"י · ואם מנחה על המחבת · ואם מנחה מרחשת ·
ואמר להשלמת המעשה וזאת תורת המנחה · ומשפטי מצוה זו עם רוב ענייניה הם
מבוארים במס' מנחות · **המצוה הס"ח'** היא שצונו שיקריבו ב"ד קרבן אם
טעו בהוראה וזהו אמרו ית' ואם כל עדת ישראל ישגו וגו' וכבר התבארו
משפטי מצוה זו במס' הוריות ובזבחים · **המצוה הס"ט'** היא שצונו שיקריב
כל מי שגגג בחטא ויהיה יחיד קרבן חטאת והוא אמרו ית' ואם נפש אחת
תחטא בשגגה · וזו היא חטאת קבועה כלומ' שהיא לעולם חטאת בהמה · וכבר
בארנו שהחטאים שיתחייב עליהן חטאת בשוגג הם שחייבין על זדונן כרת ובתנאי
שיהיו מצות לא תעשה ויהיה בהם מעשה כמו שבא' באור כריתות · ומשפטי
מצוה זו בתבארו במסכת מנחות וכריתות ובמסכת שבת ובשבועות ובזבחים ·
המצוה ע' היא שצונו להקריב קרבן כאשר יתחדש לנו ספק באותן העבירות ה
הגדולות שחייבין על זדונם כרת ועל שגגתן חטאת קבועה וזה
הקרבן יקרא אשם תלוי והוא שיהיו לפניו שתי חתיכות אחת של שומן ואחת של חלב
ואכל אחת מהן ונאבד האחרת ונתחדש לו ספק ולא ידע אי זו מהן אכל הנה הוא

מצוה נז היא שצונו לשחוט הפסח השני מי שנמנע ממנו מלשחוט בפסח ראשון והוא אמרו ית' בחדש השני בין הערבים יעשו אותו · וכאן יש למקשה מקום שיקשה עלי למה אתה מונה פסח שני וזה סותר מה שהקדמת בשרש השביעי כאמרך שדין מצוה לא ימנה מצוה בפני עצמה · ידע מק זה קושיא זו שהחכמים חלקו בפסח שני אם יהיה דינו כדין הראשון או יהיה צווי מיוחד ופסקה הה̇לכה שהוא צווי באמר בפני עצמו ולפיכך ראוי למנותו בעצמו · ובגמ' פסחים אמרו חייב כרת על הראשון וחייב כרת על השני דברי רבי ר' נתן אומר חייב כרת על הראשון ופטור על השני רבי חנינא בן עקביא אומר אף על הראשון אינו חייב אלא אם כן לא עשה השני ושאל התלמוד ואמר במאי קא מיפלגי ר' סבר רגל בפני עצמו הוא ור' נתן תשלומי' דראשון · הנה כבר באררנו מה שכוונו אליו · ושם אמרו הילכך הזיד בזה ובזה כלומ' שלא הקריב פסח ראשון ופסח שני בזדון דברי הכל חייב שגג בזה ובזה דברי הכל פטור הזיד בראשון ושגג בשני לרבי חייב ולרבי נתן פטור ולרבי חנינא בן עקביא פטור וכן אם הזיד בראשון והקריב בשני הוא חשב לר' לפי שאין לדעתו תשלומין מן הראשון והה̇לכה בזה כלו כר' · וזאת המצוה אין הנשים חייבות בה שכבר התבאר שם שהאשה בשני רשות · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בגמ' פסחים ·

מצוה נח' היא שצונו לאכול בשר פסח שני בליל חמשה עשר מאייר על מצת ומרור והוא אמרו על מצות ומרורים יאכלוהו · ומשפטי מצוה זו גם כן התבארו בפסחים ואמרו שאין הנשים חייבות בה כי כמו ששחיטתו אינה חובה להן כמו שבארנו כן אכילתו אינה חובה בלי ספק ·

מצוה נט' היא שצונו לתקוע בחצוצרות במקדש עם הקרבת הקרבן מקרבני המועדות והוא אמרו ית' וביום שמחתכם ובמועדיכם ותקעתם וגו' ובבאור אמרו שמצות זו בחצוצרות · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בספרי וראש השנה ותענית · וכן אנחנו מצווים לתקוע בחצוצרות בעתות הצורך והצרות כשנזעק לפני השם יתעלה והוא אמרו וכי תבא מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם וגו' ·

מצוה ס' היא שצונו שיהיה כל קרבן שנקריב מן הבהמה בן שמנה ימים או יותר ולא פחות מהם וזהו מחוסר זמן בגופו והוא אמרו והיה שבעת ימים תחת אמו · וכבר כפל זה הצווי בלשון אחר והוא אמרו ית' שבעת ימים יהיה עם אמו · ומצוה זו תכלול כל הקרבנות כלם ומאמרו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן הבא מכללו יש ראיה שקודם זה לא ירצה · הנה כבר התאמתה האזהרה מהקריב מחוסר זמן אבל הוא לאו הבא מכלל עשה לפיכך אין לוקין עליו ומי שהקריב מחוסר זמן אינו לוקה כמו שהתבאר בפרק אותו ואת בנו ושם באמר שכה למחוסר זמן שהכתוב נתקו לעשה · וכבר התבארו משפטי מצות זו בספרי ובסוף מסכת זבחים ·

מצוה סא היא שצונו שיהיה כל מה שנקריבהו שלם

יתר מיוחד בשמחה ולשון גמרת פסחים פחייב אדם לשמח בניו ובנותיו ברגל במה
מ׳ משמחין ביין · ופס אמרו תניא ר׳ יהושע אומר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה של
בבשר שנאמר וזבחת שלמים עכשו אין שמחה של ביין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש
וכבר אמרו גם כן אכשים כראוי להן · וכשים כראוי להן · ולשון התורה הוא · שבכלל
בשמחה זו הלוים החלושים והעניים והגרים שאמרו אתה והלוי והגר והיתום והאלמנה
מצוה הכ׳ה׳ היא שצונו לשחוט את הפסח ביום ארבעה בניסן בין הערבים ואי
שעובר על צוי זה ולא יקריבהו בזמנו חייב כרת בין איש בין אשה ·
וכבר התבאר בגמ׳ פסחים שפסח ראשון מצוה לנשים ודוחה את השבת שלא׳ הקריבתו
בארבעה עשר שאל להיות בשבת כמו כל איש מישראל · ולשון התורה בחיוב כרית
והוא אמרו וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא · ובתחלת כריתות בשמנו
מצות שיתחייב העובר עליהן כרת והם כלם לא תעשה אחר והפסח והמילה במצות
עשה · וכבר זכרנו זה בהקדמה · וכבר התבארו מצות זו בפסחים · מצוה כ׳
היא שצונו לאכל בשר הפסח בליל חמשה עשר מניסן בתנאיו הנז׳
והוא שיהיה צלי ושיאכל בבית אחד ושיאכל עם מצה ומרורים והוא אמרו ואכלו את
הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו · ואולי יקשה עלי המקשה מ
ויאמר למה תמנה אכילת פסח מצה ומרור מצוה אחת ולא תמנה אותם שלש מצות ·
אשיבנו אתכם היות אכילת מצה מצוה בפני עצמה הוא אמת כמו שאני עתיד לבאר ·
וכן אכילת בשר הפסח מצוה בפני עצמה כמו שזכרנו אבל המרור נגרר לאכילת
פסח ואינו מצוה בפני עצמה וראיה לדבר שבשר הפסח יאכל לקיום המצוה אף
שיזדמן המרור או לא הזדמן והמרור לא יאכל כי אם עם בשר הפסח כאמרו על מצות
ומרורים יאכלוהו אבל המרור מבלי בשר לא עשה כלום ולא כאמר כבר קיים מצוה
אחת · ולשון מכלתא צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו
מגיד שהפסח צלי מצה ומרור כלומר שהמצוה היא קבוץ אלה ושם אמרו מכין לאתה
אומר שאם אין להם מצה ומרור הם יוצאין ידי חובתן בפסח תלמוד לומר יאכלוהו
כלומר שבשר לבדו יכול אין להם פסח יצאו ידי חובתם במצה ומרור הרי אתה דן
הואיל והפסח מצות עשה ומצה ומרור מצות עשה הא למדת שאם אין להם מצה ת
ומרור יוצאין בפסח כך אין להם פסח יצאו במצה ומרור תלמוד לומר יאכלוהו ·
ושם אמרו יאכלוהו מכאן שהפסח נאכל על השבע ואין מצה ומרור נאכלין על הד
השבע לפי שעקר המצוה אכילת הבשר כמו שאמרו ואכלו את הבשר בלילה הזה
והמרור נגרר אחר אכילת הבשר וחיובו כמו שהתבאר מהקדמות אלו ולמי שיבינם
והראיה הגדולה על זה היא הפרט הכתוב בתלמוד והוא אמרם מרור בזמן הזה
דרבנן כי מן התורה אין חובה לאכול בפני עצמו רק אם יאכל עם בשר הפסח ·
והיא ראיה ברורה שהיא מן הדברים הנגררין אחר המצוה לא שאכילתו מצוה בפני ע
עצמה · ומספטי מצוה זו גם כן מבוארים במסכת פסחים ·

במסכת מנחות בפרק ד' וה' וי"א · **המצוה מו'** היא שצוה שנקריב קרבן מוסף ביום ראשון מתשרי והוא מוסף ראש השנה והוא אמרו ית'
ובחדש השביעי באחד לחדש ועשיתם עולה לריח ניחוח לי"י · **המצוה מח'**
היא שצונו להקריב קרבן מוסף ביום עשירי מתשרי והוא אמרו ית'
ובעשור לחדש השביעי והקרבתם עולה אשה לי"י · **המצוה מט'** היא שצונו
לעשות עבודת היום כלומר כלל כל הקרבנות והודויין המתוקנין ביום צום כפור כדי
שיכופר בהם כל העונות כמו שבא בכתוב והיא העבודה הכתובה אחרי מות ·
והראיה על היות הכלל כלו מצוה אחת אמרם במסכת יומא כל מעשה יום הכפורים
האמור על הסדר אם הקדים מעשה לחברו לא עשה כלום · וכבר התבארו משפטי מצוה
זו במסכת יומא · **המצוה נ'** היא שצוה להקריב קרבן מוסף בחג הסוכות
והוא אמרו ית' והקרבתם עולה וזהו מוסף החג · **המצוה נא'**
היא שצוה להקריב קרבן מוסף בשמיני של חג והוא מוסף שמיני חג
העצרת ואע"פ שחייבו שבמנה מוסף זה כפני עצמו חלוק מכלל ימי הסכות היות שנדרש
אצלנו שמיני עצרת רגל בפני עצמו וזה מבואר תכלית הבאור ·

מצוה נב

היא שצונו לעלות למקדש ג' פעמים בשנה והוא אמרו ית'
שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך · וכבר התבאר בכתוב כי זאת הראיה
היא שכל מי שיעלה בקרבן יקריבהו · ותפה נכפל הצווי פעמים
ולשון שלש מצות כוהגות ברגל חגיגה ראיה ושמחה · והחגיגה זו עניכה
שיקריב קרבן שלמים · ואין הנשים חייבות בה וכבר התבארו משפטי
מצוה זו במסכת חגיגה ·

מצוה נג

היא שצונו להראות ג'
ברגלים והוא אומרו ית' שלש פעמים בשנה יראה כל
כל זכורך · וענין זאת המצוה שיעלה אדם למקדש עם כל בן זכר שיהיה לו שיוכל
ללכת ברגליו ויקריב קרבן עולה בראיתו והוא הנקרא עולה ראיה · וכבר קדם לנו
אמרם שלשה מצות וכו' וכבר התבארו משפטי מצוה זו רוצה לומר מצות ראיה ש
במסכת חגיגה · והיא גם כן אינו נוהגת בנשים וא"ן חייבות בה ·

מצוה נד

היא שצונו לשמוח ברגלים והוא אמרו ית' ושמחת
בחגיך · והיא מצות שלישית מן השלשה מצות
שנוהגות ברגל · וענין הראשון הראה אליכו כצווי זה הוא שנקריב קרבן ש
שלמים על כל פנים ואלו השלמים נוספים על שלמי חגיגה והם הנקראים בתלמוד ש
שלמי שמחה · ומהקרבת שלמים אלו יאמרו נשים חייבות בשמחה וכבר נ א
הכתוב וזבחת שלמים וגו' וכבר התבארו משפטי מצוה זו גם כן בחגיגה ובכלל א
אמרו ושמחת בחגך מה שאמרו גם שמחכם מיני שמחה ומזה לאכול בשר ולשתות יין
וללבוש בגדים חדשים ולחלק מיני פירות ומיני מתיקה לקטנים ולנשים ולשחוק בכלי
ניגון ולרקוד במקדש לבד והיא שמחת בית השואבה זה כלו נכנס באמרו ושמחת
בחגיך · ומה שיתחייב מזה יותר שתיית היין לבד כי הוא יותר

מהטומאה לזולת הקרובים הוא כמצוה שיטמא לקרובים אבל הכהנת שלא הוזהרו מ
מטומאת מת כמו שיתבאר במקומו כן צוו להטמא אבל תכהנ אבלות וכרבותן
להטמא ודע זה ׃ מצוה ל״ח היא שצוה כהן גדול שישא בתולה והוא אמרו
והוא אשה בבתוליה יקח ובבאור אמרו עושה הוא ר׳ עקיבא ממזר אפי׳ מחייבי עשה
ובאור זה כשנשא כהן גדול בא על בלתי בתולה שהיא אסורה לו בעשה שאסרם הזה
אבלנו לאו הבא מכלל עשה עשה ׃ והנה כבר התבארנו משפטי מצוה זו ביבמות
וקדושין וכתובות ׃ מצוה לט׳ היא שצונו להקריב במקדש שני כבשים בני
שנה בכל יום ואלו נקראין תמידין והוא אמרו שנים ליום עולת
תמיד ׃ וכבר התבאר סדר הקרבתן ומעשיהן ביומא ובמסכת תמיד ׃ מצוה
המ׳ היא שצונו שיקריב כהן גדול בכל יום תמיד מנחה בבקר ומנחה
בערב והיא נקראת חבתי כהן גדול ׃ ונקראת גם כן מנחת כהן משיח ׃ והוא אמרו ית׳
זה קרבן אהרן ובניו ׃ וכבר התבארו משפטי מצוה זו ומתי תקרב במנחות ב
וביומא ותמיד ׃ מצוה המא׳ היא שצונו להקריב קרבן בכל שבת ושבת מוסף
על תמיד של כל יום ויום והוא אמרו שני כבשים בני שנה ׃ וכבר
התבאר סדר הקרבתו בפרק שני מיומא ותמיד ׃ המצוה מב׳
היא שצוה להקריב קרבן בכל ראש חדש מוסף על תמיד של כל יום ויום
וזהו מוסף ראש חדש והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו ובראשי חדשיכם וגו׳ ׃
מצוה המג׳ היא שצוה להקריב קרבן מוסף על התמיד כל שבעת ימי הפסח ו
והוא אמרו ית׳ שבעת ימים תקריבו אשה לי״י ׃ המצוה מד׳
היא שצוה להקריב מנחת העומר והיא מנחת שעורים ביום ששה עשר
בניסן ונקריב עמה כבש תמים בן שנתו לעולה והוא אמרו ית׳ והבאתם את עומר
ונאמר ׃ ומנחה זו היא הנקראת בכורים ואליה רמז באמרו יתעלה ויתברך שמו ואם
תקריב מנחת בכורים ׃ ולשון מכילתא כל אם ואם שבתורה רשות חוץ משלשה שהם
חובה ׃ אם וכו׳ ואם תקריבו מנחת בכורים אתה אומר חובה או אינו אלא רשות ת
תלמוד לומר תקריב מנחת בכוריך חובה ולא רשות ׃ וכבר התבארו משפטי מצוה
זאת כלם בשלמות בפרק עשירי ממנחות ׃ המצוה המה׳
היא שצוה להקריב קרבן מוסף גם כן ביום חמשים והקרבתם
העומר שהוא ששה עשר בניסן וזהו מוסף עצרת הנזכר בספר במדבר סיני ׃ והוא
אמרו יתעלה ביום הבכורים בהקריבכם ׃
המצוה המו׳ היא שצונו להביא שתי הלחם חמץ למקדש עם הקרבנות
שהם יבאו בגלל הלחם בעצרת מוגבל להקריב קרבן כמו
שבא במקרא ושיאכלו הכהנים שתי הלחם אחר הנפתם עם כבשי השלמים והוא
אמרו יתעלה ויתברך שמו ממושבותיכם תביאו לחם תנופה ׃ וכבר התבאר במנחות
שזה הקרבן הבא בגלל הלחם חלוק ממוסף היום ושזה זולת זה ׃ וכבר באר
אבותינו זה באור מספיק בפ׳ מסכת מנחות ׃ וכבר נתבארו משפטי מצוה זו כלם

הארון על הכתף וזהו באשר צוהו יי' אלהי ישראל · ולשון ספרי כמד כתוב וכו' כאשר
צוהו יי' היכן צוהו ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו · הנה
נתבאר לך שמצוה זו מכלל המצות · המצוה ל"ה' היא שצונו שיהיה לנו ש
שמן עשוי על מתכונת המיוחד מוכן למשוח בו כהן גדול שיתמנה כמו
שאמר והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה · ובו ימשחו קצת
המלכים כמו שהתבאר בתלמוד בדין מצוה זו · ובבר נמשח בו המשכן וכל כליו ולא
ימשחו בו הכלים לדורות כי בבאור אמרו בספרי שמשיחתן של אלו ידונה לומר כלי
המשכן הוקדשו כל הכלים לעתיד לבא אמר יתעלה ויתברך שמן משחת קדש
יהיה זה לי לדורותיכם · ובבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק קמא מכריתות ·
מצוה ל"ו' היא שצונו שיהיו הכהנים עובדים למשמרות לעבוד על המשמרת
שבוע אחד ולא יד הכל מעורבת יחד זולתי ברגלים שיעבדו כל ה
המשמרות כלן בשוה וכל מי שבא מהם מקריב · ובבר נתבאר זה בדברי הימים
איך חלק דוד ושמואל אותם לעשרים וארבעה משמרות והתבאר בסוכה שברגלים
יד כלם שוה · ולשון מצוה זו אמרו וכי יבא הלוי וגומר ובא בכל אות נפשו ושרת
בשם יי' אלהיו חלק כחלק יאכלו · ולשון ספרי ובא בכל אות נפשו יכול לעולם ת
תלמוד לומר באחד שעריך בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד וזהו בשלשה רגלים
יכול כל המשמרות שוות בקרבנות הרגל הבאים שלא מחמת הרגל תלמוד לומר
לבד ממכריו על האבות מה מכרו אבות זה לזה אתה שבתך ואני בשבתי כלומר ה
הסכמתם בכל סדור משמרות העבודה משמרה בכל שבוע · וכן פירש אנקלוס בר
ממטרתא דייתי בשבתא דבן אתקינו אבהתא ובבר בארו דיני מצוה זו בסוף גמרת
סוכה · המצוה ל"ז היא שנצטוו הכהנים שיטמאו לקרוביהם הנזכרים
בתורה כי בעבור שמנעם הכתוב מלהטמא למת לבבודם והתיר להם להטמא
לקרובים שמא יחשבו שהרשות בידם ואם רצו להטמא יטמאו ואם רצו לא יטמאו גזר
להם גזרה וחייב עליהם חיוב והוא אמרו יתעלה ויתברך כמו לה יטמא כלומר ל
לאחותו · ולשון ספרא לה יטמא מצוה לא רצה לטמא מטמאין אותו בעל כרחו ·
ומעשה ביוסף הכהן שמתה אחותו בערב הפסח ולא רצה לטמא לה ודחפוהו חכמים
וטמאוהו בעל כרחו · וזה בעצמו הוא מצות אבל כלומר כל איש מישראל חייב ה
להתאבל על קרוביו כלומר ששה מתי מצוה · ולחזק חיוב זה באר אותו בכהן שהוא
מוזהר על הטומאה שיטמא על כל בנים בשאר ישראל כדי שלא יתלם דין האבלות
ובבר התבאר שאבלות יום ראשון דאורייתא ובבאור אמרו במועד קטן היכו כרוב
אבלות ברגל אי אבלות דמעקרא היא אתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד · הנה כבר
התבאר שחיוב אבלות הוא מצות עשה אמנם ביום ראשון לבד והשאר דרבנן והביאו
שכהן חייב לנהוג אבלות ביום ראשון ויטמא לקרוביו והבין זה · ובבר התבארו מדיני
מצוה זו במסכת משקין ובמסכת ברכות ובכתובות · ובספרי פרש' אמור אל הכהנים
והחיוב בזה שנתחייב בה להטמא לקרוביו · ואין הנשים חייבות בה כי מי שהוזהר ת

קרבנותיו והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב ו
ובא הפי' וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה
ראשון · ולשון ספרי וקדשתו על כרחו תלמוד לומר כי זה גנוי כשתויכו כג
ואינו בבחירתו תבחן · וכן אמרו קדושים יהיו לאלהיהם על כרחם והיו קדש לרבות
בעלי מומין שלא תאמר אחר שלא יאות להקריב לחם אלהיו · למה זה נתן לו מעלת
הקדמה וכבוד על כן אמר והיו קדש כל הזרע הכשר הבא תמים ובעל מום · וכבר
הפליגו התנאים המחויבים להם ואזהרות ראוי להתנהג עמהם בזה המנהג במקומות
מפוזרים בגמ' בחולין ושבת ובכורות וזולתם · **מצוה לג'** היא שצוה ה
הכהנים ללבוש בגדים מיוחדים לכבוד ולתפארת ואז יעבדו במקדש
והוא אמרו ועשו בגדי קדש לאהרן · ואת בניו תקריב והלבשתם כתנות · וזאת
היא מצות בגדי כהונה שמנה בגדים לכהן גדול וארבע לכהן הדיוט וכל עת שישרת
הכהן בפחות מהכין בגדיו המיוחדים לו באותה העבודה או ביותר מהם עבודתו
פסולה ויתחייב על זה מיתה בידי שמים רוצה לומר למחוסר בגדים שעבד וכן
מבואר בגמ' סנהדרין בכלל מחויבי מיתה בידי שמים ולא בא בכתוב זה בבאור כ
אבל בא בכתוב וחגרת אותם אבנט והיתה להם כהונת עולם · ובא
הפי' בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם
והוו להו זרים והרי כתב אחר זה שאשם במיתה · ואמרו בספרא וישם עליו את
החשן פרשה זו למדה לשעתה ולמדה לדורות למדה לשרת יום יום ולשרת יום הכפורי'
בכל יום משמש בבגדי זהב וביום הכפורים בבגדי לבן · וכבר
בא בספרי שלבישת בגדים אלו היא מצות עשה והוא אמרם מנין שאין אהרן לובש
לובש בגדים אלו לגדולתו אלא כמו מקיים גזרת המלך שנאמר ויעש כאשר צוה יי
את משה · כלו' לבישת הבגדים לא עם שהם בתכלית היופי שהם מזהב שהם וישפד
וזולתם מהמלאכים הטובות ות[illegible] לא יכוין בזה היופי אלא לקיים הצווי שצוה השם
יתעלה למשה לבד והוא שילבש בגדים אלו תמיד במקדש · וכבר התבארו משפטי
מצוה זו כלם בזבחים ביומא ובשבת ·

המצוה לט'

היא שצונו שישאו הכהנים הארון על כתפיהם
כשנרצה לשאת אותו ממקום למקום והוא אמרו כי עבודת הקדש עליהם בכתף
ישאו · ואף על פי שזה הצווי בא ללויים בעת ההיא אמנם היה זה מ
למספר מעוט הכהנים שחייבין במצוה · אם כן המצוה מחוייבת לכהנים והם אשר
ישאוהו כמו שנתבאר בספר יהושע ובספר שמואל וכאשר צוה דוד לשאת הארון
בפעם שנית אמר בדברי הימים וישאו בני הלוים את ארון האלהים כאשר צוה משה
כדבר יי בכתפם במוטות עליהם · וכן נזכר בדברי הימים מחלקות
הכהנים לעשרים וארבעה משמרות אשר אלה פקודתם לעבודתם לבא לבית יי
כמשפטם ביד אהרן אביהם כאשר צוהו יי אלהי ישראל ·
באלו המאמרים זכרם לברכה שהוא רמוז אל היות עבודת הכהנים לשאת ארון יד

ומצות עשה זו יתחייב העובר עליה מיתה בידי שמים רוצה לומר שכהן ששמש א
במקדש בלא קדוש ידיו ורגליו חייב מיתה בידי שמים והוא אמרו יתברך שמו ירחצו
מים ולא ימותו · וכבר נתבארו משפטי מצוה זו בשלמות בשני מזבחים ·
מצוה כה' היא שנצטוו הכהנים להדליק הנרות תמיד לפני והוא אמרו יתברך
שמו יערוך אותו אהרן ובניו · וזאת היא מצות הטבת הנרות · וכבר
התבארו דיני מצוה זו בשמיני ממנחות וביומא בפרק ראשון ומשכת תמיד ·
מצוה · כו' היא מצות הכהנים לברך את ישראל והוא אמרו ית' כה תברכו
את בני ישראל · וכבר התבארו דיני מצוה זו בפרק אחרון ממגלה
ותענית ובשביעי ממסכת סוטה · **המצוה כז'** היא שנצונו להשים לחם הפנים
לפניו תמיד והוא אמרו ית' ונתת על השלחן לחם הפנים לפני תמיד · וכבר
ידעת לשון התורה להשים לחם חדש בכל שבת ושיהיה שמו לבונה ושיאכלו הכהנים
הלחם הנעשה בשבת הקדוש · וכבר נתבארו משפטי מצוה זו בפרק י"א ממנחות ·
המצוה כח' היא שצוה הכהנים להקטיר קטרת בכל יום פעמים על מזבח הזהב
והוא אמרו ית' והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהטיבו את
הנרות · וכבר התבארו משפטי מצוה זו ומעשה תאר הקטרת בכל יום בתחלת
כריתות ובמקומות ממסכת תמיד · **המצוה כט'** היא שצונו
להבעיר אש על המזבח בכל יום תמיד והוא אמרו ית' אש תמיד תוקד על
המזבח · וזה לא יתכן אלא במה שצוה בהתמדת שום האש על העצים בבקר וכן ת
הערבים כמו שנתבאר בשני של יומא ובמסכת תמיד · ובבאור אמרו אע"פ'
שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט · וכבר התבארו דיני מצוה זו ב
ביומא ובתמיד רוצה לומר מצות מערכת האש אשר יעשו בכל יום במזבח ·
מצוה ל' היא שנצטוו הכהנים להסיר הדשן בכל יום מעל גבי ת
המזבח והיא הנקראת תרומת הדשן והוא אמרו יתברך שמו
ולבש הכהן מדו בד והרים את הדשן · וכבר התבארו דיני מצוה זו בתמיד וביומא ·
מצוה לא' היא שצונו לשלוח הטמאים מן המחנה והוא אמרו ית' ג
וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב · וזה המחנה הוא
מחנה שכינה שחוצה לו לשכות העזרה כמו שבארנו בתחלת סדר טהרות מפירוש
המשנה · וכתוב בספרי וישלחו מן המחנה אזהרה לטמאים שלא יכנסו למקדש ב
בטומאה וכבר נכפל זה הענין בלשון אחר והוא אמרו וכי יהיה בך איש אשר לא
יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה · רוצה לומר מחנה שכינה · ולשון
מכלתא צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה בעשה ומנין בלא תעשה תלמוד לומר ולא
יטמאו את מחניהם · ובספרי ויצא אל מחוץ למחנה מצות עשה ·
מצוה לב' היא שצונו לכבד זרע אהרן לגדלם ולכבדם ולשים
מדרגתם מדרגה קודמת וראשונה ואפילו ימאנו לא
נשמע מהם זה כלו תגדלה לא יתנצלו אחר שהוא לקחם ובחרם לעבודתו ולהקריב

ואם מזבח אבנים תעשה לי אתה אומר חובה או אינו אלא רשות תלמוד לומר אבנים
שלמות תבנה וגו׳ · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בכללה כלומר בנין בית המקדש ו
ותארו ובנין המזבח והיא מסכתא מחוברת לזו והיא מסכת מדות וכן התבאר ת
תבנית המנורה והשלחן ומזבח הזהב ומקום הנחתם מן ההיכל בגמר׳ מנחות ויומא ·

המצוה כא היא שצונו לירא מן המקדש הזה · מאד עד שנהיה בנפשינו משם
הפחד והיראה וזהו מוראת מקדש והוא אמר ית׳ את מקדשי תיראו
וגדר זאת היראה כמו שזכרו בספרא אי זהו מורא לא יכנס להר הבית במקלו ב
במנעלו ובאפונדתו ובאבק שעל גבי רגליו ולא יעשה קפנדריא ולאמרוהו מקל וחומר
וכבר התבאר במקומות מהתלמוד שאין מותר לשבת בעזרה אלא מלכי בית דוד ב
בלבד וזהו כלן באמרו ית׳ ומקדשי תיראו · וזה יתחייב לעולם ואפילו בזמננו זה
שהוא חרב בעונותינו שרבו · ולשון ספרי אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן
שאין בית המקדש קיים מנין תלמוד לומר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה
שמירת שבת לעולם אף מורת מקדש לעולם · ושם נאמר גם כן לא מן המקדש אתה
ירא אלא ממי ששכן שכינתו במקום הזה · מצות כב היא שצונו לשמור ה
המקדש וללכת סביבו תמיד לכבודו ולרוממו ולגדלו והוא אמרו ה
לאהרן אתה ובניך לפני אהל העדות רוצה לומר אתם תהיו לי לפני תמיד וכבר נכפל
זה הענין בלשון אחר והוא אמרו ושמרו את משמרת אהל מועד · וכתוב בספרי ב·ת
ובניך אתך לפני אהל העדות הכהנים מבפנים והלוים מבחוץ רוצה לומר לשמרו
וללכת סביבו · ובמכלתא אמרו ושמרו את משמרת אהל מועד אין לי אלא בעשה
בלא תעשה מנין תלמוד לומר ושמרתם את משמרת הקדש · הנה נתבאר לך ששמירת
המקדש מצות עשה ושם נאמר גדולה למקדש שיש עליו שומרים ואינו דומה פלטין
שיש עליו שומרים לפלטרין שאין עליו שומרים · ודע כי פלטרין הוא שם ההיכל ואמרו
כי גדולת היכל ורוממותו הם השומרים המסודרים עליו · וכבר התבארו משפטי
מצוה זו כלם במסכת תמיד ומדות ·

מצוה כג היא שצונו הלוים שה לבד לעבוד במקדש בעבודות י
ידועות כמו נעילת השערים ואמירת השיר בעת הקרבן
והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו ועבד הלוי · ולשון ספרי שומע אני אם רצה ע
יעבוד ואם לא רצה לא יעבוד תלמוד לומר ועבד הלוי בעל כרחו כלומר שהוא צווי
וחובה המוטל עליו בהכרח וזהו עבודת הלוים · וכבר התבאר במקומות מתמיד
ומדות ונתבאר גם כן בפרק שני דערכין שהשיר לא יאמרוהו זולתי הלוים · וכבר
נכפל זה הענין בזאת המצוה בלשון אחר והוא אמרו ושרת בשם יי׳ אלהיו ככל אחיו
הלוים · ואמר בשני מערובין אי זהו שרות שהוא בשם יי׳ הוי אומר זו שירה · מצות
כד היא שצוה הכהנים לרחוץ ידיהם ורגליהם כל זמן שיצטרכו להכנס
בהיכל ולעבוד עבודה וזו היא קדוש ידים ורגלים והיא אמרו ית׳ ורחצו אהרן
ובניו את ידיהם ואת רגליהם בבואם אל אהל מועד ומנורת

הכללות · וכבר בתבארו משפטי מצוה זו וכל מי יקרא ואיך יקרא ואי זה דבר יקרא
בפרק ז' מסוטה · **המצוה יז** היא שצונו שיהיה כל מלך מאומותינו יושב
בכסא המלוכה כותב ס"ת לו לעצמו לא יפרד ממנו והוא אמרו והיה
כשבתו על כסא מלכותו וכתב לו את משנה התורה הזאת · וכבר התבאר כלל
משפטי מצוה זו בפרק ב' מסנהדרי' · **המצוה הית** היא שצונו שיהיה כל א
איש ממנו כותב ספר תורה לעצמו ואם כתבו בידו מעלה עליו הכתוב
כאלו קבלה מהר סיני · ואם אי אפשר לו לכתבו צריך שיקנהו או ישכור מי יכתבהו לו
והוא אמרו כתבו לכם את השירה הזאת · ואין מותר לכתוב את הפרשיות פרשיות
כי רצה באמרו את השירה כל התורה שכוללת זאת השירה · ולשון גמ' סנהדרין אמר
רבה אע"פ שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לו לכתוב משלו שנ' כתבו לכם · איתיביה
אביי כותב לו ס"ת לעצמו כדי שלא יתנאה בשל אבותיו מלך אין הדיוט לא · והירתסר
התשובה לא כברכה אלא לשתי תורות כדתניא וכותב לו שתי תורות כלומ' שהפרש יש
בין מלך והדיוט כי כל איש חייב לכתוב ס"ת אחד והמלך שנים כמו שהתבאר בפרק
שני מסנהדרין · וכבר התבארו משפטי מצוה זו ר"ל כתיבת ס"ת ותנאיה בפרק שלישי
ממנחות ובמ' שבת · **מצוה היט** היא שצונו לברכו אחר אכילה והוא אמרו ו
ואכלת ושבעת וברכת את יי' אלהיך · ולשון התוס' ברכת המזון מן התורה שנ'
ואכלת ושבעת וברכת · וכבר התבארו משפטי מצוה זו במקומות רבים מאלם ברכו'
מצוה כ' היא שצונו לבנות בית הבחירה לעבודה בו יהיה ההקרבה והבערת
האש תמיד ושם תהיה ההליכה והעליה לרגל והקבוץ בכל שנה והוא אמרו ית'
ועשו לי מקדש ולשון ספרי שלשה מצות נצטוו ישראל בעת כניסתן לארץ למנות להם
מלך ולבנות להם בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק הנה התבאר שבנין בירת
הבחירה מצוה בפני עצמה · וכבר באמרנו שזה הכלל כולל מינים
רבים שהם המנורה והשלחן והמזבח וזולתם כלם מחלקי המקדש והכל יקרא מקדש
וכבר יחד הביאור בכל חלק וחלק אמנם אמרו במזבח מזבח אדמה תעשה לי שיחשב
בזה שהיא מצוה בפני עצמה חוץ ממצות ומקדש הענין בו כמו שאספר לך אמנם פ
פשטיה דקרא הנה הוא מבואר כי הוא מדבר בשעת התר הבמות שהיה מותר לכו
בזמן ההוא שבעשה מזבח אדמה בכל מקום
ויקריב בו · וסבר אמרו כי ענין זה הוא שצוה לבנות
מזבח שיהא מחובר בארץ ושלא יהיה נעתק ומטלטל כמו שהיה במדבר והוא
אמרם במכלתא דרבי ישמעאל בפירוש זה הפסוק כשתכנס לארץ עשה לי מזבח
מחובר באדמה וכאשר היה הדבר כן הנה זה הביאור נוהג לדורות ויהיה
מחלקי המקדש רוצה לומר שיבנה מזבח אבנים בבחירה ו ובמכילתא
אמרו בפירוש ואם מזבח אבנים תעשה לי רבי ישמעאל אומר כל אם ואם שבתורה
רשות חוץ משלשה · האחד מהם ואם מזבח אבנים · אמרו ואם מזבח

לתפלה ר"ל שזמני התפלה אינם מן התורה אמנם חיוב התפלה עצמה מן התורה כמו שבארנו · וחכמים ז"ל סדרו להם זמנים וזהו ענין אמרם תפלות כנגד תמידין תקנו ר"ל שתקנו זמניהם כפי זמני הקרבן · ומצוה זו אין הנשים חייבות בה ·

המצוה יא' היא שצונו ללמוד תורה וללמדה וזהו הנקרא תלמוד תורה והוא אמרו ושננתם לבניך · ובא בספרי לבניך אלו התלמידים שהתלמידים קרויים בנים שנאמ' ויצאו בני הנביאים ושם נאמ' ושננתם שיהיו מחודדים בתוך פיך שאם אדם שואלך דבר לא תהא מגמגם לו אלא אומר לו מיד · וכבר נכפל זה הצווי פעמי' רבות ולמדתם ועשיתם למען ילמדון וכבר נתפזר הצווי והזרוז על מצוה זו במקומות רבים מן התלמוד והנשים אין חייבות בה מאמרו ולמדתם את בניכם · אמרו בניכם ולא בנותיכם כמו שהתבאר בגמ' קידושין:

המצוה הי"ב היא שצונו להניח תפלין של ראש והוא אמרו והיו לטוטפות בין עיניך · וכבר נכפל זה הצווי ארבעה פעמים ·

המצוה הי"ג היא שצונו להניח תפלין של יד והוא אמרו וקשרתם לאות על ידיך וכבר נכפל זה הצווי ארבעה פעמים ·

והראיה על היות תפלין של ראש ושל יד שתי מצות אמרם בגמ' מנחות על בר התימה מימי שיחשוב שתפלין של ראש ושל יד לא יונח אחד מהם בלתי האחר אלא אם ידיין שתיהן יחד מאמר זה לשונו מאן דלית ליה שתי מצות חדא מצוה לא לעביד כלומר מי שלא יוכל לעשות שתי מצות לא יעשה האחת אינו כן אבל יעשה המצוה אשר נזדמנה ולפי' יניח אי זה מהן שיזדמן לו · הנה התבאר לך שקראו לתפלין של יד ושל ראש שתי מצות · ושתי המצות לא יתחייבו הנשים מפני אמרו ית' בסבת חיובם למען תהיה תורת יי' בפיך ונשים אינן חייבות בתלמוד תורה וכן בארו במכילתא · וכבר התבאר כלל משפטי שתי המצות בפרק רביעי ממנחות ·

המצוה הי"ד היא שצונו לעשות ציצית והוא אמרו ית' ועשו להם ציצית ונתנו על ציצית הכנף ואינה נמנית בשתי מצות ואע"פ שהעקר אבלנו התכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת שהרי באמ' בספרי יכול שהן שתי מצות תכלת ומצות לבן תלמוד לומ' והיה לכם לציצית מצוה אחת היא ואינה שתי מצות · וזו אין הנשים חייבות בה כמו שהתבאר בריש גמ' קידושין · וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק רביעי ממנחות ·

המצוה הט"ו היא שצונו לעשות מזוזה והוא אמרו ית' וכתבתם על מזוזות ביתך · והנה נכפל הצווי הזה · וכבר התבארו דיני מצוה זו בפרק ג' ממנחות ·

המצוה הי"ו היא שצונו להקהיל את העם ביום השני של סכות ומוצאי שמטה ולקרוא קצת פרשיות ממשנה תורה באזניהם והוא אמרו הקהל את העם האנשים וגו' וזו היא מצות הקהל · ואמרו בקידושין כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות והקשו והרי הקהל דמצות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות · ובארו בסוף המאמר אין למדין מן הכללות

תשבע אותנו בשם מפני דבר מה כאשר שמו כשאו השבועה כשבע באדון משה או במי
ששלחו וכל עת שלא יכוין השבועה זה ונשבע באחד הנבראים להאמינו שיש לאמתתו
הדבר אמתת עצם עד שישבע בו כבר עבר ושתף דבר אחר עם שם שמים אשר בא
הפי' כל המשתף שם שמים עם דבר אחר נעקר מן העולם · ולזה הענין כון הכתוב ו
ובשמו תשבע ר"ל שאליו בלבד תאמין האמתת אשר ראוי לאדם להשבע בו וכבר אמרו
בתחלת תמורה מנין שנשבעין לקיים המצוה דכתי' ובשמו תשבע · **המצוה הח'**
היא שצונו להדמות בו ית' כפי היכולת והוא והלכת בדרכיו · וכבר
נכפל זה הצווי ואמר ללכת בכל דרכיו · ובא בפי' מה הב"ה נקרא חנון אף אתה היה
חנון מה הב"ה נקרא רחום אף אתה היה רחום מה הב"ה נקרא חסיד אף אתה היה
חסיד וכבר נכפל זה הענין בלשון אחר ואמ' אחרי יי' תלכו ובא בפי' שר"ל ההדמות
בפעולותיו הטובות והמדות הנכבדו' שיתואר בהם הש"י על צד המשל ית' על הכל
עלוי רב · **המצוה הט'** היא שצונו לקדש את שמו והוא אמרו ונקדשתי בתוך
בני ישרא' · וענין זאת המצוה אשר אנחנו מצווים לפרסם האמונה הזאת האמתית
בעולם ושלא נפחד בהזק שום מזיק ואע"פ שבא עלינו מכריח לבקש ממנו לכפור בו
שלא נשמע אליו אבל נמסור עצמנו למיתה ולא נטעהו לחשו' שכפרנו אע"פ שלבותינו
מאמינים בו ית' · וזאת היא מצות קדוש השם המצווים בה בני ישרא' בכללם רוצה לומ'
התרת עצמנו למות ביד האונס בעבור אהבתו ית' והאמונה באחדותו כמו שעשו ח
חנניה מישאל ועזריה בזמן נבוכד נצר הרשע כשצוה להשתחות לצלם והשתחוו לו
כל ההמון וישרא' בכלל ולא היה שם מקדש שם שמים אבל פחדו הכל והיתה בזה חרפה
לכל ישרא' על אשר אבדה זאת המצוה מכללם ולא נצטוותה זאת המצוה לא לכמו ש
המעמד שמפורסם הגדול ההוא אבל פחד ממנו כל העולם ולהיות פרסום הייחוד
בזה יעד השם על ידי ישעיה שלא תשלם חרפת ישרא' בזה המעמד ושיראו בהם · כ
בבחורים בעת ההיא הקטנה לא יפחדו המות ויקירו נפשם ויפרסמו האמונה · ח
ויקדשו את השם ברבים כמו שהבטיחנו באמרו לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו
יחורו · כי בראותו ילדיו מעשה ידיו בקרבו ·
יקדישו שמי · ונאמר · ולשון ספרא על מנת כך הוצאתי אתכם מארץ
מצרים על מנת שתקדשו שמי ברבים · ובגמרת סנהדרין אמרו בן נח מצווה על
קדושת השם או אינו מצווה ת"ש שבע מצות נצטוו בני נח ואם איתה לומר כן
תמניא הוו · הנה נתבאר לך שהיא מכלל מיני המצות ה
המחוייבות לישראל ושמו ראיתם על זאת המצוה מאמרו ונקדשתי בתוך בני ישראל
וכבר התבארו משפטי מצוה זו בפרק שביעי מסנהדרין ·

המצוה הי' היא שצונו לקרוא קרית שמע
ערבית ושחרית והוא אמרו
ודברת בם · וכבר נתבארו משפטי מצוה זו במס' ברכות וגם נתבאר דק"ש דאורייתא
שכתוב בתורה בשם שכתבה תורה קבע לקרית שמע כך נתנו חכמים זמן לתפלה

כאברהם אביך שכ' ואת הנפש אשר עשו בחרן ׃ ור"ל כמו שאברהם מפני שהשיג אוהב כמו שהעיד הכתוב אברהם אוהבי וזה בעוצם השגתו קרא בני האדם להאמין בשם מרוב אהבתו כן אתה אהוב אותו עד שתקרא אליו בני האדם ׃

המצוה הד' היא שצונו להאמין יראתו ולהפחד ממנו ולא נהיה כבופרים ההולכים בשרירות לבם ובקרי אבל נירא יראת ענשו בכל עת וזהו אמרו יי' אלהיך תירא ׃ ובגמ' סנהדרין אמרו על דרך ובוא באמרו ונוקב שם יי' מות יומת ואימא פי' דכתי' אשר נקבו בשמו ואזהרתי' מן את יי' אלהיך תירא ר"ל אולי אמרו ונוקב שם יי' הוא שיזכיר השם לבד מבלתי שיברך ואת אי זה ענן בזה כאמר כי הוא עזב יראתו כי מיראת השם שלא יזכיר שמו לבטלה ׃ והיא המעכבה על זאת הפשט ודחייתו זאת המאמר ואמ' חדא דבעינא שם בשם וליכא ור"ל שיברך השם בשם כמו שאמרו יכה יוסי את יוסי ׃ ועוד אזהרת עשה היא וכל אזהרת עשה לאו שמה אזהרה ר"ל שזה שם שאמרת אזהרתיה מאת יי' אלהיך תירא איננו אזהרה כי הוא צוי והוא מצו' עשה ואין מזהירין בעשה ׃ הנה התבאר לך כי אמרו את יי' אלהיך תירא זו מצות עשה ׃

המצוה הה' הוא שצונו לעבדו ונכפל זה הצווי פעמים ואמרו ועבדתם את יי' אלהיכם ׃ ואמ' ואותו תעבודו ׃ ואע"פ שזה הצווי הוא ג"כ מהציווים הכוללים כמו שביארנו בשרש ד' הנה יש בו יחוד אחר שהוא צוה לתפלה ׃ ולשון ספרי ולעבדו זו תפלה ׃ ואמרו ג"כ ולעבדו זו תלמוד ׃ ובמשנתו של ר' אליעזר בנו של יוסי הגלילי אמרו מנין לעקר תפלה מ(כ)אן מהכא את יי' אלהיך תירא ואותו תעבוד ואמרו עבדו בתורתו ועבדו במקדשו ר"ל שכוון אליו להתפלל שם כמו שאמר שלמה ע"ה ׃

המצוה הו' היא שצונו להתחבר עם החכמים ולהתיחד עמהם ולהתמיד הישיבה עמהם בכל אופן מאופני העבודה והחברה במאכל ובמשתה ובעסק כדי שיגיע לנו להדמות במעשיהם ולהאמין האמתיית מדבריהם והוא אמרו יתעלה ובו תדבק ונכפל זה הצווי גם כן ולדבקה בו ׃ ובא בספרי ולדבקה בו הדבק בחכמים ותלמידיהם ׃ וכן שביאו ראיה על זה חיוב האדם בת ליש(א) תלמיד חכם ולהאכיל תלמידי חכמים ולתת להם עסק מאמרו ובו תדבק ואמרו וכי אפשר לו לאדם לידבק בשכינה והא כתיב כי יי' אלהיך אש אוכלה הוא אלא כל המשיא בתו לת"ח והנושא בת ת"ח והמהנה ת"ח מנכסיו מעלה עליו הכתו' כאלו נדבק בשכינה ׃

המצוה הז' היא שצונו להשבע בשמו כשנצטרך לקיים דבר מהדברים ולחזקו כי בזה תהיה הגדולה והכבוד והעילוי והוא אמרו ית' ובשמו תשבע ׃ ובבאור אמרו אמרה תורה השבע בשמו ואמרה תורה אל תשבע ר"ל כמו שהשבועה אשר אין צריך אליה מוזהר ממנה היא מצות לא תעשה כן השבועה בעת הצורך ינצחה בה והיא מצות עשה ולזה לא האסר להשבע בדבר מכל הדברים כמו המלאכים והכוכבים אלא על צד החיוב שהצריך כמו שישבע בשמו והוא ירצה לומר אדון השמים ועל זה אמר תשבע

מיתה · וכמו שאמר גם כן מכיון שתהא סנהדרין סמוכה למזבח שנאמר מעם מזבחי ·
וידוע גם כן שהכהונה והמלכות כבר נסתלקו מאתנו עד שנשוב מן העונות אשר
אבותנו מתמידים עליהם ולא יכפר לנו וירחמנו כמו שיעדנו וישיבנו כמו שאמר בשוב
הנבואה והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם · ואמר
בהשיב המלוכה ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת וגדרתי את פרצתיה ו
ובניתיה כימי עולם · וידוע שהמלחמה וכבישת עיירות לא יהיו אלא במלך ובעצת
סנהדרי גדולה וכהן גדול כמה שנאמר ולפני אלעזר הכהן יעמוד · ולכן תרשום אלו
כלם אבל רוב האנשים כל מצות עשה או לא תעשה שתתלה בקרבנות או בעבודות
או במיתת בית דין או בסנהדרין או בנביא ומלך או במלחמת חובות לא אצטרך ל
לומר בה זאת לא תתחייב אלא בזמן הבית אחר שזה מבואר לפי מה שזכרנו · ואשר
אפשר שיסופק בו ויטעו בו אעורר עליו בע"ה · ועתה אתחיל בזכרון כל
מצוה ומצוה בעזרת שדי

מצות עשה

המצוה הראשונה היא הצווי אשר צונו
בהאמנת האלהות והוא שנאמין שיש שם עלה וסבה הוא פועל לכל הנמצאים
והוא אמרו אנכי יי' אלהיך · ובסו' גמ' מכות אמרו תרי"ג מצות נאמרו למשה בסיני מ
מאי קרא תורה צוה לנו משה ר"ל מנין תורה והקשו על זה ואמרו תורה בגימטריא
תרי"א הוי והיה המאמר אנכי ולא יהיה מפי גבורה שמענום · הנה התבאר לך שאנכי
יי' מכלל תרי"ג מצות והוא צווי באמונת האלהות כמו שבארנו · **המצוה ב'** היא
הצווי שצונו בהאמנת היחוד והוא שנאמין שפועל המציאות וסבתו הראשונה
אחד והוא אמרו ית' שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד · וברוב המדרשות תמצאם אומ' על
מנת ליחד את שמי על מנת ליחדני · ורבים כאלה · רוצ' בזה האומ' שהוציאנו מ
מעבדות ועשה עמנו מה שעשה מן החסד' והטובות על תנאי האמונת ביחו'
כי אנחנו מחויבים בזה והרבה מה שאמרו מצות יחוד ויקראו גם כן זאת המצוה מ
מלכות שמים כי הם אומרים כדי לקבל עליו מלכות שמים ר"ל ההודאה ביחו' והאמנתו
המצוה הג' היא שצונו באהבתו ית' וזה שנתבונן ונשכיל מצותיו ופעולו'
עד שנשיגהו ונהנה בהשגתו בתכלית ההנאה וזאת היא האהבה המחויבת
ולשון ספרי לפי שנ' ואהבת את יי' אלהיך איני יודע כיצד אוהב את המקום ת"ל והיו
הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר
והיה העולם · הנה בארנו לך שבהתבוננות תעלה בידך ההשגה ותגיע ההנאה ותבא
האהבה בהכרח · וכבר בארו שזאת המצוה ג"כ כוללת שנהיה קוראים לבני האדם כ
כלם לעבודתו ית' ולהאמין בו וזה שאתה כשתאהב איש אחד תספר בשבחיו ותרבה
בהם ותקרא בני האדם לאהוב אותו וזה על דרך משל כן כשתאהב אותו ית' באמת
כאשר הגיע לך מהשגת אמתתו אתה קורא בלי ספק הסכלים והפתיים לדעת ל
לידיעת האמת אשר ידעתי · ולשון ספרי ואהבת את יי' אלהיך עשהו על הבריות

ואין אתנו בשום פנים מצות עשה שיתחייב העובר עליה כרת זולתם ב׳ מילה ק״פ
וכל מה שבא בתורה שעושה המעשה הפלו׳ יהרג או יתחייב כרת נדע באמת ש
שהפעולה ההיא מוזהר ממנה ושהיא בלא תעשה והנה פעמים יבאר הכתו׳ האזהרה
ממנה מלבד העונש ופעמים יבאר העונש והאזהרה כמו חלול שבת ועו׳ אשר אומר
לא תעשה כל מלאכה ולא תעבדם ואחר כן חייב סקילה למי שיעשה מלאכה או ל
למי שעובד ע״ז ולפעמים לא יתבאר האזהרה בכתוב כלאו גנוור אבל יזכור העונש
לבד ויביא האזהרה אבל שעקר אצלנו לא ענש הכתוב אלא א״כ הזהיר ואי אפשר מ
מבלתי האזהרה לכל מי שחייב לו עונש ולזה יאמרו בכל מקום עונש שמענו אזהרה
מנין ת״ל כך וכך וכשלא תהיה האזהרה בכתוב ילמדוה בסברא מן הסברות התלמודיו׳
כמו שזכרו באזהרת מקלל אביו ואמו ומכה אביו ואמו אשר לא נתבארו בכתוב כלל
שלא אמ׳ לא תכה אביך אך חייב המיתה למי שהכה או קלל אז ידענו שהם מצות לא ת
והוצאנו להם ובכיוצא בהם האזהרה ממקומות אחרים כדרך הקש וזה אינו סותר
אמרם אין מזהירין מן הדין ולא אמרם תמיד וכי מזהירין מן הדין כדי שנאמר מה שלא
כת׳ אבל אשר כלל כבר הקש אמרם בשבת בא הענש בבאו׳ התורה לעושה זה המעשה
כדין בהכרח שהוא מעשה אסו׳ וזר ממנו והמנם כוונת בתקם האזהרה בשביל ש
שיתחזק לנו שרש אמרם לא ענש הכתו׳ אלא א״כ הזהיר ואחר שתעלה בידינו האזהרה
שלא לעשות הדבר ההוא אז יתחייב למי שעבר ועשה כרת או מיתה ודע זאת
ההקדמה ושמרה עם השרשים הראשונים בכל מה שיבא זכרו ועתה אתחי׳ בזכרו׳
כל מצו׳ ומצוה ואבארם על צד פי׳ השם כמו שידענו בתחלת מאמרנו כי זאת היא
כונת הספר והנה יפה אבל שאצרף לזאת הכונה תוספת ו׳ וזה׳ זכרי המצוה
אשר יתחייב עליה העונש מן עשה או לא תעשה אזכור ענשה ואו׳ העובר עליה יתחי׳
מיתה או כרת או קרבן כזה או מלקו׳ או מיתת׳ ב״ד או תשלומי׳ וכל מה שלא נזכר
בה עונש מן העונשין תדע שאם היא ממצו׳ לא תעשה היא כמו שאמרו בעובר על
מצות מלך ואין לנו לענוש אותם מצו׳ עשה בכללם כל מצוה מהם כשתתאח׳ עשייתה
יש לנו שנלקה הנמנע מלעשותה עד שימו׳ או יעשה אותה וכשיסתלק זמן החיו׳ כנמנע
מזה כמי שעבר ולא ישב בסכה על דרך משל אין לנו להלקותו אח׳ הגיע על עברתו
ודע זה ובעת זכרי ג״כ המצות אשר לא יתחייבו לנשים עשה ולא תעשה אזכו׳ זאת
אין הנשי׳ חייבו׳ בהם וידוע שאין הנשים דנו׳ ולא מעידות ולא מקריבות קרבן בידיהן
ולא נלחמו׳ במלחמת הרשות וכל מצוה שהיא תלויה בב״ד או בעדי׳ או בעבודה
או במלחמו׳ הרשו׳ איני צריך לומ׳ זאת אין הנשי׳ חייבות בה כי זה תוספת דבור אין בו
צורך ועוד כשאזכו׳ המצות שאינן נוהגו׳ אלא בארץ או בפני הב״ד יאמין עשה או לא
תעשה הוי׳ ואו׳ לא יתחייבו כי אם בארץ ישראל או בפני הבית וידוע ג״כ שהקרבנות
כלם לא יקריבו׳ כי אם במקדש ושלא הותרה העבודה חוץ לעזרה וכן דיני נפשות לא
ידינו בהם אלא בהיות המקדש קיים ולשו׳ מכילת׳ מנין שאין ממיתין אלא בפני הבית ב
ת״ל מעם מזבחי תקחנו למות בה אם יש לך בית אתה ממית אם אין לך בית אי אתה

אם גם יתחייב עליהם הקרבן ההוא כי יש מן העונות מה שיתחייב עליו אשם תלוי ·
ומהם מה שיתחייב קרבן עולה ויורד · ומהם מה שהחובה עליהם אשם ודאי · ומהם
חטאת קבועה · ולזה לא מנה החטאת עם האשם אבל מנה חיוב חטאת קבועה ·
וחיוב אשם ודאי מצוה וחיוב חטאת קבועה מצוה · וחיוב קרבן עולה ויורד מצוה ·
כן שיתחייב הקרבן ההוא למי שיתחייב ולא השגיח בהתחלף העונות אשר יתחייב על
כל אחד מהם קרבן כמו שמנה המלקות מצוה ולא השגיח להלוף העונות אשר יתחיי'
על כל אחד מהם מלקות וכן הם כתוב לכל אחד מהם פרשה בפני עצמה · וכבר
התערבב זולתינו בזה העקר עירבוב שאין צריך להקשות עליו ואין ראוי להשיב עליו
לרוב בלבול המנינים · ואני תמה על איש שמנה מחוייבי מיתות בית דין כלם איש
ואיש מחוייבי כרת ומחוייבי מיתה מכלל מצות לא תעשה אחרי כן מנה הדברים
המוזהר מהם אשר יתחייב עליהן המיתה ג"כ בכלל מצות לא תעשה כמו שמנה בעל
הלכות גדולות המחלל שבת בכלל מחוייבי סקילה אחרי כן מנה לא תעשה כל מלאכה
הנה לא נשאר שלא שהם ישבו בלא ספק שהעונשי' מצות לא תעשה תחלה ואיך ימנה
בהן העונש והדבר שיתחייב עליו העונש ההוא · ויותר קשה מזה מה שמנה מחוייבי
כרת ומחוייבי מיתה בידי שמים במנות לא תעשה ואם יחשבו כי חיוב הכרת והעונש
כן היא המצוה המכוין עד שבעל ספר המצות גלה דעתו בזה · ואמר בספר הראשון
בהודיעו מה שיכללו הספר ההוא דבר זה לשונו אמר ומהם שנים ושלשים ענין לכן ·
לכו ויתן שהוא ממונה על עשיתם לא אכתבו וכלם כערכים אותם אמרו ומהם ר"נ מן
הדברים אשר יכלו לאותם הפרק ההוא · והשנים ושלשים ענין כב' מחוייבי כריתות
וט' מחוייבי מיתה בידי שמים כמו שמנה וענין אחרון שהוא יתערב שיכרית זכר
ויומית זה אם כן אין ספק שזה לא נשאר אלא שיאמין שתרי"ג מצות כלם חייבות הגיד
אבל מהם שחייבות לכן ומהם שחייבו לו ית' כמו שאבאר · ואת שהוא ממונה על
עשייתם לא אכתבו וזה בעיני כלו אבלו בלבול גמור אין ראוי לדבר בו בשום פנים כי
הם דברים מבוארי ההפסד · ואתכם טעו כלם זאת הטעות בהיותם מונים העונשים
במצות והם נבוכים בהם פעם מונים אותם לבדם ופעם מונים העונשים והדברים
אשר יענש עליו ויסימו זה כלו במצות לא תעשה מבלתי התבוננות · ודרך שמנין
שאמתי הוא מה שזכרתיו שיוציא מן כל עונש מצות עשה עד שיהיה דין תשלומי גנב
מצות עשה כי אכתבנו כנטויכו שבעניושהו בגמרנו בזה הספר וכן תוספת חומש ו
מצות עשה ודין חיוב חטאת קבועה מצוה · ודין חיוב אשם ודאי מצוה · ודין קרבן ע
עולה ויורד מצוה ולשרוף ולסקול ולהרוג ולחנוק ולתלות כל אחד מאלו העונשים
מצוה בפני עצמה תתחייב למי שיתחייב מן האישים כמו שהמלקות מצוה ברת חיי'
המלקות למי שיתחייב · וזה מה שרצונו להקדימו בזה השרש וכן כללנו כל השרשים
שהגיע הקדמתם במה שאכתבנו בו · וראוי ג"כ שנאמר אל זה · ההקדמה
והיא שכל מה שחייבו עליו מיתת ב"ד או כרת הוא מצוה לא תעשה בהכרח זולתי פסח
ומילה שהם בכרת ואע"פ שהן מצות עשה כמו שאמרו בתחלת מסכת כריתות · ג

ולא יתעשת יחלקו חלוקה ראשונה לפי כונת זה השרש לשני חלקים
האחד לא ביאר הכתוב בו עונש בשום פנים אבל צוה והזהיר ולא חייב העובר עונש
ולא יעדו בגמול רע ידוע בעבור על הציווי ההוא או על האזהרה הידועה· והשני
ביאר בו חיובם אולם החלק הב׳ שביאר בו הדין הוא מן המצות השם יתברך שצוה ית׳ שנסקול
האדן מי שעבר עליהם· ומהם מה שצונו לשרוף באש העובר עליהם ומהם מה
שצונו שנהרוג בסייף העובר עליהם כמו שנתבאר בפי׳ המקובל· ומהם מה שצונו
לחנוק העובר עליהם כמו שבא בפי׳· ומהם מה שצונו להלקו׳ העובר עליהם· ומהם
מה שיעבר עליהם בכרת והוא שלא יהיה לעובר עליהם מיתה אבל אם מת בחטאו לא
יהיה לו חלק לעולם הבא כמו שבארנו בפ׳ חלק· ומהם מה שיעבר עליהם במיתה
בלבד והוא שימיתוהו השם בחטאו ויכפר לו במותו· וכבר בארו בתחלת תמורה שכל
אזהרה שיתחייב עליה העובר בכרת בלבד או מיתה בידי שמים כשיקום שעבר על
העובר על אזהרה ההיא ועשה מעשה ההוא בעדים והתראה ילקוהו וא׳ע״פ שעקר מן
משפטו שיהיה מסור לשמים· ומהם מה שצונו ית׳ לענוש העובר עליהם בממונו בלבד
לא בגופו כמו שנזר בגזלן בתוספת החומש ובגנב בתשלומי כפל מה שגנב· ומהן מה
שצונו ית׳ שיקריב העובר קרבן על עונו ויתכפר לו ושנה כל העונשין האלו מצות
עשה ולא תעשה שצונו שנהרג לזה ושנלקה לזה ושנסקול לזה ושנקריב קרבן על מה שעברנו
עליו· ואותן מביכם שבינכם ד׳ מיתות בארבע מצות עשה· ולשון המשנה זו מצות ה
הנסקלין וכן אמרו כיצד מצות הנשרפין כיצד מצות הנחנקין כיצד מצות הנהרגין י
ואמרו גם כן שאמרו ית׳ לא תבערו אש שמכם בא להזהיר מן העונשין בשבת· וזה
שהוא הזהיר משריפת מצוה ואמר בכל מושבותיכם ר״ל במושב ב״ד לא תבערו אם
א׳ע״פ שאין מצות עשה אמרו הבערה בכלל היתה ולמה יצאת ללמד מה שריפה ב
מיוחדת שהוא אחת ממיתות בית דין ואינה דוחה את השבת אף כל שאר מיתות ב״ד
לא ידחו שבת· הנה מבואר לא יספק בו אדם וכמו כן ראוי שמכה המלקות מצוה
ואין ראוי למנות כל עונש מיוחד מצוה בפני עצמה עד שיאמר על דרך משל שהצווי
אשר צונו לסקול מחלל שבת מצות עשה אחת וסקילת בעל אוב מצוה שנית וסקילת
בעל ידעוני מצוה שלישית עד שיהיה מנין המצות לפי מנין האישים שהם מחוייבי מיתות
ב״ד כמו שעשה זולתנו מבלתי התבוננות כי אם יהיה הדבר כן ראוי ג״כ שמכה כל
מלקות ומלקות בפני עצמה ומלקשת כחברה עד שיהיה מלקות אוכל נבלה מצוה ב
בפני עצמה ומלקות אוכל חזיר מצוה שנייה ומלקות אוכל בשר בחלב מצוה שלישית
ומלקות לובש שעטנז מצוה רביעית ויהיו ג״כ אלו מצות עשה לפי מנין הלאוי׳ שלוקי׳
עליהם ואז יתרבו מצות עשה יותר מארבע מאות מצות כאשר וכמו שלא נמנה כל
מחוייבי מלקות אבל נמנה מן העונש בלבד והיא המלקות כן לא נמנה במיתות זולתי
מן העונש והוא סקילה שריפה הרג וחנק וכן לא נמנה כל מחוייבי קרבן לפי פרטים
עד שיאמר אותן שגגת שבת מצוה וחטאת שגגת עז׳ מצוה אבל נמנה מן הקרבן לבד
כמו שמנינו מן המיתה וכבר ידעת שמיני הקרבן יתחלפו בהתחלף העונו׳ אמר

מצוה כמו שזכרנו בעור העולה וג״כ ראשית הגז כלל המצוה היא שנתנהו לכהן כמו
כן שנביא מעשר ראשון שנתנהו ללוי · וכבר טעו בזה עד שמנה מתנות כהונה מצות
אחר מנותם קצת המצות שאותן המתנות חלק מהם כמו שאמרנו בעור העולה וחזה
ושוק משלמים ובעבור שכולם מזולתנו השרש הזה ולא הרגישו אליו כלל ולא השיגו
אותו עד שהגיע שמנו מצות בפני עצמן יציקות ובלילות פתיתות ומליחות והגשות
והנפות והקטרות ולא ידעו כי אלו כולם הם חלקי מלאכת המנחה וזה שאנו כשנצוינו
שנקריב מנחה ואחר כך באר זה הפסוק על אי זה דבר כופל וזאת תורת המנחה ואמ׳
שהיא תהיה מן הסלת ומן הלחם העשוי על תואר כך או תואר כך כלומר מחבת או
מרחשת או מאפה תנור ויבלול השמן על שיעור כך ויעשה אותו פתים ויושם עליו
מלח ולבונה ויגיש ויניף ויקמוץ ממנו ויקטיר על הפני׳ שבארנו במס׳ מנחו׳ וש׳ כלם הם
חלקי המלאכה ועל הדבר העשוי על התואר הזה כלו יפול שם המנחה א״כ המצוה היא
הצווי שתהיה מלאכת קרבן הלחם או הסלת בקריבתו על סדר זה כלו ודמיון הדבר׳
של במצות המנחה כלומ׳ היציקה והבלילה והפתיתה והמליחה והתנופה והגשה ו
והקטרה הוא כמו אמרו ית׳ בחליצה וחלצה נעלו וירק בפניו וענתה ואמרה · וכמו
שמצו׳ חליצה א׳ ולא נמנה חליצ׳ ורקיקה אע״פ שהמקום זמנם הי׳ מלאכ׳ החליצה והי׳ מצ׳ א
א׳ כמו כן לא ימנה ויצקת עליה שמן ונתת עליה לבונה במלח תמלח והנפ׳ והגיש והקטי׳
וזה לא יעלם אלא למי שיקח הדברי׳ בתחלת מחשבה ולא ישים עיון שכליותם כמו שאמ׳
ז״ל אגב שטפי׳ אמר׳ כלומ׳ בלי השתכלו׳ אלא בתחל׳ עיון שעלה במחשבה כאמ׳ וזה השרש
בנוי הקדמנו׳ ואיך ראוי שימנו עד שלא יתחדש דבר בו מן הטעות ולא ערבוב כלל
כמו שביארנו · השרש יג׳ שהמצות לא ירבה מספרם כמספר הימי׳ שתתחייב
בהן המצוה ההיא · מן המבואר הוא שיש שם מצות חייבות במדה אחרת
מזמן ידוע יש שתהיה המדה נדבקת והוא שיתחייב בה עשות המצוה ההיא יום אחר
יום כמו הסוכה והלולב ויש שתהיה בו ימים ידועים כמו הקרבנות כמו שנ׳ על דרך
משל שמוסף ראש חדש הוא מצוה אחת וכן מוסף כל מועד ומועד מן החמשה מועדי׳
ואע״פ שיתחייב בימים רבים שמנ׳ כי ה׳ א׳ כמו שאמ׳ ושמחתם לפני יי׳ אלהיכם ז׳
ימים כן אמ׳ ז׳ ימים תקריבו אשה כמו שמצות לולב אחת כן מצות מוסף פסח אחת
וכן כל מוסף כל פרק ופרק ולפי זה יתבאר שהחגיגה ג״כ מצוה אחת וא״עפ שהיא ז
חייבת בב׳ פרקים · וכן הראיה והשמחה וזה מה שלא יטעה בו אדם ולא ירצה בזולתו
אבל טעו במה שיתלה בזה העקר טעות גדולה מאד מגונה וזה שהם מנו המוספים
כלם מצוה אחת מוסף שבת ומוסף ראש חדש ומוספי מועדות · ועל זה הנגד תהיה כן
יתחייב להם שימנו שביתת כל יום טוב מצוה אחת ולא עשו כן ואף על פי שאין ראוי כ
לתפוס כדבר מזה מפני שהם לא עשו למניינם סדר ידוע בשום פנים אבל יעלו
שמים ירדו תהומות והאמת המגלה הוא מה שזכרנוהו לך שכל מוסף ומוסף מצוה ב
בפני עצמה כמו ששביתת מצו׳ בפני עצמה וזהו הסדר האמתי והישר ·
השרש יד׳ שאין ראוי למנות קיום הגדרים במצות עשה · דע שכל עשה

שתי מצות הנה כבר התבאר לך שאפילו החלקים שאינן מעכבין זה את זה פעמים
יהיו מצוה אחת כשיהיה הענין אחד כי הכוונה כוללת למען תזכרו אם כן כלל ה
הדבר המחייב כזכרון ימנה מצוה אחת · הנה לא נשאר לנו א״כ שנסמוך במנין המצות
לאחדים מעכבין או אין מעכבין כי אם אל הענין לבד האם הוא לענין אחד או ל
לענינים רבים כמו שבארנו בשרש תשיעי מאלו השרשים אשר אמרנו מספיקים־
לבאורם ·

השרש השנים עשר שאין ראוי למנות חלקי המלאכה מהמלאכות שבא הצווי בעשייתה כל חלק וחלק בפני עצמו ·

ידוע שאנחנו נמצא פעמים שנצטוינו על מעשה מן המעשים
ואחר כן יבא הכתוב לבאר איכות המעשה ההוא ויבאר השם שזכר
ויאמר על מה שהוא כופל אם כן אין ראוי שימנה כל צווי שבא באותו באור מצוה
בפני עצמה כמו ועשו לי מקדש שזו מצות עשה אחת מכלל המצות והוא שיהיה לנו
בית מוכן ויבא אליו ויחגו בו ובו תהיה ההקרבה ובו יהיה הקבוץ במועדים ואח״כ
בא לבאר חלקיו ואיך יעשה ואין ראוי שימנה כל מה שאמר בו ועשית מנורה בפני
עצמה · ועל זה הדרך בעצמו ילך הענין בקרבנות הנזכרים בויקרא וזה כי
המצוה האחת היא כלל המלאכה המתוארה בכל מין ומין ממיני הקרבנות · והמשל
בזה העולה הנה נצטוינו שתהיה מלאכת העולות כך והיא שישחטה ויפשיטנה ו
וינתחנה ויזרוק דמה על תואר כך ויקריב חלבה ואחר כך ישרוף כל בשרה עם
שעור כך מסלת בלולה בשמן ושיעור כך מיין והם הנסכים ושיהיה עורה לכהן ש
שיקריבנה והמלאכה הזאת בכללה היא מצות עשה אחת והיא תורת העולה כי כמו
זאת המלאכה חייבה התורה שתעשה כל עולה · וכמו כן היא מלאכת
החטאת כלה מזביחתה והפשטתה והקרבת מה שיקרב ממנה ורחיצת הכלים שיזה
מדמה עליה ורחיצת הכלים שתבושל בהם או שבירתם הכל היא תורת החטאת
והיא מצוה אחת · וכן תורת האשם מצוה אחת ותורת זבח השלמים גם כן והיותו על
תודה בלחם או בלתי לחם ולקיחת הכהן ממנה חזה ושוק והנפתו הכל מכלל זבח
השלמים והיא מצוה אחת ואלו הן כל מיני הקרבנות שבכלל חיובן ליחיד וצבור זולת
האשם שהוא קרבן יחיד לעולם כמו שבארנו בפתיחת סדר קדושים · וזהו הנכון כי
שהמלאכה היא המצוה ואין ראוי למנות כל חלק וחלק מחלקי המלאכה מצוה אלא אם
יש צווין כוללים מיני הקרבנות כלם ולא יתיחדו במין זולת זה המין אז ראוי ש
שימנה כל צווי מהם למצות בפני עצמה לפי שאינו אז חלק מחלקי מלאכת הקרבן
מהקרבנות כמו שהזהירו מהקריב בעל מום או צוותו שיהיה תמים וצוותו שיהיה בלתי
מחוסר זמן והוא אמרו ומיום השמיני והלאה וצוותו שימלח כל קרבן והוא אמרו על
כל קרבנך תקריב מלח והזהירו מהשביתו ולא תשבית מלח וצוותו לאכול מה שיאכל
ממנו שכל אחד מאלו הצווין הוא מצוה בפני עצמה כי הם אין מהם גם אחד חלק מ
מחלקי המצוה מכל מלאכת הקרבן מיוחד אבל צווין כוללים כל קרבן כמו שנבאר ב
במצות אותם והוא מבואר כי היות הכהן לוקח מה שיש לו לקחת היא חלק מחלקי ה

והקטרת הזאת מאלו זה דבר יהיה · וכן קח לך בשמים ראש לא ימנה ואמנם ימנה
הבנוי שנות שנמשח כהנים גדולים ומלכים וכלי הקדש בשמן המשחה המתואר ·
ועל הדרך הזה הקש בכל מה שדומה לו עד שלא יתרבה אצלך מה שאין ראוי למנותו
וזאת כונתנו בזה השרש וזה דבר מבואר ואמנם זכרנוהו ועוררנו עליו בעבור כי
כבר טעו בו רבים ג״כ ומנו קצת ההקדמות המצות עם המצוה עצמה כבתי מנורת
כמו שיתבאר למי שיבין מנין הפרשיות שזכר רב שמעון בן קירא הוא וכל מי שנמשך
אחריו והזכיר פרשיות במניינם ·

השרש יא'

שאין ראוי למנות חלקי המצוה חלק חלק בפני עצמו כשיהיה המקובץ מהם מצוה אחת ·

פעמים יהיה הענין האחד שהוא מצוה א' ויש לו חלקים רבים
כמו מצות לולב שהוא ד' מינין הנה לא יאמר כי פרי עץ הדר מצוה בפני עצמה וענף
עץ עבות מצוה בפני עצמה וערבי נחל מצוה בפני עצמה לפי שאלו כלם חלקי המצוה
כי הוא צוה לקבצם ואחרי קבצם תהיה המצוה לקיחת הכל ביד ביום ידוע · ועל זה
ההקש בעצמו אין ראוי שימנה מה שאמרו במצורע שהוא יטהר בשתי צפרים חיות ועץ
ארז ואזוב ושני תולעת ומים חיים וכלי חרס בשם מצות אבל טהרת המצורע מצוה
א' בכל תאריה ומה שיצטרך בה משלו וזולתם כלו' הגלוח כי כל אלו הם חלק המצוה
שנצטוינו בה והוא טהרת המצורע והוא שתהיה על התואר הזה וזה ההקש בעצמו
בדבר אשר צונו לעשות למצורע בעת טומאתו כדי שירחיקוהו והוא אמרו בגדיו
יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה הנה אין פעולה מכל אלו מצוה בפני
עצמה אבל קבוצם הוא המצוה והוא שאנחנו נצטוינו שנעשה הדבר למצורע עד
שיכירהו מי שיראהו וירחיקהו והכרתו תהיה בכך וכך ועניני' כגון מה שצונו שנשמח
לפני יי' ביום הראשון של סוכות והוא מבואר שהשמחה תהיה בלקיחת כך וכך · וזה
השרש דק להבין מאד ואופן דקותו הוא שאספר לך מה שכל מה שאמרו ז״ל בו שהדב'
שפלו ותפלו' מעכבין זה את זה הנה הוא מבואר שהוא מצוה א' כמו ד' מינין שבלולב
ולחם הפנים עם לבונה זכה שתעשה עמו שלשונם מזה לחם הפנים והבזכין מעכבי'
זה את זה הנה זה מבואר שהוא מצוה א' · וכן כל מה שתתבאר לך שתכלית המבוקש
לא יגיע לחלק אחד מאותן החלקים הנה הוא מבואר כי קבוצם הוא הענין המצוה כמו
הכרת המצורע שהוא יתבאר לך שאלו היו בגדיו פרומים ולא פרע ראשו ולא עטה
על שפם ולא קרא טמא שהוא לא עשה דבר ולא תגיע הכרתו עד שיעשה כלם וכן
טהרתו לא תגיע אלא בכל מה שזכר מהצפרים ועץ ארז ושני תולעת והגלוח ואז
השלים לו טהרתו ואמנם מקום הקושי הוא בדברים שאמרו בהם אין מעכבין זה את
זה כי תבולע שיחשבה כי אחר שאלו החלקים כל חלק מהם בלתי צריך לחבירו שיקיים
כל חלק מצוה בפני עצמו כמו שאמרו התכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מ
מעכב את התכלת ואלה היה אפשר לנו שנאמר שלבן ותכלת ימנו שתי מצות לולי מה
שמצאנו להם לשון מבואר במכילתא ר' ישמעאל כאו' כם יכול שהם שתי מצות מצות
התכלת ומצות הציצית תלמוד לומר והיה לכם לציצית ומצות ... היא ואינה שתי

הדחיה שמא יתחייב מלקות על קלי בפני עצמו כי אמנם נזכר לזה והיה חייב על
לחם וקלי וכרמל מלקות אחת והשיבו למאי הלכתא כתביה רחמנא לקלי באמצע לומר
לך שאם אכל לחם וקלי וכרמל חייב על כל אחת ואחת ועל זה האופן בעצמו אז
מאמרו ית' לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף
וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים שכל אחד מאלו הדברים המנויין
הוא לאו בפני עצמו ואינם כלם מן החלק הראשון משני חלקי המין השני · והראיה
על זה אמרו באצבע מעונן ומנחש וכבר נתבאר בכל אחד מהם לאו בפני עצמו
והוא אמרו אחר שזכרו מעונן ומנחש במקרא אחר כל אחד בפני עצמו והוא אמרו
לא תנחשו ולא תעוננו וכמו שמנחש ומעונן יצא לחלק כן יתחלקו אותם שלפניהם
ואחריהם כמו מעונן ומנחש כמו שבארנו בלחם וקלי וכרמל · וכבר טעה זולתנו ב
כזה הענין אם בעבור שלא הטיבה דעתו לאלו הענינים כלם או שהוא שכח בהם ומנה
אמרו בכהנים אשה זונה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאישה מצוה אחת · וכבר
התבאר לפי בגמ' קדושי' חייב על כל אחת ואחת ואפי' באשה אחת כמו שנתבאר ב
מקומו ואכתבנו כרשיב לו התכללות שמכותו זונה וחללה מצוה אחת כי הוא חשב א
אותו לאו שבכללות והיה אצלו במחשבתו אמרו אשה זונה וחללה לא יקחו כמו אמרו
אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל ולא ידע כי זה לחלק וזה אינו לחלק כמו שלא יבדיל
כמו כן באמרו ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו ובין אמרו שארה כסותה ועונתה לא
יגרע ולא התפוש אותו כמו זה אולם מכותו גרושה בכלל זונה וחללה ושם הכל מצוה
אחת והנה אין טענה לו בזה כלל שהוא כלו גרושה בפני עצמה מבואר והוא אמרו א
אשה גרושה מאישה לא יקחו · הנה כבר פי' זה השרש הגדול ר"ל לאו שבכללו' ואחרנו
ספקותיו והודענו מה שראוי לחלק ומה שאינו ללאו שבכללות לבד שאין חייבין עליו
אלא אחת ושהדבר שהוא לחלק ימנה במצות הרבה ואשר אינו לחלק ימנה במצוה א'
ושים זה השרש כלו נגד עיניך תמיד כי הוא מפתח גדול לאמות מנין המצות ·

השרש הי'

שאין ראוי למנות ההקדמות אשר הם לתכלית אחרת מן התכליות · כי פעמים יבאו צוויין ב
בתורה אותן הצוויים המצות אבל הם הקדמות לעשיית המצוה כאלו הוא
מספר איך ראוי שתעשה המצוה ההיא דמיון זה אמרו ולקחת סלת ואפית אותה
כי הוא אינו ראוי שימנה לקיחת סלת מצוה ועשייתו לחם מצות אבל התכלית הוא אמרו
ונתת על השלחן לחם הפנים לפני תמיד · הנה המצוה היא להיות הלחם תמיד לפני יי
ואח"כ ספר איך יהיה זה הלחם ותמונת עשייתו ושהוא יהיה מסלת והוא י"ב חלות · ועל
זה הדרך בעצמו אין ראוי שימנה כאמרו ויקחו אליך שמן זית זך אבל ימנה אמרו
להעלות נר תמיד והוא הטבת נרות כמו שנתבאר בתמיד · ועל זה הדרך בעצמו
לא ימנה אמרו קח לך סמים אבל ימנה הקטרת הקטורת בכל יום כמו שבאר שכתוב
בו בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות וזולת זה מ
המצוות המכוונים · ואמרו קח לך סמים שקדמם בכונו לבאר איך תעשה המצוה וזולת

והפליגית על שאכלו בלתי צלי · ואמרו שם על זה המאמר ורבא אמר
אין לוקין על לאו שבכללות איכא דאמרי חדא מיהא לקי · ואיכא דאמרי חדא נמי
לא לקי משום דלא מיחד ליה כלאו דחסימה כלומר אמרו ית' לא תחסום שור בדישו
שהוא לאו אחד יזהיר מדבר אחד ואולם לאו זה המזהיר מפני דברים נא ומבושל אין
לוקין עליו · וכבר ידעת שהתבאר בגמר' סנהדרין אין לוקין על לאו ש
שבכללות ולכן מאמר אביי הוא כדחה ונאמר שהוא לוקה אחת בין שאכלו נא
ומבושל או נא או מבושל אחת בלבד לוקה · ולכן כמכת אמרו ית' אל תאכלו
ממנו נא ובשל מבושל מצוה אחת · ושם נאמר גם כן אמר אביי אכל זג לוקה שתים חרצן
לוקה שתים זג וחרצן לוקה שלש ורבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות רוצה לומר
מכל אשר יעשה מגפן היין שיחשוב אביי שלוקין עליו · וכן אמרו ברביעי
ממכות המעלה שאור ודבש על גבי המזבח אמר אביי לוקה משום שאור ולוקה מ
משום דבש ולוקה משום ערוב שאור ולוקה משום ערוב דבש רוצה לומר שאומרו כל
כולל שני דברים שלא יקריב לבדו ושלא יקרב דבר מערב ממנו בו אי זה שיעור שיהיה
וזה כלו על דרש דרבי שסובר שלוקין על לאו שבכללות · ונאמר שם
רבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות איכא דאמרי חדא מיהא לקי · ואיכא דאמרי
חדא נמי לא לקי משום דלא מיחד לאויה כלאו דחסימה · ואחר
שהתבאר שאמרו אל תאכלו ממנו נא ובשל מצוה אחת וכן כל לאוין שבאו כאסור כל
היוצא מהגפן על הנזיר מצוה אחת מפני שהם כלם פרט כמו שהתבאר בגמרא ·
וכן אומרו כי כל שאור וכל דבש מצוה אחת כן נמנה גם כן לא יבא עמוני ומואבי
מצוה אחת · וכן אמרו כל אלמנה ויתום לא תענון · וכן אמרו לא תטה משפט גר
יתום · וכן אמרו כסותה ועונתה לא יגרע נמנה כל לאו מהן מצוה אחת רוצה לומר
כי כל אחד מאלו הלאוין הוא כאמרו אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל וכמו כי כל
שאור וכל דבש לא תקטירו בשוה אין הבדל ביניהם · וכן אמרו לא תביא אתנן זונה
ומחיר כלב הוא לאו אחד · וכן אמרו יין ושכר אל תשת וגו' · ולהבדיל ·] ולהורות
כלומר הוזהרו בלאו אחד מהכנס למקדש או להורות בתורה והוא שתוי · וזה
החלק האחר מחלקי המין השני ממיני לאו שבכללות והחלק השני הוא כמו מלת זה
החלק הקודם בשוה אבל הוא כפי' מקובל כי כל דבר ודבר מן הדברים המצטרפים
לוקין עליו בפני עצמו והוא כשיעשה אותם כלם אפי' בבת אחת לוקה על כל אחד
ואחד כאזהרות מיוחדת מזה אמרו לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ו
ויצהריך · אמרו בכריתות שבל מעשר מעשר דגן תירוש ויצהר חייב על כל א' וא' והקשו
ואמרו וכי לוקין על לאו שבכללו' והיתה התשובה קרא יתיר כתי' מכדי כתי' ואכלת
לפני יי' אלהיך מעשר דגנך וכו' למה לי למהדר לא תוכל לאכול בשעריך וכי תימא
ללאו א"כ לימא קרא לא תוכל למה ליה למהדר למכתבינהו כלהו ש"מ לחלק · ושם
התבאר אחר השקלא וטריא שאמרו וקלי לא היה צריך לאמרו שהוא המונח כזכר
לחלק שהוא חייב מלקות על קלי בפני עצמו ובעבור שאמרו בקלוי על אופן הדחיה

ענינים רבים הנה אז ימנה הלאו ההוא לבדו לא כל ענינים שיכלול אותם הלאו ההוא
וזהו לאו שבכללות שאין לוקין עליו כמו שנבאר עתה · וזה כי אמרו לא תאכלו
על הדם אמרו בפירוש מנין לאוכל מבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה
שנאמר לא תאכלו על הדם · דבר אחר מנין לאוכל בשר קדשים קודם זריקת
הדם שהוא בלא תעשה תלמוד לומר לא תאכלו על הדם לא תאכלו הבשר ועדין הדם
במזרק · ר׳ דוסא אומר מנין שאין מברין על הרוגי בית דין תלמוד לומר לא תאכלו
על הדם · אמר ר׳ יוסי בר׳ חנינא אזהרה לבן סורר ומורה מנין תלמוד לומר לא
תאכלו על הדם · הנה אלו חמשה ענינים כלם מוזהר מהם והם כלם נכללין תחת
לאו אחד · ועוד אמרו מנין שלא יטעום אדם כלום עד שיתפלל תלמוד לומר לא
תאכלו על הדם לא תאכלו עד שתתפללו על דמכם · ובבאור אמרו בגמ׳ סנהדרי׳
על כלם אינו לוקה משום דהוי לאו שבכללות וכל לאו שבכללות אין לוקין עליו ובארו
גם כן כי לאו שבכללות הוא דאתו תרי או תלת אזהרי מחד לאו · ואין ראוי
שימנה כל אסור ואסור שכלל עליהם זה הלאו מצוה בפני עצמה אבל ימנה הלאו לבדו
שכולל אלו הדברים כלם · ודמיון זה הלאו כלומר לא תאכלו על הדם אמרו ג׳כ׳
ולפני עור לא תתן מכשול כי הוא גם כן כולל ענינים רבים כמו שנבאר · וכן אמרו
לא תשא שמע שוא הנה יהיה גם כן כולל ענינים רבים כמו שנבאר · וזהו המין
האחד ממיני לאו שבכללות · והמין השני שיהיה לאו אחד יאסור דברים רבי׳ עצופים
קצתם על קצתם והוא שיאמר לא תעשה כך וכך וזה המין יחלק לשני חלקי׳ כי ממנו
מה שבארו בתלמוד שהוא חייב מלקות על כל דבר ודבר מאותן הדברים העצופים
וממנו מה שאמרו שאינו חייב אלא אחת להיותו לאו שבכללות ואותן הלאוין שבארו
שהוא חייב על כל אחת ואחת אם שימנה כל דבר מהם מצוה בפני עצמה ומה שבארו
שהוא חייב אחת על הכל נמנה אותו מצוה אחת כפי מה שרשמנו בזה השרש · שלא
ילקה אחד שתי מלקיות על לאו אחד בשום פנים · וכשחייבו בבאור בכל ענין וענין
מאותן הענינים העצופים שלוקין על כל אחד ואחד והוא שעשאם כלם בבת אחת
לוקה מלקיות הרבה ידענו בהכרח שהם מצות הרבה וימנה כל אחד ביחוד · ואני
אזכור דמי׳ כים רבים מפני חלקי זה המין עד שיתבאר הענין שמכוון תכלית
הביאור · וזה אמרו ית׳ בשה הפסח אל תאכלו ממנו נא ובשל
מבושל במים שאנחנו נמנה זה הלאו מצוה אחת ולא נמנה לא תאכלו נא מצוה אחת
ולא תאכלו מבושל מצוה אחרת שלא יחד לכל ענין לאו בפני עצמו · ולא אמר
אל תאכלו ממנו נא ולא בשל מבושל אבל נא כללו אחד כולל שני ענינים ונעטף אחד
מהם על האחר · ובפרק שני מפסחים אמרו אמר אביי אכלו נא לוקה
שתים נא ומבושל לוקה שלש · וזה כי הוא סובר שלוקין על לאו
שבכללות וכשאכלו נא עבר על שני לאוין אחד מהן אל תאכלו ממנו נא והשני נלקח
מכללא כי הוא אמר אל תאכלו אלא צלי וכבר אכלו בלתי צלי וכשאכלו נא ומבושל
לוקה לפי דעתו שלש אחת על שאכלו נא ושנית על שאכלו מבשל והשלישית

על אזהרו' רבנ' · אם לא תמצאם יאמרו לוקה ב' או לוקה ג' כי אם ימנה כל לאו ביחוד כי
לא ילקה א' שתי מלקיו' על שם א' כמו שהתבאר ממה שהתפרסם בתלמו' במכו' וחולין
וזולתם ואולם ילקה שתי מלקיות על שני שמות ר"ל שני ענינים שבא אזהרה בכל ענין
ביחוד · וזאת שהפרש בין אמרם עובר משום כך ומשום כך ובין אמרם לוקה שתים
או לוקה שלשה · והראיה על כל מה שאמרנו אמרם כל שאין לו ציצית בבגדו עובר
בחמשה עשה בעבור שנכפל בו לשון צוי חמשה פעמים אחד ונתנו על ציצי' הכנף
שנית · ועשו להם ציצית · ג' · והיה לכם לציצית · ד' · גדילים תעשה לך · ה' · על ארבע
כנפות כסותך · ומצאנו להם לשון מבואר במנות ציצית שהיא מצוה א' כמו שבאר
כשאזכור אותם · ועל שדרך הזאת בעצמה אמרו כל שאינו מניח תפלין עובר בשמונה
עשה להכפל הצווי באם ח' פעמים כלו' בשל ראש ושל יד · וכן אמרם כל כהן שאינו
עולה לדוכן עובר בג' עשה להכפל הצווי בו ג' פעמי' · ולא יתספק אחד מהמונים
המצות שיאמר ברכת כהנים שלש מצות ציצית ה' מצות ותפלין ח' מצות · ואם היה זה
כן היה ראוי שנמנה אונאת הגר שלש מצות להכפל האזהרה בו בעבור אמרם בגמ'
בבא מציעא המאנה את הגר עובר בשלש לאוין והלוחצו בשלשה לאוין אבל הם פרטי
מצות לגר לא תונה ולא תלחצנו ונכפלה האזהרה בהן וזה מבואר ואין ספק בו ·
ובביאור אמרו בגמ' מציעא מפני מה הזהירה תורה בשלשים ושש מקומות על הגר
מפני שסורו רע · האפשר לאחד שיאמר שזה ל"ו מצות מכלל תרי"ג מצות זה מה שלא
יתספק מאמרו · שכם כבר התבאר באור שלם שאין ראוי למנות כל לאו שימצא בתורה
ולא כל עשה בעבור שהוא נכפל ואמנם ראוי למנות הענינים המצווה בהם או ה
המוזהר מהם ואי אפשר ידיעת הלאו והעשה הנכפל שהוא בא לתוספת ענין אלא
בשמועה יורה עליו והם מקבלי הפי' ע"ה ושל יטעך גם כן היות האזהרה נכפלת במלות
מתחלפות כמו אמרו ית' לא תעולל אחריך אחר אמרו ושכחת עומר בשדה לא תשוב
לקחתו ואמרו כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריך כי אין אלו שני לאוין אבל היא א'
אזהרה אחת מענין אחד והוא שלא יקח מה ששכח מן התבואות או הפירות בשאספם
והביא בזה שני דמיונים בענבים וזיתים וקרא הנותר מהענבים עוללות והנותר מהזיתי'
פארות · ופי' לא תפאר לא תקח מה ששכחת בקצת הפארות והם הענפים · שזה
ברור כי דעת הרב כי בקדשים נזכר פאה ולקט ועוללות ופרט ולא נזכר בו שכחה
ובכי תצא נזכר שכחה בתבואה ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו · אמנם זכרה
בשני אילנות בזיתים זיתך לא תפאר אחריך ובענבים כרמך לא תעולל אחריך וה"ה
לשאר אילנות ואין זה מורין ו כרמך לא תעולל הכתוב בקדושים כי הוא אמו' לפני' הפו'
ואפי' כל הכרם עוללות כלה לעניים ואין דין פרט ועוללות אלא בכרם לבד · ע"כ ·
ומה שראוי שיחובר אל זה הפרש מה שאני מספרו והוא כי זה שאני אומר שראוי ש
שימנו הענינים המצווה בהם והמוזהר מהם הוא בתנאי שיהיה בענין הזה וזהר ממנו
לאו ביחוד בכל ענין וענין אז ראוי יאמרו אותה המעתיקים שהוא הבדיל הענין
קבלתו מקבלתו וחייב שאזהרה לכל ענין מהם ואמנם כשהיה לכל אחד כולל ענינים ב

[illegible] ולשון אחר והקבלה זולת זה · ב
[illegible] ולא יהיו פעמים אלו דבר רצו לומר
או [illegible] שאלו בענין ההוא אם היה מן המצוה בו או לרבוי
ה אזהרות שבאו ממנו אם [illegible] המוזהר ממנו כי כלם הם לחזק כי פעמים ·
יש בענין אחד בעצמו אזהרה אחר אזהרה לחזק וכן יבא צווי אחר צווי לחזק
ג"כ אם לא יבורר בשמועה לשום שום אחד מחכמים במפרשי הענינים מה שאמרתי לך · ש
המפרשים שכל לאו מהם או כל עשה כולל ענין זולת הענין שיכלול הלאו האחר
או העשה כי אז ראוי למנותו בלא ספק כי לא כשאר מיותר לחזק כי אם לתוספת
ענין אעפ' שהנגלה מהכתוב מורה שהוא בענין אחד כי אמנם לא נצטרך לומר
שזה הכתוב נכפל לחזק ואינו לתוספת ענין עד שנגלה לנו מאמר המפרשים הם קבלה
אותו אמנם כשנמצא הקבלה אומרת שהצווי הזה או האזהרה כולל ענין כך וזה ש
הצווי הנכפל או האזהרה כולל ענין אחר הנה זהו ודרשו וזהו שלא יכפל הם
שא לענין ואז ראוי למנות זה ביחוד ולמנות זה ביחוד · אמנם כשלא יהיה שם ענין
נוסף דע באמת שלא נכפל אלא לחזק וכדי שידע ג"כ שזה הענין ענין גדול מאד
אחר שבא בו אזהרה אחר אזהרה או נכפל לא נאמר דין המצוה או שיאמר שמנו
דין מהדינים במצוה אחרת כמו שיתבאר הכל מאד ויאמר מונה לשאר הדין · מ
ממנו גזרה שוה · והנה מצאנום ע"ה רמזו על זה הענין בגמ' שבחינו בפרק שני את
שהם כוונו לאחד הלאוין שיראה שנכפלו כי האזהרה הנשנית מזו לתוספת [illegible] לקיימו
בענין נוסף ונאמר בו על צד הקושיא אמר ליה רבינא לרב אשי ואימא לעבור עליו
בשני לאוין כלומ' זה שתרצה שתתקיים זה הלאו בענין זולת זה הענין כי נית[ן]
הלאו האחד לאו זה דבר מטרח לזה שלא נכפל בענין ההוא עצמו כדי שיהיה עובר
בענין ההוא חייב בשני לאוין · והיתה התשובה אמר ליה כל היכא דאיכא למדרש
דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי · הנה התבאר לך כי כל לאו שלא בא לתוספת
ענין הנה יקרא יתר כלומ' שהוא נכפל ואפי' יאמרו שהוא בא לעבור עליו בשני ל
לאוין הנה הוא עם כל זה לאו יתר כמו שיתבאר מזה המאמר ואין ראוי למנותו כי
הוא נכפל · הנה כבר התבאר כי לא ברבוי הלאוין או העשה ירבו המצות כבר ד
כדע שהצווי בשבת להתבטל ממלאכה נכפל בתורה י"ב פעמים התרצה שיהיה
אחד מאשר ימנו המצות שיאמרו כי מכלל מצות עשה המנוחה בשבת והיא שתים
עשרה מצות · וכן באה האזהרה מאכילת דם ז' פעמים היתכן ג"כ שום משכיל ש
ויאמר כי אסור הדם ז' מצות וזה שלא יטעה בו אחד כלומ' בשביתת שבת שהיא מ
מצוה אחת ממצות עשה · ודע כי אתה ואפי' תמצא לשון חכמים כי מי שיעבור
האזהרה הפלונית עבר על כך וכך לאוין או מי שיבטל הדבר הפלו' עבר על כך
וכך עשה לא יתחייב מזה שתמנה הלאוין ההם כלם כל אחד ביחוד ולא כל עשה ב
ביחוד כי הענין אחד ואין בו כפל · ואמנם אמרו שהוא עובר בכך וכך עשה או ש
כך וכך לאוין בעבור שכפל הצווי או האזהרה במצוה ההיא כי הוא עבר על

אז האומר נותן לזה· וזה ביאור ממה שקדם כבר דק שדמים קצובים בערכים כחשבון שנות
הנערך והיותו זכר או נקבה ואין הפרש בין שאמר ערכי עלי או ערך פלו' עלי·
ואמנם כרצה הפלוני ההוא מי הוא ומי שנותיו ויתן לפי זה ואם היה הנערך איש
שנתחייב מיתת בית דין ונגמר דינו ואחר זה אמ' מי שאמ' ערך זה עלי לא יתחייב
לתת דבר כי הוא חשוב כמת שאין ערך לו משנגמר דינו וזה הענין ירצה באמרו
לא יפדה ר"ל אין לו דמים שיתערך אותו המעריך שיתנם וזה דין מדיני הערכים
ומשפטיהם זכרם הכתוב ואינו אזהרה ולשון המשנה הנעשה והיוצא ליהרג לא נדר
ולא נערך וביאר התלמוד שזה כתנאי שיהיה יוצא מבית דין ישראל ולשון מכילת'
חייבי מיתות ב"ד אין להם פדיון שנ' כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה והתבונן
לשון המאמר ודקדק העיון בו איך באר שזה הלאו שלילה לא אזהרה באמרם אין
להם פדיון ולא אמרו אין פודין אותם וזה הענין בעצמו באר בספרא בפרשת
ערכים ואמרת מנין למחויב מיתת ב"ד לאחר שאמר ערכו עלי שלא אמר כלום תל' לא
יפדה כל' מכיון שאינו חייב ערך וכבר באר זה הענין תכלית הבאור עד שלא נשאר
בו ספק אפי' אצל מי שסכלו יותר עב מסכל הכסילים ואחר שדברנו בכונה הזאת
דע כי האזהרות שתבוא בהן אזהרה בתורה ארבע מלות וכל מה שיזהיר ממנו באחת
מאלו הארבעה יקרא מצות לא תעשה והם השמר פן ואל ולא ובבאור אמרו כל מקו'
שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה ונשאר עלינו לבאר דבר א' כדי שתשלים
בו כונת השער וזה כי כשספר בתורה ובאר עלינו שכנקה כפשותיכם בשם כלל ממנו
הפועל הפלוני והפלו' הנה אותו הפועל ימנה מכלל מצות לא תעשה ואעפ"י
שהלאו שבא בו הוא שלילה לא אזהרה מאחר שנודע שבשלל אותו מנפשותנו ובאמר
אני לא עשיתי כך וכך ידענו בהכרח שהפועל כך וכך מוזהר ממנו וזה כמו שנוה
הכתוב לנו שנא' לא אכלתי באוני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתתי ממנו למת
הורה זה על היות כל פעל מאלו מוזהר ממנו והנה יבא באור זה במקומו בדברנו על
אלו המצות **השרש** התשיעי שאין ראוי למנות הלאוים והעשה אבל
הדברים המוזהר מהם והמצווה בהם **דע** שכל צווי התורה
ואזהרותיה הנה הם בארבעה דברים בדעות ובפעולות ובמדות ובדבור
וזה שהוא צווי להאמין יחוד ואהבת האל ויראתו הנה שהזהירנו מהאמין דעת
אחת מהדעות כמו מה שהזהירנו מהאלהות לזולתו· וכן צונו בפעולה מן הפעולות
כמו שצונו להקריב הקרבנות ובנות המקדש והזהירנו מפעולה מן הפעולות כמו
מה שהזהירנו מהקריב לזולתו י"ת ומהשתחוות לנעבד זולתו וכן צונו להתנהג
במדה מהמדות כמו מה שצונו בחמלה והרחמנות והצדקה והחסד והוא אמ' ואהבת
לרעך כמוך· והזהירנו במדה מן המדות כמו מה שהזהירנו מהשנאה והנקימה
והנטירה ודרישת הדם וזולת זה מהמדות הרעות כמו שאבאר· וצונו לומר מאמר
מן המאמרים כמו מה שצונו לשבחו ולהתפלל ולהתודות על העונות ועל הפשעים
ותרומה לזה ממה שיתבאר· והזהירנו מדבור אחד מן הדבורים כמו

וענין שאמרו לא תגלח פאות העברי' או אמרו לא יבקר הכהן לשער הצהוב נראה
שזה שלילה לבד לא אזהרה וזה שהוא מספר לנו שלא יצטרך עם הסימן הזה ההבקר
שלא יספק בו כי הוא טמא · וכן אמרו לא יומתו כי לא חופשה זה ג"כ שלילה לא א
אזהרה כי הוא אמ' אינו מתחייב להם המות אחר שלא כשלם החרות · ואין ראוי
שיפורש זה כשב אמ' לא יומתו ויבא זה מענין השלילה לענין האזהרה כי הנה
אמרו לא יומתו כי לא חופשה כמו אמרו אין לנערה חטא משפט מות שכלל ממנה
חיוב ההריגה בעבור האונס · וכן הנה שלל מהם חיוב ההריגה בעבור העבדות כ
כאלו יאמר אין להם חטא מות · וכן אמרו ולא יהיה כקרח וכעדתו הוא שלילה ב
ובארו חכמים שהוא שלילה ופרשו ענינה ואמרו שהוא יתספר לנו שכל מי שיחלו'
על הכהונה ויערער בה לא יחול בו כקרח וכעדתו מן הבליעה והשרפה אבל המכס
יהיה שיכנו כאשר דבר ה' ביד משה ר"ל הצרעת · והוא ית' אמ' אליו הבא נא ידך
בחיקך והביאו ראיה במה שקרה לעוזיהו מלך יהודה · ואעפ' שמצאנו להם לשון א
אחר בגמ' סנהדרי' והוא אמרם כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמ' ולא יהיה
כקרח וכעדתו · זה על דרך האסמכת' לא שיהיה פשטיה דקרא בענין הזאת · ואולם
האזהרה על זה הוא נכלל תחת לאו שני כמו שאבאר במקומו ואין שם דבר יתבאר
לך בו שלילה מן האזהרה זולת ענייני המאמ' ואמנם מן המלה לא יתבאר בשום פנים כי
מלת השלילה וה אזהרה בעברי מלה אחת והיא מלת לא ויצטרך ש משכיל שיהיה מכי'
ענייני המאמר והוא יפריד מהרה אי זה לאו הוא שלילה ואי זה לאו הוא אזהרה במה
שקדם לנו ביאורו · וכבר רמזו ע"ה' על זה הענין וזה כמה שמצאנו להם מחלוקת
בלאו מן הלאוין אם הוא שלילה או אזהרה והוא אמרו בחטאת העוף ומלק את ראשו
ממול ערפו ולא יבדיל כי הנה תנא דידן ותנא המדבר בלשון המשנה סברינן שזה
אזהרה ולכן אמר אם הבדיל פסל ויתחייב לפי זה שיהיה זה הלאו מצות לא תעשה
הוא כאשר הבדיל פסל שאילו הקריב שאור או דבש ור' אליעז' סבר שזה הלאו שלילה
לא אזהרה ושאמרו לא יבדיל ירצה בו אינו צריך שיבדיל את הראש אבל שיחתכו על
אי זה שעור שיהיה ולכן אם הבדיל לפי דעתו כשר · וכן אמרו בגמ' זבחים אומ' היה
ר' אליעז' בר' שמעו' שמעתי שמבדילי' בחטאת העוף מאי לא יבדיל אינו צריך להבדי'
ו הקשו על זה ואמרו אלא מעתה גבי בור דכתי' ולא יכסנו הכי נמי דאין צריך לכסות
· והיתה התשובה התם דכתי' בעל הבור ישלם מכלל דבעי כסוי · הנה כבר התבאר
מי מענין המאמר יקחו ראיה אם הוא שלילה או אזהרה והתבאר גם כן באמרו לא
יבדיל מצות לא תעשה לפי מה שסברה המשנה · ומהנה התבאר שאמרו בעולת
העוף ושסע אותו בכנפיו לא יבדיל אין ראוי למנותו כי הוא שלילה ולדברי הכל כ
אם הבדיל כשר כי הוא בעבור שאמר בעולת בהמה ונתח אותה לנתחיה והיא ע
עולה כדעת שעולת עוף כן ואמ' שאינו צריך להבדיל אבל ישסעהו לבד ואם הבדי'
כשר כמו שהתבאר במקומו ומכלל שני הלאוין לאוי השלילה ג"כ אמרו כל חרם אשר
יחרם מן האדם לא יפדה · ואמנם יתבאר לך שזה שלילה לא אזהרה כשתדע ענייני

לא תבשל ותאמר לו אכול או תצוהו להרחיק מן אכילה ותאמר לו לא תאכל ואין ב
בלשון הערבי שם יכלול שני אלו הענינים יחד כמו שזכרו זה המדברים במלאכת
ההגיון ואמרו זה לשונו ואמנם הצווי והאזהרה אין להם בלשון הערבי שם יקבצם
ונערכו לקרות שניהם בשם אחד מהם והוא הצווי · הנה כבר התבאר לך כי ה
האזהרה מענין הצווי והמלה המפורסמת בלשון הערבי המיוחדת לאזהרה היא מלת
לא · וזה הענין בעצמו נמצא בלא ספק בכל לשון כלומ׳ שאותה תצוה למצוה שיעשה
דבר או לא יעשה אם כן הוא מבואר שמצות עשה ומצות לא תעשה שתיהן צווי ב
גזור דברים צונו לעשותם ודברים הזהירנו מעשותם ושם המצוה לעשותו מצות
עשה ושם המוזהר מהם מצות לא תעשה והשם שיכללם יחד בלשון הערבי גזרה ·
וכן החכמים קראו כל מצוה בין עשה בין לא תעשה גזרת מלך · אמנם שלילת ה
החיוב הוא ענין אחר והוא שתשלול נשוא מנושא ואין בו מענין הצווי לא׳ פנים כלל
כאמרך לא אכל פלו׳ אמש ולא שתה פלו׳ היום ולא ראובן אבי שמעון והדומים לזה ·
הנה זה כלו שלילת החיוב אין ריח צווי בו והמלה שישללו בה בערבי על הרוב הוא י
מלת לא וישללו ג״כ במלת בלי · אמנם העבריים רוב שלילתם במלת לא בעצמה שבה
יזהירו וישללו ג״כ באין ומה שיתחבר בו מן הכנויים כמו אינו אינם אינכם וזולתם ·
אמנם השלילה בעברי במלת לא כאמרו ולא קם נביא עוד בישראל כמשה · לא
איש אל ויכזב · ורבים כאלה · והשלילה באין כאמרו ואדם אין · והמתים אינם ד
יודעים מאומה וזולתם רבים · הנה כבר התבאר לך ההפרש שבין האזהרה והשלילת
וזה שהאזהרה מענין הצווי ולא תהיה אלא בפעולות הצווי בשוה ר״ל כי כמו ש
שפעולת הצווי לעולם עתידה כן האזהרה · ולא יתכן שיהיה הצווי בעבר וכן ה
האזהרה · ואין פנים להכנים הצווי בספור כי הספור צריך לנשוא ונושא והצווי ש
שאומר שלם כמו שהתבאר בספרים המחוברים לזה והאזהרה ג״כ לא תכנס בספור
ואין כן השלילה כי השלילה תכנס בספור ותשלול העבר והעתיד והעומד וזה כלו
מבואר בעצמו עם השתכלות · ובאשר היה זה כן אין ראוי שימנו מן הלאוין שבספ
שלילה במצות לא תעשה בשום פנים וזה ענין מופתי לא יצטרך עליו עד זולת
מה שזכרנו מהבנת ענייני המלות עד שיבדיל בין האזהרה והשלילה · וכבר ת
כשלו מזולתנו זה עד שמנה לא תצא כצאת העבדים ולא ידע כי זה שלילה לא א
אזהרה · וביאור זה כמו שאספר וזה כי האל גזר דין במי שיכה את עבדו או אמתו
הכנעני ויחסרהו [illegible] אחד מראשי האברים שהוא יצא לחרות והיא עולה
בין זכר ונקבה וזה הדבר כן בעבד כנעני כ״ש באמה עבריה שהוא כבר הספרה להד
מראשי אברים תצא לחרות ושלא תמכר זה הדין באמרו לא תצא כצאת העבדים כ
כלו׳ יאמר אינו וחייב שתצא לחרות בחסרון אבריה וזה שלילת דין שמוכה לא א
אזהרה · וכן פירשו אותו בעלי הקבלה ואמרו במכילתא לא תצא כצאת העבדים
שיצאו בראשי אברים כדרך שהעבדים כנענים יוצאים · הנה כבר התבאר ל
לך שזאת שלילת דין ואחד יכלול אותו ממנה לא שהוא שהזהירנו מדבר ואין שכרם ב

בכלי ברזל הכהו מצוה אחת והמצוה השנית אמרו ואם באבן יד הכהו · והמצוה הש
שלישית או בכלי עץ יד הכהו · והמצוה הרביעית אמרו גואל הדם הוא ימית את ה
הרוצח · והחמישית אמרו או בשנאה יהדפנו · והששית אמרו או השליך עליו בצדייה
והשביעית אמרו אם בפתע בלא איבה הדפו כידו · והמצוה השמינית אמרו או הדף
בפתע בלא איבה · והתשיעית אמרו או השליך עליו כל כלי בלא צדיה · העשירית
או בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות · יא' ויפל עליו וימות והוא לא אויב לו · הי"ב
והצילו העדה את הרוצח · הי"ג והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו · הי"ד וישב שם
עד מות הכהן הגדול · הטו' ואם יצא יצא הרוצח · הי"ו ואחרי מות הכהן הגדול
ישוב הרוצח : ואם עשינו כן בכל מצוה ומצוה היה עולה מספר המצות יותר מד'
אלפים וזה מבואר ההפסד לפי שזה כלו דקדוק ההלכה · ואמנם המצוה המכוונת
בזה הדין מכת נפש בשגגה והיא התורה שהורנו בו שכרין הדינין והדקדוקין הכתובין
בזה ובכן קראם האל משפטים ולא קראם מצות ואמר ושפטו העדה בין המכה ובין
גואל הדם על המשפטים האלה · וכבר התעורר בעל הלכות גדולות על קצת אלו ה
ענינים ואלך שכיבם ומנה פרשיות ואמר כמנינם פרשת כהלות פרשת נדרים
שבועות ופרשת מוציא שם רע · ומנה כמו כן פרשיות רבות אבל לא נתבאר לו
זה הענין על השלמות ולא הגיע אליו · ולכן מנה כאותן הפרשיות מה שכבר קדם
לו מנינו והוא לא הרגיש · ובעבור שנעלם ממלתנו ששרש הזה במצות בנגעים ש
מנה אחד מצות ולא ידע כי הם מצוה אחת ושכל מה שנזכר בכתוב ואמנם הוא ד
דקדוק ותנאי · ובאורזת שהוא הורה לנו בנגעת אדם יטמאהו וישוב טמא ויתחייב
לו מה שיתחייב לטמאים מהרחקו המקדש וקדשיו ולצאת חוץ למחנה שכינה ואם אם
לא נדע אי זו נגעת יטמא ואי זו לא תטמא בא הכתוב לבארו ולהבדיל המשפט
שאם היא כך הוא טהור ואם היא כך הוא טמא ואם היה על ענין כך יעמוד זמן כך
ואם היה על ענין כך יעמוד זמן כך · ובבאור אמרו לטהרו או
לטמאו בשם שמצוה לטהרו כך מצוה לטמאו · והמצוה היא אמנם שיאמר טמא או
טהור ואמנם חלוק ענינים שבהם יהיה טמא או טהור אין ראוי למנותם בעבור שהם
תנאי' ודקדוקי' וזה כמו אמרנו כי הקרבת בעל מום מוזהר ממנו ואם היה מנות לא
תעשה כאשר עלינו לדעת מה הם המומים הנראה שנחשב כל מום ומום מצוה לא
היה זה כן היה עולה מנינם קרוב ע' ג' וכמו שלא נמנה המומי' מה מהם מום מ
ומה מהם אינו מום אבל האזהרה שהזהירנו מבעל מום כמו כן אינו ראוי למנות
סימני הנגעת מה מהם טמא ומה מהם טהור של היות המנוגע טמא לבד והאחרים
כלם הם באור מה הוא הנגעת · ועל הדרך הזה ראוי שימנה כל מין ומין מהטמאות
מצוה א' ולא ימנו דקדוקי אמי' ההוא מן הטמאו' ותנאיו כמו שיתבאר ממנו · והבין
זה השרש שהוא עמוד הגדול למה שאנחנו בו · השרש הח' שאין ראוי למנות
שלילת החיוב' עם האזהר' · דע שהאזהרה היא אחד משני חלקי ה
מאמר וזה כי אתה תצוה למצוה שיעשה דבר או שלא יעשהו כמו שכבואר

כי לא מצאתי שבא ליר' הכתו' ודקדק אותה מצוה או תנאים שבה כמנה אנחנו כל תנאי
או כל פרט שהוא דקדוק וכ"ש שהוא מ"ע ה' · וכבר טעו בזה רבים וכל מה שמנאו
כתוב מכו תכלית השתכלות בפרט המצוה ולא לדקדוקיה או תנאיה · הנה של כזה א
חייב הכתוב בספר ויקרא לטמאת מקדש וקדשיו והנזכרים עמו קרבן חטאת ותנא
זה מצות עשה בלי ספק · ואחר כך דקדק הכתוב בזה הקרבן מה יהיה דמיו יביא ש
שתי תורים או שני בני יונה · ואם לא תשיג ידו דמיהן יביא עשירית האיפה סלת ·
זהו קרבן עולה ויורד · וזה כלו' הוא ביאור הקרבן המתחייב לו ומזה א"כ אין ראוי
שנמנה אותו הנה שלש מצות וכאלו הציווי שצוה להקריב עשירית האיפה כי הנה
אין שלשה ציווין אלא אחד והוא שיקריב קרבן על שגגתו ואותו הקרבן הוא כך או
כך אם לא איפשר כך · ומזה המין ג"כ הוא שגגת מצוה והוא שהכתו' בא בספר ויקרא
שמי ששגג ועבר על מצות לא יקריב קרבן והוא מצות עשה והוא שיקריב השוגג
חטאת ובתנאי שתהיה השגגה בדבר שחייבין על זדונו כרת ויהיה בו מעשה ויהיו
מצות לא תעשה כמו שבאר בש' כריתות וכרתות · אחר כן דקדק הכתו' באמר זה
הקרבן וכתב בו כתוב ואמ' אם היה השוגג מעם הארץ יקריב כבשה או שעירה ואם
היה נשיא יקריב שעיר ואם היה כהן גדול יקריב פר ואם היה השגגה בע"ז יקריב ה
השוגג שעירה בין שיהיה נשיא או הדיוט או כהן גדול ולא נתחלף מיני בעלי חיים
שיקריב מהם הקרבן יתרבה הקרבן האחר שהוא קרבן שוגג ויסוב מצות הרבה ·
ואלו היה זה כן יהיה מתחייב ג"כ שנמנה אמרו כבשה או שעירה בשתי מצות ואמרו
שתי תורים או שני בני יונה בשתי מצות ואין מעכבין כן אבל הציווי בקרבן הוא מצות
עשה והיות זה מביא אותו קרבן ואין כל תנאי מתנאי המצוה ימנה מצוה והבין זה
מאד מאד כי תטעות בו כעלם ולא ירגיש אותו כי אם נבון · ומזה המין ג"כ אמרו ·
ית' שנערה מאורסה שזנתה בסקילה ובת כהן בשריפה זה השלמת דקדוקי משפט
אשת איש · וכבר טעה בזה כל מי ששמעתי בו שימנה אשת איש מצוה ונערה מאורסה
מצוה ובת כהן מצוה ואין הדבר כן אבל הוא כמו שאבאר והוא כי מצוה אחת מכלל
המצו' הוא אמרו ית' לא תנאף וכאשר הקב"ה שזה הלאו אזהרה לאשת איש אח"כ ביאר
הכתו' שיהרג עובר לאו זה והיא אמרו' מות יומת הנואף והנואפת · אח"כ השלים ה
הכתו' דקדוק זה ותנאי ואת השאלה והמשפט והתבאר בו תנאי ואמ' שאמרו מות יומת
הנואף והנואפת יש בו חלוק שאם היתה אשת איש בת כהן תשרף ואם היתה נערה
מאורסה בתולה בסקילה ואם היתה בעולה ואינה בת כהן בחנק ולא נתחייבו במיני
מיתות יתרבו המצו' שמנינו בכלל זה לא יתחלפו מלאו אשת איש · וכשלו' אמ' ר' נבכהדרי
אבל היו בכלל הנואף והנואפת ויתפרש הכתו' את בת ישראל לסקילה ובת כהן לשריפה
בזה ירצו שאמור אשת איש כולל כל מה שאמר הכתו' בהם מו' יומת הנואף והנואפת
אבל הבדיל הכתו' במיתה זו ושם קצת האישים בשריפה וקצתם בסקילה ואלו היה
ראוי שימנה דקדוק זה במצו' שנזכר בתורה היה מתחייב לנו שלא נמנה מכה נפש
בשגגה בגלה מצו' א' כי הכתו' כבר דקדק בענין הזה והיכו מזה ג"כ מאמר הכתו' ולא

שם קדשים זו אזהרה מלקחת כופר לרוצח ולא תחניפו את הארץ ומגיד הכתוב שבשבילות
דמים משמש את הארץ · הנה כבר התבאר כי זה הלאו הוא שעבר הלאו הקודם לא ש
ע זולת דבר אחר · וכן אמרו ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אם יצא חלל · וכבר
שע ז ולתיכנו כזה השרש גם כן ומנה אלו הלאוין כלם מבלתי השתכלות ואמנם ימנע
מי שמנה אותם כשישאלוהו ויאמרו לו זה הלאו מאי זה דבר מזהיר ולא יהיה לו מ
מענה כלל · וכזה יתבאר ביטול מניינו · וזה מה שכוונו לבארו בשרש זה ·

ח שרש השמיני שהמצוה שיהיה בה עשה ולא תעשה ראוי למנות עשה שבה עם
מצות עשה ולאו שבה עם מצות לא תעשה ·· **רע** שהדבר
האחד יהיה בו עשה ולא תעשה על אחד מג' פנים אם שיהיה מקצתן
מעשים מצות עשה והעובר עליו יעבור על מצות לא תעשה כמו שבת ויום טוב ש
ומקצתן שעשיית מלאכה בהם מצות לא תעשה והמנוחה בהם מצות עשה כמו ש
שיתבאר · כן תענית צום כפור מצות עשה והאכילה בו מצות לא תעשה ואם שיהיה
לאו שקדמו עשה כמו אמרו באחוכם ומוציא שם רע ולו תהיה לאשה והיא מצות עשה
ואחר כך לא יוכל לשלחה כל ימיו זו מצות לא תעשה · ואם שיהיה לאו קודם ואחר י
ינתק לעשה כמו לא תקח האם על הבנים ואחר כך שלח תשלח את האם · וכל מין
מאלו ראוי שימנה עשה שבו בכלל מצות עשה ולאו שבו בכלל מצות לא תעשה · כי
בבאור אמרו חכמים בכל אחת מהן שהם מצות עשה ומצות לא תעשה · והרבה פ
פעמים יאמרו עשה שבה ולאו שבה והוא דבר מבואר שענין הצווי בהם זולת ע
ענין האזהרה ושניהם שני ענינים נבדלים צוה באחד מהם והזהיר מן האחר · ולא י
יעלם כשרש שום אדם ·

ח שרש הט' שאין ראוי למנות דקדוקי המצוה ·
רע כי המצוה האחת משפט אחד מקובל ויתחייבו מאותה
ההקדמה ציווין ואזהרות רבות הם דיני המצוה · המשל בזה החליצה ו
והיבום הם שתי מצות עשה וזה מה שאין חולק בו וכשהשתכלנו דין שתי מ
מצות אלו ומה שיתחייב מהם לפי ההקדמות התוריות יתחייב שתהיינה קצת הנשים
חולצות ולא מתיבמות וקצתן מתיבמות ולא חולצות וקצתן או חולצות או מתיבמות
וקצתן לא חולצות ולא מתיבמות · וכן האנשים גם כן כלו' היבמים קצתם חולצין ולא
מיבמין וקצתן מיבמין לא חולצין וקצתן או חולצין או מיבמין וקצתן לא חולצין ולא מ
מיבמין · וכן נמצא היבמות קצתן חולצות לזה ומתיבמות לזה וקצתן חולצות לזה ולזה
ומתיבמות לזה ולזה ומהן מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן ומותרות ליבמיהן
ואסורות לבעליהן ואסורות לאלו ולאלו ומותרות לאלו ולאלו · ואלו מנינו כל חלק דין מ
מאלו הדקדוקי' מצוה בפני עצמה היה עולה מני דיני מסכ' יבמות לבדה יותר מתרי"ג
מצות ואין אחת מהן כי אם צווי ביחוד או אזהרה כמו שיאמר שזאת חייבת שתחלוץ
על כל פנים או יאמר כי זאת אינה מותרת לזה או מי אפשר לה שתחליצה כלל או ש
היבום וכן מתחייב בכל מצוה ומצוה · ואחר שהוא כן וזה מה שאין
חולק בו הנה דקדוק המצוה גם כן כשיהיה כתוב בתורה אין ראוי למנותו כ

יותר משלש מאות מצות. כשנמנה כל הצווי שבא במצרים וכל מה שבא במלואים
וזולתם כלם כתובים בתורה מהם עשה ומהם לא תעשה ואחר שהוא כמנע
למנותם כלם יתחייב בהכרח שלא תמנה גם אחת מהן ולא כמו שעשה זולתנו ש
שלקח מהם דברים על צד העזר כאשר יגע למצוא המספר· וזה מה שכוונו לבאר ב
בשרש הזה· **השרש** הד' שאין ראוי למנות הצווים הכוללים התורה כלה· ש
הנה יבאו בתורה צווין ואזהרות אינן בדבר מיוחד אבל יכללו
המצות כלם כאלו יאמר עשה כל מה שצויתיך לעשות והזהר מכל מה ש
שהזהרתיך ממנו או לא תעבור דבר ממה שצויתיך בו ואין פנים למנות הצווי הזה
מצוה בפני עצמה שהוא לא יצוה לעשות מעשה מיוחד שיהיה מצות עשה ולא יזהיר
מעשות מעשה מיוחד שיהיה מצות לא תעשה וזה כאמרו ובכל אשר אמרתי אליכם
תשמרו וכאמר חקותי תשמרו ואת משפטי תעשון · ושמרתם את משמרתי· ורבים
כאלה· וכבר טעו בשרש הזה ג"כ עד שמנו קדושים תהיו מצוה מכלל מצות עשה
ולא ידעו שאמרו קדושים תהיו והתקדשתם והייתם קדושים הם צווין לקיים כל ה
התורה כאלו יאמר היה קדוש בעשותך כל מה שצויתיך והזהר מכל מה שהזהרתיך
ממנו ולשון ספרא קדושים תהיו פרושים תהיו ר"ל הבדלו מן הדברים המגונים כ
כלם שהזהרתי אתכם מהם· ובמכלתא ואנשי קדש תהיון לי· איסי בן יהודה אומר
כשהקב"ה מחדש מצוה לישראל הוא מוסיף להם קדושה רוצה לומ' כי זה הצווי איננו
צווי בעצמו אבל הוא נמשך אחר מצוה שנצטוו בה ומקיים הצווי ההוא יקרא קדוש
ואין הפרש בין אומרו קדושים תהיו או לו אמר עשו מצותי. הנה אמ' שכל מ' שנא'
מצות עשה מחוברת אל המצות הראוי אליהם שנצטוינו לעשותם כן לא כל אמר
קדושים תהיו והדומים להם שהוא מצוה כי לא צוה לעשות דבר זולת מה שידוע
ולשון ספרי והייתם קדושים זו קדושת מצות. הנה כבר התבאר מה שאמרנו ש
שבארנו· ומזה השרש גם כן אמרו ומלתם את ערלת לבבכם· רוצה לומר שיקבל ו
וישמע כל מה שקדם זכרו מן המצוה וכן וערפכם לא תקשו עוד רוצה לומר אל
תקשה את לבך ותקבל כל מה שצויתיך ולא תעבור עליו· **השרש** החמשי
שאין ראוי למנות טעם המצוה מצוה בפני עצמה· **פעמים**
יבוא בטעמי המצות דמיון לאוין ויחשב בם שהם מכלל מה שימנה ביחוד
וזה כאמרו לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה ולא תחטיא את הארץ
אמרו ולא תחטיא את הארץ טעם לאסור מה שקדם כאלו יאמר כי אתה אם תעשה
זה תרבה החטא בארץ· וכאמרו אל תחלל את בתך להזנותה ולא תזנה הארץ ש
שאמרו לא תזנה הארץ הוא טעם כאלו הוא יאמר שטעם אסור זה כדי שלא תזנה
הארץ· וכן אמרו לא תטמאו בהם ונטמתם בם· אחר זכרו אסור המינים שנאסרה
אכילתם ונתן טעם לזה ואמר ולא תטמאו באכילתם כאלו הוא יספר כי עשייתו
מה שהזהיר ממנו הוא טומאה בנפש· ונבאור אמרו בספרי כאמרנו י"א [illegible]

וזהו שיאמרו המעתיקים ז' אמרו שזה הדבר אסור לעשותו ואסורו דאורייתא או יאמרו ד'
שהוא גוף תורה הנה כוונתם אותו כי הוא נודע בקבלה ולא בהקש והמנם זכרו ההק'
בו והביא הראיה ע"ל נ"ב אחת מי"ב מדות להראות חכמת הכתוב כמו שבארנו בגירוש
המשנה השרש השלישי שאין ראוי למנות מצות שאין נוהגות לדורות
רע כי אמרם תרי"ג מצות נאמרו לו למשה בסיני מורה על שיהא
זה המספר מהמצות הנוהגות לדורות כי מצות שאין נוהגות לדורות אין
קשר להן בסיני הן שנאמרו בסיני או בזולתו והמנם כונו באמרם בסיני לכי שנ'
התורה היא בסיני והוא אמרו ית' עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך ובאמור אמרנו
אלי קראה תורה צוה לנו משה מורשה לל' מספר תורה והוא תרי"ג ואחר לא יהיה
מפי הגבורה שמענום והם כשאר תרי"ב מצות ירצו בזה הסימן שהדבר שצוה לנו
משה ולא שמענוהו כי אם ממנו הוא מספר תורה וקראה מורשה קהלת יעקב והנה
שיהיה נוהגת לדורות איכא לנו מורשה שאמנם יקרא לנו מורשה מה שיתמיד לדורו'
כמו שאמר כימי השמים על הארץ ואמרם ג"כ כי כל אחד ואחד כשהוא יצוה האל'
בעשית מצוה וכל יום ויום כאלו יזהיר אותו מעבירה ראיה על היות זה המספר לא
יחסר לעולם ואלו היה מכלל המנין מצות שאין נוהגות לדורות הנה זה מכלל יחסר
בזמן שיהיה בו חיוב המצוה ההיא ולא היה המאמר הזה שלם כי אם בזמן מתנבא וכבר
טעה גם כן זולתנו בשרש הזה ומנה בעבור שדחק הצורך ולא יבואו
לראות כבלע את הקדש ומנה לא יעבוד עוד בלוים ואלו גם כן לא היו כאלה כי אם
במדבר ואף שאין רמז לגונב את הקשיא מכין שכן ולא יבאו לראות כבלע את הקדש
אם די ספק באמרם רמז ופשטיה דקרא איכו כן ואיכו גם כן מכלל מחויבי מיתה
בידי שמים כמו שיתבאר בתוספתא ובסנהדרין ואכי כפלא מזה שמנה אלו הלאוין
לזה לא כמנה במין איש אל יותר ממנו ואמרו ית' אל תצר את מואב ואל תתגר בם
מלחמה וכן האזהרה שבאה בבני עמון אל תצורם ואל תתגר בם וכן מנה גם כן בכלל
מצות עשה אמר' עשה לך שרף ושים אותו על נס ואמרו קח צנצנת אחת ותן שמה מלא
העומר מן כמו שמנה תרומת המכס ותרומת המזבח וכו' ומנה היו כלו וכיוצא בזה יותר
וכן גם הצאן והבקר אל ירעו ופן יהרסו לעלות ורבים כמו אלה ולא יסופק לבעל שכל
כי אלו כולם מצות כאמרו לו למשה בסיני צוי ואזהרה אך היו כלם לפי שעה ואינן
נוהגות לדורו' ולכן לא ימנו ובעבור השרש הזה אין ראוי למנות ברכות וקללות שנצטוו
בגריזים ועבל ולא בנין המזבח שנצטוינו לבנות כבואנו בארץ כנען כי אלו כלם
מצות לפי שעה ולא הצווי שצונו שנקריב כל בהמה שנרצה לאכול משנה שלמים כי
זה צווי לפי שעה לבד והוא אמרו והביאום ליי' אמרו בספרי והביאום זו מצות עשה
אבל היה במדבר לבד כמו שבאר במסכת חולין בשר תאוה לדורות והוא אמרו
בכל אות נפשך תאכל בשר ואלו היה ראוי למנות כל מה שהוא מזה המין היה מה
שצוה בו משה מיום שנצטוו עד יום מותו חוץ מהמצות הנוהגות לדורות יותר

סבר כשקבע בו זולתנו ולכן מנה יראת חכמים עם מצות עשה ואמר שבא לזה לפי
מה שדרשו לו מאמר ר' עקיבא את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח חשב שכל מה שיגיע מ
תי"ג מדות הוא מן הכלל הכו' ואם היה הענין כמו שחשבו למה לא מנו כבוד בעל
האם ואשת האב מצוה בפני עצמה מחוברת של כבוד אב ואם וכן כבוד אחיו הגדול
כי שני אלו חיובים מדרשו שאנו חייבין לכבדם כשאמרו כבד את אביך לרבות אחיך
הגדול ואמרו את אביך לרבות בעל אמך ואת אמך לרבות אשת אביך כמו שאמרו
את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים אב' מפני מה מנו זו ולא מנו זו וכבר הג
הגיעו בזה הסכלו' של יותר קשה מזה וזה כשמנאו דרש בפסוק יתחייב בדרש המצוה
לעשות שנגלו' או להדריך ענין מן הענינים והם כלם בלי ספק מדרבנן ימנו אותם
בכלל המצות ואעפי' שפשטיה דקרא לא יורה על דבר מאותם הענינים עם השרש
שהוצאנו בו עם' והוא אמרם ז"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו והיות התלמוד בכל מ
מקום יפשט פשטיה דקרא כאלו כתיב כשמצאו פסוק ילמדו ממנו על צד הבאור ו
הראיה דברים רבים והסכימו כמחשבה זו מנו כלל המצות בקור חולי' ונחו' אבלי'
וקבורת מתים בעבור הדרש הכו' באומרו יתברך והודעת להם את הדרך ילכו בה
ואמרו את הדרך זו גמילות חסדי' ילכו זה בקור חולים בה זה קבורת מתים ואת
המעשה אלו הדינים אשר יעשו זו לפנים משורת הדין וחשבו כי כל פועל ופועל
מאלו הפעולות מצוה בפני עצמה ולא ידעו כי אלו הפעולות כלם ודומים להם כב
בכללות קצת מצוה אחת מכל המצות הכתובו' בתורה בבאור והוא אומרו יתברך
ואהבת לרעך כמוך וכזה הדרך בעצמו מנו חשוב תקופות מצוה בעבור הדרש הכת'
כי היא חכמתכם ובינתכם והוא אמר' אי זו היא חכמה ובינה שהיא לעיני העמי' הוי
אומ' זה חשוב תקופות ומזלו' ואם מנה מה שהוא יותר מבואר מזה ויחשוב מה שהוא'
יותר ראוי למנותו והוא כל דבר שנלמד בתורה במדה מי"ג מדות שהתורה נדרשת
כאן היה עולה מנין המצות לאלפי רבבו' ואולי תחשוב שאני בורח מלמנותן להיותן
בלתי אמתיות והיו' הדין היוצא במדה ההיא אמת או בלתי אמת אין זו הסבה אבל
הסבה כי כל מה שיוציא אדם ענפים מן השרשים שנאמרו לו למשה בסיני בבאור וה
תרי"ג מצות ואפי' היה המוציא משה בעצמו אין ראוי למנותם והראיה על זה כלו
אמרם בגמ' תמורה שלש מאות הלכות ושבע מאות קלין וחמורין וגזרות שוות ודקדוקי סופרים
נשתכחו בימי אבלו של משה ואעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מפלפולו שנ' כל איש
אשר יכה את קרית ספר ולכדה וגו' וילכדה עתניאל בן קנז וכשהיו כך הנשכחות כ
במה היה הכלל שנשכח ממנו זה המספר כי גם מן העקר שנ' שנשכח ממנו כל מה
שנודע ובלא ספק היו אותם הדינין המוצאים בקל וחומר ובזולתו מהמדות אלפים
רבים ואם כלם היו נודעים בימי משה ונאמר עליה דקדוקי סופרים כי כל מה שלא
שמעו בסיני בבאור הנה הוא מדברי סופרים הנה כבר התבאר כי תרי"ג מצות שנאמ'
לו למשה בסיני לא ימנה בהן כל מה שילמד בי"ג מדות ואפי' בזמנו ע"ה כש"כ שלא ימנה
בהן כל מה שהוציאו באחרית הזמן אבל אמנ' ימנה מה שהיה בבי' הקבלה ממנו והוא

• קרא דאורייתא שערובין דרבנן אעפ׳ שהוא תקון שלמה ובית דינו · וזהו שנעלם
מזולתו ומנה הלבשת ערומים כנזכר משנה בישעיה כי תראה ערום וכסיתו ·
ולא ידע שזה נכנס תחת אמרו ית׳ מחסורו אשר יחסר לו · כי ענין זה המצוי הוא
בלי ספק שמאכיל לרעב ומכסה הערום ונתן מצע למי שאין לו מצע וכסות למי ש
שאין לו כסות ונשיאת הפנוי שאין לו יכולת להכנסה ומרכיב מי שדרכו לרכוב
כמו שהוא מפורסם בתלמוד שזה כלו נכנס תחת אמרו די מחסורו · ואיה לשון
התלמו׳ אבל׳ס מחובר בלשני שפה ובלשון אחרת ולולי זה לא מנו מקרא מגלה ש
והודותה לו עם המצות שנאמרו למשה בסיני · ובגמ׳ שבועות אין לי אלא מצות ש
שנצטוו על הר סיני מצות שעתידין להתחדש כגון מקרא מגלה מנין ת״ל קיימו
וקבלו קיימו מה שקבלו · והוא שיאמינו בכל מצוה שתקנו הנביאים והחכמים אחר
כן והתימה מפני מה מנו מצות עשה שהם מדרבנן כמו שזכרנו ולא מנו גם כן
מצות לא תעשה שהם מדרבנן וכמו שמנו במצות עשה מקרא מגלה ונר חנוכה ו
מאה ברכות בכל יום והלל היה להם למנותם כן בכלל לא תעשה דאורייתא כך
כל שניה ושניה לא תעשה מדרבנן כמו שבארנו ואמרו שניות מדברי סופרים ובכבר
התבאר בתלמוד שמאמר המסכת אסור מצוה רוצה בו השניות ואמרו מאי מצוה
מצוה לשמוע דברי חכמים וכן היה ראוי להם למנות בכלל אחות חלוצה בהיא
מדברי סופרים ובכלל אם מנה כל עשה דרבנן וכל לא תעשה דרבנן יהיה זה ע
עולה לאלפים רבים וזה דבר מבואר שבכלל כי כל מה שהוא מדרבנן לא ימנה בכלל
תרי״ג מצות כי הכלל הזה הוא כלו כתוב בתורה כי אין בו דבר מדרבנן כמו
שבארנו ואמנם היותם מונים קצת הדברים שהם מדרבנן ועוזבים קצתם
בבחירתם מהם הוא ענין אי אפשר לקבלו בשום פנים אמרו מי שאמרו הנה בארנו
ענין זה השרש ומופתיו עד שלא נשאר בו ספק כלל אל שום אדם :

השרש השני שאין ראוי למנות כל מה שלמדים באחת מי״ג מדות שהתורה נדרשת בהם או מרבוי

כבר בארנו בפתיחת חבורנו בפירוש
המשנה שרוב דיני התורה יצאו בי״ג מדות שהתורה נדרשת בהם ושהדין
היוצא במדה מאותן המדות הנה פעמים תפול בו המחלוקת ויש שם דינין הן פירוש
מקובלים ממשה אין מחלוקת בהם אבל הם מביאין ראיה עליהן באחת מי״ג מדות
כי מחכמת הכתוב שהוא אפשר שימצא בו רמז מורה על הפרוש ההוא המקובל או
הקשה יורה עליו וכבר בארנו זה הענין שם וכשהיה זה כן הנה לא כל מה שנמצא
לחכמים שהוציאו בהקש מי״ג מדות נאמר שהוא נאמר למשה בסיני ולא גם׳ נאמר
בכל מה שימצא בתלמוד שיסמכוהו אל אחת מי״ג מדות שהוא דרבנן כי פעמים יהיה
פי׳ שהוא מקובל ממשה בסיני לפי׳ הראוי בזה שכל מה שלא תמצאהו כתוב בתורה
ותמצאהו בתלמוד שלמדוהו באחת מי״ג מדות אם בארו הם בעצמם ואמרו שזה גוף
תורה או שזה דאורייתא הנה ראוי למנותו אחר שהמקובלים ממנו אמרו שהוא דאורייתא
ואם לא יבארו זה ולא דברו בו הנה הוא דרבנן שאין שם כתוב יורה עליו וזה נב׳ שרש ב

ראוי למנות הלאוין והעשין אבל הדברים שהוזהר מהן והמצוה בהם· **השרש**
העשירי שאין ראוי למנות ההקדמות שהן לתכלית אחת מן התכליות·
השרש הי"א שאין ראוי למנות חלקי המצוה בפרט חלק חלק בפני עצמו
כשיהיה המקובץ מהם מצוה אחת· **השרש** הי"ב שאין ראוי למנו'
חלקי מלאכה מן המלאכות שבא הצווי בעשייתה כל חלק וחלק בפני
עצמו· **השרש** הי"ג שהמצות לא ירבה מספרם במספר הימים שתתחייב ב
בהן המצוה ההיא· **השרש** הי"ד שאין ראוי למנות העונשים
הנגדרים במצות עשה· **ואשוב** לבאר כל שרש ושרש מהם ולהביא
ראיה עליו בעה'· **השרש** הראשון שאין ראוי למנות בכלל ה
אלה המצות שהן מדרבנן· **דע** כי זה הענין לא היה ראוי לעורר
עליו לבארו כי אחר שהיה לשון התלמוד תרי"ג מצות נאמרו למשה
בסיני איך נאמר בדבר ההוא שהוא מדרבנן שהוא מכלל המנין אבל העירונו ע
עליו מפני שטעו בו רבים ומנו נר חנכה ומקרא מגלה מכלל מצות עשה· וכן מ
מאה ברכות בכל יום ונחום אבלים ובקור חולים וקבורת מתים והלבשת ערומים·
וחשוב תקופות וי"ח ימים לגמור את ההלל· והסתכל מתי שישמע לשוכם כאמרו לו
למשה בסיני ומנה קריאת ההלל ששבח בו דוד ע"ה את הש"י את שנוה בה משה וכן
נר חנוכה שקבעוה חכמי' בבית שני· וכן קריאת המגלה איכה היות למשה כאמר
לו בסיני שיצונו כי כשיהיה באחרית ממלכתנו ויקרה לנו עם היונים כך וכך ת
תתחייב לנו להדליק נר חנוכה הנה איני רואה שאחד ידמה זה או יעלה במחשבתו
ומה שיראה לי שהביאם אל זה היותנו מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו· ושאלת
התלמוד היכן צונו ואמרו מלא תסור· ואם מטעם זה מנו אותם הנה ראוי שימנו
כל דבר שהוא מדרבנן כי כל מה שצוונו חכמים לעשותו וכל מה שהזהירונו ע
ממנו כבר צוה ונשא רבינו ע"ה בסיני שיצונו לעשותו והוא אומרו על פי התורה
אשר יורוך וגו'· והזהירנו י"ת מעבור הדבר מכל מה שתקנו אותו או גזרו ואמר
לא תסור וגו'· ואם ימנה כל מה שהוא מדרבנן בכלל תרי"ג מצות מפני שהכל נכנס
תחת אמרו י"ת לא תסור מפני מה מנו בפרט אלו ולא מנו זולתם וכמו שמנו
נר חנוכה ומקרא מגלה היה להם למנות נטילת ידים ומצות ערוב כי הנה אנחנו
מברכי' אשר קדשנו במצותיו וצונו כמו שמברכין על מקרא מגלה ונר חנכה והכל
מדרבנ' ובבאור אמרו מים ראשונים מצוה ואמרו מאי מצוה אמ' אביי מצוה לשמוע
דברי חכמים כמו שאמרו במקרא מגלה ונר חנכה היכן צונו מלא תסור·
וכבר התבאר שכל מה שתקנו חכמים ונביאים שעמדו אחר משה רבנו הוא ג"כ
מדרבנן· ובבאור אמרו בשעה שתקן שלמה ידים וערובין יצאתה בת קול ואמרה
חכם בני ושמח לבי· ובארו במקומות אחרים שערובין יקרא דרבנן וידים מדברי
סופרים· הנה התבאר לך שכל מה שתקנו אחר משה נקרא דרבנן· ואמנם כבר
בארתי לך זה כדי שלא תחשוב במקרא מגלה בעבור שהוא תקון נביאים יקרא ב

זכרון מוחלט מבלתי ראיה הנה הקורא הראשון שיקראהו יחייב במחשבתו שזה ה
טעות ותהיה ראית הטעות אצלו ראותו בחלוף מה שזכר פלו' ופלו' כי זהו שכל
רוב השגגות. כי מכנו זה כי לא יבחנו המאמר בעצמו אבל בהסכימו למאמר מי
שקדם בלתי בחינת המאמר הקודם כל שכן ההמון ׃ ולכן ראיתי שאקדים
לפני החבור שזכרתי מאמר והוא הספר הזה שאבאר בו ענין המצות א
ואיך ראוי שימנו ואביא ראיה על זה מכתובי התורה וממאמרי החכמים בבירור
ואקדים יד שרשים ראויים לסמוך עליהם במנות ובאשר כשיתאמת מספרם ב
במאמר הזה בראיה מבוארת אין ספק בה אז יתבאר למי שיקראהו טעות כל מי
שמנה חלוף מה שמנינו אנחנו ואין אנחנו צריכין להשיב על כל אחת בפרט ולא ל
לבאר טעותו כי התועלת והתכלית המכוונת בזה המאמר תגיע למבקשיה בזולת
זה. וזה כי אני אבאר המצות כלם ומספרם מצוה מצוה ואביא ראיה על כל מה ש
שיש בו ספק ואין כונתי בזה המאמר לבאר דין מצוה מן המצות אבל מספרם לבד
ואם אבאר מהם כונת שאזכרם אבאר אותו על צד באור השם עד שיודע זה ה
הצווי או האזהרה אי זה דבר הוא כופל׃ וכשתגיע ידיעת מספרם בראיה מזה ה
המאמר אז אזכרם זכרון מוחלט בתחלת החבור הכולל כמה שזכרנו ׃ ואני ו
עתה מתחיל בזכרון השרשים שראוי לסמוך עליהם במספר המצות והם
י"ד שרשים אחר שאקדים כל המצות שיכללם ספר התורה אשר כבר לנו האלהי ית'
הם תרי"ג מצות מהן מצות עשה רמ"ח מספר אברי האדם׃ ומהן מצות לא תעשה ש
ש"ס"ה מספר ימי השנה השמשית׃ וזה המספר נזכר במצות בתלמוד בסוף גמר'
מכות אמרו תרי"ג מצות נאמרו לו למשה בסיני ש"ס"ה כנגד ימות החמה רמ"ח כ
כנגד אבריו של אדם׃ ואמרו ב"כ' על דרך הדרש כי היות מצות עשה כמספר כל ה
האברים כלומ' כל אבר ואבר אומ' לו עשה בי מצוה׃ והיות מצות לא תעשה כמספר
ימי השנה כלומ' כל יום ויום אומ' לו לאדם אל תעשה בי עבירה׃ וזה מה שלא יסכל
בו אחד ממי שמנה המצות ר"ל שזהו מספרם׃ ואמנם נשתבשו בו שבוש גדול ר"
בזכרון הדברים המכוונים כמו שיתבאר במאמר הזה וזה מפני שכעלם יהיה עניני
אלו השרשים הי"ד ׃ השרש הראשון מהם שאין ראוי למנות בכלל הזה ה
המצות שהן מדרבנן ׃ השרש השני שאין ראוי למנות כל מה ש
שלמדין באחת מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן או בריבוי ה
השרש הג' שאין ראוי למנות מצות שאינן נוהגות לדורות׃ השרש ה
הד' שאין ראוי למנות הצווין הכוללים כל התורה׃ רת
השרש החמישי שאין ראוי למנות טעם המצוה מצוה בפני עצמה׃ השרש
הששי שהמצוה שיהיו בה עשה ולא תעשה ראוי שימנה
עשה שבה עם מצות עשה ולא תעשה שבה עם מצות לא תעשה׃ השרש ה
השביעי שאין ראוי למנות משפטי המצוה׃ השרש השמיני
שאין ראוי למנות שלילת החיוב עם האזהרה׃ השרש הט' שאין ראוי

תעשה אין ראוי לחלק דיניה בשני ענינים אבל כל מה שיצטרך שם מן החלוקה יהיה
בספר קיים שבו זותי הכלל ופעמים יהיה בכלל האחד מספר המצות אם בעבור שיהיה
להם ענין אחד שיכללם או שיהיו המצות בכונה אחת ואומר דרך משל כי כשאדבר
בע״ז ואזכיר בזה הכלל הלכות ע״ז הנה אחבר בו דיני מצות רבות מסית ומדיח ו
ומעביר למולך ומתנבא בשמה ועובד אותה וזולת אלו ממה שהוא מן המצות בענין
ע״ז לבד וכן כשאומר הלכות אסורי מזבח אדבר בכלל ההוא על שאור ודבש ובעלי
מומין ואתנן זונה ומחיר כלב והדומה להם כי אלו המצות כלם יש להם ענין אחד
יכללם והוא שהם דברים שנאסרה הקרבתם ומפני זאת הכונה באתי וראיתי שהוא
ראוי שאשים תחלה בפתיחת הספר מספר המצות כלם עשה ולא תעשה עד שתבוא
חלוקת הספר על כללם ולא תמלט מצוה שלא כללים הדבור בדיניה אם בפרט כמו
סוכה ולולב וציצית כי כל אחת מהן סובלת הדבור בפרט או על כלל מצות מהם
כמו שזכרנו אחר שמנה אותם וכאומר שהלכות ע״ז אלו יש להם כך וכך מצות עשה
והם אלו ואלו וכך וכך מצות לא תעשה והם אלו ואלו וזה כלו להשמר שלא יעבור
ממנו דבר שלא אדבר בו ובזכרי כל המצות בספר הייתי בטוח מזה ואחר שכשל
לי זה הענין והשתדלתי לעשות הספר ולזכור המצות כלם זכרון מוחלט ומספרם
בפתיחת הספר התעוררתי אל הפרש שכבר עלה בדעתי זה שנים רבים והוא במה
שמונין מן המצות הנה כשתבשו בו רבים בעניינים לא אוכל לספר גודל גנותם כי
כל מה שהשתדל למנותם או לחבר ספר מדבר מהכונה הזאת כאשר כלם אחר
דברי בעל הלכות גדולות ולא נטו מכונתו במספרם כי אם נטיה קטנה כאלו הכל
עמדו אבל מאמר האיש עד שבעל ספר המצות המפורסם ראיתי שהרבים על הלק
קטן משבושי בעל הלכות גדולות והרחיק שימנה בקור חולים וניחום אבלים כמו
שמנה בעל הלכות ומה שהרחיק הוא רחוק אבל הביא יותר רחוק ממנו ונמשך א
אחריו במה שהוא יותר מגונה כמו שהתבאר למי שיעיין במאמרנו זה · ויודע
האל י״ת ודי בו עדות כי אני כל מה שהשתכלתי בשבושם במה שימנו והיותם מ
מונים מה שנראה בתחלת המחשבה שאין ראוי למנותו ומשכו קצתם אחר קצתם
בזה מגבלתי השתכלות גדול וזה אצלי קשה מאלכו וכתמהות אצלי היות יעזבו אשר ע
יעזבו ותגיע לכם חזות הכל כדברי הספר החתום אשר יתנו אותו אל יודע ספר
לאמר קרא נא זה ואמר לא אוכל כי חתום הוא · וכן כל מה ששמעתי האזהרות ר
בות המספר המחוברות אצלנו בארץ ספרד נהפכו עלי צירי למה שאראה אותם
מפרסום הענין והגלותו ואם אין להאשימם כי מחבריהם היו משוררים לא רבנים
והראוי להם מצד מלאכתם השלימוהו מערבות המאמר ויופי הסדור הכל כמובן ה
מהדברים כנמשכו בו אחר בעל הלכות גדולות וזולתו מהרבנים המתאחרים סד
וכאשר התבוננתי בזה וידעתי פרסום הענין הזה בידי ההמון ידעתי כי אם אזכור
אני המנין האמתי שראוי שימנה זכרון

כי ן ז"ל ר"ס לפי מה שמצאנו בספר שהוא לי משם שהוא מסכים בכל דבריו והולך
בדרך חבורו הגדול ובאורו על כן קיימתי העתקתי ושמתי עיני עליה לדקדק
אותה ולחזק בדקה כפי השגת יד שכלי · והמתקן אחרי נגזר כארץ יהיה זרעו · י
ישא ברכה מאת יי׳ וצדקה מאלהי ישעו · **אמר** הרב הגדול מרנא ורבנא משה
עבד ה׳ אלהים בן כבוד מרנא ורבנא הרב ר׳ מיימון ז"ל מפני שקדם
לנו החבור המפורסם אשר קראנו אותו פי׳ המשנה והיתה כונתנו בחבור ההוא
לקצר ביאור ההלכה מן המשנה ולא היתה בו כונתנו להשלים דין כל מצוה והביא
כל מה שיצטרך מאסור ומותר וחיוב ופטור כמו שיתבאר למי שיסתכל באותו ה
החבור ראיתי ג"כ שאחבר חבור יכלול כל דיני התורה ומשפטיה עד שלא יהיה ד
דבר חסר ממנו ושאעשה בו דבר שאני מנהיג לעשותו לעזוב זכרון המחלוקת ה
והמאמרים הנדחים ושלא אביא בו כי אם הלכה פסוקה ושיהיה החבור ההוא כולל
כל דיני תורת משה מה שצריך בזמן הגלות ומה שאינו צריך · והיה נראות אצלי
להפיל ממנו האריכות והשיבות בזכרון בעל הקבלה עד שלא אומר דברי ר׳ פל׳
ולא ר׳ פל׳ אומר כך וכך בכל מאמר אבל אזכור חכמי המשנה וחכמי התלמוד ע
ע"ה זכרון כולל בתחלת החבור ואומר כי דיני התורה כלם והיא תורה שבעל פ
פה מקובלים מפלו׳ ומפלו׳ עד עזרא עד משה רבנו ואזכור עם כל אחד ואחד מי
שמקבלים ממנו כל זה כדי לקצר את החבור · וכן ראיתי שלא אחבריהו בלשון ספרי ה
הנבואה לפי שהלשון ההוא קצר בידינו והשלים עניני הדינים בו וכן לא אחבריהו
בלשון התלמוד לפי שלא יבינוהו מאנשי אומתנו כי אם יחידים ומלות ממנו זרות ו
וקשות אפי׳ לבקיאים בתלמוד אבל אחבריהו בלשון המשנה כדי שיקל זה לרוב ה
האנשים בו כל מה שהתאמת והתברר מאמרי התורה עד שלא יחסר שום שאלה
צריכה שלא אזכרה או אזכור שרש תצא ממנו השאלה ההיא מהר מבלתי עיון דק כ
כי כוונתי בו ג"כ הקצור עם הכללות עד שימצא בו כל מה שימצא במשנה ובתלמוד
וספרא וספרי ותוספתא וכל מה שהוציאו הגאונים המתאחרים ובארו ופרשו מ
מאסור ומותר טמא וטהו׳ פסול וכשר חייב ופטור משלם ואינו משלם נשבע ופטור
מלישבע ובכלל שלא יצטרך עמו אחר התורה ספר אחר זולתו לדעת ממנו דבר
שיצטרך בכל התורה בין מדאורייתא בין מדרבנן · וכאשר כוונתי בדעתי את כונת
הזאת שמתי מחשבתי באי זה פנים אחלק החבור ושעריו איך ראוי שיהיה אחר א
אחלקהו כמו חלוק המשנה ויספיק לי דרכו או אם אחלקהו חלוק אחר ואקדים מה
שיחייב העיון שהוא היותר ראוי והיותר נקל ללמוד · ונראה לי שהטוב שתהיה ח
חלוקתו שיושם הלכות הלכות מקום המסכתות מהמשנה עד שיאמר בו הלכות ס
סוכה הלכות לולב הלכות תפלין הלכות ציצית הלכות מזוזה · ואחלק כלל הפרקי׳
והלכות כמו שתעשה המשנה עד שיהיה דרך משל בהלכות תפלין פרק ראשון ושני
ושלישי וכל פרק נחלק להלכות כדי שיהיה נקל לדעת אותו על פה למי שירצה או
לזכור דבר ממנו והוא מבואר כי בהיות החלוקה כן שהמצוה אחת או לא תעשה

מר משה בר שמואל בר

יהודה בן תבון מרמון ספרד · המאמר הזה הנכבד
חברו הרב המובהק המאור הגדו' המאיר עיני הגולה מרנא ורבנא
משה עבד האלהים בן הרב הנכבד ר' מיימון ז"ל ויסדו ליסוד קיים
והעמידו לעמוד חזק לבנות עליו הבנין הטוב הבנוי לתלפיות שהכל פונין
אליו הוא חבורו הגדול המכונה משנה תורה הכולל משפטי הדת בלשון קצר ובצחה
ברורה · וחבר זה בלשון ערבי למען לא יחובר עם חבורו הגדול אעפ' שהוא כ
כפתיחה אליו כי לא בחר להזכיר בו תולדות פסקי מצותיו ודיניו כדברי חכמי ה
התלמוד אבל ילקח כ. ודרך קבלה ופי' מקובל על כתובי תורה מפי משה רבינו
מהר סיני · לא שבחרו מדעות אנשים וחוברו דרך סברא והקש או שהיו דבריה ה
היה מחלוקת בהם בין החכמים ויצטרך לחזק דבריו בראיה והכרעה כדי שלא
יסתפק אחד באמתתם על שלא יצטרך עם ספרו לדבר מעני כי התורה זולת ספר
תורת משה הוא ספר משה רבנו · וכל זמן שיתעסקו אנשי אמונתנו בתלמו' וכספרי
המחוברים עליו יהיה המאמר הזה לעדות נאמנה על יושר דרכיו ואמתת דבריו ·
ואני שמעתי שמע ספר זה ונכספה נפשי אליו ואליתי אחד מתלמידי ארצנו ה
ההולך לאלכסנדריאה שיבקשהו שם ואם ימצאהו שיחלה בשמי בכתבו פני הנגיד
הגדול בן הרב המחבר לצוות אחד מסופרי ארצו לכתבו ולשלחו אלי · והנגיד ה
הנכבד לנועם מוסרו ומשמרו האמונה הקדומה שלח לו ספרו שיעתיקו ממנו ה
והתנצל אליו כי אילו היה אצלו זולתו מדויק היה שולח אותו אלי · ובהגיע המאמר
אלי שמחתי שמחה גדולה וקראתי בו ויהיה בפי כדבש למתוק · ואלו פני קנת מ
אהבתי להעתיקו עם דעתי קוצר ידי בידיעת הלשונות ובשמושיהם ומעוט ב
בחינות לשוני ומליצתי עד אין ראוי לקרוא מליץ כי אם דבור וחסרון שמושי ברכי ה
התלמוד · ואחרי אשר העתקתיו קודם שהשלמתי לבדוק אותו ולחפש אחריו
ואשמע מדבר כי העתיקו הנשיא הנכבד החכם בפתי לשונות ב
בקי ובקי בהם וצח בדבור ובמליצה השר הגדול ר' אברהם הלוי בן חסדאי נ"ע א
אמרתי בלבי להעביר העתקתי מפני רעותה הטובה ממנה ואין טוב מהיות כל
איש מכיר ערכו ומעלתו בחכמה ודעת וידבר כפיהם וישלח ידו במה שהיא מגעת
ואם אדם מתקנא בחברו לא בידוע ומפורסם במעלה גדולה הנכ' ענין וגדול ממנו
בחכמה ובמנין · ואחר הימים הובאה אלי ההעתקה הנחה ההיא ושברתי עצמי
בראותי בחינת לשונה ונועם מליצתה על טוב עצתי בהעלימי העתקתי ונחמתי
כי השלכתי לעשותה · עוד עיינתי בדברי המאמר והבינה בו כי המעתיק מ
משובש ראשון היו בו סברות רבות חזר בו הרב ושכח בו ודברי ישנה חליף

ותשלם המלאכה מלאכת שמים ׃ יפה נרופה מחוקקת שבעתים ׃ על יד
המחוקקים המפוארים ר׳ דוד ור׳ שמואל בני ן׳ נחמיאש המה העוסקי׳
את מלאכת הקדש מלאכת הדפוס בתכלית השלימות ׃ ועל ידם החזיקו
אנשים אשר נשא לבם אותם להפרין ולהרבין תורה בישראל לזכות את הרבים
ובממונם נכנסו בעובי קורת המצוה הגדולה הזאת ירצה אל פעלם וצדקתם
תעמוד להם עד עולם ׃ והיתה השלמתה בראש חדש תמוז שנת כ״ ברוך הוא ׃
בקושטנטינה רבתי אשר היא תחת ממשלת אדוננו המלך סולטן באיזיט יר״ה ׃
ותנשא מלכותו בימיו ובימינו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח ובא לציון גואל
וכן יהי רצון ונאמר אמן ׃ ברוך יי׳ לעולם אמן ואמן ׃ תם ׃

אמרו במדרש אלה הדברים מי יובילני עיר מבצר מי נחני עד אדום רבנין א
אמרו לא ראשו של פסוק סופו ולא סופו ראשו מי יובילני מי נחני מי יובילני
מי יתן לי שאפרע ממנה אמ' ליה הקב"ה דוד ידיך חדודות וחרוכות הן ואני רוצה
לבנות בהן את עולמי כבר משה רבך בקש להזדווג להם ואמרתי לו רב לך אינו
אומ' כן אלא רב לכם ׃ רב לך ׃ רב לתלמיד ׃ הנה גם דוד הוזהר שלא יכריתם ׃
ויקח ארצם מהם ולכן שם נציבי באדום כי לא נמנענו רק מקחת מהם ירושה
אשר נתן להם השם ׃ וכן בבני עמון הותר לזכבן לנקמתו שעשו אחרי כן רע עד
שנאמ' ויאסוף אליו בני עמון ועמלק ולא מצינו מלחמה לדוד עם מואב זולתי
מה שאמ' וימדדם בחבל ופירשו שעשו זה לנקמה שהם המיתו את אביו ׃ או ש
שהותר מפני מלחמה שעשו עם ישראל כי בעגלון מלך מואב נאמר ויאסוף אליו
מלך עגלון ועמלק ויכו את ישראל ׃ ושמואל אמ' וימכור אותם ביד סיסרא וביד
פלשתים וביד מלך מואב וילחמו בם ׃ ובאגדת בראשית רבה התירו מפני בלק
ששלח לבלעם לקללם ועשה עמהם רעה להכשילם בבנות מואב אחרי אזהרת
אל תתגר את מואב כמו שהזכרנו ׃ אבל במדרש תילים מזכיר זה להתיר לדוד
ארם נהרים מפני שהיה בלעם משם שנאמ' מן ארם ינחני בלק מלך מואב ׃ ׃
ובירושלמי פ"ק דר"ה אמרו כתיב והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה
בחברון מלך שבע שנים ובירושלם מלך שלשים ושלש שנה ׃ וכתיב בחברון מלך
על יהודה שבע שנים וששה חדשים ובירושלם מלך שלשים ושלש שנה ׃ והשיב
בזה אמ' ר' יודן בר' שלום כתיב כי ששה חדשים ישב שם יואב וגו' אמ' לו הקב"ה
אני אמרתי אל תתגר בם ואתה התגרית בם חייך שאינן נמנין לך ׃ הנה עם
כל ההיתר שלימד בסנהדרין מצד שפרצו הגדר תחלה עם כל זה נענש עליהם ׃
והקרוב מפני שעשה בהם נקמה יותר מדאי כי בהכריתו כל זכר מהם אבד
שמם וכשו נלקחה נחלתן מהם ׃ והיוצא מכל מה שאמרנו שיהיו אלה הג' מניעות
הבאות בשעיר ועמון ומואב מצוה לדורות ׃ ומכל מקום כיון שבא סנחריב ׃
ובלבל את העולם הותרה ארצם למלך המשיח כמו שאמרנו בחלק מארצם עמון
ומואב טהרו בסיחון ׃ ועוד שיכריתם הא' יתב' ויתע' ותשאר ירושתם לנו ולכן
כתוב וירשו הנגב את הר עשיו ׃ ואם כן הדבר כמו שחשבנו מתרבו לנו שלשה
לאוין בחשבון ש"ס ה' ׃ אבל כאמ' כי הקדש בעלי מומין למזבח ושחיטתם וזריקת
דמן והקטרתם כולם מצוה אחת אעפ' שלוקין על כל אחת לפי שהכוונה בכולם
למנוע עשיית הקרבן מבעלי המומין ולשון התורה כך הוא לא תקריבו ׃ וכבר
אמרתי עוד שלשון התורה נמנה במצות ואפי' בענינים חלוקים המתכוונים ב
ביום אחד ׃ והאל המיוחד ׃ אשר ממנו לבדו אפחד ׃ יקבצנו יחד ׃ אל העיר
אשר נקרא שמה ׃ יי' שמה ׃ בריך רחמנא דסייען ׃ ׃ תם ונשלם ׃ ׃

נשלמו מנין המצות ׃ תהלה לאל רוכב ערבות ׃ להרמבן ז"ל

ומאחר שהוא יתעלה ביאר טעם המניעה שמנענו ממלחמת אלו האומות ומפני
שנתן להם הארץ ירושה אם כן המניעה ג״כ לדורות היא שלא נגזול נחלתן ואת
אשר הוריש יי׳ אותם יירשו לעולם : וראיתי עוד אגדה בבראשית רבה וכן
במדרש תילים ובתנחומא שונין אותה אמרו בשעה ששלח דוד את יואב לארם
נהרים ולארם צובה פגע באדומיים ובקש לזנבן הוציאו לו איצטליות שלהן רב
לכם סב את ההר הזה : פגע במואבים ובקש לזנבן הוציאו לו איצטליות שלהן
אל תצר את מואב : שלח יואב את המאורע באותה שעה לא נהג עצמו מלך : ו
אלא עמד והעביר פורפירין מעליו ועטרה מעל ראשו : נתעטף והלך לו אצל
סנהדרין אמר להם רבותי לא באתי בכאן ללמוד אלא ללמד ואם אתם נותנין לי
רשות אני מלמד : שלחתי את יואב לארם נהרים ולארם צובה פגע באדומיים
ובקש לזנבן הוציאו לו איצטליות שלהן רב לכם סוב את ההר הזה : והלא הם פ
פרצו את הגדר תחלה ויאסוף אליו בני עמון ועמלק : פגע במואביים ובקש ל
לזנבן הוציאו לו איצטליות שלהן אל תצר את מואב ולא הם פרצו את הגדר ו
תחלה שנא׳ וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור ואתה לכה נא ארה לי עכ׳ האגדה : ו
והנה הסנהדרין ואדוננו דוד לא אמרו ליואב שאין המצות ההן לדורות אלא בזו
בטענות שהם פרצו את הגדר תחלה : ומכל מקום צריך עיון אם כנכים ש
שנאמרו לדורות היאך אבדו זכותם בשביל שפרצו הגדר והרי לא נאמרו נ
בתורה בתנאי אלא מצות מוחלטות לדורות : ואפי׳ אם יש בהן התנאי הזה עד
כל פנים ראויות הן להמנות שאינן מצות לשעה אלא לדורות היו נוהגות עד ש
שיפרצו הם הגדר : והנראה לי בטענה הזאת כי המניעה בתורה היתה
לדורות שלא נערוך עמהם מלחמה לקחת מהם ארצם כי היא נתנה להם ירושה
עד עולם אבל לזנב מהם הנחשלים לא נמנענו בתורה אבל הם הוציאו כתובים
הללו שהם בידם כראיות ושטרות שיש להם זכות בם ואמרו ליואב הנה ארצנו
אסורה לכם וגם מלחמתינו מנועה מכם : ואדוננו המלך דוד ע״ה הודה ולימד
שאין הכונה בתורה אלא לאסור לקחת ארצם מהם : לא שהמ׳ ית׳ למשה רבינו ע״ה
שלא נערוך עמהם מלחמה שהארץ נתונה להם ירושה ואין משה וישראל לסטים
באים לשחת העולם ולא לזנב אומה מן האומות אלא לרשת נחלה אשר נתן השם
לאבותם ואולי דרשו מלשון אל תתגר בם שלא אסר אלא שלא יריבו עמהם אנשי
שהמתחיל במריבה יקרא כן כמו יגרה מדון : אבל אם יתגרו בנו מותר לנו
להנצל מהם כפי הראוי לנקמת מה שעשו עמנו רעה רק ארצם נשאיר להם ש
שהיא נחלת יי׳ להם : והנה עתה שפרצו הם הגדר לא נמנענו לזנבן ונקחה נ
נקמתינו מהם כמצוה הבאה במדין נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים ולא
צוה כן במואבים לאחר שצוה אל תצר את מואב אמר נקום נקמת בני ישרא׳
מאת המדיינים ולא צוה כן במואביים ועמונים מפני שתי פרידות טובות ש
שאני עתיד להוציא מהן : ובמדרש אגדה מזכירים כן תמיד : אמרו

וכל העדה של סנהדרין ודילמא לסנהדרי הוא דקאמר רחמנא דליפשו באורים ותומים וכשאר כן ׃ ואם כן הדבר הרי לנו עשרים ושש מצות עשה להשלים מן מניננו ואם אינו כן נביא במקום זאת מצות עשה דשתויי יין שאסורי' בהוראה בלאו הבא מכלל עשה כאשר חשבנו במצות ע"ג להשלים החשבון ׃ ואולי יהיה חשבון רמ"ח מצות עשה ובנו כתפוש עד יבוא ויורה צדק לנו ׃ וכן אם תתן לבך למה שאמרנו במצות לא תעשה תדע כי סלקנו מן החשבון שכתב הרב ב' מצות בענין ע"ז ומצות כ'ח' כ'ח' ס'ט' ע'א' צ'ו' ק'מ'ב' קמ'ג' ק'כ' ק'כ'א' קכ'ב' קע'ז' קע'ה' קע'ט' קנ'א' ק'צ'ב' ק'צ'ג' ק'צ'ט' ר'פ'ט' ש'ג' ש'י'ב' ש'י'ד' כולן ארבעה ועשרים ׃ והנה הרב חסר במאמר שבע מצות לא השלימן ׃ והנה להשלים ש'ס'ה' הלאוין אנחנו צריכין שלשים ואחת מניעות כנ"א בתשלומין י"ז מצות לא תעשה שכתבנו מן משכחת הרב ׃ וכמנה הלאוין הבאים בעמוני ומואבי וביתום ואלמנה ׃ ונקי וצדיק ׃ שאור ודבש ׃ אתנן ומחיר ׃ נא ומבושל כלל א' לשתי מניעות כמו ׃ שביארנו בעיקר התשיעי ׃ וכן נרבה כהן לא יבואו לראות כבלע את הקדש ולא יעבור עוד ׃ ולא תחטיא את הארץ ׃ ולא תזנה הארץ ולא יחלל את מקדש אלהיו ולא תטמא את אדמתך ׃ ולא יהיה כקרח ׃ וכן נביא במנין המניעה ש שמנענו מליהנות בפטר חמור ובעגלה ערופה והנה כולן א' ושלשים מניעות משלימות ש'ס'ה' לא תעשה כפי העולה במחשבה הקרובה עם האמר שיש לנו בענין דלא פקיעינן במנין ואין לנו בשכל הקנוי בזה קנין ולא כבתירת דברי הראשונים בנין ׃ עוד א' מעט היא מכמה ספיקות מניעות שבאו בעמון ומואב ושעיר אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה ובבני עמון אל תצורם ואל תתגר בם ובשעיר אל תתגרו בם כי לא אתן לך מארצם עד מדרך כף רגל הנה אלה שלש מניעות מפורשות בתורה לא הביאום בעלי חשבון המצות במספר ׃

וראיתי לרב בעיקר השלישי שהן מצות לשעה ולא לדורות עד שעשאן על בעל תמה וקושיא אמר כשתמנה לאוין שהיו לפי דעתו של הרב לשעה לא תמנה אל תצר את מואב והמניעה שבאה בבני עמון אל תצורם ואל תתגר ואני תמה על כולם שהרי כתוב אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה כי לא אתן לך מארצו ירושה כי לבני לוט נתתי את ער ירושה ׃ וכתיב כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר והדבר ידוע שלא תקרא ירושה אלא הדבר הניתן לדורות כמו שאמר בארצנו כאשר עשה ישרא' לארץ ירושתו ׃ וכן הרב עצמו הביא מלשון מורשה קהלת יעקב שהיא לדורות ׃ ולשון חכמים וירושה אין לה הפסק וכך אמרו מן מנוחה זו שילה ונחלה זו ירושלם לפי שהיא בית עולמים ׃ ודרשו לענין מעשר הקישו הכתוב לנחלה ׃ מה נחלה אין לה הפסק אף מעשר אין לה הפסק

ומאחר

וזה אשר ראיתי לכתוב בענין חשבון המצות אשר נתעוררו בו בעל
ההלכות והרב וזולתם מגאוני הדורות וכתבנו במחלוקותיהן
כפי הנראה שיש בו במיעוט השכל ורוב הטרדות ובצוק העתים ׃ ובאמת ש
שחשבון המצות הוא דבר אשר אני חושד בו את כולנו ומניח ביאור אמתתו ׃
במחשבתי לומר שהניחו לו כל הספקות כאמר בו אנחנו החברים פה שאמרו
השלמים בכל חכמה שיהו עתיד לפרש פרשה זו ואף גם זאת אם יאריך השם ׃
ימינו וינעים שני זקונינו וירוח צעקת זמנו נוסיף עוד ביאור כאשר חסמנו
פינו מתחיל בביאורו ׃ **ואתה אם** תבין כל מה שכתבנו בדיני
מצות עשה תראה שסקלנו מחשבונו של הרב מצות ה׳
ב׳פ׳ה׳ ומן צ׳ה׳ עד ק׳ה׳ י״ד דיני טמאות ומצות קמ״ב׳ קמ״ט׳ קנ׳ קנ׳א׳ קנ׳ב׳ רכ״ז
רכ״ח רכ״ט כולם עשרים ושש ויבואו במקומן שש עשרה מצות שכתבנו ששכחן
הרב ׃ ושער נזיר ועשית ארון וכפורת ונדרי גבוה ונדרי ביטוי הן שתים ׃ ו
וקידוש החדש ועיבור שנה נעשה אותם שתים כדעת בעל ההלכות ׃ וכן מפיל
שן עבדו מצוה בפני עצמה ושני תמידין וקטורת בקר וערב וקרית שמע כמני
שתים שתים שהן מצות אינן מעכבות זה את זה וזמנה של זו לא זמנה של זו ׃
ומצות הבכור שיכירנו ויתן לו פי שנים כדברי בעל ההלכות והנה הם חמש ו
ועשרים ׃ ויש לי ענין מצוה מסתפק עלי והוא שיראה לי שמצוה על המלך או על
השופט ומי שהעם ברשותו להוציאם לצבא במלחמת רשות או מצוה להיות שואל
באורים ותומים ׃ ועל פיהם יתנהג בענין והוא אמרו ית׳ ולפני אלעזר הכהן
יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני יי׳ על פיו יצאו ועל פיו יבואו הוא וכל ׃
בני ישראל אתו וכל העדה יצוה ביהושע שהוא השואל הראשון אשר הוא פקיד
על העדה שישאל באורים ותומים ועל פי משפטם יוציאם ויביאם ׃ וכן בכל
השופטים והמלכים וכן אמרו בגמ׳ ברכות ובסנהדרין כשהיה דוד המלך אצוה
לכו ופשטו ידיכם בגדוד שואלים באורים ותומים ומזה אמרו אין שואלין אלא
למלך או לבית דין ולמי שהציבור תלוי בו שנאמ׳ ולפני אלעזר הכהן יעמוד וגו׳ ׃
הוא זה מלך ׃ וכל בני ישראל זה משוח מלחמה ומי שצורך הצבור תלוי בו ׃ וכל
העדה זו בית דין ומן הלשון הזה נראה שהיא צואה דורית ׃ ובשני של שבועות
אמרו שתי בנעין היו בהר המשחה עליונה לא קדשה קדושה גמורה אלא עולי
גולה קדשוה שלא במלך ושלא באורים ותומים ולא היו אוכלין שם קדשים קלים
ומעשר שני ׃ והנה הרב בעצמו כתב בהקדמת למצות כלשון הזה וידוע ׃
שהמלחמות וכבוש הארצות לא יהיה אלא במלך ובעצת סנהדרין גדולה וכהן
גדול כמו שאמר ולפני אלעזר הכהן יעמוד וזו באמת מצוה לא עצה בלבד והוא
לדורות ׃ ובראשון של סנהדרי׳ כשהיו חוקרים על מאמרם שאין מוציא׳ למלחמת
הרשות אלא על פי בית דין של שבעים ואחד אמרו וכל

שלא נבנה שוב לא יבנה וכפי' אמרי' בפ' רבן גמליא' נתן גט וחלץ אין אחר חליצה
כלום · אמ' רב יהודה אמ' שמוא' זו דברי ר' עקיבא דאמ' אין קדושין תופסין ב
בחייבי לאוין ׃ אבל חכמים אומרי' יש אחר חליצה. כלום למד' שהיבמה לאחר י
חליצה היא אצלו חייבי לאוין וכבר נתבארו דיני מצוה זו שם בפ' הכו' ובמקומו'
רבות ביבמות ׃ **מצוה טו** שנמנע האיש שזינתה אשתו תחתיו מלבוא ·
עליה עוד והוא אמרו ית' לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה
לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה כי תועבה היא לפני יי' ואין האשה תמנו ׃ שם
קראת הוטמאה בנישואיה לאחר · אבל למדונו מפי השמועה כי אחרי אשר
הוטמאה הוא לרבות סוטה שנטמאה שהענין הוא לומר שמנע ית' שלא יוכל מ
הבעל המגרש אחרי היותה לאיש אחר לשוב לקחתה ולא אחרי אשר הוטמאה
בעודה אשתו בהיותה עמו שזינתה תחתיו כי תועבה היא לפניו ית' ויתע' ׃
ובפ' ק' דיבמות אמרו דתניא ר' יוסי בן כיפר אומ' משום ר' אליעזר המחזיר ג
גרושתו מן הנישואין אסורה מן האירוסין מותרת שנאמר אחרי אשר הוטמאה ׃
וחכמים אומרים א' זו וא' זו אסורה אלא מה אני מקיים אחרי אשר הוטמאה ר
לרבות סוטה שנסתרה ופירשו מאי ונסתרה נבעלה ואמאי קרי ליה נסתרה ל
לישנא מעלייא ׃ והקשו ושאלו נבעלה בהדיא כתיבא בה טומאה ונסתרה
והיא נטמאה והשיבו למיקם עלה בלאו · ובגמ' דבני מערבא אמרו דר' עקיבא
אמ' הבא על סוטתו הולד ממזר המחזיר גרושתו הולד ממזר ׃ וזה ממה שידוע
דלר' עקיבא יש ממזר בחייבי לאוין ונתבאר שזה מן הלאוין הוא ׃ אבל הרב מ
מדעתו בלאו שנכללות לא ימנה זה ׃ **מצוה יו** שנמנענו שלא יחר
בעינינו בשלחנו העבדים חפשים בשנה השביעית ולא
נחשוב שלוחם הפסד ומיעוט בעושרנו ובכבודנו ואם שלחנו אותם על פי בית
דין שכפו אותנו על זה או מעצמנו מפני דבר אחר לא ברצון נפשינו בעבור
בלאו ׃ אבל יהיה לנו חפץ ורצון בענין לקיים מצות מי ששלח אותנו חפשים
מיד אדונים קשים ית' שמו ויתע' ונחשוב זה ריוח לנו שהוא יברכנו בעבור זה
ויתן לנו עבדים ועושר ונכסים וכבוד והוא אמרו ית' לא יקשה בעיניך בשלחך
אותו חפשי כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים וברכך יי' אלהיך בכל אשר ת
תעשה · וזה הלאו זכרו בעל ההלכות גדולות ׃

מצוה יז שנמנענו גם כן שלא יחר לנו בתתנו צדקה לעניים ולא נתן אותה
אליהם בעין רעה ונחשוב אותה מיעוט לנו ׃ אבל יהיה זה בעינינו
שכר ותועלת ותוספת בממונינו לפי שהוא ית' ישלם לנו הכל בכמה כפלים ׃
והוא אמרו יתעלה נתן תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה ·
יברכך יי' אלהיך בכל מעשה ידיך ובכל משלח ידיך וזה גם כן זכרו בעל ת
ההלכות גדולות ׃

וזה

שאמר יקח הפשוט עם הבכור בשוה עבר על הלאו הזה ואפי' באומר יירש פלו'
בני ככשי דן ר' יוחנ' שבבא בתר' והלכה כמותו שיתקיימו דבריו במקום שאין
בכור ויתבטלו במקום הבכור ׃ ומפני מניעתו שמנעתו התורה מעשות כן ר
דנו בו כמתנה על מה שכתוב בתורה שלא יתקיימו דבריו ׃ ומכל מקום עבר
אהרמנא דרחמנא וכל שכן אם אמר עליו שאינו בכור בבניו להפסיד ממנו
הבכורה והורשנוהו אחריו כא' מהם על פיו שכבר עבר על הלאו הזה מחשבתו
הרעה ׃ ולשון ספרי לא יוכל לבכר מלמד שאינו רשאי לבכר יכול לא יבכר
ואם בכר יהא מבוכר תלמוד לומר לא יוכל לבכר הא אם בכר אינו מבוכר כי
כשלא אמר הכתוב לא יבכר ואמר לא יוכל לבכר למד שאינו ראוי ושאינו יכול
לדבר כן וכן כל המקומות שבא בה, בתורה לא יוכל לעשות כלם לשון מניעה
ואיסור הן ׃ ואנקלוס תרגם בכולם לית לך רשו ׃ וכן בזה והוא לשון לא יעשה
כ והנראה שיש בזה עוד מצות עשה שאמר יתעלה כי את הבכור בן השנואה
יכיר לתת לו פי שנים וגם זו מצוה שהיא חייב להכירו ולתת לו פי שנים והנה
המעביר בכורה מן הגדול עובר בעשה ולא תעשה ושתיהן שכחן הרב ואמנם
אמר בדין הנחלות שהיות הבכור יורש פי שנים הוא מכלל דין הנחלות ׃ ואם
יש בו מצות עשה מיוחד לו ואינכו כן בשאר האחים ובודאי כמנה הוא לעצמו
ולא תחשוב שיהיה זה לאו הבא מכלל עשה בלבד אבל הוא מצוה להנחיל לו
כן שיודיע אותנו מי הוא הבכור ויצוה עליו בבכורה ואמנם שתתקיים המצוה
בשתקנו אם נודע בבכורה ׃ ונראה שבעל הלכות גדולות נזכר בזו המצוה ש
שאמר בפרשיות המשלימות לו מצות עשה פרשת נחלות ופרשת משפט ת
הבכורה ׃

מצוה יג

שנמנענו מלחמול על נפש הרוצח המזיד
והוא אמרו יתע' ונתנו אותו ביד גואל הדם ומת ולא
תחוס עינך עליו ובערת דם הנקי מישראל וטוב לך ׃ וענין המצוה הזאת
שכשטוענו בכל מחוייבי בית דין במצות עשה לקיים בכל אחת מהם את דינו
ובמרובי התקלות הוזהרנו גם במצות לא תעשה לבערם כמו הלאו הבא' ב
במכשפה מפני שהיא רבת המהומ' יתפתו לה חסרי הדעת ויחמלו עליה מאד
וברוצח גם כן לפרץ הגדול הבא מזה ולשון ספרי שמא תאמרו הואיל ונהרג
זה למה אנו באין לחוב בדמו של זה ת"ל ולא תחוס עינך עליו ׃ והנה ראוי לנו
להביא זה בחשבון המצו' כבאמ' במ"ית ומדיח ובמחזקת ג"כ לא תחוס עינך ׃

מצוה יד

שנמנע החולץ ליבמתו שלא יבא עליה ולא ישאנה אחרי הפרדת
ממנו בחליצה ואין הענין שיחזור עליה איסור אשת אח כיון ע
שעברה מהם מצות היבום שאם כן יהיה מחוייב עליה כרת כחיוב אשת אח
שלא במקום יבום אבל צוה ית' באשת אח שאין לו בנים מצות יבום או מצות ח
חליצה וגזר בהם שאם יעשו החליצה לא יזדווגו עוד והוא מחייבי הלאוין והוא
אמ' ככה יעש' לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ובא הפי' מבעלי הקבלה כיון

אומר דבר אף על לשון הרע ׃ ועכין המצוה הזאת שכמנענו במחנה מן העבירות הגורמות סילוק השכינה והזהירנו ית׳ בלאו הזה שלא יגרום סילוק שכינתו מעלינו במחנה שיהיה העובר בהן מפיל ישראל בחרב ומחלל את ה׳ ומיקר עבודה זרה שלהם בעיני האויבים והוא אמרו ית׳ כי יי׳ אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך בידיך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר אזהרה שנשתמר שלא יראה בנו ערות דבר הנה בכאן שני לאוין בענין אחד לחזוק ואם הוא טעם לומר ונשמרת מכל דבר רע׃ לאו מונע אותנו מאלו העבירות במחנה ואל תשתבש ותאמר כי מאחר שאין הלאו הזה מונע אותנו רק מעבירות מנועות אינו בא במנין שזה אינו לאו שיכפל בכל מקום לחזוק בדבר ׃ אבל נתייחד לו מקום לעבור עליו בשני לאוין במקום ההוא וזה כגון הנאמר במסיג גבול שהוא מונע מפועל אסור שהוא עובר בלא תגזול ונתייחד בגבולים בארץ לאו אחד לעבור בשני לאוין וכלם באים בחשבון המצו׳ וכן זה שהזהירם ית׳ להשתמר במחנה מכל דבר רע הגורם סלוק השכינה מוסף על אזהרתינו בכל מקום בהמת ראוי להמנות׃ ואיפש׳ שיכלול בו גם ההרהור שמא יבוא לידי קרי ויטמא המחנה ויתפרד משם כמו שאומר בגמ׳ ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה וברביעי בכתובות כשהם חוקרים אזהרה למוציא שם רע על אשתו מנין אמרו ר׳ אלעזר אומר מלא תלך רכיל ׃ ר׳ נתן אומ׳ מונשמרת מכל דבר רע ׳ ור׳ אלעזר מאי טעמא לא אמר מהאי קרא ההוא מיבעי ליה שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה שזם אנר״ס אזהרה ומניעה אבל העיקר הוא שהאזהרה ית הזאת אף על פי שהם מזהירים בה בכל מקום לתוכחת לא נאמרה בתורה אלא במחנה שגם היא גורמת הפסד המחנה אבל בטומאת קרי והמת ובמעשרות אמרו שאינן באזהרה הזאת לפי שאינן גורמות סלוק השכינה ׃ ובעל ההלכות נזכר במצוה הזו במנה ולא יראה בך ערות דבר ׃

המצוה יב

שנמנענו בהנחילנו הבנים מהעביר הבכורה מן הבן הגדול אל יתר אחיו אבל ננחיל אותו פי שנים כמשפט הבכורה ׳ והוא אמרו יתעל׳ לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכור כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים ׃ ובגמר׳ יש נוחלין אמרו לא יוכל לבכר את בן האהובה מה תלמוד לומר לפי שנאמר והיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה יכול אף זה כן תלמוד לומר לא יוכל לבכר ׃ ואל תחשוב שלא יהיה זה מניעה אלא שהוא דין מדיני הנחלות שילמדנו הכתוב שאין האב יכול להעביר הירושה ממנו ועל כרחו יירש פי שנים אבל באמת מניעה הוא שאם אמר האב במותו איש פלוני בני בכור לא יירש פי שנים או שאמר

בני ישראל לא תחללו ולא תמותו שהוא אזהרה לאוכל טבל הטבול לתרומות ה
המעשר כמו שנאמר בטבל של תרומה גדולה גם כן ולא יחללו את קדשי בני
ישרא׳ את אשר ירימו לי׳ וכמו שמפורש בסנהדרין וביארו הרב במנות קנד׳ ;

המצוה שמינית

שמנענו שלא לקבל שקלים מן הגוים ולא נצרף א
אותם עמנו בקרבנות הצבור כגון התמיד והמוספין
וזולתם והוא אמרו יתעלה ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה
כי משחתם להם מום בם לא ירצו לכם ; ומקרא מחוייב הדרשא שהיה די באמרו
ומיד בן נכר לא תקריבו אלה כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם ; ולפיכך
באנו הפירוש המקובל כי לחם אלהיכם רומז לתמיד שנאמר בו את קרבני ח
לחמי יאמר מיד בן נכר לא תקריבו לחם אלהיכם כלומר ולא תקריבו אלה כי
משחתם בהם מום בם ; ואמר לכם ללמד שאם נקבל מהם שקלים יפסלו ה
התמידין ולא ירצו לנו מפני שחלקם פסל את הכל ; ולשון ספרא מנין שאין
מקבלים שקלים מן הגוי תלמוד לומר ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם
מכל אלה אין לי אלא תמידין שהן קרויין לחם שנאמר את קרבני לחמי לאשי
שאר כל קרבנות הצבור מנין תלמוד לומר מכל אלה ; וגם זו מניעה נמנה ב
בכלל מצות לא תעשה ;

המצוה תשיעית

שמנענו שלא נקבל
עדות מיוחדת בדיני נפשות והוא שיהיו ה
העדים רואין אותו אחד מחלון זה ואחד מחלון אחר רחוק מן הראשון שאין ה
העומדים בחלונות יכולין לראות זה את זה אבל כלם רואין בבעל העבירה
והוא אמרו ית׳ על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי א
אחד ; ואמרו בעלי הקבלה מאי לא יומת על פי עד אחד אלימא עד אחד ממש
מרישא שמעת מינה על פי שנים עדים יומת המת אלא מאי אי איפשר אחד ל
להביא שנים שרואין אותו זה מחלון זה וזה מחלון זה ; ואין רואין זה את זה ש
שאינן מצטרפין וכבר התבאר זה בפרק כיצד העדים ;

המצוה עשירית

שמנענו הירא ורך הלבב מבוא במלחמה שהוא לא יוכל
בטבעו לעמוד בקשרי המלחמה וסבול המכות והחרב וינוס ויהיה תחלת מ
מפלה לעם והוא אמרו ית׳ ולא ימס את לבב אחיו כלבבו וזה כתבו בעל הלכו׳
גדולות ; ואם כן יהיה פעל קל יוצא או שבא כדרך ולא יאכל את בשרו ;

מצוה יא

שמנענו בצאתינו מחנה על אויבים מכל דבר רע כגון
שפיכות דמים וזולתו מן העבירות הגורמות סילוק ה
השכינה מן המחנה והוא אמרו יתעלה כי תצא מחנה על אויביך ונשמרת מ
מכל דבר רע ; יכול בטמאות ובטהרות ובמעשרות הכתוב מדבר תלמוד לומ׳
ערוה אין לי אלא ערוה מנין לעבודה זרה ושפיכות דמים תלמוד לומר ונשמרת
מכל דבר רע אי ונשמרת יכול בטמאות וטהרות תלמוד לומר ערוה מה ערוה
מיוחדת מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה כשהוא אומר

אומר

מכיעה כמכות לעצמה כמו שנמנה ערל שאכל תרומה מן המניעות והוא כמנה מצות לא תעשה אחת ולוקה והיא באה מן הפסח בגזיר' שוה כמו שהזכיר הרב במצות קנ"ו ; ולא בא באוכל פגול לאו ולא כרת מבואר ; ונלמד בו בגזירה שוה ולוקין עליו ;

המצוה השביעית

שנמנענו הלוים שירימו מן המעשר הנתן להם תרומת מעשר מן הרע שבו אבל ירימו ביפה או בשוה והוא אמרו יתעלה ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו וזו מניעה יזהיר השמרו לכם שלא תשאו חטא על המעשר ; ובמה לא תשאו עליו חטא כאשר תרימו חלבו ממנו ; וזה דומה למה שנאמר בכתוב אחר ושמרו את משמרתי ולא ישאו עליו חטא שהוא מניעה לכהן טמא שישמר ולא יאכל תרומה טהורה כמו שבא בגמר סנהדרין וביארו הרב במצות קנ"ז וכן הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא מניעה להשמר בתוכחות שלא ישאו עליו חטא · כאשר ביאר הרב במצות רנ"ח וכבר ראינו מן המפרשים שיחשבו שהוא שלילות ; יאמר ולא תהיו נושאים עליו חטא אם תרימו חלבו ; והכוונה ללמד שאם לא תרימו החלב יהיה לכם חטא ואיננו לאו ;

וכן כתב הרב

במצות עשה קנ"ט שהוא שלילות שאם כשיוציאוהו מן הרע יאשמו : וזה ענינו כענין לאו הבא מכלל עשה שאינו נמנה עם הלאוין ; ואני תמה שהלאו ע"כ פ' ראוי הוא להמנות לאו או עשה אחרי שנצטוינו להוציא מן היפה או נמנענו להוציא מן הרע ; אבל הנכון הוא מה שאמרנו ולשון ספרי ולא תשאו עליו חטא מכין אתה אומ' שאם הפרשתם הותו הלא מן המובחר שאתם נושאי' עליו עון תלמו' לומ' ולא תשאו עליו חטא ; אין לי אלא בין לוי בין ישראל שבטל רשות מלוי מכין ת תלמוד לומר ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו למה נאמר לפי שהוא אומר והרמותם ממנו תרומת יי' מעשר מן המעשר אין לי אלא תרומה טהורה תרומה טמאה מכין תלמוד לומר בהרימכם את חלבו ממנו דרשו מזה הפסוק שיהיה חטא הלוים אם יפרישו מן הרע על היפה : ורבו ממנו אפ' לו בתרומה טמאה שאינה ראויה לכהן לפי שהיה מספיק שיאמר ולא תשאו עליו חטא בלבד כי הוא נקשר למה שהקדים מכל מתנותיכם תרימו את תרומת יי' מכל חלבו את מקדשו ממנו ואמרת אליהם בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב ללוים כתבואת גורן וכתבואת יקב ולא תשאו עליו חטא ; כלומר ולא תגרמו לכם חטא על זה · והחזיר בהרימכם את חלבו ללמד כי בכל המעשרות ואפילו בתרומת מעשר הטבולה נמנענו מזה הנה בכאן הזהיר התורם תרומת מעשר מן הרע בלאו ובכשיאות חטא והזהיר מי שאינו תורם אותה כלל ואוכל מעשר ראשון שטבול לה בלאו ומיתה והוא שאמר יתעלה ואת קדשי בני יט

לרבות את המחוטה · ואמנם איסורא מן התורה הוא ואוסרת במה שהוא כמו
שמנינו באחרון של עבודה זרה ושאר דברים האסורים ואיסורן בכל שהוא צפורי
מצורע ושער נזיר ואם היה איסורן מדבריהם לא היו אוסרות בכל שהן לפי
שאין דבר מדברי סופרים אוסר בכל שהוא אלא בדבר שיש לו מתירין כמו
שמפורש בראשון של ביצה חוץ מאיסורי עבודה זרה שהחמירו בהן בכל ענין
ויש להם עיקר מן התורה ומפורש בפרקא בתרא של שחיטת חולין שדורש כל
צפור טהורה תאכלו מכלל דאיכא איסור ומאי ניהו שחוטה דמצורע והקשינו
מסופיה דקרא כפקא וזה אשר לא תאכלו מהם לרבות שחוטת מצורע · ומתרץ
לעבור עליה בעשה ולא תעשה וכו' ומכל הדברים כלמוד שהיא בלאו מן
התורה וכן מוכיח עוד בפרק דבכורות אמרו בערלה וכלאי הכרם ושור
הנסקל ועגלה ערופה וצפור מצורע ושער נזיר ר' שמעון אומר כולן אינן
מטמאין טומאת אוכלין לפי שאינו אוכל שראוי להאכילו לאחרים · ואם היה
איסורו בין לעצמו לאחרים מדבריהם מטמא הוא טומאת אוכלין מן התורה
ולא גזרו בדבר להקל עליו אלא להחמיר עליו · וכן כתב הרב בחבורו הגדול
בפרק י"א מהלכות האוכל כזית מן הצפור השחוטה על עשה ועל לא תעשה
שנ' וזה אשר לא תאכלו מהם מפי השמועה למדו שזה לרבות הצפור השחוטה
וא"כ ראוי לנו למנות המניע' בחשבון שסה לאוין : ואמנם הרב מפני שלא ימנה
בלאו הכוללות אלא א' לא זכרה בחשבונו במאמ' הזה שהרי היא באה בלאו א'
עם עופות טמאים : וראיתי לו עוד שלא חייב באכילתה מלקות ולא
זכרה בכלל הלוקין בהלכות סנהדרין ואפי' אם חשב אותה לאו שבכללות למדי
לא ילקה עליה בפני עצמה והוא ז"ל מחייב בכל לאו שבכללות אחת וכיון שהוא
מודה במדרשה שהוא תורה ומפי השמוע' למדו אותה היה ראוי להלקות עליה
כמו שכתב גם הוא במצות אחרות לחייב בהן מלקות וכרת מדין גזירה שוה
ושאר המדות כשבא בתלמוד שהוא מן התורה · ובזה המקום ראיתי לדבר עוד
בעגלה ערופה ושער נזיר ופטר חמור שהם גם כן מדרשים אלא שאינם באים
בלשון לאו אמרו בעגלה ערופ' כפרה כתיב בה כקדשים · ובשער נזיר אמרו
קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו גידולו קדוש ובפטר חמור למדו גזירה שוה
מעגלה ערופה ואלו אם נאמר שימנו בשס"ה מצות לא תעשה לא הוזכר
בהן לאו ואם אינן באות גם כן בחשבון רמ"ח מצות עשה · היאך נוציא אותן
מחשבון מה שכתבו לנו והן מן התורה ועל כל פנים יכנסו בכלל תורה צוה לנו
משה · אבל הנכון שנאמר בשער נזיר שימנה בכלל עשה שאמר יתעלה קדוש
יהיה גדל פרע שער ראשו : וכיון שבא הפירוש שיהיה גדולו קדוש ולא כהכת־
בו אם כן הוא לאו מכלל עשה אבל עגלה ערופה שכתוב בה כפרה בקדשים
תהיה מניעה כמותם ופטר חמור הנלמד בגזירה שוה יהיה גם כן מניעה

האחד משני שו׳ המתכפים והוא חוץ לזמנו והוא נלמד מן הנותר שהעון הזה הוא בכרת ונתפרש כל זה בשני של זבחים שלא אמ׳ רבא כולהו מקרא אריכא אתיין ואם האכל יאכל בשתי אכילות הכתוב מדבר אחת אכילת אדם ואחת אכילת מזבח ׃ ביום השלישי זה חוץ לזמנו ׃ פגול זה חוץ למקומו מלמד שמצטרפין זה עם זה והנפש האוכלת ממנו אחד ולא שנים ואי זה זה חוץ לזמנו דגמר עון עון מנותר דדמי ליה ׃ והכתוב הבא באכילת נותר הוא מבואר בכרת והוא שבא בפרשת קדושים תהיו ואוכליו עונו ישא כי את קדש יי׳ חלל ונכרתה זה כרת לאוכל נותר עצמו הוא ונלמד בגזירה שוה שב׳ נותר הכתוב מדבר ממה שאמר ית׳ ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא וממנו תבא אזהרה לאכילה שלו למלקות אבל פיגול עצמו במחשבת חוץ לזמנו כרת ואזהרה באכילה תבא מגזיר׳ שוה מן הנותר כי המדרש מכל שבקדש פסול ליתן לא תעשה על אכילתו אין לוקין עליו לפי שהוא לאו שבכללות כמו שהוזכר בפסחי׳ והוא מאותו המין שאין לוקין עליו כמו שביארנו בעיקר התשיעי ׃ וכן שנו בראשון של פסחים ו ונשא אהרן את עון הקדשים וכי אי זה עון הוא נושא אם עון פיגול הרי כבר נאמר לא יחשב ׃ ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא ירצה ׃ ופי׳ פיגול בכאן הוא מחשבת חוץ למקומו שקראו הכתוב פיגול כפי המדרש ׃ ופי׳ נותר הוא הנותר במחשבה כלומ׳ מחשב בחוץ לזמנו שבו נאמ׳ לא ירצה ששניהם בכתו׳ הזה לפסלן ושניהם הוקשו לענין איסור אכילתן אלא שמיעט הכתו׳ הכרת מן האחר באמרו ממנו ׃ והראיה על היות מחשבת חוץ למקומו מן המניעות שלוקין עליהם ב באכילתם כמו שלוקין על הנותר ועל הפיגול אמרם ז״ל שהוא לוקה בהקרבתם משום בל תשחט ובל תזרוק את דמו ובל תקטיר את חלבו כמו שביארנו ב במצוה שהקדמנו לזאת ׃ הנה כבר עשו מחשבת חוץ למקומו כמחשבת חוץ ל לזמנו למלקות בהקרבה ועשו מדרש שניהם תורה ואם כן לוקין על אכילתו של זה כמו שלוקין על זה ששניהם הוקשו ושניהם קראם הכתוב פיגול ׃ ואמ׳ יהיה שמצטרפין זה עם זה בין לפסול מחשבה בין למלקות באכילתן שלא מיעט ה הכתוב ממנו אחד ולא שנים אלא מן הכרת בלבד ׃ וכבר שנינו אלו הן הלוקין האוכל חלב ודם ונותר ופיגול אעפ׳ שהם מדרשות ולא בפסוקי׳ הרב בעיקר השני ׃ ואומר אני שהפיגול שהזכירו כאן במשנה הזו כולל את שניהם שהרי קראן הכתוב פיגול ובלשון חכמים כמי שניהם פיגול שמן ׃

המצוה הו׳ שנמנענו מלאכול הצפור ששחטו אותה לטהרת המצורע ע למדו זה בעלי הקבלה מריבוי המקרא ׃ אמרו בפרק פליג׳ של קידושין כל צפור טהורה תאכלו לרבות את המשולחת וזה אשר לא רת תאכלו מהם ·

לרבות

שאלו׳ בדבור מנין לרובע ולנרבע ומוקצה ונעבד תלמוד לומ׳ תועבת ׃ מנין
לאתנן ומחיר כלאים וטרפה ויוצא דופן תלמוד לומ׳ כי תועבת ׃ ושם אמרו ה
חכמים אומרים אף השוחט חטאת בדרום עובר בלאו וראוי לנו שנמנה מניעה
אחת שלא לשחוט בעלי מומים והוא אמרו ית׳ לא תזבח לי״י אלהיך שור או שה
אשר יהיה בו מום ומניעה אחרת שלא נשחוט שזה קרבן פסול שנאמר לא תזבח
כל דבר רע ׃ ושנו בתוספתא באחרון של מכות באלו הן הלוקין המקדיש בעל
מום למזבח עובר משום חמשה לאוין משום בל תקדיש בל תשחט בל תזרוק ד
דמו ובל תקטיר חלבו ובל תקטיר מקצתו הקדישו ולא שחטו אינו חייב אלא א
אחת הקדישו ושחטו וזרק דמו חייב על כל אחת ואחת ׃ המקדיש רובע
ונרבע מוקצה ונעבד עובר משום שמות הללו והרי הן כבעלי מומין שקדם
מומן להקדשן ואין יוצאין לחולין אלא על מום קבוע בלבד ׃ נלמוד מדבריהם
שאין כלן עובר עד שיהן בכל השמות שעובר על בעלי מומין אלא שאין נפדין
כבעלי מומין להוציא אותם לחולין ׃ ושם שנו עוד המיחד במוקדשים והגוזז
והעובד במוקדשין או ששחטן חוץ לזמנן או ששחטן חוץ למקומן עובר בלא ת
תעשה ׃ לימדו אותנו שהן לוקין כמו שהזכרנו ׃ וכבר בא בזה מחלוקת שס
שר׳ אלעזר מוציא המניעה הזאת ממקום אחת כמו שאמ׳ בשני של זבחים ׃ ור׳
אלעזר לא יחשב מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדר׳ ינאי דא״ר ינאי מנין למחשב
בקדשים שלוקה שנאמר לא יחשב לא יחשוב ׃ ומכל מקום המניעות בהן ראויות
להמנות ׃ אבל אצל הרב יהיה זה לאו שבכללות לפי שכלל אלה הפסולין עם ב
בעל מום לא ימנה הוא אלא שכללו במניעה אחת ׃ וכתב הרב מום שהוא פ
פרט בו׳

המצוה חמישית

שהזהירנו מלאכול מן הקדשים ששחטן על מנת לאכלן או להקריבן ח
חוץ למקומן כשם שהזהירנו מלאכול כששחטין על מנת לאכלן חוץ לזמנם שנקרא
פיגול בלשון חכמים ׃ ויש בהן הפרש שהנשחטין במחשבת חוץ לזמנן חייבי׳
עליו כרת והנשחטין חוץ למקומן אין בו כרת אבל יש בו מלקות ולא בא מזאת
המניעה בתורה דבר מפורש כשם שלא נתפרש בה ג״כ הפסול דחוץ למקומן
אין בו כרת אבל יש בו מלקות ולא בא מזאת המניעה בתורה דבר מפורש כ
כשם שלא נתפרש בה גם כן הפיגול לחוץ לזמנן ׃ אבל באתנו הקבלה שזה
שאמר יתעלה ואם האכול יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה מדבר
במחשב בשעת שחיטה לאכול או להקטיר חוץ לזמנן והנאמר עוד המקריב א
אותו לא יחשב לו פגול יהיה הוא אזהרה לפסול המחשבה בחוץ למקומו והוא
שקראו הכתוב כאן פגול ובאמרו והנפש האוכלת ממנו עונה תשא ׃ ולא אמר
האוכלת מהם לימד שלא תשא העונש הזה אלא הנפש האוכלת   האחד

אות ולא יגילאו מידכו תופת שאכחכו היודעים ועדים בעקרותו ובפחזותו ז
זה הוא שכאמר במעמד ההוא וגם בך יאמינו לעולם והוא העניין הבא בפרשת
כי יקום בקרבך כביא או חולם חלום וגו׳ וכבר ביאר הרב זה בספר המדע
והוא יסוד גדול בתורה ; והיא המניעה הבאה לכו בפסוק פן תשכח את ה
הדברים אשר ראו עיכיך והזהיר פן יסורו מן הלב מהודיעם לבכים ולבכי בכים
לדורות עולם ; ואל תטעה בזה מפני דרשם בפירקא קמא דקידושין לבכיך
ולבכי בכיך בלימוד התורה לבכי בכים כי לימוד אמוכת התורה הוא הלימוד
בתורה ; אבל כתבוכן וכקח ראיה מדבריהם כי היא מצוה עולמית ועם כל
הדורות ידבר שלא ישכחו עכין המעמד ההוא שיהיה לכל העם למראית ע
עיכיהם ושמיעת אזכיהם ושיעתקו זה מדור לדור לעולם ; וזאת המצוה זכרה
בעל הלכות גדולות גם כן ; והרב שכחה ;

המצוה השלישית

שכמכעכו שלא לשכות סדר הכחת הכלים במקדש
כשולחן והמכורה והמזבחות והוא אמרו יתעלה
ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ובא הפירוש המקובל שהיא אזהרה למה ש
שצוה בעכין סדור המקדש אמרו במכילתא ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו
למה כאמר לפי שהוא אומר ושמת את השולחן אם שיכן עובר בלא תעשה ל
באמר ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ׳ רבי מאיר אומר לעשות דברי תורה
עליך חובה ׳ ובגמר שבת דורשין אותו בית שמאי לשביתת כלים ובית הלל ל
לית להו והלכה היא כתכא קמא דמכילתא ;

המצוה הרביעית

שכמכעכו מלשחוט הקדשים על מנת לאכול בשרם
או לזרוק דמם ולהקטיר חלבם חוץ למקומם וחוץ ל
לזמכם ׳ וכן השוחט חטאת בדרום עובר בלאו והוא אמרו יתעלה ויתברך לא
תזבח ליי׳ אלהיך שור או שה אשר יהיה בו מום כל דבר רע כי תועבת יי׳ אלה
הוא שפירושו לא תזבח ליי׳ אלהיך קרבן אשר יהיה בו מום או כל דבר רע ׳ ו
והוא השוחט ואומר על מנת לאכול ולזרוק חוץ למקומו ולזמכו שזה דיבור
רע הוא אבל התורה שכבר פסלה בו הקרבן וכבר כמכעכו מזה בעשה ממה
שדרשו בספרא ביום קרבכו יאכל ׳ אין לי שלא אכילתו ליום א׳ מכין אף תחלת
זביחתו לא תהא שלא על מכת להאכל ביום אחד תלמוד לומר וכי תזבחו זבח
תודה ליי׳ לרצונכם תזבחוהו ביום ההוא יאכל שאין תלמוד לומר אלא אם איכו
עכין לאכילה תכהו עכין לזביחה שאף תחלת זביחתו לא תהא שלא על מכת ל
להאכל לשכי ימים ׳ והיה לרב ראוי למכות זה עשה לפי שטתו אבל אכו לא כ
כמכה רק המניעה ; וכן כתרבו במניעה הזאת כל הפסולין בקרבכות כגון ר
רובע וכרבע וכלאים וטרפה וכיוצא בהם ׳ ולשון סיפרי מכין לקדשים ששחטן
חוץ למקומם וחוץ לזמכם שעובר בלאו תלמוד לומר דבר

המצוה הא' שנמנענו שלא נשכח מתוך אמונת האלהות וענין המצוה הזאת שכשנצטוינו מצוה ראשונה בקבלת מלכות שמים כלומר שנאמין שיש אלוה פועל כל הנמצאות מוציאם מאין מוחלט ש יש שהם עליו וש יש שיאמינו בו בכל זמן מן הזמנים והוא שאמר יתברך ויתעלה אנכי יי' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים שהיא מצוה באמונה כמו שכתוב וביארנו אנחנו אותו בראיה מדבריהם ז"ל צוה אותנו בזאת האמונה שהיא יסוד התורה וכפל לנו מניעה בכפירה ממנו שהיא בטול כל אמת והוא אמרו השמר לך פן תשכח את יי' אלהיך אשר הוציאך מארץ מצרי' מבית עבדי' ירצה בזה שלא נשכח עיקר האלהות ונכפור או נסתפק בו ונאמר שאין אלוה והעולם קדמון בעצמו או קדמון בסבה ועלה ולא ישתנה וכתן הראיה במצוה ובמניעה הנזכרים יציאת מצרים שנעשה באותות מחודשים משנים התולדות מורים על אלוה קדמון חפץ ויכול ומחדש שענין ידיעת מצרים ליודעיו משתק כל כופר בחדוש ומקיים האמונה בידיעת האלוה והשגחתו ויכולתו בפרטים ובכללים כולם וכפל המניעה הזאת ואמר יתעלה השמר לך פן תשכח את יי' אלהיך לבלתי שמור מצותיו ׃ וזהו גם כן מניעה מלשכוח האמונה באלהות ושיכפור מפני זה בתורה ובמצות אמר ורם לבבך ושכחת את יי' אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדי' וכתן ראיה עוד בזה מן האותות והמופתי' הנעשים לנו במדבר שהם מאתו יתעלה אמר המוליכך במדבר וגו' כי מהם יתברר לנו כי כל הטובות בארץ ובזולתה הם מאתו יתעלה לא בכחנו ועוצם ידינו ׃ אבל והיה אם שכח תשכח את יי' אלהיך והלכת אחרי אלהים אחרים התראה גם בעבודה זרה והנה נתבאר זה וזאת המניעה מפסוק השמר לך פן תשכח את יי' זכרה בעל הלכות גדולות ׃ **המצוה הב'** שנמנענו שלא נשכח מעמד הר סיני ולא נסיר אותו מדעתינו אבל יהיה עינינו ולבנו שם כל הימים והוא אמרו יתעלה השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך ׃ יום אשר עמדת לפני יי' אלהיך בחורב וגו' והכונה בזאת גדולה מאד שאם היו דברי תורה באים אלינו מפי הנביא עליו השלום בלבד אעפ' שנתאמת אצלנו ענין נבואתו באותות ומופתים אם יקום בקרבנו נביא או חולם חלום בזמן מן הזמנים ויצונו בשום הפך מן התורה וכתן אלינו אות או מופת תהיה התורה נכוחה על יד השני או יכנס בלבנו ספק על זה אבל כשהגיענו ביאור התורה מפי הגבורה לאזנינו ועינינו רואות אין שם אמצעי כלל וכל חולק וכל מספק לא יועילהו

דאמר הכל לשום שמים ׃ ואלו היתה בקריבה לאו גמור מן התורה לא הותרה ל
לחסידים לחכמים העושים מעשיהם לשום שמים אבל הכל גדר וסייג ומותר
בקרובות למי שמוחזק שאינו חשוד לעשות כיעור ונמנע מאחר הנשי׳ ׃ ובמס׳
יבמות בפ׳ הבא על יבמתו אמרו הערא׳ זו הכנסת העטרה גמר ביאה ביאה
ממש מ־אן ואילך אינה אלא נשיקה ופטור ׃ ואמ׳ פטור דאיה שאין בו מלקות
מן הלאו של קריבה ׃ ושם הביאו הערא׳ בחייבי לאוין למלקות מן המדות ה
הנדרשות ולא חייבו אותו משום קריבה ואפי׳ בפחות מכאן ׃ ואם תאמר שלא
אסרה תורה קריבה אלא בעריות של חייבי כריתות והלא חייבי לאוין מהם נ
למדים בגזירה שוה אהע לה מכל זה שלא נמנה ענין הקריבה לאו בפני עצמו
אלא קריבה של גילוי ערוה אסר הכתוב ׃ וכך אמרו עוד בגמ׳ בסנהדרין דבני
מערבא בת׳ ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה ׃ אמ׳ ר׳ יוסי בר־
בון היא כל תקרב היא כל תגלה ׃

כתב הרב

והמצוה ש׳ מ״ט שנמנענו מלבעול בלא כתובה וקדושין והוא אמרו לא תהיה ק
קדשה ושאר דברי הרב והנה זה הלאו על כל פנים לאו שבמנין הוא וכבר הטיב
הרב בפשטו אל תחלל את בתך להזנותה אבל דברו בכתובה וקדושין אינו א
אמת שהכתובה אינה מן התורה כלל והקדושין מצוה וקנין באשה ׃ אבל אנחנו
התבוננו בענין הלאו הזה שתהיה המניעה בביאה אסורה שאין קדושין תופסין
בהן שכבר נתבאר בדבריהם שאין זונה בכל מקום בתורה בכהן ואתנן אלא ב
באיסורי הביאה שאין בהם קדושין וכן הזכירו בכל לשון זנות שבא בתורה אם
כן אל תחלל את בתך להזנותה יזהיר מזה לפי שהאב זכאי בבתו בקדושיה ו
בכסף בשטר ובביאה ולמכרה לשפחות וזוכה גם בקנס האונס והמפתה אבל
אם עליו למכרה למי שאין קדושין שלו תופסין בה ׃ וכן לאו הקדשה כך הוא ׃
ואם היה הלאו לנקבה הנבעלת ולזכר הבועל היה אומר לא יהיה בכם קדשה
וקדש בענין לא ולכן דקדקו בספרי כפי משמעות הבריתא שהזכרנו
בעיקר החמישי שהלאו הוא על אחרים שימנעו אותם על אבי הנערה בלאו ו
דאל תח׳ל את בתך ׃ ועל בית דין בלאו דלא תזנה הארץ והם עצמם נכללים בו
ובעל התרגום באמרו בני ישראל ובנות ישראל ייחד בזה שלא נתערב עם
העבדים שהיא גם כן ביאה שאין קדושין תופסין ׃ ואלו אמר לא יהיה בך קדש
וקדשה היו העבדים נכנסין בו שהן חייבין במצות זולתי המקומות שפורש
בהן כמו שאמ׳ בגונב נפש מאחיו מבני ישראל ׃ ׃

זהו הענין המדוקדק בדיני התורה ׃

לא תקרב מפני שעבר על הגזירה של דבריהם כענש ופורץ גדר ישכנו נחש ׃
ואם היה עובר בלאו מן התורה היה אומר ברוך המקום שהרגו שעבר על דברי
תורה ואין זה נקרא משוא פנים לתורה כי הוא הגדר והסייג הנכנסין לדבריה
כאמרם ולא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת והם
דקדקו על עצמן עד כזית ועד כביצה כלומ' שהם נושאי פני' לתורה ולכי אשא
להם פנים ׃ והנה זה היה ישן עם הנדה במטה בסינר לבדו מפסיק בינו לבינה
והיה בהם קצת קרוב בשר וחיבוק ונשוק ולא מצאו באיסורו שאו משוא פנים
לתורה וראיתי לרב בחבורו הגדול שכתב בספר המדע בלאו הזה שלא לקרב
לעריות בדברים המביאים לידי גלוי ערוה כגון חבוק ונשוק ורמיזה וקפיצה
שנאמר לא תקרבו לגלות ערוה מפי השמועה למדו שזו אזהרה לקריבה
המביאה לידי גלוי ערוה הוסיף שם רמיזה וקפיצה שיהיו בכלל הלאו הזה ואם
כן אף עליהם הוא לוקה ׃ הגיעתהו ברייתא אחרת שהיא שנויה באבות דר' נתן
ועשו סייג לתורה עשה סייג לדבריך כדרך שעשה הקדוש ברוך הוא סייג
לדבריו ואדם הראשון עשה סייג לדבריו ואף איוב ואף חכמים ונביאים עשו
סייג לדבריהם וקתני אי זהו סייג שעשתה תורה לדבריה שנאמ' ואל אשה
בטומאת נדתה יכול יחבקנה וינשקנה וידבר עמה דברים בטלים תלמוד
לומר לא תקרב ומזה הוסיף הרב רמיזא וקפיצה והם באמת דברים בטלים
שיהיה במדבר עם אשתו נדה שיחה יתירה לאו ומלקות מן התורה ׃ ובאותה
ברייתא שנו עוד יכול תישן עמו בבגדיה על המטה תלמוד לומ' לא תקרב יכול
תרחץ פניה ותכחול עיניה תלמוד לומר והדוה בנדתה כל ימים שבנדה תהא
בנידוי מכאן אמרו כל המנוולת עצמה בימי נדתה רוח חכמים נוחה הימנה
מעשה באדם א' וכו' וכל שו איכן אלא אסמכתא והרחק מן העבירה ׃ ובתלמוד
העלו שהוא מותר ׃ ושם שנו עוד נאמר כאן לא תקרב לדבר המביא עבירה
לא תקרב הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו ׃ שכך אמרו חכמים הרחק מחטא קל
שמא יביאך לידי חטא חמור אם כן איכם אלא גדרים וסייגים להתרחק מן
העבירות וסמכו אותם למקרא ושמא רצונם לומר בסייג שעשתה תורה
לדבריה שתפשה תורה לשון קריבה בעריות כדי שיהיו החכמים יכולים לעשו'
סייג בלשונה וישמעו ממנה הצדיקים הנושאים פנים לתורה כל קריבה
שבעולם וזה דרך אגדה לא שיהיה עיקר הלאו ׃ ובגמרא קדושין במעשה של
חנן בר רבא שנשק בת בתו קטנה והודיעוהו שהיתה מקודשת לומר שוד
איסור באשת איש ולא אסרו עליו משום ערוה של שאר ׃ ואחר כך אמרו לו
שהוא עובר על דברי שמואל שאמר אין משתמשין באשה כלל ׃ ואמר אנא
כאידך דשמואל סבירא לי
דאמר

להם בלא נגיעה וכדאיתמר התם והא איכא ענבות ויש בהם עוד חשש ב...
ובא רב יוסף לאסור מטעם חשש הביאה כדרך שאסרו בעוף שלא יעלה עם ...
הבשר בשלחן אחד ואעפ' שאכילתו מדרבנן וכל שכן בזה שמביאתן בו...
אחת קריבה והבאה זה מזה · ואמרו במדרש שהכתוב ביחזקאל ואת אשת רעהו
לא טמא וגו' אשה נדה לא קרב מקיש אשה נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא
בבגדיו והיא בבגדיה אסור כלומ' שהדבר ידוע שבאשת רעהו אסור הוא לעשות
כן שאפי' ההסתכלות בה אסור וקולה ערוה ; והכתוב מזהיר ממנה הרחק מ
מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה שאפי' בלא ייחוד שאינן באין עתה לידי
ביאה מנעונו הכתובים מזה ואם כן אף נדה והעריות של שאר אסורות לגמרי
מטעם הקריבה ואפי' לא יבואו לידי ביאה משום שיכוי דעות ועל זה אמרו ו
ופליגא דר' פרת שהוא סובר שאין איסור בעריות של שאר אלא בגלוי הערוה ;
ואם כן לא הקשו לאשת איש שהכל מודים בה שהוא אסור שהרי שלמה צווח כן ;
והזכירו בעולא כמי שאין לו ההיקש הזה לפי שהיה מנשק באחיותיו בהפסק
ושיכוי אבי ידייהו שלא כדרך להכרא ואעפ' שהוא אסור באשת איש והנה כ
כולם אין להם המדרש הזה מלא תקריבו לגלות ערוה והאוסר מביא אותו מ
מהיקש הכתוב שביחזקאל ; ור' פרת ועולא מתירין ומה שאמ' ר' פרת לא אסרה
תורה ירנה בו שאינו אסור כלל כלומ' לא אסרה תורה
אלא דמות ארבע פנים בהדי הדדי ואמרו עוד כל כי האי
ריביתא לא אסרה תורה אלא רבית הבאה ממלוה ללוה ; והנה לדעתי הבריתא
השנויה בספרא אינה לאסור השכיבה בקירוב בשר כשיהיו שניהם וקרא א
אסמכתא בעלמא משום חשש ביאה שהכל מודים בזה כדתנן הגדילו זה ישן
בכסותו וזה ישן בכסותו ; ואלו היה מחלוקת של ר' פרת בשל תורה במדרש ·
הרב של לא תקרבו היאך אמרו מקיש אשה נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו ה
הוא בבגדיו והיא בבגדיה אסור אף נדה כו' והלא ענין הקריבה בכל העריות
כתוב אל כל שאר בשרו לא תקרבו ובנדה כתיב מפורש לא תקרב ואינו כתוב
באשת איש ; וכן הביאו שם לאיסור מימרא דעולא שאמר כל קריבה אסור
משום לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב ; אם כן כל הדברים אינן
לאיסור מן הלאו הזה שלא תקרב ובגמ' עוד כשהזכירו מדרש הכתוב הרחק
מעליה דרכך זו המינות והרשות ואל תקרב אל פתח ביתה זו זונה וכמה אמר
רב חסדא ד' אמות ואמרו על זה ופליגא דר' פרת וכו' כי הזונה אכלם הנבעלת
ממי שאין קדושין תופסין לו בה כגון העריות ולא הזהרנו עליהם לדעת ר' פ
פרת בהרחקה זו ; וכן מאמרם בשבת בתלמיד שאמרה אשתו לאליהו שהיה
ישן עמה בקירוב בשר ולא עלתה דעתו לדבר אחר ואמר לה ברוך המקום ש
שהרגו שלא נשא פנים בתורה שהרי אמרה תורה ואל אשה בנדת טומאתה לא

כגון שאינו כדרך התלמוד שלנו ולא הוזכר השיעור הזה בתלמודנו כלל ׃ אלא אלפים אמה דאוריתא לר׳ עקיבא ותחומין מדבריהם לרבנן ׃ ובפירוש אמרו במקומות מתלמודנו שיש לאו בתחומין איכא דר׳ עקיבא או בהבערה איכא דר׳ יוסי הא לרבנן אין בשבת לאו גרידא שא לאוין של מלאכה שיש בהן מיתת בית דין ועוד לנו בזה ראיות להאמת הסברא ההיא וגם בירושלמי איכא עולה להם בסוף השמועה למי שמטיב בו העיון שא שאמרנו כקבר בזה מפני שנתפרש כ כבר בדברי זולתנו ׃

כתב הרב

והמצוה ש״מז שנמנענו מהתעדן באחת מכל העריות ואפי׳ בלא ביאה כגון חבוק ונשוק והדומה להם מפעולות המעמיקים בזמה ואלו אמרו ית׳ במניעה הזאת ש כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה ולשון ספרא או כאמר ואל אשה בנדת ט טומאתה לא תקרב לגלות ערותה ׃ אין לי אלא שלא יגלה מכין שלא יקרב תלמוד לומר לא תקרב אין לי אלא נדה ׃ והנה הרב מצא הברייתא הזו המפורשת ותלא דבריו באילן גדול ׃ אבל כפי העיון בתלמוד אין הדבר כן שיהיה בקריבה שאין בה גלוי ערוה כגון חבוק ונשוק לאו ומלקות שהרי בגמ׳ שבת שאלו בנדה אם מותר שישכב בעלה עמה במטה אחת היא בבגדה והוא בבגדו והיו מהסי מי שאסר והעלו ופליגא דר׳ פדת דאמ׳ ר׳ פדת לא אסרה תורה אלא קריבה של גלוי עריות שנאמ׳ איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה והנה אין לא תקרבו לדרוש להם לאו בפני עצמו כברייתא השנויה בספרא אבל ידרשוהו בקריבה של גלוי ערוה בלבד ׃ ומן הידוע עוד ממנהגם בתלמוד שאם היתה הברייתא הזו אמת והיו דבריו של ר׳ פדת חלוקין בכך היו בעלי הגמרא מביאין אותה עליו לתיובתא ׃ ואומרי׳ מתיביה או כאמ׳ ואל אשה וכו׳ ומעלים ממנה תיובתא דר׳ פדת תיובתא ׃ וכיון שלא עשו כן נבין מהם כי אבלם זה ה האיסור מדרבנן או יהיה מן התורה דכל דמתהני מאיסורא איסורא כענין בחני שיעור ׃ אבל אין זה עיקר מדרש בלאו בזה אלא קרא אסמכתא בעלמא ו והרבה מאד כן בספרא ובסיפרי ודע כי הקריבה לאשה בכתוב תאמר על הביאה כענין ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים וכתיב ואקרב אל הנביאה ותהר ותלד בן ׃ וכן היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה ׃ לא מנעם רק מהביאה מפני שהפולטת שכבת זרע בשלישי טמאה כמו שביארו בגמ׳ שבת ׃ ו וכן ואשה אשר תקרב אל כל בהמה לרבעה אותה אינו אלא קריבה של רביעה ׃ ואולי תקשה ותאמר לי כי זה החכם ר׳ פדת הוא הסובר כן אבל שאר החכמים שחלקו עליהם סוברים שהקריבה אעפ׳ שאינה של גלוי ערוה אסורה מן התורה שלכך אמרו ופליגא דר׳ פדת ׃ דע שאין מחלקת בין ר׳ פדת וחביריו בזה ׃ אבל המחלוקת היה על שאלתם בנדה אם מותרת לשכב עם בעלה במטה אחת היא ב בבגדה והוא בבגדו ואעפ״י שיש בישנים במטה אחת קרבה ואמוס זה בזה כ כענין אם ישכבו שנים וחם להם ׃ וכל שישנים במטה אחת אי אפשר להם

שאר כל אדם מנין ת"ל בעמך לא תאור אבל אנו שאין לנו לכל אדם מלקות. שא
בבן אב מן הלאוין שבנשיא ודיין וחרש אינו לוקה שא משום נשיא ומשום דיין ו
ובודאי במסכ' תמורה אמרו בשלמא מברך את חבירו בשם אזהרתיה דלא ל
ליברוך נפקא לי מלא תקלל חרש ׃ וכן בפרק שבועת העדות חברו דכתיב לא
תקלל חרש ומשם נדמה לרב שהוא לאו כולל כל אדם ואין פירושו כן אלא
שמדרשו של אותו הלאו באה לנו האזהרה עם לאו הנשיא ׃ ומכולם כתרגו
כל האנשים ולשון קצרה הוא ׃ וכן אמרו בפרק הזהב מילט לא לייטינן ליה
דכתיב ונשיא בעמך לא תאור ׃ ואף שם הזכירו לשון קצרה ומשניהם הוא בא
וזה מתבאר בגמ' סנהדרי' בפ' שביעי והרב עצמו מזכירו כאן אם דיין הוא ו
אביך הרי הוא בכלל אלהים לא תקלל ואם נשיא הרי הוא בכלל לא תקלל חרש
אין ר"א דיין ולא נשיא ולא חרש הרי אתה דן בבנין אב וכו' ׃ ודורשים בתלמוד
בעמך בעושה מעשה עמך ׃ ואף שם במכילתא חולקין בכך ושונין דברי רבי
יהודה בן בתירא אי נשיא יכול כאחיו וחביריו תלמוד לומר בעמך לא אמרתי
אלא כל זמן שנוהגין כמנהג עמך ׃ ובלשון הגמרא ראוי לפסוק אם כן אין כאן
לאוין מוחלקין למלקיות כאחד וכל שכן כאב שאפי' במכלתא לא מצינו ש
שא שהוא בכלל ישראל ׃ ועוד יש לתמוה ומהו חיוב הזה שמונה בו ארבעה
דברים ׃ והלא במקלל אביו אין בו מלקות ׃ ואולי בעל הבריתא הזו סובר ש
שילקה כשהתרו בו למלקות ור"א למיתה ואף על פי שניתן לאזהרת מיתת
בית דין ׃ והנראה יותר דאיסורי בעלמא מני שיש בו שלשה לאוין ועונש האב
מוסף עליהם דומה למה שאמרו האוכל עולה בלא זריקה לר' שמעון לוקה ח
חמש איסורין ׃ והכלל שעל דרכי הגמרא לא ימנו שא שתי מניעות אבל הרב
נהג בכאן כדעת בעל הלכות גדולות שמונה בלאו דלא תנאף נערה המאורש'
ואשת איש ובת כהן ומפני שינוי העונשין כאן והוא הלעיג עליו בעיקר הז' ׃

כתב הרב והמצוה שי"ו שהמנענו מלנסוע בשבת והוא אמרו יתעלה אל
יצא איש ממקומו ביום השביעי וביאור הקבלה שגבול הנסיעה
הוא מה שנוסף על אלפים חוץ מן המדינה ואפילו אצבע אחת וללכת אלפים א
אמה לכל צד הוא מותר ׃ ולשון מכילתא אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה
׃ ובגמר' עירובין אמ' לוקין על איסור תחומין דבר תורה ׃ וזה דבר טעות
וקצור במאמר הזה שאלו הם דברי ר' עקיבא דאמ' אלפים אמה דאורייתא ואין ה
הלכה כמותו אבל בחיבורו הגדול הורה שאלפים אמה מדברי סופרים אבל
אמר שגבול הנסיעה מן התורה שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל כמו שבא ה
הוא וקצת הראשונים על הירושלמי שאמר רבי שמעון בר ביסנא בשם רבי א
אחא אין לך מחוור מכלם אלא תחום שנים עשר מיל כנגד מחנה ישרא' ונגד
זה אינו נכון שאינו

טומאת הנגעים ׃ והשני בא וכלל נגעי הצרעת כולם וכמו שדרשו מסס ב
בסיפרי נגעי אדם ונגעי בגדים ונגעי בתים כולם עד כלא נזקק לטומאה
ומשנזקק לטומאה ואחר פטור מתוך הסגר ומתוך החלט וזה השלום ענין ולא
ימנה מצוה בפני עצמה וכמו שביאר הרב במצות רבות ׃

כתב הרב והמצוה ט״ו שנמנענו מלהוציא חתן מביתו לא למלחמה ולא
לזולתה ולשון גמ׳ סוטה לא יצא בצבא יכול בצבא לא יצא א
אבל יתקן כלי זיין ויספיק מים ומזון תלמוד לומר לא יעבור עליו לכל דבר ע
עליו הדוא דאין אתה מעביד אבל אתה מעביד על אחרים כו׳ וכי מאחר
דנפקא לי מלא יעבור עליו לכל דבר לא יצא בצבא למה לי לעבור עליו לכל
בשני לאוין ׃ וכבר ביארנו בעיקר התשיעי שאין כל מה שיתחייב עליו שני ל
לאוין יתחייב שיהיה שתי מצות ׃ ואני אומר שהן שתי מצות באמת לפי ש
שהמוציא החתן למלאכה מן המלאכות עובר בלאו אחד מוסף על הראשון וכגון ז
זה נמנים הם שתי מצות ׃ וכבר מנה הרב כן במצות אחרות אלא שטעה בכאן
וחשב כי מאמרם לעבור עליו בשני לאוין הוא שהלאו נכפל לעבור על כל ו
הוצאה בשני לאוין וכגון זה לא ימנו שתים ׃ אבל אין הענין כן כי המספק כלי
זיין ומים ומזון או מתקן הדרכים אינו עובר על לא יצא בצבא שזה הלאו אינו
אלא על אנשי הצבא הבאים במלחמה והוא אינו מהם ׃ אבל הבא במערכה הוא
שעובר עליו בשני לאוין השני מוסף בזה על הראשון וכגון זה הרי הן שתי מ
מניעות בלא ספק ׃ וכן מנאן בעל הלכות גדולות ׃ **כתב הרב** והמצוה
שי״ב שנמנע כל איש ממנו מלקלל אביו ואמו והמצוה שי״ד ש
שנמנענו מלהכות האבות ׃ ואני אומר שאזהרת האבות בקללה ובהכאה
לא באה שינו אלא מפני שהם בכלל ישראל שהוזהרנו על כולם אע״פ שגזר באלו
עונש אינם מניעות כמכות לעצמן כי אין חשבוננו בעונשין אלא בלאוין ׃
והרי הרב אומר כן שאין בהכאת האבות וקרא לתת אלא הלאוין הנאמרים בכלל
כל אדם שהם כוללין האב וזולתו ואם כן היאך ימנו האנשים לאחד אחד ׃ ו
ובאמת שזה דבר ברור בהכאה שלא הוזכר בה כתוב או רמז זולתי אזהרת
פן יוסיף הכוללת כל אדם וכן הדבר בקללה לפי מדרשי התלמוד וכמו שכתב
הרב בכאן ׃ אבל לשון המכילתא שחייב בבן נשיא ד׳ משום אב ומשום נשיא
ומשום דיין ומשום בעמך מסתפק לי ולא ידעתי לו ענין היאך יתכן אולי הוא
מביא כל אדם כמו שאמר ובעמך לא תאור ׃ ויש לו מדרש אחר לאב בפני ע
עצמו כמו כן ׃ אבל אנו בתלמוד אין לנו בו מקרא ולא מדרש בפני עצמו אלא
שהוא בכלל ישראל וכיון שכן אינו חייב אלא משום א׳ באב ואחד כו׳ וכן מה שכת׳
הרב שמי שיקלל א׳ מישראל עובר בלאו אחד והוא לא תקלל חרש ומי שיקלל ה
הדיין עובר בשני לאוין ולוקה שתים והנשיא לוקה שלש ׃ גם זה אינו אלא לפי
מדרש מכילתא שאמר אין לי אלא דיין ונשיא שאר

ואמ׳ אחד יש לי ללמד עליו זכות מנין שמחזירין אותו תלמוד לומ׳ נקי אל תהרוג ·
ומנין ליוצא מבית דין זכאי ואמר יש לי ללמד עליו חובה מנין שאין מחזירין א
אותו תלמוד לומ׳ צדיק אל תהרוג שאין מחזירין אותו לחובה אפי׳ השכימו כולם
שטעו אלא אם כן טעו בדבר שהצדוקים בו · והמדרש שתפשו בו בעלי הגמ׳ הוא
עיקר וכן היה ראוי לתפוש וגם שם במכילתא היא שנויה ואומר אני שתחלת
הברייתא השנויה במכילתא היא אחד מעידו שהוא עובד לחמה ואחד מעידו ·
שהוא עובד ללבנה וראוהו רודף אחר חבירו שהיכן באסמכתא בעלמא שמכו
אותם למקרא הזה שאפי׳ בדיני מיתות כגון חמה ולבנה אין מצטרפין שהיא
הכחשה בחקירות · ואפי׳ כאומר שהעידו שזבח וקטר להם שלא בפניהם עדות
המכחשת זו את זו בבדיקות כגון זו פסולה : דהוה ליה מכה שחור ומכה ל
לבן בהכחשה · ואם כאמ׳ בשאיכן מכחישין אני עדות היא וכבר יוצא לנו פטור
מפסוק לא יומת על פי עד אחד כיצד העדים אמרו לא יומת על פי עד אחד ל
להביא שנים שרואין אותו א׳ מחלון זה וא׳ מחלון זה ואיכן רואין זה את זה שאין
מצטרפין · ולא עוד אלא אפי׳ שנים בזה אחר זה מחלון אחד אין מצטרפין ·
והעמידוה אפי׳ בבועל את הערוה דהאי קאי חזי כוליה מעשה והאי קאי בלי
מעשה כלומר שכל אחד רואה באותה בעילה מעשה המחייבו ואעפ״כ אינן
מצטרפין והיא המניעה שכתבנו שלא יומת על פי עד אחד וכן מאמר אף ב
בדיני ממונות הוא פסול׳ דקימ׳ לן כרבנן דפליגי עליה דר׳ אחא בגמל האוחר
כמתבאר שם ברביעי של סנהדרין · ולא בא הכתוב הזה ונקי וצדיק אל תה׳ וג׳
אלא לפטור בדיני נפשות המתחייבים בדין ממון וזה ראו בעלי הגמ׳ ותפשו להם
סוף המתניתא השנויה במכילתא שהיא עיקר המדרש בכתוב הזה ומכ׳ מקום
שתי מניעות הן · **כתב הרב** והמצוה רפ״ט שכתבנו מלדון האומד על
חטא שיעשה והוא אמרו ית׳ ולנערה לא תעשה דבר ובסנהדרי׳
אמרו אנוס רחמנא פטריה שנאמ׳ ולנערה לא תעשה דבר וכבר ביארנו אנחנו
שאין זה הלאו מניעה אלא שלילות לפטור הנערה האנוסה · ומאמרם שהביא ת
מסנהדרין אנוס רחמנא פטריה ראיה שהוא פטור לא אזהרה · וכבר קדם לנו
זכרון זה : **כתב הרב** והמצוה ש״ג שכתבנו מלגלח שער הנתק ·
והוא אמרו יתברך ואת הנתק לא יגלח ולשון ספרא מנין
לתולש סימני הטומאה מתוך נתקו שעובר בלא תעשה תלמוד לומר ואת הנתק
לא יגלח · והמצוה ש״ח שכתבנו מלקוץ סימני צרעת או לכוותה עד שתשתנה
מראיה והוא אמרו ית׳ השמר בנגע צרעת בלא תעשה · ולא ידעתי למה
מנאן שתים שאלה השני לאוין מניעה מלקוץ סימני טומאה ולא אמ׳ בתולש ם
סימני טומאה מתוך נתקו שיהא עובר בשני לאוין וילקה שתים · אבל הראשון
פרט בסימני טומאת הנתק בשער והוא הדין לשאר כל סימני טומאות

ו״א מסייעא לר׳ מאיר · והארץ לא תמכר לצמיתות לחלוטין אמ׳ גרמא אמ׳ דהיא
מסייעא לר׳ שמעון הא במכירה הלוקח היא עד כאן לשונו בחמישי של מסכת
דמאי וברביעי של גיטין · והענין הזה כענינו רמזו בגמרא שלנו ברביעי של
גיטין שחלקו שם מהם אמרו אין קנין לגוי בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר
שנאמר כי לי הארץ ומהם אמרו אין קנין לגוי בארץ ישראל לחפור בה בורות
שיחין ומערות שנאמר כי לי הארץ · והנראה מדבריהם ש׳ שהיא מניעה שלא
נמכור הארץ ביד הגוים ולא נעזבנה להם בממכר מוחלט · והענין כי כאשר
נצטוינו בגופותינו הנמכרים לגוים שאין להם קנין הגוף בנו כמו שדרשו ו
ואין הם קונים מכם והוזהרנו מעבודת פרך שאמר לא ירדנו בפרך לעיניך ·
ושמוציא אותם מידו ביובל שנאמ׳ ויצא ביובל הוא ובניו עמו · ופירש טעם כל
זה כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי מארץ מצרים וכן הוזהרנו
בנחלת הארץ אחרי צותנו חזרת הקרקעות ביובל שצוה על הלוקח להחזירם
צוה עוד על המוכר שלא תמכר הארץ לצמיתו׳ והוא למי שיחזיק בה ולא ינהוג
בה דין יובל עמנו בגוים אבל נשמר שתהיה מכירתנו בה שתחזור אלינו על
כל פנים ולא נניח אותה בידם לעולם ונתן בה טעם כטעם הנזכר בגופות
לפי שהארץ שלו יתעלה ואנחנו כולנו גרים ותושבים עמו ולא יחפוץ להושיב
בה אחרים זולתנו רק בידינו תשאר ואלינו תחזור ·

כתב הרב והמנוה רנ״א שמנענו מהכביד על היתומים והאלמנות והוא
אמרו יתע׳ כל אלמנה ויתום לא תענון · ואני אומ׳ שאפי׳ כאות
לדעת הרב ונאמר שהלאו שבכללות לא ימנו פרטיו אלא אחת · אבל כאן כ
כאמר שהוא לאו פרטי וימנו שתים שהרי חלקן הכתוב באמרו אם ענה תענה
אותו וזה מדרש חכמים בכל מקום כיוצא בו ·

כתב הרב והמנוה רפ״ה שמנענו מלקיים גבולי העונש באמתלאות חזקית ·
ובמכלתא אמרו באותו רודף אחר חבירו להרגו והתרו בו ואמרו ישראל הוא
בן ברית הוא אם הרגת אותו תהרג והעלימו עיניהם ומצאוהו הרוג ומפרפר
והסיף מנטף דם ביד ההורג שומע אני יהא חייב ת״ל ונקי וצדיק אל תהרוג ·
וכתב וכמו כן כשיעידו שני עדים עליו בשתי עבירות לא יהרג אמרו היה א׳
מעידו עובד לחמה ואחד מעידו עובד ללבנה שומע אני יצטרפו תלמוד לומר
ונקי וצדיק אל תהרוג · והנכון בזה שימנו שתי מניעות שהם ענינים שונים אין
להם דמיון זה עם זה כלל · אבל חכמים רבו העדיות שאינן שוות מנקי שזה כ
נקרא נקי לא נתקיים עליו עדות בעבירה והיא השניה תחלה במכילתא · ו
וחזרו ורבו האמת לאות מצדיק שזה צדיק בדין אף על פי שאינו נקי מן החטא
ואני תמה עוד שאין הכתוב נדרש כן בתלמוד אבל ברביעי מסנהדרין ש
שנינו דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה דיני נפשות מחזירין לזכות
ואין מחזירין לחובה ואמרו תנו רבנן מנין ליוצא מבית דין חייב · ואמר

אמ אביי תרי קראי כתיבי שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם · וכתיב אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם הא כיצד לרבות יד לביעור ; הנה זה מבואר שמה שאמרו בחמץ משש שעות ולמעלה דאוריתא שהיכו שא במצות. ה השבתה זו שהוציאו ממדרש פסוק זה אך ביום הראשון תשביתו שאור והלכה כן ; והכלל שההלכה מזה כחמן קודם זמנו שאינו עובר עליו בלאו כלום ארבה שאין בו לאו שאין הלכה כר' יהודה שנותן לאו באכילתו כמו שהזכרנו ; ולא כדברי מי שנותן ר״או בקיומו בלבד ודורש לא תשחט על חמץ דם זבחי שזה איכו אלא לשוחט את הפסח על החמץ וכבר ביאר הרב זה במצות ק״ט ;

והנה גם זה יחסר מחשבון הלאוין · **כתב הרב** והמצוה רסד שכמנענו מלמכור כחלתנו בארץ כנען מכירה במורה והוא אמרו יתעל' והארץ לא תמכר לצמיתות· ולא נתברר לי ענין המניעה הזאת שאין אדם חייב להזכיר בשעת ממכרו ולומר עד היובל אני מוכר אבל כל הממכרים נעשים בסתם שדי מכורה לך ביתי קנויה לך והיובל מחזיר הממכר לבעליו בין בסתם בין במפרש לעולם כמו שאמרו יובל אפקעתא דמלכא הוא · וראיתי לרבי בפירוש התורה שאמר שזה ליתן לאו על חזרת שדות לבעלים ביובל ולא יהיה הלוקח כובשה ואין משמעות זה באזהרה הזו לפי שהיא על המוכר לא על ה הלוקח · ואולי כפרש בו והארץ לא תהיה נמכרת לך לצמיתות שתחזיק בה ל לעור״ס · ואיפשר עוד שנאמר שהיא מניעה שלא יאמרו בפירוש הריני מוכרה לך לעולם אפי' לאחר היובל ואעפ' שאין זה מועיל דקימ' לן כל מילתא דאמר ר רחמנא לא תיעביד איעביד לא מהני והיכו טעמ' דלקי משום דעבד אהו· מנא דרחמנא כמו שהוא מוזכר בראשון של תמורה וכן כתב בחבורו הגדול שאס מכר לצמיתות שניהם עוברין בלא תעשה ואין מעשיהם מועילין אבל אין זה מתכהג יפה בסוגיא ההיא שר״א הוזכר זה במחלוקותם של אביי ורבא שם · וראיתי לרב בחבורו הגדול שמתנין ביובל על מנת שלא תחזירנו ביובל כדרך שאמרו בשביעית ואם היה על מוכר מניעה שלא תמכר לצמיתות לא היה · יכול להתנות זה בשום ענין והמובן בלאו הזה מדברי בעל ההלכו' שאיכו מניע' כלל אבל נוה ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ לפי שאין הארץ הזאת נמכרת לצמיתות מפני שאיכה שלכם אבל אתם גרים ותושבים בה עמי · ולכן לא כתב בעל הלכות גדולות זה הלאו לפי שהוא אצלו שלילות לא מניעה ואינו כמו שחשד אותו הרב שלא יבין ענין השלילות כלל · ומצאתי בירושלמי בענין המחלוקת שחלקו במוכר שדהו לנכרי ; ור' מאיר סבר אין קנין לנוי בארץ ישר' להפקיע מידי מעשר · ור' שמעון סבר יש קנין ופרשו גם טעמא דר' מאיר ו והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה לעבדים מה עבדים אתה קונין מהם והם אינם קונים מכם אף אחוזה אתם קונים מהם ולא הם קונין מכם ואמ' אלעזר בר' יוסי קומי ר' יוסי

ודא

עליו כרת לדברי הכל ואינו כן כרבנו הזה אבל הוא עיקר חמץ שבתורה ל
למלקות ולכרת לפי שהוא כחמץ גמור בפני עצמו ׃ ובבבלי אמרו כזית בכדי
אכילת פרס דאוריתא כלומ' שאינו בטל ומצטרף בין למלקות בין לקרבן ׃
אבל כשאין בו כזית בכדי אכילת פרס כזה הוא שאמרו לרבות כותח הבבלי
ושכר המדי וחומץ האדומי ׃ וריבוי אותן למלקות ולא לכרת והם עוד דברי ר'
אליעזר ואין הלכה כן שהוא האומר על חמץ דגן גמור ענוש כרת על עירובו ב
בלאו והלאו הוא כל מחמצת לא תאכלו והלכה כדברי החכמים שהם אומרים
על חמץ דגן ענוש כרת ועל עירובו בולא כלום והנה הוא פטור ואינו לוקה
כלל מן התורה שחכמים אין להם ריבוי לאו בתערובת חמץ כלל אלא או ענוש
כרת או פטור ובפירוש הזכירו דרבנן לא דרשי כלל ׃ והלאו הזה לדבריהם כל
מחמצת אין לי אלא שנתחמץ מאליו חמצו על ידי דבר אחר מנין תלמוד לומר כל
מחמצת וכן כזית בכדי אכילת פרס חייבין עליו בכל איסורין שבתורה בין ב
במלקות בין כרת ׃ כמו שאמרו בכללן כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו ו
וזהו כזית בכדי אכילת פרס וכיון שהוא לוקה בשאר האיסורין כלמוד שהוא ח
חייב כרת בכל חייבי כריתות לפי שאין באיסורין מדרש לרבות מלקות ולמעט
כרת כמדרשו של ר' אליעזר בחמץ וכבר נתבאר זה בהלכות גדולות ובשאלתות
והנה יתפרש זה הלאו ממנין המנו' שהוא מן הלאוין הרבים שבאו בחמץ ובשאור
לתשלום איסורין וזה משלים איסור בחמץ עצמו בין שנתחמץ מאליו או שחמצו
בדבר אחר ואינו כמכה ;

כתב הרב

והמצוה ד' שנמנענו מלאכול
חמץ אחר חצות יום ארבעה עשר והוא אמרו ית' לא תאכל
עליו חמץ מלת עליו היא שבה על כבש הפסח שאחובה היא בזביחתו בין ה
הערבים וגם זה אינו כהלכה ׃ כי מה שאמרו בגמ' פסחים מנין לאוכל ח
חמץ משש שעות ולמעלה שהוא בלא תעשה שנאמר לא תאכל עליו חמץ הסד
דברי ר' יהודה ור' שמעון חלק עליו שם ׃ אמר לו ר' שמעון וכי אפשר לומר
כן והלא כבר נאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות ב
בשעה שישנו בקום אכול מצה ישנו בבל תאכל עליו חמץ והלכה כר"ש ׃ והוא
שהחמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר בלא כלום ומלת עליו שבה
על כבש הפסח היא על אכילתו כמו שאמר שבעת ימים תאכל עליו מצות ׃
ומפורש בירושלמי של דברי ר' יהודה עליו על שחיטתו ולדברי ר"ש על אכילתו
וזה נתפה מן הראיה שלקח תמה שמצא בלשון הנוסחאות המדוייקות שנקראו על
שם התלמוד דכולי עלמא מיהת חמץ משש שעות ולמעלה דאוריתא שזה אינו
אלא על הסכמתנו ששורפין בתחלת שש שהוא חייב לבערו מן התורה ממצו'
תשביתו שאור מבתיכם והוא ודאי אסור באכילה מדקאי עלה במצות תשביתה
אבל אין בו לאו אחר ׃ ובפירוש אמרו דכולי עלמא מיהת חמץ משש שעות
ולמעלה דאוריתא מנא לן אמר אביי

נסכיהם מדם ׃ **כתב הרב** והמצוה קנ״ו שהמנענו מהרבות
באכילה ובשתיה בימי הנערות ובתנאים הנזכרים
בבן סורר ומורה והוא אמרו ית׳ לא תאכלו על הדם ׃ וביאור זה שבן סורר ו
ומורה מכלל מחוייבי מיתות בית דין א״כ אחר שדין זולל וסובא הוא בפקילוד׳
ידענו שמעשה זה נמנע ממנו על כל פנים ונשאר ונחקור על האזהרה
כמו שהזכרנו בעקרנו לא ענש הכתו׳ שא א״כ הזהיר ואעפ״שזה הלאו הוא לאו
שבכללות כמו שביארנו בעיקר התשיעי איננו רחוק כי כשיהיה העונש מ
מפורש איננו חושש על האזהרה אם היא מן הדין או מן לאו שבכללות וכבר
בארנו זה פעמים והקדמתי ממנו משלים אלו דברי הרב ׃ וכבר כתבתי
בעיקר השני שההקדמה שהקדים נשברת ונפסדת ׃ וגם בזו עוד הפסד לפי ש
שאכילה ראשונה של בן סורר ומורה אין עונשה מיתה אלא מלקות כמו שאמרו
מתרין בו בפני שנים ומלקין אותו בפני שלשה חזר ונתקלקל נדון בעשרים
ושלשה ׃ אבל נאמר שאף אזהרת אכילה ראשונה בכלל לא
תאכלו על הדם שתי האכילות מביאות לשפוך דמו וגם בזו לא נחוש על ה
האזהרה שתהיה מן לאו שבכללות מפני שעונשה מפורש למלקות מן ויסרו א
אותו כמו שאמרו מלקות בבן סורר ומורה היכא כתיבא כדרבי אבהו דאמר
אבהו למדנו ויסרו מויסרו הבן ובן מבן והיה אם בן הכות הרשע ויהיה זה על
הרב סתירה בדבריו שילקו אותו מזו הגזירה שוה לפי מה שבא לו בעיקר ה
השני והראוי להעלות מזה שהאכילה הראשונה נמנעת וענשה מיתה והן שתי
מניעות בחשבון המצות ונכללו בלא תאכלו על הדם והוא מה שאמרו בפרק
ארבע מיתות אזהרה לבן סורר ומורה מנין תלמוד לומר לא תאכלו ׃ והיא ה
אזהרה לשתי אכילות שלו ואם יהיה זה לאו שבכללות כמאמר הרב אין לחוש
שגם שני העונשי׳ בשתי האכילות מן התורה אבל כיון שעונש זו מלקות ועונש
זו מיתה יראה שהן שתי מניעות בחשבון ׃ וכן כתב הרב בחמץ ותערובתו ׃
כתב הרב והמצוה קנ״ט היא שהמנענו מלאכול הדברים שיש בהן ריח
חמץ כותח ומוריים ודומיהם והוא אמרו ית׳ כל מחמצת
לא תאכלו ופירש לרבות כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי יכול יהיו
חייבין עליהם כרת תלמוד לומר חמץ ׃ ונתבאר בפסחים שעם היותם אסורין
ואכילתם נמנעת לא נתחייב באכילתן מלקות שלא בים בהן כזית בכדי אכילת
פרס אבל פחות מזה השיעור איננו חייב על אכילתם מלקות ׃ ודעתו לומר
שכשיש בחמץ כזית בכדי אכילת פרס אסור מן התורה ונתרבה בלאו הזה ל
למלקות ולא לכרת ובשאין בו כזית בכדי אכילת פרס אין בו מלקות שאינו
אסור מן התורה שלא איסורו מדבריהם למכת מרדות וכך כתב בחבורו הגדול
׃ והאמת בזה הענין כולו הוא הפך מדבריו שהחמץ כשיש בו כזית ב
בכדי אכילת פרס חייבין

על זה האיסור דכתיב וזבחו לאלהיהם וקרא לך ואכלת מזבחו ואיסורו בהנאה
למדו אותו מדכתיב ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אסור ב
בהנאה אף תקרובת עבודה אסורה בהנאה ומת גופיה מנא לן אתיא שם ש
מעגלה ערופה ׃ וכן אמרו עוד בעבודה זרה אמר רב גידל אמר רבי חייא
בר אבא אמר רב מנין לתקרובת עבודה זרה שאינה בטלה עולמית שנאמר
ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אין לו בטלה עולמית אף ת
תקרובת עבודה זרה אין לה בטלה עולמית ועיקר איסורו בהנאה מזה הכתו׳
והוא דברי תורה כמו שלמדו בעיקר השני או שהוא גלויי מילתא בעלמא ל
לפסוק וקרא לך ואכלת מזבחו שאיסורו אף להנאה אבל משמשי עבודה זרה
הם בלאו אחד דכתי׳ לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך ׃ וכמו שנתבאר
ברביעי של עבודה זרה עמהם דומיא דעליהם מה עליהם דבר של נוי אסו׳
שאינו של נוי מותר ׃ והכהנה מהם לוקה מזה הלאו אבל עבודה זרה בעצמה
יש לה לאו אחר לא ידבק בידך מאומה מן החרם ׃ וכמו ששנינו ר׳ יוסי אומר
שוחק וזורה לרוח אמ׳לו אף היא נעשית זבל וכאו׳ ולא ידבק בידך מאומה מן החרם
ולילקי׳ נמי משום ולא תביא תועבה אל ביתך והנה הוא לוקה שמונים משני השני
לאוין ׃ אבל משמשין כראין הדברים שאינן בכלל ולא תביא תועבה אל ביתך ש
שאלו היה כן ילקה עליהם שלש משום לא תחמוד כסף וזהב אשר עליהם ומשום
ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם ׃
ומשום לא ידבק בידך מאומה מן החרם אלא עבודה זרה בלבד
היא שנקראת חרם דכתיב כי חרם הוא ולא משמשיה ותקרובת שלה ׃ ומה
ששנו במשנה לענין שבת ר׳ יהודה אומר אף המוציא ממשמשי עבודה זרה כל
שהוא שנאמ׳ לא ידבק בידך מאומה מן החרם רצו משמשי עבודה זרה בכאן כל
שמשתמשין בעבודה זרה והוא כל הנאסרין בה בהנאה גופה והתקרובת והכויין ו
ומשמשין והביא ראיה ממה שנאמר באיסורה מאומה לומר דרחמנא אחשבה
מדכתיב מאומה שכל הנאסרין שוים בדין הזה ׃ ואין הכונה שיהיו המשמשים
בכ״ל לאוין שא יתחייב מכולן מלקיות וזה שלא כמאמר הרב במצות כ״ה ׃ וכן
המלקיות שהזכיר הרב ביין נסך ואמ׳ ואתה ידעת שהוא אסור בהנאה ולוקין
עליו כמו שנודע בכל התלמוד אבל לא ידעתי מקום המלקות הזה ור״ל
ראיתיו עד הנה בתלמוד בבלי או הירושלמי אבל יתכן שילקה מן הכתוב ש
שהזכרתי וקרא לך ואכלת מזבחו שענינו פן תכרות ברית ליושב הארץ ופן
יקרא לך ותאכל מזבחו והוא לשון מניעה ממה שמפורסם השמר פן ואל לא
תעשה ׃ והזבח והיין המתנסך לעבודה זרה אחת הן כמו שאמ׳ בכל מקום ב
בתלמוד המזבח והמקטר והמנסך והמשתחוה זבח וקטר ונסך והשתחוה ׃
ומשו ולא יחשוב נמי זורק ואמרו זורק היינו מנסך דכתיב בל אסיך נסכיהם

ביין נסך ממש יהיה הפך מדברי הרב ותהיה מעם רואיה שאין איסורו מן ה
התורה שכל התורה כלה כבר נאמרה למשה בסיני וכמו שאמרו כל התורה כ
כולה נאמרו כללותיה ופרטיה ודקדוקיה מסיני ואם יאמר מפני שהיקש ישתו
יין נסיכם הוא אחרי כן בשירת האזינו זה דבר שאינו ראוי לשמעו : וכראשון
פר' שחיטת חולין אמרו כן על יהושפט שהיה נהנה מסעודת אחאב · הכי ה
השתא בשלמא שתיה סתם יינם הוא ועדיין לא נאסר סתם יינם של גוים אבר'
אכילת משומד לעבודה זרה הוי משומד לכל התורה · וכך הזכירו בפרקי ר'
אליעזר הגדול שעל המעשה הזה התחילו באיסור סתם יינם מתחלה ; אמרו
רבי אלעזר המודעי אומר עמד פנחס והחרים על ישראל בסוד שם המפורש
וכתב הנכתב על הלוחות ונחרם בית דין העליון והחרם בית דין התחתון
שלא ישתה אדם מישרא' מיינם של גוים כי אם ברפש רגליהם · אבל
עם כל זה לא פשט איסורו בכל ישרא' עד שבא דניא' וגזר ; ותלמידי שמאי ו
והלל והשלימו איסור בשתייה ובהנאה ביין שנתנסך ממש ; והתמה מדברי
הרב שהוא ז"ל ביאר במצוה כ"ה שכל מה שהוא מעבודה זרה מגוף העבודה ו
זרה ומנויה שהן משמשין של עבודה זרה ומכל מה שיתייחס אליה שהוא ת
תקרובת שלה הכל אסור בהנאה והוא בלאוין של ולא תביא תועבה אל ביתך
ובלאו דלא ידבק בידך מאומה מן החרם ; ואם כן למה יבקש ביין נסך לאו
אחרת מהיקש ; ובחבורו הגדול כתב במצות כ"ה שלא ליהנות בעבודה זרה
ובכל משמשיה ובתקרובת שלה וביין שנתנסך לה שנאמר ולא תביא תועבה
אל ביתיך ; וחזר וכתב מצות קנ"ה שלא לשתות יין שנאמר ישתו יין נסיכם ו
ואם חשב להלקות השותה יין נסך מלקות בפני עצמו כענין שהזכיר במבשל
בעני אסרה ; וכן הוא מחוייב בכל הנהנה מגוף עבודה זרה ומשמשיה ות
ותקרובת שתים ; ואולי ירצה לחייב בשותה יין נסך שלש · והלא לא פרש
בו הכתוב לאו אלא שהקישו לזבח אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם ;
ועוד תמיה גדול שהוא ז"ל טרח במאמר הזה ללמד על יין נסך שהוא
אסור בשתייה מן הכתוב והוא אצלו בכלל תקרובת עבודה זרה שאסור אפילו
בהנאה מן התורה ועוד אצל הרב ריבוי הלאוין אין מרבין מלקיות · ואצלו
עוד ההיקש אינו נמנה מן התורה מן העיקר השני הבא בשעריו בתחלת ה
המאמר הזה וכל אלה ענינים משתבשין ; אבל ביאור הדבר הזה כך הוא
שתקרובת עבודה זרה אסור הוא בהנאה מן התורה ; וזה נתבאר בגמר'
בבא קמא בפרק מרובה בסוגיית השוחט לעבודה זרה משלם תשלומי ארבעה
וחמשה ; ונתבאר עוד בשחיטת חולין בפרק השוחט בשבת בחוץ לעבודה
זרה חייב שלש חטאות איני צריך להאריך בביאור דבר זה כי ברור הוא לכל
בקי בסוגיות ההן ; והכתוב שמודה עכ' זה

הרב בקרועי הבגדים אבל תענה מצוה מחוסר בגדים הכוללת שניהם והר״ב
לא הביא זה בחשבונו ׃ אבל בעל הלכות גדולו׳ מנה פרועי ראש שמשו במיתה
ומנה ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו בלאוין של מלקות ׃ ולא מנה
את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום ׃ והאמת מעיד על עצמו ׃

כתב הרב והמצוה קצ״ה שהזהירנו משתיית יין נסך וזה לא בא
בו כתוב גלוי בביאור ׃ אמנם אמרו בעבודה זרה אשר
חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם ׃ מה זבח אסור אף יין אסור ׃ ואתה ידעת
שהוא אסור בהנאה ולוקין עליו כמו שנודע בכל התלמוד ׃ וכתב הראיה
על היות יין נסך מאיסורי דאוריתא ושהוא ימנה מכלל לא תעשה אמרם בגמר
עבודה זרה כל איסורין שבתורה בין במינם בין שלא במינם בנותן טעם חוץ
מטבל ויין נסך דבמינן במה שהוא וזאת ראיה בתורה שיין נסך מאיסורין ש
שבתורה ׃ ולא הבנתי ברור הראיה הזו שהרי אפילו סתם יינם במה שהוא ׃
ומאמרם זה חוץ מטבל ויין נסך יכלול אפילו סתם יינן אף על פי שאמרו בו ב
בביאור שהוא מדבריהם וכמה פעמים בגמר קורין סתם יינן לבדו יין נסך כ
כאמרם שאני יין נסך דאחמירו ביה רבנן ׃ ואמרם וכי תימא מאן דאוריתא
יין נסך דרבנן ׃ כל דתקון רבנן כעין דאוריתא תקון ׃ וברוב המקומות לשון יין
נסך כולל המתנסך לעבודה זרה וסתם יינם ובכאן כמי שניהם בכלל מאמרם
במשהו וכך שנויה בתוספתא קרח במינקת ונפלה ממנו טפה כל שהוא א
אסורה מפני שטפה של יין נסך אסורה ואוסרת בכל שהוא ׃ וכן כתב הרב ב
בעצמו בחבורו הגדול אולי חשב בכאן לומר שאם לא היה ליין נסך עיקר מן
התורה כלל לא גזרו בהם בחומר הזה ׃ אבל מפני שהמתנסך לעבודה זרה
הוא מן התורה החמירו בכולם ׃ וגם זה איננו שעבודה זרה ומשמשיה ותקרובת
שלה כגון בשר של זבח עבודה זרה כולם במינן במשהו ׃ ואיפשר שגזרו על ה
היין משום תקרובת אחד דאוריתא ומשום לאו דכל שאר איסורי עבודה זרה
ומה שאמר הרב מן הלשון השנוי בסיפרי והוא בגמר סנהדרין בפרק חלק
ובדבור מלאת יין אבלה מיין העמוני ועדין לא נאסר יין של גוים לישראל ואמרם
עדין לא נאסר יין יש ראיה שאחר כך נאסר בלא ספק זה ודאי טעות לפי שעל
סתם יינן נאמרו הדברים שהיין המונח אצלם מיין העמוני סתם יינם היה לא
יין שנתנסך ממש לעבודה זרה ולפיכך קראוהו יין של גוים ובתחלה לא היו מ
מפתות בשתייה אלא בדברים המותרים והמורגלים להם שאין בהם שמץ ע
עבודה זרה ואיסור שלא היה שומע לה עד שהיה היין בוער בהם ונוקח לבם
לזנות ולפיכך הוצרכו לומר שעדין לא נאסר ׃ ובמדרש ר׳ תנחומא באו עוד
זה ואמרו אין אתם רוצים לאכול מזבחותינו ומבשולנו הרי לכם עגלים ות
ותרנגולין שחטו כמצותיכם ואכלו מיד משקהו היין ובוער בו השטן והיה נ
נטעה אחריה ׃ ואלו יתפרש ביין

שיכול אין לי אלא אהרן ובניו שנמשחו בשמן המשחה שאם יצאו בשעת העבודה חייבין מיתה ; מכין לכל הכהני' שבכל הדורו' וכו' והגורם להם זה לפי שהמצוה היא כבר נאמרה להם קודם המקרה שנאמ' בפתח אהל מועד תשבו יומם ו ולילה שבעת ימים ושמרתם את משמרת יי' ולא תמותו כי כן צויתי ; והוא שנ' כאן פן תמותו כמוזהר בכם כבר ; והוא לשונם בספרא שמא תאמרו הרי הכנ הור״כין לכתיכו מתאבלים אוננ' ובוכים והלא כבר פקדנו המקום שלא תצאו מן המקדש והוא ממה שאמ' להם תחלה ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה ש שבעת ימים ולדורות אמר ומן המקדש לא יצא ולא יחלל ולא למדו מכאן אלא חיוב המיתה לדורות מן הריבוי שנאמר בכי שמן משחת יי' עליכם ; אבל המצוה הנוהגת לדורו' בפרועי ראש היא באמת שלא יעבדו עבוד' ואם שמש כן חלל וחייב מיתה ממה שנכנו נש' שבמיתה שתוי יין ופרוע ראש והיא הלכ' למשה מסיני בסמוך על קרא של יחזקאל ופרע לא ישלחו ויין לא ישתו כל כהן בבואם של החצר הפנימית ואמרו בבואם ידנה בו בעברם באמרו בתורה בבואם אל אהל מועד או בגשתם של המזבח לשרת ; ואיתקוש פרועי ראש לשתויי יין ; וזה הוא דיכם מן התורה וגזרו מדבריהם שלא יכנסו בין האולם ולמזבח כר״ל ;

וכן אמרו עוד כהן הדיוט מסתפר משלשים יום לשלשים יום ; והיא גם כן גזרה מדבריהם שלא יהיו פרועי ראש כלל כדי שלא יעמדו מנוולים פסולים מן העבודה והתירו להם הכל שלא בזמן ביאה כלומ' בזמן שאין בית המקדש קיים וקרועי בגדים גם כן מחללין עבודה וחייבין במיתה ולא בא בהם כתוב ור״א כשנו בכלל נש' שבמיתה ; אבל חיובם הוא שהבגדים הקרועים הם כמי שאינן וה״ל מחוסר בגדי' שמש ; ובגמ' סנהדרי' אמרו מחוסר בגדי' מ״ל א״ר אבהו א״ר יוחנן ומטובה משמיה דר' אלעזר בר' שמעון וחגרת אותם אבנט וחבשת להם מגבעות והיתה להם כהונה לחוקת עולם ; בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם ע עליהם ; אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם והוו להו זרים ואמר מר זר ששמש במיתה ועוד השלימו ביאור הענין הזה בשני מזבחים ושם אמרו בבאור שאם היו הבגדי' מרושלין משוחקין מסולקין ועבד עבודתו כשרה ; מטושטשין או מקורעין ועבד עבודתו פסולה ; והפסול הוא מדין מחוסר בגדים שאינו לבוש כהן במקום הקרע ; וכן פסלו שם מסולקין עצמן דליתנהו מעיקר מן ה הטעם הזה בעצמו ר״ל פי שאין כל גופו לבוש בהם ; וכן כתבו זה המפרשים ; וכהן גדול בא בו כתוב בפני עצמו את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום ; ומן המקדש לא יצא והיא אזהרה בו לעולם שלא יפרע ראשו על מתו ולא יקרע ע עליו ואעפ' שלא יעבוד ולא יכנס במקום ; ואמרו שאינו יוצא אחר המטה שנ' ומן המקדש לא יצא ; ואומר אני שהיא מעלה מדבריהם ואסמכת' בכתוב הזה ועיקרו שלא יניח העבודה ויצא וכבר כתבתי זה ; והנה נסתלק מחשבון ה המצות המניעה הזאת שאמר הרב

ושלא יניח העבודה ויצא כל זה ילמד מכהן גדול להדיוט לפי שכבר בא מהן
מניעה באלעזר ואיתמר שלא היו כהנים גדולים ראשיכם אל תפרעו וגו׳ וזאת
באמת מחשבתו של הרב שלא יסתור דברי עצמו וכל אלה דברים רוצי׳ הסתירה
והספסד ׃ ומכל מקום מאמרו שלא יכנס כהן למקדש פרוע ראש או קרוע בגדי׳
שלא בשעת עבודה אפי׳ לפי מחשבתו לא באה אזהרה כזו לא בכהן גדול לא
בכהן הדיוט בכל הכתובים האלה לא בפשטן ולא במדרשן ׃ והכלל שהמאמרים
הללו דברי חלומות לא מעלים ולא מורידים ׃ ועוד אני אומ׳ שמאמרו של הרב
בפרועי ראש וקרועי בגדים ששמשו שהן במיתה לאמרו ראשיכם אל תפרעו
ובגדיכם לא תפרומו בפרועי ראש וקרועי בגדי׳ ששימשו אבל היא אצלנו מצוה
שעה ׃ אבל המתוקן בכל הענין הזה הוא שהכתוב הזה שכאמ׳ לאהרן ולבניו ר
ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו ׃ לא מפני העבודה הוא
שיזהירם שלא ישמשו פרועי ראש וקרועי בגדים שהכהנים ביום ההוא אינן ע
עוברין שהיו אוננין ואינה מצוה לדורות ולא דרשו ממנו בתלמוד ולא בספרי א
ולא למדו בו דורות כלל ׃ אבל היתה הוראת שעה נר״א
יתאבלו ולא יספדו להם ולא יבכו כלל דכתי׳ ואחיכם כל בית ישראל יבכו את
השרפה לא אתם מפני שהיה להם יו״ט ויום מועד ושמחה בימי המילואים ׃ וכן
כמו שמנע אותם מן הטומאה לאחיהם שכאמ׳ ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן וגו׳
שאו את אחיכם ואם היה בשאר הזמנים האחים הם החייבים להטמא להם ב
במצות עשה ׃ ולשון סיפרא ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עוזיאל דד אהרן
׃ אמרו הכהנים אנכם מטמאים למתים שהרי אלעזר ואיתמר לא ניטמאו להם מי
נטמא להם לוים שלא רצה ית׳ שיטמאו הכהנים ויצאו מן המקרא ביום הראשון
לכהונתם וכן לא רצה בפריעת ראשם ובקריעת בגדיהם לא הורשו כלל בדבר
מכל דברי האבלות אלא באנינות שאין אנינות אלא בלב ולא יתבטל בו מצוה
מן המלואים שכבר קרבו הקרבנות ובלילה יאכלו אותם ׃ והנה עשה הכתוב
דין בני אהרן שנמשחו בשמן המשחה כדין משוח מלחמה לדורות שהוא אינו ו
פורע ואינו פורם ולא מיטמא לקרובים ואינו מקריב אונן ׃ אבל מפני שהחמיר
בהן מיתה באמרו ולא תמותו ׃ והחמיר בהן עוד שאם יעשו כן יהיה עונש על
כל העדה באמרו ית׳ ב״ית׳ ועל כל העדה יקצוף נראה שזה דין מחודש בימי
המילואים ואינו נוהג בהן בשאר הזמנין והכל ל״ביהיה הכל הוראת שעה ׃ ולשון
ספרא עוד ויאמר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו מכאן אמרו הרוגי
בית דין אין מתעסקין עמהם לכל דבר שמא תאמרו הרי אנו הולכים לבתינו
מתאבלים אוננין ובוכין והלא כבר פקדנו המקום שלא תצאו מן המקדש לימד
אותנו שהיה דבר לענין המאורע שדן כהן משה במיתת אחיהם בבית דין של
מעלה כבהרגין בב״ד של מטה שאין מתאבלים עליהם אלא אוננין ׃ אם כן אינה
מצוה לדורות כלל אבל הכתוב שכאמ׳ ומפתח אהל מועד לא תצאו פן תמותו
הוא אצל רבותינו מצוה מלמד לדורות כפי הבריתא השנויה בספרא שיכול

אמר שנכפל זה שלא כתוב שאזהרת ראשיכם אל תפרעו יהיה מצד המת לבדו ו
וכשיעשו זה שלא על צד האבל יהיה מותר ונתבאר בכהן גדול שזה בשביל ה
העבודה שיהיה מסתפר וזה מאמר סותר דברי עצמו שהרי הרב הוא האומר
שמניעת כ׳ב׳ בכתו׳ הזה ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום היא על המת ואפי׳
לא יכנס למקדש כלל כמו שכתוב כאן שכהן גדול ואפי׳ שלא בשעת העבודה
לא הותר לו שיקרע על מת שימות לו ׃ והביא ראיה ממאמרם בספר׳ בלשון הזה
ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום על מתו כדרך שבני אדם פורעין ופורמין על
מתיהם ׃ וא׳כ׳ הכתוב בכהן גדול במניעת פריעה ופרימה ובכהן הדיוט יהיו
מצד המת לבדו ועוד הרב אומ׳ כאן במצות ק׳ס׳ו׳ כי שלשה לאוין הש׳ שהן ו
ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום ומן המקדש לא יצא נכפלו בכהן גדול לביאור
ענין כמו שנכפלה מניעתו מגרושה וחללה וזונה לבאר ענין מהענינים ׃ ו
ושהשלשה ענינים שנמנע מהם באה השלשה לאוין הם בעצמם שנמנעו מהם
באמרו ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ומפתח אהל מועד לא תצאו
שמרע׳ה הודיעם לאלעזר ולאיתמר שלא בהתרגזם לצרה הזאת הגדולה יותר ו
ולכם הענינים הנמנעים מכם אבל אתם עומדין על היותכם נמנעין מפריעת
הראש וקריעת בגדים ויציאה מן המקדש בשעת העבודה ועל שעת העבודה
לבד חייבין מיתה והנה עתה הוא חוזר להשוות הכהנים כולם הגדול וההדיוט
בשלש מניעו׳ הללו בהשוותינו אותם במניעת גרושה וחללה וזונה ושהכפל לבאר
ענינים לבד ׃ ואם כן יהיו כולם בשעת העבודה במיתה ושלא בשעת העבודה
מותרין ועוד יהיה האיסור על המת בלבד שאף בכתוב בכהן גדול אמרו את
ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום על מתו ׃ ועל כל פנים אי אפשר אלא או ו
שיהיה חומר ואזהרה בכהן גדול יותר משאר הכהנים ׃ ואם שוים הם יהיה כל
כהן אסור לפרוע ולפרום על מתו לעולם כדינו בכהן גדול ואם אינם שוין ו
ולא מלמדין זה על זה יהיה אמרו לאלעזר ולאיתמר ראשיכם אל תפרעו ומצד ו
המת לבד וכשיעשו זה על זה האבל יהיה מותר שהמניעה בכהן גדול מניעת
אחרת מחודשת בו וכל שני דברים סותרין את עצמן והנראה מענין הרב שהוא
בונה כל זה על הסברא הנפסדת שתופס לעצמו שני פנים בפסוק הזה ׃ והוא
נגלה הכתוב והנדרש בו עוד שלא יצא בשעת העבודה ויתחייב מיתה ׃ ו
ויחשוב כן בראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום שהנגלה ממנו שלא יקרע ולא
יפרום על מתו ונסתר בו שלא יעבוד עבודה כן ויהיה במיתה ויחשוב עוד
שהנגלה ממנו לא ילמד על כהן הדיוט לפי שהוא יתעלה חייב אותן להטמא על
מתיהם ׃ וכל שכן שהם רשאין לצאת אחר מיטתן ולקרוע ולפרוס עליהם כ
כדרך שבני אדם פורעין ופורמין על מתיהן וזהו הענין הנוסף בכהן גדול
שממנו נכפלו המניעות הללו ׃ והנדרש בו שהוא שלא יעבוד פרוע
ראש וקרוע בגדים
ושלא יביא

למקומן שעובר בלאו ת״ל דבר שתלוי בדבור ׃ מכין לרובע ולנרבע ומוקצה ו
שעובר ת״ל תועבת יי׳ ׃ מכין לאתנן ומחיר כלאים וטריפה ויוצא דופן ת״ל כי
תועבות ׃ ע״כ ׃ **כתב הרב** והמנוה כ״ט שנמנענו מהקריב שאור או דבש
לגבי המזבח והוא אמרו ית׳ כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ו
ממנו אשה וכבר נכפלה המניעה מזה הענין בלשון אחר ואמ׳ כל המנחה אשר
תקריבו ליי׳ לא תעשה חמץ ׃ וכבר ביארנו בעיקר התשיעי כי כל מה שיקטיר
שאור או דבש לוקה א׳ ואינו לוקה שתים בעבור היותו לאו שבכללות כשום פ
פנים שהרי החמץ יש בו לאו בפני עצמו אשר תקריבו ליי׳ לא תעשה חמץ והרי
לוקין עליו אחת ואם כן השני שהוא לאו של דבש לאו מיוחד הוא שלא בא אלא
לאסור דבש ׃ ואפי׳ תחשוב אותו לאו שבכללות לוקה הוא עליו א׳ ואם כן כבר
חייבנוהו שתים ׃ והנה הרב הביא מאמרם בפ׳ ראשון של כריתות אימא קלי ד
דמייתר נחייב חדא אכלהון נחייב חדא כלומ׳ שילקה בלחם וקלי וכרמל שתים
לא שלש כמו שאמרתם ׃ ואם כן נכתוב רחמנא
קלי לחם וכרמל ׃ אמאי כתביה לקלי בינייהו ׃ הכי קאמ׳ לחם בקלי נחייב ו
וכרמל נחייב בקלי ׃ וביאור זה שהקלי המיוחד לוקה עליו בפני עצמו ואמר
שהוא פרט לא נשאר בכאן כלל שהלחם והכרמל שהיתה אומ׳ שיהו לאו שבכללות
ולא ילקה עליהם אלא אחת כבר הפסיק בקלי שלוקה עליו בפני עצמו וכל שכן
בכאן שכיון שלוקה על החמץ אחת שיש לו לאו בפני עצמו הדבש אינו לאו ש
שבכללות ועל כל פנים לוקה עליו ׃ ונמצא מכל מקום לוקה שתים ׃ וזהו שאמ׳
ברביעית של מנחות בענין המעלה משאור ומדבש רבא אמ׳ אין לוקין על לאו
שבכללות לא בא אלא לחלוק על מאמרו של אביי אבל על השאור ועל הדבש ב
בפני עצמן לוקה הוא שתים לדברי הכל ׃ וזה דבר ברור לענין דין המלקות לא
יחלוק בו כל מבין עם תלמיד ׃ והנה הרב אמ׳ במצות ק״ע׳ בלאו הכתוב לא
יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה שהוא מונע שלא יהיה להם חלק
בביזה ונחלה בארץ ולמה לא יראה הרב כן בזה ׃ אבל במנין המצות לדעתנו
כבר ביארנו שאין אנחנו תולין אותו במלקיות כלל ׃ **כתב הרב** והמצוה
ק״ס״ד׳ שנמנעו הכהנים מהכנס למקדש מגדלי שער כמו ש
שיעשו האבלים והוא אמרו ית׳ ראשיכם אל תפרעו ׃ וכבר נכפלה מניעה בכהן
גדול ואמ׳ את ראשו לא יפרע והעובר על מניעה זו במיתה כלומ׳ ששמש והוא
פרוע ראש ׃ ובבבלי ושו שבמיתה פרועי ראש לא אמרו ולא תמותו אך כשיכנס
במקדש והוא פרוע ראש באזהרה לא במיתה וכתב הרב עוד והמצוה ק״ס״ה׳
שנמנעו הכהנים מהכנס במקדש קרועי בגדים וכו׳ אמר הכותב במאמר
במקום הזה שבושים כבר הזכרתי מהם שאזהרת הנכנס למקדש פרוע ראש או
שתויי יין אינה מן התורה אבל היא מעלה מדבריהם וביארתי זה במצות ע״ג׳
עוד שיביא ראיה על זה מאזהרת כהן גדול שאמ׳ בו את ראשו לא יפרע ׃ אמר

אב ויבואו ויסייעו אותם לא מפני שלא יכנסו למקדש שאינן באזהרה בזה מן
התורה ׃ והנלמד מכל זה כי כהן הדיוט לא הוזהר לעולם אלא על הטומאה ב
ברחוקים אבל על היין ועל פריעת הראש והפירוס לא הוזהר אלא שלא יעבוד־
כן ויתחייב מיתה ׃ והוזהר כ״כ במיתה שלא יניח העבודה ויצא ׃ ובא הכהן ג
גדול הכפל לתוספת שהוא לא יפרע ולא יפרוס על המת לעולם ולא יטמא אפי׳
לקרובים ואמ׳ בו ומן המקדש לא יצא ולא יחלל שלא יניח העבודה ויצא בשעה
שמת לו מת שהוא מותר לו לעבוד כשהוא אונן ואם יניח העבודה יתחייב מיתה
כחיוב כל כהן המניח אותה ויצא בחכם ׃ ועוד אני אומ׳ כי המניעות האלו מן
היין בעבודה ובהוראה לא ימנו מצוה אחת כדברי הרב אבל כמנות בחשבון
המצות שהם שני ענינים חלוקים אין להם דמיון זה בזה ודין שניהם בעונשין י
איננו שוה ׃ ואולי יחשוב הרב שהוא לאו שבכללות כשו אמ׳ יין ושכר אל תשת
בבואכם אל אהל מועד ולהורות את בני ישראל ויהיו כמנין לו אחר מהסכמתו
בלאוין שבכללות כמו שבא בעיקר התשיעי אבל זה איננו כן שסבר כפסק ה
הענין בעונש שכתוב ולא תמותו שאינו בהוראה ובפסוק ולהבדיל בין הקדש
וגו׳ ועל דעתי עוד חכמים בהוראתם אינם בלאו אלא בעשה שצוה הכתו׳ אחר
אזהרתו מן היין בבואם אל אהל מועד להורות את בני ישראל את כל החוקים ולא
בהיותם שכורים ולאו הבא מכלל עשה הוא וכן להורות ביום הטמא וביום
הטהור מצוה שיורו בימי הצרעת כפי התורה בהסגר ובהחלט והכתוב הקודם
לזה ולהבדיל בין הקדש ובין החול גם כן מצוה והבדילו בין הקדש ובין החול בין
עבודה קדושה למחוללת ׃ וכן להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה ה
הנאכלת שוה עם והבדלתם בין הבהמה הטמאה לטהורה וכולם מצות לא מ
מניעות ׃ וזהו מאמרם בספרא אתה ובניך במיתה ׃ ואין ישראל בהוראתם־
במיתה ולא אמרו כלשון המורגל להם ואין ישראל בהוראתם במיתה אלא באזהרה
כתב הרב והמצוה ב״ו היא שנמנענו מהקריב בעל מום שעובר והוא אמרו
יתע׳ במשנה תורה לא תזבח לי״י אלהיך שור ושה אשר יהיה בו
מום כתבא׳ בספרי שבבעל מום עובר הכתו׳ מדבר וגם בזה אני אומ׳ שהמניע׳
במום קבוע ועובר לאו אחר תמיה שהכתו׳ מרבה והולך עד שאסר כל מום בין
קבוע בין עובר וגם בלאו הראשו׳ כתרבו וכך אמ׳ בספר׳ ויסכו בו בגמ׳ תמורה
אשר בו מום אין לי אלא מום קבוע מום עובר מנין תלמו׳ לומ׳ כל אשר בו מום
ובשניהם עובר בכל חמשה שמות הללו וכאמרו הכתובים להשלים האיסור ולא
אמרו בספרי בפסוק לא תזבח לי״י אלהיך שור או שה אשר יהיה בו מום שבא ל
לבעל מום עובר בלבד אלא גם שם כתרבה הכל ׃ וזה מאמרם שם אין לי אלא תם
ונעשה בעל מום ממעי אמו מנין תלמוד לומ׳ כל דבר רע מנין בעל גרב ובעל
יבלת ובעל חזזית תלמוד לומ׳ מום כל דבר רע ׃ מנין לזקן וחולה ומזוהם ת
תלמו׳ לומ׳ שור או שה כל דבר רע מנין לקדשים ששחטן חוץ לזמנו וחוץ למקומן

או שיטן מעט או הסיח דעתו צריך הוא לקדש שם מאמרו ית׳ פעם אחרת בלא
הזכרת ביאה אחרי הזכירו נגיעתם ש׳ המזבח ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו
ואף ביין אם שתה בפנים חייב מיתה ככהון ; ועוד למדו שאין שתויי יין חייב
אלא בשעת עבודה כמו המצוה האמורה ברחיצת ידים ; והמצוה ההיא שירחץ
ידיו ורגליו מן הכיור כשיעבוד לא על ביאה בלא עבודה כלל שנאמ׳ או בגשתם
ש׳ המזבח לשרת להקטיר אשה לה׳ ; וכן בענין מחוסר בגדים נאמר עוד כלשון
הזה והיו על אהרן ועל בניו בבואם ש׳ אהל מועד או בגשתם ש׳ המזבח לשרת
בקדש ולא ישאו עון ומתו וגם זה דבר ברור הוא שאינו אלא בעובדו חסר בגדי׳
ואין בביאה ריקנית שם בלא בגדים שום אזהרה מזו ואם כן כל מה שלמדו מ
מעם שהוא בשעת עבודה ורצו בו כשהוא עובד ואין הקפדה בשעות אלא ב
בעבודה ממש ; ובכל מקום שהוזכר הלשון הזה בשעת העבודה הוא בשעה
שעושה אותה ממש ולא בזמן שלה באמרם שאין כ״ג נכנס בבית קדש הקדשים
אלא ביום הכיפורים בשעת העבודה ופורשי׳ בין האולם ולמזבח בשעת הקטרה
וכן חמץ בשעת שחיטה ורבות כך ; וכן מה שאמרו ומפתח אהל מועד לא תצאו
ולא תמותו שאינו אלא בשעת עבודה גם כן לומר שאם היה כהן מניח העבודה
ויוצא ומבטל עבודתו חייב מיתה שסברי חלל העבודה והלשון ששנו בספרי אתה
ובניך אתך מה אתה כשר אף בניך כשרים ; יצאו חללים ובעלי מומין בא ל
להוציא מכלל אזהרה זו חללים ובעלי מומין שתויי יין שאין בהם חיוב מיתה מ
מחמת היין מפני שעבודה מחוללת היא ועל העבודה מפני המום אינו במיתה
וכל שכן חלל ; וראה הרב משנתנו בפ״א של כלים ששנינו בין האולם ולמזבח
מקודש ממנו שאין בעלי מומין ופרועי ראש נכנסין לשם היכל מקודש ממנו
שאין נכנס לשם שלא רחץ ידים ורגלים ואינו אלא מעלות דרבנן ; תדע שהרי
עשאום שהן מעלות ושנ׳ לדין תורה שתויי יין ופרועי ראש ושלא רחוץ ידים
ורגלים למדין הן בגזרה שוה זה מזה ; ובגמ׳ יומא בפ׳ טרף בקלפי נחלקו מהם
שאמרו מעלות דאורייתא והכי גמירי להו ; ומהם אומרים מעלות דרבנן לומר
שהקדשות ששנו חכמים עזרה ובין האולם והיכל ובית קדשי הקדשים הלכה
הם ואו מדבריהם דמן התורה כולן קדושה אחת אבל בחומרת הנכנסין הללו
לדברי הכל מעלה של דבריהם היא ; והרבה מעלות של דבריהם כששנו בפ׳
דקתני החיל מקודש ממנו שאין גוים וטמאי מתים נכנסין לשם ומן התורה נ
נכנס אפי׳ למחנה לויה כמו שנתבאר בגמ׳ סוטה וקתני עזרת נשים מ
מקודשת ממנו שאין טבול יום נכנס לשם ואין חייבין עליה חטאת והיא גזירה
מדבריהם כמו שדרשו בגמ׳ יבמות החצר החדשה שחדשו בה דברים ואמרו ש
טבול יום ש׳ יכנס למחנה לויה ; וכן גזרו עוד מדבריהם שמא יצטרכו לעבוד
כמו ששנינו אנשי משמר מותרין לשתות יין בלילות אבל לא בימים ; אנשי בית
אב לא ביום ולא בלילה ומפני מה אמ׳ ביום שמא תכבד העבודה על אנשי בית

הוא חייב מיתה בידי שמים גם זו האזהרה שהוא מזכיר לשתוי בלא עבודה א
אזהרה בלא מיתה לא ידעתי לה מקום שזה הכתוב יין ושכר אל תשת אתה ובניך
אתך בבאכם אל אהל מועד אם הנז׳ אמור אפי׳ בביאה ריקנית ר״ל אפי׳ שלא י
יעבוד אם כן חייב הוא עליה מיתה שנא׳ בו ולא תמותו ׃ ואם הוא בביאת ע
עבודה לבד ׃ ביאה בלא עבודה מניין תנא לן האזהרה ׃ אבל ר׳ יהודה שחלק
בין יין ושכר לפי שהכתוב על שניהם הוא אומ׳ אל תשת ׃ ועל האמור שבהם ולא
תמותו מדפרט רחמנא יין אבל ביאה ריקנית וביאה עבודה לא הוזכרו שניהן ׃
והנה הרב תופש לו זו השטה גם בפרועי ראש וקרועי בגדים ׃ כתב במאמר
הזה במנות ק״ס ד׳ שנמנין פרועי ראש והעובר על מניעה זו במיתה כלומר ש
ששמש והוא פרוע ראש ובכלל שלו שבמיתה פרועי ראש לאמרו ולא תמותו אך
כשיכנס במקדש והוא פרוע ראש ולא עבד באזהרה לא במיתה ׃ וכן כתב ב
בקרועי בגדים וגם שם לא נתבררו דבריו מנין לו אזהרה בכניסה בלא עבודה
מאחר שכתו׳ ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו איננו בשעת עבודה ל
לאמרו ית׳ ולא תמותו כי הכתו׳ בכהן גדול את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום
׃ אומר הרב שזאת תוספת בו שאפי׳ שלא בשעת כניסה למקדש לא הותר לו
שיקרע על מת שימות לו ובשביל זו התוספת כפל מניעה זו בכהן גדול אם כן
הכניסה בכהן הדיוט שלא בשעת עבודה שתהא בלא מנין ׃ וראיתי בחבורו ת
הגדול שהיא סברא עלתה בדעתו של הרב ׃ כתב יראה לי שכל כהן הכשר ל
לעבודה אם נכנס מן המזבח ולפנים והוא שתוי יין או שאר המשכרים או פרוע
ראש או קרוע בגדים כדרך שקורעין על המתים אעפ׳ שלא עבד עבודה הרי
זה לוקה הואיל והוא ראוי לעבודה ונכנס בשעת עבודה מחולל בכה והרי זה
מוזהר שלא יכנס וגם זה לא פירש אזהרה זו מהיכן ׃ והנה מדבריו מה שאמרו
בספרא ומנין שאינו חייב אלא בשעת עבודה תלמוד לומ׳ אתה ובניך אתך ירצה
בשעת עבודה ביום בשעה שהעבודה כשרה וחייב מלקות קאמ׳ ׃ ומן הדומה
בעיני שכל זה טעות אבל הלאוין בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט אינם אלא ו
מניעות שלא יעשו עבודה שתויי יין ולא פרועי ראש וכולם במיתה שבכולם
כתוב ולא תמותו ׃ וזהו מה ששנינו שם בספרא שאינו אלא בשעת העבודה כ
כלומר אם עבד שתוי יין או פרוע ראש והראיה לזה ששנו שם ר׳ אומ׳ נאמר כאן
בבואכם אל אהל מועד ונאמר שם בבואם אל אהל מועד מה בבואם האמו׳ להלן
עשה את היציאה כביאה ואת המזבח כאהל מועד ואינו חייב אלא בשעת ה
העבודה ׃ אף בבואכם אל המועד האמור כאן עשה את היציאה כביאה ולמזבח
כאהל מועד ולא יהא חייב אלא בשעת העבודה ופי׳ זה שהם למדו גזירה שוה מ
מחוץ ידים שנא׳ בו ית׳ בבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו ושם עשה
את המזבח באהל מועד שנא׳ בו או בגשתם אל המזבח ׃ וכן עשה שם יציאה
כביאה שאם נגע שפנים בדבר שצריך אחריו רחיצת ידים או שינן

ומזבח אית ליה הכרח גם זו שלא כדברי הרב שאסר בכניסה המזבח ובין האולם
ולמזבח וההיכל והנה כאשר הלאו הזה מן המכין שהוא בכלל בעל מום שעבדו
כתב הרב והמצוה ע״א שנמנע בעל מום עובד מן העבודה כל זמן שהמום
ההוא יהיה בו : ולשון סיפרא אין לי אלא מום קבוע מום עובר מ
מנין ת״ל כל איש אשר בו מום לא יקרב · ואני אומ׳ שהמניעה הזו עם הקודמת
לה מנות לא תעשה אחת והוא שמנעו הכתובים כל בעל מום מן העבודה ובארו
שכל המומים במניעה הזאת ושניהם יחד להשלים הדין כענין הזה כמאמ׳ הרב
באומרו שאמ׳ אך אל הפרוכת לא יבא ואל המזבח לא יקרב · ואם כדעתו זאת ·
ימנה עוד מניעות רבות כזה שכך אמרו עוד בספרא אשר יהיה בו מום אין לי
אלא שהיה בו מום לאחר הדבר כזיבה וכנגעים : היה בו מום לפני הדבר מנין ·
ת״ל אשר בו מום אבל הכל לקשלום הענין · **כתב הרב** והמצוה ע״ב ש
שנמנענו מלהכנס למקדש או לדון בדבר מדיני
התורה ואנחנו שכורים והוא אמרו יין ושכר אל תשת וגו׳ ולשון התלמוד שתה
רביעית של יורה · ויש בעונש שמניעה זו הפרש והוא ששתויי יין במיתה · ושאר
המשכרים חייב מלקות לבד · וכל מי שדן והוא שתוי עובר על לאו בין שהוא
שתוי יין בהוראה עובר לאו ואם כן יתחייב מלקות · וראיתי לו בחבורו הגדול
שלא מנה בכלל הלוקין אלא שתויי יין שנכנס למקדש · וכן בכאן חייב על שאר
המשכרים בעבודה מלקות ועל ההוראה אמ׳ עובר על לאו ולא הזכיר בו מ
מלקות · ונקטה מזו שחייב ביין בעבודה מיתה ובשאר המשכרים מלקות ·
והביא אותו מלשון ספרא ובתלמוד נתברר שזה אינו הלכה אבל הם דברי ·
יחיד שהוא ר׳ יהודה ועל הכלל המסור לנו מהם סתם סיפרא ר׳ יהודה וזה משנ׳
בגמ׳ כריתות בפ״ב יין של תשת יכול אפי׳ כל שהוא אפי׳ מגתו ת״ל שכר אין אסור
אלא כדי לשכר : וכמה רביעית יין בין מ׳ יום : אם כן מה תלמוד לומ׳ יין לומ׳ לך
על היין במיתה ועל שאר המשכרים באזהרה : ר׳ אלעזר אומ׳ יין של תשת שלא ת
תשתה כדרך שכרותו הא אם הפסיק בו או שנתן לתוכו מים כל שהוא פטור :
במאי קא מפלגי תנא קמא סבר גמרי׳ שכר שכר מנזיר · ור׳ אלעזר מאי ושכר
והוא דמשכר הרי לדעת תנא קמא אינו חייב אלא על היין לא על שאר המשכרים
כלל כמו הנזיר · אבל על שיעור הראוי לשכר חייב אפי׳ שתאו מזוג : ור׳ אלעזר
סובר גם כן שאינו חייב על שאר המשכרים כלל · וגם לא על היין אלא כדרך ה
השכרות אבל במזוג או במפסיק לא : וכבר פסקו הלכה כר׳ אלעזר ושבחו אותו
על המאמר הזה ואמ׳ רב הלכה כר׳ אלעזר וקרי רב עליה דר׳ אלעזר טובייא ד
רחבימי : ושם אמרו עוד כמאן אזלא הא דתניא אכל דבילה קעילית ושתה
דבש או חלב ונכנס למקדש ושמש לוקה את הארבעים כמאן כר׳ יהודה : וכן
מה שאמר הרב ויש בעונש מניעה זו הפרש ששתויי יין אין להם להכנס מבין
האולם ולמזבח עם כל ההיכל ואם נכנס חייב מלקות ואם עבד הוא שתוי הוא

ולא תשמע של דבריו אבל בגמ' אמרו לא תאבה לו ולא תשמע אליו זה אבה ושמע
חייב שהוא אלא הקבלה לדברי המסית ואומר לך ולעבוד עז' שאמרת והוא
מתחייב מיתה בהודאתו ולא תקבל מיניה · והמדרש שבגמ' כתפוש ולא כמגיד
את השכים שהם מלאוי עז' ובעל ההלכות לא כתבן · כתב הרב והמצוה כ"ח
שנמנענו מלפחד מהכופרים בשעת מלחמה והוא אמרו לא תערוץ מפניהם
וכפל המניעה לא תיראום ויכפלו שטרי העם זה הענין וזו הבטחה לא מצוה ·
ואם מניעה היא יוסיפו השוטרים ויאמרו מי האיש הירא ורך הלבב שעובר
הלאו יפרסם חטאו ויחזור · **כתב הרב** והמצוה ס"ט שנמנע הכהן בעל
מום מהכנס בהיכל בכללו כלומ' המזבח · ובין האולם ·
ולמזבח והאולם וההיכל והוא אמרו יתע' אך של הפרוכת לא יבוא ושל המזבח לא
יגש · וכבר נתבאר בפ' ראשון מטהרות שמבין האולם ולמזבח עם כל ההיכל
הוא אסור להכנס בו כל בעלי מומין ופרועי ראש · וכבר נתבאר עוד בספרא
שמני לאוין אלה שהם של הפרוכת לא יבוא ושל המזבח לא יגש לא יספיק א' מהם
בלתי האחר ושניהם יחד להשלים הדין כענין א' וכל זה איננו כנון שלא ימנע של
המזבח לא יגש אלא שלא יעבוד עבודה והוא אמרו ולא יחלל את מקדשי לומר ·
שאם עבד חלל : ומה טעם לא יגש משום לא יחלל וכן בכל מקום שכתוב גישת
המזבח הוא לעבודה כענין או בגשתם של המזבח לשרת להקטיר אשה ליי' ואמ'
ית' אך של הפרוכת לא יבוא אסר עליו הזאות שעל הפרוכת ושל המזבח לא יגש
אסר העבודות כולן שעל המזבח ושניהם הוצרכו כמתבאר בספרא · וכן פרש"י
ז"ל בפי' התורה · ובביאור אמרו בספרי בפסוק ואתה ובניך אתך תשמרו את
כהונתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרוכת וגו' והזר הקרב יומת לעבודה ·
אתה אומ' לעבודה או אינו אלא לעבודה ושלא לעבודה אמרת ומה בעל מום
שלא נענש בו מיתה לא נענש בו שלא עבודה זר שנענש בו מיתה דין הוא שלא יענש
בו שלא לעבודה הא מה ת"ל והזר הקרב יומת לעבודה והרי זה מבואר · ומה
שסמכו במס' כלים שאין נכנסי' מבין האולם ולמזבח ולמעלה מדבריהם · וכבר
אמרו בגמ' סוכה כהנים בעלי מומין נכנסין בין האולם ולמזבח כדי לצאת ב
בערבה שהתירו להם אסור כניסה של דבריהם משו' מצות הערבה וכן לתקון
הבנין נכנסין לשם אפי' לוים וישראלים כמו שנתפרש בפ' בת' של עירובין : ומה
שאמרו בספרא יכול לא יכנס לעשות רקיעות ת"ל אך · בא להוציא כל כניסה
שלא לעבודה ותפש לו המותרות שאו נכנס של הפרוכת שלא לצורך היה חייב
משום ביאה ריקנית שאסור מש"ל יבוא בכל עת של הקדש · וכך נראה לי עוד מ
מלשונם שלא אסרו עליו אלא המקום הנקרא בין האולם ולמזבח עשרים ושתים
אמה בעזרת הכהנים הוא בלשון שסמכו המזבח שלשים ושתים בין האולם ·
ולמזבח עשרים ושתים · ואשו היו מן הכתוב הזה היתה המניעה מכנגד המזבח
שנעמו כ"ד אמה לפני ההיכל שהם אלא מעלות · וכל דלהדי מזבח כיון דאיכא

דבריהם בכל מקום כך הוא · אמרו בהגד' בפ' הניזקין אתיוה לקמיה אמרו ליה פלח לצלמא אמ' כתו' בתורה לא יהיה לך אלהים אחרים על פני אפקיה וקטלוה וכן אנקלוס תרגם לא יהא לך אלה אחרן בר מני: ודע כי בכל מקום שאמ' בכתו' אלהים אחרים הכונה בו אלהים אחרים זולתי השם הנכבד ולכן יתפוש זה הלשו' ב׳ קבלת האלהות או בעבודה לו כי יאמר לא תקבלו עליכם אלוה בלתי יי' לבדו אבל כשידבר בעשייה לא יאמר בכתוב אחרים וחלילה : אבל המניעה בצלמים וקיומם היא מפסוק של תפנו של האלילי' ואלהי מסכה לא תעשו לכם כמו שהזכירו בספר' וכן מפסוק ופסל ומצבה לא תקימו לכם ואמרו שם בספר' ופסל ומצבה מה פסל עשייתו פסלתו אף מצבה אם עשיתה פסלתה מה מצבה בל תקימו אף פסל בל תקימו · כלומ' שיעבור עליו בקיומו בלא עשייה כגון שעשו ד־ ו אחרים ועכשיו נמנה במצות כל עובד ע"ז שבמיתה לאו אחד אבל מגדף ו ומכשף בכלל כרכה שהוא דין מיוחד ימנה לעצמו כמו שאנו מונין נודר ב בשמה ומקיים בשמה · וכבר הזכרתי דעת בעל ההלכות והאמת יראה דרכו

כתב הרב

והמצוה הט' שהזהירנו מעשות הידעוני והמניעה בזה של תפנו של האובות ואל הידעונים ואל תחשוב שזהו ל' ו' שבכללות שכבר הפרישם כמזכר העונש · ואני חושב בודאי שהוא לאו שבכללות ומאמרם בגמ' סנהדרין ובכריתות מ"ט הכא דתני ידעוני ומ"ט הכא דלא תני ידעוני אמר ר' יוחנן הואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו : ריש לקיש אמ' הואיל ואין בו מעשה · וריש לקיש מ"ט לא אמ' כר' יוחנן אמ' רב פפא חלוקין הן במיתה ור' יוחנן חלוקה דלאו שמה חלוקה דמיתה לא שמה חלוקה והלכה היא כר' יוחנן ואנחנו הנחנו לפי מניינו במצות אין לנו קפידה בזה ·

כתב הרב

והמצוה כ"ח שהזהירנו משמוע כנבואת מתנבא בשם ע"ז כלומ' שאחנו לא נחקרהו ולא נשאלהו ולא נאמ' לו מה אותך ומופתך על זה כמו שאנו עושין ל למתנבא בשם יי' ומניעת זו מ"ה · והוא אמרו של תשמע של דברי הנביא ההוא ; ואני אומ' כי השמיעה במלת של עם דברי לעולם היא קבלת הדברי' ועשייתן ואם היתה מניעה משמוע אותו היה אומ' לא תשמע דברי הנביא והמניעה הזו עוד אחרי בא האות והמופת היא בטעם שאמ' כי מנסה יי' אלהיכם אתכם א"כ איננה מניעה מעשות כדבריו ומשמוע בקול האות והמופת שעשה והנה היא אזהרה בע"ז עם כמה אזהרות שבאו בתורה בענייניה · כמו שאמרו בארבעי' ושתים מקומות הזהירה על ע"ז וכך תרגם אנקלוס לא תקבל לפתגמי נביאה ההוא וא"כ לא ימנה הלאו הזה · ואולי יאמר שימנה לפי שבפרשה הזו כפי ה הקבלה נכלל נביא מתנבא בשם הש"י לעקור דבר מן התורה בין עשה בין לא תעשה כמו שמתבאר בסנהדרי' ונמנענו מעשות כדבריו אעפ"שנותן לנו אות או מופת : אבל הכלל בגופיה לא תאבה לו ולא תשמע אליו כדרש בספרי לפי שנא' עזוב תעזוב עמו יכול אתה עוזב לזה ת"ל ולא תשמע אליו ולא אמ' ולא

יי' אלהיכם כמעשה ארץ מצרים אני הוא שקבלתם מלכותי עליכם בסיני אמרת
לו הן והן קבלתם מלכותי קבלו גזירותי ׃ הרי שבארנו פעמים הרבה כי דבור
אנכי הוא קבלת מלכותי כלומ' האמונה באלהות ואמרם שקבלתם עליכם
במצרי' הוא לומר שכבר האמינו באלהות במצרי' מאמרו ויאמן העם וכאמר עוד
ויאמינו ביי' והאמונה ההיא הזכירם עתה וקבלו אותה עליהם ׃ ואמרו עליהם
הן והן ׃ והוא שהאמינו וקבלו עליהם להחזיק באמונה שיש אלוה נמצא והוא ה
המוציאם ממצרים כלומ' החפץ היכול המחדש א"כ דבר ברור הוא שדבור ר
ראשון דהוי לרבותינו מצוה א' ׃ והיא המצוה להאמין בעיקר ונמנה לא יהיה לך
אלהים אחרים הפסוק כולו מצות לא תעשה אחת שהיא מניעה בע"ז יזהיר שלא
נודה האלהות לזולתו בלשון ואנכי אהיה להם לאלהים את יי' האמרת היום להיות
לך לאלהים יכלול מניעה בע"ז מהמקבלו עליו באלוה והמשתחוה והעובד כענין
ששנינו העובד ע"ז אחד העובד וא' המשתחוה והמזבח והמקטר והמקבלו ׃
עליו באלוה לו אלי אתה וא' בכלו לאו בעשיית הצלמים כנראה מפשט הברייתא
השנויה במכילת' אבל כו' ן לאוין בע"ז עצמה כלומ' בעובד אותה ׃ אמ' לא יהיה
לך אלהים מכל צבא השמים לקבלו באלהים ולומ' לא' מהם אלי אתה ולא תעשה לך
פסל וכל תמונה ולא תשתחוה להם ולא תעבדם ׃ וכן בכל מקום יתפים בע"ז
בלשון הזה פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל ׃ ואין הכונה בעשייתן
אלא בעבודתם והקבלה באלהות שלהם ׃ וכבר הזכירו בגמ' בזה שתי סברות מ
אב הוא בעשה אם לא אמרו בגמ' ר"ה וכן בגמ' ע"ז בעשיית הצורות ׃ ושבמדור
התחתון מיתרי ולא תניא אשר בשמי' לרבות חמה ולבנה כוכבים ומזלות ממעל
לרבות מלאכי השרת והיה סובר כי הוא איסור בעשיית הצורות אפי' לנוי וכ
ונדחה זה ואמרו כי תניא ההיא לעבדם ׃ אפילו שלשול קטן נמי ׃ אין הכי נמי
ומסיפיה דקרא נפקא ׃ אשר בארץ לרבות ימים ונהרות הרים וגבעות מהאת
לרבות שלשול קטן ׃ ורצונם בלעבדם שאיסור הכתו' עבודת כל אלו וקבלתם
באלוה ולא אמרו כי תניא ההיא בעושה על מנת לעבדם ׃ ובפ' ארבע מיתות
אמרו בבני נח אלהים זו ע"ז ׃ וכן הוא אומ' לא יהיה לך אלהים אחרים וזו הגזרה
שזה בעובד היא שאין גוי שעשה ע"ז ולא השתחוה לה רבא פוטרו שם בגמ' ואמ'
אומ' שזה דעת החכמים בסיפרא ׃ והלשון שם כך הוא ואלהי מסכה לא תעשו ל
לכם אחרים ת"ל לא לכם אי לא לכם ׃ יכול הן יעשו לאחרי' ת"ל לא תעשו ואם
לאחרי' מכאן אמ' העושה ע"ז לעצמו עובר משו' ב' אזהרו' משו' לא תעשו ומשו' לא
לכם ר' יוסי אומ' משו' ג' משו' לא תעשו ומשו' לא לכם ומשו' לא יהיה לך ׃ הנה
לדעת ר' יוסי לא יהיה לך אזהרה בעושה הצלמים ׃ והוא כלשון ונראה לא יהיה
לך שהוא בקנין הכוכבים והוא דעת הברייתא השנויה במכילת' כפי משמעה ׃
לדעת ת"ק אינו כן ׃ אבל יהיה מניעה מהודות האלהות לזולתו יתעלה מלשון
והיה יי' לי לאלהים היא כתנא קמא ופשט דבריהם

זכיתה ללמוד על הכלל כלו כלומ׳ שאין במשמע לא תעבדם המגפף והמנשק ב
בשלא כדרכה אעפ׳ שהוא דרך כבוד ׃ אבל יכנסו בו העבודות שהן עבודת פ
פנים ובהשתחואות לאוין רבים דרשו אותם כלומ׳ בה בעצמה ׃ אמנ׳ שר״ש ה
השתחואו׳ בע״ז למה אחת לכדרכה ולא׳ שלא כדרכה ולא׳ לחלק והוא לשון המכלת׳
שהזכיר הרב לא תשתחוה להם ולא תעבדם לחייב על העבודה בפני עצמה ׃
ועל ההשתחויה בפני עצמה כי העבודה כוללת כל העבוד׳ שבפנים והשתחויה
מלמדת על עצמה ׃ ובחבורו הגדול נזכר ותקן כך ׃ והנה ראוי הרב לפי דעתו
במנין המצו׳ למנות לאו דהשתחויה ולאו דשאר עבודות שתים ר״ל לא תשתחוה
להם אחד ולא תעבדם לאו אחר ׃ וראוי ג״כ שימנה לאו בפני עצמו מגפף
ומנשק שלא כדרכה שהוא איננו בכלל לאו ואין בו מיתה וכיון שנתיחד לעצמו
בלאו ובעונש ראוי הוא לימנות בפני עצמו ׃ ואם כן יהיה המנין בע״ז ארבע
מצות שהרב מונה ד׳ עבודות בשלא כדרכה אחת ושאר עבודות כדרכה׳ ועוד
הנה לדבריו בפסוק לא יהיה לך אלהים אחרים על פני ארבע מצות ׃ מניעה
מה אמין האלהות לזולתו ׃ ומניעה מעשיית הצלמים אעפ׳ שלא עבדם והיא ל
למלקות ׃ ומניעה מהשתחוות לכל ע״ז ׃ ומניעה מכל עבודה כדרכה ׃ ו
וכבר ביארו החכמים ששמענו מפי משה מצות מנין תורה בגימטריא באמרו
תורה צוה לנו משה ושתי מצות ששמענו מפי הגבורה השלימו תרי״ג ׃ והרב
כותב זה כמה פעמים ואינו זוכר ׃ ועוד שהרי השלימה דעתו למ׳ כי דבור
אנכי יי׳ אלהיך מצות עשה וא״כ נמצאו מפי משה תר״ח ומפי הגבורה חמש וזה
טעות מתפרסם ׃ והטוב בעיני בזה הענין כולו שנמנה אנכי יי׳ אלהיך מצוה
כדעת הרב ויש לי ראיה בזה מדברי חכמי׳ אמרו במכילת׳ מפני מה לא נאמרו
עשרת הדברו׳ מתחלת התורה משלו משל למה הדבר דומה לא׳ שנכנס למדינה
אמ׳ להם אמלוך עליכם אמ׳ כלום עשית לנו שתמלוך עלינו מה עשה בנה להם
החומה הכניס להם את המים עשה להם מלחמות אמ׳ להם אמלוך עליכם אמ׳
לו הן והן ׃ כך הוציא הקב״ה את ישראל ממצרים קרע להם את הים הוריד להם
את המן העלה להם את הבאר הגיז להם את השליו עשה להם מלחמת עמלק
אמ׳ להם אמלוך עליכם אמרו לו הן והן ר׳ אומ׳ להודיע שבחן של ישראל כשעמדו
כולן לפני הר סיני לקבל את התורה לקבל את הדברי׳ לב א׳ לקבל מלכות שמים
בשמחה וקבלת המלכות הזה שקבלו בסיני הוא באמת מדבור אנכי ׃ וכן
ביארו עוד שם אמרו לא יהיה לך אלהים אחרים על פני למה נאמר לפי שהוא
אומ׳ אנכי יי׳ אלהיך משל למלך שנכנס למדינה אמ׳ לו עבדיו גזור עלינו גזירות
אמ׳ להם לאו כשתקבלו מלכותי אגזור עליכם גזירות שאם מלכותי אינן מקבלי׳
היאך מקיימין גזירותי כך אמ׳ המקום לישראל אנכי יי׳ אלהיך לא יהיה לך אלהים
אחרי׳ על פני אני הוא שקבלתם מלכותי במצרי׳ אמרו לו הן כשם שקבלתם ש
מלכותי קבלו גזירותי לא יהיה לך ר״ש בן יוחאי אומ׳ הוא שנא׳ להלן אני יי׳

העולם הבא׃ וכאשר נצטוינו בברכה אחר כל האכילה כן נצטוינו בזו׳ ובפ׳
ג׳ של ברכות אמרו מנין לברכת התורה לפניה מן התורה שנא׳ כי שם יי׳ אקרא
הבו גודל לא׳היכו ורבה ללמוד ברכת המזון לפניו שיהיה מן התורה ק״ו מזה׃
אמ׳ ומה תורה שאינה טעונה לאחריה טעונה לפניה מזון שטעון לאחריו אינו
דין שטעון לפניו׃ והשיבו על זה מדרך הפירכות מה לתורה שכן חיי עולם׃
ועוד ת״ן על המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו ואפשר בזה שכיון שבעל
קרי אינו מברך לפניו במזון והוא מברך לאחריו כלומר שברכה לאחריו בלבד
היא מן התורה ולפיכך אינה בטלה מפני תקנתם בטבילת בעלי קריין וט״מ
דק״ו פריכא הוא׃ והעולה מזה שברכת התורה לפניה מצות עשה דאורייתא׃
ובגמ׳ דבני מערבא אמרו כתוב בתו׳ ברכה לפניה ואין כתוב בה ברכה
לאחריה מה כתו׳ בה לפניה כי שם יי׳ אקרא הבו גודל לא׳היכו כתו׳ במזון ברכ׳
לאחריו אין כתוב בו ברכה לפניו מה כתו׳ בו לאחריו ואכלת ושבעת וברכת
ואין כתוב בו ברכה לפניו ומנין ליתן את האמור בזה לזה וכו׳ מכל זה נתבאר
שהברכה הזו מן התורה ואין ראוי למנותה מצוה א׳ עם הקריאה כמו שמקרא
בכורים אינו נמנה א׳ עם הבאתו וספור יציאת מצרים עם אכילת הפסח׃

מצוה יו שנצטוינו להחיות גר ותושב להציל לו מרעתו שאם היה כטובע
בנהר או נפל עליו הגל שנטרח בכל כחנו בהצלתו׃ ואם היה
חולה נתעסק ברפואתו וכ״ש מאחינו ישראל או גר צדק שאנו מחוייבים לו ב
בכל שה׳ והוא בהם פקוח נפש שדוחה שבת והוא אמ׳ ית׳ וכי ימוך אחיך ומטה
ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך ואמרם בתלמו׳ גר אתה מצווה עליו
להחיותו גוי אין אתה מצווה עליו להחיותו והמצוה הזו מבואר בעל הלכו׳ החיה
את האח׃ והרב כלל אותה עם הצדקה במצות קנ״ה מפסוק פתוח תפתח את
ידך והם שתים מצות באמת׃

מצוה יז שנצטוינו להחזיר הרבית שלקחנו
מאחינו׃ וענין המצוה הזאת כי כאשר מנענו ית׳ שלא נגזול
ואם גזלנו צוה אותנו להשיב את הגזלה במו ש״א׳ והשיב את הגזלה אשר גזל
והיא מצות עשה כן מנענו שלא נקח רבית מישראל ואם לקחנו אותו צוה אותנו
להשיבו לבעלין אעפ׳ שנתנו לו ברצון נפשו ולא גזלנוהו׃ והיא גם כן מצות עשה
והוא אמרו ית׳ אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך׃
ודרשו בו אהדר ליה דליחי עמך׃ ומזה אמ׳ ר׳ אלעזר רבית קצוצה יוצאה בדייני׳
והלכה כמותו כמו שנתבאר בה׳ של מציע׳ ובא׳ של תמורה׃ תמו מצות עשה

מצות לא תעשה **כתב הרב** והמצוה ה׳ שהמנענו מהשתחוות
לע״ז והוא אמרו ית׳ לא תשתחוה
להם ולא תעבדם׃ ואין הכונה באיסור השתחואה בלבד׃ ואמנם זכר דרך אחד
מדרכי העבודה וכמו כן המניעה הזביחה והקטרה אינן למדות מלאו ת
דהשתחואה שא׳ כמו שאמרו יצאה השתחואה לידון בעצמה יצאה זביחה יד

משענת שחיטתו ׃ והאוכל ממנו ביום כזית מלבד שלא יצא ידי חובתו יש לו ב
באכילתו עבירה וחטא ממצות עשה ׃ ובשני מפסחי' אמ' אכל כזית צלי מבעוד
יום כזית נא משחשיכה חייב וחקרו ואמרו ת"ק צלי דומיא דנא ׃ מה נא בלאו
אף צלי בלאו ׃ בשלמא נא דכתיב אל תאכלו ממנו נא שלא צלי מ"ט דכתי' ואכלו
את הבשר בלילה הזה ׃ בלילה אין ביום לא ׃ האי לאו הבא מכלל עשה הוא וכל
לאו הבא מכלל עשה עשה ׃ ואמרו אמ' רב חסדא הא מני ר' יהודה היא וכו' ואין
הלכה כר' יהודה ׃ אבל ההלכה היא שהוא עובר בעשה ׃ כלומ' בלאו הבא מ
מכלל עשה שהוא עשה ׃ **מצות יג** שצונו בענין הרוצח אחרי שנתחייב
מיתה בב"ד, שיבקשנו גואל הדם וירדוף אחריו ויקום נקמתו
ממנו שיבא אותו לב"ד ויומת כמשפטו ׃ או שירצח אותו הגואל אם לא יוכל
לו ב"ד ׃ ואם אין לו גואל הדם שיעמידו לו ב"ד אדם ממונה מהם לרדוף אחריו
ולהיות גואל דמי הנרצח והוא אמרו ית' גואל הדם הוא ימית את הרוצח בפגעו
בו ׃ ובשני מסנהדרין אמרו גואל הדם הוא ימית את הרוצח מצוה ביד גואל
הדם ׃ ומנין שאם אין לו גואל הדם שב"ד מעמידין לו גואל ת"ל בפגעו בו מ"מ ׃
וכבר ראינו מי שפי' זה ברוצח שוגג שיצא חוץ לעיר מקלטו ושזה כאמ' לדעת
ר' יוסי שאומ' מצוה ביד גואל הדם ורשו' ביד כל אדם ואין כן שלא כר' עקיב' דאמ'
רשות ביד גואל הדם ואין כל אדם חייבי' עליו וגם זה היה דעת הרב שלא כת'
המצוה הזאת ׃ אבל הפירוש הזה אינו אמת שזה הכתוב גואל הדם הוא ימית
את הרוצח בפגעו בו הוא ימיתנו ׃ ואם בפתע בלא איבה הדפו וגו' וזה דבר
ברור אינו נעלם מכל משכיל בענין ׃ **מצוה יד** שצונו להרחיק מליהנו'
בבגד שנראה בו נגע צרעת ונטמא והוא אמרו ית' צרעת
ממארת הנגע טמא הוא ׃ ודרשו בספרא צרעת ממארת תן בו מארה שלא תהנה
בו ׃ אין לי אלא מוחלט מוסגר מנין ת"ל כי צרעת אימא מוחלט אם קצצו ועשה
ממנו מוכין טמא ואסור בהנייתו יכול אף המוסגר כן ת"ל הוא ׃ והנה ההנאה
מן הבגד הנזכר עובר בעשה ׃ וכן בבית המנוגע ׃ ובשלישי ממס' ערלה בגמ'
דבני מערבא אמרו מנוגעות שעשאן ביד אית תניי תני עלו מידי טומאתן ׃
ואית תניי תני לא עלו ׃ מאן דאמ' עלו מותרות מ"ד לא עלו אסורות ׃ דכתיב צ
צרעת ממארת ׃ תן בו מארה שלא תהנה בו ׃ ר' אבהו בשם ר' יוחנן כל הנשרפין
אפרן מותר חוץ מאפר ע"ז ׃ היתיב ר' חייא בר יוסי קומי ר' יוחנן הרי אפר
הבית אינו בא מחמת ע"ז ותימא אסור ׃ א"ל שניא היא דכתיב נתיצה ׃ ודבר
פשוט הוא שזו המצוה אינה נמנית עם משפט הצרעת מצוה א' כי אין זה ענין
לדין הטומאה והטהרה אבל הוא דין מיוחד בפני עצמו כאשר שבתו בדד מחוץ
למחנה נמנה מצוה עצמה וק"ו הדבר ׃ **מצוה טו** שצונו להודות לשמו
ית' בכל עת שנקרא בתורה על הטובה הגדולה שעשה לנו בתתו
תורתו אלינו והודיענו המעשים הרצויים לפניו שבהם ננחל חיי העולם ה

מן הרע על היפה ואם תרם תרומתו תרומה ׃ והשיבו שאני התם דגלי רחמנא
דתיהוי תרומה ׃ והרי זה דבר ברור כי והרמותם ממנו את תרומת יי׳ מכל
חלבו היא נראה לתרום מן היפה לא מן הרע ׃ א״כ היא ודאי מצוה באה בחשבון
המצות ׃ ולא תאמר שהיא כמצות אחת עם מצות הפרשת התרומה שהיא ראשית
דגנך תירושך ויצהרך תתן לו ׃ לפי שהתורם מן הרע על היפה כיון שתרומתו
תרומה כבר קיים מצות ראשית דגנך תירושך ויצהרך תתן לו ׃ אבל עבר על
זה העשה האחר שכתוב להרים חלבו ממנו ׃ וזה דבר ברור לא יעלם
מכל מתבונן ׃ **מצוה י׳** שכתבו שיהיה כל קרבן שנקריב משלש מיני ב
הבהמות אשר הזכיר מן הבקר ומן הכשבים ומן העזים ובגמר
מסכ׳ זבחי׳ בשילהי ממנו אמרו במעלה אברי חיה אר׳ יוחנ׳ עובר בעשה בהמה
אין חיה לא ׃ ולאו הבא מכלל עשה עשה ׃ ריש לקיש אמ׳ אינו עובר בעשה ההוא
למצוה והקשו עליה מברייתא שהיא שנויה בספרא ואמר מתיב רבא אלו כאמ׳
קרבן ליי׳ בהמה הייתי אומ׳ חיה בכלל בהמה כענין שנאמר וזאת הבהמה אשר
תאכלו איל וצבי ויחמור ת״ל בקר וצאן יכול לא יביא ואם הביא כשר ׃ הא
למה זה דומה לאדם שאמ׳ לו רבו הבא לי חטין ושעורין שאינו כמעביר על ד
דבריו אלא כמוסיף על דבריו ובשר תלמוד לומ׳ בקר וצאן אמרתי לך ולא חיה
הא למה זה דומה לאדם שאמ׳ לו רבו שלא תביא אלא חטין והביא חטין ושעורין
שאינו כמוסיף על דבריו אלא כמעביר על דבריו ופסול ׃ תיובתא דריש לקיש
תיובתא ׃ ונתקיימו דברי ר׳ יוחנן במצות עשה הזאת והרב כתבו בחבורו ה
הגדול ׃ **מצות יא** שכתבו להקריב כל הקרבנות הבאים בנדבה או ב
בחובה בין שני התמידין לא קודם תמיד של שחר ולא אחר ת
תמיד של בין הערבים ׃ והוא אמרו ית׳ וערך עליה העולה והקטיר עליה חלבי
השלמים עליה השלים כל הקרבנות כולן ׃ ירצה לומ׳ שמשעה שמסדר הכהן
המערכת כאמרו ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר יעלה עליה העולה
הידועה שהיא עולת הבקר ועליה יקטיר וישלים כל הקרבנות לא על התמיד
הבא בערב וזו היא מצות עשה ובגמ׳ פסחי׳ אמ׳ בפירוש אין לך דבר שקודם ל
לתמיד של שחר אלא קטורת ואין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים
אלא קטורת ונרות ופסח ומחוסר כפורים ׃ בערבי פסחים ר׳ ישמעאל בנו של
ר׳ יוחנן בן ברוקא אומ׳ אף מחוסר כפורים בשאר ימות השנה שטובל ואוכל
בקדשים לערב ׃ ושאני בשלמ׳ לת״ק אתי עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה
דהשלמה ׃ אלא לר׳ ישמעאל מכדי האי עשה והאי עשה מאי אולמיה דהאי עשה
מהאי עשה ׃ והנה למדנו שיש בזה מצות עשה כלומ׳ שהמקדים או המאחר ק
קרבנו לזמנים הנזכרים עובר בלאו הבא מכלל עשה שהוא עשה ׃
מצוה יב שכתבו בכבש הפסח ביום ארבעה עשר בערב שהוא יאכל
בלילה ׃ לא ביום משעת שחיטתו

למען דעת צדקות יי׳ וא״כ ראוי למנותה מצוה מן המצות ׃ **מצוה ח׳**
שנצטוינו להיות לבבנו תמים עמו ית׳ והוא שנא׳ תמים תהיה עם
יי׳ אלהיך ׃ וענין הצואה הזאת שנייחד לבבנו אליו לבדו ית׳ ושנאמין שהוא לבדו
עושה כל והוא היודע אמתת כל עתיד וממנו לבדו נדרוש הבאות מנביאיו ו
או מאנשי חסידיו גדולי אורים ותומי׳ ולא נדרוש מהן בידי שמים ולא ממזולתם ולא
נבטח שיבאו דבריהם על כל פנים ׃ אבל אם נשמע דבר מהם נאמר הכל בידי
שמים כי הוא משנה מערכת הכוכבים והמזלות כרצונו מפר אותות בדים ו
וקוסמים יהולל ׃ ונאמין שכל הבאות תהיינה אלינו כפי התקרבנו לעבודתו
כענין שהבטיח אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו ׃ ואמרו בפ׳
בת׳ דפסחים מנין שאין שואלים דבר מן הכלדיים שנא׳ תמים תהיה עם יי׳ אלהיך
והכלדיים הם שארית האומה המתעסקת במלאכת הכוכבים כלוד יבש ולשון
ספרי אם עשית כל האמור בענין הרי אתה תם ליי׳ אלהיך ופירוש זה שאסר ה
הכתוב לשאול העתיד מאוב וידעוני ומתים ומן מעונן וקוסם ואחרי כן צוה
שיהיה לבנו תמים עמו בזה ולא נירא מדברי מגיד עתידות מהכוזבים או מ
מזולתם ׃ אבל מן נביאיו נדרוש ושיהם נשמע כמו שאומ׳ בפרשה וזהו תרגומו
של אנקלוס שלים תהא ברחלתא דיי׳ אלהך וכן אמר הכתוב יהי לבי תמים ב
בחוקיך ׃ והמצוה הזאת נצטוה אברהם אבינו כאשר בא לכרות לו ברית ולתת
לו זרע אמר התהלך לפני והיה תמים כי מפני שהיה הוא עליו השלום יסוד ה
באמונה והחולק על הכשדים שהיו מייחסים הכחות כלם לשמש ולירח ולכוכבי׳
והוא ראה שיש עליהם יוצר מנהיג צוהו עוד להתהלך לפניו ולהיות תמים עמו
ולא יתן בלבו שיהא בזולתו שום אמת ולא יסתכל בענינים כלל עם דעתו ש
שיודעו מנהיג אותם שלא יהיה לבו אלא לבדו ית׳ כי הוא המצוה אותם והמשנה
מערכתם כרצונו כענין שאמרו צא מאצטגנינות שלך ׃ זהו ענין המצוה הזאת
והזכירה בה״ג כתב להיות תמים ואולי חשב הרב שהיא צואה כוללת המצות
וללכת בדרכי התורה כענין אשרי תמימי ההולכים בתורת יי׳ ולכן לא הביאה
בחשבונו והמתבאר מדברי רבותינו והנכון כפי מה שכתבנו ׃ **מצוה ט׳**
שנצטוינו בהפרישנו תרומה שנפריש אותה מן היפה או מן השוה
לא מן הרע על היפה והוא שנא׳ מכל מתנותיכם תרימו את תרומת יי׳ מכל
חלבו את מקדשו ממנו ׃ וכן בהפריש הלוי תרומת מעשר לא יפריש מן הרע ש
שנא׳ ואמרת אליהם בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב ללוים ׃ ולשון ספרי
מכל מתנותיכם תרימו את תרומת יי׳ בתרומה גדולה הכתוב מדבר ׃ ושם
אמרו ואמרת אליהם בהרימכם את חלבו ממנו הרי זו אזהרה לב״ד של לוים ש
שלא היו תורמין אותו אלא מן המובחר ׃ ובראשון של תמורה אמרו במה שהיו
דנין בכל מילתא דאמ׳ רחמנא לא תעביד איעבד לא מהני והרי התורם מן ה
הרע על היפה דכתיב מכל חלבו את מקדשו ממנו ׃ ותנן אין תורמין מן

להניח אחת מן הרוחות בלי מצור שאם ירצו לברוח יהיה להם דרך לנוס משם
כי בזה כלומר להתנהג בחמלה אפי' עם אויבינו בעת המלחמה וכו עוד תקון
שנפתח להם פתח שיברחו ולא יתחזקו לקראתינו שנא' ויצבאו על מדין כאשר
צוה יי' את משה ; ודרשו בספרי הקיפוה משלש רוחותיה ; ר' נתן אומ' תן להם
רוח רביעית שיברחו ; ואין זה מצות שעה במדין אבל היא מצוה לדורות בכל
מלחמת הרשות: וכן כתב הרב בחבורו הגדול בהלכות מלכים ומלחמותיהם ;

מצוה ו' נצטוינו כשנצור על עיר לאכול מן האילנות שבגבולה כל ימי המצור
ואם נכרות אותם לבטלה דרך השחתה נעבור על עשה מוסף על
הלאו המפורש בו ; והוא אמרו ית' כי ממנו תאכל מצות עשה ואותו לא תכרות
מצות לא תעשה וראוי הרב לפי חשבונו במצות שימנה גם את זה ; ודע כי זו
המצוה בעשה ולא תעשה שלא כשנצור על עיר להלחם עליה לתפשה שנצטוינו
לחמול עליה כאשר נחמול על שלנו אולי נכבוש אותה אבל בצאתנו מעל ארץ
אויב נשחית ונחבל כל עץ טוב ; וכן בימי המצור להצר לאנשי העיר בהשחתת
האילנות שלא יחיו מהם כל זה מותר לא אסרה תורה אלא השחתה בחנם ולשון
ספרי לבוא מפניך במצור קצצהו ; ולשון הרב במצוה הזו איננו מכוון ;

מצוה ז' נצטוינו לזכור בפה ולהשיב לבנו מה שעשה ית' למרים כשדברה
באחיה עם היותה נביאה ואחיה גמול חסדה ועל ידה ניצל כדי ש
שנתרחק מלשון הרע ולא נהיה מאשר נאמר עליהם תשב באחיך תדבר בבן א
אמך תתן דופי ; והוא אמרו ית' וית' זכור את אשר עשה יי' אלהיך למרים ולשון
ספרי זכור את אשר עשה יי' אלהיך למרים וכי מה ענין זה אצל זה ללמדך שאין
נגעים באין אלא על לשון הרע והלא דברי' ק"ו ומה מרים שלא דברה אלא בפניו
של משה ולהנייתו של משה ולשבחו של משה ולבנינו של עולם כך נענשה
המדבר בגנותו של חבירו ברבים על אחת כמה וכמה ; ושנינו בספרא זכור
את אשר עשה יי' אלהיך למרים יכול בלבבך כשהוא אומ' השמר בנגע הצרעת
לשמור מאד שנשמור מנגע הצרעת שלא תבואנו והיא אזהרה ממנה כלומר
מלשון הרע הגורם אותה עם האזהרה ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים
כלומ' שלא יקוץ בהרתו ; ואחר כך הזהיר בזכור את אשר עשה יי' למרים גם
בזכירת הפה ; והנה כאשר נצטוינו בזכירת מה שעשה לנו עמלק כדי לדעת
שלא על חנם ימחה הש' לשמו רק מחמלתו עלינו לנקום החמס שעשה לנו ; ו
ושלא היה ירא ממנו ית' כך נצטוינו בזכירת מה שנעשה למרים להשמר מלשון
הרע שלא יבואנו ככה; וכן עוד דרשו זכור את אשר הקצפת ליי' אלהיך במדבר
יכול בלבך וכו' ולא ידעתי אם היא אזהרה למקניטין עצמן כלומ' אנשי דור
המדבר ; ואולם היא מצוה לדורות לדעת חסד הש' עלינו ושמרו ברית א
אבותינו ולתת הודאה לשמו ולברך אותו על הכל והענין שהנביא מזכירם עמי
זכור נא מה יען בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור למען יג

והתנחלתם את הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם ׃ ופרט אותה להם במצוה הזו
כולה בגבוליה ומצריה כמו שאמ׳ ובאו הר האמורי ואל כל שכיניו בערבה בהר
בשפלה ובנגב ובחוף הים וגו׳ שלא יניחו ממנה מקום ׃ והראיה שזו מצוה א
אמרו ית׳ב ענין המרגלי׳ עלה רש כאשר דבר יי׳ לך אל תירא ואל תחת ׃ ואמרו
עוד ובשלח יי׳ אתכם מקדש ברנע לאמר עלו ורשו את הארץ אשר נתתי לכם־
וכאשר לא אבו לעלות במאמר הזה כתו׳ ותמרו את פי יי׳ וכן לא שמעתם ה
הוראה שה וא מצוה לא ועד והבטחה ׃ וזו היא שחכמים קורין אותה מלחמת
מצוה וכן אמרו בגמ׳ סוטה ׃ אמ׳ רב יהודה מלחמת יהושע לכבש דברי הכל נ
חובה ׃ מלחמת דוד להרוחה דברי הכל רשות ׃ ולשון ספרי וירשתה וישבת בה
בזכות שתירש תשב ׃ ואל תשתבש ותאמ׳ כי המצוה הזאת היא המצוה במלחמת
שבעה עממין שנצטוו לאבדם שנא׳ החרם תחרימם אין הדבר כן שאנו נצטוינו
להרוג האומות ההם בהלחמם עמנו ׃ ואם רצו להשלים נשלים ונעזבם בתנאים
ידועים ׃ אבל הארץ לא נניח אותה בידם ולא ביד זולתם מן האומות בדור מן
הדורות ׃ וכן אם ברחו האומות ההם מפנינו והלכו להם כמאמרם הגרגשי פ
פנה והלך לו ונתן להם הקב״ה ארץ טובה בארצם זו אפריקא ׃ נצטוינו אנו
לבוא בארץ ולכבוש מדינות ולהושיב בה שבטנו ׃ וכן אחרי הכריתנו העממים
ההם אם רצו שבטינו לעזבה ולכבוש להם ארץ שנער או ארץ אשור וזולתם מן
המקומות אינם רשאין שנצטוינו בכיבוש וביש׳יבתה ׃ וממאמרם מלחמת יהושע
לכבש תבין כי המצוה הזו היא הכיבוש ׃ וכן אמרו בספרי כל המקום אשר
תדריך כף רגליכם בו לכם נתתיו ׃ אמר להם כל המקומות שתכבשו חוץ מן
המקומות האלו הרי הם שלכם או רשות בידם לכבוש חוצה לארץ עד שלא ׃
יכבשו ארץ ישראל ת״ל׳ וירשתם גוים גדולים ועצומים ואחר כך כל המקום כו׳
ואמרו ואם תאמ׳ מפני מה כיבש דויד ארם נהרים וארם צובה ׃ ואין מצות כ
נוהגות שם אמרו דוד עשה שלא כתורה התורה אמ׳ משתכבשו ארץ ישר׳ תהיו
רשאין לכבש רשאין חוצה לארץ והוא לא עשה כן ׃ הרי נצטוינו בכיבוש בכל־
הדורות ׃ ואומ׳ אני כי המצוה שחכמים מפליגים בה והיא דירת ארץ ישראל עד
שאמרו כל היוצא ממנה ודר בחוצה לארץ יהא בעיניך כעובד עז׳ שנ׳ כי גרשוני
היום מהסתפח בנחלת יי׳ לאמר לך עבוד א״ים אחרי׳ וזולת זה הפלגות גדולות
שאמרו בה הכל הוא ממצות עשה הוא שנצטוינו לרשת הארץ ולשבת בה ׃ אם
כן היא מצות עשה לדורות מתחייב כל אחד ממנו ואפי׳ בזמן גלות כידוע ב
בתלמוד במקומות הרבה ׃ ולשון ספרי מעשה בר׳ יהודה בן בתירא ור׳ מתיא
בן חרש ור׳ חנניה בן אחי ר׳ יהושע ור׳ נתן שהיו יוצאין חוצה לארץ והגיעו ל
לפלטיא וזכרו את ארץ ישראל וזקפו את עיניהם ׃ זלגו דמעותיהן וקרעו בגדיה׳
וקראו המקר׳ הזה וירשתה וישבת בה ושמרת לעשות ׃ ואמרו ישיבת ארץ ישראל
שקולה כנגד כל המצות ׃ **מצוה ה׳** שנצטוינו כשנצור על עיר להניח

שינו ׃ שהרי בעלי הקבלה אומרים שהוא קנס ׃ ואין במצות עשה קנס שאין לומ׳
במה שצוונו מאת הש׳ ית׳ לעשותו שיהיה קנס בשום פנים ׃ אבל הענין הזה
הוא דין מן הדינין שצוונו לשלם לעבד כנעני שחרור גופו בדמי עינו ושנו
ומעת עמדו עם בעליו בב״ד ישחררו אותו בתשלומי הנזק ׃ ואמ׳ מצוה בפני
עצמה תמנה בכל הדינין שמנה הרב וכגון מצות הגירושין לבד זה ראה מצאתי
מצות ששכח אותן הרב ממצות עשה ׃ **מצוה א׳** שצוונו לאכול מעשר
שני ובכורות בירושלם לפני הש׳ ית׳ והוא אמרו ואכלת לפני
יי׳ אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וזו מצוה מן המצות גדולה מאד שנתן
בה טעם למען תלמד ליראה ׃ ואמרו מגיד שמעשר שני מביא את האדם לידי
תלמוד תורה ׃ וצוה בה עוד ושמחת אתה וביתך ׃ ואני תמה על הר״ב ז״ל ׃
ואם אולי היה דעתו שאינן של׳ למנוע אכילתן חוץ לירושלם והוא הלאו שמנאו
הרב ק״מא׳ שלא לאכול מעשר שני חוץ לירושלם והלא הוא ז״ל המונה לאוין מ
מכלל עשה בחשבון מצות עשה ׃ ועוד שזו באמת מצוה קבועה ובגמ׳ פסחים
אמרו ר׳ ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקא אומ׳ אף מחוסר כיפורים בשאר ימות
השנה שטובל ואוכל בקדשים לערב ׃ יאמ׳ שמקריב לאחר תמיד של בין הערבים
כדי שיאכל בקדשים ׃ והקשו עליו מכדי האי עשה והאי עשה מאי אולמיה דהאי
עשה מהאי עשה כתבאר כי אכילת הקדשים לבעלים ולראוי לאכלן עשה ׃ וכמו
שהוא עשה לכהנים בחטאות ואשמות כך הוא בבעלי׳ בחלק הראוי להם ׃ וכבר
זכרה בעל ההלכו׳ אמ׳ לאכול קדשים מעשר שני בירושלם ׃ והנראה שהן נמנות
שתים ׃ **מצוה ב׳** שצוונו לאכול תרומה כשהיא טהורה לא בטומאה
והאוכלה בטומאה עצמה עובר בעשה שנא׳ בשעריך תאכלנו
הטמא והטהור יחדיו ׃ ואמ׳ בגמ׳ הערל והאוכל מהן ממעשר וביכורים בטומאה
עצמן לוקה מה שאין כן בתרומה מלקא הוא דלא לקי בתרומ׳ הא איסורא איכא׳
מנ׳ אמ׳ קרא בשעריך תאכלנו לזה ולא לאחר ולאו הבא מכלל עשה ׃ וכן בא עוד
בפ״ב מס׳ ביכורי׳ בגמ׳ ירושלמי ׃ **מצוה ג׳** שאמרה תורה בפירות שביעית
והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ׃ ודרשו לאכלה ולא לסחורה וזה
דבר תורה הוא כמו שאמרו בפ׳ בת׳ של עז׳ כמצא פורע חובו בפירות שביעית
והתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה ׃ וכן במקומות רבים מן התלמוד בא כלשון
הזה ׃ וככפלה זו המצוה באמרו ית׳ ואכלו אביוני עמך שלא אמ׳ לאביוני עמך
תעזוב אותם באמרו בלקט ושכחה ׃ אבל לשון אכילה מזכיר בהם הכתוב בכל
מקום ׃ והנה העושה סחורה בהם עובר בעשה ׃ **מצוה ד׳** שצוונו לרשת
הארץ אשר נתן הש׳ ית׳ לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב ולא נ
נעזביה ביד זולתנו מן האומות או לשממה ׃ והוא אמרו להם והורשתם את ה
הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה והתנחלתם

דבר שצריך מומחין ועמד ותקן החשבון וקדש ועבר בו חדשים ושנים עד ש
שיבנה בית המקדש ׃ ולפי הוא שבטלה הראיה אצלנו לפי שאין לנו ב״ד הראויין
לקבל העדות ולקדש על פיהם ׃ והוא טעותם של הקראין לא כדברי הרב ׃ ועל
השוא להקשות מזו שאמרו אין מעברין את השנה לפני השנה ואם עברוה אינה
מעוברת אבל מפני הדוחק מעברין אותה אחר אדר מיד ׃ ותשובת זו השאלה
שאין זמן העבור קבוע להם מן התורה אין להם אלא שלא יעברו אותה אחר ניסן
דכתי׳ החדש הזה לכם ראש חדשים ודרשו זה ניסן ואין אחר ניסן ׃ אבל לפי ש
שלא היו רגילים בעבור אלא בקרוב לאדר שנודע להם ענין האביב ופירות ה
האילן ׃ ואם יקדימו להם בשנה מן השנים יבוא הדבר לידי שכחה ושבוש מפני
ה היה להם תקון שלא יעברו אותה קודם ר״ה שמא ישכחו העם ויבאו לזלז-
בחמץ בפסח ובמועדות והתנו שאם עברוה לא תהא מעוברת עד שיחזרו ויגלו
חשבונם לעם בזמנו וכך אמרו השובי מחשבינן גלויי לא מגלינן ׃ אבל כיון
שראה החכם הנזכר בזמנו ביטול המועדות לגמרי אם לא יעשה הקבוע ההוא
וראה תיקון הכל בחשבון הזה אין מקדים ואין מאחר ׃ ושהדבר יותר מוסכם
ומקובל על העם בדעתם המועדות בקביעות מאין שבוש ושנוי עמד וקדש ח
חדשים ועבר השנים כולם לפי החשבון בב״ד ההוא הסמוך ובארץ הנבחרת כ
כראוי ואפי׳ סבור שאין קדוש החדש מעכב ולא הצריכו חכמים לומר מקודש
מקודש אלא שהוא מצוה או לפרסומי מילתא בעלמא ׃ אבל מכיון שהסכימה דעת
בית דין שיהיה החדש הזה מלא או חסר קורא אני בו אשר תקראו אותם שהרי ר׳
אלעזר בר׳ שמעון הוא בין מלא בין חסר אין מקדשין אותו שנא׳ וקדשתם את שנת
החמשים שנה שנים אתה מקדש ואין אתה מקדש חדשים ור׳ אלעזר בר צדוק ש
שהלכה כמותו אמ׳ אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו שמ׳ אין קדוש מעכב ׃
וכן אמרו שמצוה לקדש על פי הראיה ואינו מעכב והוא כ״ש בעבור ׃ ומה
שאמרו מועדי יי׳ צריכין מומחין ומועדי יי׳ צריכין קדוש ב״ד זהו למלוה ׃ א״כ
צריכין ב״ד קאמ׳ לחשוב בהן ולהסכים בהן אם מלאים אם חסרים ובשנים אם
פשוטה או מעוברת וכך אמרו שתא מעוברת בחושבנא תליא מילתא ׃ ולפי
כל זה כאמ׳ שמשעה שהסכים ר׳ הלל הנשיא ובית דינו על החשבון הזה ותקן א
אותו לדורות בחדשים ובשנים קורא אני בהם אלה מועדי יי׳ אשר תקראו אותם
ועל זה הענין הוא היום החדשים והמועדות עד יבוא ויורה צדק לנו ׃

כתב הרב והמצוה רל״ה שנצטוינו בדין עבד כנעני והוא שנעבוד בו ל
לעולם ושאין לו חירות אלא בשן ועין ולפי דעתי שנים מצות הן
שנצטוינו שנעבוד בכנעני לעולם ולא נשחרר אותו בחנם ׃ ונצטוינו עוד שאם
נפיל את שינו או עינו יהיה בן חורין ומותר בבת ישראל וכמו שהנישואין ו
והגרושין שתי מצות כן אלו בשוה אבל לא העלה על דעתך באמרי שהיא מצוה
שיהיה בעליו מצווה להוציאו לחירות אחרי השחיתו את עינו והפיל את שינו ׃

להם או ברשותן ; וכן אמרו במכילתא ר׳ יאשיה אומ׳ מנין אתה אומ׳ שאין מ
מעברין את השנה אלא בב״ד הגדול שבירושלם ת״ל ראשון הוא לכם דברו אל כל
עדת בני ישראל והוא הענין שפרשנו שהיה להם רשות לכל ישראל והסכמה של
כולם לא שיהיו שאר הסמוכין פסולין לזה אבל כיון שגלו ובטל כח המשפט מהם
שהמקום גורם ואין להם כח אפי׳ בסנהדרי קטנה לדון דיני נפשות מאותה ש
שעה תהיה הרשות ביד הגדול שבישראל לעבר ולקדש אפי׳ בחוצה לארץ וזה דבר
הגון ; ואמרו עוד בירושלמי בראשון של סנהדרין בחוצה לארץ אין מעברין
אותה ; ואם עברוה אינה מעוברת כי יכולין לעבר אותה בארץ ; אבל כשאינן
יכולין לעבר אותה בארץ מעברין אותה בחוצה לארץ ; ברוך בן נריה עבר ב
בחוצה לארץ חנניה בן אחי ר׳ יהושע עבר בחוצה לארץ ב״ד של ג׳ סמוכין ולא
בחוצ׳ לארץ כדין הסמיכה מן התורה עד יהושע מפי משה מפי הגבורה באמת
שיתבטלו המועדות ולא יועיל חשבוננו בשום פנים כאשר הזכיר הרב ; ואין
חלוק והפרש בדבר בין שנמחה משו׳ אותות לגמרי שכבר היה זה כענין שאמ׳
במס׳ יומא ר׳ יהודה אומ׳ נ״ב שנה לא עבר איש ביהודה שנא׳ מעוף השמים ועד
בהמה נדדו הלכו ושם אמרו ר׳ יוסי אומ׳ ז׳ שנים נתקיימה גפרית ומלח בארץ
ישראל ; וכן בהיות שם חכמי׳ רבים מעמנו אחר שאין שם ב״ד ראוי לקדש ולעבר
רצוני לומ׳ ב״ד של ג׳ סמוכין כדין ; והיום בעונותינו כבר בטל הב״ד הזה ונעדר
מכל ישראל ; וראיתי לו עוד בהלכות קדוש החדש שאמ׳ בזמן שאין סנהדרין
בארץ ישראל אין קובעין חדשים ואין מעברין שנים אלא בחשבון זה שאנו מחשבי׳
היום ודבר הזה הלכה למשה מסיני הוא שבזמן שיש סנהדרין קובעין על פי ה
הראיה ובזמן שאין סנהדרין קובעי׳ בחשבון זה שאנו מחשבים בו היום ; ותקשה
לו עוד הענין ושם הדבר מסורת והלכה למשה מסיני מה שלא נאמ׳ בתלמוד ולא
הוזכרנו בשום מקום ; והוא עצמו ז״ל הזכיר שם כי בימי חכמי המשנה וכן
בימי חכמי התלמוד עד ימי אביי ורבא לא היו קובעין בחשבון ועל קביעות
ארץ ישראל בראיה היו סומכין ; וכבר בארנו שלא היתה סנהדרין נוהגת לאחר
חרבן ; ואם היו נוהגין בה לא היה בהם דין ב״ד הגדול ולא דין סנהדרין כלל ;
ועם כל זה לפי דבריו בספר הזה שהוא מודה שאפי׳ בקביעות החשבון צריך ש
שיהיה שם בארץ ב״ד או שיהיה בחוצה לארץ ב״ד שנסמך בארץ בטלו המועדות
היום מכמה שנים שהרי אין בארץ ב״ד נסמך ולא בחוצה לארץ ; וכן אפי׳ ל
לדברינו שגם אנו מצריכין מן התורה בין בראיה בין בחשבון ב״ד של שלשה והן
מומחין והנה היום נעדר ב״ד הזה מכל ישראל ; אבל מרפא הקושי׳ הגדול הזה
הוא שר׳ הלל הנשיא בנו של ר׳ יהודה הנשיא שתקן חשבון העבור הוא קדש חדשי׳
ועבר שנים הראויים להתעבר לפי מנייננו עד שיבוא אליהו ז״ל ונחזור על פי ו
הראיה בב״ד בבית הגדול והקדוש אמן במהרה בימינו יהיה ; שהוא ע״ה ראה
שיתבטלו המועדות מפני הפסד הסמיכה כמו שנתבטלו דיני קנסות ; וכל דבר

ויאמרו מקודש מקודש שאין היחיד נאמן על ידי עצמו ויאמרו בגמ׳ פשיט׳ דכיון דתנן דיני ממונות בשלשה ׃ ואם היה מומחה לרבים כמר׳עה׳ וקאמ׳ רחמנא עד האי׳דכא אהרן בהדך דכתי׳ החדש הזה לכם כלומ׳ אין ב׳ד׳ שקול מוסיפין עליהם השליש׳ ׃ וכן בעבור אמרו עוד בגמ׳ סנהדרין א״ר חייא בר זרנוקי ור״ש בן יהוצדק הוו אזלי לעבורי שנה בפסיא פגע בהו ר״ש לקיש וכגמ׳ ארץ ישראל הזכירו מעשה אמרו לעבור שנה מתחילין מן הצד ׃ וכבר נכנס ר׳ יוחנן והוא הקטן שבהם אמרו הרי השנה מקודשת בעבורה אמ׳ השנה מקודשת בעבורי ׃ אמ׳ ר׳ יונתן ראה הלשון שלמדנו בן הנפח אילו הייתי אומ׳ בעבורה הייתי אומ׳ שני אחד עשר יום שהחמה עודפת על הלבנה אלא בעבור שהוסיפו לה חכמים ל׳ יום הרי שני התלמידים שוים שמחשבין ומעברין את השנה בשאר בתי דינין ובכל זמן שלא היו החכמי׳ האלו מכלל סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה כבר נתבטל דינה משעת חורבן כמו שבארנו ׃ ויש תשתומם בזה ממה מרס משה במקום ע׳ וחד קאי ותאמר לי כי עדות זו מסורה לכם לסנהדרי גדולה הוא כמו שהרב מלמדך שצווי הכתו׳ לכם אינו אלא למומחין כיוצא בהם ׃ שאו היה מסור לסנהדרי גדולה בלבד היה אומ׳ החדש הזה לך כמו שאמרו אין דנין כהן גדול אלא בב׳ד׳ של שבעי׳ וא׳ דכתי׳ את הדבר הגדול יביאו אליך ומשה במקום שבעים וחדק אי׳ ולא היה לאהרן זכר בקדוש החדש ׃ אבל מפני שאמ׳ לכם הכניס אהרן בכלל להורות שצריך שנים דומים לשניהם בהמחאה ותוספת השליש׳ ׃ ידוע מדין אין ב׳ד׳ שקול וחזר הדבר לכל שלשה מומחין וזהו הדין הנאוג להסי׳ מן התורה בין קודם חרבן בין לאחר חרבן אלא בזמן שהיה להם ב׳ד׳ הגדול היה הדבר מוסר להם ואם היו המקדשים החדש והמעברים השנים לא ב׳ד׳ אחר ׃ מפני שרשות כל ישראל נטולה מכל ב׳ד׳ אחר עמהם והיה מסכסכם מסכימין ש שאין מעברין את השנה אלא אם כן ירצה הנשיא ׃ וכן בעדות החדש הוא היה המקבל העדות ומקדש החדש ׃ ועם כל זה תיקנו שאם היה במקום אחר יהא כבודו מחול ולא יהיו העדים הולכים אלא למקום הועד ושם יקדשו החדש כמו שאמור בפ׳ בת׳ של ר״ה ומצוה מן התורה לעבר את השנה ביהודה לא בשאר ארץ ישראל ואם שנסמכו בארץ מעברין אותה שם כמו שאמרו בפ׳ בת׳ של ברכות כ כשירד חנניא בן אחי ר׳ יהושע לגולה היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ אמ׳ להם שכך מצינו בעקיבא בן יוסף שהיה מעבר שנים וקובע חדשים בחוצ׳ לארץ א׳ל׳ הנח לעקיבא בן יוסף שלא הניח כמותו וירד אמ׳ להם אף אני הנחתי כמותי וירדתי אמרו לו גדיים שהנחת נעשו תיישים וכך אמרו לנו א אמרו לו משמנו אם חוזר בו מוטב ואם לאו יהא בנידוי ׃ והמתלמד מן המעשה הזה כי בלא רשות ב׳ד׳ של ארץ ישראל היה מעבר שנים וקובע חדשים ׃ אבל ייראה לי שבזמן שבית המקדש קיים שהיו בית דין הגדול במקומם ולהם הרשות נתונה מן הכתוב שנאמר על פי הדבר שיגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה׳ לא היה רשות לשום אדם לעבר ולקדש אלא

להם

קנסות כ״ש שיקדשו על פי הראיה או על פי החשבון ׃ והתימה מן הרב כי הוא
אומ׳ שהמצוה הזאת לא יעשה אותה לעולם אלא ב״ד הגדול ובארץ ישראל בלבד
ולפי׳ בטלה הראיה אצלנו היום להעדר הב״ד הגדול ׃ ואמ׳ שבזה טעו הקראין
ושזהו העיקר שחלקו עמהם כל הרבנין והנה דבר ברור הוא וידוע הוא שב״ד
הגדול בטל מארץ ישראל ואפי׳ קודם החורבן ר״ל שלא היה בהם דין ב״ד הגדול
כמו שאמ׳ בפ״ק מעז׳ מ׳ שנה עד שלא חרב הבית גלתה סנהדרי׳ וישבה לה בחנות
׃ למאי הלכתא לומ׳ שלא דנו דיני נפשות כיון דחזו דנפישי להו רוצחים אמרו
מוטב נגלה ממקום דכתי׳ ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא
אשר יבחר יי׳ מלמד שהמקום גורם כלומ׳ שכל זמן שסנהדרין גדולה במקומה
בלשכת הגזית סנהדרין קטנה נוהגת בכל מקום ואפי׳ בחוצה לארץ ודנין דיני
נפשות בכל מקום ׃ אבל משגלתה סנהדרין גדולה מן המקום ההוא בטלו דיני
נפשו׳ מכל ישראל ואפי׳ ביציאתם משם לטייל מעט ולחזור בטל כחן ורשותן משם
עד שיהיו במקומן כמו שאמרו מכאן אבית פאגי והמרה עליהן ׃ יכול תהא ה
המראתו המראה ת״ל וקמת ועלית אל המקום מלמד שהמקום גורם ׃ וכ״ש לאחר
חרבן כמו שאמרו עוד בפ״ד מיתות ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט בזמן
שיש כהן יש שופט בזמן שאין כהן אין שופט וכבר הביא הרב בפתיחת המאמר
הלשון השני במכילתא מכאן שאין ממיתין אלא בפני הבית וכו׳ ׃ ומאותה שעה
בטלו כל הדינין התלויין בב״ד הגדול ׃ וא״כ לא היו יכולין לקדש על פי הראיה
מזמן המ׳ שנה קודם החורבן וידוע הוא בכמה מקומות בגמ׳ שהיו עושין כן עד
זמן קרוב לסתימת התלמוד ׃ וכן בראיה בין בחשבון בזמן הרע הזה שאין בא״י
סנהדרין ולא ב״ד סמוכין כלל ׃ ואין בחוצה לארץ ב״ד שנסמך בארץ לא יועיל
חשבוננו שום תועלת בשום פנים כפי דברי הרב שסבר כעדר מארץ ישראל ב״ד
ואין שם כלל ב״ד לקדש החדש ולעבר השנה וכן מחוצה לארץ כעדר לגמרי ב״ד
שנסמך בארץ ׃ וראיתי בחיבורו הגדול בהלכו׳ קדוש החדש שכתו׳ על כך שקדוש
החדש ועבור שנה אין עושין אותו אלא סנהדרין שבארץ ישראל או ב״ד הסמוכין
בארץ שנתנו להם הסנהדרין רשות ׃ ונר׳ שעל סנהדרי גדולה הוא אומ׳ כן ׃ וכך
כתו׳ שם בעבור שנה שאין מעברין את השנה אלא במזומנין לה כיצד יאמ׳ ראש
בית דין הגדול לפלוני ופלוני ומן הסנהדרין היו מזומנין וכו׳ וכתב עוד שצריך
שיהא ראש בית דין הגדול שהוא ראש ישיבה של שבעים ואחד ׃
והוא הנקרא נשיא עמהן או שירצה ׃ ויש בכל שבושים גדולים אבל הענין
שהוא שלם מכל דופי ומנופה מכל עפרורית בסוגית התלמוד בענין הזה הוא
מה שאמ׳ בקדוש החדש ועיבור השנה אינם צריכין בית דין הגדול אלא בלבד
והם מומחים כמו ששנו משנה שלימה בתחילת סנהדרין עבור החדש בג׳ עבור
שנה בג׳ וכן שנו בפ״ב מראש השנה ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים ׃
ויושיבו מחביריהם אצל היחיד ויעידו בפניהם ויאמרו

בביתך יאכל אותו · ביאור ואלו שני דברים מטמאין ושני אינן מטמאין · ואין ב
בסיפורים ההם מצוה לא בכללן ולא בפרטיהן בשום פנים · וזה באמרנו
שהקרבת בעל מום נמנעת במצות לא תעשה ונשאר עלינו לדעת אי זה דבר
הם המומים ולא נמנה בהם מנין כמאמרו ז״ל שם בעיקר הט׳ · אף כאן מנענו
ית׳ מעשיית דברים בטומאה ונשאר עלינו להודיענו אי זה דבר הוא הטומאה
ואמר שהיא נגיעת המת והשרצים וזולתם כל הנזכרים בתורה והבן זה · וכן
יראה במצוה שהקדים לשון והיא הפרת נדרים שלא תמנה לפי שהיא שלילות ש
שנצטוינו לעשות ככל היוצא מפינו ושלא נחל דברינו רק על פי ב״ד או האב
והבעל · **כתב הרב** והמצוה קנ״ג היא שנצטוינו בחשבון חדשים ושנים
וזאת היא מצות קדוש החדש והוא אמרו יתע׳ החדש הזה
לכם · וכבר כתבתי כי בעל ההלכות ישים קידוש החדש בראיה או בחשבון מ
מצוה אחת וישים עבור השנה בתוספת חדש מצוה אחרת והדין עמו · והודעתי
זה בעיקר הראשון אבל עתה אוסיף עיון בדברי הרב שכתב בכאן כי המצוה
הזאת לא יעשה אותה לעולם אלא ב״ד הגדול בלבד בארץ ישראל בלבד · אבל
בהעדר החכמים מארץ ישראל או ראוי לב״ד הסמוך בארץ ישראל שיעבר שנים ו
ויקבע חדשים בחוצה לארץ כמו שעשה ר׳ עקיבא וכתב עוד שיש הנה עיקר
גדול מעיקרי האמונה לא ידעוהו ולא יתבוננו למקומו אלא המעמיקים בדעה ·
והוא שהיותנו היום בחוצה לארץ חושבים במלאכת העיבור · וכאמר שזה היום
ר״ח וזה היום מועד לא מפני חשבוננו נשימהו מועד בשום פנים אלא מפני שבית
דין שבארץ קבע זה היום מועד או ר״ח ועל קביעותם נעמוד לא על חשבוננו ·
ואמנם חשבוננו לגלויי מילתא בעלמא והבן זה מאד · ואני אוסיף לך ביאור של
חשבננו על דרך משל שבני ארץ ישראל יעברו מארץ ישראל חלילה לשם מעשות זאת
שהוא הבטיח שלא ימחה אותות האומה מהכל ושלא יהיה שם בית דין ולא יהיה
בחוצה לארץ ב״ד שנסמך בארץ · דע שחשבוננו זה לא יועילנו שום דבר בשום
פנים לפי שאין לנו לחשוב בחוצה לארץ לעבר שנים ולקבוע חדשים אלא בתנאי׳
הנזכרים כמו שביארנו כי מציון תצא תורה ודבר י״י מירושלם · וכשיתבונן מי
שיש לו שכל שלם ובריא בלשונות התלמוד בזה הענין יתבאר לו כל מה שאמרנו
ביאור אין ספק בו · **אמר הכותב** ידעתי כי שכלי איננו שלם ובריא
בתלמוד ועם כל זה איננו חושד אותו להיות בלתי שלם
בדבר הזה שמן הידוע כי קדוש החדש ועבור שנה צריכי׳ מומחין כלומ׳ בית דין
שנסמכו בארץ הסמיכה הידועה בתלמוד איש מאיש עד מרע״ה וכמו שאמרנו
בגמ׳ בבא מועדי י״י צריכין מומחין הפרת נדרים אינן צריכין מומחין · והקשו
והא רבוי המטות כתי׳ כלומ׳ שהן השופטי׳ המומחי׳ על ישראל שנסמכו מפי משה
רבי׳ ופירקו ביחיד מומחה · אבל איננו צריך מומחין על כל פנים ודבר גלוי
הוא שהיום מכמה שנים בטלו סמוכין מארץ ישראל ואין דנין שם אפי׳ דיני קנסות

בכור ומעשר ופסח לקט שכחה ופאה כיון שעברו עליו שלשה רגלים עובר ב
בבל תאחר ונתרבה להם עוד בפסוק זה הצדקה ודרשו בפיך זו צדקה אבל מה
שחייב בו האדם את עצמו מדברי הרשות שקראו החכמים בטוי והוא שנדר או
נשבע אוכל היום או לא אוכל אלך למקום פלוני או לא אלך זה אינו בכלל בבל
מצות הכתו' הזה ומפני זה אמ' הכתו' וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא ש
שהוצרך להבטיח שאין לנמנע מנדרי הקדשות חטא ׃ אבל בנדרי הרשות מצוה
אחרת נתיחדה בה פרשה והיא פרשת נדרים שבה כתו' לאסר אסר על נפשו ל
לאסור את המותר ׃ והפרש עוד ביניהם שאנו אומרין בעשה הזה מוצא ש
שפתיך תשמור ועשית איננו צריך להזכיר בו הנדר שלא שיאמר בהמה זו קרבן
או כלי זה יהיה לבדק הבית או צדקה לעניים ׃ ובזה בלבד הוא מחוייב לקיים
מה שיוציא מפיו בעשה ולא תעשה ׃ אבל בדבר הרשות צריך שיזכיר נדר או
דבר האוסר עליו כגון מה שחכמים קוראין אותו ידות הנדרים או הכנויים אבל
אם לא אוכל ככר זו או אלך למקום פלו' או אתן מנה לפלו' עשיר ׃ איננו מתחייב
בזה כלל ׃ וכן עוד בשבועות בטוי או נדרי ביטוי איננו עובר מהם משום בל
תאחר שאם נשבע שיתן לפלוני עשיר מנה או שילך למקום פלוני איננו מתחייב
בנפשו לעשות כן קודם שלש רגלים אבל כשיזדמן לו וכבר אמרו בפ' ז' מקמא ׃
וכן מי שנדר ליקח בית או לישא אשה בארץ ישרא' אין מחייבין אותו ליקח מיד
אלא עד שימצא ההגון לו ׃ ומה שכנו בספרי לא יחל דברו מגיד שעובר על בל
יחל ועל בל תאחר ׃ ור' עקיבא אומ' ככל היוצא מפיו יעשה ׃ ואשה כי תדור
נדר מקים אשה לאיש מה האיש עובר על בל יחל ועל בל תאחר אף אשה עוברת
על בל יחל ועל בל תאחר ׃ ירצו בזה לרבות בל יחל בנדרי גבוה עם מה שעובר
עליהם בבל תאחר ׃ וזהו שהצריכו לרבות כאן האשה לומ' אעפ' שאינה עולה
לרגל תתחייב בבל תאחר ברגלים כאיש העולה שם ׃ מדברי הרב בכאן מ
מעורבבין ׃ אבל במצות ק"כ"א מלא תעשה חזר וזכר שלא שחייב שם בנדרי
גבוה בג' רגלים משום בל תאחר ומשום בל יחל מן הן הלשון הזה השנוי בספרי ׃
ולפי דעתי שעובר בג' רגלים משום בל תאחר אבל משום בל יחל איננו עובר
עד שיעבור על הנדר ואי אפשר לקיימו ואין לבל יחל ענין ברגלים והיוצא מכל
זה שנמנה מצוה אחת לקיים מוצא שפתיו בנדרי גבוה ונמנה מצוה אחרת ל
לקיים הנדרים והשבועות של ביטוי כמו שנתבאר ׃ **כתב הרב** והמצוה
צ"ו היא שנצטוינו לטמא את הנבלה וזאת המצוה כוללת
טומאת נבלה וכל משפטיה ׃ ואני עם כל אריכות דברי הרב והקדמה שהקדים
לכל מיני הטומאות לא ראיתי להביא דין הטומאות בחשבון המצות לפי שהן ר
רשות בתורה מכל צד אין בהם ענין מצוה שתמנה ׃ ולשון סיפרא שהביא ג"כ
הוא מבואר הא כיצד הרי אומ' רשות כיון שמנענו יתע' מביאת מקדש בטומאות
ומאכילת קדשים ג"כ ׃ וצוה אותנו לאכול דברים בטהרה כל טהור בביתך

זה לזה אתה בשכתך ואני בשכתי ושמא יהיה כל הסדר כתקונו כמנה מצוה א׳ שבכל תשלום ענין ׃ כתב הרב והמצוה פ״א היא שנצטוינו להביא כל מה שאנו חייבין מעולה וחטאת ואשם ושלמים אל בית הבחירה ואעפ״שהם חוצה לארץ והוא אמרו ית׳ רק קדשיך אשר יהיו לך ו ונדריך תשא ובאת ׃ ולשון ספרי רק קדשיך אינו מדבר אלא בקדשי חוצה לארץ ואין זו המצוה לדעתי באה בחשבון שאנחנו נצטוינו להביא כל הקדשים לבית הבחירה בין שהם בארץ או בחוצה לארץ כל מקום שהם שם יזבחו ויקרבו והכל מצוה אחת והמקראות מרבים והולכים ׃ ולשון ספרי כך הוא רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא ובאת ׃ במה הכתוב מדבר אי בקדשי הארץ הרי כבר אמור הא אינו מדבר אלא בקדשי חוצה לארץ ׃ ואתה למד מזה שבכל הקדשים הוא ענין שוה ומצוה אחרת להטפל בהבאתן ולהקריבם בבית הבחירה ׃ והנה הרב תופש לעצמו את המדרש הזה השנוי בספרי ׃ והראוי יותר שנתפוש את שהדבר שבגמ׳ ׃ ובגליוני של מסכ׳ תמורה דרש רק קדשיך אלו התמורות אשר יהיו לך אלו הולדות ונדריך זה נדר ׃ תשא ובאת יכול יכניסם לבית הבחירה וימנע מהם מים ומזון כדי שימותו ת״ל ועשית עולותיך הבשר והדם ׃ כדרך שאתה נוהג בעולה כך אתה נוהג בתמורתה וכדרך שאתה נוהג בשלמים כך אתה נוהג בולדי שלמים ובתמורתם ׃ ושם שאלו ותנא דמפיק להו כלומר לתמורה וולד מהם זכר ׃ תיפוק לי מן תשא ובאת ׃ והשיבו מפיק ליה לכדתני רמי בר חמא תשא ובאת אפי׳ מן מוריביהו כלו׳ אפי׳ היורשין בתבואה במוריגי וכלי הבקר אתה חייב לטרוח אחריהם ולהביאם לבית הבחירה ולהקריבם ׃ והמדרשות שבגמ׳ הם הראויים לכתבם בפסוק הלכה ולתפוש עיקר ׃ והנה כי מזה הכתו׳ לדברי הכל אינו אלא לרבות קדשים במצוה שאמ׳ שמה תביאו שם תעלה עולותיך ושם תעשה ולא ימנה מצוה לעצמה ׃ כתב הרב והמצוה צ״ד שנצטוינו לקיים כל מה שחייבנו בנפשותינו בדבור משבועה ונדרים וקרבן וזולת זה ׃ והוא אמרו ית׳ מוצא שפתיך תשמור ועשית ׃ וכבר הפרישו מלות זו הפסוק ושמו כל מלה ממנו לענין ׃ ואולם המגיע מכל מה שזכרתי הוא שמצות עשה הוא קיום כל מה שידבר בו האדם מחייב עצמו בדבר מן הדברים ׃ וכבר נכפל הלשון בזאת המצוה והוא אמרו ככל היוצא מ מפיו יעשה ׃ ואני אומ׳ כי הרב בכאן כלל שתי מצות שהן חלוקות בדיניהם וענינם ועשאן אחת ׃ כי הכתו׳ הזה מוצא שפתיך תשמור ועשית כאמר בענין מה שאדם מחייב נפשו לתת לשם הש״י ית׳ כגון שיהיה מן הדברים הקרבים לפניו או הנתנים במצותו לאשר צוה לתתם אליו והוא שנאמ׳ כי תדור נדר ליי׳ אלהיך כי דרש ידרשנו יי׳ אלהיך מעמך ירצה לומ׳ שיבקש ממך המקום הנדר לו ויהיה לך עוד באיחורו חטא ׃ וכן אמרו חייבי הדמים והערכים והחרמין וההקדשות והחטאות והאשמות ועולות ושלמים צדקות ומעשרות

שיעבדו כלם למשמרות חלוקות בין לוים בין כהנים תהיה כל משמרה ממנה
על מקום מיוחד ועל עבודה מיוחדת בכל׳ הענין שצוה בהם במשכן איש איש
על עבודתו והוזהרו במיתה לשעה ולדורות שלא יקרב א׳ למלאכת חבירו כמו
שדרשו ולא ימותו גם הם גם אתם וכן נחלקו במקדש בימי דוד ושמואל ומפורש
בכתוב ׃ וכן שנינו ואלו הן הממוני׳ שהיו במקדש יוחנן בן פנחס על החותמות
אחיה על הסלתות וכו׳ ׃ ונחלקו עוד למשמרות במקומות מן המקדש כאותו
ענין שחלק אותם הכתוב במשכן משפחות בני קהת יחנו ומשפחו׳ בני הגרשני
יחנו וכן כל נוהג לדורות ׃ ומזה שנינו בג׳ מקומות הכהנים שומרים בבית
המקדש והלוים באחד ועשרים ׃ ובגמ׳ למדוה מדכתי׳ והחונים קדמה לפני
אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו ודרשו מה משה בחד מקום אף אהרן
ובניו כל חד וחד מקום לחודיה ׃ ולמה כ״א מקומות של לוים מקראי דדוד כ
בראית׳ התם ׃ והענין השני במשמרות הוא שימנו שבתם זה לזה ויעבדו
משפחה פלוני שבת אחד ומשפחה פלוני שבת אחרת ׃ ולא נצטוינו בו בתורה
ולא נהג במשכן אבל היתה בידם ממשה ׃ ואיפשר שמפני מיעוטם לא
נהגה בהם ׃ ומשה רבינו עליו השלום שתיקן ארבע משמרות צוה בהן לימי
שילה ונוב וגבעון וצוה בהשלמת כ״ד לבית המקדש והוא לפי שיצטרכו ל
לצאת לערי ישראל כדי שיהיו זריזין לבוא ליום קבוע ולא יעברו המועד ׃
ודוד ושמואל עשו המצוה אשר היתה קבלה בידם והוא שנא׳ המה יסד דוד ו
ושמואל הרואה באמונתם והם ובניהם על השערים לבית יי׳ לבית האהל
למשמרות לארבע רוחות יהיו השוערי׳ מזרחה ימה צפונה ונגבה ׃ וזהו ענין
המשמרות במקומות וכתיב ואחיהם בחצריהם לבא לשבעת הימים מעת אל
עת עם אלה וזה הוא חלוקת המשמרות לשבתות וכן כתוב להכין שבת שבת
׃ ואחר תקון המשמרות לשבתות כתוב אלה פקודתם לעבודתם לבוא לבית יי׳
כמשפטם ביד אהרן אביהם כאשר צוהו יי׳ אלהי ישראל ירצה לומר לבית יי׳ ש
שהם ילכו בכל ערי ישראל ויבואו לשבתות לעשות העבודה ׃ וענין כמשפטם
ביד אהרן אביהם ׃ אבל כיון שהעבודה בקרבנות מפורשת מבוארת לדורות
לא יתלה אותה באהרן לפיכך ידינו רבותינו עוד בזה כי אהרן נצטוה בזה
התיקון על המשמרות מפי משה מפי הקדש ולא חדשו הכהנים והלוים מעצמם
אלא שמרו קבלה שבידם מבית אבי אביהם וזה הוא שאמרנו שהיא מצות ה
קבלה הלכה ל׳ משה מסיני ׃ והנה ראוי במנין המצות שנמנה מצו׳
עשה שיעבדו הכהנים במקדש בכל אות נפשם מלבד מה שיסכימו במשמרות
׃ ונמנה מצות עשה שיהיו כולם בין לוים בין כהנים ממונים איש איש
על עבודה ידועה לו ׃ ונמנה מצות עשה מהלכה למשה מסיני ׃
שימנו שבתותיהם זה לזה

הרואה בהמונתם עשרים וארבע מפני שיש בתקון המשמרות זרוז שאלו היה
הכל עובדים כל השנה ואי אפשר שלא יחזרו לעריהם ולבתיהם כשלא יהיה
עליהם זמן קבוע בחזרתם לעבוד יארע להם בזה עצלה ; ולכן קבעו להם זמן
שבאו בתיקון המשמרות וכתי' האבות ב"כ ואבל כונת הכתו' שהכהני' כל זמן
שיבאו למקדש יזכו בעבודה ויחלקו עם הכהנים המצואים במקדש לא שידחו
אותם או שיאמרו להם כבר באו אר"ה בעלי הקרבנו' לעזרה ויהיה בזה רפיון
לביאת הכהני' למקדש ואמ' לבד ממכריו שאם מכרו אבות זה לזה אתה בשבתך
ואני בשבתי או אתה בחדשך ואני בחדשי אין הבא במשמר שאינו שלו זוכה
בקרבנות ואינו חולק עמהם ; ומכאן נתקנו המשמרו' לא שיהיה עליהם מניע'
שלא יעבדו כלם ; אבל הענין כולו סדור כמשפט הכהנים ; וכן עשו עוד
כ"ד משמרות בלוים ולא בא בהם כתו' או מדרש שהפרשה הזו בכהנים בלבד
היא כמו שכתו' א"ק כחלק יאכ' ואין ללוים במדרש אכילה כלל ; ולשון ספרי
יכול כבן הכתוב מדבר ת"ל מאחד שעריך מי שלא נטלו שעריהם במקום אחד
; ושרת בראוי לשרת ; יצאו לוים שאין ראויים לשרת ; והנה זה ראיה שלא מן
המצוה הזו הותקנו המשמרות ; וראיה עוד על זה שלא היו הכהני' כלם נחלקי'
לשו המשמרות ; אבל יש מהם שאין להם משמר קבוע כמו שאמרו בגמ' תענית
ויודע שבתי אבותיו קבועי' ואינו יודע שבתי אבותיו קבועי' ; ומבואר בתוס'
יש מהן שקבעו עצמם לעולם הבא בשבת בא בשבת לעולם ; לאחר שבת לאחר
שבת לעולם ; יש מהן שמגדילין פעם אחד בחדש ויש מהן שמגדילין פעם אחת
בשנה ; יש מהן שמגדילין פעם אחת בשבוע ; ויש מהן שמגדילין בכל משמר
ומשמר ; וענין ההגדלה הוא שלא קבעו לעצמם משמר אלא באים ומסייעים
לעובדים שם ומגדילין המשמר ואין להם זמן אלא ברצונם פעם אחת בשבוע ;
ויש בכל משמר ומשמר ביום שיתפשו בו שהם לא מכרו שבתם לאחרים ולא קנו
מהם שאין ממכריו מצוה ; ושוב מצאתי בריתא במסכת ר' אליעזר בנו של ר'
יוסי הגלילי בשלשים ושתים מדות שהאגרת נדרשת והיא שנויה שם בלשון הזה
מדבר שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר כיצד ויטע יי' אלהים ;
גן בעדן מקדם וכו' כיוצא בו משפחות בני קהת יחנו וגו' משפחות בני ה
הגרשוני יחנו על ירך המשכן ימה ; ונשיא בית אב למשפחות מררי על ירך ה
המשכן יחנו צפונה ; אבל לא שמענו שצוה אהרן את בניו להיות ארבע ועשרי'
משמרות ; והיכן שמענו אלה פקודתם לעבודתם לבוא בבית יי' כמשפטם ביד
אהרן אביהם וגו' למדנו שמצוה זו מימי משה ואהרן ; נוסחא אחרינא
מצאתי בה אבל לא שמענו שצוהו הקדוש ברוך הוא שיעשה את בניו ארבעה
ועשרים משמרות ; למדנו שהיתה מצוה זו ביד משה ואהרן ; והעיקר הנראה
מכל זה שהזכירו במשמרות שהיא מצוה מקובלת ממשה מסיני ולא ככתובה
בתורה ; אבל הסדר הוא במשמרות בשני ענינים שיעבדו

בכהנים אינו נגדר בזמן אלא כל זמן שימצא אנו מצווין לנשאו בכתף ועוד הוא עתיד ליגלות אמן במהרה בימינו יהיה במהרה; והנה היא מצוה מכלל המצות הקיימות לדורות וכמו שמנה הרב משה האחרון ; כי באמת אמנם עשייתו מצוה מכלל מצות עשה לפי שהיותו מצוה קיימת לנו ; ועוד שאם נעלה על דעתינו שיאמר או שיש בו מצוה לעשותו במדה הראשונה לשום שם לוחות העדות כי בכך נצטוינו : והנה אמנ' היא מצוה מיוחדת בפני עצמה איננה הכשר מגוד אחרת כמנורה והמזבחות והשולחן ; וכן הבגדים כדעת בעל ההלכות אינם אלא להכשר העבודות שנצטוינו בהן ; אבל אהרן ע"ה היה לובש אותם כמקיים גזירת מלך שגזר עליו לעבוד כהן לא היה מתענג בלבישתם. להתפאר ו ולהתעטר ביופים ולא להתמר בכבודם ; ואמנם דעת הרב בבגדים ובקידוש יותר מחוורת למנותם גם בכלל מצות עשה כי בעבודתם מקיים מצוה מוסיף על משתמר מן הלאו ואם כן למה לא ימנה מצות עשה שיעשו הכהנים העומד מעומד לא יושב ולא שוכב ממה שדרש לעמידה בחרתים ולא לישיבה ;

והרב כת' בחיבורו הגדול בעובד מיושב שאינו לוקה שאזהרתו מכלל עשה ו ואולי מפני שלא בא הכתו' בזה לשון צואה ימנה הכשר עבודה בלבד ואינו מ מחוור ; **כתב הרב** והמצוה הל'ו' שנצטוינו שיהיו הכהנים עובדים ל למשמרות. תהיה כל משמרה עובדת שבוע ולא תהיה יד הכל מתעסקת יחד אלא ברגלים בלבד ואז יעבדו המשמרות כלן בשוה וכל מי שבא יקריב ; ולשון זאת המצוה באמרו ית' וכי יבא הלוי וגו' ; ולשון ספרי ובא בכל אות נפשו יכול לעולם וגו' ; ולפי דעתי אני אין מצות הכתוב הזה שיעשו משמרות ולא מניעה שלא תהיה יד הכל מתעסקת בעבוד' כי לבד ממכרין על האבות שלילות לא מצוה שהוא ית' מצוה להיותם עובדי' ואוכלי' חלק כחלק ח חוץ מן הממכרים ואפילו לפי המדרש שדרשו בספרי ובגמר' סוכה יכול לעולם תלמוד לומ' מאחד שעריך לא אמרתי אלא בזמן שכל ישרא' נכנסין בשער אחד ו אמ' אין בפרשה צואה על המשמרות ; אבל המצוה היא שיעבוד הכהן בכל אות נפשו ברגל ולא ימנעוהו מלבד בממכרים שעשו עליהם האבות שהם ב בשאר ימות השנה ובדברים הבאים שלא מחמת הרגל ; וראיתי לרב בחבורו ו הגדול שכת' כן משה רבינו חלק לשמונה משמרות ובימי שמוא' חלקם הוא ודוד המלך לארבע ועשרים משמר ; ומצות עשה להיות כל המשמרות שוין ברגלים וכל שיבא מן הכהנים ברגל ורצה לעבוד עובד וחולק עמהם ואין אומרים לו לך עד שיגיע משמרך שנאמר וכי יבא הלוי מאחד שעריך וגו' ; וזה הלשון הוא מדוקדק יותר ממה שכתב כאן במאמר ; ונראין הדברים עוד שאף המדרש ה הזה אסמכתא בעלמא הוא שרצו לקיים הפרשה אף לאחר תקון המשמרות ; ונראה במשמרות שהוא תיקון נביאים לא חובה כמו שאמרו משה רבינו תיקן ארבע משמרות ויסדו דוד ושמוא'

והאמת שראוי להשבע בו כלו' ולא ישתתף שם שמי' ור'א' לא שכונתינו בשבועת
לעשותה ; וראיתי במדרש ר' תנחומא אמר להם הקב"ה לישר' לא תהיו סבורים
שהותר לכם להשבע בשמי אפי' באמת אלא אם יהיו בך כל המדות את יי' אלהיך
תירא שתהיה כאותן שנקראו יראי אלהים אברהם איוב ויוסף ; ואותו תעבוד
ובו תדבק ; וכי יכול אדם לידבק בשכינה · והלא כבר נאמר כי יי' אלהיך אש
אוכלה הוא ש קבא אלא לומ' לך כל המשיא בתו לתלמיד סקורא ושוכה והעושה
לו פרקמטיא והמהנהו מנכסיו שהוא שאמ' ובו תדבק אם יש לך מדות אלו אתה
ראוי להשבע ע"כ לשונם באגד' ; ויש לנו סיוע בו לדברינו שאינו אלא רשות
בשבועה בשמו עם התנאין האלו ושמא לכך כפל הרשות הזה להזהר בתנאיו ;
ומ"מ לא כניא ובשמו תשבע בחשבון המצות כי לא ימנה הרשות בשבועת אמת
בשמו ואם בא בו באיסור בשם שהם כלאו הבא מכלל עשה שהוא עשה אין אנו
מוני' בזה ובכיוצא בו אלא הלאו הבא מ'כו בפירוש שהזכרנו בעיקר השני לעש
שראיתי זה במנייננו של בעל ההלכות ; **כתב הרב** והמצוה ל"ג שנצטוו
הכהנים ללבוש בגדים לגדולה וכבוד ואז יעבדו במקדש
; והוא אמרו ית' ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך ושאר דברין בזה ; והוא זו עשי
פשיטותא בכתוב וארכות התורה בביאורה לא ראיתי לבעל הלכות שימנה
אותה אבל מנה בלאוין מחוסר בגדים ששימש ; ודעתו זאת לומ' דכיון שאין כ
בלבישת בגדים אלא כשעת העבודה שום מצוה אינן אלא הכשר העבודה שאם
עבד בפחות מהן או ביותר תפסל עבודתו והנה הוא חלק ממצות העבודה
אם עבד מהן ; ואם היינו מונין זה מצוה היה ראוי שתמנה מצות בגדי לבן
ביום הכפורים מצוה אחרת כמות זה כן מות זה ; וכן ראוי למנות בגדי כ"ג
מצוה ובגדי כהן הדיוט מצוה שנית אבל כולן חלקים מחלקי העבודה המצווה
ממנו ית' בימים הנאמרים בהם וכבר נתבאר שאין מונים חלקי המצות ; וכן
לא נמנה אנחנו עשיית השלחן הקרבן ומזבח ומנורה מצות מפני שכונתינו ש
לשום לחם לפני יי' תמידי וצוה אותנו בהכשר העבודה הזאת שהיא לשום אותו
בשלחן מתואר כן ושיסודר לנו שתהיה ההדלקה הזו במנורה של זהב מקשה
ועשויה כן וכן ; והנה הם תשמישי קדושה ולא הוכשר בעיני הטעם שכתבו בו
הרב שאמ' שהם חלקים מחלקי המקדש לפי שאין הכלים חלק מן הבתים
אבל הם שתים מצות ואינן מעכבות זו את זו ומקריבין בבית אעפ"כ כלים
אלו ; ולכן אצלי עשיית הארון והכפרת לשום שם העדות תמנה מצוה בפני ע
עצמה ; ואל תחשוב לומר שלא תמנה שלא כוונתינו לדורות ולא נעשה אלא ל
ללוחות הברית ; ובבית שני שלא היה ארון שנגנז מהם או כדברי האומר שגלה
לבבל לא עשו ארון אחר · שהרי כבר מנה הרב משאו על הכתף מצוה לפי ש
שהמצוה ההיא קיימת לנו לדורות ; והארון עם לוחות הברית קיים לנו לעולם
ומצות נשיאתו בלוים או בכהנים

והוא המציל מן הצרות בתפלה וזעקה · והבן זה ; **כתב הרב** והמצוה
שביעית היא שנצטוינו להשבע בשמו והוא אמ״ר ית׳ ובשמו
תשבע ; וכבר אמרו בפ׳ ראשון מתמורה מנין שנשבעין לקיים את המצות שנא׳
ובשמו תשבע ; ואני תמה בדברי הרב שלא אמרו כן בגמ׳ תמורה אלא על דרך
הויכוח והקושיא שהיו חוקרי׳ אם כאסור שבועת אמת בשמו ית׳ ויתע׳ ומפסוק
ליראה את השם הנכבד והנורא אמרו ואימור כי כתי׳ והפלא בנשבע שבועת
אמת׳ והשיבו שבועת אמת שריא דכתי׳ שבועת יי׳ תהיה בין שניהם עוד חקרו
אימא להפיס דעתו של בעל הבית אבל מילקא לקי כלו׳ שתהיה שבועת השומרי׳
מותרת להפיס דעתו של בעל הבית אבל ילקה על שבועת אמת כשנשבע מ
מעצמו שבועת ביטוי והשיבו קרא אחרינא ובשמו תשבע׳ ובמחקר הזה הקשו
עוד ההוא לנדריב גידל ; אמ׳ רב הוא דאתא דאמ׳ רב גידל אמ׳ רב מנין שנשבע
לקיים את המצות שנ׳ נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך והשיבו ההוא מ
מובו תדבק נפקא ; ובשמו תשבע למה לי אם אינו ענין לשבועת הדיינין ד
דנפקא לי משבועת יי׳ תהוי ענין לשבועתא דעלמא דשריין · ואם אינו ענין
לשבועת המצוה דנפקא לי מובו תדבק תהוי ענין לשבועה דחול · והמתבאר
מזה שאין השבועה בשמו בעת הצורך חובה ומצות עשה ; אבל רשות היא ב
בידינו עם תנאים רבים · והכתו׳ הזה אינו מצוה אלא רשות בלא כדברי הרב ;
וכן ובו תדבק מצוה שנשבע בשמו לקיים מצותיו ית׳ ולהזהיר מן העבירו׳ אלא
את יי׳ אלהיך תירא בכל ענין היראה והפחד שלא תזכור שמו לבטלה ואותו ת
תעבוד בעשיית המצות · ובו תדבק שתדביק נפשך ש׳ מצותיו ואל עבודתו
ותזרז אותה אליו בשבועות ואחריה לקיים הפנך ; ויש לך רשות להשבע בשמו
לקיים כל דבר ; ונכפל עוד מצוה בענין הדביקה אמרו לאהבה את יי׳ אלהיכם
ל[..]כת בכל דרכיו ולדבקה בו ומזמנו דרשו בספרי הדבק בחכמי׳ ותלמידיהם
; ועוד אמרו שם למוד דברי אגדה שמתוך דברי אגדה אתה מכיר מי שאמר
והיה העולם ומתדבק בדרכיו והכלל שירצו בדביקה הזו שיתחבר להכמים ·
וילמוד החכמות המועילות לאהבה את השם וללכת בדרכיו ואעפ׳ שהמדרשי׳
חלוקים בשני הפסוקים האלו לא נמנה ובו תדבק מצוה אחת ולדבקה בו מצוה
אחרת · אבל נמנה מצוה א׳ להדבק בו ית׳ בכל מיני הדביקה ; וכן ענין השבוע׳
נכפל עוד בפסוק אחר את יי׳ אלהיך תירא ואותו תעבוד ובשמו תשבע לא ת
תלכו אחרי אלהים ; ואין הכפל ראוי ברשות ; ולכן כאמר שהוא לאו הבא מכלל
עשה ובשמו תשבע לא תלכו אחרי אלהים אחרי׳ להשבע בהם או לעבדם ולירא
מהם וכבר נאסר זה בלאו ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך ·
אבל בא לעבור עליו בלאו ועשה כי האזהרות בעז״ רבות בכתו׳ והרב עצמו
חוזר ורואה זה ; אמר ואל הענין הזה כיון הכתוב באמרו ובשמו תשבע כלומ׳
שאהבה אליו לבדו תאמין ; והאמת

ואין מפסיקי' לתפלה שהיא דרבנן לעולם. אלא ודאי כל ענין התפלה אינו חובה
כלל. אבל הוא ממדות חסד הבורא ית' עלינו ששומע ועונה בכל קראנו אליו
. ועיקר הכתוב ולעבדו בכל לבבכם מצות עשה שתהיה כל עבודתינו לאל ית'
בכל לבנו כלומ' בכונה רצויה שלימה לשמו ובאין הרהור רע. לא שנעשה
המצות בלי כונה או על הספק אולי יש בהן תועלת כענין ואהבת את יי' אלהיך
בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך שהמצוה היא לאהוב את השם בכל לב ולב
ושנשתדל באהבתו בנפשנו ובממוננו. ומה שדרשו בספרי ולעבדו זה תלמוד.
ד"א זו תפלה אסמכת' היא הו לומ' שמכלל העבודה שנלמוד תורתנו ונ' כתפלל אליו
בעת הצרות ותהיינה עינינו ולבנו אליו כעיני עבדי' אל יד אדוניהם. וזה כענין
שכתו' וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות
ונזכרתם לפני יי' אלהיכם והיא מצוה על צרה שתבא על הצבור לזעוק לפניו
בתפלה ובתרועה והוא הענין שאמר שלמה ע"ה כמו שכתו' בהעצר שמים ולא
יהיה מטר. וכתי' רעב כי יהיה דבר כי יהיה שדפון ירקון ארבה חסיל כי יהיה
כי יצר לו אויבו בארץ שעריו כל נגע כל מחלה כל תפלה כל תחנה אשר יהיה
לכל האדם לכל עמך ישראל אשר ידעו איש נגע לבבו ופרש כפיו אל הבית הזה
. וכבר דרשו עוד שם בספרי ר'אליעז'בן יעקב אומ' ולעבדו בכל לבבכם ובכל
נפשכם מה ת"ל והלא כבר נאמ' בכל לבבך להלן ליחיד וכאן לצבור. כאן ל
לתלמוד כאן למעשה. אמ' שכשמוריכו לעבוד השם בכל לבבנו בלמוד תורתנו.
ובעשיית מצותיו. וכן זו שנויה שם ואותו תעבודו עבודהו בתורתו עבודהו
במקדשו. פירושו לומ' שיעבדו אותו במקדשו בעבודת הקרבנות והקטיר' .
והשתחויות שם מוסיף על עבודת המצות לפי שאמ' הכתוב אחרי יי' אלהיכם
תלכו ואותו תיראו ואת מצותיו תשמורו ודרשו שם בספרי את מצותיו תשמורו
זו מצות עשה ובקולו תשמעו ליתן לא תעשה בקול נביאו הנה עשיית המצות
כלן כבר נאמ'. ולכך דרשו ואותו תעבודו בעבודת המקדש. ואמרו בפירוש
כלל הפסוק עבודו בתורתו עבודו במקדשו לומ' שצוה תחל' עבודו בתורתו
כלומ' בעשיית המצות כולן מרישיה דקרא וצוה עבודו במקדשו מן ואותו ת
תעבודו לומ' כי בזה כולו תהיה עבודתינו שלימה אליו ית'. והנה הם מצות
כוללות. אבל מפני שצוה אותנו בפסוק בכל לבבכם בענין חדש להיות כל
לבבנו מיוחד אליו ית' בעשיית המצות כאשר פירשתי. יתכן שתבא המצוה
הזאת בחשבון רמ"ח מצות עשה ומן הטעם הזה אבל לא ימנו המצות הכוללות
מפני שכבר נמנו בפרטן. וכמו שלא נמנה הכפל מצוה מן המצות פעמים
שלש בפרט שלא אחת כן ר"א נמנה כפלן בכלל אלא לאחת. והעולם אם דורש
בכפלן והוסיף בו ענין ראוי להמנות ימנו. ואם אולי יהיה מדרשם בתפלה
עיקר מן התורה נמנה אותו כמניינו של הרב. ונאמ' שהיא מצוה לעת הצרות
שנאמין שהוא יתברך ויתעלה שומע תפלה והוא

מפני הגבורה שמעום לומ׳ שיש בדיבור לא יהיה לך שתי מצות ישלימו לתרי״ג ו
והם המניעה בבלתי׳ לא יהיה לך ולא תעשה לך ענין אחד ; והמניעה בעז׳ לא
תשתחוה להם ולא תעבדם מצוה אחרת הודיעו כי עד כאן הדברו׳ מפי הגבור׳
מובנות לכלם כאשר הם בלשון מדבר על עצמו אנכי יי׳ על פני ; אנכי ושאר
הדברו׳ בלשו׳ נביא מתרג׳ ביניהם אבל הכונה מפני מצו׳ הדבו׳ הב׳ שהן מנ׳ לימו׳
המנין ; וכן מנה בהג׳ במצות לא תעשה עובד עז׳ א׳ ; ומנה בלאוין שבמלקיות
לא יהיה לך א׳ שהיא אבלו מניע׳ בבלתי׳ ולא הזכיר לאו אחר בעשייתן ; ומצאתי
ראיה לדבריו שאמרו במכלת׳ לא יהיה לך אלהים אחרים למה נאמר לפי שנאמר
לא תעשה לך פסל אין אלא שלא יעשה העשוי כבר מנין שלא יקיים תלמוד לומ׳
לא יהיה לך ; וזהו דעת בעל הלכות גדולות ויש לו פנים אבל עוד במצות לא
תעשה אבאר המתחייב לי ;

כתב הרב

מצות חמישית שצונו
בעבודתו שנאמ׳ ועבדתם את יי׳ אלהיכם וגו׳ ואותו
ולעבדו בכל לבבכם ; אמ׳ ז״ל ואעפ׳ שמצוה זו מן המצות הכוללות כלומ׳ שאינן
במנות כמו שבארנו בעיקר הרביעי יש בו גם כן פרט והוא מצוה בתפלה ו
ולשון ספרי ולעבדו זו תפלה ; ובמשנתו של ר׳ אליעז׳ בנו של ר׳ יוסי הגלילי אמ׳
מנין לעיקר תפלה מן המצות שנא׳ את יי׳ אלהיך תירא ואותו תעבוד ; ואמרו
עבדו בתורתו עבדו במקדשו כלומ׳ ללכת שם להתפלל בו כמו שביאר שלמה ;
כל אלה דברי הרב ; ואין הסכמה בזה שכבר בארו חכמים בגמ׳ תפלה דרבנן
כמו שאמ׳ בפ״ג דברכות לענין בעל קרי שקורא ק״ש ומברך על המזון לאחריו
ואינו מתפלל והעלו הטעם בזה אלא ק״ש וברכת המזון דאוריית׳ תפלה דרבנן ;
ובגמ׳ סוכה אמרו גבי תפלה דרבנן דתנן ואם התחילו אין מפסיקין והקשו
מלולב דקתני נוטלו על שולחנו אלמא מפסיקי׳ והשיבו בדרך תימה מאי קושיא
הא דאוריית׳ הא דרבנן ; וכבר ראינו לו בהלכות תפלה : אמ׳ שחייב אדם מן ה
התורה בתפלה בכל יום אלא שאין מנין התפלה ולא משנה התפלה מן התורה ;
וכך כתב בזה המאמ׳ במצוה עשירית שזמני התפלה אינן מן התורה ; הבר
חובת עצמה היא מן התורה ; וגם זה אינכו נכון בעיני שבעל קרי מברך על
המזון לאחריו מפני שהוא מן התורה ; ואינו מתפלל עד שיטבול אפי׳ עמד
כמה ימים בקריו ; ועוד שמי שנאנס ולא התפלל בשחרית ובמנחה נסתפק ב
בעצמו ספק התפלל ספק לא התפלל ; א״כ לפי דבריו של הרב היה צרי׳ לחזור
ולהתפלל ; והם פסקו לעולם בכל ספק בתפלה שאינו חוזר ומתפלל מפני ש
שהיא מדרבנן ; ואם אינה מצוה בכל יום מתי תהיה החובה הזאת המוטלת
עלינו מן התורה שיתפלל יום אחד בשנה או בכל ימיו פעם אחד ; וכבר אמרו
ברב יהודה דמתלתין יומין לתלתין יומין הוה מצלי לפי שהיה עוסק בתורה ו
וסמך על מה שאמרו חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לק״ש ואין יא

ואמ' ר' לוי אחריך זו שכחה פיאה בגמ' אחריך מזתים שתים שבאילן והשכחה
והפיאה ׃ פיאה דכתי' כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריך ׃ ותנא דבי ר' ישמעא'
לא תטור' תפארתו ממנו אחריך זו שכחה שם נתבארו עיקרי הדברים ומשם
היה ראוי לקבל אותם ובפ' תשיעי ממסכת פיאה כך הוא מתבאר ׃ ומכל מקום
לדברי הכל אזהרת וכרמך לא תעולל וכן עיקר הכתוב ולא תעולל אחריך ב
בעוללות היא והיא מצות לא תעשה המוזהר ממנה בלאוין הש"ו ׃ וזה קצור
וטעות במאמר ואיננו מזיק בחשבון המצות ובחברו הגדול כתב הענין ב
בתיקון ובביאור בש"ו לא אכתוב אנכי דעתי ולא אתעורר עליו בספר הזה כ
כלל ׃ **כתב הרב** המצוה הראשונה שצונו באמונת אלהות והוא
שנאמין שיש עלה וסבה הוא פועל כל הנמצאות והוא א
אמרו יתעלה אנכי יי' אלהיך ׃ ובסוף גמ' מכות אמרו תרי"ג נאמרו לו למשה
בסיני מאי קראה תורה צוה לנו משה והקשו תרי"ג הוי אנכי ולא יהיה לך מפי
הגבורה שמענום ׃ הנה נתבאר לך שאנכי מכלל תרי"ג מצות והיא מצוה די
באמונה כמו שביארנו ׃ **אמר הכותב** האמונה הזאת בדבור הזה
לא נפלאת היא ולא רחוקה היא ׃ וכן בדברי רז"ל מפורש
שהוא קבלת מלכותו יתע' והוא האמונה באלהות ׃ אמרו במכלתא לא יהיה לך
אלהים אחרים על פני למה נאמר לפי שהוא אומ' אנכי יי' אלהיך ׃ משל למלך
שנכנס למדינה אמרו לו עבדיו גזור להם גזירות ׃ אמ' להם לאו כשיקבלו מ
מלכותי אגזור עליהם גזירות שאם מלכותי אינן מקבלי' גזירותי היאך מקיימי'
׃ כך אמ' המקום לישראל אנכי יי' אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים על פני ׃ אני
הוא שקבלתם עליכם מלכותי במצרים אמרו הן כשם שקבלתם מלכותי קבלו
גזירותי לא יהיה לך ׃ ועם כל זה ראיתי לבעל הלכות שלא ימנה אותה מצוה
מכלל תרי"ג ובדבור לא יהיה לך מניעות לא יהיה לך לא תעשה לא תשתחוה ל
להם ולא תעבדם ׃ ואם כן יהיו מפי הגבורה ממש ומפי משה תרי"ח לא מניין
תורה והנראה מדעתו של בעל ההלכות שאין מנין תרי"ג מצות אלא גזירותיו ׃
יתע' שגזר עלינו לעשות או מנענו שלא נעשה ׃ אבל האמונה במציאותו יתע'
שהודיע אותה אלינו באותות ובמופתים ובגילוי השכינה לעינינו הוא העיקר
והשורש שממנו נולדו המצות לא ימנה בחשבונן ׃ והוא מאמר החכמים גזור
עליהם עשו קבלת המלכות ענין בפני עצמו ׃ והמצות הנגזרות מאתו יתע'
מענין אחר ׃ ועוד כי הפרש בין הדיבור הזה ובין מה שאמ' ית' בצדוק המדות
אני יי' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים והוא ירצה לומ' הואיל וקבלתם
מלכותי ביציאת מצרים קבלו גזירותי ׃ ואם תהיה בכל מקום מצוה שיאמר
דעו והאמינו שאני יי' שהוצאתי אתכם מארץ מצרים ועשו מצותי עם כל זה
לא יצא בחשבון המצות כי הוא העיקר והן התולדות כאשר פירשתי ׃ ולדעת
הזו מה שאמרו בתשובת השאלה תורה תרי"א הוי אנכי ולא יהיה לך ׃ מפי

ועתה אני מתחיל להתלמד בפרטי המצות ׳

ואיני מקבל על עצמי לכתוב שא מה שיסתפק במנין המצות ר"ל שיהיה לי ב
בדבר מנין א'זולתי מנינו של הרב כגון שימנה הוא ז"ל דבר ואיננו אצלי בא
במנין המצות אעפ'שלא הסכים עמו בפי' הענין ההוא או בדינין שהוא פוסק
בו וכל שכן בדברים הכתובים לו בחבורו הגדול בין שכבר הקשו עליו חכמי
הדורות או שמחלו לו עליהן בכל זה אינני כותב דבר והמשל בזה מה שהזכיר
במצות עש' שאין בכור בהמה טהורה נוהג בחוצה לארץ וכן כת' בחבורו הגדול
וזה טעות בררתיו בהלכות בכורות בראיות גמורות וכן יש במאמ' דברי נזכר
מהם בחבורו הגדול ונתקנו שם ונשארו בזה טעותם : כגון מה שיאמר בעיקר
ט' כי אמרו ית' וכרמך לא תעולל ; ואמרו ית' לא תפאר אחריך הם מניעה אחד
מענין א' שלא תלקט הפירות כולם והנותר מן הענבים נקרא עוללות והנותר
מן הזתים נקרא פארות ; וכת' במצות עשה ק'כ'ג' שנצטוינו לעזוב מה שישאר
בכרם בעת הבציר לעניים וזהו הנקרא עוללות ; וכן כתב עוד במצות לא ת
תעשה במצות ר"א שאמרו ית' לא תעולל שהיא אזהרה מלכלות הכרם בעת ת
הבציר אבל יניח האשכולות אשר בקצוות לעניים וכן הדין בשאר אילנות
ונכפלה המניעה מזה הענין בעצמו בזתים שנאמ' לא תפאר אחריך ; ומשניהם
נלמוד לכל האילנות וזה כולו טעות מפורסם ; ופי' וכרמך לא תעולל ענין מ
מתיחד בכרם להניח הענבים הקטנים אשר להם הגדולים כעוללים לאיש כמו
שביאר ז"ל כל שאין להם לא כתף ולא נטף וכענין שכתוב עולל יעוללו כגפן ;
ואולי לרב נולד הטעות הזה במאמר מסוגיא אחת ירושלמית שהיא שנויה במס'
פיאה ששנו בפיאה אילנות מנין תלמוד לומ' שדך ; וחזרו ואמרו על דרך ה
המחלוקת ואית דבעי כשמעינה מן הדא כי תבצור כרמך מה את שמעת מינה
; אמ' ר' יוחנן לא תדקדק אחריך כמה דתימר ועולל למו כי תחבוט זיתך מה
את שמעת מינה ; אר' יונה לא תקיפו פאת ראשכם פי' שם לא תפאר מלשון פ
פארי המגבעות שהוא פאר הראש כמו שאמרו לא תטול תפארתו ממנו זו היא
הסוגיא ששם בירושלמי ; ואין ענינה כמו שחשב הרב אבל אזהרת וכרמך לא
תעולל היא מיוחדת בעוללות ממש ועיקר אזהרת כי תבצר כרמך כמו כן על
העוללות היא אבל מפני שאמ' בכתו' הזה לא תעולל אחריך כללו בזה עוד א
הפיאה כמו שדרשו בסיפרי אחריך מלמד שיש לו שכחה אחריך מלמד שיש לו
פיאה ודרש ר' יונה שלשון לא תעולל משמש לעוללות מינוס ; והנכים בכאן שאמ'
אחריך שלא ידקדק אחריו לכלות הפיאה ובגמ' חולין מפורש ד' מתנות שבכרם
הפרט והעוללות והשכחה והפיאה שנים שבאילן דכתיב וכרמך לא תעולל י
ופרט כרמך לא תלקט ; וכתיב כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך ; ואו'

הוא שאנחנו נצטוינו במומתים כולם מפסוק שנא' ובערת הרע מקרבך אמרו בער עושה רעות מישראל ׃ והיא מצות עשה שלהם ׃ אבל הכתובים בהם מות יומת דמייה בו דמיהם בם ירצה בהם שהם חייבים מיתה ׳ ואמרו ית' במקבתם וסקלתם אותם באבנים ובמקבתם באש ישרפו אותו ואתהן הוא חלק המצוה ולא נמנה המומתים חוץ למחנה אחת והמיתה על פתח בית אביה מצוה אחרת אבל המצוה בכולם שיומתו היא נמנית ׃ וכבר בא בהן שאם איכו יכול להמית אותם במצוה הכתובה בהם שיומתו בכל מיתה שיכול להמיתם ׳ והנה כולם נכללים למיתה והיא מצוה אחת ׃ ובאחרון של שחיטת חולין אמרו בעוף שהרג את הנפש דבעי לאייתויי לבי דינא וקיומי ביה ובערת הרע מקרבך ׃ ואין בעוף הזה כתוב ובערת הרע ׃ ומסקול יסקל השור נתחייב במיתה שא שכל המומתין מצותם מן ובערת הרע ׳ והם מצות עשה שלהם ׃ שממנה הם מומתי׳ ומצות הסקילה או השריפה חלק מן המצוה ׃ והנה כשלמה עצתנו בעקרים׳ האלו להודיע כונת בעל ההלכות בהם ולהגיד ספקותינו אנחנו בענינם ׃ ויש לי עוד ספק וקושיא והיא ממה שאמרו שבע מצות נצטוו בני נח ׳ והנה מנו ענין העריות כולן מצוה אחת ׃ וכן ענין ע"ז כולה מצוה אחת ׃ והם שרים בד׳ לישראל שהם חייבים בכל מה שב"ד של ישראל ממיתין עליה ׳ והנראה בזה לומ׳ שנזהרו בני נח במצוה שהם בכללות לא בפרטים כר' ומר שנאמר להם בעריות על דרך משל כמו איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו של האם ואל האחות מן האם ואשת החבר וימנה אותם מצוה אחת מפני זה אבל בישרא' ד׳ שריבה בהן לאוין ומניעות מאחר שהזהיר על כל אחד בלאו כפרד ימנו מצות רבות ׃ וכן מה שאמרו עשר מצות נצטוו ישרא' במרה שבע שנצטוו בני נח הוסיף להם שר"ש שבת וכיבוד אב ואם ודינין שנאמ' שם שם לו חק ומשפט כ נאמר כי הזהיר אותם באזהרות הנאמרות לבני נח באזהרות הם עצמם ירצה לומ' שכללם להם עד שבאו של הר סיני ששם נתבארו המצו' בפרטיהן ודקדוקיהן והזהיר אותם במרה לשבות בשבת מצות עשה אחת ׳ אבל בדינין אמרו במכילתא ומשפט אלו דיני אונסין ודיני קנסות ודיני חבלות והנה כר׳ אלו מנו אותם אחת ואין להם ענין לכללם בבת אחת לא שמם אחד יכלול אותם׳ והוא המשפט ׃ והמתקרב של הדעת מזה שהוא ית' צוה לשפוט בצדק שנאמר׳ ושפטו את העם משפט צדק והצדק הוא לעשות בכל דבר ודבר מהנולדים בין בני אדם כאשר צוה אותנו ולא נחוש על הפרטיות והחלוקין בדבור בכל אשר אין בהם צווי

מוחלט לעשות ככה או ככה ׳ או מניעה מוחלטת

להשמר מן הפועל הפלוני ואם כן יהיו כל הדינין באים בחשבון מצוה אחת ׃

חייב׳ על זדונו סקילה ובשוגג חטאת ׃ ולענ׳ דבעיא דומיא דע״ז [illegible]
בגופיה ׃ וכ״ש ובשביעית לא בא הלאו הזה ׃ והחורש בבהמה חייב מלקות כמו
שכתבנו יש חורש תלם א׳ וחייב עליו משום שמונה לאוין החורש בשור ובחמור ו
ובשביעית וי״ט ׃ וכן הענין עוד מפורש בראשון של יבמות דלא תעשה דמתאמר
הוא לאו בפני עצמו שאין בו כרת ואיכו בלאו דאבות מלאכות אבל הוא לא ת
תעשה גרידא כשאר לאוין דעלמ׳ ׃ ומה שאמרו דהוה ליה לאו שניתן לאזהרת
מיתת בית דין מפני שהוא שוה אבלם הלאו שחייבין עליו מיתה במעשה זה ב
בהתראה עם הלאו שיהיה בכללו מעשה שאין בו מיתת ב״ד ומעשה שיהא בו
חיוב מיתת ב״ד ׃ ולדברי הפוטר זה ממלקות אף זה פטור כענין שהזכירו
בראשון של עירובין בלאו דש״ל יצא איש ממקומו שהיו דורשין אותו ליוצא חוץ ל
לתחום ומפני שהיו כוללין בו אף מוציא מרשות היחיד דקרי ביה יוציא היו י
פוטרין היוצא חוץ לתחום ממלקות משום דהוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת
בית דין במוציא ופטרוהו גם כן מן המלקות אפי׳ למאן דאמ׳ לוקין עליו משום
דאם כן ליכתוב קרא לא תעשה כל מלאכה ובהמתך אתה למה לי הוא כיכהו ׃
דכי עביד מלאכה מחייב בבהמתו לא מחייב שאין המלאכה עם בהמתו חשובה
כמי שעושה הוא אותה להתחייב עליה מלקות אבל היא נחשבת כמלאכת בנך
ובתך ועבדך ואמתך שמוזהר עליהם בלאו ואינו לוקה שאין מלקות במעשה
אחרים וזה דבר ברור ׃ ואחזור להשלים תוכחת בעל ההלכות בעונשי הלאוין ׃
הנה רואה שלא ימנה העונשים כלל לא במצות לא תעשה ולא במצות עשה שלא
בא הספור הזה תרי״ג אלא בעיקרי המעשי׳ הרצויים במצוים מאתו ית׳ ובמניעו׳
מאתו ית׳ אבל אין הגמולים מכלל המעשים הרצויים בין שיהיה הגמול מאתו ׃
יתע׳ כגון הכרת והמיתה בידי שמים ׃ ובין שיצוה אותנו לגמול לו כפי רשעו
במלקות וארבע מיתות לכפרה או לנקמה או שיצוה עליו להביא כפרה על
עצמו בקרבן איכו בא בחשבון הזה ולכן לא מנה בקרבנות שום מצוה רק ח
חשבונו בתמיד ובמנחה יציקות ובלילות וכו׳ שחיטות מליקות וכו׳ אשר האשים
אותו הרב בהן ׃ ואמנם דעת הרב שהעונשים המסורים לנו ימנו במצות הוא
הטוב והישר לפי שהוא מצוה עלינו באמת לעשות הדין ההוא במחוייבים בו
ובביאור אמרו ותהא רציחה דוחה שבת מקל וחומר על דעתם יבא עשה וידחה
לא תעשה ׃ ובתחלת יבמות אמרו עוד לפי שנאמ׳ כי יהיה באיש חטא משפט
מות והומת שומע אני בין בחול בין בשבת ומה אני מקיים מחלליה מות יומת
בשאר מלאכות חוץ ממיתת בית דין וכו׳ ופירשו אבל מיתת בית דין דחיא מט׳
דאתי עשה ודחי לא תעשה ׃ הדר אמ׳ אימור דאמרי׳ אתי עשה ודחי לא תעשה
גרידא לא תעשה שיש בו כרת מי דחי וכו׳ ואם כן ראוי למנות מיתת ב״ד מצות
עשה ׃ אבל הנראה כמנין או שיהיו העונשים כמנין לא במצוה בהם או שימנו
כולם מצוה אחת אין הפרש בין המומתין באבן או בשריפה ׃ והנראה אלי הוא

להסתכל במאמר התלמיד ההוא ולהתבונן בו וכ״ש בהשיגו על גדול הגאונים
ויאשים אותו ויחשבהו מן מבולבלי השכל חס ושלום ׃ אבל כונת בעל ההלכות
מבוארת בדבריו שמנה מחלל שבת בכלל מחוייבי סקילה ׃ ואחר כך כת׳ בכלל
חייבי לאוין בלבד כלשון הזה לא תעשה מלאכה דלאו מאבות מלאכות שבת כי
לפי שסבר מנה לאו האבות במחלל שבת שבסקילה כזהר ומנה לאו אחר לא ת
תעשה מלאכה שאינה מן האבות ואינו מתחייב בה סקילה ׃ וכבר כזהר בעריות
ובזולתם מכל מחוייבי מיתה וכרת שלא החזיר הלאוי׳ שבהם כמו שחשדו הרב
׃ והלאו הזה בשבת הוא לאו דמאמר דכתי׳ לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך
כו׳ ודרשו בו מחמר אחר בהמתו וכמו שהעלו בפ׳ בת׳ מסכת המחמר אחר ב
בהמתו בשבת פטו׳ מכלום דבשוגג לא מחייב חטאת דהוקשה כל התורה כולה
לעז׳ מה עז׳ עד דעביד מעשה בגופיה אף הכא נמי עד דעביד מעשה בגופו
במזיד נמי לא מחייב סקילה דתנן המחלל שבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת
חייבין על זדונו סקילה בלאו נמי לא מחייב משו׳ דהוה ליה לאו שניתק לאזהרת
מיתת ב״ד וכל לאו שניתק לאזהרת מיתת ב״ד אין לוקין ואפי׳ למ״ד לוקין עליו
וכו׳ ומ״מ לאו בפני עצמו הוא שמנענו מלחמר אחר הבהמה הכושלת משוי או
הטוחנת או עושה א׳ מהמלאכות אעפ׳ שהוא מצווה על שביתתה איכה לאו בד
לפי שאיסורו בא מכלל עשה ׃ לפי׳ המחמר אחר בהמתו בשבת והיא עליה משוי
פטור ׃ והלא לא מפורש בתורה לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך
ואמתך ובהמתך שלא יחרוש בה וכיוצא בחרישה ונמצא לאו שניתק לאזהרת
מיתת ב״ד ואין לוקין על דבריו ׃ כסבור לומ׳ שאין במשמע הלאו הזה אלא החורש
וכלי המחרישה בידו וכיוצא בה מן המלאכו׳ שהוא בעצמו העושה מלאכה והוא
נסקל במלאכה זו בהתראה והילכך אינו לוקה עליה בלא התראה ׃ וזה כולו
טעות מתברר בהלכה זו שהזכרנו שהם פירשו הלאו הזה לא תעשה כל מלאכה
אתה ובהמתך במחמר ופטרוהו מחטאת משום דלא עביד מעשה בגופו ׃
ופטרוהו גם ממיתת ב״ד מן הטעם הזה ולא פירשוהו בחורש וזולתו מן המלאכו׳
הנעשות בגופו של אדם שהוא מתחייב בהן מיתה ׃ שאותן מלאכות לא הוצרכו
לדרשן מפסוק אתה ובבהמתך שהרי אף לענין העונש שאין כתו׳ בו אלא העושה
מלאכה יומת מתחייב הוא בחרישה וכיוצא בה ׃ וכן לא הוצרך ר׳ יוחנן עכשיו
לפטור אבות המלאכות מן המלקות שלא עלתה על דעתינו עכשיו בהלכה זו
בכותב ותופר ושוחט צבי ומפשיטו שילקה עליו בשלא התרו בו למיתה ׃ אבל
בדבר שאין בו חיוב מיתה וכרת אלא לאו בעלמא הם מעמידים הכתו׳ הזה אתה
ובהמתך ודקדקו כן ממתני׳ דתנן המחלל שבת בדבר שחייבי׳ על שגגתו חטאת
חייבין על זדונו סקילה ומאי ניהו מחמר ׃ והשיבו על הדרך הדחייה לא תחומין
שיבא דר׳ עקיבא הבערה שיבא דר׳ יוסי ועל כרחם דרשו כן ׃ ש״ו בחורש
בבהמתו מלאכת עצמו היא ובהמה עמו בכלי ביד האומן כגון הגרזן ביד
החוצב בו והמסור ביד מניפו תדע שהרי

חייבין

בזה כמו שאמרו כמה דכהנים לא אכלי בשר בעלים לא הויא להו כפרה דכתי'
ואכלו אותם אשר כופר בהם וגו' והנה הם קרבן ממש ויעלו בידנו במנין ה
הפרשת החלה והתרומה והמעשר ראשון ושל העני וכתיבתן מצות משלימות
לנו החשבון ׃

העיקר הארבעה עשר

פסק הרב שראוי הוא לכתוב
עונשי המצות מצות עשה לפי שנצטוינו א
אנחנו בקיומם ׃ וראוי שנמנה כל מין עונש מהם מצוה אחת שיהא ארבע מ
מיתות ב"ד במנין במצו' עשה ארבע מצות והאישי' זולתו שמנה כל דבר מיוחד
בפני עצמו עד שתהיה סקילת מחלל שבת מצות עשה א' וסקילת בעלת אוב ו
וידעוני מצות עשה שבת וסקילת עובד ע"ז מצוה שלישית וכן כולם ׃ ואמ' הרב
שעשו זה מבלי הסתכלות שאו הדבר כן היה כל מלקות ומלקות מצוה בפני ע
עצמה ותהיה אצלנו מצות עשה כמנין הלאוין שלוקין עליהן ותכפל אז מצות
עשה ותוסיף על ד' מאות בהכרח ׃ ואני אומ' שאם נתפוש הדרך הזה במנין
המצות להיות המניעות בכלל ש"ס ה' לא תעשה וקיום העונש בעוברים במנין
רמ"ח מצות עשה כן ראוי למנותם שיהיו כל ענשי מיתות ב"ד במנין א' לא כמני'
האישים שהם מחוייבי העונשים לפי שאנחנו נצטוינו מצוה בפני עצמה לסקול
מחלל שבת ונצטוינו מצוה אחרת לסקול העובד ע"ז ואין עבירה זו כמות זו ולא
צוה ית' אותנו בהן מצוה כוללת אלא בכל א' מאמר בפני עצמו ופרשה בפני ע
עצמה מטעם בפני עצמו ׃ וכי מפני ששתי מצות השוו בעשות ברגימות האבן
ימנו א' אם כן נמנה השביתה מעבודת קרקע בשמיטה וביובל אחת ונמנה ה
השביתה בשבת ויום הכיפורים אחת ותקיעת השופר בר"ה וביובל אחת אבל
המלקות אין דמיונו לשה דמיון יפה לפי שלא נצטוינו על המלקות בכל עבודה
׃ אבל צונו ית' מצוה כללית אחר הלאוין כולם שנלקה על כל לאו דומה ללאו
דחסימה כמו שבא בפי' המקובל ובגלוי מן הכתוב עוד לא באו במלקות אלא
שתי מצות שאם היה בן הכות הרשע שיפילו השופט והכהו לפניו מ' ולא יוסיף
להכותו ולכן לא ימנה המלקיות בשום פנים במצות רבות ׃ וראיתי הרב לועג
מהאמרם זו מצות הנסקלין מופת שירי ׃ שהם ספרו מעשה הסקילה כיצד נעשה
והן יספרו מצות השביתה כיצד ומצות תקיעת שופר כיצד וכל כיוצא בה ב
במעשים דומה הפעולות ׃ וכתב עוד תימה והתפלא מאיש שימנה מחוייבי
מיתות בית דין כולם איש איש ומחוייבי כרת ומחוייבי מיתה בידי שמים בכלל
מצות לא תעשה כמו שמנה בעל הלכות גדולות המחלל שבת בכלל מחוייבי ס
סקילה ומנה אחר כך לא תעשה כל מלאכה ולא נשאר שלא שהם יחייבו בלי ספק
שקיום גבולי העונש מצות לא תעשה ואיך ימנה גם הקנס והדבר שנתחייב ו
עליו הקנס ׃ ואני תמה ומתפלא על הרב הפלא ופלא שיאשים לבעל הלכות
גדולות ויתפוש עליו למה לא יסתכל בדבריו ולא יביט בהם כלל ׃ ואם היה
משיב על אחד מהתלמידים ראוי הרב לחכמתו ולכבוד מוסרו להסתכל

תרומה ומעשרות ׃ מאימתי מברך עליהם משעה שמפרישין ׃ ואילו היה המצוה
עלינו הנתינה לכהן מפסוק ראשית דגנך תתן לו בלבד לא היו גוזרין עלינו ה
לברך בשעת הפרשה מן הכלל המסור לנו מהם כל מצוה בעשייתה אינו גומר
מלאכתה כגון תפילין אין צריך לברך כמו שנתבאר בממימשי של מנחות ׃ וכיון
שאמרו לנו לברך בשעת הפרשה למדנו שבהפרשה מצוה ׃ ועוד שהכהני׳ עצמם
מפרישין תרומה ומעשרות ׃ ומצריכי׳ ב״כ עליהן כמו שדרשו מפסוק כן תרימו
של לוים גם אתם של כהנים ושאו לא היה של הנתינה בלבד היו הם פטורין מזה ׃
ועוד שהרי בחלה טמאה מבר׳ך בהפרשתה ואינה נתנת לכהן שלא משליכה באור
כמו שמוזכר בגמ׳ בכורו׳ ׃ א״כ שכמנה שתי מצות בתרומת הפרשתה מפסוק
חלה תרימו תרומה ליי׳ ונתינה לכהן מפסוק תתן לו ׃ וכן נמנה בחלה הפרשת׳
מפסוק חלה תרימו תרומה ליי׳ ׃ ונתינה לכהן מצוה אחרת מפסוק מראשית
עריסותיכם תתנו ליי׳ תרומה ׃ וכן הדין במעשר נמנה הפרשתו מצוה מפסוק
עשר תעשר את כל תבואת זרעך ובא הפי׳ המקובל בשני המעשרות הכתוב ו
מדבר אחד מעשר ראשון האמור בו ולבני לוי הנה נתתי את כל מעשר בישרא׳
לנחלה ׃ ואמ׳ ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם כי שכר הוא לכם והאחר
מעשר שני שהוא קדש ושהוא ית׳ מצוה אותנו לאכלו לפניו שאמ׳ כאן ואכלת ל
לפני יי׳ אהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ׃ וכי ירבה ממך הדרך וגו׳ ונוד׳
בנתינתו ונתת ללוי לגר ליתום ולאלמנה ופירושו שיתן ללוי חלקו ולעני חלקו
ולא הוכשר בעיני מאמרו של הרב שבת׳ במצות קנ״ז שבצוויינו להוציא המעשר
שנ׳ וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ ליי׳ הוא קדש ליי׳ ואמ׳ וכי יגאל איש
ממעשרו חמישיתו יוסף עליו שמעשר ראשון אינינו קדש כלל ולא כפדיה אבל
הוא חולין ביד כהן כאמור ואכלתם אותו בכל מקום כי שכר הוא לכם חלף ו
עבודתכם אבל הדברי׳ שאינן נוטלין כגון ראשית הגז והמתנות זרוע ולחיים
וקיבה לא נמנה של נתינתן והוא ב״כ פשטי׳ דקרא שלא נצטוינו בהם בהרמתן ו
אבל אמ׳ ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה וראשית גז צאנך תתן לו ואינו מ
מברך בהפרשתן כלל אבל במתנות כהונה שבמקדש כגון חלקם מן הקרבנות
לא נמנה נתינתם מצוה לפי שלא בא כאן כתו׳ מצוה אותנו בה ׃ אבל הם חלק
השם שלקח מן הקרבנות כמו שצוה באמורים לאישי׳ כן צוה במנות לכהני׳ כמו
כי את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישרא׳ ואתן אותם ל
לאהרן הכהן ולבניו וכל שכן החטאת והאשם שהם כולם לו ית׳ והוא מחיה בהן
משרתיו ׃ ולעפ׳ שכאמ׳ ואת שוק הימין תתנו לכהן אינינו צווי אבל הודאה שהוא
לכהן במתנה כמו החזה שאמרנו והיה לאהרן ולבניו כי שניהם ענין א׳ ומתנה
א׳ והכל׳ בכל חלקי הכהנים מן הקרבנות שהם מתנות שנתן השי׳ לאהרן ו
ולבניו שיהיו זוכים בהן משלחן הגבוה שנא׳ הנה נתתי לך וגומ׳ והנה הם חלק
מחלקי מלאכת הקרבנות שצוה בהם מי יאכלם ולמי יהיו וכפרתם תלויה בזה

פאמ' כהן בו את אהרן ואת בניו לאמר דבר אל אהרן ואל בניו · וזה כלו השאלה אין
בו אמת אבל לימד בפרט' בו את אהרן בחטאת ובאשם עבין אכילתם ובעולה
הרמת הדשן וביוצא בהן תוספת השלמת המצוה הראשונה שלימד בספר' ויקרא
חובתם ומעשיהן והרב עצמו בפרטי המצו' לא יתעורר לא מזה ולא מזה יעשה
אותן מצות חלוקות במנין ; ואין הסתכלות בענין הזה כא' כדקדוק · אבל דעת
ב"ה ג'הוא שהמצוה בבעל החטא שיקריב על חטאו קרבן פב' כי נא ימנה הוא
כאשר הוא אינינו מונה הענושים כולם במיתה ומלקות ; אבל המצוה בכהנים
והקריבו בני אהרן וזרקו את הדם וגו' ימנה אותו ולכך כתב יציקות בלולות
פתיתות מליקות הגשות תנופות ועל הדרך שאמרו מנין לרבות המש עשרה
עבודות היציקות והבלילות וכו' ת"ל המקריב את השלמים מבני אהרן עבודה
המסורה לבני אהרן כל כהן שאינו מודה בה אין לו חלק בכהונה ושאר העבודות
במנות מצות שהכהן כשעושה אחת מאלה עושה מצוה ומברך עליה וזה דעתו
ז"ל · והקרוב אלי יותר שנמנה כל מעשה הקרבנות אין הפרש לכהן בין שיעביד
חטאת ואשם או עולה ושלמים וכנטוו כל זרע אהרן בעבודתם מצות עשה א'
שנ' ועבדתם עבודת מתנה אתן את כהונתכם ירצה נוא' תעבדו בכל עבודת
הכהונה כי היא עבודה ומתנה עבודה לי ומתנה לכם שיש לכם בה שכר כאשר
תקחו הנבוה ית' ; וא"כ יחסרו ד' מצות מהשבונו של הרב בכאן · וכן הדין השני
שיגזור הרב מצות מה שלוקח הכהן חלה מן המצוה אינינו דין שוה לי בכולן ;
אבל יש בהן חלוק כי הדברים הנזכרים הן שתי מצות כדאמי ; והמשל בזה החלה
שכל העיסה אסורה עלינו עד שנפרים אותה ונצטוינו בה מצוה כבדרת שנא'
חלה תרימו תרומה ; ושלא יעלה בלבנו שנרים אותה להוציא העיסה מאיסור
ונעזבנה או נשליך אותה באש נוה אותנו ית' בנתינתה לכהן שנא' מראשית ;
עריסותיכם תתנו לי"י תרומה ; וכן נצטוינו בנתינת התרומה ראשית דגנך
תירושך ויצהרך תתן לו ונצטוינו תחלה בהרמתה מן המצוה הבאה בחלה שנ'
והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה ; ראשית עריסותיכם חלה תרימו
תרומה כתרומת גורן כן תרימו אותה ; הרי שהשוה הרמת שתיהן ועשאן מצות
וזהו כגלה הכתו' מדבר או אינו מדבר אלא בתרומ' חלה כשהוא אומ' חלה תרימו
תרומה הרי תרומת חלה אמורה הא מה ת"ל תרומה תרומה לי"י בתרומה גדולה
הכתו' מדבר דברי ר' יאשיה לפי שהוא אומ' ראשית דגנך תירושך ויצהרך חובה
אתה אומ' חובה או אינו אלא רשות ת"ל תרימו תרומה לי"י חובה ולא רשות והנה
נתבאר שהוא ית' מצוה להפרים תרומה גדולה ראשית תבואתנו ונתנה לכהני
עוד עם עשרים וארבע מתנותיהם · והראיה עוד שהיא מצות חיובם לברך על
הפרשתם כמו ששנינו חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתם תרומה החרש ;
והשכור הערום ובעל קרי והיינו מפני שאינן יכולין לברך ; ומפ' בתוספת' בפ'
בת' של ברכות ההולך להפרים תרומה ומעשרות אומ' א"ק ב"ו להפרים תרומה

יתשלם לנו הכונה במצוה הזאת לזכור את כל מצות יי׳ ולעשותם ואעפ׳ שאמר
ר׳ ישמע׳ בד׳ ציציות ארבעתן ד׳ מצות לענין שאינן מעכבי׳ זה את זה אמרו כך
׃ אבל בחשבון המצות הענין בתשלומו כמנה א׳ ׃ וזו סברא תסבול אותו הדעת
לבעל ההלכות שמנה גם כן מצות תפלין אחת ׃ אבל הרב מנה תפלין שתי
מצות ושתים של כשנו משנה אחת התכלת אינה מעכבת את הלבן והלבן אינה
מעכבת את התכלת ׃ תפלה של יד אינה מעכבת של ראש ושל ראש אינה מ
מעכבת של יד ׃ ואם כשיש לענייכם הרי התפלין יחשבו יותר ענין א׳ שכל מה
שכתו׳ בזה כתוב בזה והענין בהם למען תהיה תורת יי׳ בפיכו שומה ככנגד
הלב וה... עם שבנות המחשבה לבדי ו זם יטען הרב שזה מעשה אחד לבישת
התכלת והלבן כאחד והתפלין שני מעשים ולא יחשבו שם מעש׳ שאינן מעכבי׳
זה את זה אלו שתי מצו׳ ואעפ׳ שהוא מונה ק׳ש׳ שחרית וערבי׳ מצוה א׳ והקטרת
בקר וערב אחת ושני תמידין אחת ׃

העיקר השנים עשר

ידון בו הרב דיכין אמר שאין ראוי שימנו חלקי
המלאכות כל חלק וחלק מהן בפני עצמו ׃ ולכן שם תורת כל מין ומין מן ט
הקרבנות מצוה אחת במנין מעשה העולה ומעשה החטאת ומעשה האשם ו
ומעשה זבח השלמים ומעשה המנחה חמש מצות ׃ וידין עוד שהיות הכהן לוקח
מה שיש לו לקחת הוא חלק מחלקי המצוה ׃ ולכן ישים הוצאת ראשית הגז
וכתיכתו מצות אחת ותרומת המעשר וכתיכתו ללוי אחת ׃ וכן כתב בתרומת
ובחלה והוא מגנה בזה דעת אחרת ׃ אמר שלא יעלם זה אלא ממי שיקח הדברי׳
בתחלת המחשבה ולא יתיישבו הענינים במחשבתו ׃ וכאשר אני מסתכל בהן
אין דברי הרב מיושבין בדעתי כי המעשי׳ בדברי הקרבנות היאך נמנה אותם
אחר מנותנו מצות כאשר נקריב אותם ׃ וזה שכצטוינו להקרי׳ על קצת החטאי׳
חטאת ועל קצתם אשם ועל קצתם עולה ומהם ג׳כ׳ מנחה והצואה בהקרבתם
היא במנין מצות עשה ד׳ מצות ועל כל פנים יצטרך הכתו׳ ללמדנו מעשה אחד
מהן כענין שנ׳ ואם נפש אחת תחטא בשגגה והביא קרבנו שעירת עזים ושם
גמר כל מעשה החטאת א׳כ׳ איך נמנה מוכת הקרבתם והמעשה שלהם בשתים
ואעפ׳ שיש בהם כאים בברכה הרי מעשה כולם שוה הוא אין בהם הפרש ולפי׳
כללם התור׳ אדם כי יקריב ואם זבח שלמי׳ יקריבנו ילמד על מעשה חיובם וכל
שכן החטאת והאשם שלא יביאו נדבה ׃ ועוד שנצטוינו עוד בקרבנו לקיים כל
היוצא מפינו בעולה או שלמי׳ וזולתם ולמד מעשה שלהם איך נתנהג בו בבאנו
להשלים הנדר ׃ והנה החיוב והמעשה שהוא עושה ב׳ מצות א׳ הן ואולי תחשוב
כי המצוה בבעלי הקרבן הם ד׳ מדות נמנו מיניהם אבל מעשיהם מצו׳ חלוקו׳
שנצטוו בהן הכהני׳ מצוה עליהן לעשו׳ מלאכת החטאת על ענין כך ומלאכת
העולה על ענין משונה מן הא׳ והשיאך בזה מה שייחד בהן פרשיו׳ זאת תורת
העולה זאת תורת המנחה וזאת תורת החטאת וזאת תורת האשם ׃ ואמר ה

אם היה בשאר הלאוין שבכללות אין דברי האומר אין לוקין עליו כדאין בכל מקום : ודברי האומר לוקין עליו מתקיימי' ממנה שאין שום חלוק גדול ביניהם · ולפיכך לא הביאו תיובתא על האומ' אין לוקין עליו אלא במקום הזה בלבד שהוא דין מיוחד בו כמו שפירשתי כבר ורוחכו בענין הזה והמשכנו בו הו כ׳ר לבאר הלכות שתומות ומכלל הדברים נתבאר שתשובותו של הרב בנ״ל :

וראיתי לו בספר המדע שמנה איסורי נזיר מצות רבות יין וענבים לחים ויבשים וחרצנים וזג חמש מצות חזק מן הכברא ומן המנין שמנאן במאמר הזה ונזכר למשנה שלימה ששנינו בנזירות : ואני תמה עליו למה לא כתב כן בספר המדע בנא ומבושל ששתיהן כאמרו בא' בגמ' ובשתיהן אמר רבא לאו לאחר אין לוקין על לאו שבכללות דרך אחד ופי' א' לשתיהן וכיון שנזכר וחזר בו באיסורי נזיר היה לו לשנות כל מנינו בנא ומבושל והראוי יותר והנאות שנמנה הדברי' שנצטוינו בהם או שנמנענו מהם לא הלאוין ולא המלקיות וא'כ כל הפרטים בתורה אי אפש' ונזכרים בשמם נמנה על כל פנים נא ומבושל שתים ואתנן ומחיר ושאור ודבש וזולתם וכ'ש בעמוני ומואבי שאפילו כפי סברתו של הרב לא היה ראוי שימנם אחת כמו שעשה במצות כ'ב לפי שאי איפשר בעמוני ומואבי שלא נלקה אותם שתים לפי שהם גופים מוחלקים · ואם בא העמוני על בת ישראל ובא המואבי עליה בשתי התראות אף היא לוקה שתים שאפילו בשם אחד שנינו אמרו אל תשתה אל תשתה והיא שותה חייב על כל אחד ואחד התרו בהן מתחלה על העמוני והמואבי שניהם על ביאה שנייה דהתראה תוך כדי דיבור בעינן משום דאמרינן אשתולי כדאיתא בספר שלישי של כתובו' ואי איפשר להיות איש א' עמוני ומואבי · אבל המנין הזה כלו מכין בטעות אבל האיסורי' שלא הזכרו אלא בשם אחד נמנה כולם אחד כגון על הבאים בלאו דלא תאכלו על הדם כי לשון התורה כתפוש במנין ; והשר הם איסור א' ונתרבו המלקיות כגון מעשר דגן תירוש ויצהר ולחם וקלי וכרמל אין ראוי שנמנה א' אלא איסור אחד שנמנענו מלאכול מעשר שני חוץ לירושלם מאי זה מין שיהיה והחמיר בו במלקיות הרבה · ונמנענו מלאכול החדש קודם העומר הכתכן שנמנה כל פאה ופאה שבזקן מצוה אחת מפני שלוקין על כל אחת · והשריטה באמת מצוה אחת ולוקין על כל שריטה ושריטה מריבוי הכתוב וכמו שביאר הרב : והאוכל רחים ורכב לוקה שתים ואינם שתי מצות בחשבון : וכן נמנה האוכל שרץ הארץ במניעה אחת ושרץ העוף אחת ואעפ' שבאו בכל אחד לאוין הרבה ולוקין בו מלקיות הרבה כמו שביארנו · ואיסורי הנזיר נמנה ענשיו למצות רמ"ח מצות עשה וללמדנו שלא נביא ענין ציצית בחשבונו אלא למצוה אחת זה דבר ראוי לטעות בו ועם כל זה אנחנו לא נשנה מנינו של הרב בזה · שראינו לבעל הלכות גדולות שמנה ציצית מצוה אחת לפי שהיא ענין אחד שבתשלום התכלת והלבן

תשלם

ממה שדרשו לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ׃ ומכאן אתה דן לכל
האיסורין שבנזיר מה כאן מין אחד והן שני שמות וחייב על זה בפני עצמו ועל
זה בפני עצמו וכו' ואחר וכלל מכל אשר יעשה מגפן היין שהוא כולל אר־ י
הנזכרי' ודברים אחרי' עמהם ואין מלקין אלא על הפרטי' שנתייחד בהן הלאו לפי
דכין הענבים וענבי דברא אינו לוקה בהן כלל לפי הלשון האחרון לפי שגם זה י
אינו מיוחד בלאו דחסימה שאינו מזכי' שם האיסורי' שנכללו כענין בנבלה אבל
כללם בשם אביהם כל היוצא מן ועוד שהלאוין האלו ר"ל לא תאכלו כי אם בלי
אם כל אשר יעשה מגפן היין כיון שנכר־לו בהן שמותן שחלקן הכתוב וחייב
עליהן מלקיות הרבה כבר נקרא כל אחד לאו שבכללו' מה שאין כן בלאו דנבלה
ומלאכה דיום טוב שכל הנכר־לין בו שם אחד ומלקות א' יש בהן ולזה נתכוונו
שתי הלשונות שבאו שם באכילת הפסח בדין לאו שבכללות ללמד על כיוצא בזה
וכן חלקו הם עצמם אביי ורבא בפרק חמישי של מנחות אמרו המעלה מדבש
ומשאור על גבי המזבח ׃ אמר אביי לוקה משום שאור ולוקה משום דבש
ולוקה משום עירוב שאור ולוקה משום עירוב דבש רבא אמר אין לוקין על
לאו שבכללות׃ וזו גירסת הרב והנכון לוקה משום שאור ולוקה משום ד
דבש ולוקה משום עירובי שאור ודבש והם שלש מלקיות לאביי כמו שאמ' בדין
הנא והמבושל ׃ ולרבא אינו לוקה על לאו שבכללות לפי שעירוב השאור ודבש
נתרבה מן המדרש לא תקטירו והוא כולל עירוב שמות חלוקין ואיסורי' חלוקין
ואינו מתייחד בשם אחד כלאו דחסימה ׃ ואחרים פירשו כי מחלוקת שתי
הלשונות בפסח לומר שאם אכל נא או מבושל והתירו בו משום אל תאכל כי
אם צלי אש לוקה אחת ללשון ראשון ולפי הלשון האחרון התרו בו משום לא תאכל
נא כי אם צלי אש אינו לוקה וגם זה נכון ׃ והענין מצריך אותי לערך בכאן מה
שאמרו בראשון של תמורה המעלה איברי מומין לגבי מזבח רבא אמר לוקה
משום הקטרת כולו ולוקה משום הקטרת מקצתו אביי אמר אין לוקין על לאו
שבכללות והעלו שם תיובתא דאביי תיובתא מה שלא עשו כן בשאר מקומות
להעלות דברי האומר אין לוקין על לאו שבכללות בתיובתא ׃ והטעם בזה לפי
שהלאו הזה הבא באיסור העלאת בעלי מומין לאו פרטי הוא ׃ ואשה לא תתנו מ
מהם ואין כאן לאו כולל אלא שהיה אביי סבור שכיון שלא בא בהקטרת בעלי
מומין אלא לאו אי אפש' לחייב בו שתים אעפ' שבא' בו בין כולו בין מקצתו ועלה
לו בתיובת' לפי שהם דורשי' בכתו' הזה שמות חלוקי' לאו א' לא תקריבו ליי' ו
ואשה ולאו אחר לא תתנו מהם ׃ וזהו פירו' אותה שטה על נכון לא כמו שהעלה
אותה הרב במצות נט' מן הלאוין שאמר דהלכה כמאן דאמר התם אין לוקין ע
על לאו שבכללות דהאי תנא דתני עובר משום חמשה לאוין הוא סובר לוקין
על לאו שבכללות מכל מקום ׃ וזו דרך משובשת איכה כדרכי התלמוד
דכיון שלא באת לנו ברייתא אחרת או משנה באין לוקין על לאו שבכללות אם

יתור לחלוק · והעולה מכל זה שהנפרטין בלאו אחד אין לוקין עליהם אלא אחד
והנה כותב דברינו של הרב בלא תביא אתנן זונה ומחיר כלב ושאור ודבש ות
ומשפט גר יתום וכיוצא בהן כולן : והמין השלישי הוא לאו יש בו
כלל כפרטים בתחלה או בסוף כגון הלאו שפורש נא ומבושל וכולל ש תאכלו
כי אם צלי אש : וכן בנזיר כולל מכל אשר יצא מגפן היין לא יאכל : ולדברי
הכל הפרטים יתירי ולוקין עליהן על כל אחד ואחד דכיון דכתיב לא תאכלו
כי אם צלי אש מיפרט בנא ומבושל לימא לי שמע מינה ללקות על כל אחד ו
ואחד מן הפרטים · וכבר אמרו בנזיר וענבים לחים ויבשים לא יאכל לחייב
על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ומכאן אתה דן לכל איסורין שבנזיר ל
לאייתויי תרת חדתא ועינבי : אבל מחלוקת אביי ורבא מפני שאביי סובר
לפי שאמרה תורה אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש וכל הנכנסי׳ תחת הלאו הזה
מטעם אחד ומשם אחד נאסרין לוקין עליו אחת בלאו דכללה ויום טוב והוצרך
לרבות בו עוד פרטים להלקות בהן על כל אחד ואחד הילכך בנא ומבושל
לוקה שלש דלוקה שתים מן השמות הנפרטין בלאו הזה הכללי המוסף עליהם
שהוא אל תאכלו ממנו כי אם צלי אש שהוא כולל נא ומבושל עמו לפי ש
שלאוין הרבה האמורין על איסור אחד מרבין בו המלקיות כמו שאמרנו למעל׳
ורבא סובר לא בא הכתוב אלא להלקות בפרטין על כל אחד ואחד מלקות ב
בפני עצמו אבל על הכלל אינו לוקה ואמרו בגמרתו של רבא שתי לשונות.

הלשון הראשון סובר שזה הכללי ראוי הוא ללקות כיון שהדברים הכללי׳
בו טעם איסורם שוה והשם הכולל אותם שאינו צלי אש כדברי אביי אלא שאינו
ראוי להלקות בו עם לאו הפרט שילקה שתים שהרי לא נאמר במניעות הנא או
המבושל ב׳ לאו שני פעמים אלא לא תאכלו אחת נאמר בהן ואינו דין שילקה
מלאו אחד באיסור אחד ואכילה אחת שתי מלקיות · והלשון השני
סובר שאפילו אחד אינו לוקה מן הלאו הזה דלא מייחד לאויה בלאו דחסימה
ואפילו זה לפי שאינו מזכיר שם האיסור כענין בנבלה ומלאכה דינו שהשם ש
המיוחד בהן כבר זכרו הכתוב ומנע ממנו אבל לא תאכלו כי אם צלי אש ל
לא הזכיר שם הנאסרים אבל שלל אותם במותר וכגון זה אינו כדמיון לאו ד
דחסימה המלמד מלקות על כל התורה ואין בין שתי הלשונות של רבא כלום
באכילת הפסח מפני שאין באכילתו ענין שיתחייב עליו מלקות זולתי הנא ו
והמבושל שפרטן הכתו׳ לפי שאחי שהוא ככלל עמהם בזה כבר מיעטו אותו מן
הפרט והצריכו הכלל לענין אחר כמו שמפורש בגמ׳ מציעא : אבל החילוק
היוצא משתי הלשונות ללאו כללי בזה המקום אחר שלוקין עליו אחת
ללשון ראשון ופטור בו לפי הלשון האחרון וזה : גון הלאו הנאמר בנזיר מכל
אשר יעשה מגפן היין שנאמרו בו גם כן פרטים תחלה מיין ושכר יזיר חומץ
יין וענבים לחים ויבשים והם שמות הלוקין ממה

וזה דומה ללאו דכללא ולאו דלא תעשו כל מלאכה בי"ט שהם מלאכות רבות
משונות המעשה והענין ולוקין עליו כמו שמפורש בתחלת משקין ׃ והטעם לכל
שו מפני שכל הנכללין בלאו שם אחד להם׃ וכן המגפף והמנשק והסך והמלבים
והמנעיל וזולתם עבודה שמם ׃ אבל כוונתם באמרם שהוא לאו שבכללו' מפני
שהמניעה מהם בשלא כדרכה הוא מה שהזכיר ית' לא תלכו אחרי אלים אחרים
שנכנסי' תחתיו ענינים שאמ' הכתו' את יי' אלהיך תירא ואותו תעבוד ובשמו ת
תשבע והזהיר שלא נלך אחר עז' בשו ולא בזולתם שלא נירא ממנה ולא נעבדה
בשום כבוד בעולם כגון בגפוף ונשוק וזולתם אפי' שלא כדרכה ולא להשבע
וגם יכנס בו שלא נשא על העתידות ממנה ואם שמענו אותם מטמה שלא נלך
אחר עצתם ׃ וכגון זה לאו שבכללות הוא ואין לוקין עליו כלל׃ והמין השני הוא
לאו הפורט דברים רבים כגון כל שאור וכל דבש לא תקטירו לא יבוא עמוני
ומואבי ׃ לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב׃ וכן כיוצא בהן והנכר' מדברי חכמינו
בשו שלוקין עליו לדברי הכל ואין לוקין עליו אלא א' ׃ והראיה בזה מה שהביא
הרב מגמ' קדושי' מעכין אלמנה וגרושה וחללה זונה כשם שחלוקה גרושה מזונה
וחללה בכהן הדיוט כך חלוקה אלמנה וחללה זונה בכ"ג ומשמעות זה שאם בא
על כלם לא היה לוקה אלא א' כיון שבלאו א' כאמרו אלא מפני המדרש הזה שחלקן
הכתוב לחייב על כל אחד אפי' בגוף אחד לפי שיש לו איסור חל על איסור ׃
וכן יתבאר זה מן הסוגיא שבסוף פרק גיד הנשה מאמרם שם אכל אבר מן ה
החי ובשר מן החי לרבי יוחנן חייב שתים לפי שלדעתו של רבי יוחנן לא תאכל
הנפש עם הבשר לאו לאבר מן החי ׃ ובשר בשדה לאו אחד לבשר מן החי לריש
לקיש איכו חייב אלא אחד כי הוא שאמר ולא תאכל הנפש עם הבשר הוא לאו
אחד כולל שניהם כאלו אמר לא תאכל הנפש והבשר בעודם זה עם זה ׃ אכל
בשר מן החי ובשר מן הטרפה לרבי יוחנן חייב אחד שלדעתו ובשר בשדה ט
טרפה לאו כלל שניהם שיעורו ובשר בשדה וטרפה לא תאכלו לריש לקיש ח
חייב שתים ׃ והנה זה מבואר ׃ וכן אמרו עוד בגמר כריתות
ובסנהדרין לענין אוב וידעוני שאינם חלוקין לחטאת הואיל ושניהם בלאו אחד
כאמרו ׃ ונלמוד מזה שכן הדין במקום מלקות׃ וכן ראיתי עוד בירושלמי
במסכת נזיר שמקשים שם מן הכתוב כל חלב לא תאכלו וכל דם לא תאכלו ׃
מעתה כיון שחזר וכלל לא יהא חייב אלא אחת הא כראה דכל חלב וכל דם ל
לא תאכלו כלל הוא ואינו לוקה אלא אחת אלא מן הפרט שבמקום ׃ ועוד
מקשה שם והא כתיב וכל משרת ענבים לא ישתה וכתיב מחרצנים ועד זג לא
יאכל ׃ מעתה כיון שחזר וכלל לא יהא חייב אלא אחת ׃ אמר לון שו כתיב
חרצנים וזג יאות כיון דכתי' מחרצני' ועד זג לחייב על זה בפני עצמו ועל זה
בפני עצמו ׃ וכן כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו ׃ ולחם וקלי וכרמל לא
תאכלו אין דינם ללקות בהן אלא אחת אלא מפני שמנאו יתעד

כי נפש הוא חובל׃ ורב יהודה אמר אכל רחים לוקה אחת רכב לוקה אחת ר
רחים ורכב לוקה שתים ושאלו לומר אביי ורבא בפלוגתא דרב הונא ורב י
יהודה קא מפלגי וכו׳ ואם כדברי הרב שאומר כי דעת רבא שאם אכל נא ו
ומבושל אינו לוקה אלא אחת׃ וללשון אחר שאינו לוקה כלל היאך עלה על
דעתם לומר דרבא דאמר כרב יהודה והוא מחייב ברחים ורכב שתים׳ ועוד
ששם שני ברית׳ מפורשת ואמרו בה תניא כותיה דרב יהודה דרחים ורכב ח
חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו׃ ואם כן תיקשי לרבא דאמר
שלאו כזה שהוא לאו שבכללות אינו לוקה עליו שתים או שהוא פטור לגמרי׃
ובפירוש אמרו שם ברחיית זו השאלה׃ אמר לך אביי הכא דאמרי אפילו לרב
יהודה עד כאן לא אמר רב יהודה התם אלא דכי נפש הוא חובל לא משמע ר״א
לרחים ולא לרכב הילכך לשאר דברים הוא דאתא׃ אבל הכא כי אם צלי אש ל
למאי אתא׃ ורבא אמר לך הכא דאמרי אפילו לרב הונא עד כאן לא אמ׳ רב
הונא אלא דכי נפש הוא חובל יתירא הוא וכיון דיתיר׳ הוא שדייה לרחים ורכב
אבל הכא כי אם צלי אש יתירא הוא מיבעי ליה לכדתניא וכו׳׃ והנה למד
מזה שאין מחלוקתם ועניינם אלא בשם הכללי שהוא כי אם צלי אש וכי נפש
הוא חובל׳ ובגמר׳ נזירות מפרש עוד דאמרי׳ התם אמר אביי אכל חרצן
לוקה שתים זג לוקה שתים חרצן וזג לוקה שלש רבא אמר אין לוקין על לאו ו
שבכללות׃ מתיב רב פפא אכל ענבים לחים ויבשים חרצנים וזג וסחט א
אשכלות של ענבים ושתה לוקה חמש׃ אי הכי לילקי שש אחד מכל אשר יעשה
מגפן היין עם הפרטים שבו מפני שלדעתם חמש מלקיות הם כדעת רבא שהוא
מחייב מלקות על כל אחד ואחד מן הפרטים בכתוב אבל לא על לאו ש
שבכללות׳ ועוד שנינו משנה שלימה וחייב על היין בפני עצמו ועל ענבים
בפני עצמן ועל חרצנים בפני עצמן׃ ועל זגים בפני עצמן׃ וזו תשובה
מפורשת על דברי הרב׃ אבל ביאור הענין הזה כולו כך הוא שהלאוין
שבכללות מינים מהם לחיוב ומהם לפטור׃ המין הראשון הוא הלאו הכולל
דברים רבים אין ענינם וטעם איסורם שוה׳ והכתוב אסרם כולם בלאו אחד
ושם אחד כגון לא תאכלו על הדם שהכניסו בו אוכל מבהמה קודם שתצא נ
נפשה ואוכל בשר קדשים קודם זריקה ובסנהדרין שהרגנו את הנפש שאסורין
באכילה כל אותו היום וכגון הלאו הכולל כל שבקדש פסול ליתן לא תעשה ע
על אכילתו שנכנסין תחתיו נותר ויוצא ולן ונשחט בלילה ופיגול וזולתם ה
הרבה ענינים חלוקין לגמרי׃ והכל מודים שלאו כזה אין לוקין עליו כלל
כמו שהוזכר בפרק שני של פסחים ובפרק שביעי של סנהדרין׳ וכן המכשף
והמתעסק לעבודה זרה ומכבד ומרבץ לפניה אמרו שם שהוא לאו שבכללות ואין
לוקין על אחד מהם׃ ולא תבין מהם מפני שהמעשים הללו משתנים שהרי שם
אחד להם שכולם עבודה קם לה׃ וזה דומה

מים וגדלים ביבשה תלמוד לומר כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים לא ת
תאכלום · באו לרבות הגדלים אף ביבשה שאינן שרץ המים מכל אשר אין לו
סנפיר וקשקשת במים והחיות שבים שאינם שרץ מדכתיב ומכל נפש החיה
אשר במים ודרשו שם חיה זו חית הים נפש להביא את הכריני יכול יהא מטמא
באהל כדברי בן הכינאי תלמוד לומר שקץ הם וגם בזה לא דקדק בדברי ת
הקדמונים כלל · כי הפוטיתא אכלם אינו שלא דבר טמא הזכירוהו בגמ' לקטנותו
כמו שייחדו הנמלה והזכירוה לקטנותה · והרי זה הענין מבואר · וכן הגזירה
שגזר הרב במניעות רבות שהם בלאו אחד ואמר שכל מקום שדרשו בהם ר
ריבוי לחלק הוא חייב מלקות על כל דבר ודבר וימכה אותם מכות רבות ב
במספרם שהם שמות הרבה · ואשר לא יבוא בהם מדרש לחלק הוא חייב אחד
על הכל · וימכה אותן מכה אחת שהוא שם אחד לפי שלא ילקה א' שתי מלקיות
משום אחד בשום פנים · ומפני זה אמר שימכה אל תאכלו ממנו נא מכה א' ולא
תאכלו מבושל מכה אחרת · וראיתי ממה שאמ' בפסחי' אמ' אביי אכל נא לוקה
שתים מבושל לוקה שתים נא ומבושל לוקה שלש · ורבא אמר אין לוקין על לאו
שבכללות איכא דאמרי חדא מיהא לקי כלומ' כשאכל נא ומבושל לוקה אחד ו
ומאן דאמ' חדא נמי לא לקי דלא מייחד לאויה כלאו דחסימא כי זה הלאו ה
המונע משני דברים נא ומבושל אין לוקין עליו ואיתמר התם אמר אביי אכל
זג לוקה שתים וכו' וכבר התבאר בגמ' סנהדרין אין לוקין על לאו שבכללות ·
ולפיכך מאמר אביי הוא נדחה · והאמת שהוא לוקה אחד בין שאכל נא בין
שאכל מבושל או נא ומבושל לוקה אחד בלבד · וכן בנזיר בזג ובחרצן ·

והתמה מדברי הרב ז"ל כי לדעתו שבא רבא לחלוק על לאו שלא תאכל ממנו
נא ומבושל מבושל שהוא לאו שבכללות ובאוכל נא ומבושל באו שתי הלשונות
הללו הלשון הראשון אמרי שלוקה על שתיהן אחת · והלשון השני פטרו מכלום ·
אם כן הראוי לנו שנפסוק הלכה שהוא פטור ממלקות לגמרי · מפני הלשון
שפוטר ואומר דאפילו חדא לא לקי הוא לישנא בתרא · והלכה כלישנא ב
בתרא · ועוד דספק נפשות הוא ופטור · ועוד דבגמר' סנהדרין כך התבאר
שאין לוקין על לאוין שבכללות כלל · ובין שעשאן כולם כאחד או שעשה אחד מ
מהן אינו לוקה כר"ל ואם כן למה אמר הרב כי האמת שלוקה הוא אחת ·
אבל אין הענין כמו שאמר הרב שהאוכל נא ומבושל אפילו לדעת רבא לוקה
שתים · וכן בזג וחרצן בנזיר והראיה בזה ששנו שם בפסחים בריתא תנו
רבנן אכל כזית נא מבעוד יום פטור כזית נא משחשיכה חייב · ואם כן היו מ
מקשים ממנה למאן דאמר אפילו חדא לא לקי ועוד ראיה ממה שאמרו בבא' של
בבא מציעא אמר רב הונא חבל רחים לוקה שתים משום רחים ומשום כי נפש
הוא חובל · חבל רחים ורכב לוקה שלש משום רחים ומשום רכב ומשום כי

עוף טמא ׳ וכבר נתבאר בגמ׳ של טרפו׳ שאין עוף טמא בעולם של׳ כ״ד׳ עופות
שפרטן הכתו׳ ולא בא בתורה לאו לאסור כל עוף׳ טמא בכלל של׳ אמ׳ ואת אלה
תשקצו מן העוף לא יאכלו שקץ הם את הנשר ואת הפרס ואת העזניה וגומר
הפרשה ׳ והרב עצמו ביאר זה בחבורו הגדול היתכן שיהיה זה הכולל מן ה
העפופים נשר או פרס או עזניה או כל עורב למינו ש״ר־ קה עליו תמוה אלה
תשקצו מן העוף ׃ ואם יתכן שתהיה הנרעה הזו דורסת ואוכלת ׃ ואם איננ
דורסת תהא עוף הבא בסימן א׳ שהוא מותר לפי שאינו דומה לנשר וכן הענין
בעצמו שהרב אומ׳ שאפש׳ מין א׳ עוף בעניני ופעולותיו והראיה מד בריו ש
שהעוף ושרץ העוף במדו׳ לבד הם חלוקי׳ ׃ ולכך יתכן שיהיה לזה המין העיכוני
פעולותיו של זה ושל זה ויקרא בשם שניהם וגם זה אינו אמת אבל כל מעופף
בעל שני רגלים הוא הנקרא עוף׳ וכל שיש לו ד׳ רגלים הוא הנקרא שרץ העוף
מפני שהוא הולך כמוך ורומש כשרץ ואינו הולך בזקיפה כעוף ובבלהו קראי׳
דשרץ העוף כתי׳ הלך על ארבע ובפסוק וכל שרץ העוף טמא הוא לכם הכתו׳
במסכת תורת כהנים דרשו בספרי של חגבים טמאים ׃ ובספרא שנו ר׳ אומ׳ כל
שרץ העוף אשר לו ארבע רגלים טמא הוא הא אם יש לו חמש טהור ׃ דרשו מ
מיעוט ביתרון הרגלים ׃ אבל במיעוטן שיהיה בעלת שתים אינו שרץ העוף ׃
וזהו החילוק שביניהם הנראה ׃ והנכון בטעם והנזות בלשון מקראות ׃ ונר׳
דעת רבים הקטני׳ הנמוכים הנראים כרוחשים על הארץ נקראים שרץ העוף
ואשר רגליהם גבוהים לפי קומתן נקראין עוף גם זה ׃ לא יתכן היות שניהם ב
בגוף אחד ׳ ומה שאמ׳ הרב הלא תראה פירושי הקדמוני׳ כולם מנו בכלל השש
מלקיות דג טמא ושרץ ׃ והא אינו מרחיק זה כי יתכן שיהיה דג ויהיה שרץ ה
המים וכן מה שאמר שלא בא לאו גמור בשרץ המים אלא לא תשקצו את כ
נפשותיכם בכל השרץ השורץ ׳ אינם דברים באים בדקדוק אבל הם מסובבים
אחד ׳ ותדע ותשכיל כי כל המינים שבים שאינן בעלי קומה הדגים כולם לכל
מיניהם נקראים שרץ המים ויש בעלי קומה שיש להם רגלים והם נקראים חיות
המים לפי שהן כחיות ושיטתן והליכתן כהן והכתוב כלל שתיהם בלאו אחד
שנאמר מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים וגו׳ מבשרם לא תאכלו ׃
וכן בבריאתם כאמר ישרצו המים שרץ נפש חיה ׳ והשרץ הוא מיני הדגים
כולם ׳ ונפש חיה הן חיות המים בעלי הקומה וכתיב זה הים גדול ורחב ידים
שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות ׳ והנה כל מה שבים יכנס בשני
השמות האלה בשם רמש או שרץ ובשם חיה ׃ ושנו בספרא אתה אומר לכך
באמר במים או אינו אלא מין שהתרתי אותו המין אסרתי אי זה הוא מין
שהתרתי בעל עצמות פרה ורבה אף אין לי אלא בעל עצמות פרה ורבה מנין
לבעל עצמות אינו פרה ורבה אינו בעל עצמות פרה ורבה עד שתהא מ
מרבה רגלים׳ ואת הצפרדעים הגדלים בים ט

תמה שטנו שם במיפרא השרץ הרומש על הארץ אעפ'שאינו פרה ורבה ׃ ואני
ההפרש בין אמרו שרץ השורץ ובין אמרו הרומש כי השורץ הוא שיש בו כח ה
התולדה והרומש הוא המתהוה מן העיפושים שלא יוליד כמוהו ואם'כ'הדבר ז
הכמלה שאינה פרה ורבה אינו לוקה עליה מכ׳ הלאוים שכתו'כאן שרץ השורץ
כי אין בכלל שא הארץ שיש בו כח התולדה בלבד ׃ שא מזה הכתוב לבדו שאמ
בו רומש מלקין אותו ׃ ואם ילקה לדעתו בנמלה הזו משום עוף ושרץ העוף לפי
שכאשפו שני שמות הללו בגופו היאך ילקה מן השם הנאמר בפרה ורבה ואי
אפשר לגוף א'להאסף בו שני השמות הללו ׃ ועוד שאמ'בנולד בזרעים ובפירות
כשיצא לאויר ילקה בו משום לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום ׃ ואם הלך
על הארץ מלקות אחרת עוד משום וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא •
יאכל . ואם יקרה עם זה שלא יהיה פרה ורבה חייב עליו שלש מלקיות השתים
שקדם זכרם ׃ והשלישי משום בכל השרץ הרומש על הארץ ׃ והנולד בזרעים
ובפירות אינינו פרה ורבה לעולם כי אין כח התולדה שא ההיולי אשר בזכרים
ואפי' במינין הנולדים כגון התרנגולת דספנא מארעא ׃ וכן העכבר שסורץ מן
העפר וזה דבר ידוע בטבע ׃ אבל אין העניין כמו שאמ'שא כולם בכלל השרץ
השורץ ׃ וכן יש בלשון אף בפרה ורבה כעניין שכתוב תבנית כל רומש באדמה
וכתי' וכל חיה הרומשת על הארץ ועוד כתיב ויגוע כל בשר הרומש על הארץ
בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השורץ על הארץ ׃ ומן הידוע כי כת לא ה
הכנים בתיבה המינין הנולדים מן העיפושים שלא יוליד שא מינין שיש בהם
כח מזכר ונקבה ׃ וכתי' המה וכל החיה למינה וכל הבהמה למינה וכל הרמש
הרומש על הארץ למינהו ׃ והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו וביציאתם אמר
ובכל הרמש הרומש על הארץ היצא אתך ושרצו בארץ ופרו ורבו על ה
הארץ וכתי' כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה ׃ ולשונם בתלמוד עד כאן
לא פליגי רבנן עליה דר' אליעזר שא בכינה דשאינה פרה ורבה ׃ אבל בשאר ש
שקצים ורמשים שפרין ורבין מודו ליה ׃ אבל עניין כל רמישה דריכה והלוך י
כעניינו בסמך מלשון מרמס רגליכם ׃ רמוס חבירי ואנקלוס מתרגם הרומש על
הארץ והשורץ על הארץ דרחש על ארעא ׃ אם כן כל בעלי נפש התנועה בכל
השם הזה והכתוב בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה ׃ ירבה בו כל כ
נפש חיה אשר תרמוש האדמה או שתהיה האדמה פועלת ששמם רמש הוא י
וברייתא הזה השנויה בסיפרי לא דרשו אינו פרה שא מריבוי בכל וכן דרשו
שם עוד כל מרבה רגלים בכל השרץ להביא תולעים שבעקרי זתים ושבעקרי
גפנים והם אינן פרין ורבין כלל ׃ ודרשו בש תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ
את שפירשנו לאוירן וחזרו ׃ ומכל מקום מה שהם מביאין בריבוי מן הכתוב ה
האחד לכל השמות כפירשנו ׃ ועוד טעות גדולה בפירוש הזה שזה אומ'המין הוא
עוף ושרץ העוף ׃ ויש לו עניני העוף ופעולותיו ולוקה עליו משום עוף

פרה ורבה ונתחייב עליה משום שרץ שפי׳ מן האוכל שהוא לוקה משום לכל השרץ
השורץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם שאמנו כתרבה לדעתנו ׃ ואחת משום
כל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכל וא׳ משום שרץ המים ׃ ובגרעה תוספתא
על זה היותה עוף ולוקה משום עוף טמא ׃ וכזה הפי׳ טענות רבות הא׳ כי אמ׳
שהפוטיתא עוף ושרץ העוף ושרץ הארץ ושרץ המים ׃ ואיכא שא שרץ המים אין
לה גדול בארץ כלל כמו שהזכירו בשלישי של עירובין ׃ ומי אמר אביי דגיסי
גידולי קרקע ניכהו ׃ והא אמ׳ אביי אכל פוטיתא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש
צרעה לוקה שש ואם איתא פוטיתא כמי לילקי משום שרץ השורץ על הארץ ׃
תדי כתב אר לך מתו׳ אמרם שזה הנקר׳ להם פוטיתא איכנו גדל בקרקע אבל הוא
מן הדגי׳ שאינן גדולי קרקע כלל ולא יהיו בכלל שרץ השורץ על הארץ ׃ וטעות
אחרת במאמרו שהשרץ השורץ על הארץ שהווה בפרי לוקה בו משו׳ לאו מיוחד
לו בפני עצמו והוא לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום ואין הדבר כן ש
שהרי בגמ׳ של טרפות אמרו בעי רב יוסף פירשה לאויר אבולם מהו תיקו ׃ בעי
רב יוסף פירשה על גב תמרה מהו תיקו ׃ מתמרה לתמרה מהו תיקו ׃ ואם היה
זה פשוט לאיסור היתה פרישתו לאויר או על גב תמרה בהליכתו על הארץ ׃ ו
והוא מתחייב בו משו׳ שורץ על הארץ ׃ וא׳כ כשהוסיף עוד להלך על הארץ אין
בו לאו ׃ ושם אחר נוסף בו כלל דהא בהכי קראי תרויהו על הארץ כתי׳ בהו שא
לפי שכל השרצי׳ ההווים מן העיפוש בפירות ובזולתם איכם אסורי׳ שא בהיותם
שורצים על הארץ כמו שאמרו בגמ׳ חולין על הארץ להוציא זיזין שבעדשים ו
ותולעת שבתמרים לפי׳ הוצרכו לרבות בשפרא את שפירשו לארץ ׃ וחזרו לומ׳
שאעפ׳ שהם בחור שלהם ואינן עכשיו שורצים על הארץ כיון ששרצו שעה א׳ על
הארץ כאשרו והם נקראים מעתה שרץ השורץ על הארץ ׃ ולא שכנו שם פירשו
על גבי פרי וחזרו במאמר הרב שא שפירשו לארץ וחזרו וכן לא רבו אותם מ
מפסוק לכל השרץ השורץ על הארץ כמו שכתב שא מן הכתו׳ השני ולא תטמאו
את נפשותיכם בכל השרץ השורץ שלא מיעט בו על הארץ ׃ ומ״מ בשורץ על
הארץ הוא חשוב והוא בכל השרצים לכל הלאוין שכאמרו בהן מקרא א׳ מרבה
ומקרא א׳ ממעט מיעטו שבתוך הפרי להיתרא והביאו את שפירשו לארץ וחזרו
לאיסורא דהוי שורץ על הארץ ׃ וכך אמרו בגמ׳ חולין אמ׳ רב הונא לא ליסתי א
איניש שיכרא בנבתא בליליא דילמ׳ פריש ממנא לנבתא והדר נפיל לכדא וקא
עביד משום שרץ השורץ על הארץ ׃ א׳ל׳ רב חסדא לרב הונא תניא דמסייעא ׃
לך ואת כבלתם תשקנו לרבות כחושין שביכנן ועל פי זה אמרו קישות שהתליע
באביה אסורה משו׳ שרץ השורץ על הארץ שמרנס בפרי במחובר לארץ כשרנס
על הארץ ׃ וטעות אחרת שהרב אומ׳ כי השרץ ההווה מן העיפושים שאינו
פרה ורבה עובר עליו משום ולא תטמאו את נפשותיכם וגו׳ מיהו

שהוא פרטי והזכיר פסו' תקדש וזה דבר ברור ומחוור עכשיו ברמז הטעמי
הזו על דעת הראשוני' והסכמת כו'ם היא לחייב על כל לאו מלקות לא שיתחייב
שתי מלקיות על לאו א' בשם א' כמו שחשדם הרב ׃ אבל הרב לא דקדק בדבריהם
ולא הבין אותם מפני שהוא מרחיק שיהא אדם לוקה שתים על איסור אחד אעפ'
שנכפלו בו הלאוין כמו שהקדים בעיקר הזה ׳ ושם באותו ענין פירש ואמ' שאם
באו אלף לאוין מבוארין כולן בשרץ הארץ אינו לוקה עליו אלא מלקות א' ואלו אמ'
שרץ הארץ לא תאכל שרץ הארץ לא תאכלו שרץ הארץ לא תאכל אלף פעמים לא
יתחייב כי אם מלקות א' ובין שיהיו שניהם מיוחדים בדבר א' או שיהיה האחד
מיוחד בדבר והשני כולל אותו הדבר וא' עמו לעולם אינו לוקה לדעתו על שני
ס' אלא מלקות א' כגון זה הלאו של תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ שאם
אכל שרץ הארץ לבדו אין הרב מלקה אותו אלא אחד ׃ והביא ראיה ואמר ש
אלו אשר כתבו זה השורש הנפסד יאמינו כי מי שילבש שעטנז ילקה שתים מפני
שבאו עליו שתי לאוין לא ראיתים מעולם יחשבו זה וזה מבואר מאד עד אשר לא
יעלם מן החרשים ומן האלמים אלו דבריו ׃ וכבר הראית לדעת מן השמועה ש
שבפ' שני שבפסחים שהעיקר כדברי הראשונים ׳ והמלקיות בפוטיתא ונמלה
מפני כפל הלאוין בשם א' ׳ ולפי דרכו לומ' כמי בבשר הקדש שנטמא שיהא בו
לאו שני פעמים להלקותו שתים מדמיין פוטיתא ונמלה שלוקה ארבע וחמש ׃
והלועג שלעג עליהם הרב והחרים ואילם אותם מדמיין הכלאים אינו כדאי ש
שהטעם בכלאים ברור הוא מפני שלא נאמרו שני הלאוין לכפל אלא הא' לאסור
אפי' העלאה והב' להתיר בשאין בו הנאה לגוף וכמו שבארתי למעלה ואני תמה
על הרב כי היה ראוי לפי דבריו שיהא המעלה עליו כלאים לוקה א' והלובש ל
לוקה שתים משום מעלה ומשום לובש לפי שהלבישה מעשה נוסף על ההעלאה
ויהיה זה אצלו כמו הכהן הבא באהל שהוא לוקה משום לא יטמא ומשום לא יבא
כמו שמפורש בגמ' נזירות ׃ וביארו הרב במכות ק'פ'ט' ׃ אבל מפני שהעלאה
ולבישה הוזכרו ללמד זה ע' זה אינן לאוין נכפלין למלקות ששניהם השלימו ה
הענין ומכללם בא מלקות אחת ׃ ואל יקשה עליך שאנו מלקין בשרצים משום
הלאוים הכתובים במשנה תורה ׃ ואין אנו עושין כן בבהמה טמאה ובעופות
טמאין ׃ לפי שכבר התבינו בריבוי הלאוין שיהיו מיותרין לגמרי ואז נלקה ע
עליהם בשניהם ׃ אבל אלו לא באו לייתור ונכפל אלא ללמד כמו שאמרו בגמ' ואלו
טרפות למה נשנו בבהמות מפני השסועה ובעופות מפני הראה כי הוצרכו
להם שנים ענין ׃ וכן כל הלאוין שבאו בימים טובים כל מלאכת עבודה לא תעשו
כולם באו בפרשיות שהן נשנות לצורך ׃ ולתלמודן באו ונשנה בהן הלאו הזה
משום דברים שנתחדשו בהן ואין לוקין בהן אלא אחת ׃ והפירוש שפירש הרב
בפוטיתא לוקה ארבע שזה המין הוא עוף ושרץ הארץ ושרץ המים שהם ארבע
שמות והנמלה היא בעלת כנפים המתילדת מעיפוש הפירות שאינה פרה

הארץ והלשון כולל בריות היבשה והים ׃ וכתי׳ ויגוע כל בשר הרומש על הארץ
בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השורץ על הארץ ׃ וכתיב הרומשת במים ׃
ואם כן אף השרצים בכלל הלאו הזה ׃ וכל שכן שבין שפי׳ בבהמה ובעוף לא י
הוצרך ובכל אשר תרמוש האדמה שלא לדבר על השרצים ׃ ואחרים ראיתי
שפירשו לתרץ זה שאמרו דהאי קרא במסכת שרצים בלחוד כתיב שנאמ׳ אשר
הבדלתי לכם לטמא ׃ ואיתמ׳ נמי במס׳ מעילה אמ׳ רבא במובדלים דבר הכתו׳ ללמד
שלוקין עליהם בכעדשה בשיעורן לטומאה כדמפור׳ התם ׃ ועל הכל קשה עלי
מכל מקום יהא האוכל כזית מבהמה טמאה או עוף טמא לוקה שתים משו׳ לאו
הכתוב בו ומשום לאו זה שנאמ׳ בבהמה ובעוף ׃ והדבר ידוע שאינו לוקה אלא
א׳ וכדאמרי׳ בפ׳ גיד הנשה של טמאה ר׳ יהודה מחייב שתים ׃ אבל על דעתי זה
הכתוב ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף איננו מיוחד במינין הטמאים
אבל הוא בענין לא תאכל כל תועבה הכתוב במשנה תורה בתחלת הפרשיות
של איסור בעלי החיים ׃ וכן זה אמר בסוף כולן ולא תשקצו את נפשותיכם ב
בבהמה ובעוף ובכל מהלכי האדמה שאסרתי לכם ויכנסו בזה איסור בהמה
טמאה ואיסור עוף טמא ואיסור שרץ הארץ ׃ ואף איסור נבלה
וטריפה ואבר מן החי וזולתם כי כל תועבה הוא שקוץ כענין שקץ תשקצנו ו
ותעב תתעבנו וכתי׳ לא בזה ולא שקץ ׃ וכך דרשו בספרא והבדלתם בין ה
הבהמה הטמאה לטהורה צריך לומר בין פרה לחמור ׃ והלא כבר מפורשין הן
א׳ כ׳ למה נאמ׳ והבדלתם בין הבהמה הטמאה לטהורה בין טהורה לך לטמאה
לך בין שנשחט רובו של קנה בין שנשחט חציו ׃ וכמה הוא בין רובו לחציו מלא
השערה ובין העוף הטמא לטהור ׃ ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף
אשר הבדלתי לכם לטמא לאסור הרי שכללו בעשה ולא תעשה האמורין כאן
כל האיסורין ואפי׳ פסולי השחיטה א׳כ׳ הדבר אין ראוי להלקות מן הלאו הזה ׃
לפי שהוא לאו שבכללות כלאו לא תאכלו על הדם ולאוכל שבקדש פסול ליתן
לא תעשה על אכילתו שזה המין מלאו שבכללות הכל מודים שאין לוקין עליו כ
כמו שמפורש בשביעי מסנהדרין וכמו שביאר הרב בכאן וש׳ יקשה עליך מה
שאמרו במעילה במובדלים דבר הכתוב שאין ענינם שלא לדרוש לשון לטמא מ
ממה שאמרו פתח באכילה וסיים בטומאה לומ׳ לך מה טומאה בכעדשה ׃ רמז
שיש מהם שאיסורם בכעדשה ׃ ועוד שהלאו הצריך ללאו אחר ותלוי בו אין לוקי׳
עליו ר״ל שכל לאו שלא יאסור ולא יפרש דבר שלא שיזהיר לא תעשה מה שאסרתי
לך איננו מגיעה שלא אזהרה ׃ והנה זה הלאו איננו שלא מזהיר שלא ישקצו את
נפשותם בנאסרים עליהם בלאוין המפורשין ובזה איננו כראוי ללקות עליו ׃ ו
והוא הטעם לאזהרות הכוללות את התורה כגון ושמרתם מצותי וזולתם כי ב
בזה איננו בא בכלל לאו ׃ אבל הם זירוז במצות וחזוק בהם וכל שכן שלא נלקה
עליהם וזה ק״ו מן הלאו דכל שבקדש פסול לא יאכל שאין לוקין עליו ואע״ג שהוא

באשת בנו · לומ׳ לך זו היא כלתו זו היא אשת בנו · והנלמד מזה שאם לא היה
המיעוט הזה שמנא ומילת היא היו מחייבין אותו שתים משני הלאוין הנאמרי׳
בה ערות כלתך לא תגלה אשת בנך היא לא תגלה ערותה · והוא מביא שתי ק
קרבנות בבוא עליה בשוגג והשלישי משו׳ אשת איש וכן הדין במלקיות · וראיתי
לרב ז״ל במצות ק״פ בשמועתו של אביי דברים מתמיהין מאד אמ׳ שפירשו בה
שמי שאכל כלום משרץ הארץ לוקה שתים אחת משום וכל השרץ השורץ על
הארץ שקץ הוא לא יאכל · וא׳ משו׳ אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ·
וכן מי שאכל כלום משרץ העוף לוקה שתים אחת משו׳ וכל שרץ העוף טמא הוא
לכם לא יאכלו ואחת בל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ · ואם אכל
בעל חיים א׳ ואותו בעל חיים יעוף וישרוץ על הארץ עד שיהיה שרץ העוף ושרץ
הארץ יהא חייב ארבע · ואם יתחבר לזה גם כן שיהיה משרץ המים שיהא חייב
עליו שש מלקיות · המלקות החמישי משום דג טמא שנאמ׳ ומבשרם לא תאכלו ·
והמלקות הששי משו׳ אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ לפי שהוא כ
כולל אף שרץ המים · וזהו הפירוש אשר פירש בו כל מי ששמע וראה דבריו בפי׳
זו המימרא · ודחה זה ואמ׳ שהוא פי׳ נפסד מפני שחייבו שלש מלקיות מלאו אל
תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ אלו דבריו ז״ל · ובודאי שזה דבר ברור
אינו נעלם כלל שאין לחייב שתים מלאו אחד · אבל לא ראיתי מעולם לאחד מכל
הראשוני׳ שפירשו כך · ובידוע שראה הרב דברי בה״ג והוא כתב בהלכו׳ דגים
בלשון הזה לוקה ארבע דכתי׳ בדגים ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו · וכתי׳
בשרצים אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם הוו להו
אל תשקצו ואל תטמאו תרין · וכתי׳ השרץ השורץ סתמא לא שנא דים ולא שנא ד
דיבשה הכי דויקרא · וכתי׳ במשנה תורה וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא
תאכלו נמלה לוקה חמש · וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל כל ה
הולך על גחון לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום · אל תשקצו את נ
נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם ולא תטמאו את נפשותיכם
בכל השרץ הרומש על הארץ · צרעה לוקה שש · חמש דשרצים · ואידך כל שרץ
העוף וגו׳ עד כאן בהלכות וכן כתב רב אחא משבחא בשאלתות · וכך מפורש
בהלכות רי״ף וזהו פי׳ הגאונים כולם ז״ל לא שיהו מחייבין שתי מלקיות על לאו
א׳ חס ושלום וכל הראשונים כן פירשו וכן כתב המפרש הגדול רבינו וכל רבני
צרפת אחריו · והוא ז״ל דקדק ושאל למה לא ילקה עוד מלקות אחרת מלאו שביעי
שכ׳ בפ׳ קדושים תהיו ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף · והשיב ההוא
לאו בשרץ כתי׳ · ואע״ג דכתי׳ אשר תרמוש האדמה לשון בריות גדולות הוא אבל
שרץ לשון קטנה ונמוכה שנכרת בהלוכה בקושי ונראה כרוחשת וזה לשונו ז״ל ·
אבל קשה לי שאעפ׳ שהוא לשון הנופל על בריות גדולו׳ כענין שכתו׳ בו תרמוש
כל חיתו יער · מצינו אותו אף על השרצים דכתיב וכל השרץ הרומש על הארץ

לגופו תנהו ענין לכל איסורין שבתורה ׳ והקשינו אמ׳ ליה רבינא לרב אשי ואית
לעבור עליו בשני לאוין לאו מי אמ׳ אביי אכל פוטיתא לוקה ארבע נמלה לוקה
חמש צרעה לוקה שש רוצה לומ׳ כי הדרך שא׳ אביי בזו שלוקה ארבע וחמש ו
מלקיות כאחד מפני שנכפלו הלאוין שנאמרו בו אחד לאו הבא בהיקש ממעשר
ואחד לאו זה המיוחד בו ׳ הרי ביארו כי ריבוי הלאוין מרבים המלקיות ׃ ואם
נכפלו במצוה מן המצות הלאוין פעמים רבות נלקה אותו במנין הלאוין א
אבל יש בזה תנאי והוא שיהיו הלאוין מיותרין ולא יצטרכו במצוה ההיא ל
למדרש מן המדרשים זולת לבטל המניעה ההיא כגון הלאוין האמורים בכלאי
בגדים שא׳ מהן בלבישה לא תלבש שעטנז והשני בהעלאה ובגד כלאים שעטנז
לא יעלה עליך ושניהם כדרש כגון זה לא ילקה אלא א׳ מפני שבאו הלאוין לתשלום
הענין אמרו לבישה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה ולומר לך מה לבישה
מיוחדת שהיא הנאת הגוף אף כל שהיא הנאת הגוף יצא דבר שאין בו הנאת ה
הגוף ׳ וכבר דרשו המניעה שבאו בידם ואמרו בגמ׳ כרתות חמשה לאוין ה
האמורים בדם למה א׳ לדם חולין וא׳ לדם קדשים וא׳ לדם כיסוי וא׳ לדם האברים
וא׳ לדם התמצית ׃ ואלמלא זה הייתי מלקין האוכל דם חמש מלקיות ׃ והרי הרב
מביא בכאן המחלוקת שחלקו אביי ורבא באוכל ריאים ורבב ׃ ובאוכל זב ש
שאביי מלקה אותו שתים אעפ׳ שהוא דבר א׳ ושם א׳ מפני שנכפל בהן לאו ורבא
חולק בהן מפני שהלאו השני לאו שבכללות היה שאלו היה לאו מיוחד לוקה מלקות
שני בכפלו ׳ ועוד אמרו בגמ׳ מכות אמ׳ רבא זה שאכל מן העולה לפני זריקה
חוץ לחומה לרש לוקה חמש ׃ והקשינו עליו ולילקי נמי דתניא ר׳ אליעזר אומר
כל שהוא בכלל תהיה ליתן לא תעשה על אכילתו אין הכי נמי ׳ הנה באכילת
עולה יש בו לאו א׳ ממדרשו של ר׳ שמעון ונדריך זו עולה ׳ ולאו אחר הבא ב
במנחת כהן כולל כל שהוא כליל ואמרו שהוא לוקה עליה בריבוי הלאוין ׃ ושם
אמרו עוד כגון שבישל בעצי אשרה ואזהרתיה מהכא ולא ידבק בידך מאומה
מן החרם ׳ והקשינו עליו ולילקי נמי משום לא תביא תועבה אל ביתך ועמדה
זאת הקושיא הרי בכאן לוקה שתים בשם א׳ מפני שהוא עובר עליו בשני לאוין ׃
וכבר הביא הרב ז״ל במצות כ״ה מן הלאוין ולא נזכר לו ענשו ואעפ׳ ששני הלאוין
אינן בענין א׳ בלבד אלא הא׳ בפרט עז״ והשני יכלול לפי שהוא כאמר בענין ש
הנהגה מעיר הנדחת ויכנס בו עז״ שהיא בכל חרם וזה דומה לפוטיתא דאביי
שא׳ לאו מיוחד בדג טמא והאחר כולל כל שרץ ׳ ושנו בספרא מכאן אמרו העושה
עז״ לעצמו עובר משום שתי אזהרות משום לא תעשו ומשום לכם ומשו׳ לא יהיה
לך ׳ הנה לדעת ר׳ יוסי שתי הלאוין שנ׳ במקיים עז״ לא לכם ולא לך עובר בשתי
אזהרו׳ ללקות בהם שתים ׳ והרב עצמו זכר לנו הבריית׳ במצות ב׳ מלא תעשה ׃
ושנינו בסנהדרי׳ הבא על כלתו חייב עליה משום כלתו ומשו׳ אשת איש ׃ והקשו
עלין ליחייב נמי משום אשת בנו ׃ ופרקו אמ׳ אביי פתח הכתו׳ בכלתו וסיים

בטמא ׃ יש במשמעו כל אכילה בטומאה ׃ בין בטומאת הגוף בין בטומאת בשר
בקשו אזהרה במקום אחר שתהיה מגיעת לאו להלקותו עליה ׃ וכך אמרו עוד
בגמ' מכות ריש א' דקתני מעשר שני שלא נפדה בשו הן הלוקין במעשר שני טמא
וגברא טהור וקא אכיל ליה בירושלם ׃ ומנ"ל דמיחייב עליה דתניא ר' שמעון אומ'
וכו' ולמדנו שאין בשלילו' הזה מעצמו מלקות עד שיבאו בו אזהרה מלאו גמור
ומה שנכלל בו עוד ביעור כגון הסקה תחת תבשיל שלא באה בו אזהרה ממקום
אחר איננו לוקה עליו ׃ וכן כת' רש"י ז"ל בפ' כל שעה דאיתמ' התם גמר ממעשר
ומה מעשר הקל אמרה תורה לא ביערתי בטמא קדש חמור לא כ"ש ׃ ופי' הרב
ואעג' דידוי בעלמ' ואינו לאו הא נפק'לן ביה באיסור לאו בפ' הערל וכן בשלילו'
לא אכלתי באוני ולא נתתי ממנו למת אין בהן מלקות ולא אמרו מעולם בלוקח
כסות וכלים בין לחי בין למת בכסף מעשר שני שלא יאכל כנגדן ואם כבר אכלו
פטור ׃ וכן דרשו בזה בשלילות אחר אמרו ולא שכחתי מלהזכיר שמך עליו ׃
והדבר ידוע שם הפריש ולא בירך איננו לוקה ואיננו עובר בלאו אעפ"י שלול
עצמו מזה ׃

העיקר התשיעי

יגזור בו הרב ז"ל גזירות רבות וגם לו מ
מפתח גדול במנין המצות יאמר תהלה שראוי שנמנה
המצות לא האזהרות לומ' שאם באו בא' ממצות עשה צואות רבות צווי אחר צווי
לא נמנה אלא א' כגון במצות ציצית שבאו בה חמשה עשה ואינה נחשבת אלא •
מצות עשה א' והשביתה נשנית בתורה פעמי' רבות ונחשוב אותה אחת וכן ביש
ובן כיוצא בהן הרבה וזה דבר ברור ׃ אמ' וכן במצות לא תעשה אם באו מניעו'
רבות בדבר א' אינה נחשבת אלא א' וזה כגון הדם שנאמרו בו לאוין הרבה והיא
נחשבת לא תעשה אחת ׃ ופיר' הטעם לזה מפני שאיננו לוקה אלא א' לפי שלא לא'
שתי מלקיות על שם א' אלא על שתי שמות כלומ' שני ענינים מהם בכל א' בפני
עצמו ׃ וכן אם באו איסורין רבים איסור אחר איסור בפרט מניעה א' כלומר
בלאו א' לא ימנה אלא אחת כמו שאמ' ית' אל תאכלו נא ובשל מבושל במים שהרב
ימנה אוכל נא ומבושל מצוה א' ׃ ואם יהיה בלאו הזה שנכללות ענין שבא לחלק
ולהלקותו עליו שתים ימנה אותם שתים ולפי המניעה במדה ׃ ולחם וקלי ׃
וכרמל לא תאכלו ימנה אותה שלש ממה שאמרו בה לוקה שלש ׃ ואני אומר
שהסכמתו של הרב למנות המצות על פי המלקיות אינה במדה שהרי אנו מוני'
שבת' לאוי' והרבה מהן שאין בהם מלקות כלל והנה כמהול זה לסברתו אלא שסבר
נשתבש בשיטה הזו בשיבוש גדול כי מה שאמ' בלאוין הרבה שבאו באיסור אחד
שאיננו לוקה אלא אחת איננו כן ׃ ומפורש אמרו בשני כל פסחי' והבשר אשר יגע
בכל טמא לא יאכל מה תלמוד לומ' לא יאכל אם איננו ענין לגופו דאתי בק"ו מ
ממעשר ׃ ומה מעשר הקל אמרה תורה ולא ביערתי ממנו בטמא בשר הקדש
חמור לא כל שכן ׃ וכי תימא אין מזהירין מן הדין היקשא הוא דכתי' לא תוכל
לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' ומה תלמוד לומ' לא יאכל אם איננו ענין לגופו

בעדות הקרובי' לשלול מהן דין על פי ב' עדי' או ג' עדי' יומת המת כאשר כאמר
בלא יומתו כי לא חופשה שאינה חייבת מיתה בעבור העבדות וכן בלא יקום
עד א' באיש · והרב מונה את שניהם מניעות וכן הדבר ׃ אבל אין שלילות בתור'
בלאו הנא"מ בפני עצמו אלא בכגון זו שמפרש כי לא יומתו כי לא חופשה לא
ישבירנו כי טמא הוא ׃ וכן לדעתי ולנערה לא תעשה דבר שלילות הוא לומר
שהיא פטורה כי הוא מפ' שאין לנערה חטא מות כי כאשר יקום איש על רעהו
וגו' ואין לנו למנות מניעה שנאמ' שיש גם בזה ייתור הכתוב אחרי אמרו ומת
האיש אשר שכב עמה לבדו לפי שהוא נדרש כולו מלה מלה בגמ' סנהדרי' וממנו
לכל אותן שמצילין אותן בנפשן ואותן שאין מצילין ובספרי אמרו ולנערה ר"א
תעשה דבר ׃ מלמד שפטרה הכתו' מן המיתה מניין אף מן הקרבן ת"ל חטא ׃ ׃
מניין אף מן המכות ת"ל חטא מות שכל אנוסין פטורין ומצילין אותן בנפשם
אין לי אלא זה מניין וכו' הנה לימדו שאין הכתו' הזה אלא פטור וכן אומ' תמיד
אונס רחמ' פטריה דכתיב ולנערה לא תעשה דבר ולא הזכירו בו אזהרה לומר
רחמ' אזהר' עליה ׃ וכן ראוי לומ' כי למה הזהיר הכתו' בפטורין מן המיתה שלא
יומתו וכבר הוזהרנו על שפיכות דמים ׃ ולפי העניין שאמרנו נראה בלא תצא
כצאת העבדי' שהוא מניעה והלאו בכל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות
יומת לדברי הדורש בו לא תשקול מניה ממונא ותקטליניה הוא באמת מניעה
אבל לדברי האומ' מנין ליוצא ליהרג ואמ' ערכי עלי שלא אמ' כלום שהוא שלילות
אמ' שאינו פדיון כי מות יומת ׃ ואין לו דמים וערך כלל ׃ אבל מה שכתב הרב
כשנצטוינו בתורה שנשלול מנפשותינו המעשה פלוני והפלוני שימנה המעשה
ההוא בכלל מצות לא תעשה ׃ ואעפ' שלאו הבא בדברי ההוא שלילות לא מניעה
כגון הכתו' לא אכלתי באוני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא וגו' וגם ב"ה ג' הורה
כן ׃ ואני לא באתי לידי המדה הזאת ׃ כי מן הנראה מדברי רבותינו בתלמוד
אין מניעה בתורה שלוקין עליה באה מן הכלל ׃ אבל זו וכיוצא בהן לאו הבא
מכלל הן שנצטוינו אנחנו החיים לאכלו בטהרה לפני יי' ובשמחה ולא באנינות
ולא בטומאה ולא לתת ממנו למת והראיה בזה כי השלילות בלא ביערתי ממנו
בטמא נכנס בו שלא הסיקו תחת תבשילו בהיות המעשר טמא כמו שאמר בגמ'
הערל ואסור לבעל המעשר וביכורים בטומאה מה שאין כן בתרומה מנא לן
א"ר אבהו א"ר יוח' דאמ' קרא לא ביערתי ממנו בטמא ממנו אי אתה מבעיר אבל
אתה מבעיר שמן של תרומה שניטמא ואם היה השלילות מחייב להיות מניעה
בלאו יהיה המדליק שמן של מעשר שני שנטמא לוקה וזה לא עלה ע"ד דעת מ
מעולם ׃ והרב עצמו אינו אומ' כן ׃ ועוד אמ' שם ר' שמעו' אומ' לא בערתי ממנו
בטמא בין שאני טמא והוא טהור בין שהוא טמא ואני טהור ׃ והיכן מוזהר על
אכילתו איני יודע טומאת הגוף בהדי' כתי' ביה נפש אשר תגע בו וטמאה עד
הערב ולא יאכל מן הקדשים טומאת עצמו מניין ת"ל לא תוכל לאכול בשעריך
תאכלנו הרי לנו בביאור מזה שאעפ' שהשלילות בזה לא ביערתי ממנו בטמא ׃

את עין אמתו ׃ ושמא יעלה על לבנו לומ׳ שתהא כוללת כל׳ העבדי׳ א
או שידבר הכתוב בעבדים לבדם
שראויי יותר לאמלה לפי׳ הנדרך לומ׳ כאן לא תצא שאין העבדים בדין הזה אלא
הכנעני׳ לבדם ׃ ואמנם מצינו במכילת׳ מדרש בוכי יכה איש את עין עבדו ר׳
שיעז׳ אומ׳ בכנעני הכתו׳ מדבר או אינו אלא בעברי ת״ל מהם תקנו עבד ואמה
ואם תהיה פרשת ראשי אברי׳ מפורשת בכנעני כמדרשו של ר׳ שיעז׳ לא מדרש
חכמי׳ לפי ששם במכילת׳ בפר׳ וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט דרש
בן ר׳ שיעז׳ אומ׳ בכנעני הכתו׳ מדבר או אינו מדבר אלא בעבד עברי ת״ל לא
יוקם כי כספו הוא ׃ מה כספו שקנוי קנין עולם ורשותו גמורה לו יצא עברי
וכו׳ הרי לדברי החכם צרי׳ תלמוד אחר בפרש׳ ראשי איברי׳ וכאמ׳ שכלמוד אותו
מלא תצא כצאת העבדים שמיעט העבריה מהם ׃ והעברי שהוקש לה ושאר
הכתו׳ הזה לכנעני לבדו ׃ וזה צרי׳ עיון ודקדוק ׃ ואין בו הסכמה לעשותו
שלילות או מניעה או שיהיה בו מחלוקת במדרשו שהזכרנו אבל הכתוב האחר
שתפס הרב עליו בו ולא יהיה כקרח וכעדתו ואמ׳ שבארו החכמי׳ שהיא שלולה
ופירשו ענינו ואמרו שהוא ית׳ הודיענו שכל מי שיקום על הכהונה לא יקרהו
מה שקרה לקרח כלומ׳ שיבלע וישרף ׃ אבל יהיה ענשו כאשר דבר י״י ביד משה
לו כלומ׳ הצרעת והוא אמרו ית׳ הבא נא ידך ש׳ חיקך וזה ודאי איננו דקרא ולא
מדרש עיקר לרבותי׳ אבל פשט הכתו׳ עקרו שצוה ברקועי׳ פחים צפוי למזבח
זכרון לבני ישר׳ בשני דברי׳ שלא יקרב זר להקטיר ולהקריב קרבן ושלא יחלוק
ב״כ שום אדם על כהונת אהרן לאמ׳ כי לא היתה מאת י״י ׃ ושני אלה עם היותם
אמורי׳ כדרך הזכרון הם מניעו׳ כדרך על כן לא יאכלו בני ישר׳ את גיד הנשה
וכדרך אשר לא יעבד בו ולא יזרע ׃ ולא ימנה לא יקרב איש זר בעבור היות בו
לאו אחר מפור׳ בכל עבודו׳ שבמקדש שנ׳ לא יקרב אליהם וימנה ולא יהיה כקרח
וכעדתו כמו שבארנו אבל מה שאמ׳ מענין הצרעת והוא במדר׳ תנחומ׳ הוא על
דרך התוכחה והדרש באגדות כסמך על מלת ביד משה לו ואיננו פשטיה דקרא
ולא עיקר מדרשו שהרי ביד משה לשון תורה ברב המקומו׳ ובג״מ כך אמרו ראוי
ליצטרע כתי׳ הכא ביד משה וכתי׳ התם הבא נא ידך ש׳ חיקך וא״כ איננו אלא
אסמכת׳ וכדרך הזה להם בתלמו׳ אמ׳ בפ״ב ת״ש של מועד קטן אבל שלא פרע ולא
פרם חייב מיתה דרשו בו שלילו׳ לומ׳ אתם לא יהיה עליכם חיוב מית׳ בהמנעם
מזה כשאר אבלי׳ המתחייבי׳ בשלא יהיו פורמי׳ וזה כלו אסמכת׳ שהכתו׳ הוא
מניע׳ וחיוב מיתה להם ורשות ופטו׳ לאחרי׳ על דרך מנהג לחכמים לומ׳ בדרך
אגדה ואסמכת׳ ׃ ואמת כי מה שאמ׳ בגמ׳ סנהדרי׳ כל המחזיק במחלוקת עובר
בלא תעש׳ שנ׳ ולא יהיה כקרח על דרך תוכחה הוא אבל עיקר הכתו׳ במחלוקת
הכהונה בלבד והם ז״ל סמכו לו שאר המחלוקו׳ להזהי׳ מהם וענין השלילות צרי׳
דקדוק ולא יתפשט כאשר הרב מרחיב בו כי ראוי לפי דבריו שכאמ׳ בלא יומתו
אבות על בני׳ ובני׳ לא יומתו על וגו׳ שהוא שליל׳ לומ׳ שאין אדם מתחייב מיתה

הכתו' לשלילו' קיום כלומ' שברי' להתיר לנו כבר ולתת לנו רשות בו וכשאינו נרצ'
להרשות לנו בו כלל. יגזרו שיהא מצות עשה או לאו ואפי' יבום אשת אח היה לאו
כן אמרו לפי שהיתה בכלל אסו' ואותו' ה יכול תחזור להיתרה הראשו' ת"ל יבמה
יבא עליה מצוה וכיון שהענין כן ראוי לומ' באלא תצא כצאת העבדי' שהיא מניע
לא שישלול ממנה הדין הנאמ' בעבד כנעני לפי שלא היה הכתו' צרי' לשלול' ההוא
שאין העברי נלמד מן הכנעני בדין וזה שאמ' הרב שמא יעלה בדעתנו ונאמר
אם עבד כנעני יוצא בהם באמה העברי' לא כ"ש ולפי' יצטרך לשלול ממנה זה
הדין כאמ' ולא תצא כצאת העבדי' אינו נכון לפי שיציאת עבד כנעני בראש א'
איברי' קנס הוא כמו שהחכמי' מזכירי' בכל מקום ואין למדי' מן הקנסות לומר
אם קנס הכתו' בכנעני כ"ש שיקנוס בעברי שאין דנין בקנס בשום מקום זולתי
במקומו' שקנסה בהם התורה וזה ידוע בתלמו' וכ' ת"כ ילף מקנסא ממונ' מקנס'
לא ילפי'. ועוד אמרו אדום שחדשה תורה בקנס דאע"ג דמקטל משלם ואמ' בגמ'
מכות מה למוצי' שם רע שכן בקנס והיא פירכ' שלא נלמוד ממנו דבר אפי' דין
שאינו קנס בו וכ"ש שלא נאמ' כיון שקנסה תורה במקו' פלו' כ"ש שתקנוס במקו'
אחר וזו סברתו של בה"ג שלא הוצרך לנו הכתו' הזה לשלו' דין ראשי איברים
מן העברי' אלא לעשותו מצות לא תעשה וענין המצוה בזה לפי שהקונה אמ' ה'
העברי' מצווה ע"פ התו' ביעוד עצמו או בנו או שתגרע פדיונה ותצא או שתצא
בסימנין וחייב במזונותיה עד הזמן ההוא ואם הפיל שינה או סימא עינה ובא
לסלק מעליו חיוב זה ורצה להוציאה מביתו לכך ולגזול ממנה דמי העין שהוא
יותר מכל הפדיון שלה ורצה להוציאה מביתו בכך כדין הנהוג בעבדים מנעו
הכתו' מזה כמו שנוה עליה בשארה כסותה ועונתה לא יגרע ויתחייב לשלם לה
דמי העין ולזון אותה עד הזמן : וכ"ש שלא יוציאנה מפני מעצמו לומ' לה לכי ל
לבית אביך ולפי שפרט הכתוב בכאן אמה העברי' שמא כאמ' א"כ העברי יהא
יוצא בראשי איברי' ודרש בו היקש עברי לעבריה : וזה הוא ענין הלאו הזה
שמנאו בה"ג בכלל המצות ויתכן שיהא נכלל בו ענין אחר שמנעה הכתוב מן
האב שלא ימכור אותה ויגזלנה מבית האדון בהפלת ראשי איברים לפי שהאב
ובני המשפחה בראותם הקטנ' בצרה גדולה עם האדון דרכם לעשו' בענין כזה
מריבה גדול' ולהוציא' מביתו ומנעם הכתו' מזה אבל ישלם מה שעליו ותשאר
אצלו למצות ייעוד ובסיוע לזה שיהיה לזו מניע' בהכתו' האחר הבא בענין זה
לא ימשול למכרה בבגדו בה כזה ראוי להתפרש בשלילות לומ' שאין האב רשאי
בבתו למכרה לשפחות אחר שפחו'. ומצינו במכלתא הרי זו אזהרה לב"ד שלא
ימכרנ' לנכרי וגם זה אזהר' שלא כניהו להם להוציאה בראשי איברי' אבל תעמד
על דינה להתייעד או להפדות וקרוב אני לחתוך הדין בזה ולפסוק שכך הוא
באמת שלא נוכל לדון בו שלילו' כמאמ' הרב לא מן הטעם שאמ' הוא אלא מטעם
אחר והוא שפרשת ראשי איברי' נאמ' בתם וכי יכה איש את עין עבדו או את

שבגמ׳ שבא מציע׳ כך הוא ׃ אמרו לנכרי תשיך מאי לאו תשוך לא תשיך׳ו תשיך
לא סגיא דלאו הכי כלומ׳ שאם כאמ׳ דתשוך קאמ׳ איפכ׳ שבא הכתו׳ להתיר רבית
מן הגוי כדרך שהתיר אבדתו וגזלו׃ אבל אם ללוות ממנו לא הוצרך להיתר ׃
ולעשותו מצוה אי איפכ׳ ומתרץ לאפוקי אחיך דלא לעבור עליו בעשה ולא
תעש׳ והנה עלה לנו בין שבא תשיך או תשוך שהוא עשה במניעה מן האח כמו
שאמרו בברית׳ הזו שבספרי וכשה רבות שם בספרי שכן אמרו כל צפור טהור׳
תאכלו מצו׳ עשה כל שרץ העוף טמא הוא לא יאכל מצות לא תעש׳ וכן בבהמו׳
ובדגי׳ וחגבי׳ בלשון הזה כשכו בסיפרא ׃ ומפני שהענין כן לא מנאן בהג׳ כדרך
שלא מנה של שאין בקיומן מצוה כאשר כתבתי ׃ ומאמרם כמו כן שהזכיר הרב
שכל אבר ואבר שהוא באדם כשל הוא אומ׳ עשה בי מצוה והוא מדרש תנחומ׳
בפרש׳ כי תבא ׃ גם הוא ראיה על היות מספרם במצות שעשייתן הובה לא כ
באותן שהוא שב ואל תעשה כי באלו ימנו במספר כל יום ויום שאומ׳ אל תעשה
בי עבירה ׃

העיקר השמיני

שאין ראוי שימנה השלילות עם המניעה ׃

ביאר הרב ז״ל העיקר הזה ענין השלילו׳ שכשלול נשוא
ממונח ואין בו מענין הצווי כלום ׃ ואמ׳ וכבר העידו עליהם השלום . כל זה ת
הענין במחלוקת שנפלה ביניהם באלו מן הלאוין ׃ וזהו באמרו בחטאת העוף
ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל שדרש תנא דידן שאם הבדיל פסל ׃
ולדעתו היא מניעה ודרש ר׳ שעז׳ בר׳ שמעון שאין צרי׳ להבדיל ׃ והנה לדעתו
הוא שלילו׳ לא מניע׳ ׃ וכל של דברי׳ ברורי׳ לא נעלמו׳ מכל מבין עם תלמיד אבל
נצטרך בהם עוד להתבונן כי לדעת רבותי׳ אין בתורה דבר כאמ׳ בלשון לאו או
בלשון עשה שיהא שלילו׳ מצוה כלומ׳ רשות ולא שלילו׳ דין מן הדייני׳ שא״כ היה
מן הכתו׳ צריך לשלילות ההוא וכך הזכירו באותו המחלוקת לדעת זה החכם
הראה בלא יבדיל שהוא שלילו׳ אמרו מיכדי כתי׳ ויקריבו חלק הכתו׳ בין חטאת
העוף בין עולת העוף למה לי ש״מ אין צרי׳ להבדיל ׃ והמשל עוד בזה מאמרם
בגמ׳ סוטה וקנא את אשתו רשות דברי ר׳ ישמעאל ר׳ עקיב׳ אומ׳ חובה׳ לה יטמא
רשות ר׳ עקיבא אומ׳ חובה ׃ לעולם בהם תעבודו רשות ר׳ עקיב׳ אומ׳ חוב׳ ושאל
על זה לימ׳ ר׳ ישמעאל ור׳ עקיבא בכל התורה כלה הכי פליגי דמר אמ׳ חוב׳ ומר
אמ׳ רשות ׃ ופירשו בקראי פליגי כלומ׳ במדרשי הכתובי׳ מ״ט דר׳ ישמע׳ כדתני׳
לפי שאמ׳ תורה לא תשנא את אחיך בלבבך יכול כגון זה ת״ל ועבר עליו רוח
קנאה וקנא את אשתו ור׳ עקיב׳ קנוי אחריכ׳ כתי׳ הרי ביארו כשיהיה להם דבר
שיהיה מן הסתם בכלל חובה ׃ וצרי׳ לשלול ממנו את החיוב יורו בו שהוא רשות
וכן אמרו בלא יטמא רשות׃ מ״ט דר׳ ישמע׳ אידי דכתי׳ אמר אל הכהני׳ בני אהרן
לנפש לא יטמא אימא בלא איצטרי׳ למכתב לה יטמא ור׳ עקיב׳ מכי אם לשארו
נפק׳ ׃ וכן דרש בלעולם בהם תעבודו למשרא א׳ מן האומות שבא על שפחה כ
כנענ׳ ור׳ עקי׳ מהם תקנו נפק׳ ׃ הרי כלם מודי׳ בשלילו׳ במקום שצורך הכתוב

עונין במצות ׃ וכן ולא תטמא את אדמתך אשר יי׳ אלהיך נותן לך נחלה באמת
מניעה הוא אינו טעם וכן אמרו בספרי להזהיר ב״ד על כך ׃ ואם היה הטעם
כמאמ׳ הרב ב״כ אינו נוהג בחוצה לארץ ועיקר המניעה לגמרי בחוצה לארץ
מה שאי אפש׳ וכין מניעות וכין טעמים אין חוצה לארץ יכול לבוא כמשמעם ׃
והנכון שתהיינה מניעות כפולות בארץ בין שנמנה אותן או שלא נביא אותן
בחשבוננו בדין המצות עד כאן השגתי בעיקר הזה והוא ניכר שיש שרש׳ רבי׳
במקומו׳ הרבה בתלמוד ישמע חכם ויוסיף לקח ׃

העיקר הששי

אמר הרב ז״ל שהמצוה שיש בה עשה ולא תעשה תמנה שתים
העשה שבה בכלל מצות עשה והלאו שבה בכלל מצות לא תעשה ופירש כי בזה
ב׳ דרכי׳ הא׳ שיהיה בדבר הזה מצוה בקיומו ׃ ואם יהיה עובר עליו יעבור על
לאו כענין בשבת ויום טוב ושמטה וצום כפור או שיהיה לאו שקדמו עשה כגו׳
באונס ומוציא שם רע או שניתק לעשה כענין שילוח הקן והנותר ׃ ובאלה ה
הדרכי׳ ימנו שניהם הלאו והעשה ׃ ולא ראה הרב שאמ׳ מן הראשוני׳ טעה בזה
העיקר ׃ ואני רואה בו מחלוקת גדולה וא׳ מן הדעות טועה בו בלא ספק שיש
עוד לאו ועשה בדבר אחד ׃ לא שאין שניהם מצוה כענין בבהמות בדגים ו
ובעופות המותרי׳ והאסורים אמ׳ הכתוב בהן עשה זאת הבהמה אשר תאכלו
ודרשו בו שהוא מצות עשה וכן כל צפור טהורה תאכלו אותה מצות עשה וכן
את זה תאכלו מכל אשר במים והדבר ידוע שאין הכונה שנאכלנו הבהמה או
הדג בעלי הסימנין הטהורי׳ כעשה מצוה ואם נמנע ולא נאכלם נעבור עליה ׃
אבל הכונה שאמ׳ הכתו׳ זה תאכלו ולא הטמאי׳ והוא לאו הבא מכלל עשה ב
בטמאי׳ כדי שיהא האוכל הטמאי׳ עובר בלאו גמו׳ ובלאו הבא מכלל עשה שהוא
עשה לפי קבלתנו ׃ ואלו וכיוצא בהם מנאן הרב בכלל רמ״ח מצו׳ עשה אמ׳ לבדוק
בסימני העוף לבדוק בסימני חגבי׳ לבדוק בסימני דגי׳ ובה״ג לא מנאן מפני
שאין בהן קום עשה ׃ והמניעה מן האסורים כבר היא נמנית בלאוין ואין הלאו
הבא מכלל עשה מוסיף בזה מנין כמו שלא יוסיף לאו אחר גמור כמו שיאמ׳
במניעה מן המניעות ב׳ או ג׳ לאוין שכולן במנין לא תעשה אחת ׃ וזה הדעת
לבה״ג מחבר מעט ׃ עוד במצות אחרו׳ טעה בו הרב כגון להלוות לנכרי ברבית
שנא׳ לנכרי תשיך ׃ וכגון לנגוש את הנכרי שנאמ׳ את הנכרי תגוש שמנאן הרב
מצות חלוטות ׃ ר״ל שלא שמנאן במנייני בלאוין הבאי׳ מכלל עשה הנזכרי׳ ׃ אבל
ראה בהן שאנו מצווין שנלוה לנכרי ברבית ושנגוש אותו לפרוע חובנו אחר ה
שמטה וחשב זה מפני מאמרם לנכרי תשיך הרי זו מצו׳ עשה ולאחיך לא תשיך
הרי זו מצות לא תעש׳ ואין הכונה אלא לנכרי תשיך ולא לאחיך והוא לאו הבא
מכלל עשה שהוא נקר׳ עשה בהלואת האח עד שיהיה המלוה לישר׳ ברבי׳ עובר
בעשה ולא תעש׳ והוא הדין למאמרם שם את הנכרי תגוש הרי זו מצו׳ עשה שר״ל
כן שנכנסת האח עובר עליה בעש׳ ולא תעש׳ וכן פרש״י בפי׳ חומש ׃ והסוגיא ח

הטמאי' כדי שלא יטמאו את מחניה' אשר הש"י שוכן בתוכם שא שכלם מניעו' אבל
לפי דעתי עם היותו באמת מניעה ואזהרה איננו בא במנין הלאוין לפי שכבר
הוזהרנו על שפיכות דמים ועל לקיחת הכופר ברוצח בכל זמן ובכל מקום
ויחזור הכתוב ויזהיר עוד שלא נעשה זאת הרעה בארץ הנבחרת אשר הש"י
שוכן בתוכה שלא נגרום לה טומאה והסתלקות השכינה ממנה וזו כמו שאמר
בעריות אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים אשר אני משלח מפניכם
ולא תעשו מכל התועבות האלה ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה שאין
אזהרות בעריות שנאמר עליהן בטומאת הארץ ואיבודה לא ימנו לבד הלאוין
של העריות ׃ וכן ולא תחניפו את הארץ שמנה בעל הלכות כפי הטעם הזה
איננו ראוי להמנות ׃ ואולי יבוא במנין ממה שאמרו בסיפרי ולא תחניפו את
הארץ אזהרה לחנפים והזהיר במקום הזה על החנופה שלא יחניפו לרוצח ב
בשוגג או ללוקח הכופר ממנו ׃ ודרשו עוד שם אל תגרמו לארץ שתהא מחנפת
לכם ׃ וזה על דרך אגדה הוציאוה ממלת הארץ שלא אמר ולא תחניפו בלבד ׃
וקרוב עוד שבא' כי מה שבא בסוף הכתו' הזה ולארץ לא יכופר לדם אשר ש
שופך בה כי אם בדם שופכו הוא עוד מניעה ששכחה בעל הלכות עצמו ז"ל
ירא ׃ מזה ממה שהזכירו בשלישי של כתובו' אמרו כי לא תקחו כופר לנפש ר
רוצח אזהרה דלא תשקול מניה ממונא ותפטריה מגלות ותרי קראי למה לי
חד בשוגג וחד במזיד וצריכי וכו' ולארץ לא יכפר לדם לימ' לי ירבו לאו' מאחר
שאמרתם שבאו לאוין רבים בשוגג ובמזיד שלא כפר מהם מה בא להזהיר כי
עוד כי היה דעתם להזהיר עלינו שלא נכפר לרוצח בממון ולא בדבר כי אם
בדמו ׃ ותירצו מיבעי ליה לכדתניא' מנין שאם נערפה העגלה ואחר כך נמצא
הרוצח מנין שאין פוטרין אותו ת"ל ולארץ לא יכופר ׃ והקשו עוד על זה ואתה
תבער הדם הנקי מקרבך למה לי כי ירצה שהוא מצוה לבער הדם אחר עריפת
העגלה וכל הסוגיא שם א"כ נרא' מכאן שזה שבא' ולארץ לא יכפר לדם היא
אבלם מניעה שמנענו ית' שלא נכפר לרוצח גם בעריפת העגלה כי אם בדמו ׃
והזכיר הארץ להגיד כי חטא שפיכו' דמים על כל יושביה שבידם לעשו' משפט
ואם חשבו הרב גם בה"ג שאינו מזהיר אבל מודיענו שלא יכפר הש"י ית' החטא
הזה לארץ כי אם בדם הרוצח לא בכפר או בעריפה ואנו כבר כצטוינו במשפט
וכיון שלא יבא בלשון מניעה לא נמנה אותו בכלל הלאוין ׃ מ"מ כלמוד שאיננו
טעם שלבד כדעת הרב אבל אזהר' מענין חדש ומוסיף לנו איסור ימנה או לא
ימנה ואולי בה"ג סובר כי כל אלה הלאוין הנאמרי' בלשון אזהרה כולם מניעות
ולא תטמא את הארץ ולא תחטיא את הארץ ולא תזנה את הארץ ולא תחניפו
אשר הכתו' ממעשי' השם בכל מקו' והוסיף בהם מניעה בארץ וזה בענין הלאו
הבא בהשגת גבול שאמ' ולא תשיג גבול רעך אשר גבלו ראשוני' וגו' שבכל מקו'
עובר בלא תגזול ובארץ מוסף עליו זה הלאו ועובר בב' לאוין ושניהם עוכין

אם היה בפנים היה יוצא היה בחוץ לא היה נכנס ׃ ר' יהוד' אומ' היה בפנים לא
היה יוצא היה בחוץ היה נכנס ׃ ר' שמעון אומ' גומר כל העבודה שבידו ובא לו
׃ ר' יוסי בר בון בשם רב הונא מתניתא מסייעא ליה לר"ש ומן המקדש לא יצא
עמהם אינו יוצא אבל יוצא הוא אחריהם של הם מכוסי' והוא נגלה ׃ הם נגלים
והוא מכוסה ׃ יוצא עמהם עד פתח העיר דברי ר"מ ר' יוסי אומ' אינו יוצא מן
המקדש דכתי' ומן המקדש לא יצא לא היה חוזר ׃ פירשו כי ענין הכתו' ומן
המקדש לא יצא ר"מ הוא שאם היה במקדש ושמע שמת לו מת לא יצא משם ׃
אבל יעבוד כל זמן שהוא בפנים ויקריב כמו שהיה בלבו לעשות ואפי' הפסיק
חוזר ועובד אבל אם היה בחוץ בשעת מיתת הקרוב חל עליו האנינות ואינו נ
נכנס למקדש ומקריב כל היום ׃ ור"ש סובר שלא התירה עליו התורה מדין ה
האנינות אלא שישלים העבודה שהיתה בידו בשעת שמועה והוא מוזהר עליה
במיתה שלא יניחנה ׃ אבל אחר שגמר עבודה זו אינו חוזר ומקריב כל זמן ש
שהוא אונן ׃ ואמר ר' יוסי בר בון בשם רב הונא מתניתא מסייעא לר' שמעון
שאומ' שאין האזהרה מן התורה אלא שיגמור העבודה ׃ ומכאן ואילך אין לו איסור
לצאת עם המת ולכן הותר לו זה ׃ והרי זו ראיה למה שהזכרנו בענין הזה ׃
ועוד מצאתי בתוספת' במסכ' סנהדרי' אמרו לו לר' יהוד' אין מן המקדש לא יצא
אלא בשעת עבודה בלבד ודומה לי שהרב בחבורו הגדול חזר וראה כן ׃ מצאתי
לו בס' חמישי מהלכו' כלי בית המקדש שהוא מונה המעלות שנוהגי' בכהן גדול
שאינו יוצא אחר מתו ולא הביא לו אזהרה מן התורה ׃ ובשני מהלכות ביאת
המקדש אמ' שזה שנא' בכהן גדול ומן המקדש לא יצא אינו אלא בשעת העבודה
בלבד שלא יניח עבודתו ויצא והטיב לראות גם בזה ׃ עוד אני שואל למה לא
מנו בשלה שבמיתה כהן המניח עבודה ויוצא לפי מדרשם בסיפרא שדורשים
כן בכל הכהנים שבכל הדורות ׃ וי"ל תנא ושייר דהא שייר טובא ׃ כהן שנכנס
לבית קדשי הקדשים שלא לעבודה לוי שעבד עבודת כהנים ׃ וכהן שעבד ע
עבודת לוים וכן לוים עצמם מעבודה לחברתה וג' המנויין שם במשנה כואבו
והמוותר על דברי נביא ונביא שעבר על דברי עצמו מכל' הדברי' כולן שזה
הלאו של ולא יחלל את מקדש שהיו דבר שבמנין הוא וימנה בכלל שס"ה לאוין כ
כמו שבת' בהג' לא כמו שהרב מונה אותו ׃ והלאו שמנה בהג' ולא תטמאו את
הארץ ואמ' הרב כי אינו' נמנה מפני שהוא טעם אחר שקדמה מניעה מלקיחת
פדיון דמי הרוצח ולא אמ' ולא תטמ' את הארץ ואמ' בספרי מגיד הכתו' ששפיכו'
דמי' מטמא' את הארץ ומסלק את השכינה ומפני שפיכו' דמי' חרב בית המקדש
ואני אומ' שהיא מניע' באמת כמו ולא יטמאו את מחניהם אחר אזהרת וישלחו
מן המחנה כל צרוע וכל זב וגו' וכבר מנה הרב זה בכלל שס"ה לאוין ומה בין זה
לזה בשניהם קדמה אזהר' ואחריהם אמ' שלא יטמאו את מחניהם ואחרים ואעפ'
שמנה ב' האזהרו' בענין הטומא' ראוי לתופסו טעם לומ' שישלחו מן המחנה כל

שיבולי לעבודתה והראית כי שמן משחת יי׳ עליכם מדלא כתי׳ כי בשמן הקדש
כמשחתם ולא שמשחת יי׳ עליהם שהוא לדורות כמו שאמ׳ כהן והיתה להם
משחתם לכהונת עולם לדורותם ׃ ועוד אבאר עסק אזהרת אהרן ובניו באלו
הכתובי׳ במצות בע״ה ׃ ואני תמיה מאד שאין המדרש הזה כמדרש שבגמ׳ שהרי
בגמ׳ סנהדרי׳ אמרו ומן המקדש לא יצא לא יצא עמהם אבל יוצא אחריהם כיצד
הן נכנסי׳ והוא נגלה הן נגלין והוא נכנס ויוצא עד פתח שער העיר דברי ר״מ ׃ ר׳
יהוד׳ אומ׳ אינו יוצא מן המקדש שנא׳ ומן המקדש לא יצא ושפיר קאמ׳ ליה ר׳ יהוד׳
לר״מ אי הכי אפי׳ לביתו נמי שנ׳ ה״ק ומן המקדש לא יצא מקדושתו לא יצא וכיון
דאית ליה היכרא לא אתי לאתגנאי ׃ ור׳ יהוד׳ חנב מרדיה דילמ׳ מקרי ונגע ולפי
זה המדרש איננה אזהרה לכהן שלא יצא בשעת העבודה מפני כבוד העבודה ׃
אבל היא אזהרה שלא יצא אחר מטת מתו מפני חשש שמא יצא מקדושתו כלומ׳
שיטמא את עצמו והיא דוק׳ בכהן גדול שאסו׳ ליטמא בקרובי׳ ואדם בהול עליה׳
שיטמא׳ אבל אזהרת יחלל את מקדש שהיא לדברי הכל היא שלא יניח העבודה
ויצא ועליה חייב מיתה והיא אף בכהן הדיוט לא שאמרה בכהן גדול לענין
שאמרנו ולשון סיפרא משמ׳ שמתיהן אזהרו׳ בענין א׳ כלומ׳ שלא להניח העבודה
וראיתי לרב במצות קס״ו שחשב לאחד שני המדרשי׳ ׃ אמ׳ ודע שיש בכ״ג תוספ׳
שהוא לא ילך אחר המטה וזה נגלה מן הכתו׳ באמרו ומן המקדש לא יצא ׃ וכך
נתבאר בפ׳ ב׳ מסנהדרי׳ כשו ב׳ פנים לכתו׳ מזה פשטו ומדרשו על שניהם ה
הוזהרו הכהני׳ ואין זו הדרך בתלמוד ׃ אבל כדחוק הלשון השני בספרי וכאמר
שהמדרש שניהם כולו על ולא יחלל כמו שכתבתי ׃ וזהו מה שיסבלו הדעות
כלן ׃ אבל אני לפי מראית עיני המדרש שבפ׳ כ״ב אינו אלא אסמכת׳ בעלמ׳ שהם
גזרו לכ״ג שלא יצא אחר מטת מתו כלל שמא יטמא בהיותו נבהל על מתו ולרוב
מעלתו לא ימנעוהו העומדי׳ לפניו ׃ וגם כי טומאתו היא הפסד גדול שהוא ה
המכפר על כל ישרא׳ והכל גזירה מדבריהם וסמכו אותה למקרא הזה ׃ אבל
העיקר להניח העבודה ויצא כמו שפירשנו ׃ ואראה עוד בזה מאמרם במשוח
מלחמה ׃ וכולן אינן נוהגי׳ במשוח מלחמה חוץ מה׳ דברים האמורי׳ בפרשה לא
פורע ולא פורם ולא מיטמא לקרובי׳ ומוזהר על האלמנה ומצוה על הבתולה
והכה לפי שהוא מקריב אונן ולא הביאו אותו בכלל זה הלאו ומן המקד׳ לא יצא
שאינו לא אזהר׳ למניח עבודה ׃ והוא צרי׳ להניחה בשעת אנינותו כמו שדרשו
בו מפני כזר שאין משחת יי׳ עליו ולא על חבירו וכמו שנתבאר בהוריות ׃ ואם
היה אזהרה שלא ילך אחר המטה כדי שלא יטמא היה משוח מלחמ׳ מתחייב בו
כיון שאינו מטמא לקרובי׳ ככ״ג ׃ ומצאתי סוגיא ירושלמית בגמ׳ סנהדרי׳ אמ׳
כ״ג מקריב אונן ואינו אוכל דברי ר״מ ר׳ יהוד׳ אומ׳ כל אותו היום ר׳ שמעו׳ אומ׳
גומר כל העבודה ובא לו ׃ בין לר״מ בין לר׳ יהוד׳ חדא בין ר׳ יהודה לר׳ שמעו׳ בין
ר״מ לר׳ יהודה הכנסה ר׳ יעקב בר דוסתאי מפסיק בינייהון ר׳ מאיר אומ׳ אם

ששם בדעת הזה של ר' אלעאי היא · והנה לדעתו אינו שלילות אלא מניעה :
ונראין הדברים של דברי הכל במשמע הכתוב הזה יש אזהרה לכהן גדול בשני
הלאוין בלא יצא ולא יחלל : שאם כדרוש הלאו הזה דלא יחלל שלילות לומר שהוא
רשאי להקריב אונן ולא כהן הדיוט ראוי הוא לומר כן בלאו הראשון דומן ה
המקדש לא יצא אחר שהוא נעש כמשך עמו · ויאמר כי הכהן גדול אינו צריך
לצאת מן המקדש בשביל מתו ולהניח העבודה כי אין עבודתו בכך מחוללת :
ומכלל שההדיוט צריך לצאת ושם כלומ' להניח העבודה שעבודתו פסולה ו
ויהיו שניהם שלילות ולא מניעו' : וכן הכתו' האחר שבפרש' כהן הדיוט קדושי'
יהיו לשהיהם ולא יחללו שם שהיהם אינו כדרש לחכמים ככותן טעם בלבד :
אבל דרשו ממנו מכין לטבול יום שאם עבד חלל שנא' קדושים יהיו ולא יחללו א
אם אינו ענין לטמא תנהו ענין לטבול יום : והנה הוא לאו בפני עצמו כשהוא
טבול יום שלא שכיון שהמניעה בלשון חלול היא כנמוד ודאי שאם עבד חלל :
וכבר מנאו הרב גם בעל ההלכו' זה הלאו ולמה לא יתמה הרב על עצמו ויהיה
אללו טעם בלבד שלא ודאי כולן לאוין הם : ולפי משמעות המדרש שדרשו שם
בספרא : ומפתח אהל מועד לא תצאו יכול בשעת עבודה ת"ל ומן המקדש לא
יצא ולא יחלל : אינו יוצא ואינו מחלל הוי אומ' בשעת עבודה לפי זה יזהר שלא
יצא מן המקדש אחר מתו ויניח העבודה כי זה חילול המקדש הוא והוא טעם
למה לא יצא משום לא יחלל : והעובר לוקה שתים משום לא יצא ומשום דר א
יחלל הא אם יצא ולא חלל כלומ' שיצא שלא בשעת עבודה אינו לוקה כענין לא
יצא ולא יחלל שהזכרנו וזו האזהרה לכל כהן שמניח עבודה ויוצא ואינו ער
המת בלבד מאמרו ולא יחלל כי המחלל אותה בלי מקרה כ"ש שחלל וכבר כאמ'
עוד אזהרה זו והענש בלא מת שנ' ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה ז' ימים
ושמרתם את משמרת יי' ולא תמותו אבל פרטו הכתוב בכ"ג לומ' שהוא מקריב
אונן ושאין הדין הזה בהדיוט אבל הוא צריך להניח העבוד' שאינו מקריב אונן :
והנה שעז' ואיתמ' ביום מיתת אחיהם אוננין ולא היו באזהרת ומן המקדש לא
יצא וענין הכתו' שכללן עם אהרן אביהם בפסוק מפתח אהל מועד לא תצאו
פן תמותו יזהירם כולם בשעת מעשה במיתה מלהניח עבודה ולצאת ויודעים
הם כי אהרן מקריב אונן והוא באזהרתו מהיום והם באזהרתם מן אותו היום
ואילך · אבל אותו היום אוננים הם כמו שדרשו מן הן היום הקריבו את חטאתם
ואת עולתם אמרו להם שמא זרקתם דמה אוננין שהאונן שעבד חלל : א"ל אהרן
וכי הם הקריבו שהם הדיוטות אני הקרבתי שאני כ"ג ומקריב אונן וזו היא ש
שדרשו שם כי שמן משחת יי' עליכ' מה ת"ל שיכול אין לי שלא אהרן ובניו שנמשח
בשמן המשחה שאם יצאו בשעת עבודה חייבי' מיתה מנין לכל הכהנים שבכל
הדורות ת"ל כי שמן משחת יי' עליכם לומ' שאפי' כהני הדיוטי' שבכל הדורות
בשעז' ואיתמר הם באזהרה זו שלא להניח עבודה ולצאת כל זמן שיכולין :

והמניעה לבד היא שלא נניח לעשות הדבר המגונה הזה בינינו מבני ישראל ׃
אבל אין אנחנו מוזהרים מזה באומות שלא הוזהרנו באחרים זולתנו אלא בענין
עז' בלבד ׃ והנה נתבררו לך כל הדעות בלאו הזה ׃ והראוי לפסוק כדעת י
החכמי' שאין הלאוין של זונה וקדשה אלא במי שאין להן קדושי' אבל בבני קדוש"
הענין בהם כמו שכתבתי למעלה ׃ וכבר ביררתי בזה ענין מן הענינים ה
השתומים ׃ והרב משתבש בו כאן במאמ' הזה ובחבורו הגדול אבל הלאו הנאמ'
אחר ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש שהיו אמ' הרב שהוא טעם למה
שקדש שאם יצא חלל ולא ידעתי טעם לטעם הזה ׃ ועוד שהרי בפרשה ההיא י
בעצמה כאמרו לאוין לכהנים בנשים הפסולות להם את אלה לא יקח ולא יחלל
זרעו בעמיו והוא באמת כדרש כן את שה לא יקח ולא יחלל הא אם לקח חלל ו
ומכאן שזרעו מהן מתחלל הוא ׃ ואעפ' כן עשאוהו רבותינו לאו בפני עצמו ש
שאמרו כהן גדול באלמנה לוקה שתים לוקה משום לא יקח ולוקה משום לא יחלל׃
ואעפ' שהן מודים שהוא טעם למניעה הראשונה כמו שאמ' רבא והלכה כמותו
בעל לוקה לא בעל אינו לוקה מה טעם לא יקח משום לא יחלל ׳ אבל מכל מקום
לא ראו שיהיה טעם ללא מדרש אבל משמש טעם כדרש ללאו ׳ ומודה רבא שאם
בעל ולא קדש לוקה ולא יחלל זרעו אמ' רחמנא והרי חלל והרי דברים קל וחומר
כי בכאן הלאו הזה הוא נותן טעם משני פנים לא יקח שלא יחלל הא אם לקח ח
חלל זרעו ׃ וטעם אחר שהלאו הראשון נתלה בזה שאם לא בעל אינו לוקה מיד
טעם לא יקח משום לא יחלל ׃ ואעפ' כן הוא נמנה לאו עצמו ללקות ממנו ב
בבעילה בלא קיחה כל שכן בלאו הכדון שלפנינו ׃ וכבר כתבתי הטעם לכולן
מפני שלא ראו החכמים לעשות הלאוין טעם בלבד שיהיה אומ' את שה לא יקח
ויחלל זרעו וכן ומן המקדש שלא יצא ויחלל את מקדש שהיו כדרך ולא תשבעו
בשמי לשקר וחללת את שם שהיך ׃ וכדרך ולא תטמאו בהם ונטמתם בם ׃
וראיתי לרב במצות ק'ס'ו' שאמר ענין אחר פירש שאמרו יתברך הוא שלילה ולא
מניעה מגיד שאין עבודתו מחוללת אעפ' שהוא אונן הא אחר אעפ' שלא יצא א
חלל ׃ כלומ' כהן הדיוט שעבד עבודתו כשהוא אונן עבודתו פסולה והזכיר זה
שאמרו בגמ' סנהדרין אונן מנא לן דכתי' ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר
שלא יצא יחלל ׃ וכבר נחלקו על הטעם הזה עצמו בשני של זבחים אמרו אונן
מנא לן דמחיל עבודה דכתי" לא יצא ולא יחלל הא אחר אעפ' שלא יצא יחלל ׃
ר' שעא אמ' מהכא הן הקריבו אני הקרבתי מכלל דאי איניהו אקריב שפיר א
אשתרוף ׃ ור' שעא מאי טעמ' לא אמ' ומן המקדש לא יצא ׃ אמ' לך מי כתיב הא
אחר שלא יצא חלל ׃ רצה לומ' שאילו היה שלילות כלומ' שנותן רשות לכהן גדול
שאינו צריך לצאת מן המקדש ויכול הוא להקריב אונן ואינו מחלל עבודתו בכך
ראוי הוא שנלמד ממנו הא אחר שלא יצא חלל ׃ אבל עכשיו שהוא אזהרה י
לכהן גדול שלא יחלל אין כהן הדיוט במשמע הזה שיחלל ׳ והכונה כולה שנש'

רצוני לומ' גוי ועבד וחייבי כריתות ומיתות ב"ד שזו היא אזהרת הזונות לדעת
חכמי' שאומ' אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות כלו' מאותן
שאין להם בה קידושי' ותפסה זו הברית' לשון סתם שלא לשם אישות למר כדאית
ליה ולמר כדאית ליה ׃ ולדעת ר' עקיבא דורש ממנו בנו לזקן כי אפלו הלאו
הזה הוא מניעה מוקדמת שיגרום לה שתזנה תחת בעלה ׃ והכלל שאין במשמע
הזה ביאת פנויה אלא לדעת מי שאין הלכה כמותו וכן בלאו דאתנן זונה ׃ וכן
אמ' המתרגם בלאו דלא תהיה קדשה לא תהא איתתא בר ישראל לגבר עביד ׃
אבל בפרקי הקדושין פרוי הבא על הפנויה אם לדעת פלגשות רצוני לומ' שתהא
מיוחדת וידועה לו זה מותר הוא ׃ ואדוננו דוד ע"ה נשא מהן אבל אם בא ע
עליה דרך מקרה כענין הזונים זה איננו בכלל אל תחלל את בתך להזנותה ולא
בכלל לאו קדשה אלא לדברי ר' אלעזר ואין הלכה כמותו אבל הוא בכלל אזהרתו
של ר' אליעזר בן יעקב מתוך שהוא בא על נשים הרבה ואינו יודע על אי זו מ
מהן בא ׃ וכן היא שקבלה מאנשי' הרבה נמצא אח כונס את אחותו ועל זה נאמ'
ומלאה הארץ זמה ׃ רצה לומ' שאין זמה אלא מן העריות כדכתי' שארה הנה זמה
ולמה לא היה זה בכלל אזהרה והם אמרו שאפי' מקדש וכונס נשים בכל מדינה
ומדינ' ומגרש אותן עובר בזה כמו שהוזכר בפ' ד' של יבמו' ׃ ושמא נפרש שיהיה
ולא תזנה מניעה מזה שיאמ' לא תעשו שתזנה ותמלא זמה כי הבא על האשה
בפגיעתו בה והלכו להם לדרכם אעפ' שאין הביאה הזו זנות אבל היא מביאה
את הארץ לזנות ולהמלא זמה ולשונם בברית' הזו משמ' שלא יביאו זה בכלל ולא
תזנה הארץ אלא שעל זה נאמ' ומלאה הארץ זמה שרבה מזה שלא יעשו למלא את
הארץ זמה ׃ ולומ' כמכעבו מזה מן התורה ׃ וראיתי בספרי בריתא שמכניה שם
בלשון הזה ולא תהיה קדשה מבנות ישר' ׃ ואין אתה מוזהר עליהם באומות ולא
יהיה קדש מבני ישרא' אין אתה מוזהר בהם באומות שהיה בדין ׃ ומה קדשה
קלה איננה מוזהר עליה בישרא' קדש חמור איננו דין שתהא מוזהר עליו בישרא' ׃
או חלוף אם הקדש חמור אי אתה מוזהר עליו באומות קדשה קלה איננו דין שלא
תהא מוזהר עליה באומות מה ת"ל קדש וכו' והנה אם היה מדרגם בקדשה ו
וקדש כדעת בעל התרגו' אין קולא וחומר בזה יותר מזה ומהו זה שאומרי' אין
אתה מוזהר עליו באומות ׃ וכן אם ידרשם בקדש לזכר הכתוב במדרשו של ר'
ישמעא' בגמ' סנהדר' לא יתכן בזה שיאמרו שאיננו מוזה' עליו באומות שהכתוב
מן הגוי נסקל הוא ׃ אבל הנרא' מדעת הברית' הזו שהקדשה היא העומדת עד"
הדרך מזומנת לזנות מאיסורי הביאות ומכל אדם רחוקים וקרובים כענין ש
שכתו' הקדשה היא בעינים על הדרך ולכן יכסו הפנים כאמרו ויחשבה לזונה
כי כסתה פניה ׃ וכן הקדש הוא המזומן להיות נשכב מן הזכרים כענין וגם ק
קדש היה בארץ עשו כתועבות הגוים וגו' יכסו פניהם ויעמדו בעינים עד"
הדרך כנשים בידוע מהם בארצות מצרים עד היום והמניעה

ומלאה הארץ זמה כי זהו טעם הכתוב הזה ׃ וכן את ש״ה לא יקח ויחלל זרעו
בעמיו ׃ ואמנם הוא שכנס׳ מבעל ההלכות כמאמר הרב זה הלאו מאי זה דבר
הוא מונע ׃ אבל לא יתבאר במענה הש״ה הזאת ולא יתבאר ממנו שכבר דרשו
בספרי ולא תחטיא את הארץ להזהיר ב״ד על כך הנה לא ראו לעשותו טעם
בלבד כדברי הרב אבל מניעה ואזהרה לב״ד וימנה לאו בפני עצמו ושהזהרנו
לכוף אותו לגרשה וכל שכן למנוע אותו שלא ישאנה כמו שימנו מצות חייבי
המיתות והמלקות שהזהרנו לכוף אותו לעשות בהן הדין ׃ וכן לא תקחו כופר
לנפש רוצח ׃ וכן לא תחמול ולא תכסה עליו דמסית ולא תגורו ממנו דנביא
שקר ׃ ואמנם כי בהרבה מקומות דרשו כן ואמרת להם זה האשם להזהיר ב״ד
על כך וכן לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש ׃ אבל הכוללן אזהרת ב״ד עם
אזהרת העשה לא ימנו ׃ אבל זה לאו בפני עצמו להזהיר ב״ד וימנה אבל הלאו
של ולא תזנה הארץ אינו טעם אבל הוא אזהרה לשוכב עמה לא למדנו כלל לפי
חזר וכתב לאו אחר דלא תזנה הארץ אזהרה לשוכב ׃ וכבר הצריכו חכמי׳ בכל
מקום במשכב הזכר שכתוב ואת זכר לא תשכב וגו׳ אמרו למדנו אזהרה לשוכב
אזהרה לנשכב מניין ׃ ובבהמה נאמר בתורה אזהרה לשוכב ואזהרה אחת
לאשה הנשכבת ועם כל זה הוצרכו עוד לאזהרה אחרת לנשכב כמו שמפו׳ בגמ׳
סנהדרין ׃ ואפשר שאף אזהרת האשה הזונה נלמוד מזה כי ולא תזנה הארץ ׃
יכלול הזונים שניהם ׃ ובש׳ תחלל׳ את בתך להזנותה זה המוסר בתו פנויה שלא
לשום אישות והמוסרת עצמה אם הם דנין אותה מן האב לא ידעתי באי זו מדה
יביאו אותה ויהיה להם לבאר המדה בברייתא זו אבל הוא נלמד מולא תזנה
הארץ ומה שאמרו עוד שם בספרא ולא תזנה הארץ מזנים הם הפירות על דרך
האגדות נסמוך מפני שלא אמר ולא יזנו עם הארץ אבל עיקר הכתוב לרבות
המזנים עצמן ׃ וכן ומלאה הארץ זמה נדרש שם למזנה ולזונה ׃ וכן בגמ׳ יבמות
ר׳ אליעזר בן יעקב אומ׳ מתוך שהוא בא על נשים הרבה ואינו יודע על אי זו
מהן בא והיא שקבלה מאנשי׳ הרבה ולא ידעה ממי קבלה נמצא אח נושא אחותו
ואב נושא בתו ׃ ועל זה נאמ׳ ומלאה הארץ ׃ ומפני שכתבתי הברייתא הזו אינו
צריך להתנצל ולומ׳ שאין כונתי במצוה הזאת שהיא מניעה לפנוי הבא על
הפנויה ושניהם כשרים שכבר פסקו שאין הלכה כר׳ אליעזר בפנוי הבא על
הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה ׃ ואם כן אין זה באזהרת להזנותה ולא
תזנה הארץ כמו שאמרו בגמ׳ ארבע מיתות בפסוק ובת איש כהן כי תחל לזנות
יכול׳ אפי׳ פנויה ׃ והקשו על זה והא לזנות כתיב ותירצו כר׳ אליעזר דאמר פנוי
הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה ׃ אבל זו הברייתא השנויה בספרי
או שהיא כר׳ אליעזר ואינה ׃ או שהיא במוסר את בתו ולמי
שאין לו אישות בה ׃ רעני לומר

דין מחודש מן הטעם ההוא כענין שחלקו ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו שזה
הלאו השני ודאי טעם למניעה שקדמה מריבוי הנשים ואעפ"כ נחלקו בו ח
חכמי ישרא' שר' יהודה דורש מה טעם לא ירבה משום לא יסור · ולימר שמי' בה
נשים הוא ובלבד שלא יהו מסירות את לבו כלומ' שתהיינה בדוקות בכשרות ·
ור' שמעון דורש אותו לאו בפני עצמו : אמר אפי' אחת ומסירה את לבו לא
ישאנה : אם כן למה נאמר לא ירבה דאפי' כאביגיל הנה עצמו לאו בפני עצמו
ליתורין · ועוד לדברין ראוי הוא שנאמ' גם בזה מה טעם לא יוכל בעלה הראשון
לשוב לקחתה משום ולא תחטיא את הארץ אשר יי' אלהיך נותן לך נחלה · וא"כ
אינו אסור בחוצה לארץ כמאמרם מה טעם לא ירבה משו' לא
יסור ומה טעם לא יקח משו' לא יחלל · ואם לא בעל אינו לוקה ; וכן לא תחניפו
את הארץ ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שוכן בתוכה :
וכבר מנה הרב ז"ל עצמו לאוין שהן כנותני טעם יותר משלו ; אבל רבותי' עושי'
אותם מניעות כמו שאמרו בגמ' יומא · אמ' רחבה אמ' רב יהודה המקרע בגדי
כהונה עובר שנ' לא יקרע · מתקיף לה אחא בר יעקב דילמ' הכי קאמ' רחמנא
עביד ליה שפה כי היכי דלא ליקרע מי כתיב ברישא לא יקרע ; וכן אמרו שם
המזיח חשן מעל האפוד לוקה ; והמסיר בדי ארון לוקה · ובכולן הקשו שהן ט
טעמים למצוה שקדמה דהכי קאמ' רחמ' עבדינהו שפיר כדי שלא יזוח ולא יסורו
: והשיבו מי כתי' שלא יזוח ושלא יסורו ומשו' כלמוד שבכל מקום שנאמר בתורה
לאו מוסף על המצוה ואינו טעם מפורש למה שקדם כתפוש אותו לאו בפני ·
עצמו כמו לא יקרע ולא יזח ; וכן כתובים רבים כגון ערות כלתך לא תגלה'
אשת בנך היא לא תגלה ערותה על דרכו של הרב אינו אלא לטעם למה שקדם
כי רעה גדולה היא שהיא אשת בנך שהוא חייב בכבודך ואתה מתחייב באהבתו
אין ראוי שתגלה ערותה ; ועל דעת חכמים בתלמוד נדרש ויבא הלאו השני ו
לחייב עליה לאחר מיתת בנו ואשת בנך הוא לומ' לא אמרתי אלא נשים לבנך א
אישות בה פרט לאנוסה ושפחה ונכרית · וכן הכתו' במקלל אביו איש אשר יקלל
את אביו ואת אמו מות יומת אביו ואמו קלל דמיו בו ; והוא בנותן טעם כי
עשה נבלה גדולה שנתחייב עליה בדמו ואין חכמים רואין בעבור כל זה שלא
דרשו למקלל אותם לאחר מיתה אעפ' שאינן מרגישין והמכה פטור כמו ש
שנתבאר בפ' תשיעי מסנהדרין ; וכן היה ראוי לפי דעת הרב שנאמ' בפסוק
וכל ישרא' ישמעו ויראו ולא יוסיפו לעשות כדבר הרע הזה שיהיה טעם לעונש
הגדול הנעשה בענין ומצינו שדרשוהו לאו אזהרה למסית כמו שמפורש בגמ'
סנהדרין וכתבו הרב במצות י"ו בלאוין ובודאי מצינו בתורה טעמים בכתוב
להחמיר בעבירה כגון ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך · ואמרו
בסיפרא מלמד ששבועת שוא וחלול השם אבל הנאמרים בלשון לאו כולם ל
למניעה הם ואלו היה טעם בלבד היה אומ' אל תחלל את בתך להזנותה ומלאה

ובעבור הענין הזה אמ׳ רב מעשה העגל ראיתי את העם הזה והנה עם קשה
עורף הוא יאמ׳ כי הטעות אשר ככנס בלבם בתועלת עז׳ ככחות העליונים ק
קשים הם לעזוב אותו והוא שאמר עתה אחר ביאור תפלתו על מעשה העגל ;
ומלתם את ערלת לבבכם כי הטעיה בגשמיות הוא ערל לב כאשר יאמר כי כל
הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב ; והוא שאמ׳ ערל לבו ערל בשר לא יבא
אל מקדשי לשרתני כי אשר אין לבבו מיוחד לאלהיו ויחשוב כי יש שום תועלת ב
בעבודת בלעדיו איננו ראוי לשרת יתע׳ ; ועל כן אמ׳ בכתוב הבא אחר זה כי
יי׳ אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים כלומר תהיו מולי לב להבין שאין
בעגל אשר עשיתם וכיוצא בו שום תועלת ; וכשיזהירו אתכם הנביאים לעזוב
אשר טעיתם בו לא תהיו עוד קשי עורף ; וא״כ הדבר בפירוש הלאו הזה ראוי
להמנות כענין שמנה הרב אל תפנו אל האלילים מניעה שלא יבינו בעניינם ולא
ישמע מה שיספרו עליהם כלל כדי שלא יתפתה להם ; אבל דעת בעל ההלכות
בלאו דלא תסור מכל הדברים אשר אנכי מצוה אתכם היום ימין ושמאל הוא ;
שיהיה לאו בכל המצות שבתורה וימנה אותו מפני חומרו בה; שמוסיף לאו ב
במצות העשה בכללן שאמ׳ ארור האיש אשר לא יקים את דברי התורה הזאת
לעשות אותם ונכר אמר בזה במקום אחר ושמרתם לעשות ככל אשר צוה יי׳
אלהיכם ולא תסורו ימין ושמאל ; אבל כתב זה שהוא סותם התורה כולה כאשר
לא מנה בלתי זה ; אבל הנראה אלי שאין זה לאו אבל הוא הבטחה מן הברכות כ
כמסך אחר הכתוב למעלה ונתנך יי׳ לראש ולא לזנב והיית רק למעלה כי ת
תשמע אל מצות יי׳ אלהיך לשמור ולעשות ולא תסור מכל הדברים ; יאמר כי
יתברך בכל הברכות בהיות שומע לעשות המצות ושלא יסור מכל הדברים
אשר צוה האלהים ית׳ ימין ושמאל ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם ; כלומר שלא
יטה לבבו לע״ז כלל כי עמה אין תועלת במצות כולן ; ואם תאמ׳ שהוא לאו הוא
בענין ע״ז בלבד מוסף על לאוים רבים ואזהרות הרבה שנאמרו בה כאשר הוא
נומר ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם ;

העיקר החמישי

שאין ראוי למנות טעם המצוה בפני עצמה

והביא מהן הרב ולא תחטיא את הארץ שהוא נותן טעם למה שאמר לא יוכל ב
בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה ; וכן אל תחלל את בתך להזנותה עם ולא
תזנה הארץ וכמו כן ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אם יצא חלל ; והטעה
בהם בעל ההלכות שמנה אלה הלאוין כולם בלי הסתכלות אחר ואולם יתבזה
מי שמנאם כשיש אלו ממנו דבר הוא מוכע ולא יהיה לו אז מענה כלל ; ואני
אומ׳ בזה העיקר מה שאומרים החכמים לבאורה כותיה מסתע ; וכדמעיינת
בה שפיר לאו הכי הוא שלא ראינו לרבותינו בתלמוד שיתפשו לאוי התורה מ
מיותרין להיותם טעם ללאו שקדמם אלא אם כן יצאו להוסיף ולגרוע

ועוד כל המצוה תשמרון לעשות שאמר את כל המצות ושמרת ועשית אותם
ורבים כן בתורה ׃ אבל אמרו יתעלה והתקדשתם והייתם קדושים היא מצוה
להיותם קדושים מליטמא באכילת השרצים והרמשים כייחוד כאשר מפרש ׃
והתקדשתם ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ ׃ ואם כן
הפורש מאכילתם מקיים מצות עשה מיוחדת בהן ׃ אבל ואתם קדש תהיון לי
הבטחה לא מצות כענין והייתם לי סגולה תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש ׃
וזהו מדרשו של איסי בן עקביא שאמר הוא מוסיף להם קדושה ׃ שאו לפרוש ה
הרב היה לומר בישראל עושין מצוה מוסיפין לעצמן קדושה ׃ וכן לר׳ ישמעאל
שדרש שם כשאתם קדושים אתם שלי ׃ הבטחה מיעודי התורה הוא ׃ ואדר׳
תשתבש ותאמר לי ׃ והלא אמרת כי בעל הלכות לא ימנה לאו הבא מכלל עשה
כן הדבר בלאוין שאין בהם מצוה כגון כל צפור טהורה תאכלו שאין לאכול מן
הצפור הטמא שום מצוה ׃ אבל המצוה היא על הטומאה והיא בה לאו וכיון
שכבר נמנע ממנה בלאו אחד מפורש בה איננה באה במנין ׃ אבל העשה הנאמ׳
בפרישה מהן והוא מצוה כמנה הוא כענין בשבות דשבת וימים טובים שהם ׃
נימנין בעשה והמלאכה בהם בלא תעשה ׃ וכן ענוי ביום הכיפורים כי בא ׃
שמרנו מן הלאו נקיים מצות עשה וכן בשרצים כשמר מהן בלאו ונקיים מצוית
עשה כאמור בהן בעצמן והתקדשתם ׃ וזה דעת בעל ההלכות שלא מנה
הנזכרים למעלה וכיוצא בהן ונתכוון בזה למה שהזכרנו ׃ אבל ראיתי לו
שמנה וערפכם לא תקשו עוד ׃ וכן מנה לא תסור מכל הדברים אשר אנכי
מצוה אתכם והניח כיוצא בזה במצות עשה הרבה גם במצות לא תעשה שלא
מנה ׃ ומן הנראה אלי בלאו וערפכם לא תקשו עוד שהוא לאו מיוחד מחדש
מצוה ׃ והענין שיצוה להיותם שומעים מן הנביאים ׃ ולא יתקשו עוד בעשות
האותות מהם וטענם אחריהם כאשר עשו במצרים קודם לזה כענין שכתוב ׃
ואודע להם בתוך מצרים ואומר להם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים
אל תטמאו וימרו בי ולא אבו לשמוע לי ׃ ואין ספק כי זה היה על ידי נביא
או נביאים שלוחים אליהם אם משה רבינו עליו השלום או אחרים טרם בואו ׃
ורבותינו עליהם השלום יחסו זה לאהרן הכהן עליו השלום וכי היו הנביאים
ההם הבאים להם עושין להם שום אות או ראיה כי בכך נצטרכו ׃ אבל הקשו
לבם וטענו אחרי האותות כאשר עשה פרעה שנקרא בזה קשה לב ׃ וכתוב
אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך וימרו על ים בים סוף ׃ וכתוב אל
תקשו לבבכם כמריבה כיום מסה במדבר ׃

כיצד הלבישן לאהרן ולבניו בימי המלואים ותמהו וכיצד הלבישן מאי דהוה הוה: אלא כיצד מלבישן לעתיד לבוא לעולם הבא כמי כשיבואו אהרן ובניו משה רבינו עמהם כלומר כשאל לו: הנה סוברים כי לתחיית המתים יתקדשו אהרן ובניו עצמן במילואין לפי שסבר בטלה משיחתן ממנו ומזרעו בשעת המיתה · ויהיו אנשים מחודשים יצטרכו להתקדש כראשונה ויהיו המילואים האלה נוהגין בהן: אם כן המילואים במזבח ובמקדש לאחר החרבן כשנעשה אחרים יצטרכו למילואים ועשו אותן בימי עזרא: וכן נעשה לימות המשיח אמן במהרה: אם כן כל אלו הפרשיות מלמדות לדורות אבל תחנונים והיא פרשת ויחל משה: תחנתו של משה רבינו עליו השלום על מעשה העגל והיא אבל פרשת ניבור שממנה כלמוד תחנונים בשעת הצרות כמו שאמרו ויעבור ה' על פניו ויקרא מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח ציבור והראה למשה ואמר לו כל זמן שישראל חוטאין לפני עשה לפני כסדר הזה ואני מוחל להם: ואולי סובר בעל ההלכות בפרשת תרומת המכס שהיא פרשה מלמדת לדורות בכל מלחמות הרשות להקריב מן הבא בידם תרומה לה' כענין שנאמר בדוד ומטבחת ומכון הרי הדדעזר לקח דוד נחשת רבה מאד בה עשה שלמה את ים הנחשת ואת העמודים ואת כלי הנחשת: וכתיב גם אותם הקדיש המלך דוד לה' עם הכסף והזהב אשר כבש מכל הגוים: ולכך נאמר בקרבן שרי האלפים והמאות ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם ויביאו אותו אהל מועד זכרון לבני ישראל לפני ה': ואלו היתה נדבת שעה מן האנשים היחידים ההם לא היה בה ענין ראוי לומר בו זכרון לבני ישראל לפני ה' ואלו היתה נדבת שעה מן האנשים היחידים ההם לא היה בה ענין ראוי לומר בו זכרון לבני ישראל לפני ה' אלא שעשו בנדבה ההיא כלי שרת והוא חק וזכרון לדורות לעשות כן: ומכל מקום חשבונו של בעל הלכות גדולות בפרשיות לא נתברר ענינו שמנה כללות במקום פרט: ולאוין במקום עשה: ואין דעתנו להאריך בזה:

העיקר הרביעי אמר הרב שאין ראוי שימנו המצות הכוללות בתורה כולה: ובזה טען על בעל ההלכות ב[illegible]ות אמ

וכבר טעו בעיקר הזה עד אשר מנו קדושים תהיו מצוה בכלל מצות עשה ולא ידעו שאמרו יתעלה קדושים: והייתם קדושים הם מצות לעשות כל התורה כולה: ולשון סיפרא קדושים תהיו פרושים תהיו כלומר הסירו המדות המכוערות כולם שמנעתי אתכם מהם: ואמנם בעל הלכות גדולות לא מנה קדושים תהיו אבל מנה והתקדשתם והייתם קדושים והקדושה [illegible] להיותם פרושים ואשר הם כלל למניעת כולן לא ימנו קדושים תהיו ובמי יתבאר זה מצותי ושמרת ועשית את מצותיו ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי מצוך היום:

ועוד

והנראה מדעתו שהוא לא בא למנות מצות שעה כאותן שבאו במצרי' ובמעמד
הר סיני וזולתם שאין להם ענין אלא לשעתן ׃ אבל המצות שענייניהם קיים לכל
לדורות ימנה אותן אעפ' שאינן נעשות אלא פעם אחת ולכן מנה פרשת אבנים
גדולות לפי שנצטוינו לכתוב בהן התורה באר היטב בשבעים לשון להיותם לנו
זכר לדורות ׃ ומנה פרשת ברכות וקללות שהיא קבלה שקבלו אבותינו עליהם
ועל זרעם לדורות התורה כולה בפרט וכלל וקבלו אותה באלה ובשבועה ׃ וכן
פרשת חנוכת שמנה וכתב בפרשת משכן חנוך מזבח ׃ ובודאי חנוך המזבח
הוא מצוה לדורות כמו שכתוב בפרשת ואתה תצוה וזה אשר תעשה על המזבח
שהיא מצות החנוך ומזה שכינו אין מחנכין את המזבח אלא בתמיד של שחר
ונראין הדברים עוד שאף המשכן בהקמתו ובית המקדש בהבנותו צריכים
חנוכה לעולם ׃ ונדבת הנשיאים היתה הוראת שעה בשיעורים ההם שער"ו
בדעתם אבל בחנוכה כמו חובה הוא ׃ וכן עשה שלמה חנוכה, וכן אנשי הכנס'
הגדולה ואף לימות המשיח ׃ וכמו שאמרו מילואים הקריבו בימי עזרא כדרך
שהקריבו בימי משה ׃ ויתקרב זה ממה שאמר ית' זאת התורה לעולה ולמנחה
ולחטאת לאשם ולמילואים ולזבח השלמים אשר צוה את משה וגו' ימנה המילוא'
עם קרשי דורות ויעשה אותם תורה ׃ ואולם תוכל להקשות ממאמר החכמים
שנוזרין בתלמוד על המילואים שהם לשעה כמו שאמרו בסוכה יבאו מילואים
שאינם נוהגין לדורות, וראיתי עוד בירושלמי בתחלת מסכת שביעית ער"
סוגיא שהקשו שם הכתיב ר' יונה הרי פרשת מילואים ופרשת דור המבול הרי
אינן עתידים לחזור מעתה יעקרו אותם אלא כדי להודיעך ׃ ויכולנו לומר
שהכונה במאמרים אלו שאין פרטי פרשת המילואים צריכי' לנו שאין עתידין
לחזור על השיעור ההוא והסדר ההוא והיה די מכל הפרשה ככתוב ומשחת
אותם ומלאת את ידם וקדשת אותם וכהנו לי ׃ אבל הנראה אלי כי המלואים
שהקריבו על הכהנים למלאת את ידם לכהן לא היו אלא לשעה כי בעת ההיא
הבדיל אהרן וזרעו להקדישו קדש קדשים לדורות עולם אבל היו שם מילואי'
עוד על המזבח להקדישו דכתיב ופר חטאת תעשה ליום הכיפורים וחטאת
על המזבח בכפרך עליו ׃ וכתיב שבעת ימים על המזבח וקדשת אותו ׃
והמילואים האלו הם שהקריבו בימי עזרא כי היה המזבח החדש צריך מילואים
לקדשו כדכתיב בראשון באחד לחדש תקח פר בן בקר לחטאת וחטאת את
המקדש ועל זה הוא שדרשו שהם מילואים אמרו פר של ראש חדש עולה הוא ׃
אמר רב אשי מילואים הקריבו בימי עזרא וכו' והם המלואים על המקדש וכתו'
מפורש עוד על המזבח שבעת ימים תעשה שעיר עיזים חטאת ליום ופר בן
בקר ואיל מן הצאן שבעת ימים יכפר ואת המזבח וטהרו אותו ומלאו ידיו והנה
זה מפורש מבואר ׃ עוד יש לי ראיה על הענין הזה שפירשתי ׃ אמרם ז"ל
בראשון של יומא

לבית יי׳ כמשפטם שעשה אהרן אביהם כאשר צוהו יי׳ אלהי ישראל על ידי משה
רבינו עליו השלום וכל זה לומר שלא חדשו כלום במקדש על ידי דוד אלא הכל
מפי משה מפי הקדש ׃ ואם תאמר שאמרו גם זה על הכתוב השני רצונם לומר
שגם בני אהרן בכלל מצות נשיאות הארון שנאמר בבני קהת כי עבודת הקדש
עליהם ׃ ובני קהת יכלול את כולם אבל זה הכתוב כמשפטם ביד אהרן ב
במשמרות כאמר ולא במשא הארון ׃ ועוד אמר הרב כי יתבאר זה בספר
יהושע וספר שמואל כי לדורות הכהני׳ חייבי׳ בזו המצו׳ והם ישאוהו ולא מצאתי
הביאור הזה אבל בספר יהושע אמ׳ ויצוו את העם לאמר בראותכם את ארון
ברית יי׳ אלהיכם והכהני׳ והלוים נושאים אותו ואתם תסעו ממקומכם והלכת
אחריו ׃ והענין כמו שאמרתי שכל השבט כשר למשא הארון והמשפחה ההיא
של בני קהת נפקדו עליה במדבר ואני תמיה על הרב בזה שהוא דבר מפורש
׃ וכבר ביארו החכמים אותו שאמרו בגמר׳ סוטה כיצד עברו ישראל את ה
הירדן בכל יום לוים נושאים את הארון והיום נשאוהו כהנים וזה כמו שביארנו
כי בנסעם מן המחנה ביום הראשון נשאו אותו גם הלוים כמו שאמר והכהנים
והלוים נושאים אותו ויום עברם את הירדן נשאו כהנים לבדם כי כן כתוב
ויאמר יהושע אל הכהנים שאו את ארון הברית להעשות הנס על ידי כהנים ה
המקודשים מזרע אהרן ׃ אבל בספר מלכים כשהכניס שלמה ארון לבית ק
קדשי הקדשים שם נאמר ויביאו הכהנים את ארון ברית יי׳ אל מקומו אל דביר
הבית אל קדש הקדשים ׃ והיה זה מפני שהלוים אינם נכנסים לעולם לבית
קדשי הקדשים כי גם במדבר לא היו שם עד רדת הפרוכת על יד הכהנים כ
כדכתיב אל תכריתו את שבט משפחות הקהתי וכו׳ פרשה ׃ וגם שם כתוב
ויעלו את ארון יי׳ ואת אהל מועד ואת כלי הקדש אשר באהל ויעלו אותם ה
הכהנים והלוים לפי שהיו הלוים גם כן נושאי האהל וכלי הקדש כלם חוץ מן ה
הארון שנתייחדו לו עתה הכהנים כדי שיביאו אותו אל בית קדשי הקדשים ש
שהלוים נכנסים שם בין במדבר בין לדורות ׃ וכל זה מבואר מפורש ׃ וכן
אמרו שם במסכת סוטה ׃ תני רבי יוסי אומר בשלשה מקומות נשאו הכהנים
את הארון כשעברו את הירדן ׃ וכשסיבבו את יריחו ׃ וכשהחזירוהו למקומו ׃
גם זה ברור שמצות נשיאותו לעולם על הלוים כולם חוץ משלש מקומות הללו
שנתייחדה לכהנים על פי נביא בירדן ובהקפת יריחו ובשעת הכנסתו לבית
קדש הקדשי׳ ׃ והנה למדנו על כל פנים כי הלאו הזה של לוים נמנה הוא בשלש
מאות ושש׳ים וחמשה הלאוין כי משא הארון מצוה לדורות ונתקיימו בזה דברי
בעל הלכות גדולות ׃ ועל חנם תפשו הרב בו ׃ אבל תרומת המכס וחנוכת
המזבח וברכות וקללות שבהר גריזים ועיבל לא נתבאר למה נתנן בחשבון
הפרשיות המשלימות לו החשבון ׃

והנראה

שלשים וארבעה שנצטוינו שישאו הכהנים הארון על כתפיהם כשנרצה לשאת
אותו ממקום למקום: והוא אמרו יתעלה כי עבודת הקדש עליהם בכתף י
ישאו: ואף על פי שמצוה זו באה בלוים בשעה ההיא למיעוט מספר הכהנים:
אבל לדורות הכהנים חייבים במצוה זו. והנה יסבור הרב כי מאחר
שנשתנית המצוה לכהנים כבר בטל הלאו הזה דלא יעבוד עוד שלא נאמר ב
בכהנים וכמו שאמרו מומין פוסלין בכהנים: ואין שנים פוסלין בכהנים: וזו
סברא נפסדת שאם נעתקה המצוה הזו מן הלויים לכהנים אחרי שהיו רבים
הרי הם במקום הלוים לענ' משאם ולכל עבודתם: כלומר שהיו כמותם מבן
שלשים שנה ועד בן חמשים שנה שהם שנות הכח למשא בכתף: ולא אמרו ש
שאין שנים פוסלין בכהנים אלא בעבודת הכהונה בזמן שהן פוסלין בלוים כ
כלומר כשהיו הלויים נושאי הארון. וזה הוא שסיכו פסול בלויים כשר
בכהנים: פסול בכהנים כשר בלויים כמו שבא בגמר חולין. ולפי דעתי
שגם זה שאמר שנעתקה המצוה לכהנים איננו אמת: חלילה לנו שנאמר ש
שנשתנה שום מצוה בתורה שיהיו הלוים נפסלים ממשא הארון לעולם:
והלוים נשאוהו בימי דוד גם בפעם השנית שעשה כהוגן שנאמר ויהי בעזר
האלהים את הלוים נושאי ארון ברית יי' וכתוב וכל הלוים הנושאים את ארון
והמשוררים אבל נאמר כי הכהנים והלוים כולם כשרים במשא מן התורה ש
שכולם נקראו לוים: ועוד שלא נאמר בפרשה אלא בני קהת: והרי הכהנים
גם הם בני קהת: וכתיב בעת ההיא הבדיל יי' את שבט הלוי לשאת את ארון
ברית יי' לעמוד לפני יי' לשרתו ולברך בשמו וכן תראה בכתוב שנאמר ו
ויקרא דוד לצדוק ולאביתר הכהנים וללוים לאוריאל עשיה ויואל וגו' ויאמר
להם אתם ראשי האבות ללוים התקדשו אתם ואחיכם והעליתם את ארון ב
ברית יי': ושם כתוב ויתקדשו הכהנים והלוים להעלות את ארון יי' אלהי
ישראל כאשר צוה משה כדבר יי' בכתפם במוטות עליהם: וזו שאמרו בסיפרי
היכן צוה ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו: ולא חדשו
הלויים כלום: אלא עפי משה ומשה מפי הקדש על הפסוק הראשון אמרו כן
שנאמר ויתקדשו הכהנים והלויים להעלות את ארון יי' אלהי ישראל כאשר צוה
משה כדבר יי' בכתפם במוטות עליהם: והיכן צוה משה ולבני קהת לא נתן
ומשה מפי הקדש שהעיד עליו הכתוב כדבר יי' ולא אמרו והיכן צוהו יי'
אלהי ישראל לאהרן: אבל צריך שם גם הפסוק הנאמר אחר תיקון ה
המשמרות כולן כי אחר חלוקת הלוים הזכיר חלוקת הכהנים: ואמר אלה
פקודתם לעבודתם לבוא לבית יי'

בשילה ובבית עולמים ׃ והנראה מלשונם כי בהיותם במדבר מפני תרידות
משא לא היו מביאין הלוי הזקן לשיר ולשאר העבודות כדי שלא יבא לישא ב
בארון ולא היה ככם שא לנעירת שערים ולעבודת בני גרשום שאינם ע
עבודות פנים ׃ אבל משכבשו לארץ לא נשאו אלא משא הארון בעת נוסעו
ממקום למקום ׃ וכבר שמו דוד בנשאו הארון על העגלה טעה בדבר
שאפילו תינוקות קורין אותו בבית הכנסת שנאמר כי עבודת הקדש עליהם בכתף
ישאו ׃ וחזר בו ואמר לראשי הלוים התקדשו אתם ואחיכם והעליתם את ר
ארון יי׳ אלהי ישראל אל המקום אשר הכינותי כי למבראשונה לא אתם פרץ יי׳
אלהינו בנו כי לא דרשנוהו כמשפט ׃ ושם כתוב וישאו בני הלוים את ארון
האלהים כאשר צוה משה כדבר יי׳ בכתיפם במוטות עליהם וכאשר צוה משה
המשים ׃ וכן כתוב בדברי דוד מפורש ויספרו הלוים מבן שלשים שנה ומעלה ׃
ונראות כי זה המספר עד חמשים בלבד הוא רוצה ושם נאמר אלה בני לוי ע
עשה המלאכה לעבודת בית יי׳ מבן עשרים שנה ומעלה כי אמר דוד הניח יי׳
אלהי ישראל את עמו וישכון בירושלם עד לעולם ׃ וגם ללוים אין לשאת את
המשכן ואת כל כליו לעבודתו כי בדברי דוד האחרונים המה מספר בני לוי
מבן עשרי׳ שנה ומעלה כי מעמדם ליד בני אהרן לעבודת בית יי׳ על החצרות
ועל הלשכות ולא לשאת וכל כליו ולא היה זה המספר כמספר הראשון שאמר
בו מבן שלשים ועד בן חמשים ואם כתוב שלא יהיה עוד ללוים משא בכתף
לעולם מימי יאשיהו שגנז הארון כמו שדרשו בפסוק ויאמר ללוים המבינים
לכל ישראל הקדושים ליי׳ תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מ
מלך ישראל אין לכם משא בכתף ׃ גם זה לא יוציא המצוה הזאת מן המנין א
אחרי שהיא נוהגת בכל הדורות כל זמן שיצטרכו למשא כי אין ביטול למצוה
אלא מפני שאינה נוהגת לא מפני שאינה צריכה אלינו ׃ וכבר אמר הרב כן
במצות מחה ושמוכים ושבעה בענין הכרתת זרע עמלק ושבע עממין כי כל
מצוה תקרא נוהגת לדורות כל זמן שאינה נגדרת בזמן או במקום ׃ ואפילו
בהעדר הדבר שנצטוה עליו בדורות ההם מלבד שאין לנו בטחון שלא ישאו עוד
ארון בבנין הבית או במלחמות העתידות לפני מלך המשיח כמו שעשה פ
פנחס במלחמת מדין שנאמר וכלי הקדש וחצוצרות התרועה בידו ׃
ודרשו בספרי וכלי הקדש זה ארון וכאשר עשו בימי עלי והאל יזכנו לראות ׃
ואם היתה מצוה זו יוצאת מן המנין היה בטל לאו דלא יסורו ממנו ויוצא מן
המנין כי למשא הארון נעשו בו ׃ ומפני משאו הוזהרנו שלא נסיר אותם כמו
כמו שכתו׳ והבאת את הבדים בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו
ממנו ׃ וראיתי לרב ז״ל שכתב לפנינו במאמר הזה במצות שלשים

דרחמנא אמר ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ׃ אלא שלא היו יודעין מאי ק
קסוה ׃ וכן לשון הגמרא מוכיח ׃ ועל כל פנים כך עלה לנו שהוא חייב מיתה
בידי שמים ובידי אדם ׃ והברית שאמר הרב ז״ל דקתני ושו׳ שבמיתה אותן ש
שאינן בידי אדם אלא בידי שמים קתני ׃ ובתוספתא אמתניתין קיימינן
בתני׳ דקתני שמיתתן בידי אדם הנסקלים והנשרפים הנהרגים והנחנקים ׃
והמומתין בידי קנאין ופרח׳ כהונה חזר והטלים ושנה ושו׳ שבמיתה בידי שמי׳
בלבד ׃ ועכשיו שלמדנו שהוא חייב מיתה בידי אדם ובידי שמים על כרחינו
דבר תורה הוא ׃ ואין לנו בדרבנן חיוב מיתה כלל ׃ ומה שדקדק כי די לו ב
באמרם רמז כסבור שהוא אסמכתא בעלמא והנה אמרו דרחמנא אמר ור״א
יבואו לראות אבל סבר כאמר בלשון הזה רמז במקומות שהן מן התורה ׃
אמרו רמז לטבול יום שאם עבר חר״ל מנין תלמוד לומר קד׳ ושי׳ יהיו לאלהיהם
ולא יחללו אם אינו ענין לטמא דנפקא ליה מוינזרו תנהו ענין לטבול יום ש
שטימש ׃ ויליף חילול חילול מתרומה הנה בכאן פסלו העבודה שעבד טבול
יום והצריכו בעל הקרבן להביא קרבן אחר ׃ ונוזרים על העובר מיתה ומכו
אותו מחלה שבמיתה והוציאו תלמוד כל זה במלת רמז ׃ כי הייתורים רמזים
הם לא יתבוננו אלא מדרך הקבלה ׃ וכן זה הגונב את הקסוה חיובו מיתה
בידי שמים רמוז במלת כבלע את הקדש כי הגנבה והגזל נקראין בליעה כ
כענין חיל בלע ויקיאנו ורבים כן ׃ אף על פי שעיקר הכתוב בלויים בשעת
מסעות הוא ׃ ומיתתן ביד הקנאין הלכה למשה מסיני כמו הבועל א
ארמית וכמו שהזכירו בגמ׳ פרק אין מעמידין ׃ וכן אמרו רמז לעדים זוממין
שלוקין מן התורה מנין והוא מדרש גמור ודינו מדאורייתא כדאיתא בפרקא ד
קמא דמכות ׃ ובגמ׳ עבודה זרה אמרו ייחוד דבת ישראל דאורייתא הוא דאמ׳
רבי יוחנן רמז לייחוד מן התורה מנין תלמוד לומר כי יסיתך אחיך בן אמך
אמרי׳ דאורייתא ייחוד אשת איש ואתא דוד גזר אפילו ייחוד דפנויה ׃ ובספרי
שנו רבי נתן אומר מכאן רמז לשיר מן התורה אלא שנתפרש ער״ ידי עזרא ׃
וכן בהרבה מקומות אומרים רמז בדברים שעיקרם תורה ׃ וכן
מה שיחשבו בעל ההלכות גדולות במנותו ולא יעבוד עוד דלויים ואמר ש
שאינה נוהגת אלא במדבר אין הדבר כן אבל היא מצוה נוהגת בכל הדורות
כל זמן שיצטרכו הלויים לשאת משא בכתף ׃ ומה שנתעורר ממנו הרב
לעשותה מצות שעה ממה שאמרו יכול אף בשילה ובבית עולמים כן תלמוד ל
לומר לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא באהל מועד לא אמרתי אלא ב
בזמן שעבודה בכתף ׃ מן המאמר הזה בעצמו נלמוד שהיא מצוה לדורות
כל זמן שישאו בכתף ׃ והרי כהנה כל הימים בארץ כנושאם הארון בשילה

וידעתי כי עוד שמועות רבות בגמרא סותרות ענינו כי הספר הזה לרב ז"ל
ענייני מתקים וכולו מחמדים ; מלבד העיקר הזה שהוא עוקר הרים גדולים
בתלמוד ומפיל חומות בצורות בגמרא והענין ללומדי הגמרא רע ומר ישתכח
הדבר ולא יאמר ;

העיקר השלישי

אמר בו הרב שאין ראוי שימנו מצות שאינן ל
לדורות ; וזה דבר ברור אינו נעלם כלל שאלו מנינו המצות החמורות לשעה
היו מונים כל מצוה שבאה במצרים ובמדבר במצות עשה ובמצות לא תעשה
והיה עולה לחשבון גדול כמו שאמר הרב ; וחס ושלום שבעל הלכות גדולות
לא יטעה בזה אבל חשב מנה ולא יבואו לראות כבלע את הקדש מפני שהיא
אבלו מצוה לדורות ; ומה שאמרו בגונב את הקסוה והיכא רמיזא ; דכתיב ו
ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ומה שהשיב כי די לנו באמרם רמז ופשטיה
דקרא אינו בזה ואינו כמו כן מכלל חייבי מיתה בידי שמים כמו שנתבאר ב
בתוספתא ובסנהדרין והנה בהוראה מן הרב אם יהיה מן חייבי מיתה בידי ש
שמים ; ראוי הוא להביאו במנין המצות ; ואני תמיה עליו ז"ל שאם אינו מכלל
חייבי מיתה בידי שמים אבל הוא חמור יותר שהרי הוא חייב מיתה בידי אדם
ומשנה שלימה שנינו קנאין פוגעין ; אבל בודאי חייב מיתה בידי שמים כמי
הוא כדאמרינן התם בגמר סנהדרין ; בעא מיניה רב אחא בר רב הונא
מרב ששת כהן ששימש בטומאה חייב מיתה בידי שמים או לא תניא כהן ש
ששימש בטומאה אין אחיו הכהנים מביאין אותו לבית דין אלא פרחי כהונה
מוציאין אותו חוץ לעזרה ופוצעין את מוחו בגיזרין ; ואי סלקא דעתך חייב מ
מיתה בידי שמים לישתקיה וליקטליה בידי שמים ; והקשינו אלא מאי אינו
חייב מיתה ; מי איכא מידי דרחמנא פטריה ואנן קטלינן ליה ; ושאלנו והרי
מי שלקה ושנה ותירצנו במלקיות של כריתות עסקינן דגברא בר קטלא הוא ;
ושאלנו עוד והא הגונב את הקסוה ותירצנו כמו כן ; הא אמר רב יהודה בכלי
שרת ורחמנא אמר ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ומתו לומר דהאי כמי
בר קטלא הוא דחייב מיתה בידי שמים הוא ; וכן ששנו הבועל ארמית והשבנו
הא אקריוה לרב כהנא בחלמיה ואדכריה רב לגמרי כלומר שהוא כמי
מחייבי מיתות הוא כמו שכתוב בנבואה יכרת יי' לאיש אשר יעשנה ער י
וענה ; והוא הלכה למשה מסיני וכמו שפירשתי ; והרב עתיד למנותו מחייבי
כריתות במצות חמשים וארבעה וכיון שעלו דברי רב ששת בתיובתא עמדה
ההלכה כמו שאמרנו דליכא מידי דרחמנא פטריה ואנן קטלינן ליה ושהגונב
את הקסוה חייב מיתה הוא בידי שמים לא היה מיתתו בידי הקנאין ; ונראין
הדברים עוד דבכלי שרת אף רב ששת מודה דרחמנא

כתבם שא׳ מדברי סופרים שאותבין דיני ממונות בעדות שבשטר אף על פי
שאין העדים קיימים כדי שלא תנעול דלת בפני לווין · ואין דנין בעדות
שבשטר בדיני קנסות ואין צריך לומר במכות ובמיתות שא׳ מפיהם ולא מפי כתבם
ועוד חזר וכתב כבר ביארנו שקיום שטרות מדבריהם כדי שלא תנעול דלת
בפני לווין ואף על פי שמצא הר״ב בגמרא שאמרו חתימת העדים מן הכתוב
שדות בכסף יקנו · וכתוב בספר וחתום והעד עדים ; דין כזה שהוא מדרבנן
כמו ר כל דברי כבואה שהוא גוזר בהן שהן דרבנן ועם הסיוע הזה שמצא ד
לדבריו כפי דעתו ומה שאמרו מפיהם ולא מפי כתבם ; וכבר השיבו עליו
חכמי הדורות בזה תשובות גמורות אינן נעלמות מכל מבין עם תלמוד ;

מיהן שאנו דנין בגיטין בעידי חתימה בלבד והאשה המוציאה לפנינו גט חתום
מקיימין אותו בחותמיו ומתירין אותה להנשא על פי עדות השטר ; וזה לשונו
ה״ל ומפורש אמרו בפרק השולח והעדים חותמין על הגט מפני תיקון ש
העולם דאורייתא הוא דכתיב וכתוב בספר וחתום והעד עדים · אמר רבא
לא נצרכה אלא לר׳ אליעזר דאמר עידי מסירה כהכי תקינו רבנן עידי חתימה
דזימנין דמייתי סהדי אי נמי דאזלי למדינת הים עשו הלימוד הזה שלמדו מן
המקרא וכתוב בספר וחתום והעד עדים דאורייתא · ומה שאמרו קיום
שטרות דרבנן כוונתם בו הפך מדברי הר״ב לומר דמן התורה בלא קיום דכי
בהן כמו שהכירו בתחלת גיטין בדין הוא דקיום שטרות לא ליבעי כדאמר
ר״ל קיום עדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין ; ו
ורבנן הוא דאצריך ; והכא משום עיגונא אקילו בה רבנן ; ומפני זה אמרו כ
כיון דקיום שטרות דרבנן הימניהו רבנן בדרבנן ; ואפי׳ מוצא דיני נפשות ו
ודיני קנסות בעדות שבשטר · ראובן שהיה לו עבד כנעני והוציא שמעון ש
שטר חתום שמכרו לו ראובן אינו בדין יום או יומים · קדש ראובן את האשה
בעידי חתימה ובא עליה שמעון שהיה בעלה והוציאה גט ממנו וחתום בעדי׳
נהרג עליה · וכן בדיני השור והבור מחייבין כופר ; ושלשים של עבד בראיה
של שטר ; ובגמר׳ יבמות אמרו בזמן דשטר דכביטין להצלה דידיה קא אתי ו
וזמנין דבת אחותו ומחפה עליה ; ואי גבה דידיה מחקא ליה ; שאלו ינא שטר
לפנינו נדונת באשת איש לחנק · אבל מה שאמרו מפיהם ולא מפי כתבם אינו
בשטר שבעל דבר כותבו · כגון גיטין וקידושין והלואות ומכירות · וכבר
נתפרש זה ביד גדולי המפרשים בראיות גמורות אין זה מקום לבארם · אבל
חתימת עדים דאורייתא הוא כלמוד מוכתב בספר וחתום שדברי נבואה דברי
תורה הם ; כביוצא בדברים הללו · וכן קנין חליפין הנלמד מבועז דבר תורה
הוא מפני שאמר הכתוב וזאת התעודה בישראל ולא שמעתי חולק בו לומר ש
שיהיה קיומו מדבריהם בלבד ; וזה מה שהיה בדעתי לכתוב על העיקר הזה
בתכלית הקיצור ;

ידעתי

שבא יחזקאל ולמדנו כל בן נכר ערל לב וערל בשר · לא יבוא אל מקדשי לשרתני
· ופסלו עבודה שלו והזכירו תנאי בגזירה שוה ואמרו שדברי תורה מדברי ק
קבלה לא גמרינא גזירה שוה כמו שהוזכר בבמ' כדה: וכן למדו מדברי יחזקאל
שיהיו בגדי כהונה של בוץ דכתיב פארי פשתים יהיו על ראשם וכו' ואמרי'
כמי הא עד דאתא יחזקאל מאן אמרה וכו' ולמדו למי שנתחייב שתי מיתות ש
שנידון בחמורה מן הדרש הכתוב ביחזקאל והוליד בן פריץ שופך דם אמרו ו
והוליד בן פריץ שופך דם בסייף ואת אשת רעהו טמא זו אשת איש בחנק ; ואל
הגלולים נשא עיניו ; זו ע"ז בסקילה , וכתיב מות יומת דמיו בו יהיה בסקילה
מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימ' כולהו בסקילה וכו' אם כן מאי קא משמע לן
ודילמ' תורה קא מהדר אם כן איבעי ליה לאהדוריה כדאהדריה משה ; ויש להם
ז"ל דין גדול עושין בו מעשה בקידושין ובגירושין ובקרבנות למדוהו מפסוקי
הנביאים כמו שאמרו בגמר גיטין ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמט
שביעית ותקנו רבנן דתשמט ; ומתרץ רבא אמ' הפקר בית דין הפקר שנאמר
וכל אשר יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו ; רבי
אלעזר אומ' ואלה הנחלות אשר נחלו אלעז' הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות וכי
מה ענין ראשי אצל אבות ; אלא לומ' לך מה אבות מנחילין את בניהם אף ראשי'
מנחילי' את העם וזה אצלם תורה שלימה כמו שאמרו כרת מדבריהם ; והשיבו
כרת שעל ידי דבריהם באה לו אוקמוה רבנן ברשותיה כי היכי דליחייב עלה
ובראשון של חולין אמר רב חסדא מנין לבדיקת סכין מן התורה שנאמ' ושחטתם
בזה ואכלתם ; והקשו פשיטא כיון דרבי נקבה טרפה בעיא בדיקה ; והשיבו
לחכם קאמרינן וחקרו לחכם והא אמר רבי יוחנן לא אמרו אלא להראות סכין
לחכם אלא מפני כבודו של חכם ; והעלו שאינו מדרבנן וקרא אסמכתא ב
בעלמא ונלמוד מזה כי פסוקי הנביאים להם ע"ה תורה הם דורשים אותם
ולומדים מהם ועושין בהם גם כן אסמכתות ; וכבר אמרו ארבעים ושמונה נ
נביאים ושבע נביאות עמדו להם לישראל לא פיחתו ולא הותירו על מה שכתו'
בתורה אפילו אות אחת חוץ ממקרא מגלה ; מאי דרוש אמר ר' חייא בר אבין
משום ר' יהושע בן קרחה קל וחומר ומה מעבדות לחירות אמרו שירה ממיתה
לחיים לא כל שכן למדו אותנו בזה כי כל התקנות והגזירות אינן תוספת אבל
הם גדר וסייג לתורה ; אבל מקרא מגלה הוא תוספת לפי שנכתבה בתורה ו
והוקבעה חובה לדורות אלא שסמכו על חיובה בקל וחומר הזה ; ועל כתיבתה
מן הרמז שמצאו כתוב זאת זכרון בספר ; והלאוין והאזהרות שבדברי נ
נביאים הם גמרא בידם מסיני והסמיכו אותן לכתוב בנבואה ; וכבר יצא עוד
הזה בדברי הרב עליו השלום להפסד גדול שכתב בספר שופטים דין תורה
שאין מקבלים עדות לא בדיני ממונות ולא בדיני נפשות אלא מפי העדים ש
שנ' אמ' על פי שנים עדים מפיהם ולא מפי כתבם

חללו ילקה עליו מן התורה ׃ ואם נקנו מן החולי יהיה מדרבנן זה אינו ראוי ל
לשמוע ואינו כדרך התלמוד ואינו כדרך הרפואה שהמכה קרובה לרפוא' יותר
מן החולי וכבר הורה בו בחבורו הגדול אבל יש להם בזה היתכאי שאין דנין קל
וחומר מהלכה כמו שאמ' בפסחי' ובנזיר ׃ א"ל ר' עקיבא עצם כשעורה הלכה ׃
ורביעית דם קל וחומר ואין דנין ק"ו מהלכה ודנין ממנה ג"ש כמו שאמרו שם א
שלא אמ' רבא גמר מועדו מועדו מפסח לענין טומאת התהום ׃ וכן מה שכתב
הרב בעיקר הא' שכל מה שסדרו אותו הנביאי' העומדי' אחר משה הוא כמו כן
מדרבנ' ולמד אותו מעירובי' וידים שתקן שלמה ונקרא דרבנן ׃ וזה הענין הוא
חוזר בעיקר הזה ׃ ולפי דעתי שגם זה אינכו כמו שחשב אבל מה שתקן שלמה
או שתקנו נביאי' ולא נכתב במקרא בנבואה הוא בלא ספק מדבריהם ומכללן
עירובין וידים וכן מעשרות של עמון ומואב כמו ששנינו במסכת ידים לענין
מעשרות של חוצה לארץ מעשה זקני' ובכל מעשה נביאי' וכלן נקראי' מדבריה"
וכן הנכתב במקרא בדרך מעשה מן המעשי' כגון מה שקבל"ו מן המעשרות
אפי' לפירות האילן וירק כדכתי' וכפרוץ הדבר הרבו בני ישרא' מעשר דגן ת
תירוש ויצהר וכל תבואת השדה לרוב ׃ וכמו שמפורש בגמ' נדרי' זה כולו
מדרבנן וכן שבות דשבת ׃ בימי עזרא ובית דינו תקנו ומהם בענין שכתוב ו
והצורים ישבו בה מביאים דג וכל מכר ומוכרים בשבת בני יהודה ובירושלם
וכמו שאמרו בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו התירו וחזרו והתירו וכו'
בגמר שבת כי כל זה חומרא וקבלה וקבלו עליהם ועשו סייג לתורה מלבד
כמה תקנות שתקן עזרא וכן הברכו' שתקן הוא ובית דינו אנשי כנסת הגדולה
וכו' ׃ וכולן מדרבנן הן בלא ספק ואפילו תקנותיו של משה רבינו עליו השלום מ
מדרבנן הן ׃ כמו שאמרו משה תקן להם שבעת ימי המשתה ושבעת ימי אבלות
והם דרבנן כמו שאמרו הלכה כדברי המיקל באבל ׃ וכן אמרו משה
תקן להם לישרא' שיהו שואלין ודורשים בענינו של יום הלכות פסח בפסח ה
הל"כות עצרת בעצרת הלכות החג בחג ׃ אבל מה שכתוב בנביאים ב
בדרך הנבואות כגון שמזהירין על עשה ומתרין על לא תעשה דבר תורה הוא ׃
והענין הזה מפני שהוזהרנו בתורה את המצות מלמד שאין נביא רשאי לחדש
דבר מעתה ידענו כי הבא בנבואה דבר תורה הוא ׃ או שהוא פירוש לפסוק
של תורה או שהוא בידם הלכה למשה מסיני כמו שאמ' בגמר תענית הא עד ד
דאתא יחזקאל מאן דאמרה אלא גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא
ולפיכך חייבו מיתה על פרועי ראש ומנו אותו מושו שבמיתה מן הכתוב ב
ביחזקאל ופרע לא ישלחו ויין לא ישתו כל כהן ׃ ואיתקוש פרועי ראש לשתויי
יין מה שתויי יין במיתה אף פרועי ראש במיתה ׃ והנה הם לומדים איסור
הפרע מדברי הקבלה ודנין בו היקש כדברי תורה ׃ ואמרו בערל שהוא באזהרה
ונשו מנא לן אמר רב חסדא דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו עד שבא י

ובברייתא וקנסה לאביה ׃ ושאר בסתמא ר' עקיבא דמתני' לא תניא ג"ש מפקא
ליה לקרא ומפשטיה לגמרי אלא ר' עקיבא דברייתא אתיא גזירה שוה מפקא ליה
לקרא מפשטיה לגמרי ׃ והוא מאמרם אין המקרא יוצא מידי פשוטו לא אמרו
אין מקרא אלא כפשוטו אבל יש לנו מדרשו עם פשוטו ואינו יוצא מידי כל אחד
מהם ׃ אבל יסבול הכתוב את הכל ויהיו שניהם אמת ׃ וכן מה שאמ' הרב שאפי'
דבר שהוא הלכה למשה מסיני נקרא מדברי סופרים ׃ כלומ' מדרבנן אינו כן
וכבר למדתי בעיקר הראשון שספק הלכה למשה מסיני לחומרא כדברי תורה
ולא דנו אותו לקולא כדבר שהוא מדרבנן ׃ וכן נתבאר שם שאינו כעשה זקן
ממרא על דבר שעיקרו דברי סופרים ונעשה זקן ממרא על הלכתא א' עשר ׃ ו
ושהלכה זו הוא דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ׃ ואעפ' שאין לו
עיקר כלל אלא מהלכה סומכין עליה כדבר המפורש שבתורה כמו שאמור בפ'
אלו הן הנחנקין ׃ ובמס' נזיר אמרו במדיר אדם את בנו בנזיר ׃ ואמ' ר' יוחנן
הלכה היא בנזיר ׃ ואיתמר עלה בסתמא לר' יוחנן דאמ' הלכה היא בנזיר להכי
מגלח ועביד הקפה אלא לר' יוסי בר' חנינא דאמ' כדי לחנכו במצות מאי קא ע
עביד הקפה ׃ קסבר הקפת כל הראש מדרבנן וחנוך דרבנן ואתי דרבנן ודחי
דרבנן ׃ הנה מכאן שהלכה מדאורייתא ואתי עשה דאורייתא ודחי את לא ת
תעשה המפורש בתורה ואיך נחשוב זה ׃ והרי רוב התורה בביאורה תלויה ב
בהלכה למשה מסיני כדאמרי' בפ' יום הכפורי' שיעורין של עונשים הלכה למשה
מסיני ׃ והרי האוכל חצי שיעור חלב ודם ושאר האיסורין וכן פחות מככותבת
בי"ה וקוצר וטוחן פחות מגרוגרת בשבת וכן כולם מפני קבלתנו מהלכ' למשה
מסיני פטרנו אותו ומפני קבלתנו חייבנו השיעור וענשנו לזה מלקות בכזית
ולזה מלקות בככותבת ולזה מלקות בכגרוגרת ואמרנו לזו חצי פרס אין בין
הלכה למקראות שבתורה אצלנו שום הפרש ׃ ובגמ' סוכה אמרו ערבה בז' מאי
טעמ' דחיא שבת כדי לפרסמה שהיא מן התורה ׃ ועוד אמרו שם לולב דאורית'
עבדינן ליה שבעה זכר למקדש ׃ ומקשה עליה למאן אי לאבא שאול הא אמ'
ערבי נחל שתים א' לערבה ואחת ללולב אי לרבנן הלכתא גמירי לה ׃ הרי בכאן
מפורש שמה שהלכה למשה מסיני אינו דרבנן אלא דאורייתא הוא אצלם וזהו
ערבה לדעת דרבנן ׃ וכן הנדרש מן הריבוי כגון ערבה לדעת אבא שאול נקרא
דאורייתא ׃ ומן הדומה שמזה הדעת אמר עוד במכות ק"פ ב' דענין הטרפה ש
שבהמה שיתחדש בה א' מן הטרפות המקובלות שאסור לאכלה ואפי' כשחטה
בראוי ׃ ומי שאכל מבשר הלוקה מדרבנן ירצה לומ' מכת מרדות ׃ ואני תמיה
במחשבתו זאת כי מן הידוע לדעת רבותינו שהטרפה שאסרה הכתוב מלאו כ
הטרפה אינה המיתה שהרגה אריה שהיא כבר נאסרה בלאו הנבלה ׃ אבל היא
הטרפה החיה ואנו מלקין עליה את הארבעים וכמו שבא במקומות הרבה ׃
ואם יאמר כי הבהמה שטרפה האריה ונקב קרום של מוח או הלב לבית חללו

על שכן . והא הוצרך להם מקרא להביא אזהרה לה . מפני שאין מזהירין מן
הדין ואפי' אחר שמנאנו העונש . וזה כולו בדין הקל וחומר בלבד . אבל על ה
היקש מזהירין ועונשים . ואעפ"י שלא יהיה העונש מפורש כלל כמו שביארנו
למעלה ממאמרם . וכי תימא אין עונשין מן הדין היקישא הוא . וכן בגזירה שוה
כמו שלמדנו לשלשה דורות בעריות . אבל אזהרת מקלל אביו ואמו הוציאוה
בגמ' מדרשת לא תקלל חרש ואלהים לא תקלל שמכניסין בה כל אדם וכן אזהרת
המכה אותם למדה ממכה כל אדם שהיא אבלם בלאו כמו שאמרו הכאה
שאין בה שוה פרוטה לוקה . והנה הרב תלה הר כותל הזה בחוט השערה . אם
העיקר אשר הועילונו בו ע"ה והוא אמרם אין מקרא יוצא מידי פשוטו והיות
לשון התלמוד מחפש בכל מקום ואומר גופיה דקרא במאי משתעי . וחס ושלום
כי המדרשים כולם בענין המצות אין בהם מקרא יוצא להם מידי פשוטו . אלא
כולם בלשון הכתוב כללים אעפ"י שהם מרבים בהם בריבויים . ואין מדרש
כבוד תלמידי חכמים מלשון את יי' אלהיך תירא מוציא הכתו' מפשוטו . וכן אם
כאמ' בכי יקח איש אשה שהוא בכסף איננו מוציא ממשמעו ופשטו ולא כל אתין
וגמין ריבויין ואכין ורקין מיעוטין ושאר המדרשים כולם . אבל הכתוב יכלול
הכל כי אין הפשט חסרי הדעת הלשון ולא כדעת הצדוקים כי ספר תורת יי'
תמימה אין בה אות יתר וחסר כולם בחכמה וכתבו ולא מצאו מדרש שהוא ע
עיקרי במצות מוציא מקרא מידי פשוטו זולתי הנדרש בו והיה הבכור אשר
תלד כמו שהזכירו במסכ' יבמות כי אין הכוונה להם אלא שיהיו הכתובים אמת
במליצה ומשל כענין שאמרו בשיטי של שבת מאי טעמ' דר' אליעזר דאמ' תכשיטי
הן לו . כלומ' כלי הזין דכתי' חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך . אמ' ליה רב
כהנא למר בריה דרבינא האי בדברי תורה כתי' . אמ' ליה אין מקרא יוצא מידי
פשוטו . אמ' רב כהנא כי הוינא בר תמני סרי הוה גמירנא לכולי תלמודא ולא
הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא הכא רצונם לומ' בכאן שאלו
היו כלי המלחמה נאים בגבור לא היה ממשיל בהם דברי תורה אבל מפני שהם
לו תכשיט אחז הכתוב בהם משלו בהם ואמ' שיהיו דברי התורה והחכמה בידו
כמו החרב ביד הגבור חגורה בו ומזומנת לו כאשר ירצה להוציאה מתערה
ולהתגבר בה על חביריו זה הוד והדר לו . וכן הענין בכל מקום הנדרש להם
בענין משל ומליצה יאמינו כי שניהם אמת פנימי וחיצון . ואם היה ביד חכמי
קבלה שיהיה הבן אשר תלד היבמה יורש נכסי דודו והיו מרבים עם זה מן ה
המדרש שיהא גדול האחי' מיבם לא היו קוראים זה מקרא יוצא מידי פשוטו כלל
. אבל מפני שהם בכאן הפשט לגמרי נקרא להם כן . וזו היא כוונתם בכל מקום
שהזכר זה בתלמוד לא שיתכוונו לעקור הגזרו' שוות והרבויין וזולתם מהדרשו'
חס ושלום . וכענין זה אמרו בשלישי של כתובות כשהיו אומרי' בשם ר' עקיבא
בנערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס ואמרה וקנסה לעצמה . ובבריתא

אלא למדו אותם אלא מדין גזירה שוה בגמ׳ ואלו הן הנשרפין ויליף חלול חלול ח
מתרומה וכו׳ ושם הקשו כמה פעמים ואמרו וניליף חלול חלול מיותר להיותן
בכרת׳ ומתרץ מסתברא מתרומה ה״ל למילף וכו׳׃ אדרבה מיותר ה״ל למילף
וכו׳ מכל אלא נלמוד שהגזירה שוה להן כדבר תורה מן המדרש לא מן הקבלה ו
ובאותו הפרק במאי קא מיפלגי ר׳ עקיבא סבר דנין יומת מיומת׃ ואין דנין י
יומת מיומות׃ ור׳ ישמעאל סבר דנין הדיוט מהדיוט ואין דנין הדיוט מנביא׃
הנה ר׳ עקיבא מוציא הזר שמיתתו לסקילה מן הגזירה שוה כאשר פירשתי ש
שהיתה בידו קבלה שדינו נלמד בג״ש ממלת יומת׃ וסבר שהנכון בו ללמוד
יומת מיומות לא ללמוד מימות׃ לפטרו מדיני אדם ולהניחו לדיני שמים וכהנה
רבות עמנו׃ וכבר פטרו חמש עשרה נשים מן החליצה ומן היבום וצרותיהם
וצרות צרותיהן לדעת בית הלל ויוצא ענינם מן המדרש׃ ובית שמאי היו מ
מחייבין אותם חליצה׳ וכן אשת אחיו שלא היה בעולמו ואחיו מן האם מדרשים
הם׃ וכבר טהרו דמים באשה וטמאו ארבעה בלבד ממדרש דמיה׃ וכן ר׳ מאיר
המפלת מין בהמה חיה ועוף כדין יולדת ונותן לה ימי טוהר מדין ג״ש׳ וחכמי
סבורים דכל שאין בו מצורת אדם אינו ולד׃ ומתירין את האשה בזריקת גט ל
לחצירה מדין ריבוי׃ ופשטיה דקרא ונתן בידה׃ וכן התירו שבת החמורה ל
לקבוע החדש כמו שסמכו על שני חדשים מחללין שבת׃ ובשבית המקדש קיים
מחללין על כולם והוציאו ההיתר הזה מריבוי ממדרש אשר תקראו אותם ב
במועדם׳ וראיתי לו לרב עוד בהקדמה שהקדים לפרט המצות שאמר כשיהיה
עונש פעולה מן העבירות מבוארת בתורה ואין האזהרה מפורשת כגון במכה
אביו ואמו ומקלל אותם שלא נאמר בתורה לא תקלל אביך אלא שחייב מיתה
למי שהכה או קלל שנוציא להם ולדומיהם האזהרה ממקומות אחרים בדרך
היקש׃ וזה אינו הפך אמרם אין מזהירין מן הדין׃ ואמרם תמיד וכי מזהירין
מן הדין שאמרנו לא נאמר אין מזהירי׳ מן הדין אלא כדי שנאסור מה שלא התבאר
לו איסור על דרך היקש׃ אבל כשנמצא העונש בביאור נדע בהכרח שהוא מ
מעשה נמנע מלעשותו׃ ואולם נוציא המניעה בשביל שיתחזק לנו עיקר אמרם
לא ענש אלא א״כ הזהיר׃ וזה כולו טעות ופשרה מסובבת שהקדימה לקיים ד
דבריו שהוא מסופק במדרש המדות׃ לפי שהם לא רצו באמת אין מזהירין מן
הדין כמו שנתבאר במקומות רבות מסנהדרין ומכות׃ ואפי׳ היה העונש מ
מבואר מפורש לא יוציאו לו אזהרה מן הדין רבותי לומ׳ מקל וחומר בשום פנים
וכן אמרו בראשון של מכות בת אביו ובת אמו מניין תלמוד לומ׳ ערות אחותו
גלה ער׳רי׳ ימותו׃ עונש שמענו אזהרה מניין ת״ל ערות אחותך בת אביך או בת
אמך׃ אין לי אלא בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו בת אביו ובת אמו
מניין ת״ל אחותך היא לא תגלה ערותה עד שלא יאמרו יש לי בדין אם הזהיר
על בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו׃ בת אביו ובת אמו לא כ״ש׳

וכמו שמפורש גם בקבלה רק את בניהם לא המית ככתוב בתורת משה לא
יומתו אבות על בנים ׃ וכמנות ש״ג מכה לאו שאין מיתת בית דין דוחה שבת
והיא באה מדין ריבוי ממה שאמרו בגמ׳ סנהדרין בפ׳ א׳ דיני ממונות תנא
מושבות קא קשיא ליה ועיקר הכתוב הבערה לחלק יצאת ׃ ולא הוזכר בגמר׳
בשו שהן תורה אבל תפשן מן הפשט בשל תורה ׃ ומנה אכילת חטאת ואשם חוץ
לקלעים לשו וכן אוכל עולה בין בפנים בין בחוץ לאו וכן אוכל קדשים קלים
קודם זריקה ׃ וכן בכורים קודם הנחה בעזרה לאוין והם כולם באים ממדרשו
של רש דאמ׳ קרא יתירא הוא ליכתוב רחמנא לא תוכל לאכלם מיהדר מיפרט
בהו לימ׳ לי ליחודי לאו לכל חד וחד ׃ והוא הרב ז״ל למד כל הנהגה מן ההקדש
שמועל שהוא חייב מלקות מן האוכל עולה שאמרנו ׃ והאמת שהוא נלמד מן
התרומה בגזירה שוה דחטא חטא בסנהדרין ׃ מ״מ מן המדרש הוא שמלקין אותו
ומנה לאו בערל שאכל תרומה וקדשים והיא בגזירה שוה מן הפסח והתנכל בו
שהוא מפי השמועה ׃ ואני רואה אותם בגמ׳ יבמות מסתפקים בדבר מאד ׃
ונשו שכביא בב״ש זו אחוכן וכותיא הערל ׃ ומסתברא עולות הוה ליה לרבויי ׃
ומקשה בה אדרבה ׃ ומסיק הכך כפיטין כתנהגם בשאר מקומות ולא תלו עצמן
בשמועה הזו אשר הרב מסכים עליה ׃ וכן אופה שירי מנחות חמץ מנה אותו
לאו למלקות במצות ק״כ״ה ולמדו אותו בגמ׳ דין ריבוי ׃ והורה בה הרב שהיא
דבר תורה ממה שסכינו וחייבין על לישתה ועל עריכתה ועל אפייתה וקרבן
ומלקות באכילה דיום הכפורים אין לנו בתורה ובתלמוד בגמ׳ בב״ש והרב מנה
אותו מדין ק״ו במצות ק״צ״ו וכן טבול יום שעבר בלאו ומיתה ואין לו מקרא
ובא מייתור הכתו׳ באם אינו ענין וא״כ בב״ש והרב מנה אותו וכבר מנה
הרב גם זה ׃ ובענין בעלי מומין למזבח יש לאוין הרבה בל תקדיש בל תשחט
בל תזרוק בל תקטיר כולו בל תקטיר מקצתו ׃ ולוקין בהן וכולן נלמדי׳ מדין
ריבוי כמו שמפורש בראשון של תמורה וגם הן מכאן הרב ׃ וכבר יצא המעיין
ליותר מעשרים בהוראת הרב ׃ וכן אוכל בשר בחלב והנאה ממנו לוקין הם
ואינן נזכרים בתורה ׃ ואני תמיה ומתפלא על הרב שהיה לו ללמוד משו על
האחרות שהרי לא פירשו חכמים בשו לומר שהן דבר תורה בקבלה ולא הזכירו
בהן שום חידוש שלא שנו אותן במשנה בכל המדרשים ׃ ומשיכו אנחנו מכירים
מדבריהם שהם מן התורה ובתלמוד שהמדרשי׳ להם דבר תורה הם אצלם ׃ וענין
כזה בכל מקום מפורש מלמד על הפשוט ׃ ובכל המצות אין לנו גדולה מקבורת
מת מצוה שדחו בו הפסח ומילה אפי׳ בכהן גדול ונזיר ולא בתורה מקרא כזה
כלל ׃ אבל פשוטו של מקרא אוסר כן דכתיב על כל נפשות מת לא יבוא ׃ והוא
בדרש מייתורי הכתוב לאביו ולאמו לא יטמא אבל מטמא הוא למת מצוה עד
שרבו מכל אחד והביאו כהן גדול ונזיר והולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו
שמטמא למת מצוה ׃ ועוד מנו חכמים ושו שבמיתה והם עשרה כולם ולא

לענין פלוני אין הדבר כן שהרי מצינו אותם חולקים תמיד בהרבה מקומות ב
בענין הזה באותה ששנינו שאמרו בגמ' חולין מט' דר' מאיר באותו ואת בנו גמר
שחיטה שחיטה משחוטי חוץ מה להלן שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אף כאן
שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ׃ ור' שמעון מאי טעמיה גמר מן וטבוח טבח
והכן מה להלן שחיטה הראויה אף כאן שחיטה הראויה ׃ והקשו ור' מאיר ליגמר
מן וטבוח טבח והכן דכין שחיטה משחיטה ואין דכין שחיטה מן טביחה ׃ ושאלו
למ' שאף זו גזירה שוה היא אמרו מאי נפקא מינה והא תנא דבי ר' ישמעא' ושב
הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה ׃ ומתרץ הכי מילי היכא דליכא ד
דדמי ליה אבל היכא דאיכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפי' ׃ וכן הקשו על ר' שמעון
ליגמר משחוטי חוץ וכתן טעם דכין חולין מחולין ואין דכין חולין מקדשים ואילו
איתא לר"מ קבלה מסיני דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ושהדבר כלמד מ
משחוטי חוץ ׃ ולר' שמעון היתה לו קבלה מרבותיו שאין שמה שחיטה ושהוא כ
כלמד מן וטבוח טבח והכן לא היה מקום לשאלות הללו ׃ ולתשובות שאמרו בגמ'
וכיוצא בזו בתלמוד רבות מאד ׃ וכן יש קושיות הרבה בתלמוד וכיוצא בהן
שאומרים וכיליף גזירה שוה ממקום פלוני ׃ ומתרץ מסברא מהכא ילפי' דדמי
ליה בכך וכך ולא מהתם ׃ וחוזרין ומקשין אדרבה מהתם הוה ליה למילף וכו'
ומסיק הכך כפישין שהן הורגלו בתלמוד ואין צורך לכתוב מהן מפני רובן ׃
ועוד אמרו בגזירה שוה כל גזירה שוה שאינה מופנה כל עיקר אין למדין ה
הימנה מופנה מצד אחד למדין הימנה ומשיבין ומופנה משני צדדים למדין ו
ואין משיבין כמו שאמור בשלישי נדה ובמקומות אחרי' ׃ והם מחזירי' לאפנויי
אותה בייתורין ומדרשין מן הסברא ונחלקים בכך כפי דעת החכמים ׃ אבל
הכוונה בגזירה שוה שהיא מסיני לומר שהיא בידם קבלה שדין שחיטה שאינה
ראויה כלמוד מגזירה שוה דשחיטה שחיטה ׃ והיתה סברתו של ר' מאיר שהכוון
כלמוד אותה משחוטי חוץ ויהיה שמה שחיטה ׃ ור' שמעון ראה בדעתו שיותר
נכון ללמוד אותה מן וטבוח טבח והכן ולא תהיה שחיטה שאינה ראויה נדונית
בשחיטה וכן כולם ׃ ואמר בשמא כי זה כלל למה שנשתכח באבלו של משה ב
בגזירות שוות ׃ ואני חוזר עוד לצוות על דברי הרב שכמה דברים בגמ' למדו
אותן במדות הש"ו שהתורה נדרשת בהן וכוונתם בכולם שהם תורה שלימה ו
והרב מנה מכות ד"פ לאו בעדות אבות על בנים והיא באה מדין ריבוי כמו ש
שמפורש בפרק זה בורר ׃ וכן בנים להדדי פסול שלהן מן התורה ורבו
אותם ממה שאמרו אם כן ליכתוב רחמנא אבות על בן מאי בנים דהפי' בנים
להדדי וכן בנים לעלמא פסולין ׃ ופסולין כהסב גוף תורה ׃ וכל אלו מדרשות
מן הריבויים עם היות פשטיה דקרא שלא נהרוג אבות בעון בנים ובנים בעון
אבות ׃ וכמו שמפורש

והנה אומרי׳ על זה שהוא דאורית׳ ׃ ובגמ׳ סנהדרין שנו א״ל ר׳ עקיבא ישמעאל
אחי בת ובת אני דורש ׃ א״ל וכי מפני שאתה דורש בת ובת נוציא זו לסקילה ׃
ולפי שהיה הלשון הזה במסתפק בריבוי הזה להוציא ממנו האשה לסקילה׃ שאלו
בגמ׳ ור׳ ישמעאל האי בת ובת מאי דריש ביה ׃ מיבעי ליה לכתאני אבוה ד
דר׳ אבין וכו׳ לומ׳ שאם לא היה לו מדרש אחר בדבר היה אף ר׳ ישמעאל סוקל
אותה מדין ריבוי זה אעפ׳ שלא היתה סקילה שלה מקובלת בידו ׃ וכן אמרו בן
עזאי אומ׳ מכשפה לא תחיה וכאומ׳ כל שוכב עם בהמה מות יומת סמכו ענין
לו לומ׳ לך מה שוכב עם בהמה בסקילה אף מכשפה בסקילה ׃ א״ל ר׳ יהוד׳ וכי
מפני שאמרו ענין לו יוציא זו לסקילה ׃ ופירשו בגמ׳ מי שמתני׳ ר׳ יהוד׳ לא דריש
סמוכי׳ כלומ׳ שאין לו קבלה במדרש המדה הזו בתורה שאלו היה דורש אותם ב
במשנה תור׳ ולפיכ׳ הוא אוסר אנוסת אביו ומפותת אביו ומביא אותה בכלל
והוא ר׳ יהודה מוציאה למכשפה בסקילה ממדרש אחר מדבר שהיה בכלל ויצא
מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כלו יצא ׃ ואמ׳ אלא אוב
וידעוני בכלל מכשפי׳ היו למה יצאו לומ׳ לך מה אלו בסקילה אף שאר מכשפים
בסקילה ׃ ושם בגמ׳ מי שמתני׳ היו דנין שמברך אדם על המזון מדין ק״ו והיה ל
להם זה מן התורה׳ והקשו עליה ממאורסה בבעל קרי ועל המזון לאחריו ׃
ואינו מברך לפניו תיובתא ׃ רצונם לומ׳ שלפניו הוא מדרבנן ואינו מהתורה
אלא לאחריו והעלו הדבר בתיובת׳ ׃ למי שדרשה בק״ו שאלו היה בק״ו הזה עיקר
מן התורה ׃ אלא כל הנלמד לחכמים בי״ג מדות תורה היא ׃ אבל יש עם המדות
האלו תנאי׳ ותנאי הג״ש כמו שהזכרנו שאין אדם דן ג״ש מעצמו אבל אחר שלמדו
אותה הרי הוא כגוף תורה לכל דבר ׃ ותנאי הק״ו שאין עונשי׳ בו לא מלקות ו״לא
מיתת ב״ד ׃ והצריכו בזה מדרש מן הכתו׳ כמו שהוא מבואר במס׳ מכות שאלמלא
כן היו עונשין וממיתין בו ׃ ומפורש אמרו ובגמ׳ סנהדרי׳ אלא רודף אחר חבירו
ולהרגו ניתן להצילו בנפשו מ״ל מק״ו מנערה המאורסה הוא עונשין מן הדין
הקישא הוא דתנא דבי ר׳ כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה ׃
וכי מה למדנו לרוצח מנערה וכו׳ ׃ ועוד אמרו בשני של פסחי׳ ומה מעשר הקל
אמרה תורה ולא בערתי ממנו בטמא בשר קדש חמור לא כל שכן לומ׳ שהאוכל
קדשים בטומאת בשר לוקה וכי תימ׳ אין מזהירי׳ מן הדין הקישא הוא דכתיב לא
תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וגו׳ מאלו ומכיוצא בהן כ
כלומר שההיקש אצלם בדבר מפורש ועונשין בו מלקות ומיתה מבלתי קבלה
אחרת ועם כל זה יש בו תנאי׳ שדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש
במוקדשין ׃ אבל בכל התורה למדין למד מלמד וכמו שהוא מפורש בפרק אי
זהו מקומן ׃ והוי יודע שזה אמרו שאין אדם דן גזירה שוה מעצמו אין כוונתם
לומר שכל גזירה שוה מבוארת להם מסיני ונמסרת להם מפי משה רבינו ת
תלמידו מלה פלונית שבפסוק פלוני ותשוו דין שניהם   לענין

ומכל מקום אעפ׳ שנתברר דבר זה עדיין אנו בצער גדול עם כללו של הרב ש
שעדיין יש לו פתחון פה לומ׳ בשאר הדברים הלמדין בהיקש שאינן תורה מן י
הסתם; ותהיה זו מן המפורשות בדבריהם שהן תורה אעפ׳ שלמדה בגזירה
שוה כמו שקדושי השטר אנו דאוריתא אעפ׳ שלמדום בהיקש ויצאה והיתה;
מה יציאה בשטר אף הויה בשטר; אבל אין זה עיקר; אבל עיקר שרשי התלמוד
שכל הנדרשין בתלמוד בא׳ משלש עשרה מדות כולן דברי תורה; וכן פי׳ תורה
שבאמ׳ למשה בין שנאמר שקבלו אותן בפרש כגון שלמדו מפי הגבורה דקדושין
הן בכסף ושהם נרמזים בתורה מקיחה קיחה ובשטר ושהם נרמזים מויצאה י
והיתה; וכן בבשר בחלב נאמר לו בסיני שאסור באכילה ובהנאה בין גדי בחלב
אמו בין שאר בהמה בחלב אחר ונאמר לו שהן באין בכתוב מרבוי המקראות;
ובין שנאמרו לו הדברים סתם ונמסרו לדרוש התורה בכללה במדרשי שלש ע
עשרה מדות; והסכימו החכמי׳ במדרש כל מצוה ומצוה ואעפ׳ שבאו במקומות
אסמכתות כבר אמרנו שהם מקשים ומתרצים הם בפירוש; ואם יש מהם ס
סתומות במקראות במקומות מועטים איכם נעלמים מלומדי הגמ׳; וכבר
אמרנו לעולם אל תהי גזירה שוה קלה בעיניך שהרי נותר וכו׳ וכן אמרו בבתו
מאנוסתו; וכן אמרו עוד שאין הנסקלין הם גופי התורה ולא למדם הכתו׳ שא
בג״ש כולם כמו שאמורים בגמ׳ כריתות; הרי הג״ש בתורה שלימה ולא לענין
פירוש מה שכתו׳ בתורה בלבד שא אף להביא דבר מחודש שאינו כתו׳ כגון בתו
מאנוסתו; ושאר העריות הנלמדות בה כגון אם אמותו ואם אמיו בת בנו י
ובת בתו; ומאמרם לעולם של תהי גזירה שוה קלה בעיניך יורה שמזהירין על
כל גזירה שוה הנדרשת להם לא שזה בלבד הן עיקר; וכבר הלקו בן סורר י
ומורה מדין ב״ש בגזירה שוה אמרו מלקות בבן סורר ומורה מניין כדר׳ אבהו
דאמ׳ ר׳ אבהו למדו ויסרו מויסרו מבן ובן אבן; וגם הרב מודה שיתחייבו מלקיות
כולן דבר תורה הן ובלשון הזה אמרו עוד במדרש דבראשי׳ רבה; אר׳ יפה שיחתן
עבדי בתי אבות מתורתן של בנים שפרשתו של אליעזר שנים ושלשה מקומות
היא אומרה; והשרץ מגופי תורה ואין דמו מטמא כבשרו אלא מריבוי המקרא
וזה לכם הטמא זה וזה; וכן בשאר שלש עשרה מדות כולן כמו שאמרו באבות
של שבת ארבעים חסר א׳ שכולם נלמדו בהיקש ממשכן ואמרי׳ התם מלאכת י
מחשבת אסרה תורה; ומצינו להם מדרש כזה שהלעיב בו הרב על בעל ה
ההלכות מן האתים אמרו בגמ׳ סוכה חציצין דאוריתא נינהו; כי אתאי הלכת
לשערו הא נמי דאוריתא הוא דכתיב ורחץ את בשרו את הטפל בשרו ומאי נינו
שערו; ומתרץ כי אתאי הלכתא לרובו ולמיעוטו למקפיד ולשאינו מקפיד;
כלומר שפירשה הלכה למשה בסיני ענין החציצה שנתרבה בכתוב
מהאית; והנה אומרים

קאמר רחמנא ׃ והקשה ר׳ אבא בר ממל על הסברא הזו שאי אפשר לנו בשום
פנים לומר דיקח ובעלה תרויהו קאמר רחמנא ובפתוח מכן לא תהא נקנית דאם
כן נערה המאורסה בתולה דקאמר רחמנא בסקילה היכי משכחת׃ וקא ס״ד׳ ת
השתא דאי בעי בקידושי כסף ביאה ׳ אף בקידושי שטר נמי בעי ביאה ׳ דמאי
שנא תרויהו קידושין נינהו ולא גמרי בלא ביאה בעינן כנסי נמי דבעי׳ בעולת
בעל אלא מדחייב רחמנא נערה המאורסה בתולה על כרחינו כי יקח איש אשה
ובעלה דאמר רחמנא לאו דעבד תרויהו אלא דעבד חד מנייהו ׳ ולמדנו מכאן
קידושי כסף וקידושי ביאה ׃ ופריך רב נחמן בר יצחק דעדיין אנו צריכין ד
לדרוש קידושי ביאה מבעולת בעל דאי מקרא דובעלה הוה אמינא עד דקדיש
והדר בעיל כדאמר ר׳ יוחנן ׃ ודקא קשיא לך אם כן נערה המאורסה דבסקילה
היכי משכחת לה כגון שקדשה בשטר שאם תאמר והלא כסף קונה ושטר קונה
למה נצריך אותה אחר הכסף לבעילה ולא אחר השטר ׃ מפני שהשטר הואיל ו
וגומ׳ ומוציא גומר ומכניס ׃ אבל כסף כאמר שצריך אחריו בעילה לפי שאין
הכסף והבעילה מוציאין כלל ׃ לפיכך הוצרך הכתוב ללמד בעולת בעל ו
לומר שהביאה קונה בפני עצמה והכסף למד מש״ו דכי יקח איש אשה ובעלה
קאמר רחמנא ׳ וזו שטה ברורה היא שלא הוקשה להם מנערה המאורסה ד
דבסקילה אלא למה שדחה ר׳ יוחנן הוה אמינא עד דקדיש והדר בעיל לומר היאך
היה זה עולה על דעתך כלל ׃ ולמה הוצרך לך מקרא אחר לומר שאינו כן ׃
אבל לר׳ דנמ׳ ובעלה לא קשיא כלל ׃ ולא לר׳ יוחנן אחרי שלמדנו בעולת בעל ו
ומכל מקום מי שלבו נוקפו בקידושי כסף יכול הוא לומר דמתחלה היו חוששי׳
דילמא הכי ק״אמ׳ רחמנא כי יקח ובעלה דקדיש והדר בעיל בלא זה דבר שתהיה
בו קיחה או בכסף או בשטר או אפי׳ בדבר אחר ׃ ואחר כך אמרו שהשטר גומ׳
הוא ומכניס כשם שגומר ומוציא אבל קיחה אחרת אינה גומרת אלא קיחה א
אחרת עושה תחלה ליקוחין וביאה גומרת כאן ולא שנתפרשה קיחה זו מה היא
ועכשיו למדנו מבעולת בעל שאף ביאה לבדה קונה וכי יקח או בעלה קאמר
רחמנא אלא שהקיחה הוא השטר כשם שהוא מוציא כך הוא מכניס ׃ אבל ק
קידושי כסף אין להם אלא הסמך הזה ודאין קיחה אלא בכסף שאינו דבר תורה
וכל אלו שיבושין ׃ ועוד שהרי בסוגיא שאחר זו בשמועה של ר׳ יוחנן בן בג בג
ור׳ יהודה בן בתירא מפורש דקידושי כסף מאכילין ארוסה בת ישראל בתרומה ׃
ואם אינו קונה למה מאכיל ׃ ובפרק ההוא אמרו בביאור על קנין האשה ב
בחופה שלא שנו אותה במשנה דקאמרת שלש תנן ארבע לא תנן דכתיבא ב
בהדיא קתני דלא כתיבא בהדיא לא קתני ישמע מינה שהכסף והשטר והביאה
כולן אבל תנא דמתניתין כתובין בהדיא הם שהמדרשים אבלם בגזירה שוה
והיקש גופי תורה הם ׃ וכן זו שאמרנו שאין קדושי שטר וביאה תופסין לפני
במקום קדושי כסף דראשון דבר ברור הוא ואין בו בית מיחוש ׃ ומכל

אותם שיאמרו שהוא אסמכת' ׃ והנה ראינו לו לרב שכתב בספר נשים בתחלת
הלכו' אישות האשה נקנית בכסף או בשטר או בביאה בביאה ובשטר מן התורה
ובכסף מדב' סופ' ומן הענין הזה שכת' כאן יצא לו שיבוש שמצא בגמ' בכסף
מ"ל ומייתו לה כי יקח ואין קיחה אלא בכסף ׃ וכן הוא אומ' נתתי כסף השדה קח
ממני ׃ גזר הרב שהוא מן הדברי' הנדרשי' בהקש שהם אצלו מדברי סופרי' וכבר
מצאתי לו תשובת שאלה ששאלו ממנו ז"ל מפני מה אמרת קידושי ביאה ושטר ד
דאורית' וקידושי כסף דרבנן והא כלהו ילפי' להו מן התורה ׃ בכסף מ"ל גמר
קיחה קיחה וכו' ׃ ובלשון הזה השיב יש לי חיבור בענין מנין המצות ויש בו ב
בתחלתו י"ד פרקי' בכללות גדולו' בענין עיקרי המצות. צריך אדם לידע אותם
ואחר כך יתברר לו טעות כל מי שמנה המצות חוץ ממני מבעל הלכות ועד
עכשיו ׃ ובאותן פרקים ביארתי שאין כל דבר שלמדין אותו בהקש או בג"ש או
במדה מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן דין תורה שיאמרו חכמי' בפירוש שהוא
מן התורה ׃ והבאתי על זה ראיות וגם ביארתי שאפי' דבר שהוא הלכה למשה
מסיני מדברי סופרי' קרינן ליה ׃ ואין שם דבר שהוא מן התורה אלא דבר שהוא
מפורש בתורה כגון שעטנז וכלאים ושבת ועריות ׃ או דבר שאמרו חכמים
בפירוש שהוא מן התורה ׃ והן כמו שלשה וארבעה דברי' בלבד ׃ ובאותו ספר
ביארתי הכל ׃ וכאן יש לשאול בודאי ולומ' לו הבעילה ודאי מן התורה שהרי לא
למדוה במדה משלש עשרה מדות אלא ובעלה מלמד שנקנית בביאה אלא הכסף
והשטר בהקש למדו אותן ׃ למה אמרת שהשטר מן התורה והכסף מדבריהם ׃
והתשובה על זה שודאי כך הייתי אומ' שהכסף והשטר מדבריהם הואיל ומן ה
הדין בא לולי הא דאמרינן בהדיא בענין נערה המאורסה בסקילה היכי מ
משכחת לה ׃ פי' מדאמר קרא נערה המאורסה בתולה שמע מינה ודאי שיש מ
מאורסה מן התורה בלא ביאה וכמה שקלו וטרו בסוף המימרא ׃ אמ' רב נחמן
בר יצחק משכחת לה כגון שקדשה בשטר הואיל וגומר. ומוציא גומר ומכניס
ש"מ שלדברי הכל השטר גומר ומכניס ׃ ועל זה סמכתי ופסקתי שהשטר מן ה
התורה ׃ אלו דברי הרבי ויוצא מדבריו שהמתקדשת בכסף אינה בסקילה שאין
גומר בה אלא שטר ׃ וראוי לומ' לדעתו שקדושי שטר תופסין בה ׃ ובתחלה יש
לפרש השטה הזו והיא פשוטה וברורה דקאמ' בביאה מנא לן אמ' אבהו אמ"ר
יוחנן בעולת בעל מלמד שנעשית לבעל על ידי בעילה ׃ אמ' ליה ר' זירא לרבי
אבהו כעורה זו שנה ר' ובעלה מלמד שנקנית בביאה ׃ אי מהתם הוה אמינא
עד דקדיש והדר בעיל קמ"ל כלומ' כיון דכתי' כי יקח איש אשה ובעלה ואין ק
קיחה אלא בכסף אילו לא כאן פסוק אחר ללמוד ממנו קידושי ביאה הייתי אומ'
דהכי קאמר רחמנא כי יקח איש אשה בכסף ובעלה ובפחות מעתיקן אינה נ
נקנית לפיכך הוצרך לבא בעולת בעל ללמד על הביאה בפני עצמה שהיא
קונה ולמדנו ׃ אף קידושי כסף מעתה דכי יקח איש ובעלה קאמ

הג"ש בפסוק ההוא ככתבו להוציא בו הדין ההוא הכלמד ׃ ונמ' באותן שלא
הזכירו שהן דאוריית' הרי אמתת הדין אצלו בספק אם הוא מדברי סופ' לגמרי
שחדשו אותו בג"ד או שלמדו אותו מפי מרעה ונקרא ד"ס לפי שאין לו רמז ב
בכתובי התורה ואינו בכללתור' זוה לכו משה כלומ' תרי"ג מצות ואכו לא מצינו
דעת חכמי' בזה שהמדות כלן אצלם בדבר מפור' בתורה ודורשי' אותו מדעתם
ובג"ש הצריכו בו קבלה מפורשת מפני שהוא דבר שיכול אדם לדרוש בו כל
היום ולסתור בו כל דיני התורה כי התיבות יכפלו בתור' כמה פעמי' אי איפ'
לספר גדול להיות כלו במלות מחודשו' וכתפרש זה מן התלמוד שאמרו אדם דן
ק"ו מעצמו ואין דן ג"ש מעצמו שא"א כ' קבלה מרבו כמו שהוזכ' בשני של נדה ׃
ובמקומו' אחרי' והם אומ' ליפרוק מיניה ׃ וליתי בק"ו ׃ ולפעמים מתרצין מילת'
דאתיא בק"ו טרח וכת' לה קרא ׃ ובפ' אי זהו מקומן אמרו במיכה גופא לפרוק
קרא מיניה ותיתי במה מצינו וגם אמרו ס"ד א' ליתי בק"ו מבן צאן ׃ ובפר' אלו
הן הנחנקי' הקשו שא הקשה למה לי ולענין שחיטת פסח שדוחה שבת אמרו ש
שאמ' להם הלל לזקני בתירא כהי' דג"ש' לא גמריתו ק"ו איבעי לכו למידן קל
וחומר מעצמו ׃ אמרו לו ק"ו פריכא הוא ׃ מאשים חכמתם מפני שלא דרשו ק
מעצמם ק"ו לחלל שבת בשחיטת הפסח בק"ו מן התמיד שהמדות הא' בדבר
מפור' בתור' הם׃ ועו' שהרי בתלמו' בכל מקו' שמביא' מקרא למדרש מהמדרש"
כגון שיאמ' בעל ה"אמ' עצמו מכ' לן ה"מ ויוציאו מן המדרש דין מן הדיני' בכלם
יחשבו בתלמוד כשהוא דאוריית' ויקשו ממנו עד שיתרץ המתרץ ויאמ' דמדרבנ'
הוא וקרא אסמכת' בעלמ' ׃ וכן אמרו עוד בגמ' מסקי' לענין שביעית דאוזירה
ובבירה חייב אשאר תולדו' לא ופרי' והא תנא וכו' ׃ ומתר' מדרבנ' וקרא אסמכ'
בעלמ' וכן בפ' א' דסוכה ׃ ובפ' אחרון דיומ' ובמקומו' הרבה ׃ ובגמ' יבמו' אמרו
דבר תורה מסוך אוכל בתרומ' ומדבריה' גזרו עליו׃ והקשו מיתיבי מסוך צרי'
שימול ומתרץ מדרבנן ׃ ושא' ודקארי' לה מאי קארי לה הא צריך קתני ׃ שעו
בסופא דקתני את בריתי הפר לרבו' את המסוך הוא סבר מדקא כתיב לה קרא
דאוריית' הוא ולא היא דרבנן הוא וקרא אסמכת' בעלמ' ׃ ובמקומו' יש שו קרא
למאי אתא אצטריך כמו שאמרו בפרק דחגיגה כל זכורך לרבות את הקטנים
והעמידוה מתוך המחקר בקטן שהגיע לחנוך והקשו קטן שהגיע לחנוך דאורי'
הוא א"ה כ' וקרא אסמכת' בעלמ' ׃ ושא' שא קרא למאי אתא לברך אחרים ׃ וכן
בגמ' פסחי' בפ' מי שהיה איתיביה אביי אם כשב מה ת"ל אם כשב לרבו' תמורת
הפסח אחר הפסח שקרי בה פסחי' עד לעולם שכתב' אחר הפסח והמיר בו אחר
שחיטה וקרא אסמכת' בעלמ' וא קרא למאי אתא כדתניא כשב לרבות הפסח
לשיה ׃ כשהוא אומ' אם כשב הוא מקריב להביא פסח שעברה שנתו ושלמים ה
הבאי' מחמת פסח לכל מצות שלמי' ורבות כן ולפי זה הראוי הוא שנאמ' בהפך
שכל דבר הנדרש בתלמוד בא' מכל י"ג מדות הוא מדאורייתא עד שנשמע אותם

בכלל ענין ושיהיה להם כבוד אבל אחיך הגדול אם חשבו הראשוני' שאין המצוה
כן אלא בחיי האבות לפי שהוא גנאי להם שיתבזו תולדותם והם מצטערים בזה
הרבה ומנהג כל האנשי' ליסר בניהם לנהוג כבוד בגדוליהם וכן כר' שלא נתרב'
בוו יתיר' אלא כענין שנתרבה בעיקר התיבה וא"כ הכל חוזר אל כבוד האבות׃
ואולי סברו שאין מדרש וו יתירה עיקר דקימ' לן כמ"ד לא דרשי' וו׃ ואמנם לפי
מניינם שעשו מכיבוד אב ואם מצות עשה אחת ומקלל אותם מניעה אחת מ
מפני היותם נאמרי' בכלל א' ג"כ אחיו הגדול עמהם ימנה מצוה אחת׃ ואפי' אם
תמ' כבד אביך ואמך ואחיך הגדול׃ ועכשו אני חוזר אל הכלל הזה אשר הוא אצל
הרב שני שכל דבר הנלמד במדות שהתורה נדרשת בהן יהיה מדרבנן ואפילו
היה המוציא משה רבי'׃ ואולם מה שיהיה פי' מקובל ממנו והוא שבארו הסופרי'
שזה הדבר נאסרה פעולתו ואיסורו מדאורית' אז ימנה אותו מפני שהוא נודע
בקבלה לא בהיקש׃ ופליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה׃ שאם נאמ' כי אין
המדות הנדרשו' מקובלות מסיני ולא נצטוינו לדרוש ולפרש בהן את התורה'
א"כ הרי הן בלתי אמתיות׃ והאמת הוא פשטיה דקרא בלבד לא הדבר הנדרש
כמו שהזכיר ממאמרם אין מקר' יוצא מידי פשוטו׃ ועקרנו שורש קבלתנו בי"ג
מדות שהתורה נדרשת ורוב התלמוד אשר יוסד בהן׃ והרב חוזר ומודה שאין
הסבה מפני שאינן אמתיות׃ ואם אמתיות הן מה בין המקום שהן מזכירין
זה בפירוש או בסתם׃ שאם נאמר כיון שלא נכתב הדבר בתורה אינו בכלל ה
המצות אף המוזכרו' מהן בתלמו' לומ' בהן דאורית' הוא מג"ש או מריבוי אף הן
לא נכתבו׃ ומה שאמ' מפני שהוא נודע בקבלה לא בהיקש אם המדות אמתיות
הכל נודע בקבלה מאתו ית' ועוד שהלכה למשה מסיני אצל הרב דברי סופרי'
היא וא"כ הדבר המקובל לא יקרא דבר תור' מצד הקבלה אלא מצד היותו נדרש
מן המדו' הוא דבר תורה׃ והנה הרב מערבב דבריו וחוזר ונתן טעם אחר וסבה
אחרת׃ והסבה שאמ' מפני היות כל מה שיוציאו אדם ענפים מן העיקרים אשר
נאמרו למשה בסיני בביאור והם תרי"ג מצות ואפי' היה המוציא מרעה בעצמו
לא ימנו׃ ואם הם ענפי' מן העיקרי' כגון שיהיו חלק מהם אפי' היו כתובי' בפי'
לא ימנו לעצמן וראוי הוא לקרותם ד"ת אלא שלא ימנו בחשבון תרי"ג לא לומר
עליהן שהן מדרבנ' אבל אם יוציאו בג"ש או בריבוי דבר מיוחד כגו' ערל בתרומ'
וערוה מן העריו' כגון ג' דורות למעלה׃ וכן למה לא ימנו ואין אלו ענפים אלא
עיקרי' וראוי לקרותם עוד ד"ת ולמנותם כמו שהוא מונה אותם שהזכירו בהם
בתלמוד שזה דאורית' או גוף תורה אין בהם הפרש ולא מצד שיהיו מסופקות
באמיתתן׃ ואולי יסבור שהדין הנדרש במדה מן המדות עם היותו אמת׃ אבל
אין לו רמז בכתו' ולא כונת המקרא אלא לפשוטו ולא להוציא ממנו הדין ההוא׃
והרי הוא כקרא דרבנן׃ וכשנשמע אותם אומרים שהוא מדאוריתא או שיאמרו
שזהו גוף תורה נמנה אותו מפני שהוא נודע בקבלה כי הרבוי או הג"ש

ומזלות והנה פטרנו בעל ההלכות מהיות טועה בשגיאות הגדולו' האשר האשים אתו בהן הרב: ועכו' יותר דברי הרב קרובי' לנו ונרא' בעינינו שלא ימנו במנין הזה אלא מצות שהן מן התורה בלבד אם יהיה החשבון עולה בידנו ׃ אבל היא אצלנו חכמה מכמה נעלמה ספקות אשר בענין וכמה מחלוקת במנין ׃ וכבר עוררתיך על הלאוין הבאי' מכלל עשה שאין בעל הלכות מונה אותם כלל וכן כראין הדברי' כי למה נמנה מניעה שיש בה לאו מפורש ולאו הבא מכלל עשה בשתים ולאחשוב זו הנואה מכלל הלאוין ׃ וזו בכלל העשה ולא נחשוב מניעה ש שיש בה שנים ושלשה לאוין לשתים ושלש ׃ אם נלך אחר המעשה שאנחנו עושים אינה לנו אלא אזהרה אחת שנמנענו מדבר פלוני ׃ ואם נלך אחר צואת הבה' לנו הרי הם כמספר הפסוקים אשר הוזהרנו בהם ואם ידענו כי מנין הרב הוא המקובל כנגד כל זה ונאמר כי שנוי האזהרה להקבה' מלאו לעשה כלומ' מלאו גמור ללאו הבא מכלל עשה יעשה אותם שתים מצות במנין וזו האזהרה האמור' עם הלאוין וזו עם העשה ׃ אבל יש בדברי הרב עוד ספקות עמוקות כאשר יתבאר בעזרת הא' יתב' ויתע'

העיקר השני

גזר בו הרב ז"ל שאין כל מה שלמדו אותו בא' משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן או בריבוי ראוי למנותו בכלל המצות מנו כיבוד בעל האם ואשת האב מ' מצוה בפני עצמה ׃ וכמו כן כבוד האחי שלמדו אותן כמו כן ברבוי אמרו את אביך לרבות אשת אביך ואת אמך לרבות בעל אמך וו' יתירה לרבות אחיך ה' הגדול ׃ וזו ודאי שגגה היא ׃ אבל נטע ממנה הרב זה העיקר וזה משרש ועיקר ועם כל זה אינו מספיק לתשובת ששתו שהרי בגמ' כתובות הזכירו צואת ר' שאמ' לבניו הזהרו בכבוד אמכם ׃ והקשו על זה דאוריתא היא דכתי' כבד את אביך ואת אמך אשת אב הואי אשת אב נמי דאורית' היא דכתי' כבד את אביך זו אשת אביך ואת אמך זו בעל אמך ׃ וו' יתירה לרבות אחיך הגדול ׃ הנה הרב מבקש בדברי' הנדרשי' בי"ג מדות או ברבוי שיזכירו הם עצמם שהוא מדאורי' ועם זה ימנה אותן בכלל המצות ׃ והרי הזכירו הן בשו' שהן מדאורית' ואם לא יספיק לו אמרם דאורית' היא ׃ והרי הרב עצמו דן בלשון הזה ומנה בו מצות ׃ ולקח ראיה מלמנות במצות קעה' מנה ענין הרוב מפני שאמרו רוב דאוריתא והביא ראיה במצות לא תעש' קנט' שהאוכל חמץ מו' שעות ולמעלה הוא בלא תעשה ממה שאמרו לכולי עלמ' איסור חמץ מו' שעות ולמעל' דאורית' שכך מצא בנוסחאו' מדוייקו' וממה שאמרו דלא לינע באיסור דאורית' ׃ ועל דעת בה"ג בין שהן דאורי' בין דרבנן הי' ראויי' להמנות כמו שנתבאר מדעתו בעיקר הא' אבל אני מבאר סברתו בזה אמרו שם בגמ' כתובו' ה"מ מחיים אבל לאחר מ מיתה לא ׃ הנה ביארו כי זה האיש שהוא בעל האם אינו חייב בכבודו מפני כ כבוד עצמו אלא מפני שהוא כבוד לאמו בענין האיש ההוא הרי זה כבוד ממנו שמצא שלא נכתבה כאן מצוה יתירה על כבוד האבות אלא שיכבד אותם בכל ד

או מצות עשה דרשוה בספרי ומנאה הרב ; וכבר הביא הרב מה שדרשו מן
הכתוב לשאר המתים ; ולא עוד אלא כל המלין את מתו עובר בלא תעשה וכמו
שכלמוד לא תעשה לא תשאיר המתים כן כלמוד העשה ; ובעל הלכות שלא מנה
העשה הזה בכתוב חייב הוא למנותו במתים סתם ; ואם תאמר שמא הקפיד
הרב על בעל הלכות מפני שאמר קבורת מתים ולא אמר קבורת מתו שאין
מתחייב בה אלא קרובים גם זו איננה תורה שבמקום קרובים ודאי עליהם מ
מוטלת אבל אם אין שם קרובים יהיה מת מצוה שמצות עשה שלו דוחה פסח ו
ומילה וכהן גדול ונזיר ; והחמירו בה יותר משאר המצות ; אבל חשוב תקופות
שמנה בעל הלכות הוא מצות עבור שנים על התקופו' דכתי' שמור את חדש
האביב על פי מה שאמרו בגמ' ר"ה כד חזית דמשכא תקופת טבת עד שית סר
בניסן עברה להאי שתא ולא תיחוש דכתי' שמור את חדש האביב ; שמור אבי'
החדש שהוא סמוך לאביב מלמד שמעברין את השנה שיהא אביב בזמנו ; יכול
אם היתה חסירה יד או טו' תלמוד לומ' חדש לא פחות ולא יותר יכול אם היתה
חסירה ארבעים או חמשים ת"ל חדש לא פחות ולא יותר ; וזו מצות עשה היא
כמו שאמ' חכמים השמר דעשה עשה ; והנה הרב עצמו ז"ל מנה מצות קנג'
לקדש חדשים ולחשוב שנים וחדשים בבית דין בלבד שנא' החדש הזה לכם ראש
חדשים ; ואמנם הרב יחשוב כל תיקוני העיבור מצות עשה אחת ; אבל בעל
הלכות יעשה אותם שתים מנה קביעות ראשי חדשים וחשוב תקופות כלומר
עיבור שנים כי אולו החדש הזה לכם מצות עשה אחת להורות על קביעות ה
החדשים ושמור את חדש האביב או ושמרת את החקה הזאת למועדה שמורה
על עיבור השנים מצות עשה אחרת ומצאתי לו ראיה מדבריהם ז"ל אמרו ב
בספרי באזינו השמים ; דבר אחר שלא עשו מצות שנתנו להם מן השמים ;
ואלו הן מצות שנתנו להם מן השמים עיבור שנים וקביעות חדשים שנאמ' והיו
לאותות ולמועדים ולימים ושנים ; ותשמע הארץ שלא עשו מצות שנתנו להם
בארץ לקט שכחה ופיאה תרומה ומעשרות שמטים ויובלות ; אבל מה שחשד
הרב לבעל הלכות כי חשוב תקופות ומזלות שהוא מונה אותו לידע חכמת ו
התכונה ולחשוב בה ושהיא מצוה מדבריהם שסמכו לכתוב ממה שאמרו מניין
שמצוה על אדם לחשוב תקופות ומזלות שנאמר ועשיתם כי היא חכמתכם ו
ובינתכם לעיני העמים אי זו היא חכמה ובינה שהיא לעיני העמים הוי אומ'
זה חשוב תקופות ומזלות ; חלילה לבעל הלכות כי זו איננה מצוה מדבריהם
אלא ליודעים בההוא מצוה על דרך הזירוז שיסתכלו בה ויודיעו עתידות לשאר
האומות כענין המימרא השנית שחזר ואמר כל היודע לחשוב תקופות ומזלות
ואינו מחשב עליו הכתוב אומ' ואת יי' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו ; וזו היא
שסיכו תקופות וגי' מטריאות פרפראות לחכמה ; ואם כן תהיה חכמת הגי
מטריא מצוה ; ואם היה דעת בעל הלכות כן היה מזכיר תקופות ומזלות ;

וביקור חולים וקבורת מתים ׃ והלבשת ערומים ׃ ודברי הרב בתשובה הזאת
תמוהים מפני שדברי בעל ההלכות עלומי׳ ׃ אחר שמנה הלבשת הערום מפני
שמצא בישעיה כי תראה ערום וכסיתו ׃ כי אולי חשב מצות המזון ומצות ה
המלבוש שתים מזה הכתוב בקבלה ׃ ואם כן הוא כאמת סברא נפרדת שוד
כולו כככם בכלל מה שאמ׳ יתע׳ בתורה די מחסורו שהוא כולל החסרונות כלם
כמו שאמרו אפי׳ סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו ׃ וכן אפי׳ להשיאו אשה כ
כמו שנתבאר במסכ׳ כתובות הכל כמו שכתב הרב ז״ל ׃ וכן ניחום אבלים
וביקור חולים אמר שמנה אותן מצות בפני עצמן מפני שהן כדרשות בתלמוד
אמר ילכו בה זו ביקור חולים ׃ ושם הקשו היינו גמילות חסדי׳ והשיבו לא צריכ׳
דאפי׳ בבן גילו ׃ וכן דרשו בה זו קבורה והקשו היינו גמילות חסדים ׃ והשיבו
לא צריכא דאפילו לזקן ואיכא לפי כבודו ותשובת הרב על זה בעיקר השני
תשובה עוקרת עיקרין גדולי׳ מסעפת פארות גבוהות עוד אני להתוכח כהן
ב״ה ׃ אבל בעל ההלכו׳ הוציאן למצות הש״י מוהלכת בדרכיו שהיא מצות עשה
באמת כתב וללכת בדרכיו ולהלביש ערומים לקבור מתים ׃ לנחם אבלים
לבקר חולים ומצוה אחת הן ׃ וזה ממה שאמרו בגמ׳ סוטה אמר ר׳ חמא בר חנינא
מאי דכתי׳ אחרי יי׳ אלהיכם תלכו וכי איפשר לו לאדם ללכת אחר הקב״ה אלא מה
הקב״ה מלביש ערומים אף אתה תלביש ערומים מה הקב״ה מבקר חולים אף אתה
בקר חולים מה הקב״ה קובר מתים אף אתה קבור מתים מה הקב״ה מנחם אבלים
אף אתה נחם אבלים ׃ מכאן הוציא אותם ומכאן מצוה ׃ והרב מנה מצות ח׳
להדמות בו ית׳ כפי יכלתנו והוא שכא׳ והלכת בדרכיו והביא מה שאמרו נקרא
רחום אף אתה היה רחום ׃ אמר וכפל זאת המצוה בלשון אחר שכא׳ אחרי יי׳
תלכו ובא בפירוש ענייני ולהדמות ליו בפעליו הטובים ׃ ואם כן למה יתמיה
על בה״ג ׃ הוא תפס הלשון השני בספרי במצוה הזאת ׃ ובעל ההלכות תפש
לו הלשון השני בגמ׳ ׃ והנראה מכל זה שכל אלו גמילות חסדים ׃ ובכלל ואהבת
לרעך כמוך הם נכנסים וכל שכתרבה בגמילות החסד בזרן ואיכא לפי כבודו
ובבן גילו מאי זה מקום שיתרבה הכל מצוה אחת היא לגמול חסד עם האח ׃
ולפי דעתי עוד פי אין ראוי למנות שום מצוה משום כי אזהרת יתרו למשה
רבינו באה לו להודיע אותן לישראל ולדרוש להם שיהיו זריזים באלו המצות ת
תמיד כדי לשכן ביניהם אהבה ואחוה שלום ורעות ׃ כי בכך יתמעטו ה
התרעומות והדינין ביניהם ולא יצטרכו למשפטים בכל עת וזה מענהו אליו
וגם כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום ׃ כמו שהזהיר והודיעה להם זו ב
בית חייהם ׃ ופירשו שילמדו אומנות יחיו ממנה כי בה גם כן יתמעטו ה
הגזלות והדינין ׃ ואין מי שיביא זו בחשבון המצות ׃ ואני תמיה למה הזכיר
הרב בכלל תשובתו קבורת מתים כי קבורת מתים בודאי יש בה מצות עשה
דכתיב כי קבור תקברנו ביום ההוא וזו

לגזירת טומאה בדברים הצריכים להאכל בטהרה ׃ ואם תאמר שראוי למנותן
מצות מפני שהעירוב עצמו יקרא מצוה מדבריהם שהרי אנו מברכין עליו ו
אקב"ו וכן בנטילת הידים ׃ תדע ותשכיל שאין זה אבל בעל הלכות מנוה ׃ ש
שתמנה לפי שאין אדם מצווה לעשות העירוב או שלא לעשותו ואינו בכלל
בקום עשה ׃ וכן בנטילת הידים אין מצותה בחיוב כלל ׃ ולא הטילו חכמים על
אדם שיטול ידיו כלל ולאכול ויבטל עשרה פעמים ביום ואוכל אין לזה מצוה
יותר מזה ׃ אבל אלו היתר האיסור הן דומה למצות השחיטה שתקנו בה כמי
ונוכו על השחיטה ׃ ודקדקו בה לית לישחוט לא סגיא דלא שחיט ׃ ושו וכיוצא
בהן לאו הבא מכלל עשה ועיקרן הוא הלאו שנאמ' בהן כל צפור טהורה תאכלו
׃ והיאך יקפיד על בעל הלכות שימנה מצוה כזאת מדברי סופרים והוא מ
מונה כיוצא בהן מן התורה כי אבל בעל הלכו' לא במנין מצות עשה שא מצות
שהן קום עשה שעשייתן מצוה עלינו אבל שהן באות מכח שב ואל תעשה ואין
בשביתתן מצוה או בעשייתן אינן באות לו בחשבון שא אם באמרו בלאו הלאו
שבהן ימנה בלאוין והוא לא מנה השחיטה ׃ **והתשובה** השלישית ׃ לבי
אליה חשית ׃ והנה נשבתה רוח קדים חרישית ׃ אמר ז"ל והפליאה
הגדולה לאי זה ענין מנו מצות עשה שהן מדרבנן ולא מנו כמו כן מצות לא
תעשה שהן מדרבנן וכמו שמנו במצות עשה מקרא מגלה ונר חנוכה ומאה
ברכות והלל היה להם למנות כמו כן בכלל לא תעשה אחת ועשרי' שניות
באחת ועשרים לא תעשה ׃ ואחות חלוצה ׃ ודעת בעל הלכות בזה לא נפלאת
היא ולא רחוקה היא שכל גזירה שגזרו חכמים לעשות סייג לתורה דלא ליגע
באיסורא דאורית' אינה באה בחשבון הזה כענין שניה שנית בחמץ דעברו ר
רבנן הרחקה יתירא כי היכי דלא ליגע באיסור' דאורית' וז אינה מצוה בעצמה
שתהא ראויה להמנות ׃ אבל הוא גדר למצוה של תורה וחלק ממנה והשניות
כולן משום סרך הם ׃ ומטעם גזירה אסרו אותן כמו שאמרו בגמ' יבמות הכא
אי לאו שבוקת' קא פגע בערוה ׃ ושם אמרו עוד היא גופה גזירה ואנן ניקום
ונגזור גזירה לגזירה ׃ אמ' רבא אטו כלהו לאו גזירה לגזירה נינהו ׃ הרי ש
שכולן גזירה הן ׃ אבל מקרא מגלה ונר חנוכה והלל ומאה ברכות ׃ וכל שמנאן
בעל ההלכות מצות בפני עצמן הן שנצטוינו בהן מב"ד הגדול ואין בהן משום
גזירה והרחקה משום איסורי התורה ׃ ושו השניות ג"כ לא נמנו ללאו דלא
תסור שאין להם ענין במשמעות התורה ואין חכמים יכולין לכלול אותה ב
באיסור תורה ׃ שא הן וכיוצא בהן נסמכו למצות עשה ושמרתם את משמרתי
ודרשו שם במס' יבמות עשו משמרת למשמרתי ׃ והקשו הא דאוריתא הוא ד
דאוריתא ופירשוה דרבנן ׃ כל התורה כמי רבנן פירשוה מדרבנן וקרא א
אסמכתא בעלמא כמו שנמנו השאר ללא תסור כמי אסמכתא בעלמא ׃
והתשובה הרביעית היא שמנה בעל הלכות ניחום אבלים וביקור

כאמר וכיון שחלקו אחר כך במימרא הסמוכה לזו ׃ ודומיא דמגלה ששו אבל הלל באכילת פסחים ונטילת לולב והיה מן התורה כמו שכרא מפשטי שמועו' הללו שהזכרנו ׃ ומ"ש בעל ההלכות פטור מכל תביעות ותרעומות הללו ׃

ובתשובה השנית אתם תשנית חדש על בעל ההלכות האריך למענית ׃ ומ"ש ז"ל אם מנה כל מה שהוא דרבנן מפני שהוא בכלל לא תסור לא זה דבר פרטו של יותר מזולתם וכמו שמנו נר חנוכ' ומקר' מגלה היה להם למנות נטילת ידים ועירוב שהרי נברך אשר קדשנו במצותיו על נטילת ידים ועירוב על מצות עירוב כמו שנברך על מקרא מגלה ולהדליק נר של חנוכה ׃ והכל מדרבנן ׃ ובביאור אמרו מים ראשונים מצוה ׃ ומ"ש אביי מצוה לשמוע דברי חכמים כמו שאמרו במגלה ונר חנוכה היכן צונו מלא תסור וזאת התשובה האמיר בה הרב מאד ׃ ומ"ש כי היותם מונים קצת הדברים שהם מדרבנן ׃ ומניחין בקצתם בבחירה מהם זה דבר לא ישמעהו ולא יקבלהו בשום פנים ׃ אמרו מי שאמרו ׃ ואני תמיה על הרב בפליאה הזאת שיתפלא כי הטעם לבעל ההלכות בעירוב ברור הוא ׃ לפי שאין ענייני העירוב מצוה חדשה מ מדבריהם שתמנה ׃ אלא אם אמרו במצות העירוב לאו כלומ' שיהא אסור להוצי' מרשות היחיד לחצר המשותף בלא עירוב הרי העובר עליו עבר על לא תעשה מלאכה מדבריה' ׃ ואם אמרו בעירוב שבות מהוצאה זו הרי הוא בכלל שביתה דשבות מדבריהם מל"ת כ"א היא מכמה מלאכו' של שבת ׃ וכי נביא בכלל חשבון המצות המוצי' לכרמלית שהוא מדבריהם ואין רוכבי' על גבי בהמה ואין שטין על פני המים ׃ וכל שאסרו חכמים משום שבות אלא כולן בכלל עשה ולא תעשה של שבת הן כמו שאבות מלאכות כולן לאו אחד בשבת וכן הליכת יותר מאלפי' הוא הדין והוא הטעם ׃ אבל ענין נטילה שהקשה עוד יש בו טעם על דעת בעל ההלכות שאין נטילת ידים לחולין משום מצוה שחדשו הסופרי' אלא גזרת משום תרומה כמו שאמרו בפרק כל הבשר אין נטילת ידים לחולין אלא משום סרך תרומה ׃ ובתרומה עצמה גזירה היא מששמונה עשר דבר שגזרו בו ביום והאוכל בלא נטילת ידים ׃ אבל תרומה בטומאת הגוף מדבריהם וכבר נמנה הלאו של אוכל תרומה בטומאה וכל הטמאות בין של תורה בין של סופרי' בכלל ׃ ומה שאמרו ועוד משום מצוה ׃ ופירש אביי מצוה לשמוע דברי חכמים והיא המצוה הזו בעצמה שראו להאכיל הכל בטהרה ׃ אמר תחלה שאינו אלא סרך שכהנו ונסרכו בה מפני שראו אוכלי תרומה נוטלין ידיהם ׃ וחזר ואמר ועוד שנו חכמים כן משום גזירה דתרומה ורבא פירש שיש בה עוד סמך מדרש ל לדברי תורה ומצוה לשמוע דברי ר' אלעזר בן ערך דכתי' וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים ׃ אמ' ר' אלעזר בן ערך מכאן סמכו חכמים לנטילת ידים מן התורה דדרשינן הא אחר שלא שטף במים טמא ׃ ומ"ש מפני הטומאה גזרו תדע שהרי החמירו בדבר שטיבולו במשקין ׃ והכל חוזר לגזירת

ועוד שם וחכמים אומרי' נביאים שביניהם תקנוהו שיהו אומ' אותו על כל פרק
ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבוא על הציבור ולכשנגאלין אומרים אותו על
גאולתם ׃ והנה לדעת ר' אליעזר הוא למשה על צרתם עם פרעה ׃ ולדברי
חכמים לא על צרה ידועה של פרעה ׃ אבל היא שירה לכל הפרקים והצרות
מתקנת נביאים שביניהם ׃ ומה שאמרו נביאים שביניהם ירמוז לדור שיצא
ממצרים למשה ואהרן ומרים ׃ וגם אצילי בני ישראל ולכל בהם רוח הקדש או
יהיה פירושו תקנוהו שייחדו להם השיר הזה לפרקים ולצרות כמו שאמרו ב
בברכות אנשי כנסת הגדולה תקנוהו ׃ אם כן אין משה לרב של בעל הלכות
בהלל זה כלל ׃ ואמנם כבר הורנו שבעל הלכות מסכים בחשבון הזה מצות
של דבריהם ולמדנו עליו וכתבנו ההתנצלות ׃ אבל התעוררנו על ההלל
מפני שאין לנו מפורש בהלל על שחיטת פסח ואכילתו והלל של נטילת לולב ׃
דסוריתא וראשון דפסח ועצרת ׃ בכל זה אין לנו ראיה שיהא מדבריהם וכבר
אמרו בגמר תענית הלל דראש חדש לאו דאורייתא ׃ ובמסכת ערכים דרשו
בו השיר יהיה לכם כליל התקדש חג לילה המקודש לחג טעון שירה ׃ שאינו מ
מקודש לחג אינו טעון שירה ואעפ' שזה מדברי קבלה הוא ׃ אבל יאמר הנביא
כי ישירו לא המושיע אותם מיד סנחריב כאשר הם משוררים בליל התקדש חג
׃ והוא ליל אכילת חג הפסח שהיו משוררים בקול גדול כמו שאמרו בזיתא פ
פיסחא ׃ והלילא פקע באיגרא ׃ ועוד אם הוא מדבריהם למה יתמה ר' יוסי ׃
אפשר שחטו ישראל את פסחיהן ונטלו את לולביהן ולא אמרו הלל ׃ והלא דוד
אמרו כדברי הרב והוא ובית דינו תקנוהו או בית דין שלאחריהם תקנו אותו
על הפסח ועל הלולב ׃ וכיון שתקנה הוא אין לו לר' יוסי קושיא על מי שיתן
אותה התקנה לדוד האומ' ההלל או לבית דין אחרון ׃ אבל הראוי שיהא
מייחס אותה לאנשי כנסת הגדולה שמתקנין תפלות וברכות ׃ ועל כל פנים
אמרו שהלל זה עצמו מוקדם לדויד ׃ והנראה מדבריהם שהוא מן התורה
כמו שפירשתי ׃ ויהיה הלכה למשה מסיני או שהוא בכלל השמחה שנצטוינו
בה כמו שכתוב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם ב
בחצוצרות כי עיקר השירה בפה וכלי לפרסומי קלא הוא ׃ ונצטוינו בשמחת
השיר על הקרבן ושלא בשעת הקרבן בכלל השמחה לא שמענו ראשי החסידים
שבגולין מפני שאינו מקודש לחג ואינו טעון שירה וגם במסכת ערכין אמרו
מניין לעיקר שירה מן התורה מהכא תחת אשר לא עבדת את יי' אלהיך בשמחה
ובטוב לבב הוי אומ' זו שירה ׃ אם כן אפשר שנדרוש בימים טובים שכתוב
ונתרבו כל מיני שמחות שתהא השירה מכללן בשני ממסכת ברכות אמרו ב
בהלל ובמגלה מהו שיפסוק מי אמרי' קרית שמע דאורייתא פוסק הלל דרבנן לא
כל שכן ׃ או דילמא פרסומי ניסא עדיף ׃ וזה מראה שהוא מדבריהם ׃ אבל ׃
אפשר שעל ימי חנוכה ועל הימים שאין היחיד גומר בהם את ההלל נאמר

שנצטוו ישראל להתפלל אל הקדוש ברוך הוא ושיבקשו ממנו לבדו יתעלה ל
משאלותם ויפילו תחינתם בעת צרתם ׃ אבל שיתחייבו בכל יום בקר וערב
זה תקנת חכמים הוא וכנגד תמידים תקנום ׃ גם בתקנה זו לא פירשו מטבעה
של תפלה שלא היו מתפללים כל אחד ואחד כפי כחות לשונו וחכמתו ׃ וכבר
ביאר הרב כל זה בפרק ראשון מהלכות תפלות ׃ אמר מצות עשה להתפלל
בכל יום ׃ אבל אין מונין התפלות ולא משנה התפלה מן התורה ׃ וכן היה
ממשה רבינו ועד עזרא ׃ ועזרא ובית דינו עמדו ותקנו י״ח ברכות כדי
שיהיו ערוכות בפי הכל ותהיה תפלת העלגים שלמה כתפלת בעל לשון ה
הצחה ׃ וכן תקנו מנין התפלות כמנין הקרבנות כל זה כתב הרב בלשון י
במותו ׃ והנה הרב למדנו הענין הזה וביאר אותו לנו ביאור שלם ׃ אם כן
למה יתפלא על ההלל כשטווה למשה בסיני שיאמרו ישראל שירה במועדיהם ו
שירה לאל שהוציאם ממצרים וקרע להם את הים והבדילם לעבודתו ׃ ובא
דוד ותקן להם את ההלל הזה כדי שישירו בו ׃ וכן שבמקדש מן התורה
הוא כדברי האומר עיקר שירה בפה ׃
ושירה מעכבת קרבן והוא לדוד כמו שסכימו באמ׳ תמיד השיר שהיו הלוים אומ׳
בבית המקדש בראשון היה אומ׳ לי״י הארץ ומלואה וכו׳ וכן בברכת הזן ויהושע
תקן ברכת הארץ ושלמה תקן בונה ירושלם ׃ וכולן אין מטבעין תורה אבל כ
בצוויכו מן התורה שנברך אחר אכילתנו כל אחד כפי דעתו כענין ברכת י
מנימין רעיא שאמ׳ בריך רחמנא מאריה דהאי פיתא ׃ ובאו הנביאים ותקנו
לנו נוסח מתוקן הלשון ונאה המליצה שנזכור בו אנחנו עוד בגלות ומלכות בית
דוד משיחך מהרה תחזירנה למקומה ותבנה ירושלם ׃ כי הענין תקן שלמה
ובית דינו והלשון כפי הזמנים יאמר ׃ וכן כל מה שאנחנו משבחין לש׳ יתעלה
כך הוא ׃ ולמה יתמה הרב בהלל זה ביסודו של דוד ׃ יותר מכל התושבחות
כולן ומלבד זה שאין לרב המתמיה בזה שום ראיה שיהיו המזמורים האו של הלל
זה לדוד ׃ אבל שמא למשה רבינו הם כמו תפלה למשה איש האלהים וא׳ עשר
מזמורים שעמו כי זה תהלות מחובר מכל השירות שאמרו בישרא׳ ברוח הקדש
׃ וחכמים מייחסים מהם לאדם הראשון ולאבותם אבינו כמו שהוזכר בגמרא
פסחים ׃ והלא בהלל זה עצמו הזכירו חכמים שאינו לדוד אמרו שם בפ׳ ערבי
פסחים הלל זה מי אמרו ׃ אמ׳ ר׳ יוסי אלעזר בנו אומ׳ משה וישרא׳ אמרוהו בשעה
שעמדו על הים ׃ וחלוקין עליו חביריו לומ׳ דוד אמרו ונראין דבריו מדבריהם ׃
אי אפשר שהיו ישרא׳ את פסחיהם ונטלו לולביהן ואין אומרים הלל ׃ ושם עוד
הלל זה מי אמרו ר׳ אליעזר הגדול אומ׳ משה וישרא׳ אמרוהו בשעה שעמד עליהם
פרעה הרשע הם אמרו לא לנו ׃ ורוח הקדש משיבה למען אעשה ׃ ועוד

שהזכירו בפרק מי שמתו כענין כלאי' שלהם כך המצות שחדשו כגון נר חנוכה סומכין על אותו הלאו עצמו ; ורב נחמן בר יצחק אמ' שאין סמך באותו הלאו אלא לדבריהם שיש בהם עיקר בתורה ; אבל המצות המחודשות מהן אין להם סמך אלא בפסוק שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך ; והטעם הזה ברור לפי שהדברי' שהם מוסיפין במצות התורה עצמן כענין פירוש התורה הוא ; שהם ז"ל אומרי' כל צמר ופשתים הוא כלאים וכל שבות הוא מלאכה וכיוצא בזה ; שאלו היה דעתם כן הייכו חייבי' להאמין אותם מזה הלאו בודאי שהוא מחייב אותנו להאמין בתורה כפי הפירוש שפירשו הם בה ; אבל כשאומרים הדליקו נר חנוכה אין אדם יכול להסמיכו על זה הלאו בשום ענין שאין זה בא בכלל ם הכתו' שאמ' כי יפלא ממך דבר למשפט אלא בכלל שאל אביך ויגדך זקניך ויאמ' לך ; שהיא גזרה לקבל מן הזקנים על הכלל ויש מחכמי התלמוד חולקין על זה וסוברין שאין אנו רשאין לומ' אשר צונו במצות הזקנים ; והוזכר בפרק לולב וערבה והנה נתברר זה ; ואני תמיה על הרב שזה גמר דעתו ; וזאת סברא תקועה אבלו יתד שלא תמוט ; שהעובר על דברי חכמים בין בתקנות בין ב במצות המתחדשות עובר על עשה ועל לא תעשה שבתורה ונצטוינו ממשה מפי הגבורה לקבל כל מצוה שיסדרו אותה ולעשותה מלא תסור ; למה יכבד עליו חשבון בעל הלכות שמנה מצות חנוכה ומגלה שנאמרו למשה בסיני ; אבל אנו עם היות דעתינו שאין בהם זכר בלאו הזה מ"מ מנהג חכמים הוא לומ' בלשון הזה לפי שהורשו מאתו ית' מפי הקבלה לתקן ולסדר והם דורשים בזה רמזים וגימטריאו' ; והתימה שתמה הרב מן תורה צוה לנו משה שירמוז מגלה ונר חנוכה בגימטריא איננו גדול שכבר דרשו כתוב זאת זכרון בספר כתוב זאת מה שכתו' כאן ובמשנה תורה זכרון מה שכתוב בנביאי' בספר מה שכתו' במגלה ; כי התורה מצוה ותפרש ותודיע ותרמוז ; וכבר רמזה לגלותנו בגימט' כמו שאמרו צדקה עשה הקב"ה עם ישרא' שהקדים שתי שנים לונושנתם ; וכן אמרו בספר' ראשון של ברכות מאי דכתי' ואתנה לך את לוחות האבן י והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם ; לוחות האבן זו המקרא ; והתורה זו משנה ; והמצוה כמשמעה ; אשר כתבתי אלו נביאים ; להורותם זה התלמוד ; מלמד שכולם ניתנו למשה בסיני ; ובגמר ירושלמי במסכת מגלה רב ורבי חנינא ור' נתן ובר קפרא ור' יהושע בן לוי הוו יתבין ואמרין המגלה הזאת נאמרה למשה בסיני ; אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה ; והפליאה שאמר הרב ז"ל והתבונן והתפלא היאך נחשוב שקריאת ההלל ששיבח בו דוד לאל ם משה רבינו צונו בה ; וגם בעיני יפלא מאמר הרב שהוא עצמו ז"ל מנה במצות תפלה שנא' ועבדתם את יי' אלהיכם ; וידוע כי בתלמוד אומר תדיר תפלה דרבנן ומפורש אמרו אנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות קדושות והבדלות ; והנה לדעתו צריך שנפרש ונאמר שנצטוו

שכך הוא המצוה לנו מאדון התורה יתעלה שלא יאמר בעל המחלוקת היאך א
אתיר לעצמי זה ואנכי היודע בודאי שהם טועים ׃ והנה נאמר לו בכך אתה
מצווה ׃ וכענין שנהג ר׳ יהושע עם רבן גמליאל ביום הכפורים שחל להיות ב
בחשבונו כמו שהוזכר במס׳ ראש השנה ׃ ויש בזה תנאי יתבונן בו המסתכל
בראשון של הוריות בענין יפה ׃ והוא שאם היה בזמן הסנהדרין חכם וראוי ל
להוראה והורו בית דין הגדול בדבר אחד להתר והוא סבור שטעו בהוראתם
אין עליו לשמוע דברי החכמים ואינו רשאי להתיר לעצמו הדבר האסור לו א
אבל ינהג חומר לעצמו ׃ וכל שכן אם היה מכלל הסנהדרין יושב עמהם בבית
דין הגדול ויש עליו לבא לפניהם ולומר טענותיו והם שישאו ויתנו עמו ואם ׃
הסכימו כלם בביטול הדעת ההוא שאמר ושבשו עליו סברותיו יחזור וינהוג
כדעתם אחרי כן לאחר שסילקו אותו ויעשו הסכמה בטעותו וזהו העולה מן
ההלכות ההם ׃ ומכל מקום חייב לקבל דעתם אחר ההסכמה על כל פנים ׃
אבל הגזרות והתקנות שעשו חכמ׳ למשמרת התורה ולגדר שלה אין להם בלאו
הזה אלא סמך בעלמא ואין בהם דין הממרא כלל ׃ וכל שכן שהמרה בהם ועובר
באחת מהן על דעת שהוא עושה איסור שאינו עובר בלאו הזה ואינו בכלל
דין פרשה זו כלל לפי שהיא כולה עונש הממרים לא החוטאים ׃ אבל הם דנו
בממרא שלהם עונש הנדוי כמו ששנינו ׃ אמ׳ ר׳ יהודה חס ושלום שעקביא בן
מהללאל נתנדה שאין עזרה ננעלת על כל אדם בישראל בחכמה וביראת חטא כ
כעקביא בן מהללאל אלא את מי נדו את ר׳ אלעזר בן חנך שפקפק בנטילת ידים ׃
והנה זה לא קבל עליו גזירה שגזרו בידים לחולין ולא נתחייב אלא בנדוי והוא
על כבוד הרב ׃ כלומר על כבוד הסנהדרין בעלי התקנה כמו שאמור בשלישי
של ברכות והיה זה בזמן דיני נפשות בימי עקביא בן מהללאל ועשה מעשה ב
בהמראתו בדבר שהוא מביא לחיוב כרת בשל דבריהם כענין בחמץ משעה
ששית ולא הגיע לזמן העונש אלא נדוי כי הוא חיובו בידי אדם ׃ אבל מחמירים
בו בעונש שמים ממאמרם ופורץ גדר ישכנו נחש וכמו שאמרו במס׳ עירובין
בנטילת ידים דר׳ עקיבא בבית האסורין ׃ אמר לו תן לי מים ליטול ידי ׃ אמר
ליה לשתות אין מגיעין ליטול ידים הן מגיעין ׃ אמ׳ ליה ומה אעשה שחייבין ׃
עליהם מיתה מוטב שאמית עצמי ולא אעבור על דברי חברי ׃ וזה מהפלגת
חסידותו כבר תמהו עליו אמרו וכששמעו חכמים בדבר אמרו ומה בזקנותו
כך בבחרותו על אחת כמה וכמה ׃ ועוד אודיעך כי המצות שחדשו
אותן החכמים או הנביאים כגון נר חנוכה ומקרא מגלה אינם באין בסמך הזה
שכך אמרו בפרק במה מדליקין המדליק נר חנוכה שצריך לומר אשר קדשנו ו
במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה ׃ ושאלו והיכן צונו רב אויא אמר מלא
תסור רב נחמן אמר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך ׃ רצה רב אויא לומר
בשם שהגזירות והמינהגים של דבריהם סמוכים על לאו דלא תסור כמו שהזכירו

חייב שהם קבלו בפירוש הטוטפות שנצטוינו בתורה שהם ד' והם שנקראו ב
בכאן דברי סופרים כלומר פירושם לא תקנותיהם ׃ וכבר נתפרש זה בגמ'
הוריות שכל דבר שהצדוקים מודים בו והם המדרשים כולם בהם הוא מתחייב
׃ ובספרי בסוף הברייתא השנויה בגמרא של הן הנחנקין ׃ תנו רבנן כי
יפלא וכו' שנו כך על פי התורה על דברי תורה חייבין ׃ ואין חייבים על ד
דברי סופרים כלומר שאין חיובו אלא על פירוש של סופרים בדברי תורה לא על
דבר שעיקרו דברי סופרים ׃ ולפי שאמרו בגמ' שזו הברייתא מתפרש לדעת
ר' מאיר אבי אומ' שאם קדש אדם בחמץ משש שעות ולמעלה ובא אחר וקדשה כ
בקדושין גמורין והורה הזקן שהיא מותרת לראשון ואסורה לשני ולכל אדם והם
אורו שהיא אשת השני אעפ' שהתיר דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ממש כ
כיון שאין מחלוקתם אלא מחמת של דבריהם אינו נעשה זקן ממרא דלא קריבא
ביה על פי התורה אבל ההלכה למשה מסיני תורה היא כמו שדרשו תורות שתי
תורות א' שבכתב וא' שבעל פה ולזה החידוש נתכוונתי בהאריכי בכאן מפני
שטעו רבים בזה ׃ ומכל מקום כללי הרב משתבשין ׃ אבל הדבר האמיתי
המנוקה מכל שבוש הוא שנודיע שאין הלאו הזה לא תסור אלא במה שאמור בפי'
התורה כגון הדברים הנדרשים בגזרה שוה או בבניין אב ושאר שלש עשרה ׃
מדות שהתורה נדרשת בהן או כמשמעות לשון הכתוב עצמו ׃ וכן במה
שקבלו הלכה למשה מסיני תורה שבעל פה שאם יראו הם שזה הדבר אסור או
מותר מן התורה לפי מדרש הכתוב או לפי פירושו או הלכה מפי השמועה מ
ממעשה ויראה הוא הפך חייב לבטל דעתו ולהאמין במה שאמרו הם ׃ וזהו מה
שאמר הכתוב כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין כלומר ש
שנתכסה מהם דבר ונחלקו במשפטי התורה ואיסוריה ונגעיה ׃ והעובר על
דברי בית דין הגדול שבדורו וסומך על דעתו עובר על עשה ועל לא תעשה
האלו ואפי' אם נחלקו בית דין עצמם בדבר הולכי' בהם אחר הרוב כמו שאמרו
במחלוקתם אם שמעו אמרו להם ואם לאו עומדים למניין רבו המטמאין טמא
רבו המטהרים טהור ׃ ומה שהסכימו עליו רובם הוא הדבר שנצטוינו עליו
מן התורה והעובר עליו וסומך על דעתו שאינו כמו שהסכימו הם נעשה זקן
ממרא בזמן דיני הנפשות והוא שנאמר אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע אל הכהן
ונענשו אבד מן העולם הזה ומן העולם הבא וזו היא כת הצדוקים ששמן במזרח
קראין ׃ כי התורה נתנה לנו על ידי משה רבינו עליו השלום בכתב וגלוי ׃
הוא שלא ישתנו הדעות בכל הדברים הנולדים וחתך לנו יתעלה הדין שנשמע
לבית דין הגדול בכל מה שיאמרו בין שקבלו פירושו ממנו או שיאמרו כך מ
ממשמעות התורה וכוונתה לפי דעתם כי על המשמעות שלהם הוא מצוד
ונותן לנו התורה וזהו מה שאמרו אפי' אומרים לך על שמאל שהוא ימין ועל ׃
ימין שהוא שמאל

וכן מצינו שהן מחמירים בכל דבר שהוא מצוה מן הקבה' אפי' על פה והלכה
כדברים שהן הלכה למשה מסיני להחמיר בהן כשל תורה כמו שאמ' בפ' ראשון
של קדושין ערלה בחוצה לארץ הלכה למשה מסיני והקשו והתניא ספק ערלה
בארץ אסור ובסוריא מותר ואמ' שאם היה הלכה למשה מסיני היה ספיקא אסור
ואולי תתעקש לדעת הרב כי מה שאמרו בכל מקום להקל בדברי סופרים הוא
במחילה ובתנאי מאתם שהם התנו בגזירות ובסייגים שעשו לתורה ׃ וכן
במצות שלהם שנלך בהם לקולא כדי לחלק ולהפריש בין מה שהוא דבר תורה
ובין מה שהוא מדבריהם אעפ' שבכל אנו מצווין מן התורה ולא היו ספיקות
שבדבריהם ראויות להתיר אותן אלא מפני התנאי הזה שעשו בהן בתחלתן ׃
ואין אלו דברים הנוכים ולא של עיקר ׃ ובפירוש אמרו בפ' מי שמתו גדול כבוד
הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה תרגומה רב בר רב שבא קמיה דרב כהנא
בלאו דלא תסור אחיכו עליה לאו דלא תסור כמי דאוריתא הוא ׃ אמ' להו רב
כהנא גברא רבה אמ' מילתא לא תחיכו עליה כל מילי דרבנן אלאו דלא תסור
אסמכינהו ומשום כבוד הבריות לא גזרו רבנן ביה הרי בכאן מבואר שלאו זה
דלא תסור הוא כשאר הלאוין שבתורה אבל דבריהם על זה הלאו אסמכינהו
סמך בעלמא לחזק לא שיהא בהן מן התורה אזהרה כלל באותו הלאו ואמ' בפר'
כירה משרבו עוברי עבירה אסרו הכל ׃ אמ' רבא ש"מ האי מאן דעבר אדרבנן
ש"י למקרייה עבריינא ואלו היה העובר על דבריהם עובר על לאו ועל עשה
של תורה והרב על המראתו לא היו צריכין למאמר הזה כלל ׃ ושם בפרק מי
שמתו גבי נשים בברכת המזון אי דאוריתא אתי דאוריתא ומפיק דאוריתא
ובגמ' פסחים וזבחים אמרו ואפי' למאן דאמ' מצות אינן מבטלות זו את זו הני
מילי דאוריתא ודאוריתא ודרבנן אבל דרבנן ודאוריתא אתי דרבנן ומבטל
דאוריתא מפני שהוא אצלם כדבר של רשות דמבטל מצוה ומדין הזקן עצמו מ
מתברר הענין ביאור נכון כי כל מה שהשבו דרש בו הרב אינו אמת ׃ אבל
דבר ברור הוא שאינו כעשה זקן ממרא על של דבריהם כלל ׃ וכך אמרו שם
בפ' הנחנקין לדברי ר"מ שאינו חייב אלא דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ובגמרי
לה מפר העלם דבר של צבור והתם אין חייבין על שום איסור של דבריהם ולא
על של תורה כמי אלא בדבר שהוא מתחייב ממש על זדונו כרת כדמפרש בגמ'
הוריות ׃ ולדברי ר' יהודה חייב הזקן אף על התפילין שהיא מצות עשה מפני
שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים דדריש תורה ויורוך ולא תבין
דברי סופרי' שהם גזירות של דבריהם אלא הפירושין שקבלו מן המדות שהתורה
נדרשת בהם או שלמדו אותם על פה מסיני ׃ ומפורש הוא במשנה הזו ׃
אמרו חומר בדברי סופרים מדברי תורה ׃ האומר אין תפלין לעבור על ד
דברי תורה פטור ׃ חמש טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב

והאמינו הקטנים שאינן ראויין להעיד כמו שאמרו שם בדיקת חמץ דרבנן
והמניכהו רבנן כדרבנן ׃ וכן בענין תחומין כאמן הקטן לומר עד כאן תחום
שבת קסבר תחומין דרבנן והמניכהו רבנן בדרבנן כדאית' בעירובי' ובכתובו'
ומהם עוד במצות הקלו אמרו ספק קרא קרית שמע ספק לא קרא אינו חוזר
וקורא ק"ש ספק אמר אמת ויציב ספק לא אמר חוזר ואומר אמת ויציב מאי
טעמא ק"ש דרבנן אמת ויציב דאורייתא ׃ ולא עוד שלא הפי' דברים הסותרים
זה את זה הקלו ׃ אמרו בפר' במה מדליקין אמרו לו שנים צא וערב עלינו לא'
ערב עליו מבעוד יום ולאחר ערב עליו בין השמשות זה שעירב עליו מבעוד
יום נאכל עירובו בין השמשות וזה שעירב עליו בין השמשות נאכל עירובו
משמשיכה שניהם קנו עירוב ׃ ושאו מה נפשך אי בין השמשות יממא הוא
בתרא ליקניה קמא לא ליקניה אי בין השמשות לילה הוא קמא ליקני בתרא לא
ליקני ׃ בין השמשות ספיקא הוא וספיקא דרבנן לקולא ׃ כלומ' זיל הכא לקולא
וזיל הכא לקולא ועוד עוקרין דבריהם תמיד כמו שאמרו הדביק פת בתנור
התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי איסור סקילה ׃ ואמרו ביטול כלי מהיכנו
דרבנן וצער בעלי חיים דאורייתא ואתי דאורייתא ודחי ומבטל דרבנן ואעפ' ש
שהצער הזה לא עשאו אדם זה ולא גרם אותו שלא בהמה היא שנפלה משיח
לאמת המים ׃ והנה בטל כלי מהיכנו קל בעיניהם מאד מפני שאינו מן התורה
ודחו אותו בידים ׃ וזה רב מאד בתלמוד לומ' אתי עשה דאורייתא ודחי ומבטל
עשה דרבנן וכן במחלוקת שבין החכמים הנהיגו זה כמו שאמרו בגמ' ע"ז אחד
אוסר וא' מתיר ׃ אם היה א' גדול בחכמה ובמניין הלך אחריו ואם לאו בשל
תורה הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המיקל וגדולה מזו שאמרו
עוד בשל סופרים עושין מעשה ואחר כך דנין ׃ ובפר' מי שהחשיך אמרו לענין
שבת מהו דתימא להפקר כמי מועט חששו ק"מ"ל שהוא חדוש אבלם כשאינם
דוחים דברי סופרים אפי' משום הפסד מועט ומטמאין כהנים את עצמן
בטומאה של דבריהם לראות מלכי אומות העולם כדי שאם יזכה יבחין במלכי
ישרא' למלכי אומות העולם ואף בעונשם של דברי חכמים אין להם שלא כמו
שאמרו מנדין על שני ימים טובים של גליות ׃ ואמרו בעושי מלאכה בפורים
ולשמתיה מר ובמזלזל בנטילת ידים ונדוהו ׃ ובמקומות יש להם מכת מרדות
והיא למי שהוא עובר על המצות של דבריהם שהם כעין תורה ׃ והם כל הגזרו'
שנזרו בהם מדבריהם שמכין אותו עד שיקבל אותה עליו או עד שתצא נפשו
כמו שמפורש בתוספתא סנהדרין ׃ לא כמו שהחמיר הרב שכותב בכל עבירות
דדבריהם עד שתצא נפשו וכללו של דבר שדברי סופרים חלוקים הם בכל
דיניהם מדברי תורה להקל באלו ולהחמיר באלו ׃ ואם היה העובר על דבריהם
או שאינו מקיים מצות שלהם עובר על עשה ועל לא תעשה מן היה אומר גדול
בהם ולא היו ראויין לקולות הללו ׃ וכן

הדבר שיראוהו או שיוציאוהו בהיקש או הדבר שיסכימו עליו שהוא סוד התורה
או לפי ענין מהענינים שיראה להם שיהיה יושר וחזוק ותקון הדת׃ ובתחלת
חבורו הגדול אמר במנין המצות׃ ויש מצות אחרות שנתחדשו אחרי מתן י
תורה וקבעו אותן נביאים וחכמים ופשטו בכל ישראל כגון מקרא מגלה ונר
חנוכה ותענית תשעה באב וידים ועירובין׃ וכל אלו המצות חייבין אנו לקבלם ו
ולשמרם שנאמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל׃ ומבואר מזה
עוד כתב בספר שופטים כלשון הזה אחר דברים שלמדו אותם מפי דעתם ב
באחד מן המדות שהתורה נדרשת בהן ואחר דברים שעשו אותם סייג לתורה׃
ולפי מעשה השעה והם הגזרות והתקנות והמנהגות בכל אחת ואחת משלשה
דברים אלו מצות עשה לשמוע להם והעובר על כל אחת מהן עובר בלא תעשה
הרי הוא אומ׳ על פי התורה אשר יורוך אלו הגזרות והמנהגות שיורו בהם לרבי׳
כדי לחזק הדת ולתקן העולם ועל המשפט אשר יאמרו לך אלו דברים שילמדו
אותן מן הדין באחת מן המדות שכל התורה נדרשת בהם מכל הדבר אשר יגידו
לך זו הקבלה שקבלו איש מפי איש כל אלו דברי הרב׳ ונתחייב עוד לפי זאת
השטה לומר שנעשה זקן ממרא על הגזרות והתקנות לפי שכל העובר על לא
תסור אם הורה כזדון נעשה זקן ממרא וחייב מיתה שנאמר והאיש אשר יעשה
בזדון וגו׳ ונראה הרב בדעתו כל זה שהוא כן וכתבו מפורש וכן אם חלק ב
בגזירה מן הגזירה שגזרו בדבר שיש בו בשגגתו חטאת וזדונו כרת כגון ש
שהתיר את החמץ ביום ארבעה עשר בשש שעות או אסרו בהנאה בשעה חמש׳
הרי זה חייב מיתה וכן כל כיוצא בזה׃ והנה הרב בנה חומה גבוה סביב ל
לדברי חכמים אבל היא כפרץ נופל נבעה בחומה נשגבה אשר פתאום לפתע
יבוא שברה לפי שהיא סברה נפסדת ברוב מקומות בתלמוד כי הנה לדעתו
המשתמש במחובר כגון שנסמך על האילן או שמטלטל המחט מחמה לצל בשבת
או שאמר לגוי ועשה ואפי׳ המפקיע פקיעה גסה עובר הוא על עשה ועל לא ת
תעשה מן התורה וראוי הוא ללקות מלקות ארבעים שלא שפטרו הרב שם בספר
שופטים מפני שניתן לאזהרת מיתת בית דין שכל חכם שממרה על דבריהם מ
מיתתו בחנק והנה לדבריו לוקה הוא לדעת האומ׳ בתלמוד לאו שניתן לאזהרת
מיתת בית דין לוקין עליו כמו שהוזכר בפרק מי שהחשיך׃ וראוי לפי הדעת
הזו להחמיר מאד בדברי סופרים שכולן תורה הם אין ביניהם שום הפרש ואין
בתורה דבר חמור יותר מן השבות של דבריהם שלא במחייבי כריתו׳ או מיתות
לא בחייבי לאוין שכל דבריהם חייבי לאוין ועשה הם׃ ורבותינו בכל התלמוד
אומ׳ הפך מזה שהרי הם דנין כל דברי סופרים להקל מהן באיסורין כמו שאמרו
ספיקא דאוריתא לחומרא וספיקא דרבנן לקולא׃ והקלו בחשש איסורין ד
דדבריהם לומר שאני אומ׳ בפרק ראשון של פסחים אימור׃ דאמרינן שאני אומ׳
בדרבנן בדאוריתא מי אמרי׳ שאני אומ׳׃
והאמינו

ושנו בסדר עולם בפרט אינן אלא שלשים אלף ושנים עשר אלף היכן הם או שעלו
משאר שבטים ; והנה לא חשש הכתוב להזכירם למיעוטן מכל שבט ; ונספחו
על אלו ובדברי חכמים רבות בתלמוד והנה שתי פרשיות בתורה ובהן מצות
רבות ולא נאמרו למשה בסיני אלא לאהרן נאמרו ולא בסיני ; פרשת שתויי יין
ופרשת משמרות כהונה ולוייה ומתנות כהונה ולא חשש להוציאם החשבון הזה
; ומצות רבו' לא נאמרו בסיני אלא בשעת מעשה כגו' דין מקושש ובנות צלפחד
ולא חששו לכך ; ובענין הזה אמרו דבני מערבא בראשון של ר"ה לענין שני ת
מלכותו של דוד ; יהודה בר' אומ' חשבון מרובה חשבון מועט ; ועוד שאין שנאמ
למשה בסיני שיקבלו עליהם ישרא' מצות ב"ד הגדול ובאו הם ותקנו את אלו
כבר נאמרו כלם למשה בסיני אין הפרש ביניהם באמירת סיני אלא שזה ב
בפרט וזה בכלל ; וכבר הראית לדעת מדברי הרב שחכמים חדשום במצות
העתידות להתחדש שקבלו אותן עליהם בסיני כאותה שהזכיר מספר' שבועות
הדיינין ; וכן מצינו כשהשביע משה את ישרא' אמר להם הוו יודעין שלא על
דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעתי ועל דעת המקום שנאמ' ולא אתכם
לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת ואת האלה הזאת אין לי אלא מצות שנצטוו
בסיני מצות העתידות להתחדש כגון מקרא מגלה מנין כלומ' מנין שהשביען
משה עליהן על דעתו ועל דעת המקום תלמו' לומ' קימו וקבלו מה שקבלו ע
עליהם כבר הרי זה דבר מפורש שקריאת מגלה מקובלת מסיני וכרתו עליה
ברית כשאר המצות ובאה בה שבועה על דעת משה ועל דעת המקום ; אם כן
למה לא יאמרו עליה ועל כיוצא בזה נאמרו למשה בסיני ואם לא יהיה הברית
אשר נאמר בה בסיני אלא שיאמינו בכל מצוה שיסדרו אותה הנביאים והחכמי'
אחרי כן כמו שהרב מפרש בכאן כל זה לא יפגום שלא יוכלו לומ' בהם נאמרו
למשה בסיני כמו שאמרו קימו מה שקבלו עליהם כבר בסיני ; והנה בכאן
הביא אותנו משך הענין לדבר במה שהרב מתמיה אותנו הוא ז"ל סבור שיש ב
בכ"ל לאו דלא תסור כל מה שהוא מדברי חכמים בין שהן מצות כגון מקרא מ
מגלה ונר חנוכה או שהן מן התקנות והסייגין כגון בשר עוף בחלב ושניות ל
לעריות בין שהם בקום עשה כגון שלש תפלות בכל יום ומאה ברכות ולולב
שבעה בגבולין ; ובין שהם בלא תעשה כגון כל שהוא משום שבות בשבת ויום
טוב שני בגולה ותשעה באב כל מה שיאסור אותו התלמוד או יצוה עלינו אנו
מוזהרים להתנהג כדבריהם מלאו דלא תסור ואת הדעת רמזה במאמר ;
והוא שכת' כל מה החכמי' שצוו לעשותו והוא אמרו ית' על פי התור' אשר יורוך
ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה כי מכונו ית' שלא נשנה את דבריהם בכל
מה שיסדרוהו או יעשו בו היקש ואחר לא תסור מן המצוה אשר יגידו לך ימין
ושמא' ; וכן כתב עוד במאמר הזה בביאור קצר' אמר שנצטוינו לשמוע בקול ב
בית דין הגדול ולעשות כל מה שיצוו ואין הפרש בזה בין הדבר

הדבר

תמנא שיאמר בעל המימרא עצמו מאי קראה אבל חכם אחר מסמיך אחריו ה
הדבר לקראי · רוב דבריהם יביאו בהם בלשון מאי קראה מהן פסוקי קבלה ו
ומהן מן התורה לסמך כמו שאמרו בגמ׳ סנהדרי׳ אמ׳ ר׳ יצחק אין בן דוד בא עד
שתהפך כל המלכות כולה למינות אמ׳ מאי קראה כלו הפך לבן טהור הוא וכן
לשון ההגדה ברות ונעמי תתשו להם כל המצות שאין הכונה שם שלא שאמרה
לה שכוש המצות כולן כדי שתפרוש או שיחשבו שאמרה לה ברוח הקדש אפילו
מצות העתידות להתחדש כמו שאמרו מפקדינן תחום שבת והיא מצוה מ
מדבריהם ׃ ואני חושב שהיא תקון שלמה ובית דינו מכלל עירובין ׃
ואחרי זה אומר כי הרב השיב על בעל ההלכות ארבעה תשובות יפות וטובות
מעוררות הלבבות ומולידות מחשבו׳ לאשר להם עינים פקוחו׳ ואזנים קשובו׳
· בראשונה אמר כשיהיה לשון התלמוד כאמר למשה בסיני אין כאמר בדבר
שהוא מדרבנן שהוא בכלל המנין הזה ׃ ואמנם בעל ההלכות אינו גורס כן ׃ א
אבל בנוסחא שלו מצאתי כתוב דרש ר׳ שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצות נ
נצטוו ישראל והלשון הזה יכלול כל מה שנצטוו אפי׳ מדרבנ׳ ובמצות של דבריהם
אנו מברכי׳ אשר קדשנו במצותיו וצונו ׃ ואמ׳ אפי׳ לפי הנוסחאות שכתו׳ בהן
כאמרו למשה בסיני אינו דבר רחוק ונפלא להביא בכללן מיעוט מצו׳ מדבריה׳
משלשה טעמים הא׳ מפני שהחכמים נוהגין זה תמיד להביא בענינים של ד
דבריהם לשון תורה ולחזקם כמו שאמרה תורה נסכו מים בחג ׃ אמר ה׳ נה׳
נסכו מים לפני בחג הדי שיתברכו לכם גשמים ואמרו לפני בראש השנה מ
מלכיות זכרונות ושופרות וכו׳ ׃ והדבר ידוע בגמ׳ שאינן אלא דרבנן ושם עוד
אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר דרחמנא אמ׳ לדבר ואעפ׳ שהם דרבנ׳
בלא ספק ׃ ומפורש אמרו הולכי׳ למקום שתוקעין ואין הולכין למקום שמברכי׳
פשיטא הא דאוריתא הא דרבנן וכן אמרו עוד ׃ והשני כי מנהג חכמי׳
בתלמוד וגם בתורה ובנביאי׳ כן שלא יחושו להוציא דבר אחד מן הכלל וידברו
על הרוב בענין שכתו׳ אלה בני יעקב אשר יולד לו בפדן ארם והנה חשב בנימן
ולא נולד בפדן ארם רק על הרוב ידבר ׃ וכן כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה
שבעים והנה אפרים ומנשה לא באו ליעקב מצרימה גם יוסף שם היה וכן אלה
בני עדה ׃ ועמלק אינו בנה ׃ וכן ומושב בני ישראל אשר ישבו בארץ מצרים ש
שלשים שנה וארבע מאות שנה והם מעת גלות אברהם מארץ כנען בפעם ה
הראשונה ׃ ועמדם בשאר ארצות ׃ רק עיקר המושב בארץ מצרים היה ׃ וכן
בספר עזרא במנין שאמר הכתוב בעולי גולה ויקומו ראשי האבות ליהודה
ובנימן · וכתוב עוד וישבו לירושלם ויהודה איש עירו ומונה גם יהודה ו
ובנימן והכהנים ולויים ונתינים ׃ ובני עבדי שלמה וכתוב אחר מספרם כל
הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים שלש מאות וששים ׃ ושני

מתרי"ג מצות אמרה תורה כל בן נכר לא יאכל בו כל התורה כולה ויפרש מ
משומדי' על א' כמה וכמה ובגמר יבמות אמרו בבעמי' דאמרה לרות מפקדינן
תרי"ג מצות ׃ ועוד נתפשט המנין הזה מאד באגדות כמו שאמרנו בבראשית
רבה א"ר יודן בר' סימון ראוי היה אדם הראשון שתנתן תורה על ידו מה טעם
זה ספר תולדות אדם ׃ אמ' הקב"ה יציר כפי ואיני נותן חזר ואמ' שש מצות נתתי
לו ולא יכול לעמוד בא' מהן ׃ והיאך אני נותן לו מאתים וארבעי' ושמונה מצות
עשה ושס"ה מצות לא תעשה ׃ וכן במדרש ר' תנחומא ובמדרשי אגדה אחרים
הורגלו להזכיר הסכום הזה ׃ אבל ראיתי במדרש חזית ריב"ל אמ' שני דברות
שמעו ישראל מפי הקב"ה אנכי ולא יהיה לך הה"ד ישקני מנשיקות פיהו ולא כל
הנשיקות ׃ ורבנן אמרי כל הדברות שמעו ישראל מפי הקב"ה ר' יהושע דסכנין
בשם ר' לוי טעמון דרבנן אמרין כל הדברות כתיב דבר אתה עמנו ונשמעה
מה עבד לה ר' יהושע בן לוי פליג שאין מוקדם ומאוחר בתורה ׃ או אינו מ
מדבר דבר עמנו ונשמעה לאחר שנים ושלשה דברות ר' עזריה ור' יהודה בר'
סימון ׃ ריב"ל תפיס טעמיה ׃ אמ' כתי' תורה צוה לנו משה כל התורה כולה שש
מאות ושלש עשרה הוי תורה בגימט' עולה כמנין תרי"א מצות דבר משה עמנו
כי אנכי ולא יהיה לך לא שמענום ממשה אלא מפי הגבורה הוי ישקני מנשיקות
פיהו עד כאן דברי אגדה זו והנה מדרשו של רב המנונא שמנה תורה צוה לנו
משה תורה בגימטרי' הכי הוו ׃ ובכאן דברי יחיד ורבנן חלוקין עליו אלא נתברר
שם אם הם חלוקים על הכל לגמרי כלומ' על מדרשו של ר' שמלאי עצמו שאמרו
תרי"ג מצות נתנו לו למשה בסיני ׃ או שהוא מסורת בידם והכל מודים שכך ה
הוא סכום המצות שנה שם במדרש חזית הזכירו הסכום הזה פעמים רבות
ומפני התפשטות החשבון הזה שם ובכל מקום כאמר שהוא מסור בידם מפי מ
משה בסיני ועם כל זה אינן נמנעין ממחלוקותיהם במצוה מן המצות שזה ׃
יאמר רשות וזה יאמ' חובה ׃ כי יודע האומ' רשות שיש מצוה ממלאת החשבון
ולא יקפידו לשאול עליה ולמנותה מפני עומק הענין ורחוקו שיבארו כל ה
התורה וימנו מצותיה כמו שאמרו בדבר נקל מזה וכיתי ספר תורה וכימי לא
בקיאן ׃ אבל מן הסתם יסמכו על זה המנין כי הוא המקובל בידם ׃ אבל בה"ג
ז"ל סבור שזו המימרא וכל כיוצא בה במספר הזה תפסו בחשבונן כל המצות ׃
הנוהגות בישראל לדורות ועשו להם סימן במנין איבריו של אדם וכמנין ימות
החמה ולא היתה כוונתו של ר' שמלאי במימרא הזו אלא לדרוש מה שהוא מטלים
עליה בא דוד והעמיק על אחת וכן רב המנונא שמצא לו סמך מאי קראה אינו
אלא אסמכתא ורמז בעלמא שהרבה פסוקים מלבד זה כתוב בהן תורה ואינן
באין בחשבון אותיות ׃ וענין כזה בכמה מקומות בתלמוד כאמר כלל ה
האסמכתות בענייכים שהם מדברי סופרים ולשונם הנגד ברמזים הוא זה ׃
מאי קראה ועל העיקרים אומרי' שנא' או מנא לן ואו מנא הני מילי ולא תמצא

והנה הרב עצמו ז"ל מנה חמץ משש שעות ולמעל' לאו בפני עצמו והוא כדברי
ר' יהוד' ולר' שמעון אין בו לאו כלל כמו שמפורש בפ' כל שעה ׃ ועוד אני עתיד
לזכור זה בע"ה ובפרק ראשון של קדושין וגמ' את ממכר אח"י רשות דברי רבי
ישמעא' ר' אליעזר אומר מצוה ביד גואל הדם חובה ורשות ביד כל אדם ר' עקיבא
אומ' רשות ביד גואל הדם ואין כל אדם חייבין עליו וכן חלקו האמוראים בקריאת
שמע מהם אמרו קריאת שמע דרבנן ואמת ויציב דאורייתא ומהם סוברין דקריאת
שמע דאורייתא וכבר פסק הרב כן וכן כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה
לדברי האומר מכין ליוצא ליהרג ואמר אחר ערכו עלי מכין שלא אמר כלום
תלמוד לומ' כל חרם אשר יחרם לא יפדה איננו מצוה אלא דין מדיני הערכים ׃
וכמו שביאר הרב בעיקר ט' ׃ אבל לדברי האומר לא תשקול מכיה ממונא
ותפטריניה לאו גמור הוא כמו לא תקחו כופר לנפש רוצח וכמו שבא כל זה
בגמר כתובות בפ' שליש' ׃ אם כן ויוצא בהן לדברי האומ' חובה הן מן המנין הזה
של תרי"ג מצות ׃ ולדברי האומר רשות אינן נחשבין ׃ וצריך הוא להביא במנין
הזה מצות יתרות במספרם ׃ ונשלים עשה במקום עשה ולא תעשה במקום
לא תעשה ׃ וצריך שיהו הדברים האלה שיביא הוא במנין הזה אינן מצות
לדברי האומ' בשום חובה ואין לנו בתורה ענינים כאלו ועוד כי יהיה להם כפי
דרכם הכתוב בתלמוד להקשות ולומ' ולמאן דמני הכך כפישי להו מצות אי כמי
למאן דמפיק הכך במאי משלים להו וכן ראיתי עוד שאמרו בזה מדרשי' רבים
ואסמכתות הם קימ' בעיני שדורשי' בציצית וזכרתם את כל מצות יי' שמנין של
ציצית בגימט' שש מאות ויש בציצית ח' חוטין וה' קשרי' הרי תרי"ג וזה כתבו רש"י
בפירושי התורה ׃ ואיני יודע אם אגדה היא ומכל המקום אינה מן התורה ש
שהרי ב' ה' אומ' בחוטי' שאינן אלא שש ויחסרום להם שתים מן הסימן הזה והקשרי'
ה' היאך ימנו בתורה שאין חיובו מן התורה אלא בשני קשרים כדאמרינן בפרק
התכלת ש"מ קשר העליון דאורית' דאי ס"ד לאו דאורייתא כלאים בציצית דשרי
רחמנא למה לי והא קימא לן התוכף תכיפה אחת אינו חיבור אלא שמע מינה
קשר העליון דאורייתא ואולי כאמר שזו האימרא של ר' שמלאי אינה דברי הכל
ויש בה מחלוקת אלא ר"שמלאי מנה המצות לפי דעתו ולפי סברתו ומצאן ב
במספר הזה ויסד בהן הדרשא הזו ועל כן לא הקשו ממנה לר' ישמעא' בחברין
ב' ולר' שמעון בחסרון שתי מצות לא תעשה ׃ אבל אם יחסרו להם לא יורו ב
באסמכת' הזו ובמנין הזה אבל אעפ' שנביא אותה במחלוקת נודה שהיא הלכה
לפי שהסוגיות בתלמוד כן כדאמרי' בשבועות ונדרים ולית' להו קיימו עז" וכל
התורה כולה ׃ אי כמי תרי"ג מצות ׃ ואנו למדים מזה שיש להם מנינם של מצות
ואעפ"שיש לומ' כי הקושיא הראשונ' עז" ׃ וכל התורה כולה היתה לדברי הכל ׃
והשנייה כאמר' לדעתו של ר' שמלאי לפי שלא הוזכר בגמ' מנין אחר ובשבת פ"
א"ר עקיבא סבר את הלוחות מאי דריש ביה אמ' ומה פסח שהיא אחת מתרי"ג ב

אשא פנים לתורה ׃ כי יי יתן חכמה בכל הזמנים ובכל הימים לא ימנע טוב להולכים בתמים ׃

העיקר הראשון

מן המאמר השיב הרב הגדול ז"ל על בעל הלכות גדולות ז"ל מפני שהביא במנין המצות מקרא מגלה ונר חנוכה מכלל מצות עשה ׃ וכן מאה ברכות בכל יום וניחום אבלים וביקור חולים וקבורת מתים והלבשת ערומים ולחשוב תקופו' ושמונה עשר יום לגמור בהן את ההלל לפי שאלו כולן מצות מדרבנן אינם מן התורה ותשובותיו על זה תשובות גדולות כלו מכריחות להודות כהן ׃

וטרם שאתחיל לדבר עם לבבי בענין הזה אומר מה שנסתפק לי אף על פי שידעתי שהכל מחזיקים בדבר פשוט וזה כמה שאמרו בסוף מכות ׃ דרש ר' שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו למשה בסיני שסה' כמנין ׃ ימות החמה רמח כנגד איבריו של אדם ואמ' רב המנונא מאי קראה תורה צוה לנו משה תורה בגימטריא הכי הוו ׃ והקשו תורה תריא הוו אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמעום ׃ הנה על פי זו המימרא בא בעל הלכות ומנאן אחת ׃ לאחת למצוה חשבון ואחריו נתפשט הדבר מאד והוסכם בין כל החכמים ׃ והתלמידים ונתפרסם בהמון שזה סכום המצות ונתחברו בזה שירות פיוטים ואזהרות כעניינים; זמירות מהם לחכמי ספרד רבות מאד בארץ אנדלוס כאשר הזכיר הרב ז"ל ומהם בארצות אחרות בכל פנות הגולה וכבר אמר הרב ז"ל שזה דבר שלא ישכל אותו אחד מכל מי שמנה המצות שזה הוא מנינם ׃ ואני בעניי עם כל זה עלה בלבי ספק על זו המימרא אם היא דברי הכל או יש בה מחלוקת ׃ וספק אחר אם היא הלכה למשה מסיני ׃ כלומ' שנאמ' למשה מפי ה הגבורה כך וכך מצות אני מוסר לך לצוותם בישרא' מורשה או שהוא אסמכת' בעלמ' מן הגימטריא הזו שזה החכם ר' שמלאי הדורש זה מצא המצות כן לפי ה המנין שמנה בהם ונתן בהם סימנין ׃ ובא רב המנונא אחריו וסמך המנין הזה לגימטריא הזו ׃ ומה שמביא אותי לידי ספק מפני שמצינו מחלוקת בגמרא בפסוקי' רבים אם הם מצוה או רשות ׃ מהם מה שאמרו במסכ' סוטה וקנא את אשתו רשות דברי ר' ישמעא' ר' עקיבא אומ' חובה ׃ לעולם בהם תעבודו רשות ר' עקיבא אומ' חובה ׃ לא יטמא רשות ר' עקיב' אומ' חובה׳ הנה לדעת ר' ישמעא' יחסרון כאן שלש מצות לא תעשה מן רמח וכן המחלוקת של הבדלת סימן אחד בשחיטת העוף דלרבנן לא יבדיל הוא לאו ׃ ולר' אלעזר בר' שמעון מאי לא יבדיל אין צריך להבדיל כמו שאמור בגמר זבחים וכן חמץ בפסח לאחר זמנו ולדברי ר' שמעון הוא מותר מן התורה ׃ ולדברי ר' יהודה הוא לאו בפני עצמו וראוי להביאו בחשבון וכן חמץ לפני זמנו משש שעות ולמעלה הוא בלאו ׃ ולר' שמעון אין בו לאו ׃ ויהיו לר' יהודה באכילת חמץ שלש לאוין א' בחמץ לפני זמנו ׃ וא' בחמץ בפסח ׃ וא' לאו של חמץ שעבר עליו הפסח ושלשתן ראוין להמנות מפני שזמנו. של זה לא זמנו של זה

והנה

השגות של הרמבן ז"ל

שהשיג על רבינו משה בר מימון ז"ל במנין המצות.

אמר משה בר נחמן ז"ל מנעורי גדלני כאב ומבטן אמי אנחנה. וגם עד זקנה ושיבה לא אניחנה. במדתי החזקתי ולא א אזנחנה. כי לב כל נבון לב יקחנה. וחכם באחור ישבחנה. ללמד זכות על הראשונים. ולפרש דברי הגאונים. כי הם לנו כלמוד התלמוד. פנה ועמוד. הם אשר הורונו ולמדונו. הם שהעמידונו על דרכי התורה ו ושבילים. ומהם שכנו לנתיבו' עולם. אי זה דרך הטובה ללכת בה והנה בדורו' האחרונים המונים. כולם תחכמוני. שאגת אריות וקול לבאים באים בקושיות והויות. להפיל חכמות בנויות לתלפיות. ובידם חרב פפיות להמית ולהחיות. להמית חכמות אשר לא תמותנה. ולהחיות דברים אשר לא תחיינה. יחזקו ידים רפות בהלכות רפופות. יחיו את האבנים מערמות העפר והמה שרופות. ואני הקטן בשבטי הדל באלפי הייתי בימי הרפי. ואשמעה אחר קדוש מדבר זהב ורב פנינים מחבר והנה אחד הספרים הראשונים מתגבר ל לנתוש ולנתוץ להאביד ולשבר לבעלי קבלות ויש שיש בבאות נתן לי אזנים לשמוע. ועינים לראות. בינותי בספרים אשר חברו הקדמוני' ואשמע לא כן ידברו ורוח בעלי הניקתני ונדקתו היא כמכתבי. עד אשר החזרתי התורה לאכסניא שלה. ונבנתה על תלה. והיום כאשר זרחו על פני כוכבי זקוני. ה הראני ה' והנה לפני. מאמר וספר. כותן אמרי שפר. אגרת מקונדרת. מר וקדה. יקר מכל כלי חמדה. חבור לרב הגדול. מבצר ומגדול. בנין בענין אין לו חקר ומנין. עמוק עמוק מי ימצאנו. ורחוק רחוק מי יראנו. וגם הרב על הראשונים יתמרמר. שאגה לו כלביא. ראיות להביא. כי בעל הלכות רב שמעון הביט נר מעון. לא עמדו במרחב רגליו. וענכה תסכון עליו. בעינים סגורות וידים אסורות ספר המצות. ומנה התורות. שגה בשמונות. כעור בברורות והיה ארז בלבנון בכבוד ובגודל. עצי עדן לא דמוהו ויכו גדלותו. תהומות רוממוהו. כל ברושים לא עממוהו. ותשאני רוח ללמד עליהם זכות. ולבי ערב להודיע ש' הרב שלא בא עד התכלית וש' המופת לא קרב. ובמקום אשר הטב לא עמד ולא ישב. והנני עם השפני והספקי להיות לראשונים תלמיד ל לקיים דבריהם ולהעמיד. לעשות אותם לצוארי רביד ועל ידי צמיד. לא אהיה להם חמור נושא ספרים תמיד. לבאר דרכם ואדע ערכם. אך כאשר לא יכילו רעיוני הדין לפניהם בקרקע אשפט למראה עיני. ובהלכה ברורה. לא אשא

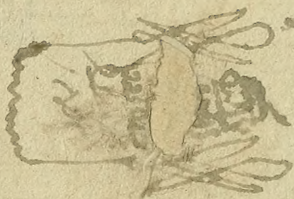
רפאל [illegible]

[illegible]

רפאל ברוך חיים זאבי

[redacted]

Hassagoth shel ha-Ramban, notes
Moses ben Nahman. Constantinopl
Sepher ham-Misvoth of Maimonide
vellum. rare.

Perhaps printed in 1498

24. **MOSES BEN NAHMAN.** HASSAGOTH SHEL HA-RAMBAN. Notes on Maimonides. bound with MAIMONIDES, SEPHER HA-MIZVOTH. 2 volumes bound in 1, small 4to, old vellum. The first work has 78 leaves including the first and last blanks. The second work has 68 leaves. Printed by David and Samuel Nahmias, Constantinople, 1498 and 1510. $50.00

"There can be no doubt that the date on the first work catalogued above is 1498, and the reference to the reign of Bajazeth II (1481-1512 A.D.) wwhich follows it is not inconsistent therewith; nevertheless we are very doubtful if Nahmias and his son were at work at Constantinople as early as this, and the addition of two points over the word following the chronogram would bring the date to 1510, which seems to us more probable." Birrell & Garnett.

The work by Moses ben Nahman is a defense of the use of the Cabala and an answer to the Sepher Ha-Mizvoth of Maimonides. Here in one volume are two controversial works by the two outstanding Hebrew philosophers of the 12th and 13th centuries and printed by the outstanding family of printers in Constantinople.

